

ମନ୍ଦିର

୧ ସୂ ରଗ ।

ବେଶାମ, ୧୯୬୪ ।

୧ ମ ସଂଖ୍ୟା ।

ଉଦ୍‌ବତ୍ତ

ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଜାଗୁକଷ୍ଟ—ଉତ୍ସନ୍ନ ମଣ୍ଡଳ
ଶ୍ରୀକଷ୍ଣ ପଦ-ଲାଙ୍ଘନ ଅର୍ଥବଚୁଚୁ ।
ଅନ୍ତରୁ କାଳରଗର୍ଭେ ଦେଇ ଦରଶଳ
ଶ୍ରାନ୍ତ ଏ ଭାବରେ ଅପ୍ରଭାବରତ୍ତା ।
ଅଦି କବକି ସୁମର ପୁଦୟ ପଦକେ
ସରଜିଲ ନ ଦିପନ୍ତ୍ରା ଅଷ୍ଟ-ମେଧାବଳେ
ବସା ଭାବରତ୍ତର କଥା ନ ଭାବ ଗ୍ରାହକେ
ନ ସେବଳେ ଗୁଣ ତବ ସାଦରେ ସେବାରେ ।
କିନ୍ତୁ ଏ ବିପୁଲରୁବେ ଧ୍ୱାନାବ୍ୟାବ କାଳ
ନ ସିନ ଲଭିଷ୍ଟ ହେବେ ତବ ଯଶୋରକ୍ଷା ।
ସୁରବେ ଅବଶ୍ୟ ଦିନେ ଯୁବା ବୃଦ୍ଧ ବାଳ
ଅମର ଆରଜ୍ୟା * ତବ ଉତ୍ସନ୍ନାବେ ରେଖା ।
ଲୁପ୍ତ ପୂନ୍ତ ଦେଇ ତବ ଅନ୍ତରୁ ଦୁଃଖ ନେ
ମୁଖ୍ୟ ଅବଲୁପ୍ତ ଦୁମ୍ବେ ଭରତ ଗଣନେ ।

ବରମରୟ କିରୁଣରସେ ରଣିତିକ
ରଷାର ସୁରସ ଗଥା ରତଳେ କୌଣ୍ଠଳେ
ସମୟ ସରତ-ସ୍ମୋତେ ରାସି ତା ଅପ୍ରଭା
ସିଞ୍ଚେ କି ଅମୃତ ଅଛା ଯତ୍ତବୁଦଶଳେ ।
ଶିଖରବାସିମା ଯଥ ଗିର ନିର୍ଭରଣୀ
ବିଶ୍ୱାବ ଶିରବଶେ କଳବଳନାଦେ,
କରୁକ ହୃଦୟେ ତେଜେ ତବ ଶିଖରଣୀ
ମଧ୍ୟ ହକାରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଷେ ପ୍ରତିପାଦେ ।
ଅରିନିବ ଅଦରଶେ ରାମାଶ୍ଵର ତୁବି
ତିବି ନବ ଚିନ୍ମନାରେ ଅର୍ପିଲ ଭୁବନେ
ବିଶ୍ୱର ଦାଖିଯ ପ୍ରୀତି-ରମ୍ଭ ପୁନ୍ର, କବି !
ନେତ୍ରିର ନେତ୍ର ତବ ଅକୁଳ ବର୍ଷିନେ ।
ଶୁଭ ବୌରିବ ଜନନେ ରଣପକ୍ଷରଣ
ଦେଖାର ବାରତର କଲ କି ନୂତନ !

ନନ୍ଦବର୍ଷ

ହୋନବବର୍ଷ ତବ ଶୁଭଗମନେ,
କି ଅପୂର୍ବାନନ୍ଦ ଉତ୍ସନ୍ନ ମନେ,
ବହୁ କି ମଧୁମିଳ ବହୁ ଗୁପତେ,
ଭବ ଭବ ପ୍ରବନ୍ଧ ଭୁବ ସନ୍ନତେ ।
ଦେହ ଧରଣୀ ଧାନ ସେହ ଗଜନ,
ସେହ ତନ୍ମା ପୁଣି ସେହ ତପନ,
ବିନ୍ଦୁ ସକଳ କିମ୍ବା ଦଶ ଦୂରନ,
ଯନ୍ତ୍ର ଜାର ଜାଗ କି ତଷ୍ଠବନକ ?
ଯୌବନ ଗାୟମାରେ ଅଶା ସୁନ୍ଦରୀ
କଟାଷ୍ଟେ ନବମିଶ ସୁନ୍ଦରୀ କରି,
ଅଞ୍ଚଳ ଶୋକୁ ଦୁଃଖ କରେ ବିଦୂର,
ପ୍ରତେ ହୃଦୟ କବା ଏ ସୁରପୁର ।
ଧନୀ ଦର୍ଶନ ସାଥ୍ କମ୍ପିର ତ୍ରୈ,
ନବହର୍ଷେ କି ଭାବେ ହୃଦୟ ଶୁଦ୍ଧ,
ନ ପାରେ କଳ କବା କାରଣ ଅନ୍ୟ,
ଅଚ୍ଛାନ୍ତମ୍ଭୁ ତବ ପ୍ରଭବ ଧନ୍ୟ ।
ହରିଛ ବନ୍ଦ ହୃଦୟ ଖଳ ତାତ୍ତ୍ଵ,
ସନ୍ଦେହ ହୃତାଶନ ଭାସ ଦହନ,
ତେଣୁ ଦେଖୁଛି ମୁଖେ ମନ ଦୁମ୍ଭ,
ଦୁଃଖ ନିବାନ ସିନ୍ତା ଆଟେ ସମ୍ଭର ?
ନେଇଛ ଦୁମ୍ବେ ମୋର ବଳ ବୟସ,
ଦେଇଛ ଅକ ତରର କାଣ ଅବଶ୍ୟ,
କିନ୍ତୁ ଉଚିତ ତବ ଏ ପ୍ରତିବାନ,
ଅଶ୍ରୀ ଅପିକ ମୋତେ ବିଲକ୍ଷଣା ।
କର କରମଧ୍ୟ ପଥ ମୋର ବିନ୍ଦୁ,
ସନ୍ଦରଶ ବୃତ୍ତ ସାଧନର ସମ୍ଭା,
ଦେଇ ନବନ ବଳ କରିଅ ରଣୀ,
ଗାନ୍ଧି ଦୁମ୍ବମଣ ଆନନ୍ଦ ପୁଣି ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେବଙ୍କର ଚାହନୀ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପତ୍ର ।

(ପୁଣ୍ୟକୁଳ)

ବମକୃଷ୍ଣ ଦେବଙ୍କର ଜ୍ଞାନବ୍ୟାତା ବମକୁମାର ଡକ୍ଷେ-
ପାଖେ ସ୍ଵର୍ଗ ଦେଖିବା କୁରୁକ୍ଷଣ ଓ ୨ୟ ଶାକୁଶିଳାରଦ
ପତ୍ରର ଫଳେ । ବନବଟା ସବୁର ଅଧ୍ୟେତ୍ତା ହାମୀଯୁଦ୍‌ଧାର
ଜାମର ପ୍ରାନରେ ତାନବର ଗୋଟିଏ ଚରୁ ଶୁଠୀ ଥିଲ ।
ଅଛତ, ଅନ୍ତର ବମକୃଷ୍ଣ ଦେବଙ୍କ ଶିଶ୍ବାନ୍ତୋଦେଶରେ
ଶୀଘ୍ର ସମାଧିରେ ଅଣି ଜାମାଦ୍ସଲ, କନ୍ତୁ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ
ପରବର୍ତ୍ତନ ଅମଳୋଯେ ଗିତା ଦଶଟା ତାନବର କୌଣସି
ଉପବାର ହେଲ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ସେ ନାନାପ୍ରାଣ ବିଚାର
କର ହଇ ପର୍ଯ୍ୟ ଅପରାହ୍ନତ ବୁଝିଲେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ର-
ଭାତା ତାତଳା କଲେ ପୂଜବରୁ ଉତ୍ସର ପାଦାଳ କବୁ-
ଧିଲେ—“ଯେଉଁ ବଦ୍ୟ, ଶିଶ୍ବିଲେ ଦେବଳ ବ୍ୟକ୍ତ
ବଦଳା ଲାଭ ହୁଏ, ମୁଁ ସେପର ବଦ୍ୟା ଶିଶ୍ବିନ ନାହିଁ ।”
ଏତୁକୁମାରୀ ଜନମତ୍ତୁଳା ତାନବର ସେହି ମନୋମନଗର
ଦୁର୍ବ୍ଲି ଦର୍ଶନ ଓ ସ୍ଵଲଭିତ ହଣ୍ଡିର ଶ୍ରବଣରେ ବିମୋହିତ
ହୋଇ ତକୁ ପାଶକ ପାଶକ ରାଜ୍ୟର ପାରାଶର
ହୋଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ବମକୃଷ୍ଣ ଦେବଙ୍କର ଜାମନୀ ଉକ୍ତ
ନିଯମର ବହିର୍ଭବ । ବୟୋଭୁର୍ବତ୍ତ ହେଲେ ସୁଜ୍ବା ତାନବର
ପରବ ପରାପୁଣ ସରଳ ଓ ବାଲକରୁକୁ ଥିଲ ଯେ
ଅନ୍ତର ଥା ରତ୍ନ ମହିଳାରୁକ ତାକୁ ହୁଁ, ଅନ୍ତରକୁ
ପରାଦର ସହବାରେ ଅହ୍ଵାନ କରି ମୋର ଚରୁଦିଗ
ବେଳୁନ ଫୁଲକ ଅବାଧ ଓ ଅପରୁତ୍ତ ଭବରେ ତାକଠାରୁ
ଜାକାହାରାର ରକ୍ତବିଷ୍ଣୁକ ସାରାଦି ଶ୍ରବଣ ବୁଝିଲେ ।
ଏହି ସମୟରେ ତାନବର ବୟସ ପାର୍ଶ୍ଵ ଶୋତର ବର୍ଷ ।

ପିତ୍ରୋକ୍ତ କୁରୁରେ ଶୈଦିବସ ଆତିବହିତ ହେଲାକୁ
ବନବଟାର ଦ୍ୱାରା ବିବରିତ ଜନକଳ ର ନିବାସିନୀ,
'ଖେତିକାମୀ' 'ମାହରକଣୋଭାନୀ' ପୁଣିଭାନନ୍ଦି—
ଯାହାକର ରଥ୍ୟଭରେ ସ୍ଵର୍ଗ କୁଟୀର ପରବର୍ତ୍ତନ
ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତ, ପାଦାଳର ଅତିଳାରକ୍ତରେ ନିଜେ ଜଗନ୍ନାଥ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରତ୍ନ ସନ୍ଦର୍ଭ—ରତ୍ନର ସ୍ଵାମୀ ମୁହଁର ସେହି
ଦେଖେ-କବ-କବ କବେ କବ, କବରୁକ କବନ୍ତିର କବନ୍ତିର
କବନ୍ତିର ହୋଇ ଅଚିତରେ ପରିଚ ଅର୍ଥବନ୍ତ କବ
ହେ ଯତ୍ତ ଓ ପରିପ୍ରମ ସବୁକୁରେ ପରିଚିତ ନା ଭାଗିତଥା
ଅର୍ଦ୍ଦୀର୍ଦ୍ଦୀ ଦକ୍ଷିଣେର ନ ନକ୍ଷାରେ ଏହି ଦେଖିଯ ସବୁ
ନିର୍ମିତ ଦେଖିଲାକୁ-ଦେଖିଲା ଦକ୍ଷିଣ ଅବେଦି ପରି-
ଶ୍ରୀ ନିମନ୍ତେ ଶାମ ଶାମ ଓ ଶିର ମୁହଁମନ ପ୍ରାପନ
ଦେଖିବାର ମନ୍ତ୍ର ହେଲେ ଏହି ସ୍ଵର୍ଗ ପରମପାରରେ
ଭଲଜନାଦମୀ, ସତ୍ତ୍ଵାଳା ମା ଭଗିତଥା ମୁହଁମନଗତି
ଧାରଣାକୁ ହର୍ଷିରଥରେ ଦେଖିଲା, କ୍ଷେତ୍ରରେ
ପରବର୍ତ୍ତନୀ ପ୍ରଭାର ପ୍ରପାରୀ ସେଆଜ ବରି, ଯେଉଁ-
୦.ରେ ପରମହଂସ ଦେବ ପରିଚିତ ସବ କରସିଲେ ଏହି
ଯାହା ଜଳିଥ ଗତ ରକ୍ତବଦକ୍ଷି ପରିବଶଥ; ଦିନରେ
ପରିଶ୍ରଦ୍ଧ ଚିନ୍ତାପ; ଚାହାର ଉତ୍ସ ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଅର୍ଥାତ୍
କରୁଣ ଓ ଦୟା ଦରରେ ଛାପଗୋଟି ଲୋଖାର୍ବ ବାର-
ଗୋଟି ଶ୍ରୀ ମନର; ଏହି ସାଧନ ମନରେ ଦ୍ୱାଦଶ
ଶିବଲିଙ୍ଗର ନିର୍ମିତନା; ଦୂରରୁ ପରିଶ୍ରଦ୍ଧ ପାଇଶ,
ତାହାର ମଧ୍ୟଭଗରେ ଧାତ, ହେବ ଦୂର ଧାତରେ
ଦୂରଗୋଟି ପରାଶ୍ରଦ୍ଧ ମନର, ଗୋଟିବରେ ଶ୍ରୀ ବାଧାକାନ୍ତ
କାର ଅନ୍ତିରେ ଅଦମୀତା ରବରାରଣୀ । ସାଧାବାନ୍ତ
କାର ପରମାପି ହେଲ ବସିଅଛନ୍ତି, ମା କବତାରଣା
ଦର୍ଶାଯାଏ; ସରଳ, ସରଳ ଓ ମଧ୍ୟଭାଗ ସମୟରେ ଦେବ-
ଦେବଙ୍କର ଅର୍ତ୍ତନାବାଦାନ ମନ୍ତ୍ରଲବାଦି ବାଦନ ନିମନ୍ତେ
ଉତ୍ସର ଶିବଲିଙ୍ଗର ଦୂରଗୋଟି ନିଜକହଣାହା,
ସହିରୁ ନାନାଧିବାନଗୀରୁହୁଁ ‘ଶନ ମ’ (ଶନମାନକର
ବାଦି ନହିବରୁଲୁ) ପୂଜାଚିଲରେ ପରାଶର ଅଧୁ-
ଶିମା ସହି ନାଦିତ ହୋଇ ଦେବଦେବାଙ୍କର ମନରା-
ଗତର ଶୁଦ୍ଧମାତ୍ର ଚରୁଦିଗରେ ପରାଶରର୍ବତ ଲୋକ-
ମନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସବାର ବରେ । ସୁମର
ଉତ୍ସର ବଗରେ ସେହି ମନେ ହରି ଦେବ ପୁଣ୍ୟଧାନ—
ସହିରେ ପରମାପିନୀର୍ଥ ଏକବିନ୍ଦୁ ବିନାଶକ ପରି
ମେମକୁରାଦେବ ସବହା ଏହି ଦିନାଲେବରେ କୁମୁଦ ସ୍ଵର୍ଗ
ଦ୍ୱାରାକୁ ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ୟଗୁଡ଼ ସୁର୍ଯ୍ୟ ଦରଶ ଶିମୁଣ୍ଡିର

ଶ୍ରୀଅଶ୍ରୁତେ ସୁଗୋଟିର ହେଉଥିଥାର ଏକ ଏହିପେ ପ୍ରକୃତ ଅନ୍ତର୍ଗତ ତାହାର ମନ୍ଦାନ୍ତକାରେ ବ୍ୟାପୁତ ଥିବାର ଦର୍ଶନ ବରି ସହସ୍ରରେ ଅଛି ଧୃତିଯୁକ୍ତ କଷି ପାରନ୍ତି ଲାହିଁ, ଏବଂ ଥରେ ବିନ୍ଦୁପଥ ଚାନ୍ଦ କରୁଁ ଉକ୍ତ ବୃକ୍ଷର, ବଳୁଳ ଛୀନ ନୋପିବାରୁ ସଙ୍ଗ୍ରହରେ ସେଇଁ ପରମାସ୍ତ ଅନ୍ତର୍ଗତ ତାହାର କେତେ ୬୫ ହୋଇଥିବ ରହୁଣାପନ୍ତାରେ ବ୍ୟଥତ ହୋଇ ଆଜି ବଳୁପଥ ନୟନ କର ପାରନ୍ତି ଲାହିଁ;—ଏହି ପୁଣ୍ୟ ସଧାରନ ମଧ୍ୟରେ ବିମକ୍ଷ ଦେବତାର ସହସ୍ର ନିର୍ମିତ ପଞ୍ଚବଠୀ (ପର୍ବତ, ବଟ, ନିମ, ବଳୁ ଓ ଅମାରଙ୍ଗ ଏହି ଗାଁର୍ବାଟି ବୃକ୍ଷରେ ବିଶବଠୀ ନିର୍ମିତ) ଯାହାର ଶୟାରେ ଉପବେଶନ ପର୍ବତ ସେ ବ୍ୟଥତ ସାଧନା କରିଥିଲେ, ଏହାର ପଞ୍ଚବଠୀରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୁତି ବୃକ୍ଷର ଅଛି ଯେହିଠାରେ ସେ ଅନେକ ଉତ୍ସବ ପନ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ପଞ୍ଚବଠୀରେ ଗୋଟିଏ ପୁରୁତନ ବଟିକ୍ଷ ଅଛି ତାହାର କିଞ୍ଚିତ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ବଳୁଚିରୁ । ଏହି ଉତ୍ସବ ବୃକ୍ଷ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଭୁ ସମନ୍ତର ଦେବ ବଢ଼ି କଠିନ, ସାଧନାମାନ ଅଭ୍ୟାସ କର ସିରି ଲାଇ କରିଥିଲେ । ପ୍ରୋତ୍ସହିତ ସୁରବତଃ ପ୍ରାପନ୍ତଦା, ଦୁଃଖ ସେ ହିମକହନ୍ୟା ପୁଷ୍ପଇଳା ଶାରୀରଥୀ-ସହପ୍ରତି କେବ୍ରପାଦ କଲେ ହିନ୍ଦୁମାନକ ହୃଦୟରେ ବସାବତଃ ରକ୍ତରବୋଦ୍ରେ ହୋଇଥାଏ-ତରୁଥି ପୁଣି ଦେବମନ୍ଦର ଯାହାର ପ୍ରଭାଗ୍ର ଅବାର, ଶିଳ୍ପାର୍ଥୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମନୋହର ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଗାୟିରୀ ଦର୍ଶନ କଲେ ଏମନ୍ତ କି ବରନ ଶ୍ରେଣୀର ଦର୍ଶକଙ୍କ ଟିକ୍ଟାରୁକୁଣ୍ଡିହୋଇଥାଏ—ଏହି ଉତ୍ସବ ଦୃଶ୍ୟ ଏବଂ ଦର୍ଶନ କଲେ ହୃଦୟରେ ସେ କି ଅନିବତ୍ତନାଟ୍ ରକ୍ତରବ ଜାଗରତ ହୁଏ ତାହା ଦର୍ଶକ ସଧାରନ ଅନ୍ୟ ବାହାର ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ।

ଜଗନ୍ନାନମାତ୍ର ଉଗଣାରବନରେ ଦୃତ ଉକ୍ତ ଧିବାରୁ ନିରାବରଣେ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ସେବା ପ୍ରତଳନ ନିମ୍ନେ ବଣାଇର ଅନ୍ୟନ୍ତ ଅଭିଲାଷ ହେଲୁ; କିନ୍ତୁ ଏ କେବର୍ତ୍ତନକୁଳଙ୍କା ସଥାରୁ ଉକ୍ତ ଶ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତିରେ ଶାହୀଶ୍ୱର ବାହିମ୍ବା ଗ୍ରହଣ ନିମ୍ନେ କାନ୍ଦାରି ଦେଶରୁ ପଣ୍ଡିତ ଅମବତ କର ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ ସବ ଅନ୍ତର୍ବାନ କଲେ । ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ଜାଗନ୍ନାନମା ପଣ୍ଡିତ-ମନ୍ତ୍ରିଙ୍କା ବଢ଼ି ଶାତ୍ର ଅଲୋକନ ପ୍ରଭାବ ସମବାଦରେ

ସିଙ୍ଗାନ୍ତ କଲେ ଯେ, ଶୁଦ୍ଧ ପତକ୍ଷତ ଦେବ କଷିରେ କହାପି ଅନ ପ୍ରଦାନ ନୋହ ନ ପାରେ । ଏହି ଅଶ୍ଵର ସମ୍ମାନ ବଣାଇର ଦୁର୍ଲିମନର ପ୍ରକାଶରେ ପ୍ରବେଶ ମାତ୍ରକେ ସେ ଅନ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରନ୍ତା ହେଲେ । ହୃଦୟ ଉକ୍ତ ପଞ୍ଚବଠୀରେ ବ୍ୟଥିମଧ୍ୟରେ ବେତେବୁର ପାର୍ଥବ୍ୟ !! ପୁରେହତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେବେ ଭାବରୁ ଦୁଇପଦିତହୋଇବେଳାନ୍ତର ପରିଶ୍ରାନ୍ତର ପ୍ରତିକରେ କରନେ ମୁଳନୁମ୍ବ ସୁନ୍ଦରୁକୁ ହେବ ! ସମୀ ବିବେକାନ୍ତର କହିଥୁ “ଜାତ ଓ ବରଗ ପାକୁଟିବ ନିୟମ ଅଟେ । ମୁଁ ଧରନ ବୋଟିଏବାରୀ ପଞ୍ଚବଠୀର ବରୁଅଛି, ଭୁମି ଅଜ ଗେଟିବା ଭୁମେ ଦେବ ଶାଖନ କରିପାର, ମୁଁ ଏବ୍ୟାଜା ଗାଁର୍ବାଟି କୋଟା ମରମତ କରିବାରେ ପଢ଼ୁ ଭୁମେ ଦେବପାଠ କରିବାରେ ପଢ଼ୁ । ପେତ୍ରିନମନ୍ତେ ଭୁମେ ମୋ ମୟୁଖରେ ବଦାପି ପଦାବାଟ କର ନ ପାର । ଯଦି ଭୁମେ ନିରହତା କଲ, ଭୁମେ କି ସକାଳ ସମୟକର ପରିଶାପ ଭାଜନ ହେବ, ଅଜ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ ଅତି ଗ୍ରେଟ କଲେ ଉତ୍ସବନ ଦୃଶ୍ୟରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେବ, ଏହାର କାରଣ କବା ? ଏହି ଅସ୍ଵବାର ତାହାର ଭାବରମ୍ୟ ତୁଳିବ ନିୟମ ଦୂହୁରୁତ କରିବାକୁ ହେବ । ଜାଗିବିବଗ ରହ । କାବନ ସମସ୍ୟାବାଧନ ନିମ୍ନେ ତାହା ସାରାଦିକ ଉପାୟ । ମନୁଷ୍ୟ ମାତ୍ରେ ଶ୍ରେଣୀବନ୍ଦ ହୋଇ ବାସ କରିବେ, ଏହାକୁ ଅତିରିମ ବରକାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଯଥା ଭାଙ୍ଗା ମନ୍ଦ କର ଜାଗି ବରଗ ନିୟମ ରହିବ । କିନ୍ତୁ ତାହାର ଅର୍ଥ ଏଥର ନୁହେ ଯେ ଏହି ଅସ୍ଵବାର ତାରମ୍ୟ ତୁଳିବ ଥିବା । ଏହାହି ବାହୁନୀ । କାହାରଠାରେ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଦଶେଷ ଅସ୍ଵବାର ବହୁବ ନାହିଁ, ଅଥବା ପ୍ରଦେଶ ବ୍ୟଥିରେ

କରିବାର ସମାଜ ସୁଧାର । ସଦ୍ୟରେ ଯେ ସେହି
କେ ପରମ ଶୁଣୁ ତାହା ଶିଖା କର ପବେ ।”
ମୋହମାର୍ଗପଥରୁ ର ଚେନ୍ତା ସାଧିନାହାରୁ ଉପରିତ ପଥମ
ହୋଇଲା । ସ ଧୀର ଲେନ୍ତା ଓ ବାର୍ଷିକୁ କୁଳର ଓ ମୂର୍ଖ
ହୃଦୟର ଏକମାତ୍ର ସହାୟ । ଯେଉଁ ଠାରେ ତାହା କାହିଁ
ସେହି ମନ୍ଦିରରେ ସେହି କାତର ପତନ ଅବଶ୍ୟାମାବା । କାଠ-
ଦେବ ଆଜ ଅଥବା ନ ଆଜ, ବୌଣିପ୍ରଣାଳୀର ମତ
ପତନର ଆଜ ଅଥବା ନ ଆଜ, ଯେ ବୌଣିପି ବ୍ୟକ୍ତି ବା
ପ୍ରେଣ, ବା ବର୍ତ୍ତ ବା କାତ ବା ସ୍ତ୍ରୀଦାୟ, ଅଳ୍ୟ ବୌଣିପି
ବନ୍ଦର ସାଧିନ ତେଣ୍ଟା ଓ ବାର୍ଷିକେ ବାଧା ପ୍ରାଦାନ କରେ
(ଅବଶ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ପରୀକ୍ଷା ଅଳ୍ୟ ଅଳ୍ୟ ନ କରେ)
ସେହି ଅଳ୍ୟର ବନ୍ଦୁଅଛୁ ମୃଦ୍ଦବାବୁ ହେବ ଏହି ତାହାର
ପତନ ଅପରହାର୍ଯ୍ୟ ।” * ମନଃ

— — —

ସର ଭଇଲୀୟମ୍ କୋନ୍ତୁ ।

ଯେଉଁମହାମୂର୍ତ୍ତାନେ ସୀଏ ବହୁତୋମୁଖୀପତକବଳରେ
ସୁଷ୍ଠୁର ମୁଖ କହୁଳ କର ଅମରହୁଲର କରିଅଛନ୍ତି । ଏକ
ଯେଉଁ ଅଗାଧବନ୍ଦ୍ୟ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ମମାର୍ତ୍ତାନେ ଭରତର ବୟଳ
ଶାଶ୍ଵତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସମାଜ ଅଧ୍ୟୟତ୍ତିରେ ଅଲୋଚନା ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଭିନବ
ଦେଖରେ ସାଧାରଣାକ ସମ୍ମନରେ ଉପସ୍ଥିତ କରିଅଛନ୍ତି ।
ଦେଖରେ ସର ଭଇଲୀୟମ୍ କୋନ୍ତୁ କାମ ଉଦ୍ଦେଶ

ସେହି ଚ ବ ଦ ଯ ପ ପଣ୍ଡିତ କରୁ କିବି
ଦେଖାଇଛି ନାମର କିମ୍ବା ମହାବର ବର୍ଷମ ନ ପାଇଥାଏନ
ଦକ୍ଷନର ଦିନ୍ଦିନ କାନ୍ଦିଲୁ ଦାନା
ଶିଶୁଦିନରୁ ମଧ୍ୟ-କ ଦକ୍ଷ ସବ ପରିଚେ ପରିଚିତ
ଅଛନ୍ତି । ଏହି ମହାମୁଖ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକ କରି ମଧ୍ୟରେ
ବର୍ଷମ କରି କରି ପ୍ରକଳ୍ପ କରି ପରିଚାର କରି ପରିଚାର
ଅଛନ୍ତି, ତାହା ତାହାର ବର୍ଷମ ଆବଶ୍ୟକ ପରିଚାରକାରୁ
ପରିଚାର ବର୍ଷମ କରି ।

ଅଧିକାରିତାକାରିର ମଧ୍ୟ କରି ଶାଶ୍ଵତ ପରିଚାର
ପରିଚାର ମ ସ ବନ୍ଦରମେ ଦକ୍ଷରେ ସର ଉପରିଯମ୍ନ
କାନ୍ଦିଲୁ କରିଥିଲୁ ହେଲେ । ଲଙ୍ଘନ ମହ ନଗନ୍ତ ତାହାର
କରିଥିଲୁ ପଲା । ଅତି ବୌଣିବାପ୍ରାରେ ତାଣ୍ୟ ଜନନ
ଭାବିତାରେ ପତନହେବାବୁ । କଳନାକ ଉପରେ ତାହା-
କର ଶିଖାଦ ନିର୍ଭର କଲା । କାହିଁ ଅଛି, ଉକ୍ତ ଅବଦ୍ୟାରେ
ସେତେବେଳେ ସେ ବୌଣି କରୁଥିଲେ କିମ୍ବା ହୋଇ
ଜୀବନକେ ଯତ୍ନ କରୁଥିଲେ, ତେବେଳେ ଯତ୍ନବିଜ୍ଞାନ ଜୀବନ
ସବଦା ଏହି ପଲକ୍ରି ସାଥ ତାହାର ଜୀବନକ କୁଠୁଳ
କାନ୍ଦିଲୁ ବନ୍ଦୁରେ “ବନ୍ଦୁ, ପଢ଼ିଲେ ନିଜେ ସବୁ ଛାପି
ପାଇବ ।” ଫଳତ୍ୟ ଏହି ଉକ୍ତ ସାଥ ତାହାର କହା
ପରି ଅନୁବନ ପରିବର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ସପ୍ରମବରେ
ହାବେ ନଗରମୁ ପାଠୀଳାରେ ପଦାର୍ଥ କରି ଯଥା ସମୟ-
ରେ ଉଚ୍ଚର ସମ୍ପଦ ଅଧିତଥ୍ୟ ବିଷୟ ହୁକ୍କଣ୍ଠମ ବରେ ଏହି

* “Caste is a natural something. I can perform one duty in social life, you another; you can govern a country and I can mend a pair of old shoes, but that is no reason why you are greater than I; for can you mend my shoes nor can I govern the country? The division of work is natural; I am clever in mending shoes, you are clever in reading Vedas, but that is no reason why you should trample on my head; why if you commit murder, you will only be praised, and if I steal an apple, I shall be hanged. This will go. Caste is good, that is the only natural way of solving life. Men must form themselves into groups, you cannot get rid of that. Wherever you will go there will be caste. But that does not mean that there will be those privileges. They will be knocked off the head. If you teach vedant to the fisherman, he will say: I am as good a man as you, I am a fisherman, you are a philosopher, never mind. I have the same god in me as you have in you. And that is what we want, no privileges to anyone; equal chances for every one. Let every man be taught the Divine within, and every one will work out his own salvation. Liberty is the first condition of growth.” (Vedent in Indian Life, by Swami Vivekanand).

“Liberty of thought and action is the only condition of life, growth and wealth. Where it does not exist, the man, the race, the nation must go down, caste or no caste, creed or no creed, any class or class or caste or nation or institution which bars the power of free thought and action of any individual--so long as that power does not injure others--is devilish and must go down.” (Epistles of S. Vivekanand, first series).

ଏକୁ ଦଶବର୍ଷବୟୁଃହିମତେ ଯଥାକୁ ୧୭୨୦ ଅବରେ ସୁପ୍ରସର
ଅକୁମୋର୍ତ୍ତ ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ବଦ୍ୟ ରୀତିରୂପେ ପବେଶ ଲାଭ
କଲେ । ଏହି ବିଦ୍ୟା ମନ୍ଦରରେ ଏବେ ଦ୍ୱ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟେ-
ମନ୍ଦରକଥା ବୃଥା କାଳଶେଷନ କଥା ପବାଚିନ୍ତ୍ୟ ସମ୍ଭାବର
ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାରେ ବ୍ରତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସେଇତି ଗ୍ରମଶିଳତା
ଓ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତରେ ସେଠାରେ ବଦ୍ୟ ଲୟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଠ
ଅଠେକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଗୁଣଗୁଣ ଅସ୍ଵର୍ଗ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ତାହାର
ଏହି ଅଧ୍ୟବଧାୟ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଜଣେ ଅଧ୍ୟ ପବ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
କରିବିହିଥିଲେ ଯେ “ଏହି ବାଲକ ଏହାଜୀବନ ଅବସ୍ଥାରେ
ସାଲ୍ଲୁବର ପାନ୍ତରେ ପଢ଼ି ହେଲେ ସୁନ୍ଦର ଖ୍ୟାତିମାନ୍
ଏବ ଆର୍ଦ୍ଦ୍ୟବାନ୍ ହୋଇପାରିବ !” ଲୋକୁ ଜାନ୍ମ ସମୟ-
ରେ ରୁକ୍ଷ କିମ୍ବା କଟେ ତେବନ୍ଦୁରୁକ୍ତିଜୀବଣ ପୂର୍ବ ପାଠ୍ୟ
କୃଷ୍ଣ-ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ ଏବ ମଧ୍ୟେ ଅବକାଶ ବା
ଅନ୍ତର୍ଧାୟ ଦବସରେ ବ୍ୟାଧିର ଶାସ୍ତ୍ରର ଅଲୋଚନା ମଧ୍ୟ
କୁରୁଥିଲେ । ଅକୁମାଳ ମଧ୍ୟରେ ସେ କୌଣସି, ବିବହାର
ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏତେ ସୁଧିନ ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ତତ୍ତ୍ଵଶାସ୍ତ୍ରରେ
ପବାଶ ବ୍ୟବହାରବର୍ଣ୍ଣକ୍ ସୁନ୍ଦର ତବନ୍ଦୁର୍ଗତ ବ୍ୟବହାର
ବିଷ୍ଵକୁ ପ୍ରଣିତ ର ଚମକୁଡ଼ ଏବ ପରିଚାଳିତ କରିଥିଲେ ।

ବିଜ୍ଞାଳରୁ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ପାଇ କୋନ୍ଦୁକର ବୌଦ୍ଧବ୍ୟଳ
ସ୍ଥଳୀ ପ୍ରଧାବନ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହା ବୋଲି ଯେ,
ସେ ଭାଷା ଶିକ୍ଷାରେ ବେବଳ ନୈତିକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ,
ତାହାଙ୍କୁହେ । ୧୦ସାର-ବିଦ୍ୟାରେପତ୍ରୀଗ୍ରୀ କନ ନାବିଧ
ଶାସ୍ତ୍ର ଏବ ସୁକମାର ବ୍ୟବାରେ ତାହାର ପ୍ରଣାଶମାୟ
ଅରକାଣ ଥିଲା । ଅକୁମେ ତରେ ଅଧ୍ୟୟନକାଳରେ ସେ
ପାତାଜ ଶାକ ଓ ଲାଠାଜ ଭାଷାରେ ସମ-କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନ
କରିଥିଲେ ଏହି, ବିନ୍ତୁ ସେତିକରେ ତାହାର ଦୁଃଖର
କୁତୁଳ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଯାତ୍ର ଦେଖାଯି ଭାଷା-
ମିଳ ଶିକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ତାହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା
ହେବାରୁ ସେ ବ୍ୟବ୍ୟଳରେ ଅରବି ଶିକ୍ଷକ ରଖି ଅଗେ
ଅରବି ଭାଷା ଶିକ୍ଷା କଲେ । ଅବକାଶାଦରେ ଘଟାନ୍ତମ୍-
ମ୍ର୍ଵେଶ, ପରଶ, ପର୍ତ୍ତିଗାଜ ପରିଚି ଭାଷାନିବନ୍ଦ ସଦଗ୍ରୁ-
ମାନମାନକର ଅଧ୍ୟେନଦ୍ଵାରା ଏବ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ବାଣାବାଦନ ପରିଚି ସାର ମଧ୍ୟ ଏତିବିଜ୍ଞାନଦନ କରୁଥିବ ।
ମହାମତ କୋନ୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରକ ଶୂଳନ ଏବାକେଳେକେ

ପରିଚ୍ୟାଗ କରି ନ ସ୍ଥିର, ସମୟ ସମୟରେ ଅନ୍ତରେହିର
ଓ ତରକାର ଖେଳିବା ଅମୃତକର ରଥ ସିଦ୍ଧା
ବିଜୁଥିଲେ ।

୩ ଅର୍ଥାତ୍ ଅବସ୍ଥା ଅଶାନ୍ତିରୁ ନ ସବାବୁ ତୋନ୍ତିବ ଶିକ୍ଷାର
ଯାବଜ୍ଞାଯ ବିଦ୍ୟାର ବହଳ କରିବା ତାବ ଉଚିତକ
ପକ୍ଷରେ ଅଛି କହିବାର ହୋଇଥିଲା । ତତ୍ତ୍ଵକର କହି
ଦେବ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ସୁଧା ତୋନ୍ତ ଶିଥିବୁର୍ତ୍ତ ପାଦବା
ଉଦେଶ୍ୟରେ ନାନାବଜ୍ଞାକ ଅଧ୍ୟେନରେ ସବଦା ବ୍ୟାପ୍ତ
ଥିଲେ, ମାତ୍ର ଉପ୍ରେତ ବିଷ୍ୟରେ କୃତକ ଯିବ ହୋଇ ନ
ସବାବୁ ୧୭୨୦ ଅବରେ ଲଭ ଅଇଥର୍ପକର ଉପାଧ୍ୟାୟତା
ଅଇୀକାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ତତ୍ତ୍ଵର ତାହାକୁ
ତର୍ମିନ୍ଦ୍ରାଜ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥୀତ ବିଦ୍ୟାକର ହେଲା
ଏହି ଏହି ସୁମୋଗରେ ସେ ଜମିନ କଷା ଶେଖିଲେ ।
ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ତୋନ୍ତକ ପକ୍ଷରେ ଅଜାପ୍ରାସ ସାଧ୍ୟ ବର୍ମିଷ୍ଟର ।
ବିଜ୍ଞାଳ ଉତ୍ତରରେ ସେ ଯୋଗ୍ରୁ ମ୍ଲାନ୍ତ ପଦ୍ୟାଗମନ ବର
ତତ୍ତ୍ଵକ ଅର୍ଥ ପାଠକନକ ଅନୁବେଳିକରେ ପାରତୀ ଭାଷାରେ
ଲିଖିତ ନାଦରଶାହ ତରତ ପରଣ ଭାଷାରେ ଅନବାଦ
କଲେ । ତାହାକର ଏହି ସ୍ମୃତି ଲିଖିତ ସ୍ମୃତିକର ସିଦ୍ଧାଂ
ଦେନମାର୍କର ବଜା ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

୧୭୨୨ ଶ୍ରୀକରରେ କୋନ୍ତ ବିଦ୍ୟା ପାଠ ବାଧ୍ୟ
ସଂପଦ କର ଖଣ୍ଡିବ ପ୍ରମିଳା ପ୍ରକାଶ କଲେ, ସେପରେ
ଆପାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ପଣ୍ଡାତ କାବ୍ୟମାନକର ସାରତନର୍ତ୍ତ
ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗନ୍ଧର ପଦ୍ମର ସାବ ସେ
ରହେଲ ସୋଇରାଟି ନାମ୍ନ ବିଦ୍ୟକରର ଫେଲେ ଅର୍ଥାତ୍
ସବଧା ପଦରେ କହିବ ହେଲେ, ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ
ନ ହେଲଣ୍ଟ କିନ୍ତୁ ତ “ତପୋଦସ ଏହିବୁଟିକା” ନାମକ
ବୃଦ୍ଧକ ଶର୍ଵ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା, ଏଥରେ କୋନ୍ତ ବର୍ତ୍ତ ଶ୍ରୀ
ଶ୍ରୀକାର ପୂର୍ବକ ଅଧିକାରୀ ସମ୍ବନ୍ଧର ସାଧାରଣ
ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । କିମ୍ବାଲପରେ ସେ ଧର୍ମପ୍ରକାଶରେ
ନିମ୍ନକୁ ହେଲେ ଏବ ୧୭୨୨ ଶ୍ରୀକରରେ ଯୋଦିବାକ-
ମାନମାନକର କରିଶର ପଦ ପାପୁହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ
ସେ ଭାବରେ ଦେଖିଯ ମୌଲିକ ବ୍ୟବହାର ଶାଖାନିତା
ପକ୍ଷରେ ଅନୁକୂଳ ସରେ । ଅହୁର ମଧ୍ୟ ଅମେରିକା
ପହଳ ଭାବରେ ଯେଉଁ ପୁଣି ହୋଇମନ୍ତର, ସେପରେ

ମୁଖୀ ହେ ସହସ କାନ୍ତକ ଏବଂ ଲାଟାଙ୍ଗ ମନର୍ଭର୍ଷାବ
ପ୍ରଧାନଚାକଳ ପାଶପ ତରା ପଢ଼ାଏ ଖଦମ୍ଭେରେ । କୀଟ-
ହାରିତ ମବେଷଣାର ପ୍ରଗାଢ଼ି ଥାଏ ବୃଦ୍ଧିର ମୁଖ୍ୟବୋକ
ବୃଦ୍ଧିର ଚକର ପୁଣ୍ଡର ଚକାନ୍ତ ଦୟାସ୍ଵର୍ବନ୍ଧ ବନ୍ଦୁଭାବେ
ଦ୍ୱାରା ତେ ବୁଝ ସହିତ ଯେଉଁ ସକଳ ବଂଦବା ଅନ୍ତବାଦ
ପ୍ରକାଶ ଖରସଲେ, ସେଥିରେ ହେ ଅପଣାର ବୃତ୍ତି ଜରି
ଦେଲାଗୁଲ ଶିକ୍ଷିତ ସମଜାରୁ ସଥେକ ସାଧୁବଦ କର
ଦରିଷ୍ଟରେ ।

୧୭-୦ ଅଜରେ ସେଇଁ ପାଞ୍ଚଥପକ ସଂପତ୍ତିଟି ହୋଇଥିଲା, ତାହାର ନିବାରଣ ନିମିତ୍ତ କୋଳୁ ଖଣ୍ଡ ଏ ଧର୍ମଶାୟ-ନୁମାଦିତ ଶ୍ରୀ ସ୍ଵପ୍ନ ଉଚିତ ଉଚିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବନ୍ଦର୍ଷ ଅଯାଉ ନ ହେଉଥାଏ ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସ୍ଵପ୍ନବାଦ୍ୟର ଅନୁଭବ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଅମୃତ ନିମ୍ନକୁ କରି ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟରେ ସଂପଳକାମ ହେବେ । ଏହା ଛାତା ସେ ସମୟେକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନାନା ସାରଗର୍ଭ ପ୍ରବଳ ଓ ଗାଥା ଉଚିତା କରି ଜନଶାୟ-ରଙ୍ଗକର ପ୍ରାଚି ଅବର୍ଣ୍ଣ ଉଚୁଥିଲେ । ୧୭-୧ ଅଜରେ ସେ ପାଞ୍ଚମେଶ୍ୱରନାମୀ ମହାବ୍ୟବର ସଂଶୋଧନ୍ତ ପକ୍ଷାବଳମ୍ଭୀ-ମାନକ ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟାତି ପାପ୍ର ହୋଇ “ସୋବାଇଟି ଫର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟିକାନାଲ୍ ଦିନପ୍ରକରମେଶ୍ଵର ନାମକ ସବୁର ସଦ୍ୟ-ବୁଝେ ମିଳିବେ ହେବେ । ବର୍ଣ୍ଣର ସମୟରେ ସେ ଜଗତେ କୃଷକ ଏବଂ ଜଳପଦବୀରୀ ଭବ୍ରୁ ଲୋକଙ୍କ ବାରୋପକଥାକ ଛାକରେ ବଜ୍ରଶାଖଳ ହାଲାଇର ମୂଲ ସାନ୍ତଳ ବିଷୟକ ଖେଳିବାରେ ଯଥିଲାଇର ମୂଳରେ କରେ । ଏହି ପରିପ୍ରକାଶ ଦ୍ୱାରା ଉଚିତ ହାତାକ ଶକ୍ତିରେ ଅରଥାତ୍ ପାପ୍ରରେ ଅରଥାତ୍ ହୋଇଥିଲେ । ପୌର୍ଣ୍ଣଶାହମେ ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟରେ ଉକ୍ତ ଅରଯୋଗ୍ରାହି ଉଚିତା ସହି ତୋଳୁକ, ଶୁଭପରିଶ୍ୱର ସଖାଦିତ ହେଲା । ଉକ୍ତ ସୁମୋ-ଗରେ ସେ ଅନୁଗୋପନ ନ କରି ଅପଣାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧିକର୍ତ୍ତା ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ ସଂପର୍କମର୍ଥକ ଲୋକି ତୋଳାଇ ନାମକ ଧର୍ମବିବରଣର ପ୍ରାଥମିକ ପାତ୍ରବିବରଣ ନିବଟକୁ ଖେଳିବାର ପଥ ପ୍ରେରଣ କରେ । ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ବାଜମୟାକୁ ଅନୁକଳନକୁ କୋଳୁ ୨୮-୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବରେ ବିବରତା ନଶିଲେ ପୁଣୀମୁ-ବୋଟୁ ନାମକ ବାଜମ୍ବାର୍ତ୍ତ ଧର୍ମବିବରଣର ପାତ୍ରବିବରଣ ବା ଧର୍ମବିବରଣ ପଦ ପାପ୍ର ହେଲେ । ଉକ୍ତ ପଦକ ସେ କରି-

ଭାବକୁ ବିମନା କରୁଥିଲେ, ବର୍ଷାମାତ୍ର ଏହି ଚର୍ଚା ପରିପ୍ରେକ୍ଷଣ ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିମ୍ବା ଏହି ଦେଶମୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉପାସନାରେ ମଧ୍ୟ କରିଛି ହେବେ

ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ କରେ ଦୟାତିଥିମ କାଳରେ ଅର୍ଥର ଶ୍ରଦ୍ଧାର୍ଥ
୨୮୮ ଅଦର ସେହିମୂଳର ଯତେ କେନ୍ତି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ
ବିଜ୍ଞାନରେ ପାର୍ଦ୍ଦଣ କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ହୀନ୍ ବର୍ଷ-
ଦିନ୍ୟା ପ୍ରବର୍ଣ୍ଣକ ବହିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତ
ହୋଇଥାଏଛି । ଅନୁବାଳ ଅବଧାନ ଉପରେ ସେ ଉତ୍ତର-
ନରପ୍ତ୍ର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଯୋଗାଇଛି ନାମ୍ରା ମନ୍ଦାବୁଦ୍ଧ ଅନୁ-
ଭବନରେ ମୋଟିଏ ମହାସର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନରେ ସ୍ଵାପନ କରେ-
ବିନ୍ଦୁ ଯତ୍ତିକାନ ହେଲେ ଏବଂ ତାହାକ ଅସାଧାରଣ ଉତ୍ସାହ
ଓ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ଫଳରୁପ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ବଢିଥିଲେ ଏବଂ ଅସିଥା-
ଟିକୁ ଘୋଷାଇଦ୍ଦିତ ନାମ୍ରା ମହାସର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ତୋକୁ
ନାବିତ ହୁବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉକ୍ତ ମନ୍ତ୍ରକର ସର୍ବପରିଚିତ ବସନ୍ତ
ସହକାରେ ପରିବଳନ ବନୁମରେ ଏବଂ ବର୍ଷକର୍ତ୍ତର ପାତ୍ର
ଅଧ୍ୟବିଷାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣରେ ଏବଂ ଦେଖିଲୁଗୁ ଶାଶନାୟ ଏବଂ ପ୍ରତିବି-
ର୍ଦ୍ଦର ଅନୁଷ୍ଠାନ ସାବ ଉକ୍ତ ସରର ବାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅପେକ୍ଷା-
କୁଟ ଉଚ୍ଚର ଏବଂ ଉତ୍ସାହ ବିବୁଧିରେ । ଧର୍ମବିବଶର
ବିଷ୍ଵର ର୍ତ୍ତରେ ବାଧ୍ୟାତ୍ମକ ସବାରୁ ତାହାକୁ ଅବବାଣ ବଦଳ
ବ୍ୟପରେତେ ଆଜ ଅଧ୍ୟୟନ ଲାଗେ ଅବସର ମିଳୁନ ଥିଲା ।
ଦାର୍ଯ୍ୟ ଅବବାଣରେ ସୁରା ସେ ଅତି ପରିପାଟୀରେ ଦିନଯାପନ
ବନୁଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଅପେ ଖଣ୍ଡେ ପଥ ଦେଖି
ତାହାକ ସଖମିଳିଲୁ ବାରବେଳେକୁ ଦେଇବ ଅଧ୍ୟାୟ
ଆଠ ବରଷାକୁ ହୁଏ । ଡବନନ୍ଦ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାବରଣ ଓ
ଧର୍ମକ୍ଷାସ୍ତ । ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ବୁରଗବରର ରୌଗୋଦିକ ଅଲୋ-
ଚନା । ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବୈମ ବଜ୍ରର ପୁରୁଷ ଥାଠ; ମୃତେ
ଦୁର୍ଲଭ ତତ୍ତ୍ଵାତ୍ମକ ହୀନା ଏବଂ ଅପର ବୌଣସି ସହଶ୍ରଷ୍ଟ
ଥାଠସାବ ଦବସର ଅବିକ୍ଷାଣ ଯାଏନ । ଏହିପରି ନିର୍ମି-
ମରେ ଥାର ବାଲକମେ ସେ ଏବଂ ଦେଖିଲୁ ଯେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନାୟ
ଦୋଷରୁ ଅଥବା ଅନ୍ତର ବୌଣସି ପ୍ରାକୁଟିକ କାରଣରୁ
କ୍ରମଣଃ ଅସୁର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ବରେଣ୍ୟର ତାହାକର
ତତ୍ତ୍ଵ ଏତେ ନିଷ୍ଠେଜ ହୋଇ ପଢ଼ିଲୁ ଯେ ସେ ସ୍ତିଳୁ-ମହମ
ବତି ଅଲୋଚରେ ସୁଜ୍ଞ ପରେପାରୁ ନ ଥିଲେ । ତଥାପି
ବ୍ୟବାଳ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବ୍ୟବାବାବ ଅଧ୍ୟୟନ ବର୍ମନ କରିବି ହେଉ

ପ୍ରମାଣିତ କରାନ୍ତି ସିବାଦୁଷ୍ଟ ଅଧ୍ୟୁକାଳ
ଶ୍ରୀର୍ଯ୍ୟ ସୁଶୃଙ୍ଖଳ ଭବରେ ସମାଧାନ ବୁଝିଲେ । ଅବକାଶ
ଦୂରରେ ସୁଜା ତାଙ୍କର ଏକାପରି କାର୍ଯ୍ୟକାଳ । ୧୯୭୭
ଆଗର ଦୀର୍ଘ ଅବକାଶ ବାଲରେ ସେ କୃଷ୍ଣ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ
ବିଶ୍ଵାମୀ କରି ଲୋଖିଷ୍ଠରେ ଯେ “ଆମେମାନେ ଏହି ପଞ୍ଚ-
କୁଟୀରରେ ବାସରର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନନ୍ତ ଅନୁଭବ କରିଅଛୁ
ତମ ମାତ୍ର କର୍ମରୁ ଅବକାଶ ମିଳିଅଛୁ ସତ୍ୟ, ବିନ୍ଦୁ ମୁଁ ଦିନେ
ସୁଜା କର୍ମକୁଣ୍ଡ-କର୍ମକ ସବଶେଷ ସାହୁରୀ ପ୍ରାୟଶଃ ଏହି ନ
ଆଏ; ବିନ୍ଦୁ ଏଠାରେ ଶୌଭଗ୍ୟକମେ ମୋହର ତାହା
ଦକ୍ଷିଣାତ୍ମକ, ମୁଁ ଏହି କୁଟୀରରେ ଥିଲୁ ଅଗଳ ଓ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ
ଶତ୍ରୁ ଅଧ୍ୟୟନ ସାବ ଧୀର୍ଘବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛୁ ।
ଏଣିକି ସାହସପୁରୁଷ କହିପାରେ ହନ୍ତୁ ଏବ ମୁଷଳମାନ
ଦ୍ୱିତୀୟାଶ୍ଵକମାନେ ଆଉ ମିଥ୍ୟାବ୍ୟକସ୍ତା ପ୍ରାକାଳ ସାବ
ଅମ୍ବମାନକୁ ପଢାଇଗା କଥ ପାରିବେ ନାହିଁ, ଏହି ଉତ୍କ୍ରମ
ଶୁଣୁ ପଢାଇ ହେଉଅଛି ଯେ, ଜୋନ୍ସୁ ସବଦା ଏହିପରି ସରା
ପରିଶ୍ରମରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥାଇ ଅନନ୍ତ ଏବ ଶାନ୍ତିରେ କାଳ
ଯାଏନ କବିମଙ୍କଳେ ।

୨୭-୮ ଶାକ୍ତାଦରେ ଜୋନ୍ ମହାବିଦ କାଳିଧାସ
କୃତ ଅଭିଶାନଶକୁନ୍ତଳ ନାମକ ସୁପରିଷ ନାଟକ ନିଜ
ବସରେ ଅନବାଦ ପଞ୍ଚ ପ୍ରକାଶ ଭଲେ । ତର୍ହିର ପ୍ରାୟ

୧ ଦର୍ଶ ପରେ ମନୁଷୀଳିତ ଧର୍ମ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏ ଦୂର ପଣ୍ଡତ
ଅନୁବାଦ ପବନେ ହେଉ । ସେଥିରେ ପଢାଇବାର ଉଚ୍ଚତର
ଅବ୍ୟକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବନ୍ଦବନୁଯେ ବନ୍ଦତ ହୋଇଥାଏ ।
୨ ବ୍ୟକ୍ତିଗତମ୍, କି ବିଦ୍ୟାନୁଶୀଳନ ଉଚ୍ଚତରେ ଅଧିକ କୁ
ପଦଗ୍ରହନ କରୁ ଏ ମହାମୂର୍ତ୍ତିଗର୍ଭାଳୀଙ୍କ କେ ନମାର ଜୀବିତରେ ।
୩ ଦର୍ଶ ବ୍ୟକ୍ତିଗତରେ ୨୦୧୫ ପ୍ରାକ୍ତନ ଏଷ୍ଟଲ ମାତର
ଶେଷ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ମହାଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନ ଏ ନଈର ଶକ୍ତିର
ପରିଦ୍ୟାଗ କରେ । ମୁଖ୍ୟ ବିହୃଦଳ ପୂର୍ବ ରୁ ଚାହାରକର
ସବୁର ଶୀତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ଦେଉଥିମୁଁ କୋନ୍ତାଙ୍କ ଆବଳ କାଳ ଅଲେଚିଲା
କଲେ ମନରେ ସତଃ ଏହି ପ୍ରଣାଶ ଉଦୟ ହେବେ, “ଯେ
ଏତେ ଅନ୍ତକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବସନ୍ତ ଏତେ ଗୁରୁତର
କାର୍ଯ୍ୟମାନ ନିଷ୍ଠାଦଳ ବନୁଥିଲେ ? ତାହାକୁ ଆବଳରେ
ବସନ୍ତ କୁଣ୍ଡଳେଷ୍ଟର ଅଛି ? ଅଲେଚାନ୍ତାକୁ ଜଣାଯାଏ
ପରିପାଠ୍ୟ ଏବଂ ନିୟମାନୁକ୍ରମିତା ତାହାକୁ ଆବଳର
ପ୍ରଧାନ ଇଶ୍ଵର । ସେ ବନ୍ଦିପରି ନିର୍ବାରିତ ନିୟମ ହତି
ଆହୁ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥିବାକୁ ମହବ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ସାଧନ ବନ୍ଦିବାକୁ
ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଦେଉଥିରେ ଗୋଟିଏ ଏହି ଯେ,
ବଦ୍ୟାଚିର୍ଣ୍ଣାର ସୁଯୋଗ ପାଇରେ ବଦାପି ତାହା ଉପ୍ରେସା
ବରିବେ ଜାହିଁ; ଅପରଟି ଏହି, ଅଭମାଳେ ଯେଉଁ ବିଷ-
ସ୍ତରେ ସଫଳକାମ ହେଉଛି ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଯଶ୍ଚରେ
ସେଥିରେ ସଫଳକାମ ହେବ । ସେ ପୁଅକ୍ଷ ପୁଅକ୍ଷ କିମ୍ବା
ନିର୍ମତ ପୁଅକ୍ଷ କାଳ ନିର୍ମିତ ବର ନିର୍ବାରିତ ମନ୍ୟରେ
ତାହା ସମ୍ପାଦନ ବନୁଥିଲେ । ପେଣ୍ଟାପଳକ ସେ ବଦାପି
କୌଣସି ନିୟମର ବ୍ୟକ୍ତିମନ କରି ନିଃସ୍ଥିତିଲେ । ଯହି
ନିୟମ ନୁହିବାକୁ ଗୁଣତଃ ତାହାକୁ ଏତେ ବନ୍ଦିପରି
ଅଧିକାରୀ କରିବାପାଇଁ ।

ସର ଉଚିତ ସ୍ଵମ୍ଭାବ ଅକାଳମୁଖେ ଏ ଦେଶର
ମଧ୍ୟ ଭୂମି ପାଇଁ ହୋଇଥାଏଛି । ତାହାକପର ବହୁବାଦିଦ
ସୁରୂପ ହୃଦୟ । ବଣାତତ୍ତ୍ଵ ଅନୁସାରନରେ ସେ ଯେଥର
ନୈପୁଣ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ, ସେପରି ତଦିମାନ୍ତ୍ରଜାନ ଅନ୍ୟ
ବେହି ଲାଭ କରି ପାଇଁ ନାହାନ୍ତି । ବେବଳ ବଣାତତ୍ତ୍ଵ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନୁହେ, ପ୍ରତିତତ୍ତ୍ଵ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ସ୍ମୃତି, ବର୍ଣ୍ଣକ ଏବଂ
ନାକାଙ୍ଗାୟ ଶାମୋତ୍ତ୍ବମୁଖରେ ମଧ୍ୟ ତାହାକିରି ଯଥେଷ୍ଟ

ଅଭିବଳା ସ୍ଵର । ଏଣେ ତାହର ପେଶେ ଏଥି ଧାରଣ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ସ୍ଵର, ସେହିପର ମଧ୍ୟ କହିଲୁଣକୁ ସ୍ଵର । ଉତ୍ତର ମନ୍ତ୍ରର ସୁପରିବ୍ଲେଜନ ନିମିତ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ ଅବସର ପାଇମନ୍ତରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଡଳେ ଗଣମାୟକବ ହୋଇ ଆରଥାନ୍ତେ । ୬ ଦେବତା ଏହିତ ନାହିଁ, ତାହାର ତଥା ଅତିଶୀଘ୍ର ସ୍ଵର, ଆବଳା ଲେଖିବାର ବୋଲୁ ତରଫରେ ବେଳେ ପାରେ ବହନାହାନ୍ତି । ସେ ସ୍ବରତଃ ବାନଶାଳ ଏହି ତେଜଶୀ ହେଲେ । ତାହାର ଟେରସ୍ତରର ଉଦେଶ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲଙ୍ଘନ ଏବଂ କଳିବାରେ ଜୀବିତମୁଁ ଓ ପାଷାଣମୟୀ ମୁଣ୍ଡେ ସନିବେଳିବ ଅଛୁ । କିନ୍ତୁ ତାହାର ସହିତମ୍ଭାଣୀ ତ୍ରୁଟ ସମ୍ଭବ ଗଛ ଛାପ ଟ୍ରେ ବହନାବାର ପୁରୁକରେ ମୁଦ୍ରିତ କର ଦେଖିଯ ଜୀବିତମୁଁ ସ୍ବାଧନ କରିପାରୁ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ତତ୍ତ୍ଵ ।

—ଶିଶ୍ବ ଓ ଧର୍ମ । *

ଅମ୍ବେମାନେ ହନ୍ତ, ମାତ୍ର ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଧର୍ମବିଦ୍ୟା, ବ୍ୟା, ସେମାନେ ରହିର ଓ ସ୍ଵର୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କପର ସ୍ତୋର ବିଶେଷତା ବା କିମ୍ପର ରହିରକୁ ଭବନା କରିବାକୁ ବହନ୍ତି ହତ୍ୟା ବି ବିଷୟରେ ଅମ୍ବେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟକାଂଶ ଅଛି; ଅମ୍ବେମାନେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଚା ମାତା ବା ଗୁରୁଜନଙ୍କଠାରୁ ବୌଣିଶ ଶିଶ୍ବ ପାଇ ନ ଥାଏ—ଅଭି ସ୍ଵର ବା ହୁଲେଜରେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶିଶ୍ବ ପାଇବା ତ ଦୂରର ବିଧା, ପାହା କିନ୍ତୁ ଅଗ୍ରର ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଦ୍ୟା ଜନ୍ମିଥାଏ ତାହା କୁଷଂସ୍ଵାର ଓ ପର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦନ ହୁଏ, ସୁତରଂ ତାହା ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖରୁତ ହୁଏ ଓ ଅମ୍ବେମାନେ ସ୍ଵରୁ କରେଇ ଶତବା ସମୟରେ ପାଇ ଅହନ୍ତୁ ଥାଏ ।

ଅମ୍ବେମାନଙ୍କର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ବିଦ୍ୟା ଦୁଃଖରୁତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ତରହାନରେ ଅନ୍ୟ ବୌଣିଶ ଧର୍ମ ବିଦ୍ୟା ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ କି

ନାହିଁ ସନେହ । ଅମ୍ବେମାନଙ୍କର ଶିଶ୍ବ, ଧର୍ମବିଦ୍ୟା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (destructive) ହନ୍ତ ବୌଣିଶ ବିଶେଷ ଧର୍ମବିଦ୍ୟା (constructive) ନାହିଁ । ଏହାର ଅମ୍ବେମାନେ ସ୍ତୋରକଲେବ ଶତବା ପଞ୍ଚ ପଦ ବା ହିନ୍ଦୁନ ଥାଏଇ ତେବେ ସେ ଅନ୍ୟ ବୌଣିଶ ଧର୍ମବିଦ୍ୟା ହୋଇଥାଏ, ତାହା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ତେବେ ମୁହଁକଲେବ ଶିଶ୍ବ ପରେ ଅମ୍ବେମାନେ ଧର୍ମବିଦ୍ୟା ପାଇଁ ଅନ୍ୟବ୍ୟବ ବାବଦକୁ ଦୁଇ ସଂଖ ରରେ ଦତ୍ତରଣ କରାଯାଏ ।

ହିନ୍ଦୁମାନେ କରିବରେ ପନ୍ଦ୍ରାଣୀକରାତ ବୋଲି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପେମାନେ କରିବଗତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତେବେବୁକୁ ତର୍କା ନବର ଅମ୍ବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ବନ୍ଧକ ତର୍କା କର, ସେମାନଙ୍କର ଗବେଷଣାକ ଫଳ ଉପନିଷଦ ଦର୍ଶନାଦ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉପିଦିଷ୍ଟ କର ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଅମ୍ବେମାନେ- ପ୍ରେତେବେଦିନ୍ ॥ ୮୩ ॥ କରେଇବେ ପରୁଆଇ, ତେବେବେଲେପତତ୍ ଦଶରାତ୍ରି ଶାସ୍ତ୍ରର ସିଦ୍ଧ ନୁ ବିଷୟରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ତାଣି ଆଉ ଶିଶ୍ବ କାଣ୍ଡବାର ତେବେ କରାଯାଇ ବିଷୟର ବେଦିନେ ଦେଖୁ, ଅମ୍ବର ପିତା ପିତ ମହ ବା ହତବାଶମାନେ ଗୋଟିଏ ବାହୁ ପ୍ରପ୍ରତି ବା ଧାରୁ ବା ମୁଣ୍ଡ ସ୍ଵାପନ କରି, ତାହାକୁ ବିଷ୍ଣୁ, ଶିବ, ହୁର୍ମା, ବିଲୀ ଅଦି ବୌଣିଶ ଦେବତା ନାମରେ ଅନ୍ୟତଥର ପ୍ରଗାମ ଓ ବର୍ତ୍ତ ବବୁଅଛନ୍ତି; ପଥ ପୁଷ୍ପ ଫଳ ତୋଷାଦ ଥାବ ଉପାସନା ବବୁଅଛନ୍ତି, ସଖବଦ୍ୟାପ୍ରତି ବିଷଦରୁ ଭବାର ନିମନ୍ତ୍ରେ ତାହାକଠାରେ ବିଲାତକବରେ, ପ୍ରାର୍ଥନା ବବୁ ଅଛନ୍ତି; ଅଭି ଅମ୍ବେମାନେ ଶିଖୁ ଯେ କାଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ଜୀବ ଜନ୍ମିବାର୍ଥ ଜନ୍ମିବାର୍ଥ ଉପାସନା କରିବା ବିଷ୍ଣୁ ମର୍ଣ୍ଣତା; ଯେଉଁମାନେ କରନ୍ତି ସେମାନେ ପୌତ୍ରିତବ (Idolators) ଓ ଅବଜ୍ଞେୟ । ବିଧାଟା ମନକୁ ବତ ଭବିଲାଗେ, ଦେଶଶାଦ ସ୍ତୋର ବବୁ ଯେ ହନ୍ଦିନ୍ଦ୍ରିୟ କି ମୂର୍ଖ, ସେମାନେ କାଣ୍ଡ ପୌତ୍ରିତବ । ଏହି ସୁକୁଟିରେ ହନ୍ଦୁଧର୍ମର ଭର୍ତ୍ତା ଧୂଷପାତ୍ର ହୁଏ ।

କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଉପବେକ୍ଷ ପାହାର ସ୍ତୋର ଶିଶ୍ବ, ତେବେବେଳେ ଥାବେ ସୁନ୍ଦା ବାବୁନାହିଁ ଅମ୍ବେମାନଙ୍କର ପିତା

* ଧର୍ମ ଶକ ମୁଁ ଅଧିନବ ଅର୍ଥରେ ବନ୍ଦବାର ବରାଯାଇ । ଧର୍ମ ଶକ ପୁରୁଷ ଅର୍ଥ ଅଧିନବ ଅର୍ଥରେ ଧର୍ମବିଦ୍ୟା (Pious acts, Religious observances), ଅଧିନବ ଅର୍ଥରେ ଧର୍ମର ଅର୍ଥ ଏ ରମାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା (Religion)

ପିତାମହ କମ୍ବା ପ୍ରତିବାଷା ସମୟେ କବି ମୂର୍ଖ? ଆଶୁଷାଷ-
ଶାଦ ଜନ୍ମପଦାର୍ଥ, ଓ ସେମାନେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ସ୍ଵାକ୍ଷର ହୋଇ
ପାଇନ୍ତିଲାହିଁ, ଏହା ବୁଝିବା ପଢି କବିଷେମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ
ବୁଝି ନ ସ୍ଵଳ୍ପ ବା ନାହିଁ? ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ
ବଜ୍ର ଓ ପୁରୁତ, ଶାକ୍ତାଦ ଅଲୋଚନା ବରତ୍ରି, ସେମାନେ
କଣ ଏଥର ସମ୍ବଲବେଳୀ ବ୍ୟସରେ ଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଅଗ୍ରତି?
ଅରୁ ଅମେମାନେ ସ୍ଵଳ୍ପରେ ଧାଠ ମାତ୍ର ଅରମ୍ଭ କରିଅବୁଁ
ଓ ଅମ୍ବର ବୟସ ଓ ବୁଝି ଅଗ୍ରଗତ; ସେମାନେ ବାହୁଦ
ଏଥର କାଷ୍ଟ ପାଶାଆଦର ଫୁଲା ବରତ୍ରି, ତାହାର ବିଶ୍ୱ
ଗୁରୁମର୍ମ ଥାଇଥାରେ; ଅଗ୍ରେ ଅମ୍ବର ହଳୁଶାସ୍ତ ଅଲୋଚନା
କରିବା ଉଠିବ ବା ଶାକ୍ତାରକ ବ୍ୟକ୍ତିକଠାବୁ ଦବିଷୟ
ବୁଝିବା ଉଠିବ—ଯେବେ କୌଣସି ସନ୍ନୋଷକନବ ଉତ୍ସର
—ରବେ ଏହାହିନ୍ଦୁ ଉପାସନା ପ୍ରଣାଳୀ ଧୃଣ୍ୟ
ଲାଭିବା ।

ଅମ୍ବେମାନେ ତେବେଳେ ସାଧାରଣତଃ ଅପରିଣାତ-
କିଷ୍ଯୁ ଓ ଅପରିଣାତ କୁଣ୍ଡ, ସୁତବୁ ସେପର ଦିଶୀର
ଅବୋ ହୁଦ୍ଦୁରେ ସ୍ଥାନ ପାଏ ନାହିଁ ଓ ବରେ ବା
ସୁଲୁରେ ବା ସମାଜରେ ସ୍ଵଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଛୌଣସେ ପ୍ରକାର
ଶିକ୍ଷାନିଧି ପାଉନାହିଁ, ସୁତବୁ ଫଳରେ ଏହା ଏଟେ ଯେ
ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ରିଖର ଓ ରିଖର ଉପାସନା ଜୀବି ଅତି
ଜିବନି ଓ ଶେଷି ବୋଲି ବବେଚନା କରିଆଇଁ ।

ଇଶ୍ଵର ନିର୍ମାଣ, ସହଶଳ୍ମିମାନ୍, ସହବ୍ୟାଧୀ, ସହ-
ଦ୍ୱାକ୍ଷା, ସହବ୍ଦ, ଏହପରି ନାହାପ୍ରାନ୍ତରେ ରକ୍ତ ଦେଖି ଇଶ୍ଵର-
କର ସ୍ଵରୂପଙ୍କାଳ ଯେ ଅମ୍ବମାନକର ଦିନ ଜନେ ତାହା
ନୁହେଁ; ତେବେ ଇଶ୍ଵର ସତ୍ତ୍ଵ ବିଷୟରେ ~~କଳାଚାର~~ ଲୋପ
ଥାଏ ନ ଥାଏ । ଅମ୍ବମାନେ ଅପରିଶରତ ବଳ୍ବନା ଅନୁ-
ସାରେ ଇଶ୍ଵରବ୍ୟୁଷ ବଳ୍ବନା କରୁଁ; କିନ୍ତୁ ଧର୍ମର ଅନୁ-
ଶ୍ଵାନପରିଚି ବା ସାଧନ ପ୍ରାଣାଳୀ ବିଷୟରେ ବୌଧିଶି ମତ
ସ୍ଥିର ହୋଇ ନ ଥାଏ; କିମ୍ବା କିମ୍ବା କରୁଁ ହୃଦୟ-
ଅମ୍ବବରବାକୁ ହେବ, କିମ୍ବା କିମ୍ବା କରୁଁ ହୃଦୟରେ
ଧାରଣା କରିବାକୁ ହେବ, କିମ୍ବା କିମ୍ବା କରୁଁ ହୃଦରିଗାନ୍
ଜନ୍ମାଇବାକୁ ହେବ, କିମ୍ବା କିମ୍ବା କରୁଁ ହୃଦରିନଷ୍ଟ ହେବାକୁ ହେବ,
ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ତେବେବେଳେ ସଖ୍ଯୁଁ ଚିନ୍ମାନ୍ତେୟ;
ଅର ଏ ସବୁ ବିଷୟ ଯେ ତିନିମାୟ ବିଷୟ ତାହା ମଧ୍ୟ

ଭାବି ନ ଥାଏ । ଅମେମଳେ କାହିଁକିଂ ରଙ୍ଗର କଷ-
ବା ରତ୍ନପଦମାଳା ଦିଲା, ଏହିଠିରୁ ଅମୁମାଳକର
ଗବେଷଣାର ଶେଷ ହେଉ ଓ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକାର
ମଧ୍ୟ ଯେ ହେଉ ।

କେବଳ ଏହଠାରେ ଶେଷ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା
ସଙ୍ଗ—ଶିଖାର ବୁଢ଼ି ସବେ ସଙ୍ଗେ ଏହ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
ଦିଷ୍ଟିତରେ ଯେ ଶାଶ ଦିକ୍ଷାର ଆବ ଚାହା ମଧ୍ୟ ଅନେକ
ସମୟରେ ବିଚିତ୍ର ହୋଇଥାଏ । ଅମ୍ବାଜକର ଚାର୍କ୍‌କ
ବୁଢ଼ି ପ୍ରକାଶ ହୋଇଥାଏ, କେହ ହୋଇଥି ବଥା କଷ୍ଟପିତ
ବବେ ଚାହା ସହି କଣ୍ଠା ଉପରାକୁ ଅମ୍ବାଜକ ଅଗ୍ର-
ସର ହେଉଁ; ଅଛ ମିଳ ଶ୍ଵେତପର ପ୍ରକାଶ ବୁଦେବ୍ୟ
କେତେବେ ବ୍ୟକ୍ତିକର ରେଖାରୁ ଅନେକ ମୁକ୍ତ ବଂଶର
ହେଉଥାଏ; କଷ୍ଟକୁ ସହଜରେ ପର୍ପା ବା ନିର୍ମାଣର କର-
ପାରୁ, ଉପ୍ରେକ୍ଷକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଯୌନ୍ତ୍ରିତ ହମାର ବସା ପାଇନେ
କର ପାରେ ନାହିଁ; ଅମ୍ବାଜକର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ରହୁ
ଶୁଣି କିମେ ଅପସ୍ତର ହୁଏ । ଅମ୍ବାଜକ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ
ସନ୍ଦେହବାଣୀ ବା ନିର୍ମାଣରବାଣୀ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

କିନ୍ତୁ ତେବେଳେ ଅମ୍ବମାନେ କବୁ ନାହିଁ ଏ
‘ରୂପର ନାହାନ୍ତି’ ଏ ଦସ୍ତ ଅମେରାକେ ପ୍ରମାଣ ବିଦୟାରୁ
କି ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ରେଣ୍ଡାସ୍କ୍ର ନିୟମାନ୍ତରାଗେ ଯେ ଯେଷାନ୍ତି
ଦସ୍ତ ଅପ୍ରିତ ସ୍ଵାବାର କହେ ତାହାକୁ ସେ ଦସ୍ତ
ପ୍ରମାଣ ବରକାରୁ ହେବ ; ବିଶ୍ଵ ଅପ୍ରିତ ପ୍ରମାଣ ବରକ ;
ରୂପର ନାହାନ୍ତି ଏ ପ୍ରମାଣ ଅମେ, କାହିଁକି ବିଦୟାର ; ଏହି
ସୁକ୍ରି ସାର ପ୍ରମାଣର କର ବିଶ୍ଵ ଉପରେ ସ୍ଵାବାରୁ ଅମେ
ନିଶ୍ଚି ରହୁ । କିନ୍ତୁ ଯଥର, ଅଶୁ, ପରମାଣୁ, ମାଙ୍କା-
ବର୍ଣ୍ଣା, ଶାସାୟନିକ ଅବର୍ଦ୍ଦିନର ଶତ ଶତ ଅନୁମାନର
ବେହି ପ୍ରମାଣ କର ପାରନ୍ତି କି ? ଅଥତଃ ଅମେରାନେ
ତାହା ପୀକାର ବରୁଷରୁ ; କିନ୍ତୁ ରଖର, ଅଶୁ ପରିଷ୍କା-
ପ୍ରମାଣ ହାର ପ୍ରମାଣ ବରକାରୁ ହେବ, ଅନୁମାନ ପ୍ରମାଣ
ଶାବ୍ଦ ନୁହେ । ଏହିପରି ବରକର ହୁବୁରେ
ପ୍ରାଚୀନ୍ତ୍ବକାର ବର ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଶାଖାକୁ କିମ୍ବାଧିନେ
ଅଲୋଚିତ ବିଜନିତ ଓ ସମୟେ , ଅନିର୍ବିତ କିମ୍ବା

ମୁଁ ମୋର ନିଜର ଓ ମୋର ଅସ୍ତ୍ରୀୟ କେନ୍ଦ୍ରର
ବନ୍ଦିଙ୍କ ଧର୍ମକଣ୍ଠାସାହିତ୍ୟର ପରିଚୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ପରିଷ୍ଠା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ; ଦେଖିଲ, ଅମ୍ବର ଶିଶୀ ଥାଏ ତୌରେ ତୁ ଧରିବାର ପରିଷ୍ଠା ପ୍ରାଚିତ ହେଲା ନାହିଁ । ଯାହା ଥିଲ ତାହା ନାହିଁ ହେଲା, ମାତ୍ର ସେ ସ୍ଵାନରେ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମବଳ୍ୟ ସ କରୁଥିଲା ନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ନିଜେ କହ ଅଲୋଚନା ବର ତେବେଳେ ହନ୍ତଧର୍ମର ଉତ୍ସବ, ଶୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ମଳୋକାହାରତା, ଓ ହନ୍ତମୂଳକର ଲଭାର ଗବେଷଣା, ସୁନ୍ଦରାନ ଓ ବର୍ଷର ଓ ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମାନ୍ତରୀନ ପକିତ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ସମ୍ପଦ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖି ପମକ୍ରତ, ପ୍ରାଚୀ ଓ ମୁଗ୍ର ହେବାରୁ ହେଲା । ତେବେଳେ ବନ୍ଦି ହେବୁ ଯେବେ ହନ୍ତଧର୍ମ ତଥ୍ୟ ଉପଦେଶ ମୋତେ ସମୟରେ ଦେଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ଏପରି ସାରି ସୁଭାଗ୍ର ସଙ୍କରୋମ ଧର୍ମରେ ମୋର ବେବେ ଅନାସ୍ତା ଜନ୍ମାଥାନ୍ତା କି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ସ୍ଵର ବରେଜରେ ଅଖ୍ୟତ ବବୁ ଅଛନ୍ତି ବା ଯେଉଁମାନେ ଅଖ୍ୟତ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରିଲା ହନ୍ତଧର୍ମ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଲୋଚନା ଉତ୍ସବକୁ ସମୟ କା ସୁନ୍ଦରା ଆର ନାହାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରତି ବବରେ ହନ୍ତଧର୍ମ ବେତେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରାକାନ ତଥ୍ୟ ଲିଖିବର ବବରାକୁ ଅରଳାପ କରିପାହୁଁ—କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜେ ଶୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଧର୍ମତଥ୍ରକ ବନ୍ଦୁତାରୁ ଉପଦେଶ ପାଇ ପାଇ ନାହିଁ ଓ ମୁଁ ହନ୍ତ ଦର୍ଶନ ଓ ଉପନିଷଦାଦ ଅଲୋଚନା କରିବାକୁ ହେବି; ତେବେଳେ ଭଗବନ୍ତା ପରିଲମ୍ବିତ କେତେବେ କୃତ ଧର୍ମତଥ୍ର ନିଜେ ନିଜେ ଅଲୋଚନା କରି ଯେ ପ୍ରକାର ପ୍ରତି କର ଅଛି ମୋର ମତ ତଦନ୍ତୟାୟୀ ହେବି; ପୃତର ମୋ ନିମ୍ନ ପଢ଼ନରେ ଯେବେ ବହି ଅସାଧ୍ୟତା ଅପାପଞ୍ଜିତା ଅପାପଞ୍ଜିତା ଅପରିଲମ୍ବିତ କୃତ ତେବେ ପେହୁ କାରଣକୁ ହନ୍ତଧର୍ମର ଦୋଷ ଦେବା ଉତ୍ସବ ନୁହେ—ଯାହା ପରିଶ୍ରାନ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ଭବ କରିବା କରିବା ପରିଶ୍ରାନ୍ତ କରିବା କରିବା ।—

’ ଉତ୍ସବରସନ୍ଧା—ଜନ୍ମ ଓ ଅମ୍ବ ।

ହନ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚାରବାଦୀ ଥିଲେ । ଗୁର୍ବାତ ଦର୍ଶନ କରାଯାଇଥିବା ଅନ୍ତର ଅସ୍ତିତ୍ବ ଶାକାର କରେ ନାହିଁ । ବ୍ରଦ୍ଧିକ ମତରେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଶାକମାଣକୁ ଓ ଅମ୍ବମାଣ

ତଥାରୁ ତର ସଂରମ୍ଭଶ୍ଵରୁ ଉପରି ଯେଉଁର ଦେଇ ବାଜର ପ୍ରକାଶପଦ ଥରେ ମ ଦରତ ନୁହେବାରେ ॥ ଥରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସଂରମ୍ଭଶ୍ଵର (Chemical combination) ରୁ ମାଦବତୋ ପ୍ରକାଶିତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଥାଏ, ସେହିପର ଶୈତି, ଅପ୍ରାଚେଜ ମବୁର ଏହ ବନ୍ଦୁଧର୍ମାବୁର କର ଓ ତେବେଳକୁଣ୍ଠନ ସରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସଂରମ୍ଭଶ୍ଵର ଜାବଦିନର ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ହେବ । କରାତରକୁ ପଦାର୍ଥ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ପଦାର୍ଥ ହେବ କାହିଁ ; ଯାହା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ବିଷୟ ତାହା ହେବାରୀ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ପଦାର୍ଥ ହେବ । ବ୍ୟାପାକବାଦୀ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ପ୍ରମାଣୟରୁ ପ୍ରାପନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଷୟ ସୁଖ ହେବାରୁ ଏମାଜକର ତରମ ଉଦେଶ୍ୟ ; ଏମାଜେ ସୁଖବାଦୀ (Epecureans) ‘ଶର୍ଣ୍ଣାନ୍ତି’ କିମ୍ବା ‘ପିବେର’ ଏହ ନାଚ ଏମାଜକର ଅନ୍ତରେ ପିବେର ପିବେର’ ଏହ ନାଚ ଏମାଜକର ଅନ୍ତରେ ପିବେର ପିବେର’

* ଅନେବେ ସୁଲ କରେଇ ଶିକ୍ଷା ପରେ * ରାଜାବଦରନ ରେ ସ୍ମନ୍ତ ପ୍ରତିବିତ ଦେଖି ପାଇବେ; ବିନ୍ଦୁ ଏହ ଜନ୍ମ ବାହ ମତ ଖଣ୍ଡ ଓ ରାଜେଷ୍ଵର ସ୍ବାପନାର୍ଥେ ହନ୍ତଶାସ୍ତରେ ପାତଙ୍ଗଳ, କେଶୋଷକ, ପୂଜ ମୀମାଂସା, ଉତ୍ସବ ମୀମାଂସା ବା ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନମାନ ପଢ଼ିବ ଅଛି । ଯାହାର ଅଭ୍ୟବୁତ୍ତ ହେବ ଉତ୍ସବର ବିଷୟ ତାହାରୁ ଯେବେ ହେବ ବ୍ୟାପାକବାଦୀ ହେବ, ତେବେ ବ୍ୟାପାକବାଦୀ ଅବଶ୍ୟକ ଯେବେ ହେବ ବ୍ୟାପାକବାଦୀ କୁହାଯାଏ । ବାସ୍ତ୍ଵ, ଶାତ, ଶାଷ୍ଟ୍ରାଦ, ସୁଗନ୍ଧ ଦୁନ୍ଦେଶ, ଶର୍ଷାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ଅଥତ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ପ୍ରାଣ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ରବନେନ୍ଦ୍ରୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୁରୁତ୍ୱ ହେବ ଓ ତାହାରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ଦେଖାଯାଏ । ଯେବେ ବର୍ଣ୍ଣଦ ବହୁରୂପ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଯାହା ଗୁରୁତ୍ୱରୁ ହେବାର ସତ ଅମ୍ବମାନେ ସ୍ଵାକାର ବିନ୍ଦୁ ରେବେ ମଜ ଏହ ଅନ୍ତରୁତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଯାହା ଗୁରୁତ୍ୱ ହେବ, ତାହାକୁ କି ଅମ୍ବର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଦେବାର ଅନୁଭିତ? ଅର ଅନ୍ତରୁତ୍ୟ ନିଜହାର ଅମ୍ବା ବା ମୁଁ ଅଛି ଏହା କଣ

• ୦ ମଧ୍ୟର ଶିତ ଅପ୍ରାଚେଜ ଓ ମହୁର ଏହ ଦରତୁରୁ ଶାବାର କରନ୍ତି । ସେ ଅବଶ୍ୟକ ବୁଦ୍ଧ ରୋତ ସବାର ଦରତୁରୁ ଗାହିଁ ।

ଅନୁଭୂତ ହୁଏ କାହିଁ ? ଯେହି ‘ମୁଁ’ ଯେ କରିବାକୁ ପଦ ଦୟା
ସୁଥକୁ ବା, ଅମ୍ବର ଏହି ପଶୁରର ଭରମା-ସାଧ ଉଚ୍ଚ
ଉପାଦାନରୁ ପୁଥକ୍, ଏହା କଣ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ କାହିଁ ?
ସେହି ‘ମୁଁ’ ଓ ‘ମେର ଶଶ୍ଵର’ ଏ କୁହେଣେ ପୁଥକ୍ ପୁଥକ୍
ସର ଓ ପେମାନଙ୍କର ଅବାର ହିମ୍ବିପଦତ ଯେ ସମ୍ମି
ଦିରଳ ଏହା କଣ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ନାହିଁ ? ତେବେ ସେହି ମୁଁ
ବା ଅମ୍ବା ଜନ୍ମଠାରୁ ପୁଥକ୍ ଏହା ପରିସର କଷ୍ଟ ନୁହେ
'କାହିଁ'କ ?

ତେବେ ଜନ୍ମବାଦୀ ବା ବହୁବେ; ଗୋଟିଏ ଜନ୍ମର
ତେବେଗୁଡ଼ି ସାବୁକ ଗୁଣ ଆଏ; ଏହି ବାଗଜର ଶୁଭାତ୍ମା
ବା ଏହି ବାଲାର କୃଷ୍ଣର ପଦତ ଗୁଣ ଏହି ବାଗର ବା
ବାଲାଠାରୁ ସରସ ନୁହେଁ; ପଦାର୍ଥର ସାବୁକ ଗୁଣ ସମ୍ମି
ପଦାର୍ଥଠାରୁ ପୁଥକ୍ ନୁହେଁ, ମାଦବାଶାନ୍ତି ମଧ୍ୟଠାରୁ

ସି,

ଏହିଥିରୁ

ତେବେନାଶକ୍ତି ଏବଂ ମିଶ୍ରତ
ବାନର ଖରମଳୀ ଶକ୍ତି; ଅମ୍ବା ବା ଚିତନ୍ୟ
ଯେ ନାହିଁ ବା ପରିକାଶ ହୁଏ ନାହିଁ ତାହାକୁ ଅମ୍ବେ ଜନ୍ମବାଦୀ
କହୁନାହିଁ ।

ଅମ୍ବେ କହିଁ ଯେ ଉତ୍ତର ଅମ୍ବା ବା ମୁଁ ଜନ୍ମଶକ୍ତି ମାତ୍ର,
ଜନ୍ମର ସଂମେଶ୍ଵରର କରୁ ଶକ୍ତି ଜାଗ ହୋଇଥାଏ, ଶୁଭତା
ଯେଥର ବାଗଜରୁ ବା କୃଷ୍ଣର ବାଲାଠାରୁ ପୁଥକ୍ ନୁହେଁ,
ସେହିପର ତେବେନ ବା ଅମ୍ବା ଜନ୍ମଠାରୁ ପୁଥକ୍ ନୁହେଁ;
ତାହାକଣଶକ୍ତି; ଅମ୍ବେ ତେବେ ଏହି ଅମ୍ବାକୁ ଜନ୍ମତାରୁ
ସତର ପରିକାଶ କରନାହିଁ; ଯେହିଠାରେ ଉତ୍ତର ଅମ୍ବା ଅଛି
ତାହା ଜନ୍ମଶକ୍ତି ସମନ୍ତିତ, ଅର ଜନ୍ମଶକ୍ତି ଉପାଦାନର
ବାଦ୍ୟ ହେଲେ ତଥିରୁ ସମୁଭୂତଶକ୍ତିର ମଧ୍ୟ ଲେପ
ହୁଏ; ଜନ୍ମ ସହିତ ଅସମନ୍ତିତ ଅମ୍ବାର ପୁଥକ୍ ସର ଅମ୍ବେ
ଅନୁଭୂତ ବରୁ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଯେବେ ଅମ୍ବା ବା ଜାବ ତେବେନ ଜନ୍ମର ସଂମେଶ୍ଵର
ରୁ ସମୁଭୂତ, ତେବେ ମାନବଶକ୍ତିରେ ପ୍ରକଳ୍ପଣରେ
ଏହି ଜନ୍ମର ପରିମାଣାଦର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଥିବା ପୁରେ
ଅମ୍ବାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନୁଭୂତ ହୁଅଥାଏ । ଅମ୍ବର ଜୀବନକା-
ବିପାରେ, ଅମ୍ବର ଶଶ୍ଵର ଯେଉଁ ପରିମାଣାଦ୍ୱାରା ବାବ ଗଠିତ
ଧଳ, ଯୌବନ ବା ବାର୍ଷିକ୍ ସମୟରେ ତାହାର ଶାଶ୍ଵତ
ଅମ୍ବକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟ୍ୟାଏ; ପରି ନିର୍ମାଣ ପ୍ରକଳ୍ପଣରେ

ଏହି ମଧ୍ୟରେ ରୌତି ଉପଦାନର ମାତ୍ରା ପରିବର୍ତ୍ତନ
ପହଞ୍ଚିଥିଲା; ଅମ୍ବର ଶଶ୍ଵର ଦେବନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପହଞ୍ଚିଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ ତେବେନ ବା ଅମ୍ବାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପହଞ୍ଚିଥିଲା ?
ଦୂର ଦୂରକ ଶବ୍ଦ ଏବଂ ଏକ କେବଳିତାରୁ
ହେଲା ? ବୃଦ୍ଧଶକ୍ତିର ଶଶ୍ଵର ଉପଦାନ ତେବେନ ଶିଶୁ-
ଶବ୍ଦକରକ ଶଶ୍ଵର ରୌତି ଉପଦାନ ମଧ୍ୟରେ
ବୌମାର ସାମରିଷ ନାହିଁ, ଦୂର ଦୂରକ ଶିଶୁ ଶବ୍ଦକ
ଏକ ନା ବ୍ୟବ ବଳ୍କୁ ? ତେବେ ରୌତି ଉପଦାନର
ତେବେନ ବା ଅମ୍ବା ସମ୍ମରିତ, ତେବେନ ବା ଅମ୍ବା ଯେବେ
ରୌତିକ ସାବୁଦିନକ ସଂମେଶ୍ଵର ଫଳ, ତେବେ ଏହି
ଉପଦାନର ତେବେନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବୁକୁ ଅମ୍ବାର ପରି-
ବର୍ତ୍ତନ ପଥିବା ଓ ବୃଦ୍ଧଶକ୍ତିର ବ୍ୟବସାରୁ
ତଥା ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧ ତାହା ହୁଏ ବି ? ଶଶ୍ଵର
ବୌମାର ଯୌବନ ଉପଦାନ ଅବସ୍ଥା-ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଯାଏ
କି ? ପିଲାବେଳେ ଯେ ମୁଁ; ବୃଦ୍ଧ ସମୟରେ ସେହି ମୁଁ;
ମୁଁ ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ; ମୋ ଶଶ୍ଵର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟି-
ଯାଏ, ମୋର ମଳ ବୃଦ୍ଧଶକ୍ତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରେ,
କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ମୁଁକୁ ସେହି ମୁଁ; ମୁଁ ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ।

ନିମଣା -

୩୫୩

ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ।

(ପୂର୍ବାନୁଭୂତ)

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରଥାନ, ବିଦ୍ୟାନକକ ବ୍ୟକ୍ତିତ ଅର ଶେର୍
କେତେକ ଜଣ ଅପସିଦ୍ଧ କବି ମାତ୍ରାବିଧାରେ ଶକ୍ତି ସମ୍ମରି-
କାଦ ରଚନାକର ଯାଇଥାଏନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଯେତେବେଳେ
କଥା ଜଣା ଯାଇଥାଏନ୍ତି ନାମ ଶ୍ରାମ ଓ ବୃଦ୍ଧର ଶୈଶିଶ
ଶକ୍ତି ତାଲିବା ନମ୍ବରେ ପଦିଷ୍ଠ ହେଲା ।

- ୧ । ଲୋଭନାଥ ବିଦ୍ୟାଧର—ଜିନ୍ଦା ଶ୍ଵାନ ବୁଦ୍ଧିବୋ-
ବଧା; ପିଲାକା, ସବାଜ ସୁନ୍ଦର, ତଥେଶ୍ଵରା ସବ
ରକ୍ଷକାଳ ତାହାକ ରଚନ ।
- ୨ । ସିଦ୍ଧରାତ୍ର ଦାସ—ରବାଲୀ, ଶାମ; ଶେରିଯାଶ୍ଵା-
ପାରିଷଦ ।

- କେଉଳଗାତ, ପ୍ରାକୃତ ଦୟାପଣାଦ ଲେଖିଥାଏ,
ବମ୍ବାର ତେପଦେଖାଇ ଏକ ବଧାକୁଷ୍ଟେପ-
ଦଶୋକର ଉଚ୍ଚେତା ଅଟେ ।
- * । ବନମାତୀ ଦାସ—‘ରହିବାର’ (ଅମରବୋଷ
ଗାତ)ର ପଣେତା । ଅର ଦକ୍ଷ ତଥାନାହିଁ ।
- ୪ । ମାଳାମୂର ଦାସ—‘କେମିନ ରହଇ’ ।
- * । ପଦ୍ମାର ଦେବ—ଏ ବୌଣସି ଗଢ଼ାତର ବଜା-
ପରେ । ‘ପ୍ରବଦ୍ଧ’ ନାମକ ଶୁଦ୍ଧପ୍ରତିବ ତାଙ୍କ ବର୍ତ୍ତୁକ
ରଚିଛି ।
- ୬ । ମାର୍କଣ୍ଡ ଦାସ—ପାଣନ)—‘ବେଣବ ବୋଇଲି’,
‘ଆନୋଦୟ ତୋଇଲି ।
- ୭ । ପିଣ୍ଡୀ ଶ୍ରୀତନ୍ତ—‘ମୁକୁନମାଳା’, ‘ବସନ୍ତ ରାତ’
- ୮ । ପାତାମରଦେବ—ଏକଣେ ବଜା ବା ରାଜବଣୀଯ ।
‘ଅଖିଲ ରାତ ପନ୍ଥାମଣି’ ସ୍ଵପ୍ନ ରଚନା କୁର ଖାତ
ହୋଇଥାଏ ।
- ୯ । କିମ୍ବରଥ—‘କୁଣ୍ଡଳାର’ (ବାନଦାସକୁଠ ସଂସ୍କର
ବାଦର ପଦ୍ମାନବାଦ), ଏହା ଛାଡ଼ା ‘ରଥେ’ ଜଣେ
ବାଗୁରାର ସ୍ଵକାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।
- ୧୦ । ହଳଧର ଦାସ—(ପାଣନରର),—‘ଅଧ୍ୟାତ୍ମବମା-
ସଗ’ ।
- ୧୧ । ମହାଦେବ ଦାସ—‘କର୍ତ୍ତିକମହାତ୍ମୁ’, ‘ମାତ୍ରମହାତ୍ମୁ’
- ୧୨ । ହରତନ ଦେବ—ଗଢ଼ାଟ—ଶକ୍ତା ଦଶେଷ ।
‘ଲୁଳାବଞ୍ଚ’, ‘ପଦ୍ମବନ୍ଧ’ ସ୍ଵପ୍ନକର୍ମ୍ୟ ଚାହିଁ । ଏତ-
ଦିକ୍ଷାତ ସେ ଆକେତ ସଫାତ ରଚନା ବରସ୍ତାରେ ।
- ୧୩ । ଗୋପାଳ କୁଷ— ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଙ୍ଗାତ ରଚେତା ।
- ୧୪ । ହରହର ଦେବ—‘ସୁତିଶ ବମାଘୁଣ’
- ଇତ୍ୟାଦି
- ୧୫ । ରତ୍ନଚରଣ ଦାସ—ବାଗପ୍ରାନ ସାନପଦର; ‘ମଥୁର-
ମଣି’ ରଚନା ବରସ୍ତାରେ ।
- ୧୬ । ଅର୍ତ୍ତ ଦାସ—‘ଜଗନ୍ନାଥ ଜଣାଗ’ ।
- ୧୭ । ଗୋକୁଳ ଦାସ—‘ତରଣ ସୁଧାନିଷ୍ଠ’ ।
- ୧୮ । ପହୁଣମଣି ରକ୍ଷଣ—‘ମୁସର ଶକ୍ତା; ‘ରକ୍ତି ବଳାପ’ ।
- ୧୯ । ଅଚୁତାନନ୍ଦ ଦାସ—ଜଣେ ରକ୍ତ, ‘ଅଚୁତାନନ୍ଦ-

- ମାତ୍ରକ’; ଏକ ‘ପ୍ରାକଗବତ’ ହେଉଁବ ରଚନା ।
- ୨୦ । ଗୋପନୀଯ ବନ୍ଦରୂପ—‘ବନ୍ଦନ୍ତାମଣି’ ‘ବନ-
ଚନ୍ଦ ଦହାର’ ।
- ୨୧ । ଗୋପେନ୍ଦ୍ର ରଧିତ—‘ମଧ୍ୟ ଚଇଶୋ’ ।
- ୨୨ । ବେମବ ଦେବ—‘ସୁତିଶ ରହଇ’ ।
- ୨୩ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବ—ପ୍ରଥମ ବାରଦଶୋଇ ଦେବକ ସମ-
ଦରେ ଅନ୍ତ ସଲେ । ‘ଶ୍ରୀକୃତ୍ତମାନ୍ତର’ ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ
ବୁଦ୍ଧ । ଜଣେ ସାଧାରଣ ଦେବ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କ ରଚନା-
ପଣ୍ଡାଳାରେ ଲୁହୁରୀ ଓ ଦଶେଷତ ଅଛି । ତଥାପି ଗର୍ବ
ପାଶକର୍ତ୍ତି ସମ୍ମତ ଏବ ଅଧିରଷାତୁଳ ହୋଇ ସର୍ବରେ
ସମ୍ମୂଳୀପେ ଅଧୁନକ ବୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ନୁହେଁ ।
- ୨୪ । କାନନ୍ଦବନ୍ଦର ଦେବ—ଇତ୍ସବାନର ‘ରେଣୁର’
ଶାମରେ କିନ୍ତୁହରି ବରସ୍ତାରେ ଦହାର୍ତ୍ତ କାନ୍ଦୁ
ଶାମଦ ଦଗଦିଗାତା । ଏବ ପ୍ରାମଦରଗପତିତ ଦର୍ଶନ!
ବ୍ୟ ଉତ୍ସବରକରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାଶବ ରାଜରାର୍ତ୍ତ ପର
ସମାଦୂତ ହୁଏ ।
- ୨୫ । ମାଳାମୂର ରକ୍ଷଣ—କ୍ଷେତ୍ରେ-ବଳଦିପ; ଏ ଜଣେ
କ୍ଷେତ୍ରୀଯଶାଶ୍ଵତ ରେବ ସଲେ । ‘ଶ୍ରୀକୃତ୍ତମାନ୍ତର’ ଏବ
‘ପାତ୍ରାତ୍ମକଗୀତ’ ନାମକ ପୁଷ୍ପବିଷ୍ଟ ତାହାକ ସ୍ଥାପି
ଇଣିତ ।
- ୨୬ । ସଦାନନ୍ଦ ଦେବବ୍ୟାନ୍ତ କୁତ୍ତା—ମାତ୍ରବ୍ୟାନ୍ତ ର ହୃଦସାଧନ
ବ୍ୟାନ୍ତ ହୋଇ ‘ନିମ୍ନାର ମାନମଣି’, ‘ପ୍ରେମରକ୍ଷଣାଶ୍ରମ’ ପ୍ରେମ
ଲହରୀ’ ଓ ‘ପୁଗଳ ରଷପାତ ଲହରୀ’ ପଢ଼ିବ ହିନ ପୁଷ୍ପବ-
ମାନ ରଚନା ବରସ୍ତାରେ ।
- ୨୭ । ପଦ୍ମନାଭପଣ୍ଡାଶ୍ରମ—‘ଗୀତତାଳପବନ’ ।
- ୨୮ । ଲୋକନାଥ ପଦ୍ମନାଭ—‘ଲୁଳାବଞ୍ଚ’ ଅନୁବାଦ
ବରସ୍ତାରେ ।
- ୨୯ । ବିଜୁତ ରକ୍ଷଣ—କ୍ଷୁମୁଷର ଶକ୍ତା; ‘ରଗବଞ୍ଚ’
- ୩୦ । ତନ୍ମମି ମହାନ୍ତ୍ର—‘ସୁଦର୍ଶନ ବିଳାସ’, ‘ହଂସତ୍ତ’
ଏବ ‘ଶକ୍ତ ବିଜୁତରା’ (ଅରଧାନ) ।
- ୩୧ । ଦବ୍ରି ବଣ୍ଣ ଦାସ—‘ନେପାଳ’ ‘ଛୁପୋଇ’ ।
- ୩୨ । ବ୍ରଜକିତ୍ତ ଦାସ—‘ଅମିତା ବିଳାସ’, ‘ପମରରତନ’,
‘ଗୁଣ୍ଠିଷ୍ଠ ବଜେ’ ।

- * । ଧର୍ମଶ୍ଵର—‘ପୁରସ୍ତରବଜ; ‘ରାତ୍ରିଅ
ବଳାସ’, ‘ରମ ବଳାସ’ ।
- * । ଈକ ଦାଶ—‘ନର୍ଷତ ରତ୍ନପାତ୍ର’ ।
- * । ଦବାକର ମିଶ୍ର—‘ଜଗନ୍ନାଥ ଚନ୍ଦରମୃତ’ ।
- * । ଜଳନୂର ବବସ୍ତ୍ରୀୟ ରୂପଗୁରୁ—‘ମାତ୍ରବୁଦ୍ଧ; ‘ତର-
ପା’ ‘ଅନ୍ତର ଦାମୋଦର ଚମ୍ପ’ ‘ବେଣୁତନ୍ତ୍ର ଚମ୍ପ’
ଏବଂ ‘କୁଷାର୍ଦ୍ଦିବ’ ।
- * । ଗଦାଧର ପଢୁନାଯୁଦ—‘ସ୍ଵର୍ଗ ବଳାପରତା’ ।
- * । ଗାନ୍ଧବତ୍ତୁ ଦାଶ—‘ଶୁଦ୍ଧ ରୂପ ପର’ ।
- * । ବୃଦ୍ଧାପିନ୍ଦୁ ଦାଶ—‘ଜଗନ୍ନାଥସୁର’, ‘ସ୍ଵର୍ଗ ବହୁର’ ।
- * । କୃପାପିନ୍ଦୁ ପଢୁନାଯୁଦ—ୟତ୍ତ; ‘ବନବାବାନ୍ତୁ ଚର-
ତାଣ’, ‘ପଢ଼ିଲ ଚରତାଣ’ ଓ ‘ଦଶବାଲୀ ବଜ-
ରମଣ’ ।
- ୭୧—‘ପ୍ରଦୟତା’ ।
- * । ଧାରାନ୍ତର ପଢୁନ୍ତୁ—‘ରମଲାକା’ ।
- * । ଶିଶୁଧରବାଶ—‘ଉଷାପରିଶର୍ପ’ (ନାଟକ) ।
- * । ହରଦାସ—(ବୈଶବିଶେଷ) ‘ହରଦାସ ମାତିକା’ ।
- * । ଶ୍ରୀମାଧୀବର—ରେଣୁଖୋଲ; ‘ବପଟପାଣି’
ଏବଂ ‘କୁରତ ସାହଶ’ ।
- * । ମାରୁଣୀ ପଢୁନାଯୁଦ—‘ରମତନ୍ତ୍ର ବହୁର’ ।
- * । ଧରଣୀଧର ମିଶ୍ର—‘ଶାରମୋଦନ’ (ଶର) ।
- * । ଧରମାନନ୍ଦ ଦାଶ—‘ନାବବେଳେ’ ।
- * । ଜଳାର୍ଦନ ଦାଶ—‘ଗୋପାରଣ୍ଣ’ ।
- * । ବାରତବନ୍ଦୁ ମହାବାଣ—‘ଶିରୀ’ ନାମକ ଶିରୁ-
ଦଷ୍ଟପୁର (ନବାଶର) ପଦ୍ୟ ପୁରୁଷ ଲେଖିଥିଲେ ।
- * । ଦାଶରଥ ଦାଶ—‘କଳହବାର’ ।
- * । ଜଗଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି—‘ଅଙ୍ଗବାଲ’ ? ।
- * । ଗୋପାନାଥ ଦାଶ—“କୁଦରକୁଣି ତେଷା ବଥା” ।
- * । ଉତ୍ସେଷିତ ବବମାନକ ବ୍ୟାଙ୍ଗର ଅର ଅନେକେ
ରିଖରୁ ଥିବାର ଅନୁମାନ ହୁଏ । ଉତ୍ସେଷିତ ପୁରୁଷ ସବୁ

ନ ମରିଲେ ଏଥମାନକ ନାମ କିମିବ ଅନ୍ୟବ ଯେଉଁ
ସବୁ ପୁରୁଷ ବହୁ ସ୍ତରରେ ପୁରୁଷର ହେତ ନାହିଁ ଏବଂ
ଯାହା ଭବନାବ୍ୟାଳକରୁ ଏବଂ ସ୍ତର ନରେ ରକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ,
ଏବଂ ରକ୍ଷିତ ପାଦବୀ ସହିତ ନାହିଁ । ସୁରେଣ୍ଟ ଏହିପରି
ଅନେକ ବନ୍ଦ ଓ ରକ୍ଷିତ ବ୍ୟବର ନାମ କଣ ଯାଇ ପାଦବୀ
ନାହିଁ । ଶୁଣାଯାଇଥାଏ ବିଶେଷ ସ୍ତରରେ ଅଛେବ
ଅନ୍ତର ପୁରୁଷ (ଯେଉଁ) ପୁରୁଷବାରରେ ରକ୍ଷିତ ଥାଏ ।
ହୁଏତ ତ ହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବଦ୍ୱାରା ହେଲାଣି, ମାତ୍ର ଅନ୍ତର
ପରିମାଣ ହୋଇ ନାହିଁ । ଯୋଷ ଗୁଡ଼ର ଥୁପ ହୋଇ
ବଜାଳମାହାତମିକ ହେଲାଣି । ଫଳଟି ପଥ ଯେ ହେଲା-
ପତିଥା—ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ନିରୋଧ ବସ୍ତୁକାଳୀ ସେ
ତୁରିବ ପ୍ରକାର ବିଷୟରେ ଉତ୍ତାପିନ ଓ ଅନୁଭବ ?
ଯେଉଁ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ମନ୍ଦରେ ଏହା ନିମ୍ନକୁଳ
ସେମରେ ଅନେକ ପୁରୁଷ ସେ ଏହା କିମ୍ବପୁ ହୋଇ
ସିବଟି, ଏଥରେ କ୍ଷମତା କରା ? ଯାହା ହେଲା ଅନୁମାନ
ବଲେ ଅର ଅନେକ ଅନ୍ତର ଯେଉଁ ମିଳି ପାଇବ ।

କ୍ଷମତା ।

ବେଦ ଓ ଧର୍ମ ।

(ପୂର୍ବାନ୍ତରୁ ।)

ପାଠକେ ! ବାହାର ଅପଣଙ୍କ ଥିଲ କିମ୍ବ ମାତ୍ର ଅରଗ୍ରା
ରହିଲ ନାହିଁ ; ପଦ୍ମପୁ, ବର୍ଷ ଅବଦ୍ୟାରେ ଅମ୍ରେମାନେ
ଯାଏ ହୋଇ ଅସି ବର୍ତ୍ତମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ବଥା ଜାଣିଲେ ଧର୍ମ
ଶୁଦ୍ଧିବାକୁ ସାହସ ପାଇ ନାହିଁ, ପାଇଲେ ତ ବହିରେ
ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇପିଲୁ ! ଅର ସେ ଖାଦ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ରକ୍ଷିତ
କିବେଦନ ବଲିପରେ କଥା କଟିଥିଲ, ଚର୍ଚିର ମଧ୍ୟ
ପ୍ରସ୍ତୁତ କିମ୍ବା ଜଳ କିମ୍ବ ନାହିଁ । ରକ୍ଷିତ
କିବେଦନ ଅବଦ୍ୟାରେ ଏହା ନୃତ୍ୟେ ଯେ ମୁଁ ବହୁ ପରତ୍ରମର୍ଦ୍ଦଙ୍କ
ଖାଦ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ଖାଦ୍ୟବାକୁ ଯାଇଥାଏ,
ରକ୍ଷିତ ତାକ ବହି ସେ ହେ ରକ୍ଷିତ ! ତୁମେ
ଖାଦ୍ୟ, ମୁଁ ଖାଦ୍ୟ ! ଏହା କଣ ରକ୍ଷିତକୁ ଭଣିବା ନାହିଁ ?
ମୁଁ ଜାଣେ ରକ୍ଷିତ ଖାଦ୍ୟବେ ନାହିଁ, ତେବେ ତାକୁ ଖାଦ୍ୟ-
ବାକୁ ବହିବା ଅର ଭଣିବା ଏକ ବଥା । ଅବଶ୍ୟ ଯେହି

* ପୁରୁଷର ସବକଣ୍ଠାଯୁ (ରତ୍ନ) ମନ୍ଦକ ହାତ କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ବୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ସାଥୀର୍ଥାନ୍ତରେ ଅଥିବାରେ । ପାଠମାନେ ବବମାନକ ତାର-
କୁ ଅନୁମାନ କର ଯାଇବେ, ଯଥରେ ଯଥରେ ଯଥରେ ଯଥରେ ଯଥରେ ।

ଅବଧୁଳୀ ଶାର୍ଦ୍ଦା ପୂରେ ଯେତେ ଖାଦ୍ୟ ବା ସୁଖ
 ପାଇବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଶମତା ହୋଇଥାଏ ତେବେ
 ସୁଖ ବା ଆଦି ଅମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଦେବା ହେଉଥି ଉତ୍ସର୍ଗ
 ଅପକାର ହୃଦୟରୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ଚାହେତା ପକାଶ
 କରିବା ମନ୍ଦିରେଣାଟତ ଜାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ଏହି ତାହାରୁ ନିବେଦନ
 ବା ସର୍ବତ୍ରାଣ । ଭାରଗ ଭରତ ସଙ୍କଷେପକରା ଏହି
 ସେ ଦୟା କର ଏ ସୃଜିତେ ଏତାବରୁ ଦ୍ରୁତ୍ୟ ସୃଜି କର
 ଅମ୍ବମାନଙ୍କୁ ପାଇବା ସକାଶେ ଶମତା ଦେଇ ଧବାକୁ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ନିଷ୍ଠା
 ଧନ୍ୟବାଦର ପାଦ ଏହି ତାହା ଗାନ୍ଧି
 ବୃତ୍ତକାଳ ପକାଶ ନ କଲେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟର ରହିବ
 ନାହିଁ । ଅତ୍ୱି ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି, ବ୍ରାହ୍ମିଣେ ସିନା
 ମୁଖରେ ବହୁଲେ ଯେ ସେ ତଥାର ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ଉତ୍ସର୍ଗ-
 ବଳ ପୂଜା କରୁ ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସେ ତାହା ମନ୍ଦରେ ସୁହୃଦୀ
 ମୁଣ୍ଡିଗିବାରେ ଏତେ ପ୍ରାର୍ଥନାର ପ୍ରୟେଜାନ ବଣ ।
 ତାର୍ଥୀ ଏହି କଥାରେ ସବବା କମଳ ରହିବା ଉଚିତ,
 ନିରବାଜ ସବବାଜୀ ପରମେଶ୍ୱରର ଅଭାର ହୋଇ
 ନ ଆବେ, ତାକର ଗୁଣଶେଷକୁ ମୁଣ୍ଡିମାନ୍ ରହିବା
 ମୂର୍ଚ୍ଛା ମାତ୍ର । ଉତ୍ସର୍ଗକର୍ତ୍ତର ସୃଜିତ ପଦାର୍ଥର ପାଦବ୍ୟା-
 ଦରେ ଥୁଢା କରିବା ତତୋଽରୁ ଅଛିତାର ପରିମୟତ,
 ତତେ ବନ୍ଦଦର୍ଶୀ ଶାସ୍ତ୍ରର କଳ୍ପ ମୋତେ ଦଳେ ପରିମୟରେ
 ଦେବରେତ ଦେବତାର କଥା ଲେଖା ଅଛି ମୁଁ ଅକାରଗେ
 ତାହିଁ ଦେବତା ପୂଜାର ନିଜା କରୁଅଛି? ସାଧାରଣରେ
 ତତେତ ଅଛି ସେହି କଥା ଅବଲମ୍ବନ ପୂଜା କଲ୍ପ
 ମୋତେ ପରି ବର୍ତ୍ତମାନେ । ସେ ଦେବ ପରି ନାହାନ୍ତି ଏହି
 ପ୍ରତିବାର ପୁଣ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପାଇ ନାହାନ୍ତି ପୁଣ୍ୟଂ ସେ ରଜ
 ପ୍ରଭୁରେ ଅଶ୍ଵରୀ ହେବାର କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର କାରଣ ନାହିଁ ।
 ବର୍ଷମାନ ଦେଖାଯାଉ—ଦେବରେ ଦେବତା ଶକ ଅଛି କି
 ନାହିଁ । “ଅଗ୍ନିଦେବତା ବାତୋଦେବତା ସ୍ତ୍ରୀଦେବତା
 ତନ୍ମାଦେବତା ସବବୋଦେବତା ବୁଦ୍ଧାଦେବତାଧିତ୍ୟା-
 ଦେବତା ମନୁତୋଦେବତା ବିଶେଦେବତା ଦେବତା ବୃହ-
 ସ୍ତୁପରେବତତେ ନେତ୍ରଦେବତା ବୁଦ୍ଧଶୋଦେବତା” । ଏହା
 ସମ୍ବନ୍ଧେବ ବଚନ । ଏଥରେ ଯେଉଁ ଦେବତା ଶକ
 ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ, ତହିଁର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠା ଅଛି ।
 “ଦେବୋଦାନାହୁଁ ବା ଗାପନାହୁଁ ବା ଦୋତନାହୁଁ ବା

ହୃଦୟରେ ବରତ୍ତନ ହୁଁ ” ଏହି ନିର୍ମଳତାର ପୁଣ୍ୟ
 ଶରରେ ଲେଖି ପାଇଥାଏନ୍ତି । ଦନ୍ତ ଧରନ ଦେଇ ଏ
 ଏହି ହୃଦୟର ହେତେ ଦେବତା ବୁଝ ରବ । ଅତିରି
 ଦ୍ରୁତ୍ୟ ଅଥର୍ବା ଦେବତା ଦାନ ଦେଇଯାଏ । ଆଜି
 ଶକରେ ପକାଶ ବୁଝାଯାଏ, ଦୋତନ ଶର ରା
 ସତ୍ୟାପନେଶ୍ୱର । ଦାନ ବିଷୟରେ ମୁଖେଦାତା ଦେବତା
 ରହିର । ସେ ଜଗତର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପଦାର୍ଥ ଦାନ ଦେଇ ରା
 ଅଛନ୍ତି, ଦ୍ଵାଳକ୍ଷମିତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ଯଦାର୍ଥ ଦାନ
 ଦେବତା; ଏହି ହେଉଥି ସେମାନଙ୍କ ଦେବତା ଦେବତା କୋଣାହୀ
 ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନ ଦ୍ଵୁତ୍ୱର ପକାଶ ହେଉଥି ସୁର୍ଯ୍ୟାଦ ଲୋକ
 ଦେବତା କୋଣାହୀଏ । ମାତ୍ର, ପିତା, ଅତିଥି, ଅର୍ଥୀ
 ଓ ପାଲକ କର୍ତ୍ତା ସେ ସେ ଦାନ ଓ ସତ୍ୟେପଦେଶ ପଦା
 ଦେବତା ସମ୍ପ୍ରେ ଦେବତା ନାମରେ ଅତିରି
 ହୃଦୟ । ଏହିକୁ ସେହିଦ୍ୟାଦି ନାବର ମଧ୍ୟ
 ରହିର ମନ୍ତ୍ର କରିବାରେ ଏହି କଥାରେ ଏହି କଥାରେ
 ଯୋଗ—ଅନ୍ୟ ଦେହ ନୁହନ୍ତି । “ନ ତିବେ ସୁଧୀଦୀତ
 ନ ତନ୍ମାରବତ୍ତନେମା ବହୁତୋବନ୍ତ କୁତୋଷ୍ଟ୍ର ମର୍ତ୍ତି
 ତେମବ ରକ୍ତ ମନୁକର ସବଂ ଚକ୍ର କ୍ଷୟ ସବମିଦ
 କରନ୍ତି” ଏହା କଠୋପରିଷଦର ବଚନ । ଯେତେବେଳେ
 ତନ୍ମା ତାରକା ଏହି ବିଦୁତାଦ ସେହି ପରମାତ୍ମା ପ୍ରକା
 ବର ନ ପାରନ୍ତି ତେତେବେଳେ ସାମାନ୍ୟ ଅଗ୍ନି ଦିପର ରା
 ପକାଶ କରିବାକୁ ସମ୍ପର୍କ ହେବିର ପରମାତ୍ମାର ପରା
 ଶବ୍ଦ ସୁଧୀଦ ସମ୍ପ୍ରେ କୁତୋଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଷିତ ହେବାରକୁ
 ଏଥିରୁ ଶୁଣ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ ସେ ଉତ୍ସର୍ଗ ବିଦ୍ୟାର ଅନ୍ତର
 କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଏତେ ପ୍ରକାଶକ ନୁହେ । ଏହା ଏହି
 ପରମେଶ୍ୱର ମୁଖ୍ୟ ଦେବ । ପୁଣ୍ୟ ତନ୍ମାଦ ଅନ୍ୟକୁ ପକାଶ
 କରନ୍ତି, ତନ୍ମ ପରମାତ୍ମାକୁ ପକାଶ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଦେଇ
 ଶକରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗତ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଏହି
 ଯାତ୍ରିକେବୋକୁ “ନେଇବୁ ଦେବା ଅପ୍ରକାଶ ପୁରୁଷମର୍ତ୍ତି”
 ଏହି ବଚନରୁ ଶୁଣ ପକାଶିତ । ଶ୍ରୋଦ, ହକ୍କ, ନେଇ, କିନ୍ତୁ
 ନାହିଁକାମ ଏହି ଛୁଅଗୋଟି ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଦେବତା ଦୋ-
 ଲୋକାଦ; କାରଗ ଶକ, ଶୁଣ, ରୂପ, ରବସ ଓ ଗନ୍ଧ, ସବୀ
 ଓ ଅସନ୍ୟାଦର ଅର୍ଥ ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପକାଶିତ ହୁଏ ।
 ଅତିଥର ଦେହ, ବହୁତ ସେ ଦେବତା ନୁହେଲେ ରଗ୍ନ

ଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟେବ ମହିରେ ଘରୁ ଅଳ୍ପ ଦେବତା ବୋଲି
ହୁଣ୍ଡ ଲେଖା ଯାଇଥାରୁ ? ମାତ୍ର ତର୍ହିର ଚାପ୍ରୟେ ରହ
ଛି । ମହିରେବରମ ଉପିତ ଦେବତା ତତ୍ତ୍ଵମାତ୍ର ।
ହୁ ପଇ ଅବଦମ୍ବନ ବରେ ମହିର ଅର୍ଥ ଦଶବୁଝେ
ମହିର । ଯେମନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେବ ମହିର ଅର୍ଥବେଳେ ରଷ୍ଟ-
ନକ୍ଷତ୍ର ନାମ ମହିର ଶିରେଇଗରେ ଲେଖା ଅଛୁ ତେମନ୍ତ
ଶ୍ରୀତ ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ଅବଲମ୍ବନରେ ମହ ବାବୁକ
ଯାଇଥାରୁ, ତର୍ହିର ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ଲେଖା ଯାଇଥାରୁ ।

ଶିମଶ

କବିତ୍ୟ ବିସର୍ଜନ ।

(ପୃଷ୍ଠାଦର୍ଶନ ।)

ରତ୍ନର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେବ ।

ବୋଲି—ମଣିଷ ଗୋଟିକେ ରୂପ ଗୋଟିଏ, ପ୍ରକଳ୍ପ
ଗୋଟିଏ, ପୁରୁଷରେ ଅଧିକା ମନୁଷ୍ୟ, କାହାର ରୂପ
ହୁତ ବାହାର ମେଲ ନାହିଁ । ବ୍ୟବମ ମଧ୍ୟ ସେହିପର ।
ଅତ ସମ୍ପ୍ରେ ଏକ ଉପାଦାନରେ ନିର୍ମିତ । ସମାଜର
ଏକ ଶୃଙ୍ଗଳା ବିଧାନକଲେ ଏହ ଅସାମଞ୍ଜପ୍ରେ-ମୟ ଜଗ-
ଶ୍ରୀ ସମ୍ପଦ ଶୃଙ୍ଗଳରେ ଗ୍ରହନ କର ବିଚକ୍ଷିତ କର୍ମ ଓ ଅନ୍ତର୍-
ଶିଳାଶୀଳ ବିଧ-ବିଧାତା ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ମ ମହିମା ପ୍ରକାଶ
ହରାଇଛନ୍ତି କାହା ତନ୍ତ୍ର କରିବାକୁ ଗଲେ ଶ୍ରୀ ମନବର
କାଳ ନିତାନ୍ତ୍ର ସ୍ତରୁ ଓ ଅବସନ୍ନ ହୋଇପାରେ । ପୁରୁ-
ଶାରେ ଏପର ପୁଣି ନରବୁଧାରୀ ପଣୀ ଅଛନ୍ତି ଅପଣାକୁ
ମହାବିଦ୍ୟାନ୍ତ୍ର ଓ ବୃକ୍ଷମାନ୍ଦ ଜୀବନକର ଅନ୍ତର୍ମ ମହିମାନ୍ତର
ଜୀବନାରେର ଅନ୍ତର୍ମ ବିଷୟରେ ରକ୍ତ ଉପାପନ କର
ଆଏ । ସ୍ଵର୍ଗ ବିଷୟ, ଏପର ଦାମ୍ଭିକ ନରବୁଧା
ପର୍ଯ୍ୟାପନ କୋଟିକରୁ ଗୋଟିଏ ଦେଖାଯାଏ ।

ମଦନର ସ୍ଵରବ ଅନ୍ୟଲେବ ସ୍ଵରବ ସହିତ ଅମେଳ
ହେବାର ତ ବିଧା, ସେଥିରେ ପୁଣି ବହୁର ବିଶେଷତ୍ବ
ଅଛି । ପିଲାଟା କିମ୍ବ ଶିଦ୍ଧାଂତିକ, ଏକାଜୀ ରହିବାକୁ ଭଲ
ଯାଏ । କିନ୍ତୁ କୁନ୍ତିତାର ହୋଇ ବସି ପାରେନାହିଁ, କୁଣ୍ଠେଟ
ହୋଇ ବିକୁ ନା କିନ୍ତୁ କାମରେ ଲାଇଥିଏ । କାମ ମଧ୍ୟରେ
ପୋଥୀପଣା, ନନ୍ଦରେ କୁହାଟାରେ ପୋଥୀ ଖଣ୍ଡକ ହେବାକୁ

ତମ୍ଭା ବଣୁତେଣୁ ଗୁଡ଼ାର ଲେଖାରେଣି । କେବାରେଣି
ମଧ୍ୟରେ କବିତା ବଣତା ଦେଖି, ମାତ୍ର ସବୁ କବିତା ପଦାକୁ
କାହିଁକେ ନାହିଁ । କାହାର ମୋଟିଏ ଅବନ୍ୟସର ପ୍ରତିକଳ
ସିଂହା ଏମୟରେ ବୁଦ୍ଧବାଗାର୍ଯ୍ୟ ପଦାକୁ ବହାରେ ଖେହ
ସମୟରେ ସମବ୍ୟସୀ ବାରାପାଠୁମ୍ବ ପିଲାମାନବ ସାମରେ
ଦେଖାଯୁଗା ବିଥାବାର୍ତ୍ତା ପାହାକୁ ବରେ । ଅର ମୋଟିଏ
ଦୋଷ ଦୋଷ ବା ଗୁଣ ଦୋଷ ତାହାର ମୋଟିଏ ସବବ
ସର୍ବ—ବାହାର ବଥା ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ସାମରେ ସ୍ଵର୍ଗ,
ପାହରେ ସ୍ଵର୍ଗ, ଅପଣାର ଗୋଟାଏ ସ୍ଵାଧିନ ମତ ହୁବାର ବହ-
ବାକୁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ସବୁ ଗୁଣ କେବୁ । ପିଲାଟା
ପଣିକ, ମନ୍ତ୍ରବଣୀ, ଶାନ୍ତି, ବଦଳେବ ସ୍ଵାପ ଦୋଷ ଗୋଟାଏ
ଦମାତ ନାହିଁ । ଏଥାର୍ ସାଙ୍ଗପରୁଅମାନେ କାକୁ କୁବ
ରଲପାଅନ୍ତି, ତାହା ସହିତ ଚିଶିବାକୁ ଲେତାନ୍ତି ।

ମଦନ ବାବୁ କଟକରୁ ଅସିଅଛନ୍ତି, ପିଲାଗୋଠରେ
ଚତୁଳପତି ଯାଇଥାରୁ । ବେଳ ରତ ରତ ଗୋଠ ବାହାରା
ବେଳ । ଗୀ ପଦବର ଦକ୍ଷମ୍ବୁଣ୍ଡ ଅମ୍ବ ତୋଟାରେ ମଦନ
ବାବୁକୁ ବେଳି ଗୀ ପିଲାମାନେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରେ ବିଶ୍ୱ
ଜୀବ, ଅନେକବିନ ଉତ୍ତରେ ରେଟ—ବଟକ ବିଧା
ଶୁଣିବେ, ସ୍ଵର ବିଧା, ପଣ୍ଡାକଥା, ଅଭିର ବେଳେ-
ବିଧା ଶୁଣିବେ; ଧ୍ୟାପତ୍ର ପଢ଼ ଅଜାତ ପଢ଼ୁଛି, ବେଳେ-
ପାହାର ଟାପୁର ଚଲୁଛି । ମାତ୍ର ଏ କବି ? ମଦନ ବାବୁକର
ଅଜ ଏ ବିବ ବିଧାର—ସେ ସମ୍ପଦକୁ ଦେଖି ହୁଶୁଣ୍ଟି,
ମାତ୍ର ସେ ସହେତା ଯେମନ୍ତୁ ଶୁଣିଲୁ ନୁହେବ-ଲେବ ଦେଖାଣିବା
ସବଦା ଅନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ର ଉପରେ କାହାର ସାମରେ କେହି
ମେଳ ଖାଇନାହିଁ । ପିଲାମାନ ଜୀବ ବିଧି ହୋଇ ମୁହଁ
ଦୁହାତୁହି ହେଲେ, ସମ୍ପ୍ରେ ମାରବ, ସଞ୍ଚ ଅନାର ହେଲେ ।
ଏକା ସାମରେ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ଉପରସ୍ତାର ଅଧି ପିଲାମାନେ
ଅପଣା ଅପଣା ଏଇକୁ ଗଲେ ।

ପଞ୍ଚମ ପରିଚେତ ।

ବରଶକୁଳରେ ସ୍ଵାପ-ହୈଅର ଦକ୍ଷ ତହି ହଳମରେ
ହେବ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି କୌଣସି ଦେଖି କେବାର
ବଳମ୍, ହୋଇଯାଏ । ଏହାର ଗେବୁ କାରଗ ଅଛୁ ।
ଲେବେ ବେଳାତ୍ର ବରଶକୁଳର ଗମ ସେ କଥା ହାତୁଅପାହାତୁଅ
କାରି-ବର ? ମାନମହତକୁ ଏହି କରିବାକୁ ହେବ ବି ।

ବାହୁନ ସ୍ଵରେ । ଏହି ସାମେ କାନୁମୋଳବର ପି
ଅତି ସାନୁବ ମରିଲେ କହୁଥିଲୁଗିଲେ, ଯେହି କିମ୍ବା
ଯାହାରୁ ଫଳୀ - ୩ । କହେଇ ହେବାକୁଳର ଦେଖି
ଠାରେ ଚାହାନ୍ତି ଦେଖି ଯେ କେବଳ କହିଲୁଗିଲା
ପଣ୍ଡିତ, ଧୂର୍ବଲ ମରିଗା ଓ ଧୂର୍ବଲବନ୍ଧର କି
ମୁଖରାଜ । ଉଠିଲୁ ହାତ ଦେଖିଲୁ କହିଲୁଗିଲା
ପଣ୍ଡିତ ଆଶାରୁ, କହିଲୁ କହିଲୁ କହିଲୁ କହିଲୁ
କହିଲୁ ।

୩୫ ପରିଚେତ

ମନ୍ଦିର କବିତାରେ ସାନ୍ତୋଷପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦ୍ମରେ ପଦ୍ମଶିଖି, କବି କଥାରେ ପୁରୁଷ କଥାପାରୁ ଜାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର ମନ୍ଦିର
କଥା ପିଲାଟା ଅଗେ ଧାର୍ମିକର, ଧର୍ମର କାନ୍ଦିଲ୍‌କୁ
ଦଳ ପାଇ, କବିପଦ କବାକିଏ କରିଛନ୍ତି ।
ଧାନ୍ୟାକଳ ତର ସହି ନାହିଁ, ଦେଉ
ରଣାକରେ ପଶିବ । ସବୁଠାରୁ ବୃକ୍ଷମାର ତ ଅନ୍ତରୀ
ଦଶ ହେବାଣି, ବୃକ୍ଷର ମନର କଥା ମନ୍ଦିର କବି
ଦେଖି ମରଗରେ ଯେମନ୍ତ ତାହାର ଜୀବନଟା ବୁଝାଇବି !

ଦଳେ ଶୁଣିରେ ସାନ୍ତ୍ଵନା ଉଥେ ମଧ୍ୟରେ ୦-୩୮ଟାଙ୍କା
ବସିଛନ୍ତି, ସାନ୍ତ୍ଵନା ହଞ୍ଚାଟାଏ ଧରି ସବୁ ଦଳେ ଯେମେ
ଅଗରେ ବସିଆନ୍ତି ଏକ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବସିଛନ୍ତି ।
ବୁଢ଼ୀ ରୁହାଟାରେ ହଜା ମା ହଜା ମା ତାବ ତାବ ସାନ୍ତ୍ଵନା
ପାଖକୁ ଅସିଲେ, ହଜା ମା ପୋଲିର ନାଁ-ଡାବିବାର
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବହୁ ସମ୍ଭାବ ପାଇ । ଯୁଦ୍ଧ ବହୁ ବୁଢ଼ୀ
ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମା କାଷ ଅଗରେ ଏକ ସାର୍କରେ ବସିଥେ
ନାହିଁ, ଏଇଟା ପ୍ରଦ୍ବନ୍ଧାଳୟ ବରଣକୁଳର ମରହଟି ଥିଲା
ଶାଶ୍ଵତ ଶନ ପାଇ ବହୁ କିଛି ଅଭେଦ ଗଲେ, ମାତ୍ର ଦୂରଦ୍ଵା
କୁହେ । ଶାଶ୍ଵତ ଅଗମନ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ତାକୁ ଛଣା, ସୁତେବା
କାହାଟା ଶୃଣିବାକୁ ହେବ । ବୁଢ଼ୀ ବନାବନ୍ତି କରି ତେବେ
ବକୁଳା କଲେ, ସାନ୍ତ୍ଵନା କେବଳ ବସି ଶୃଣି ଯାଉଥାନ୍ତି,
ତେବେ ବା ପଦେ ଅଧେ ବହୁନ୍ତି, ନୋହିଲେ ସବୁ ବଥାନ୍ତି-
ବେଦ୍ବୁନ୍ତି ବୁଢ଼ୀ ଯେଉଁ ଲାର୍ଜ ବକୁଳାକୁଳର, ସେହିକି
ପାବନା ଏହି—

ଅରେ ଦୁଇ ଦୁଆରୀ ବାହା ବରେନ୍ଦ୍ର ମୁଁ ତ ଦେଖି
ଯାଇବ ନାହିଁ । ମୋର କଥା ଅର ଠକ କାଳ ଅସୁଚି,
ପାକଲ ଟାଙ୍କ ଅଳ ଅଛି କର ନାହିଁ । ମୋ କଥା
ଶୁଣୁ, ମୋତେ ନିରଗ କର ନା । ବାଜାଯାନ୍ତିରୁ ଘେରି,
ଖେଳାଇ ଅସିଥ ତାକୁ ବାହୁଡ଼ା ନା, ହେଲେ ଏପର ବର
ଅର ମିଳିବ ନାହିଁ, ଇତ୍ୟାଦି ମନ୍ଦାଦି ।

ସାନ୍ତେ ସାଫ୍ଟ କିନ୍ତୁ ଜବାବ ଦେଇଁ ନାହିଁ, ମାତ୍ର କରିବୁ
ଜଣା ଗଲ; ଯେମନ୍ତ ମୌଳିକ ସମ୍ପଦିତକଣଙ୍କା । ସାନ୍ତୁଗାନ୍ତି
ରଥସର ସମସ୍ତ ଯୋଇଲା ପରବାହା ମଧ୍ୟରେ ଯେମନ୍ତ
ହସର ଲହର ମେଲା ଗଲ ।

୨୩ ପରିଚେତ ।

ସାନ୍ତେ ରଥସର ଅସି କାନ୍ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ତରଫ
ବିଜେ କରିଛନ୍ତି । ସମ୍ମଳରେ ଖଣ୍ଡ କମ-
ସ୍ଵରେତିତି । ଗୋପାଳ ପହଞ୍ଚିଲେ, ତାହାକ
ବୀ ଦାସ୍ତା ଶମ୍ଭୁକରଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମହାନ୍ତି, ଜ୍ୟୋତିଷ
ବିମଳ ନାୟକ, ମଧ୍ୟର ପଞ୍ଜୀ ରଙ୍ଗାଧର ପଞ୍ଜୀନୀଧର
କୁର୍ରରେ ବର୍ଷିତନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ବଜ ଆପଳଖା ଉପରେ
ପିତଳ ବନ୍ଦିରେ ଯୋତାଏ ମୋଟା ମୋଟା ବଜରା
ଦୁଃଖ କର ଜଳୁଛି । ସାନ୍ତୁକ ବିଶାଖା ବର୍ଣ୍ଣାର ଜଣା
ବାରକ ଦେଇଁ ଦେଇଁ ଅସି ଧାପଟା ଖୁଣ୍ଝର ଦେଉଛି;
ତରା ବାରକ ପ୍ରତି ଦୃଢ଼ ଅଦେଶ ଦୁଆର ପାଖରେ
ଜରି ବିପ୍ରିବ—ବାହାର ଲୋକ ଅସି ଯେମନ୍ତ ନିର୍ବଳ ସବର
କଥା ନ ଶୁଣେ ।

ପଥମେ ସାନ୍ତେ କଥା ପକେଇଲେ—ଅନେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ
ଚଲିଲ, ଅନେକ ତରି ତରି ହେଲ, ସବୁ ଗୁଡ଼ାକ ଲେଖି
ବସିଲେ ତେର ଗୁଡ଼ାଏ କଥା ହେବ, ପାଠକ ମହାଶୟବର
କି ଗରଜ ଯେ ସବୁ ଗୁଡ଼ାକ ବସେ ବସେ ପଞ୍ଜୁଥିବେ, ଅମ୍ବ-
ମାନେ ବାହୁ ବାହୁ ସାର ସାର କତୋଟି କଥା ଲେଖୁ-
ଅଛୁ ।

ପୁରୋତ୍ତମ ଗୋପାଳ ପହଞ୍ଚିଲ କହିଲେ,—ବୋଇଲ
ବକାହ ଜନ୍ମ ମରଣଙ୍କ ଯାଦାୟତ ଯେନତି ॥” ଏ ତ ପ୍ରକା-
ପତ ପଟସୂର୍ଯ୍ୟ କଥା, ଘେରି ତାଗାରେ ବବାହ ହେବାର
ସ୍ଵର ଧରି ବାଜ ହେବ, ଅର ବକାହ ଲଗୁ ଉପରୁତ୍ତ
ହେଲେ କେହି ହାତ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେବେ

ବର ବ ‘କରିଣ ବାସ୍ତବ ରପ୍ତେ’ ବାର୍ଷିକ ବରବାବୁ ହେବ
ସମ୍ପଦକୁ ନକର ରଖି କର୍ମ କରିବ କରିବ ହେବ । ଦୂର
ଯେଉଁ ମୁନର ଯେମନ ତଳୁଛି ସେମରେ କଥା କହିବ ବୁ
ନାହିଁ; ଧରେ ବୋଲ, ମାନରେ ବୋଲ, ବାର୍ଷିରେ ଜୁଗା?
ଶ୍ରୀକରଣ ଗୋଟାରେ ବାଜାଯାନ୍ତା ବାନଗୋର ପଠାରୁ
ଟେକରେ ଅର କବି? ଶାସ୍ତ ବୋଲିଲ ‘ବନ୍ଦ୍ୟ ବରଶିତେ
ଦୁଃଖ, ମାତା ଦ୍ୱାରା ପିତା ପ୍ରତି, ବାରକବା ବୁଲ ମିଳନ୍ତି,
ମିଳାନ ମିଳନେ ଜାନାନ୍ତି । ପୂର୍ବ ଦୂର ସବୁ ବିଷୟରେ
ଦେଇପୂର୍ବ । ଧାର ବେହେବ ପଠାର ପାଶାଟିକୁ ଦେଖିବାବୁ
ହେବ ।

ବର ଶମ୍ଭୁକରଣ କହିଲେ;

ପନ୍ଦରକେ ଟିକ କହିଲେ, ସବ କହିଲେ, ମୁହଁ କଣି-
ମାନେ ତ ତୁହାରେ ଶାସ୍ତ ଦେଇଛନ୍ତି? ଏହି ବନ୍ଦ୍ୟ ମିଳନବାର
ନୁହେ । ମାତା ମହିଳା ବୁଲେବାକୁ ବର ଥୋର ଦେବା
ନେବାକୁ ବାନଗୋର ଦେଇ ପଣ୍ଡଟାଏ । ଶବ ସାନ୍ତୁ ସୁଅର
ଯାଇ ସମର୍ତ୍ତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା କରିବେ । ମୋ ନକରରେ
ଅପଶମ ସମକଷ କରି ଏ ଅଶ୍ଵଳରେ ପଢ଼ ଜାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଶୁଣିଛ
ବାନଗୋର ଅର ହୃଦୟମାନକୁ ଆଶ ସରବୁକ ଦେଇଛନ୍ତି;
ଦୋଢ଼ା ପାଇବେ ଛାତା ବାଟିଏ ବାଟିଏ ଲାଖଖାତ ଜୁମୀ ।
ସେ ଏକ ଓଳକ କହିଲେ, ସାନହିୟାଟିକୁ ବନ୍ଦରର ପାଥର,
ଦୂର ବାଟା ଜମି ଯୌବୁବ ଦେବାଇଗେ ଅଲଗା ବର
ରଖିଛନ୍ତି । ମୋ ସାନଜଥାଟି ଶୁଣନ୍ତି ଏ କାହ ଶତବାର
ନହେ ।

ସାନ୍ତେ ଧସପସରେ ଥିଲେ ଶମ୍ଭୁକରଣଙ୍କ ଶେଷ କଥାଟା
ଶୁଣି ମନଟା ଯେମନ୍ତ ଅରରକମ ହୋଇଗଲ । ମେଟାଏ
ବଢ଼ ନିର୍ବାପ ପକାଇ କହିଲେ,—ଦେଖିରେ କଣାପାଇ
କଥା ଦେବାରୁ କଣ ହେବ, ସେଥିକ କିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବସିଛ ।
କଥା କଣ କି ପଟ୍ଟନାୟକେ ସାନ୍ତୁଗାନ୍ତ ଅର ରଖିଲ
ଦେଇଁ ନାହିଁ, ତାକ କଥା ବା ଏତ ଦିଅନ୍ତି ଦେଇବ
(ମାତାକର) ନିହାଇ କାହ ମଦନର ବିବାହ ଦେଖିବ ।
କଣ କରିବ, ଶୁଭକାରୀଧରେ ମାତ୍ରାଧାରୀ ଲାଗନ ବରବାର
ନୁହେ । ହେଉ ଭୁମମାନକର ଯାହା ମହିଳା କର । ହୋଇ
ହେ ପଟ୍ଟନାୟକେ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଭୁଲେଇ ପାରିବେ ତ? ସବୁ
କଥା ବାଢ଼ି ଟକା ଯେ ବାଢି ।

ତୁମ୍ହେ ହେଲା
ବର ଉଚ୍ଚେ ପାଇବା
ଅପରମ ମୁହଁ
ବର ମୋତେ ପାଇବା

ତମସା—ଅହା ! ସୁ କା ମୋବ-ସକ୍ରିୟ ବିଷମ ଉଚ୍ଛିତ୍ସ !
ବାସନ୍ତୀ—ଦେବ, ଗାଁ ବଥା ଗଲାଣି, ଏବେ ଯୈର୍ଯ୍ୟ ଅବ-
ଲମନ ବଳନ୍ତି ।

ବମ—ସଖି ! ଯୈର୍ଯ୍ୟର ବଥା କଣ ହୁତି ?

ଦ୍ୱାଦଶ ବରଷ ଦେଇଥି ସାଠା ମୂଳ ଏ ବୁଦ୍ଧ,
କୃତ୍ୟ ପ୍ରାୟ କାମ ଦେଲେବେ ଧରନ ମୁଖରିବ ।

ସୀତା—ଅର୍ଯ୍ୟପୁଣ୍ୟର ବଥା ଶୁଣି ମୋ ପ୍ରାଣ କଣ ହେଇ
ପାଇବ ।

ତମସା—ହଁ ବସେ !

ଏହିଲେହେ ପ୍ରେତାର୍ଥୀ
ଦେଖିବର ଏ ହେବ,
ପ୍ରାତିର ଦାନୁଶି
ପଢି ମିଶେ ତଥି
ଆରା ବୁମର ମନ ।

ବମ—ସଖି ବାସନ୍ତି !

ତୁମ୍ହେ ଯେବେ
ଅବା ପରାମ୍ବର ବନ୍ଦନ
ପସବ ଶୋଭର
ସହିତ ମୁଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ।

ସୀତା—ମୁଁ ଏହି ମନ ଭାଗିନୀ, ଅର୍ଯ୍ୟପୁଣ୍ୟ ପୁଣି ମୋ ଲଗେ
ଏତେ କଷ୍ଟ ପାଉଛନ୍ତି !

ବମ—ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଯେଉଁ ମନକୁ ବହୁକାଳ ସମ୍ମଳି
ରଖିଥିଲ, ତାମା ଅଜ ଏହି ସବୁ ପୂର୍ବ ପରିଚିତ
ଦୃଶ୍ୟମାନ ଦେଖି ଶୋଭର ଅବେଗରେ ଅଭ୍ୟନ୍ତର
ଅପ୍ରିଯ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ।

ପରକ ଲଳ ଧ୍ୱେତ ନହିଁ ପରାରେ
ଭଜି ବାବୁବା ସେବୁ ଦଳେ ଯାଗରେ
ଦେବତା ଥୁବ ଦେଖି ଦଳନ ଦଳ
ବୋର ଶୋବ ଦୁଦୟେ ଯାଏ ପ୍ରସର ।

ସୀତା—ତାକର ଏହି ଦାରୁଣ ଶୋଭ ବ୍ୟାକୁଳତା ଦେଖି
ମୋ ହୁଦୟ ଅଥ ଉଚୁଚି ।

ବାସନ୍ତୀ—(ବଗତ) ଅହା, ଦେବ, ଅଭ୍ୟନ୍ତର କଷ୍ଟ ପାଉଛନ୍ତି;
ତାଙ୍କ ମନ ଯନ୍ମ ବିଷୟ ଅନ୍ତରୁ ଅକର୍ଷଣ କରେ ।

(ପହାଣ୍ଡେ) ଏହି ଏହି ଜହାନର ପରି ପହାଣ୍ଡେ
ପ୍ରଦେଶ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖନ୍ତି ।

ବମ—ମର, (କଟି ପରିହମଣ) ।

ସୀତା—ଯାହା ହୁଅଇଲ ଜନାମର, ପ୍ରେସ ସଖି ତାହାକୁ
ଦିନୋଦର ଉଷ୍ଣ ମନେ କରୁ ଅଛନ୍ତି ।

ବାସନ୍ତୀ— ଦେବଦେବ !

ପ୍ରସାଦପଥର ଘାର
ଉଦ୍‌ଦେଶ ତାରେ ଏହି ଲତାରଦନ ।

ସାଠା ମୋଦାଦସ ଅଗେ
ଦର୍ଶ ବୌଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରେ
ରତ ଧଳେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ।

ଶୀତା—ସଖି ବାସନ୍ତି ! ଦୁମେ ବଢ଼ ଦାରୁଣ; ଦୁମର ଏହି
ମର୍ମିରେଖା ବଥା ଗୁଡ଼ିକ ଥାଏ ମୋତେ ଏବ ଅର୍ଯ୍ୟପୁଣ୍ୟ
ବେଳେ କଷ୍ଟ ଦେଉଛି, ବୁଝୁ ନାହିଁ ।

ବମ—ଅସ୍ତି ତୋପନେ ଜାନକ ! ଦୁମେ ଦେଇୟେ ଏଗେ
ତେଣେ ଦଶୁତ, କିନ୍ତୁ କି ହୁଁବି ମୋତେ ଦୟା ବରୁ-
ନାହିଁ । ହା ଦେବ !

ଶୀତା ପାଇଥାରୁ ଦଦୟ,
ତୁଣ୍ଡି ପାଇଥାରୁ ସମେପ,
ପରତ କଲୁହ ମୋଦର ଏବର ବୁଲାର
ଅବସର ଯମ୍ଭା ଯାଇଛି କିମ୍ବ ଶୋବ ଅଗେରେ
ଦଶଦଶ ମୋହେ ଅଛନ୍ତି । କିମ୍ବ ଦୃଶ୍ୟ ବାହି
ବ ବରତ ମନସ୍ଵରଙ୍ଗମୁଁ ବନ୍ଧ ଅହ ପବାର୍ତ୍ତ । (ମୁର୍ମି)

ଶୀତା—ହାତୁ ହାତୁ ! ସେ ଯେ ପୁଣି ନାହିଁଦ ହେବେଳି !

ବାସନ୍ତୀ—ଦେବ ! ଶାନ୍ତ ହୃଦୟ । ଅର୍ପନ୍ତ ହୃଦୟ ।

ଶୀତା—ହା ଅର୍ଯ୍ୟପୁଣ୍ୟ ! ଏହି ମନ-ଭାଗିନୀ ଲଗେ ସକଳ
ଜାବଲେବର ମନୋଲାଗାର ଦୁମ ଆବଳ ଏହିଥର
ବାରମ୍ବା ବିତଳ ଓ ସଂଶେଷ ହେଉ ଅଛି !

ତମସା—ବସେ ! ଶାନ୍ତ ହୃଦୟ ଭୁମ୍ଭର ବର୍ଯ୍ୟରତାବ ସଞ୍ଚା-
ବନର ଏକମାତ୍ର ଭାଗାତୁ ।

ବାସନ୍ତୀ—କଣ ହେଲ ? ଏବେବେଳ ଯାଏ ମୋତି
ଭାଗିନୀ ନାହିଁ ? ହା ପ୍ରିୟ ସଖି ତାତେ । ବାହି ଅଛି?
ଏବେ ଜାବଲେବର ବନ୍ଧ ଅ ।

ସୀତା—(ଅଟ କ୍ଷେତ୍ର କରିଲେ ଦୁଃଖ ଓ ଉପରେ ଶୁଣି)
କେବେ)

ବାପନ୍ତୀ—ପୌରୀଙ୍କମେ ଗମଦର ନନ୍ଦଳା ହେଉଥି ।

ବମ— ଯୁଧାମୟ ଲେଣ ଏବରେ ନାହାରେ
ରଜେ ରଙ୍ଗେ ଏ ହେଠେ,
ହେ ଦେଇଛ ବୋଲି, ବାର ଧର୍ମରେ
ଅନ୍ତର ଦେଇ ପର
ବାର ଶୁଣ୍ଡ ଏହି ଅମ୍ବତ ସେବରେ
ଦେ ମୋତେ ମାନ୍ଦିବ
ଅନ୍ତର-ଚନ୍ଦ ଦୂର ମୋତେ
ବରୁଅଥ ସହାରି ।
(ଅନନ୍ତରେ ନେଇ ନିମୀତିତ ବରି)

ଏହି ବାପନ୍ତୀ ! ମୋର ବଜ ପୌରୀଙ୍କ ।

ବାପନ୍ତୀ—କିପରି ?

ବମ —ଏହି, ଏଥୁ ବଜ ଅର କି ପୌରୀଙ୍କ ଅଛି ?
ତାଙ୍କକୁ ଯୁଣି ପାଇଛି ।

ବାପନ୍ତୀ— ହେ ଦେବ ! କାହାକୁ ଥେ ?

ବମ— (ଶୁଣ୍ଡର ଅଭିନ୍ୟ ବରି)—ଦେଖ, ଏହି ଯେ
ସମ୍ମରଣେ ଅଛି ।

ବାପନ୍ତୀ—ହେ ଦେବ ! ମୁଁ ତ ପ୍ରେସଙ୍କାଳ ଦୁଃଖରେ
ସବଦା ଦୟା ହେଉଥାଇ । ଭୁମେ ଯୁଣି ଏ ମନଦରି-
ନାହିଁ ମର୍ମରେଖା ଦାବୁଣ ପଲାପ ସାବ ଅର କରୁଥିବ
ଦୟା କରୁତ ?

ସୀତା—ତାଙ୍କ ସେହି-ମଧୁର ସୁଣାତଳ ଶୁଣି ସାବ ମୋର
ଦାବୁଣ ଶୋକ ସନ୍ନାପ ଦୂର ହେଇ । କିନ୍ତୁ ବାହିକ
କେଜାଣେ ମୋର ଦୟା ପର୍ମାକୁ ଓ ଅବଶ ହୋଇ
ଥାଇଛି । ଏବେ ଏଠାକୁ ଗୁଲାମାର୍ଦ୍ଦ ।

ବମ—ଏହି ବାପନ୍ତୀ ! ପ୍ରକାପ ବୋଲି ବାହିକ କରୁତ ?

ପରଶ୍ରମ ବାଳେ କଳୟ ରୁଷିତ
ସେହି ବର ଶ୍ରୀ ଥର
ସେହି ବର ଶୁଣି ତିର ପରିଚିତ
ସୁଣାତଳ ସଧା ସର ।

ସୀତା—ନାଥ ! ଦୂରେ ପେଇ ଅର୍ଯ୍ୟପୁରୁଷ ଅଛି !

ବମ— ସେହି ଶୁଣ୍ଡ ଏହି, ଧରାପର ମୁହଁ
ସେହି ଶାପର ବମଳ;
ପରିର ଶାଳ ଲବଳ-ଏକତ
ଯାଏ ସିଂହ ସୁବୋମଳ ।

ସୀତା—ହୁ ସବ ! ଅର୍ଯ୍ୟପୁରୁଷ ଦୂରେ ମୋଦିବ ହୋଇ
ମୋର ଏ ବି ପ୍ରମାଦ ଉପରୁତ ହେଇ !

ବମ—ଏହି ବାପନ୍ତୀ ! ଅନନ୍ତରେ ମୋର ଦୁଃଖ ସ୍ଵ
ପବନ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଆଖେକୁ ହର୍ଷ ରୁଷ ରେ ମୁଁ
ଅପଶାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପାରୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଅର ଶାତବି-
ଦୟା ଥର ପାରୁ ନାହିଁ । ଭୁମେ ଧର ।

ବାପନ୍ତୀ—ହୁସ ! ହୁସ ! ସା ଯେ ଉତ୍ତାତ-ଦଶା ।

ସୀତା—(ଦୟା କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇ ହୁସ ବାର ନେଇ ଦୂରକୁ
ନମର)

ବମ—ହୁସ, କି ପ୍ରମାଦ ! କି ପ୍ରମାଦ !

ପରଶ୍ରମ ପରଶ୍ରମ କରିବିବର
ଦେଇ ଦେଇ ପରିପ୍ରକାଶ ପରିପ୍ରକାଶ
ପରଶ୍ରମ ହେବେବେବେ ପରିପ୍ରକାଶ
ଦେ ବାତ ଦେଇ ଅବା ଦେଇ ଅବା ।

ସୀତା—ହୁସ ! ତାଙ୍କର ଅପ୍ରେଜ-ଚକ୍ର ଦେଇ ଦଶତା
ଏଣେ ତେଣେ ଭୁଲାଇ ! ସେ ଅପଶାକୁ ପ୍ରକୁପି
ଦର ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ତମିଶା—(ସମ୍ମେହେ ନିଷ୍ଠାକଣ ବରି)

ପ୍ରେସ ପରଶ୍ର-ପରଶ୍ର ମଧ୍ୟ ମେହେ,
ଦେଇ ଦେଇ ପରିପ୍ରକାଶ ପରିପ୍ରକାଶ
ଉତ୍ସବାରୁ, ଦୟାକ୍ଷର ଯେବନ
ଦମେତରୁ ଦମ୍ଭ-ଦମ୍ଭ—ମୋରନ,
ଦେ ବାରଦ ବଳେ ପଦି-ପଦି
ମୁହଁ ଶାତ ସମାର ଧାର ବରି ।

ସୀତା—(ଶରତ) ଏପରି ଦବଶା ହୋଇ ପଢିବାରୁ ତମିଶା
ଦେବାକ ନିଷ୍ଠାକରେ କିନ୍ତୁ ଲଜ୍ଜା ପାଇଲା । ତଣ ସେ
ମନେ କରୁଥିବେ ? ଅକାଶ ଦାବୁଣ ପରିଦ୍ୟାଗ
ଉତ୍ସରେ ସୁନ୍ଦା ଅର୍ଯ୍ୟପୁରୁଷଦିତାରେ ମୋର ଏହେ
ଅନୁଭବ !

ବମ—(ବରୁଅତକୁ ଅନାର) ବାହିଁ, ସୀତା ତ ନାହାନ୍ତି !
ହା ଦେବିଦେହ ! ହା ନିଷ୍ଠୁରେ !

ସୀତା—ପରେ ମୁହଁ ନିଷ୍ଠୁର । ଦୂରକୁ ଏପରି ଦେଖି ସୁଜା
ଯାହା ମୁହଁ ବରୁଅଥ ।

ବମ—ଦେବ, ବାହିଁ ଥାଇ ? ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ । ମୋରେ ଏପରି
ଅବକ୍ଷାରେ ଝଇ ସିବା ଦୂର ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

—ହେ ଅର୍ଥାୟ ! ଏ କିମ୍ବାତ ବ୍ୟା !
କ୍ଲୀ—ଦେଖ ! ପ୍ରଥମ ହୁଅ, ବୁନ୍ଦର ଅଳୋକି
ଧେରୀଯାବଳମୁକେ ବରହ-ଶୋକରୁ ଶାନ୍ତ ଭର ।
ପ୍ରେସଣୀ ମାତା ଏଠାର ନାହାନ୍ତି ?
—ସେ ତ ନାହାନ୍ତି ; ନୋହିଲେ ବାସନ୍ତା ଦଶ ତାରୁ
ଦେଖିପାରନ୍ତେ ଜାହିଁ ? ଏ ଦଶ ସ୍ଥା ? ମୁଁ ତ ନିଷ୍ଠିତ
ନ ଥିଲା । ଅଥବା ବମର ସ୍ଥା କାହିଁ ? କିମ୍ବାନା
ପ୍ରେସ ଭମ ମୋତେ ବାରିମାର ଅନୁଭବଗକରୁଅଛି ।

ମୁଁ ନିଷ୍ଠାର, ମୁଁ ତାକୁ ସଂଚାରିତ କରୁଥି
ଶିଳୀ—କଟାୟ ଦରମ ବଳାଇଥ ଏହି

ଲୋହେ ପତା ସମ୍ପଦ ।
 ହେ ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ଶିଖାତ-ବଦଳ
 ରଥ-ଅମାରକର ।
 ର ଏଷ ତେବେ ବ୍ୟତୀର
 ବହୁ ରଥେ-ଶାତା ସଙ୍ଗ
 ଧୂ-ଧୂର୍ମ ମେଘ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅବାଶେ
 ତିରିମ ପଣ୍ଡପତ ।

ତା—(ସରବେ) ଅସ୍ଥିପୁଣ୍ଡି ! ତାର ଲଟାଯୁ ନିହତ, ମୁଁ
ଅପହୁଛ, ରକ୍ଷା କର, ରକ୍ଷା କର ।

ନ—(ସବେଗେ ଉଠି) ରେ ଦୁଃଖମୂଳ ଘଣ୍ଟା ! କହ କହ,
କଥାତେ ପାଉନ ?

ପଦ୍ମୀ—ରୋ ଦେବ ! ଭାଷ୍ଟ କୁଳର ପ୍ରଳୟ ଧୂମକେନ୍ତୁ !
ଅଜୁବି ଦମ୍ପତ୍ତି କ୍ରୋଧର ପାତ୍ର କେହି ବଶ୍ଵର ଆଜୁ ?

ତୀ—ଓଡ଼ିଶା ! ମଁ ଉନ୍ନାଦିନ ପରି କଣ ବକଳି ?

ମ— ସବାରୁ ସେ ବରହେ ଉଦ୍‌ବାରପଥ,
ବର୍ଣ୍ଣ ନିବାରୁଷଳି ତୃତୀୟ ସନ୍ତୁତ ।

ଯେ ବିରହେ କୁଳକ୍ଷେ ସମସ୍ତକଳ
ଅଛୁଟ-ରସେ ମୟୁ ମଧ୍ୟମଶ୍ରଳ

ଦେଖିଥିଲୁ ଅସାର କାରମନ୍ତକ
ତାହାର ସୀମା ସଙ୍ଗ ଶୁଦ୍ଧ-ନିଧକ
ପାଇଁ ମେଣ ଯାଏଇ ଏ କିମନ୍ତ

କାହିଁ ବା ସମ୍ପଦରେ ହେବ କାହା
ଦେମନ୍ତ ଅସୀମ ଏ ଘୋର ଅସାମ

ଚେନ୍ଦି ଧର ସହିତ, କାହିଁ ଉପାୟ ?
୧୩—ଏ ବିଜ୍ଞାନକ ଶେଷ ନାହିଁ । ହାମୁ । ମୁଁ କି ମନ-
ମଣିଷ ।

ମୁନ୍ମ— ଖେଳଟ ମୋ— କରି ସମ୍ପଦ
 ହୋଇଛ ଏହି ଲିଙ୍ଗ
 କାର୍ଯ୍ୟ ଆଣି ଯାଇ କାମକାଳୀ ବୁଝି
 ଦେଖୁଣ୍ଡ ପାରିବଳ,
 କରିବାକୁ ପରିଚାଳ
 କଲ ପରି ମାତ୍ର
 ବରଗାନ୍ଧ ପାରିଥ,
 କର ପୋକିଛିର
 ପରି କାମକାଳ ପର
 ଯେ କେଇ ଦେଇଲେ ଅଛ ଯାଇପରେ
 ମୋ ଅମା କର କିମ୍ବଳ

ସାଠ—ୟ ସେ ପୁଣ୍ୟ ଦରତକୁ ଶୋଭ୍ୟ ମଣିଅଛି ।

ପମ— ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ରେଟ କେବଳ ଦୁଃଖର
କାରଣ । ତୁ ମନ୍ତ୍ର ଅଛି କେତେ ବନ୍ଦାୟନ ? ମୋତେ
ଏହି ଶିଥାଏ ଦୟା ।

ସାରା—(ଉଦ୍‌ବେଗରେ କମସାନ୍ତ ଧର) ଉଗବଳ କମସେ!
ଅର୍ପିପୁର କଳା ଶୂଳ ଯାଉଛନ୍ତି?

ତମେ—ବନ୍ଧେ, ଶାନ୍ତି ହୁଅ । ଅମମାକୁ କୁଣ୍ଡ ଲବଦର
ବର୍ଷକୁଣ୍ଡ—ମଗଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବସବାପାଇଁ ଦେଖ
ଲଗିଥାଏଇ ଚିତ୍ତର ପିତାଙ୍କ ହେବ ।

ଶୀଘ—ରଗବତ । ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ କ୍ଷମା କର । ଅର ବଳ
ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିବ ? କ୍ଷମାରେ ତାଙ୍କୁ ବେଶୀ-
ଆସ ।

ବୁଦ୍ଧ—ଏବେ ଅନ୍ତରେ କିମିତ୍ର ମେର ସହଧର୍ମୀରଙ୍ଗ
ଅଛି ।

ସୀତା— (ସବମେ ସଗତ) ଅର୍ଥ୍ୟପତ୍ର ! କିଏ ?

ବୁନ—ପୀତାକର ସ୍ଵର୍ଗମୟୀ ପ୍ରତିମୁଦ୍ରି ।

ସାତ—ସହର୍ଷ ସକଳଙ୍କେ) ନାଥ ! କୁମେ ସେହି ଅର୍ପଣ-
ସୁଦୃ ଅଛି ମୋର ପରିଚୟାଗର ଲକ୍ଷ-ଶଳ ଉଦ୍‌ବାର
ଜଳ ।

ଶମ—ତାହାକୁ ଦେଖି ବେଳେ ବେଳେ କାଷ ପୁରିତ
କଷକ ବିନୋଦତ ଉଚ୍ଚରେ ।

୪୧—ସେଇ ଧନ୍ୟା ଯାହାକୁ ଅର୍ଥିଷୁଦ୍ଧ ସମ୍ମାନ କରି,
ଧନ୍ୟା ସେହି ସେ ଅର୍ଥିଷୁଦ୍ଧକୁ ବିନୋଦତ କର
ଜୀବଲେଖକ ଅଶାର କାରଣ ହୋଇଥିଲା ।

ମେସା—(ସ୍ବର୍ଗରେ ସାକ୍ଷୀନେବେ ଅଭିପ୍ରାନ୍ତ ଦର) ବହୁତ !
ଏହରେ ଯେ ନିଜର ପୁଣଃସା ନିଜେ କରୁଛି ।

ଶାତ—(ନିହାରେ ଅଗୋମୁଗା ୧୭୭) ଦେଖା ମେସା ମୋତେ

ପରହାପ କରୁଛନ୍ତି ।

ବାସନ୍ତ—(ସମୟ ପତି) ଅପଣଙ୍କର ଏଠାକୁ ଅଗମନ ଅତି
ଶୋଭାବନ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ଏଠାକୁ ଅପଣଙ୍କ ଦିବା
ଦିଷ୍ଟରେ ମୁଁ କଣ ବହୁତ? ଯେବେଳେ ତାରୀଖ ହାନି
ନ ଘଟେ, ସେହପରି କରନ୍ତୁ ।

ଶାତ—(ଶାତ) ଯିବାର ଅଜୁମାତ ଦେଇ ସଖୀ ବାସନ୍ତ
ଏବେ ମୋର ପ୍ରକ୍ଳବିଲ ହେଲେ ।

ତମେ—ଆସ କଣ୍ଠେ! ତବା ।

ଶାତ—(ମୁଁ-ଦ୍ୱାରେ ହଉ—

ତମେ—କୃଷ୍ଣ-ଦାର୍ଢି ଦୂରେ ରହିଥିଲ ଅନାହ,
ଯୋର କ୍ଷେତ୍ର ଦିବା ସେ ମେହି ସାରବ ବ ଧେବର?

ଶାତ—ମୋ ପରି ପୁଣ୍ୟ-ଶ୍ଵରାର ଅତି ଦୁଇର ଷେଇ
ଅସିଧୁନ୍ତ ଚରଣକମଳରେ ନମସ୍କାର ।

ତମେ—ବସେ! ଶାନ୍ତ ହୁଅ । ଶାନ୍ତ ହୁଅ ।

ଶାତ—(ଶାନ୍ତ ଦେବାର) ମେଘର ଉତ୍ତର ବାଟେ ପୂର୍ଣ୍ଣମା
ତନ୍ଦୁର ଦର୍ଶନ ଦେବେଶେ ସମ୍ବଦେ?

ତମେ—କିଥାରାର କି ଅଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ କିଥାର!

ଏହିଁ ବୁଦ୍ଧ ରସ ବରନ୍ଦ ବାରଣେ
ଲକ୍ଷେ ଦେବେ ବୁଦ୍ଧାନ୍ତର ମାନଦରକନେ ।
ଅବସ୍ଥାନ୍ତରୁଦ୍ଧ ଯତେ ରଙ୍ଗ ମାରିବେ
ଦର୍ଶନ ଦିଲ ରୂପ ଧରେ କଲ ଯେ ପ୍ରବାରେ ।

ବମ—ହମ ନ ଜାଇ! ଏଣିକି, ଏଣିକି ।

ତମେ—ଓ ବାସନ୍ତ—(ସଥାବନେ ଶାତ ଓ ବମ ପତି)
ପୁଅ କୁରାରଥା ମଳ ଅୟ ସମରରେ
ଅହ ଦଳ ହୋଇ ଗାତ ଯେ ଏ କରନରେ,
ଅବୁଳିଙ୍ଗ ସହ ମହା ମୁକାନ୍ତ କଣ୍ଠେ
ଦିଖାନ ବରନ୍ଦ ସମ୍ବେ ଯାତା ତଥ ରକ୍ତ ।
(ଶ୍ଵେତ ନାମ ଦୃଶ୍ୟ ଅବ ସମାପ୍ତ ।)

ଶିମଶି

ଓଡ଼ିଆ ଧାରୁତତ୍ତ୍ଵ ବିର୍ଚଳ ।

(ପୂର୍ବାନ୍ତରୁକୁଣ୍ଡ ।)

ପଥ ।

ବଶଂବାଦଶତତିବ୍ରଦଂ ସୁନ୍ଦରଂ । ବାରଂ ବାଦଶାଶ୍ଵର

ଶଦଶ୍ରି—ବଶଂବାଦଶତତିବ୍ରଦଂ ସୁନ୍ଦରଂ ।

ବାଦଶାଶ୍ଵରସପ୍ରତଶ୍ଵାଂ ନଦିନ୍ଦା— ମୁହଁବ

୨୪ ବାତ—ବାଦଶାଶ ଧୂଳ କରିବା ।

ଧର୍ମନ୍ଦ୍ର ବବଚେ ବାଜ ବାଜର ଦୁଗ୍ଧାର—

ଦେଖିପଂଦ

ବାଦ ବା ବଦ ଧାରୁ କଂବା ବାଦିଶ ଶକ ପାତ୍ରି

ବର ହୋଇ ଡରିଥାବୁ ଆପ ସ୍ଵର ତାର୍ମତାନ୍ତି

ଅବୀରର ଅବାରହ ଶହରୀ ବଳ । କୁଣ ଦଶତ୍ରୁ

(ଲାଗେବା ପ୍ରକଟ ହେବା) ଅର୍ଥରେ ସୁରା ଦନ୍ଦବୁନ୍ଦ
ଗଲ ।

ପଥ

ଗନ୍ଧିନୀରଥ ମହୁଅର ଗୀ ଏହି

ବରନ୍ଦେହିଁ ପରହୁଅଦୃରେହିଁ ।

ଗନ୍ଧିନୀଦତ ମଥକର ଗାତେହିଁ

ବାଦ୍ୟମାନେହିଁ ପରହୁଅ ଦୂରେହିଁ—

ବନ୍ଧମୋଲଶାୟଶୋଷକ

୨୫ ବନ—ଫୋତବା ଅର୍ଥ ।

ସେହି ଦଳ ଦବଶେ ଶ୍ରବଣ ବିନାରାଜେ

ଯୋତ ଯୋତ ନବାନ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କୋତ ଦେଲେ—

ନୁହିଁଦ୍ୱଷ୍ଟପୁରୁଷ

ବନ୍ଧ ଧାରୁ ପାବୁଦରେ ବନ ହୋଇ ଡରିଥାରେ ପ୍ରଥମ
ନିଜାର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୁତ ହେଲା । ତଦନ୍ତର ବେଧନାଥ
ପାତ୍ର ସାଦୁଶାର ଅନୁବରଣରେ ଦୁଶ ଦ ବ୍ୟଥା କପଣ
ଅର୍ଥରେ ସୁରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରଗଲ ।

ପଥ

ତହିଁ ଗୋଶଂ କଥାଶଂ ବିନିଅ ଓ ବାହେଦ

ତହିଁ ଗାମିବ ନାରିବାଂ ଦ୍ରବ୍ୟପବାହୟତ । ମୁହଁବଟିକ—

୨୭ ବନ୍ଦ

ସଂସ୍କୃତ ବୁଧ (ବୁଧଅବିଜନନ) ଧାରୁ ପଥମେ ପାବୁତରେ
ବୁନ୍ଦ ହୋଇ ପରେ ଓଡ଼ିଆରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ।

ଯଥା

ମନ୍ତ୍ର ପଢାବା ପିଲାଳ ଗାବ । ତେ ପାଦର ସେପରିହ
ବୁଝାବ । ମାହାପଢାବା । ପିଲାଳ ଗାୟତ । ଯାହାପ୍ରେତ
ସ ପରି ବୋଧୟତ ।

ପିଲାଳ ।

୨୮ ବୋଲ

ପାବୁତର ବୋଲ ଧାରୁ, ଓଡ଼ିଆରେ ଉପଚୁକ୍ତ ହୋଇ
ଦେଇ ତାଗ କରିଥାଏ । ବୋଲ ଧାରୁ ବୌଶି ସଂସ୍କୃତ-
ଧାରୁରୁ ପାବୁତରୁ ଅସିଥିଲା ପର ଠିକ କୋଷ ହୁଏ ନାହିଁ*

ଯଥା

ତା, ଗେହୁରୁ ଉପସଙ୍ଗ ବୋଲାମୋ
ଶାମେଷତଳୁ ବୁଝି, ସେହିପରିଷେଷ ବୁଲି—ମୁହଁକଟିକ ।

୨୯ କରଣ=ପଳାୟନାର୍ଥ ।

ସୁନ୍ଦର ନ କର ଏ ଗଣିଲ । ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗୋଡ଼ା-
ମଳ—ଜଗନ୍ନାଥ ଦାଶ ଭଗବତ—ପାବୁତର ରମ୍ଭ ଧାରୁ
ଦ୍ଵିତୀୟ ତାଗ ଓ ଧୂବ ଅକାର ସ୍ତରେ ଅକାର ଗ୍ରହଣପୂର୍ବକ
ଓଡ଼ିଆରେ ବଗ ହେଲା । (ପରିଜ୍ଞାର୍ଥ ରଗ ଶର ଏହାରିନ
ପକୁଟି)

ଯଥା

ସତ୍ତର ମଣ ଖରୁ ହଣ ହୋଇ ତାହ ରଗିଥ
ସରମନାଥ ଶତ୍ରୁବୋଦ୍ଧିନ ପକାଯେଛା । ପିଲାଳ ।
ବଗ ଧାରୁର ରଗ ହେବା ଅର୍ଥ ହେଲେ ପୁଣା, ପାବୁତ
ରମ୍ଭ ଧାରୁ କେବଳ ତାହାର ପକୁଟି, (ଏହ ରମ୍ଭ ଧାରୁର
ପକୁଟି ସଂସ୍କୃତ ରନ୍ଧନ ଧରୁ) ।

* ସଂସ୍କୃତ ବକ୍ତ୍ଵ (ବିଥନାର୍ଥ) ଧାରୁର ପାବୁତ ବୋଲ ଧାରୁର ଉପର
ଅନୁମାନ ବରକା ସମ୍ବନ୍ଧ ବୋଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ବନ୍ଦ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧାରୁର
(ବିଥନାର୍ଥ) ମାତ୍ର ଉପର ସାହୁର ଦେଖାଯାଏ; ବନ୍ଦ ବୌଶି ସ୍ତରେ
ପାବୁତର ଶ୍ଵାସିଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର ବସ୍ତରିବା ଦେଖା ଯାଇ ନାହିଁ ।

ଯଥା

ତମ ଜୀବିକଳର ମୁହଁକୁଟରେଣ ଜାସିବା ହୁଏ ଅର୍ଥ
ତସିବୁଧିବରସ ମୁହଁକୁଟରେଣ ନାହିଁବା ବନ୍ଦୀବାହି ।

ମୁହଁକୁଟ ।

୨୯ କୁଲ

ଏହ ଧାରୁର ଅର୍ଥ ତୁମ ହେବା ଓ ତୁମୋହରା ।
ପ୍ରବଳ ମଦନବିଧ ଅଟେ ଏ କାଳରେ
ଧନ ଦେଖିଲେ ବ ତାହା ବିଦ କର ପାରେ ?

ବେଳାଜପ୍ରଥମବନ୍ଦି ।

ପାବୁତ ବୁଝି ଥାରୁ ଓଡ଼ିଆରେ ମେଣ ରୁହାରଣ
ବଣଟଃ ଦ୍ଵିତୀୟ ତାଗ କରିଥାଏ ।

ଯଥା

ଦୁମଂ ସୁଟୁତରଂ କୁଲୋଦ୍ଧି=ହଂସୁତରଂ କୁଲୋଦ୍ଧି
କପ୍ତରମଞ୍ଜି ।

୨୦ ମ ଗା=ଯାତରାର୍ଥ ।

କ୍ଷେତ୍ରମାନ ହେ ନ ମାଟୁଛି ପଦଧର ।

ଓ ବରତ, ଅଲେ ଦାସି, ତାକିଲେ ଦଶାଶ୍ଵ,
ବଦ୍ଧକୁଟୁମ୍ବାରି ।

ମୁଗ ବା ମାର୍ଗ ଧାରୁ ପାବୁତରେ ମଗ ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟିଗତ
ଓ ପୂର୍ବ ଅକାରର ଅଭାବର ସାହାର ହୁଏବାର କର ଓଡ଼ିଆରେ
ମାଗ ହେଲା ।

ଯଥା

ତହବଦମଂ ଅବଳମ୍ ଶଂପଦଂ ହେବ ମନ୍ତ୍ରି

ତଥାପି ମା ମବଳମ୍ ସାଂପ୍ରତ ମେବ ଯାତରେ । ମୁହଁକୁଟ ।

୨୧ ମାଜ

ମୁଜ ଧାରୁ ପାବୁତରେ ମନ୍ତ୍ର ଚହାଇମଳ, ଓଡ଼ିଆରୁ ଅର୍ଥ
ଦ୍ଵିତୀୟ ଲୋପ ଓ ଧୂବ ଆର୍ଦ୍ଧ ପାପ୍ର ହୋଇଥାଏ ।

ଯଥା

ଅହୋ । ସଲଳପିତ୍ର ମକ୍ଷିଦ କବହରିବୋବୈବଶ୍ଵାସୁ
ଅହୋ । ସଲଳପିତ୍ର ମାର୍କିତ କୃତହରିତୋପରେପନସ୍ୟ

ମୁହଁକୁଟି ।

କିମଣଃ

=====

ପ୍ରେସ—ନିମନ୍ତ୍ରଣ !

ମରଣ ! ମରଣ ! ବଢ଼ ରୂପକର ଥଥ !
 ବାହିଦେବ ଉଗରର ସମ୍ମଳ ମମତା ।
 ଅତେ ସ୍ଵର୍ଗ ବକ୍ଷ ଉତ୍ତରିତ ଧନ,
 ହେବ ସବ ବ୍ୟାର୍ଥ କଲେ ମୁଦ୍ରିତ ନୟନ
 ପ୍ରଦେଶ ମେଧ ଜଗରିତେ ନ ବେଶିଛ ଅଜ
 ଏ ସୁନ୍ଦର ଦେହ ଶୁଣ ସିବ ପ୍ରାଣବାୟ !
 ପୃତୁରେ ପାଲିତ ଦେହ ସୁନ୍ଦର ଅକୁର,
 କିମ୍ବରେ କ ସେ ହୋଇପିବ ରୂପାର ?
 ବ୍ୟାଥରେ ମାନବ ବୋଲ—ଅଶୁର ମରଣ,
 ଦୟାମୟୀ ଜନଜାତ ସେବ ନିମ୍ନରଣ ।
 ଜାବ ବ୍ୟାପ୍ତ ଶାତାପା ପାଉଚ ଶାତ,
 କପଦ ବେଙ୍କୁଠ ଶଶ ରଙ୍ଗୁ ଅଚିର ।
 ଯାଇ ଏ ସାର୍ଥକ ଦେହ,—ଜ୍ଞାନର୍ମୟ ବାହି
 ଲାଭ, ସିବ ନିଧିଧାମେ ନାହିଁ ଏଥ ବ୍ୟାପ୍ତ ।
 ଉଗରରେ ଆଜେ ଦିନ ପୁଲ ପାତ୍ର ଦେଖେ,
 ସିବ ଶୁଣ ନିଧିଧାମେ ଜନନ ଅଦେଖେ ।
 ଶ୍ରୀଜାରତ ଶ୍ରୀ ଶିଶୁ ଦେହେ ଧୂଳି ବୋଲେ,
 ଦବା ଅବସାନେ ଚଳିଯାଏ ମାତାବୋଲେ ।
 ଧୂଳର ସମ୍ମଳ ମାତ୍ର ଜଗରିଷାର
 ସିବର୍ମଳ-ହାତ ଧୂଳି ଧର ଦବ୍ୟଜ୍ୟୋତି
 ନ ହୃଦ ଦିଗ୍ବିଳ ଦାର ପୁର ପ୍ରେସକ୍ରମେ
 ସମପ୍ରେ ଏକଥ ହେବେ ସେବ ନିମ୍ନରଣେ ।
 କ ରୂପ ମରଣେ ତେବେ ସିବ ମାତାପାଣେ,
 ପ୍ରସ୍ତୁତ କହୁବ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନିମ୍ନରଣ ଅଶେ ।

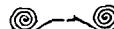
ଗୋଟିଏ କାଙ୍କଣ ଗଛ । *

କବଦ୍ଧାବଳ ଶେଯେ ଧର ଥାଏ କୋଳେ
 ବର୍ତ୍ତମାନ ତେଜୁପୁଣ୍ଡ ଅହଁ କେନ୍ଦ୍ରେବୋଲେ ।
 ଦେଇ ପ୍ରକୃତ-ଜନମ ଲୋକୁ ଯେବ ଯାହା
 ନ ପୁଲ ତୋର ଏ ରବେ କେହ ଅନ୍ତ ପାହା ।
 ନନ୍ଦିଶେ ଲୋଟମଳୁ ସୁଖେ ନିମ୍ନବେଶ
 ସ୍ଵାଧୀନଜାବଣେ ଶାତରୁଧିଲୁ କରୁ ବେଶେ

ଧରୁ ପରି ଧରି ତାର, ଖଲ ସମ୍ମ ନାହିଁ
 ତଳେ ହେବେ ମନେ ତେର ନ ହୃଦୟ ହ୍ୟାତ ।
 ବିନ୍ଦୁ ଫଳ ଅଭିନାଶ ଦୂରାଶୟ ନାହିଁ
 ନିରାଶ୍ରୀ ତୋ ଦିନ୍ୟ ଶୁଣ ଭଲେବରେ ତେର
 ହାତର ପତଳୁ ପିଲା ପାପର ପରଣେ
 ସ୍ଵାଧୀନତା ହସନ ରହିବ ରହସେ ?
 ରଙ୍ଗା ପଞ୍ଚ ହେଲ ତେର ଅନ୍ତି ଜୀବେ
 କହ ତା ସଂଘେ ଗେ କର୍ତ୍ତା ହେଲୁ ପୁଣେ ବଗା ?
 ଅନ୍ତର ଅଶ୍ରୁ ପାଦ ଉତେଶିଲ ଟେକ
 ବଦ୍ଧପର ଅଭିନାଶ ନାହିଁ ଅବବେଳୀ ।
 ସ୍ଵାଧୀନତା ପ୍ରେସ୍ ! ଥର ଅପରତରଣ
 ଭଗ୍ୟ ଅଭଜନ୍ତୁ ଶ୍ରେୟ ମଣିଲୁ ମରଗା ।

କେ ତୁମେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଶେଖିବ ଦଶତା
 ବେ ପୁମ୍ପେ ସୁଖେମୋର ! ହେ ଅନନ୍ତ-ପ୍ରେମ-ପାବବା
 ଦସକୁ ଦବ—ଶକ, ତାରବାକୁ ରବ-ପାବକାର ।
 ଉତ୍ତରଲ ସୁଗେ ସୁଗେ ତେବେ ପାଠ ଅଧମ ସନ୍ତାନେ,
 ତବ ପୁଣ୍ୟ ତବ ଶାନ, ତବ ମହା ପ୍ରେମମୁଦ୍ର ଦାନେ ।
 ଅପ ତେବେ ପାଶାମ ! ଏଗବନ ମହା ଅନକାରେ—
 ହୃଦୟ ସଂସାର ଦନେ, ଏକ କାହିଁ ମରେ ହାହାବାରେ ।
 ନାଶି ରୂପ, ନାହିଁ ସାବ, ନାଶି ପୁଣେ ହେତାନ-ଶରଣ
 ଅଭୟ ଅଶ୍ରୁ ଦାନେ ରଶା କର ପଚାର—ତାରଣ ।
 ତଜନେ, ନିର୍ଜନେ କିମ୍ବା ସୁଖେ, ସୁଖେ, ମାନେ ଅପମାନେ
 ସୁଦେଶେ କଦେଶେ, କିମ୍ବା ଦବା—ଦବା-ଅବସାନେ
 ହେ ତର ଜାଗର ଦେବ ! ଶାନ୍ତିଶାନ୍ତି ତର ଜାଗରଣେ,
 ଜାଗର ପ୍ରଦଶରୁପେ, ଜାଗର ଅଛି (ମୋର) ଜାବନେ ମରଣେ ।
 କହ ତେବେ କହ ପ୍ରେସ୍ ! କ ରୂପ କ ରୂପ କହ ତାର ?
 ଶତ ଦ୍ୱାମ ଦକ୍ଷାବାତ, ଶରଣ ହାତିବା ମନୁଷ ଉପର—
 ବହ ଯାଇ ; ନାହିଁ ରୂପ ଜାତ ତବ ମହିମା ମହିମା
 ଭୁମର କୃପାର ଜାତ ନୟ ତବ ଅନନ୍ତ—ଶରତ ।

* ଲେଖକ ଲେଖା ବଳେକ ବୋଟିରେ ଥାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ବରୁଧିବେଦଳେ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ବାକଶ ଗତ ହେଉ ସବା ନିର୍ମଳେ । ଦିନେ
 ହେବୁ ଗାହାର ବରି ବରି ଶତ୍ରୁଏରଙ୍ଗ ଦେବାରୁ ପଢିଥା ହାରୁଟି ସତବାର ଦେଖି ଲେଖକ ସେ ସମୟରେ ଏହ ଦେବାଟି ଲେଖିଥିଲେ । ସବା—

ମୂଲ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ।

ଶାସ୍ତ୍ର ବେଶୁଧର ପଣ୍ଡା	ଚେକାଳାଳ	୫ ୨୯
” ପଦ୍ମନାର ବସ୍ତୁ	”	୫ ୨୭
” ନିମାଇତରଣ ବସ୍ତୁ	”	୫ ୨୯
” ବୁଜିବହାରୀ ପଢୁନାୟକ	”	୫ ୨୯
” ବାଜିବଶୋର ଦାସ ବ.ଏଲ୍.	ପୁଣ୍ୟ	୫ ୨୯
” ଶାତଳ ପ୍ରସାଦ ମହିଳା (ଶ୍ଵର)	”	୫ ୨୯
ଶାସ୍ତ୍ର ପଢୁନାୟକ ବ.ଏ.	”	୫ ୨୯
ଶାସ୍ତ୍ର ମହାନ୍ତିଷ୍ଠାନ ବ.ଏ.	”	୫ ୨୯
ଶାନୀଥ ନିତ୍ରି	”	୫ ୨୯
” ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରମୋହନ ମହାପାତ୍ର	”	୫ ୨୯
” ବୁଜିବହାରୀ ସମ୍ମିଳିତ ବୋର୍ଡିଂ ଶ୍ଵର	”	୫ ୨୭
” ଆନ୍ଦୋଳନ ଚନ୍ଦ୍ର ବୁଜି ବ.ଏ.	କଟକ	୫ ୨୯
” ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପହରାଜ ବ.ଏଲ୍.	”	୫ ୨୯
” ସୁରେଣ୍ଠ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ବ.ଏ.	”	୫ ୨୯
” ହରହର ରଥ	”	୫ ୨୯
” ଚନ୍ଦ୍ରମେହନ ମହାବିଶ୍ୱା ବ.ଏ.	”	୫ ୨୯
” ଅନ୍ଧନ ଚନ୍ଦ୍ର ପତି ବ.ଏ.	”	୫ ୨୯
” ନିମାଇତରଣ ତାର ପଢୁନାୟକ ବ.ଏ.	”	୫ ୨୯
” ମଦନମୋହନ ଦାସ ବ.ଏ.	”	୫ ୨୯
” ଶ୍ରେଷ୍ଠମୋହନ ଦାସ (ଶ୍ଵର)	”	୫ ୨୯
” ଶାରଙ୍ଗଧର ଦାସ	”	୫ ୨୯
” ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରମୋହନ ଦାସ ବ.ଏ.	ତୋମପଢା ...	୫ ୨୯
” ଲକ୍ଷ୍ମୀନାର୍ଯ୍ୟ ପଢୁନାୟକ ବ.ଏ.	ବରଗଢ଼	୫ ୨୯
” ଗୋପନୀଥ ପଟ୍ଟନାୟକ	ଇଛାପୁର	୫ ୨୯
” କାଳଦାସ ପଢୁନାୟକ	”	୫ ୨୯
” ବମ୍ପରସାଦ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାର ବ.ଏଲ୍.	ପମ୍ବଲପୁର ...	୫ ୨୯
” ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ପଣ୍ଡା	ବଖେଲେ ...	୫ ୨୯
” ଗୋପାଳବନ୍ଦ ଦାସ ଏମ୍.ଏ.	ମଇଫରପୁର	୫ ୨୯
” ହୃଷ୍ଣୁ ଦେବ	ବାମଣ୍ଡା	୫ ୨୯

ଶ୍ରୀପୁରୁ ମାହେସ୍କା ପ୍ରସାଦ ଦେଖେ	ଲଙ୍ଘଗତ ଚଳାହାଣ୍ଟି	୫ ୧୦
,, ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ	ଅନୁଗ୍ରହ	୫ ୧୨
,, ବଜାରପ୍ର ଦାସ	ଦେବଗୁଣ୍ଡା ...	୫ ୧୩
,, ପ୍ରତ୍ୟୁଷର ପଞ୍ଚକାର୍ଯ୍ୟ	ଗୋପଳପୁର	୫ ୧୪
,, ଶ୍ରୀମତ୍ୟୁଦେବ ବଜଗୁରୁ ହ.୧.	ପାରଲାଖେମୁଣ୍ଡି	୫ ୧୫
,, ମାତରମି ପାମକୁବ୍ୟ (ଶବ୍ଦ)	କଟକ	୫ ୧୬
,, ଶୁଦ୍ଧାରିତରଣ ପରଜା	”	୫ ୧୮
,, ପରମୁଦ୍ରମ ମହାନ୍ତି	ମାତରମ	୫ ୧୯
,, ମୂରିଲାଧର ମହାପାଦ	”	୫ ୨୦
,, ବଧାଦାମୋଦର ମହାନ୍ତି	”	୫ ୨୧
,, କଣୋରୁମୋହନ ପାଦ	”	୫ ୨୨

ଏହି ମଂଞ୍ଚର ମୁଦ୍ରା ପାପ୍ରି ଚାଲକରେ ବୃମନିମେ ଶ୍ରୀପୁରୁ ଅରମଳ୍ୟ ପଢ୍ନାୟକ ଟ ୧ ଓ ଶ୍ରୀପୁରୁ ବାଲକୁଣ୍ଠ ମହାନ୍ତି ଟ ୧ ହୁଲରେ ଶ୍ରୀପୁରୁ ଅରମଳ୍ୟ ପଢ୍ନାୟକ (ଶବ୍ଦ) ଟ ୨୭ ଓ ଶ୍ରୀପୁରୁ ବାଲକୁଣ୍ଠ ମହାନ୍ତି ଟ ୨୭ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଶ୍ରୀପୁରୁ ବାଲୁବେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ହ.୧. ଓ ଶ୍ରୀପୁରୁ ଗୋପାଳାଥ ବ୍ୟନ୍ଦ ନାମରେ ପାପ୍ରିପ୍ରୀବାର ହୋଇଥାଏ ।

ବିଶେଷ ଦ୍ୱିଷ୍ଟିଦ୍ୟ :— କେତେକ ଶ୍ରାହକ ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମୟରେ ନୂତନ ଟିକଣା ଜଣାଇ ନ ଥିବାରୁ ବାଗଜ
ଅଭବା ସମ୍ଭାବରେ ବଜ ଗୋଲମାଳ ହେଉଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଅର୍ମ୍ମିମାନେ ଦାୟି ହେବୁନାହିଁ । ଅଶାକରୁଁ
ଶ୍ରାହକମାନେ ଏଣିକ ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମୟରେ ନିଜର ନୂତନ ଟିକଣା ଏଠାକୁ ଜଣାଇବେ ।

ମୁକ୍ତି

୨ କବିତା

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ୧୯୮୪ ।

୨ ସଂଖ୍ୟା ।

ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ !

ଏକ ଶୁଭ ନବ ଯୁଗେ ଦୃଢ଼ିଥିବେ ଘୋଷଣ୍ଡେ
ପଞ୍ଚାବ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଧୂଣି ବଜ ମହାବନ୍ଦ୍ରେ
ନଗନ ତେତନା ଲାଇ ନବ କର୍ମେ କୁଣ୍ଡ
ଉତ୍ତରାଷ୍ଟେ ମାତିଳ ସଂବେ ବରନ୍ତି ଉନ୍ନତ ।
ବେଳ ଉଛଳ ଦୂରେ ଅଛ ଦୂରେ ପଢ଼ି
ଦାର୍ଢ୍ୟ ଅନ୍ତାନ ଅବସାଦେ ଅଛ ଜତ ।
ଦୋଷ୍ଟ ସୁତେ ଥାଇଁ ଏକ ଉଛଳ ପଢ଼ି
ବୀର ବୀର ରିନ ହୋଇ ଝାଟିର ଦିନ ।
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜ୍ଞାନ କବ ଶିଳ୍ପୀ ଧିଲେତ ଏଥର,
ପ୍ରମାଣ ପ୍ରାଣନ ସେବୁ ଆହିଲେ ମନର ।
ଧୂମ ଦିନ ସେବେ ଏହ ଉଛଳ ଭରତେ
କର ଧୂମ ସ୍ନାନ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତକ ସହତେ ।
ଧୂଣି କାମ୍ପେହକ କାହିଁ ଗୋରବ ସମ୍ମାନ,
କମଳ ସମାଜେ ଏହା ନ ପାଇବ ସ୍ନାନ ?

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ହେବଜ୍ଜ ଚାରନା ।

(ଶ୍ରୀ ପରାମିତ ଉତ୍ତରପେ)

ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ହେବଜ୍ଜ, ପେଣ୍ଡି-
ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ବୁଝେଥିବୁ, ମୋରୀମାନଙ୍କଠାରେ

ବହୁବାଳାବନ୍ଧ ସେହି ଭରତ ଜାତକୁ ପଦ-ଦିନର
ଭର, ଘେମାନଙ୍କର ମନୁଷ୍ୟରୁ ସୁନ୍ଦା ଲୋପ କର ଦେଇ-
ଅଛନ୍ତି । “ପ୍ରାଣକ ଭରତର ଗୋରବ ଦିବାରସ ବର,
ଅଭ୍ୟ ସେତେ ପାର ବୁମେ ତମସମ୍ମ ବୋଲି ତମ ବର,
ବୁମେ (ଉଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣମାନେ) କଣ ଜାତିଅଛନ୍ତି? ତୁମେମାନେ
ହେଉଥିଲୁ ସହସ୍ର ବର୍ଷର ମଧ୍ୟ । ସେଇମାନଙ୍କୁ କଳନ୍ତି-
ଶ୍ରୀନାନ ବୋଲି ତୁମର ଧୂମ୍ର ଧୂମ୍ରଧୂମାନେ ଦୃଶ୍ୟ କରିଅଛନ୍ତି,
ଭରତରେ ଯାହା କହୁ କର୍ତ୍ତମାନ ଜାବନ ଅଛୁ ତାହା
ଘେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, ଅଭ୍ୟ ତଳନ୍ତି ଶ୍ରୀନାନ ହେଉଥିଲକା,
ଅପରମବୁ-ମହାତତ୍ତ୍ଵ ତୁମେମାନେ, ହେ ଭରତର ଉତ୍ତ-
ବନ୍ଧ ବୁନ୍ଦ, ତୁମେମାନେ ଭୂତକାଳ, ଲକ୍ଷ୍ମିଲୁକ୍ଷି ସବୁ
ଏହାଠ । ବରଷାଭର ତୁମେମାନେ ଶିଳ୍ୟ, ତୁମେମାନେ
ରହ ଲୈଣ୍ଟଲୁକ୍କ । ସ୍ଵପ୍ନଭାବର ଲୋକ ତୁମେମାନେ, ଧର
ବିଜୟ କାହିଁକି? ଭୂତ-ଭରତ ଶଶାର-ରକ୍ତ ମାଂଦ୍ରାଜ
ବକାଳକୁ ତୁମେମାନେ କାହିଁକି ଶାସ୍ତ୍ର, ଧଳିରେ ପର-
ଶତ ହୋଇ ବାୟ ସହିତ ମିଶ୍ରିତ ହେଉ ନାହିଁ? ତୁମେମାନ-
ଙ୍କର ଅପ୍ରମାଣୀ ଅଶ୍ରୁରେ ପୁଣ୍ୟକୁଷ ସଞ୍ଚିତ ଭେତେ-
ଶୁଦ୍ଧି ରହ ଅଗ୍ରାହୀ ଅଛୁ । ତୁମେମାନଙ୍କ ପୁତ୍ରଗନମୟ
ଶଶାର ଅନିନ୍ଦନରେ ପଦକାଳର ଅନେକ ବୁଦ୍ଧି ରହି-
ପେଣ୍ଡିକା ରକ୍ଷିତ ଅଛୁ । ଏତେଦିନେ, ତାହା ଦେବାର
ସୁଧା ହୋଇ ନ ଥିଲା, କର୍ତ୍ତମାନ ମଂଗଳ ରତ୍ନରେ,

ପେଟ ଶାସ୍ତ୍ର ପାଇ ଦିଅ, ତୁମେ ମାନେ ତୁଳ୍ୟରେ କିମ୍ବାନ
ଧରିବା ପାଇ ନୁହିଲ ବାହାର ହେଉ—ଲାଗିଲ ଧରି
ବାହାର ବୃତ୍ତାର ଦେବକର, ମାତ୍ର ମେତେ କେଉଁଠ
ମହନ୍ତରର ଢାକାର ମଧ୍ୟରୁ, ବାହାର ହେଉ ମୁଦର
ବାହାଳବୁ, ମୁଦୁଆର ଢୁଣୀ ସମାପନୁ, ବାହାର ହେଉ
ଏହାମ ପାଇବୁ ଯାହାକୁ କିମ୍ବାନ କିମ୍ବାନ
ଧରି ଆହାତ ପବତବୁ । ଏମାନେ ସତ୍ୱପ୍ରତି କରିବ-
ପାଇବାର ସତ୍ୱ ଦିଇଅଛନ୍ତି, ମାରବରେ ସତ୍ୱ କିମ୍ବାନ ଧରି
ଦେବୁ ପାଇଅଛନ୍ତି—ଅପରି ସହିଷ୍ଣୁତା । ସକାଳର ଦୂରେ
କିମ୍ବାନ ବିଶ୍ୱାସକରି ଦେବୁ ପାଇଅଛନ୍ତି ଅଟକ ଆବନାମକୁ ।
ଆଜେ ରକ୍ତ ଶଙ୍ଖ-ପ୍ରାଣ ସମ୍ମାନ, ଆଜେ ପାଇଅଛନ୍ତି ଅର୍ଥ
ମାତ୍ରର ବଳ । ଯାହା ଦେଇଲ୍ୟରେ ନାହିଁ, ଏହେ ଶାନ୍ତି
ପାତ୍ର ଶାର, ଏହେ ଶେଷ, ଏହେ ମୁଖ ବନ୍ଦକର ଦିବା-
ଶିଶୁବା ଓ ଜାୟିନ୍ କାନରର ସିଂହର ବିନ୍ଦମ !! ଅଞ୍ଚଳ-
ର ବଜାଳମ୍ବୁ, ଏହି ସମ୍ମାନରେ ତୁମ୍ଭର ଉତ୍ସର୍ଗକାଶ
ପରମାର ଭାରତ, ସେହି ତୁମ୍ଭର ରତ୍ନ ଫେଟିକା, ତୁମ୍ଭର
ଶିମ୍ବୁ ଅଗୁରୁ ନିଷ୍ଠପୁ କର ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ, ଯେତେ
ଶାସ୍ତ୍ରପାଇ ନିଷ୍ଠପୁ କର । ଅର ତୁମ୍ଭେ ଯେତେ ଶାଦୁ ଥାର
କରେ ବିଲ୍ଲକ ହୁଅ”, ଅନୁଶ୍ୟ ହୃଦୟ (ପ୍ରାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ
ପରିମାତ୍ର ପରିମାତ୍ର ଅନବ ଦତ୍) ।

ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଖ ନିଃବ୍ଲଟ ଏତାଦୁଶ ଶୁଭସମାନୀୟ ଶ୍ରବଣ କରି
ପୁର ସ୍ଵର୍ଗହ୍ୟପୁଣ୍ଡି ବଦନରେ ବୁଣୀଙ୍କ ସନ୍ଦିଧାନରେ ଉପ
ରୁଚ ହୋଇ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଲାରୁ ସେ ଅନନ୍ତ ବିଳମ୍ବରେ
ଯାତ୍ରା ବ୍ୟବସ୍ଥାନୁଷ୍ଠାରେ ଅପରାଧ ମହିଦାତା ଗରୁ ଦେବକଳ
ମାନ୍ୟର ସମଂଶ ପଥ ଲୈଖାଇ ଦେଲେ । ତଥ ଯି ଦ୍ରାକ୍ଷ-
ମାନେ ଦେଖାନ୍ତି ଅନ୍ତ ପ୍ରାଦାନ କରିବାକୁ ବୁଝିତ । ଧନ୍ୟ
ବୁଣୀଙ୍କର ! ଭୁମିଠାରେ ଶାସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରବୃତ୍ତ !! ସେଇ-
ମାନଙ୍କର ଏତାଦୁଶ ଅସମ୍ଭବ ଦର୍ଶନରେ ବଣିକର
ଦୁଃସ୍ଥ୍ୟରେ ଶଳିବନ୍ଧ ହେଇ । ସେଇହି ଅଷ୍ଟି କରି
ବୁଣୀଙ୍କ ଜଣିଲେ “ମା, ମୋତେ ଏହେ ନାତବଶରେ
କିମ୍ବା ଦେଇ ଯେ ମୋର ରକ୍ତବ୍ସଂଶ୍ରୀ କେବଳ
ମୁମ୍ଭର ଅନ୍ତ ରକ୍ଷଣର ପରିବେଳେ ସ୍ଵରୂପ ଦଶାୟମାନ
ହେଁସି ।” ଅସା ! ଯେଉଁ ରକ୍ଷଣ ବିଶାଙ୍କତ, ବିକାର

ସେ କଣ ଏହାର କବାରଥିଲୁ ଯେ ଶୁଦ୍ଧପତ୍ରୀତ ଦେବା-
ନିଧିରେ ଅନ୍ତର୍ବାଳ ହେଲେ ତାହାକର ଛାତ ନିଃଚୁବା
ଯାହାକର ରୁକ୍ଷର ପତ୍ର କବାରଶାଳ, ସେ ରୁକ୍ଷର
ରୁକ୍ଷର ନୃତ୍ୟ, ବରଂ ମନୁଷ୍ୟାଧିମ ଘଟନି । ବଣ ହେତୁ
ଉପାୟ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ହୋଇ ଅପରାଧ ବିଦ୍ୱାନ୍ଦାତା କେବେ
ଏହାର କବାରକାଳୀନ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ କୁଞ୍ଜ ଚକବା ନିମିତ୍ତ
ଅନୁରୋଧ କଲେ; ଯାମାନୁସାରୀ ବମ୍ବୁମାର ମଧ୍ୟ ତଥା
ସାନନ୍ଦରେ ହୀହାର କଲେ । ସତ ପାଇଁ ସାରା ଅଧିକ
ମାତ୍ର ସ୍ଵାକଳ୍ପନୀୟା ଦେବାଳୟରୁଷ୍ମୀର ଶୁଦ୍ଧବସ୍ତ୍ର କୁଞ୍ଜ
କର୍ଷିତ ହେଲା । ଯେତେ ଯେତେ କୁଞ୍ଜ ଶୁଦ୍ଧବସ୍ତ୍ର
ହିଁରିଟ ହୋଇ ଅସି ତଥାକୁରିଗର ହକ୍କ ହୋଇ ଅନନ୍ଦର
ମୁଖ୍ୟ ଉଚ୍ଛଳ ଜାହିଁ । ବଣ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତାରେ ମହା-
ସମାବେଶ ଅଣ୍ଟୋକର କଲେ । କ୍ରମେ ନିର୍ବାଚିତ ବବିଷ୍ଟ
ହୃଦୟୀତ ହେଲାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ଶକ୍ତିମାନ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥିତ
ଦୋହି ଦେବ ଦେବାକର ଅଗମନ ପୁଣ୍ୟା କରିବାକୁ
ଲାଗିରେ । ତିଥି ଭେଦୀ ଶକ୍ତିଦର ଦନ ଏକ ମଙ୍ଗଳ
ନିଃନ ସେହି ଶୁଦ୍ଧବାର୍ତ୍ତ ତଥାକୁରିଗର ଯୋଗଣ କରି
ସମସ୍ତକୁ ମନରେ ଉତ୍ସାହ ଓ ଅନନ୍ଦ ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବାକୁ
ଲାଗିଲା । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ତଥାକୁରି ଜଳାଙ୍ଗିଷ୍ଠ ହୋଇ ଗରି-
ଶକ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିବୁଦ୍ଧ ହେଲା ଏବଂ ସମାଗତ କୁଞ୍ଜ ଓ
ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ଅନନ୍ଦୋଷ୍ଟ୍ରି ଧୂନରେ ନଭୋମଣ୍ଡଳ ପ୍ରତି-
ଧୂନିତ ହୋଇ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ପାୟୁ ହେଲା । ଯଥା ସମୟରେ ପ୍ରତି
ରମକୁଣ୍ଡଦେବ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଜଳତା ଅତିକମ
ପୂର୍ବକ ମାତ୍ରବିହୀନ ଗୋବିଷ୍ଟ ସଦୃଶ ‘ମା’ ‘ମା’ କବିରେ
ଜଳକୁଳମାଳ ସମୀପରେ ଦଶ୍ୟମାଳ ଟଣିଦଳ ରହିଲ
ପଦ୍ମାପର ଶୈତାନରୁଷ୍ମୀରାଜନୀତି ବିନି ତାପର, ରମାମ
ଦଶର ନାନାବିଧ ସର୍ପାଳକାର ବିରାପତା ପରିବର
ପାଶଗମୟୀ ମା ରବତାଯାଣା ଅନନ୍ଦରେ ନିର୍ମା କରି
ଅଛନ୍ତି । ସତେ ସେତେକେଳାଶପରିତା ପଦା ଏବଂ ଯାତା
ଦୂର ! ରଗବିନ୍ଦି ସମ୍ମରଣ କରିଦେହମାତ୍ର ରଗବିନ୍ଦି
ଅଜ ଭକ୍ତୁରୁପେ ଦଶ୍ୟମାଳ ଜଳତା ଦେଖି ଆପଣି କାହିଁ
ଦର୍ଶକରେ ବିମୋହିତ କାଳମେଷ କେବଳେ ମହିଳା କାହିଁ
ଗହି ଅମୃତର । ଏହା କେବଳ ମୋର ମନରେ ନାହିଁ

କମାଟୁ ହେଲିବୁ ତଥାଶ୍ରୋଦେଷ୍ୟ ପେଣ୍ୟାଏ ବନ୍ଦ
ସାମଗ୍ରୀମାଳା ଅଗ୍ରତ୍ତବ ସର୍ବବୂର ଅନନ୍ତମୁ-
କାରେ ଅର୍ପଣାପ୍ରାପ୍ତ ପରମାଗରେ ବନ୍ଧେ କରି ମର୍ମପଥ
ଶଶୀକର ସନ୍ଦେଶାଳ କରୁ' ସ ଏ ବୃଦ୍ଧି ପଦିଆଗର
ହେବେ । ତଥାପି ରଖ୍ୟାଇ ପରପ୍ରତି; ଯେତେ ଅର୍ପଣୀ-
ଶୈଶ; ଏବନ୍ଧିକାଳୀ ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀମାଳା ଅର୍ପଣାପ୍ରାପ୍ତ
ପଦିଆଗରେ କରିବାକୁ କରୁଛି କିନ୍ତୁ ଏହି ଏହି
ସରେ ମୁଦ୍ରିଷ୍ଟ-କାନ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରବ୍ୟ କରି କାହାକୁ ।
ଦିବା ବୁନ୍ଦର ଉତ୍ସାହ କହ କିମ୍ବା ସମ୍ମାନରେ ମାଟିଏ
ଦୋକାନକୁ ଏହି ଅନ୍ତର୍ମାର କଣ୍ଠରେ ମାତ୍ର କିମ୍ବା କରି
କାହା ବନ୍ଧେ ବନ୍ଧୁଦ୍ୱାରେ; ଏହି ଏହିତ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ସଫେ ଅଚ୍ଛିତ: ଏହାର ଜୟ ଦ୍ୱାଦୟ ପରେ ପ୍ରକୁ ବନ-
କୃଷ୍ଣ ଶୀଘ୍ର ଜନରୁମୁକୁ ପୁନଃ-ପ୍ରତମାଗରଙ୍ଗ କରେ ।
ସେଠାରେ ମହା ହଳପୁର ବ୍ୟାପାର—ଯେହି କ୍ଷବଦ୍ଧମ
ବେବେହେ ଦ୍ରୋ ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରକଳଣ କରି ନାହାନ୍ତି, ଯେହି
କ୍ଷୁଦ୍ରମ ଘୁଲଗଲେ ତାଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ ବେଳି କ୍ଷବଦ୍ଧ ଅବଶ୍ୟକ
ନାହିଁ, ସେହି ବଣ ସମ୍ମାନ ତାହାକର ଜ୍ଞାନପୁରସ ହମ-
କୁମାର ପୁଣି କେବର୍ତ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଦେବ ଦେବାକର ସେବା
କରି ସେଠାରେ ପ୍ରଥାଦ ବନ୍ଧଶ କରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୁରମକୁଟୁ
ଦେବ ଯେ ସଙ୍କ ପ୍ରଥମରେ ବନ୍ଧୁକାର ବଣୋଡ଼ବା ଧନୀମାରୁ
ଉଷା ପ୍ରତିବନ୍ଦ କରି ତଥାପ୍ଯ କୁଳଗୌରବର ଉତ୍ତେବ
ସାଧନ କରି ଉତ୍ସାହପଥ ପଥ ପ୍ରବର୍ଣ୍ଣନ କରିପରେ, ତ ହା
ତୁଳିଣା କରି ସହାସନକରେ ଘୁଲଗଲେ, କୌଣସି ଉତ୍ତର
ପ୍ରଦାନ କରେନାହିଁ । ପୂର୍ବବର ଏବେ ଅଛି ଗ୍ରାମରେ ତ ହା-
ତୁଳିଣ ମନଙ୍ଗନାହିଁ; ଉତ୍ସାହମୁଖୀ ବୋକ୍ସାପ କଣ୍ଠା ସୁଗନ
ମାନସ ବରୁବେଳେ ମା ଅନନ୍ତମଣ୍ୟାଙ୍କ ପଦପଦଜାବସ୍ତୁତ;
କି ଦିନସବ, କି ରଜନୀ, କି ପରିବା, କି ପ୍ରବତ, କି ସୁଧନ,
କି ଜ୍ଞାନଗଣ, କି ଗମନ, କି ଉତ୍ସବଶଳ ସର୍ବଦା ଧ୍ୟାନ,
ସହଦୀ ଯନ୍ମା-କେବଳ ସେହି ଅଟମାତା ମା କୃତ୍ତମୟୀ ।
କିମ୍ବା କିମ୍ବା ପୁଣି ଜ୍ଞାନଗତୀନ ସିମାପରେ ଦର୍ଶ-
ନେଇପାଇଲା ଅଛି ଉତ୍ସାହମନ୍ତର ।

କେବେ ଅଧିକାର ବାହୁଦର୍ଶକ ହୁବ୍ୟକୁ ଠାର୍ମି
ପାପ୍ତ ହୋଇ ବିମ୍ବନା ଦେବଦର ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ
ରହିଲା ନାହିଁ । ଉତ୍ତରେ ଏକଥି ଯହାର ହିଂର, ଶୟାମ
ଓ ଉତ୍ତରବେଶନ କରୁଥିଲେ । ଏବଂଥା ଶଶୀ ଦୁଷ୍ଟଗାନ୍ଧ
କାମାଚା ମଧ୍ୟରେମୋହନ କଦାଚ ବିମ୍ବନା ଦେବଦର ଆମ୍ବଦ୍ଧ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାପ୍ତ ହୁବ୍ୟକୁ କରିବାର ଜାଗା
ବାଜାନନ୍ଦରେ ଲହାବା ଦିନକୁ ବହୁ ଅନୁଭ୍ୟ କରି
ଧରେ କିନ୍ତୁ ହାତମେ ସେ ତହିଁରେ ସମ୍ମରଣେରେ ନାହିଁ
ଏବଂଶେଷରେ ଲେଖୁଗୁଡ଼ାକ ଅବ୍ୟକ୍ତରେ ଦୁଃଖରୁ
ଅଛନ୍ତିର ବେଶକାଳୀ ସୁନ୍ଦର ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ।

ବେଳକୁର ଜ୍ଞାନପଦିନ ବସୁପୂର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠତ
ତଟିପାଥୀୟ ଉଚ୍ଚ ବଧାବାଗୁଣାତ୍ମୁ ସ୍ଵର ବିବର
ଅଧାବାଧାନତାବଣତ୍ତେ ବିଶ୍ଵର, ଗୋଟିଏ ଗୋତ୍ର ବାହୀ
ଦେବାରୁ ସେହି ଅଶ୍ଵର ସଂବାଦ ଯୁଦ୍ଧର ତତ୍ତ୍ଵଶରୀରେ
ପରବର୍ତ୍ତାପ୍ରତ୍ୟେକ ; ସମସ୍ତେ ରୟରେ କଥାବଳ, ବିଶେଷତ୍ତା
ବସୁପୂର୍ବକ ସ୍ଵର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବଣାବର କୋପାଳକ ପ୍ରକାଶ
ବରୁମଳେ, ଅବଶେଷରେ ରଣୀ ଏହା ଶ୍ରୁତିକ କର ଆମ
ଗଲାଶକାରେ ଶୋକବାଗରରେ ନିମନ୍ତ୍ରି ହେବେ । ରକ୍ତ
ବିଶ୍ଵାର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ରସମ୍ପତ୍ତି କି ନା ତାହା ଜାଣିବା ନିମନ୍ତ୍ରେ
ଏ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରାର୍ଥନା ବିଲବୁ
ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏବବାକ୍ୟରେ ବହୁବାଳୁ ଲଗେଇ ଯେ-ଏହି
ବିଶ୍ଵାର୍ତ୍ତିଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ରକରୁଷ । ରଣୀ ତହିଁ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର
ପରମଶାନ୍ତ୍ରୟାୟୀ ନୂତନ ବିଶ୍ଵ ନିର୍ମାଣର ଅବେଶ ପଦାନ
କଲେ । ପ୍ରକୁ ସମବୃତ୍ତ ଦେବ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ରୁଣା
ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ସର ଅହାନ ଫୁଲକ
ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ସାବ ତାହାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପାମାନଙ୍କ ପ୍ରତିର
ମାମାବାର୍ତ୍ତ ରଣୀଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ପଣ୍ଡିତ ଏହି—
ଯଦ୍ୟପି କୌଣସି ସମୟରେ ସାମାର ଗୋଟିଏ ଗୋତ୍ର
ବଜ୍ରୟାୟ, ତାହାହେଲେ ତଥପାତ୍ରର୍ତ୍ତୁ ଉତ୍ତର ସାମାର
ଚିହ୍ନା ନାୟ, ନା ତଥପରବର୍ତ୍ତରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟମିଶ୍ରହଣ
ନାୟ? ରଣୀ ସମବୃତ୍ତଦେବକର ଉକ୍ତ ସରଳତ୍ତେପୁରୁଷଙ୍କ
ବାଜ୍ୟି ଶ୍ରବଣ କର ପରମାହାତ୍ମାଦରେ ଅଚିରି ଗୋଟିଏ
ସର ଅହାନ ଫୁଲକ ପୂର୍ବେ ତ୍ରୁଟି ବ୍ୟବସ୍ଥାଦାତା ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ
ପାଦମ୍ବର ପାଦମ୍ବର ପାଦମ୍ବର ପାଦମ୍ବର

ପଦାର୍ଥର ଅବାଳ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାଏ କୁହାର ବର ମର
ଗାଉଥିଲା । କହୁଥିଲୁ ନାହିଁ ବୋଲି, କାରଣ ବେଦୁଚିକି
ବଦାହିଁ ଶୈଖୀୟାପାର୍ଵତୀର ମଣି ହେବୁଥିବୁ । ଧର୍ମକୁ
ସହି ବ୍ୟାପୁ ହୋଇରହିଥିଲୁ ଏବଂ ସମସ୍ତକର ଦିଦ୍ୟାମଳ
ଅଟେ । ଯଜକୁ ଏହି ହେବୁରୁ ଯଜାପଥ ହୋଲାଯାଏ ଯେ
ଏହା ବାର ବାସୁ ଓ ବର୍ଣ୍ଣକର କୁହି ହୁଅଥି । ଏହି
ହେବୁରୁ କାହାର ଅନ୍ତର କୁହି ଏବଂ କମ୍ବା
ପଢ଼ାଯାଇଲା କୁହିଅର । ଧ୍ୟାନକୁ ମଧ୍ୟ ଯଜ୍ଞବଂଶ ଦେବାର
କାରଣ ଏହି ଯେ ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟାପ ପଢ଼ାଯାଇବାକୁ ପଢ଼ାଯାଇଲେ
ଧାରଣ କୁହିଅର ଅର୍ଥାତ୍ ପଶ୍ଚାଯାଇବାକୁ ପଢ଼ାଯାଇଲେ
ଅଛେବ ଉପକାର ଶାସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଆବଳ ଧାରଣ କରିବାକୁ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହିବୁପେ ଉପବେତ୍ର ॥ ୩ ॥ ଗୋଟିଏ
ପଦାର୍ଥ ପତେତେବେଳେ ନିଜ ନିଜ ଦବ୍ୟଗର ହେବୁରୁ ତେବେଶ
ଦେବତା ନାମରେ ଅଛିଛି । ପୁଣି ନିର୍ବୃତ୍ତ ମନ୍ତ୍ରରେ ସ୍ଵାନ,
ନାମ ଓ ଜନ୍ମ ଏହି ତନିପଦାର୍ଥକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେବା ଏବଂ ଅନ୍ତର
ଓ ପାଶ ଦୂର୍ବଳ ବୌଦ୍ଧେବା ବୋଲାଯାଏ । ସୁଦୂରପୂର୍ବାପ୍ରାନ୍ତ
ବାସୁ, ପାହା ସମସ୍ତ ଜଗତରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭବରେ ବିଶକ-
ମାନ ଆର ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥର ଧାରଣ ଓ ବୃକ୍ଷକରେ ତାହାକୁ
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଦେବ ବୋଲ । ଦେବିଶ ଶତ ଅମେମାନେ
ଅଣାଳିଶ ଦେବତାଙ୍କଠାରେ ଅସି ପଦ୍ମନାଭଙ୍କ । ତେବେ
ଏହି ଅଣାଳିଶ ଦେବତାଙ୍କ ପଞ୍ଜା କରିପିବ ? ଫଳତଃ
ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପୂଜା ପଞ୍ଜାର ଉପମୁକ୍ତ ନିହେ ।
ପରମ୍ପରା ଏହି ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାରିବ କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧ
କୁହି ବୋଲି ଏମାନଙ୍କ ଦେବତାଙ୍କଠାରେ ଅଥଯାଇଥାଏ ।
ପ୍ରକାଶ ଉପମୁକ୍ତ ଏବଂ ପରମେଶ୍ୱର । “ନର ବିଶ୍ଵତାଯାସୁ
ତତେ କହୁଥିଲୁ ଯେବୁଏବଳ୍ୟକୁ ସୋମୋଧୟପତି ରାଧାର ।
ଏହିବୁ ପଞ୍ଜା ଅସଜ୍ୟକୁ ଯବଶ୍ୟାୟାମବା-
କାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରାଣକାରୀ । ସମ୍ବନ୍ଧିତାଯାସୁକିରି ଭାରାନ୍ୟ ଶାମଧ୍ୟ
ପ୍ରକାଶଙ୍କ । ପରମେଶ୍ୱରପତିଶାଶ୍ୱର ।” । ଏହା ଯଜ୍ଞ-
କର୍ମକର କରିବ । ଏଥିରୁ କୁହି ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ମନଷ୍ୟ-
ମାନେ ଦେବତାଙ୍କଠାରର ଉତ୍ତରିଣୀର ଶରୀରମନ୍ତରର ବନ୍ଦ
ଏହିବୁ ଏଥିରୁଥିରୁଥି ଉତ୍ସମ୍ପରିକରିବ ଅନ୍ୟବୁ ସତ୍ତ୍ଵ
ଏହି ଏତୋପରି ଉତ୍ସାହମାଣ ଅଟ ମଧ୍ୟ ଧାରଣକୁହି

ମହାଦୂର ଉପରୁକ୍ତ ଶାନ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଯେ ପ୍ରକାଶକଳ
ଓ ଅକାଶକ୍ଷଣୀୟ ହୋଇ ରହୁଥିଲୁଛି ମହାଦୂରର
ଚର୍ଚିଗୁଡ଼ର ପ୍ରସାଦୀ କର ଆର୍ଥିର ଯେ ସ୍ଵରୂପରେତିବା
ଦୂରର ଧାରଣରେ ବନ୍ଦମୁଣ୍ଡ କର ରହୁଥିଲୁଛି ଯେହ ପର-
ମେଘର ଏକ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଉପାସନ “ଧୂରାନୋ
ରାଜାଦରତ୍ନ” ।

ଅନୁଷ୍ଠାନ୍ ରହି ରାଜତ ମାତା ମହାଦୂରକାଳ ପ୍ରକାଶକ
ମେବମ୍ । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରକାଶକଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ୍ ମେବମ୍ଭେନାକାଳ ମୁଦ୍ରଣଗୁ-
ଡ଼କ୍ଟର୍ । ଅନୁଷ୍ଠାନ୍ ମୁଖରେ ଅଛନ୍ତା ମହାଦୂରକାଳ ନିର୍ମିତମେବମ୍ । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରକାଶକଳ ବନ୍ଦକ
କୁରାତି କଷ୍ଟ ବକ୍ଷ । ନିର୍ମିତ ତା ବନ୍ଦକରେ ଦୂରାନ ମହା-
ଦୂରକାଳ ମସୁରତମେବମ୍ । ଦ୍ଵିମାତା ହୋତା ହବିଷେଷ
ସାହିତ୍ୟରୁ ଚରଣେ ମହାଦୂରକାଳମସୁରତମ୍ । ଚୁରୁଷିବ
ସୁଧ୍ୟତା ଅନୁମସନ୍ ପ୍ରାଣନାନ୍ ଦୃଶ୍ୟ ବିଶ୍ୱମାସାହ ।
ଅନୁମଶ୍ଵରର ନିର୍ମିତମ୍ ଗୋ ମହାଦୂରକାଳ ମସୁରତ
ମେବମ୍ । ନିବେବେତ୍ର ପଦିତା ଦୂର ଅନୁମଶ୍ଵାନ୍ତରର
ବୈଚିନ୍ତ୍ୟରେ । ବିଧାନ୍ ବିରୁଦ୍ଧରିନୋ ବିଦିକ୍ଷେ ମହାଦୂରକାଳ
ମସୁରତମେବମ୍ । ବିଶ୍ୱଗୋପାଃ ପରମପାତ୍ର ପାଥଃ ପ୍ରିୟାଧା-
ମାନମୃତାଦଧ୍ୟାନଃ । ଅଗ୍ନିକ୍ଷା ବିଶ୍ୱବିଜାନ କେବ
ମହାଦୂରକାଳମସୁରତମେବମ୍ ।” ଏଷବୁ ରଚବେଦର
ମସନ୍ । ଏଥରୁ ଶୁଣ୍ଡ ଦେଖା ଯାଉଥିଲୁ ଯେ ଯକ୍ଷତ୍ତୁକ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ
ଅଦ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଯେ ଅବଶ୍ରୁ ପର୍ଯ୍ୟା-
ପକୁରେ ସମସ୍ତକୁ ଉପାଦନ ତଥା ଧାରଣ କର ମାତ୍ର-
ଶୁଣ୍ଡ ରକ୍ଷାକରୁଥିଲା, ଯେ ଯଥାର୍ଥକାଳ ଅପୁମାନଦର
ସହାରହ୍ସ, ରତ୍ନ ଭବଷ୍ୟକ କର୍ଷମାନ ପ୍ରକାଶକଳ ମଧ୍ୟରେ
ବାପ୍ରାତ ଓ ରହିର ଧାରଣକର୍ଷ ଓ ଅନୁଶୀଳନୀ, ଯେ
ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣତାରେ ନିବାପ ବରଷତିନ୍ଦ୍ର ଓ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣର ନିବାପ
ରମେ, ଯେ ଅନ୍ତରୁ ଏବି ଯାହାକ ନିବଟରେ ସୁଧୀୟାଦ
ଜୀବ କ୍ଷତି ଓ ରିଷ୍ଟୁତ, ଯେ ବିଦ୍ୟାବୋଷର୍ଗରେ ବେଦ
ବାଣୀରେ ବିରୁଦ୍ଧ ଥାର୍ ଶାସନ ବନୁଥିଲା । ଯେ
ଜାବମାନକର ଯଥାର୍ଥ କର୍ମ ଫଳଦାତା, ଯେ ବିଶ୍ୱବୃତ୍ତ
ଅନୁଭବରେ ଥାର୍ ତେଗାପାତ୍ରକୁ, ଯେ ସଞ୍ଚେ ପୁରି-

କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା କରିଅପୁଣ୍ଡ ସେହି ଅନ୍ତର୍ଜାଲ ପରମେଶ୍ୱର
ଅନୁଷ୍ଠାନକର ଉପାସନା । ଅର୍ଥମାନେ ଏହି ଏକ ପର-
ମାଧ୍ୟମକର ଉପାସନା ବରୁଷରେ ସେମାନେ କେବଳ
ଅର୍ଥ ଜୀବିତରେ ଏକ ବେଦମୟାନ୍ତ୍ୟାୟୀ ସଂବନ୍ଧାପି
ନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ପରମେଶ୍ୱର
ପରମେଶ୍ୱର ସେମାନଙ୍କର ବିକ୍ରିବେଳା ସବେ ।

ବେଶମାଳେ ଛାଣିଷରେ “ଦକ୍ଷିଣାଂ ବୋ ଦର୍ଶନୁଷ୍ଠାନାମମେ ଜନେଇଥିବୁ । ଅସ୍ତ୍ର ମସ୍ତ ଦେବତାଙ୍କ ।” ପ୍ରଦେଶର ଏହା ମଞ୍ଚନ୍ଦ୍ରାଚର ଶିଥରୁଥେ ବେଶମାଳା ଉପାସ୍ୟ ଦେବ, ଏହା ଅର୍ଥମାନକୁ ଉତ୍ସମ୍ଭୂତେ ଜାଗାଯାଇ ଚାଲିଲା ଅଳ୍ପ ଉପାସ୍ୟ ଦେବତା ବେଶମାଳକ ଜଣା ନ ସଲା । ବେଶମାଳେ ଅକତ୍ତା ବଣତଃ ଉପବେଶ୍ଟ ତେଷିଶ ହତି ତେଷିଶ ବୋଟି ଦେବତା ରଜିଲୁ; ପରେ ତହିଁରେ ପୁଣି କର ନ ମାନିବାରୁ ପର ପୟୁରମ୍ଭର ସତ୍ୟନାରାଯ୍ୟଶାନ ଆହାରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ସ୍ଵୋରାଥ୍ରୁ । ଫଳତଃ ବେଦକୁ ଶତ କରୁଦରକୁ ବାହାର ଅସିଥୁଣ୍ଡୁ “ଏକ ମଣିତକା ଭୁମରେ ଆକାରକ ଅଳ୍ପ ମଣି ମହା ଧନାରେ ପଢିଅଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପରେକୁ ଶୋଭଣାପରିର ପୂଜା ପଦିତରେ
ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା କିଥର ହୋଇଥାରେ ଦେଖାଯିଛି,
ଅଥେ ଆଦ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କ କିମ୍ବା । ଅଗ୍ରୀଦେବତାଙ୍କ ପାଦ୍ୟ
ଅର୍ଥାତ୍ ତଳ ଅର୍ପଣ କଲେ ଜଳରେ ଦେବତା ଲୋପ
ଅଭିଷିକେ ଏବଂ ଅସନ ଦେବରେ ଅସନକୁ ଦେବତା ଶାହା
ନିରଦେବ । ସୁତରଂ ପାଦ୍ୟ କି ଅସନ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର
ଉପଯୋଗୀ ହେଲା ନାହିଁ, ପିଲିବା ବସ୍ତୁ ଅଥବା ଖାଇବା
ଅବାର୍ଥ ଯାହା ଦିଅ ସବୁ ସେ ଯୋଡ଼ି ଭସ୍ତୁ କରଦେବ ।
ଏତେ ଏ ଧୂକାବିଷ୍ଟ ଯେ ଦେବତାଙ୍କ ଉପଯୋଗୀ ହେଲା
ନାହିଁ ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ କରିବାର କାରଣ ନାହିଁ । ବାସୁ-
ଦୟଦେବତାଙ୍କ ଏହି କିମ୍ବରେ ପୂଜା କରିବାକୁ ଗଲେ ଯାଦା
ଅସନ କିମ୍ବା ଶାଦ୍ୟ ଯାହା ଦିଅ ସବୁ ସେ ପ୍ରବଳକେଗରେ
ବଜାର କେଇ ସିବେ । ଧାର୍ତ୍ତର ! ଆଉ ଅସବୁ ବଣ
ନାହିଁ ? ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମୁଖସାରେ ଅଶେଷ
ଉପକାର ମିଳିବ ସେମାନକର ପୂଜାବିଷ୍ଟ ଏହା ନାହିଁ ।
ବର୍ଷକରେ ଥରେ ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ ପକ ପଢ଼େ । କୃତ୍ତିଗେ
ପାଦ୍ୟ । ପାଦ୍ୟକର ମୋଅମ୍ବା କାହାର କିମ୍ବା ଯର ଏକଟି

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ ପୁରାଣ ଚନ୍ଦ୍ରମାଣି ସାହେବ ପୂଜା କଲେ ବିଦ୍ୟାକୁଳ
ହେବ ଏବଂ ସେ ଦନ ଘର ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ଏପରି ପୂଜା
କଲେ ଯେବେଳେ ବିଦ୍ୟା ଲାଭ ହେଲାଆଏ । ତିବେ ନିତ
ଶ୍ରୀପଥମୀ କର ଅନେକ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତେ ।
ଅନ୍ୟ ହେତ୍ତା ବାର ମୋଧୁର ପ୍ରକଳିତ ପତ୍ରା ଦିଏ ଏକ
ଛେତିବା ଶ୍ଵାସ ପ୍ରକଳିତରେ ଅଛି, କରିମ ଓ ହୃଦୟରେ ଫୁଲା
ହୁଏ । ମରା ପିତା ସବନ୍ତ ପୁତ୍ର ଅଟେନ୍ତି । ଉତ୍ତରମାନ କଷ୍ଟ-
ପୁରୁଷ ମାତା ପିତାଙ୍କୁ ପୂଜା ଦରିବା ଏବଂତୁ ଉଠିଛି ।
ଏହି ପୂଜା ଯୁଗ ଉତ୍ତର ଭାରତାବ୍ଦୀ ଦେଖି କିମ୍ବା ହେବାହିଁ, ମାତା ପିତାଙ୍କ
ସେବା କୁଞ୍ଜାଗେ ନିରାଜ ଆର୍ଦ୍ର ସେମାନଙ୍କର କୁଞ୍ଜର
ଅଦେଶ ପାଇବ ଦିଇ ଉପକାର ଗ୍ରହଣ କରିବାହିଁ ପ୍ରକଳିତ
ପୂଜା । ସଂସାରରେ ଅଗ୍ନି ବାସୁ ଦତ୍ୟାଦ ଯେତେ ପ୍ରକାର
ଉପକାରକର ପଦାଥାରୀ ତମ୍ଭବର ପ୍ରକଳିତ ବ୍ୟକ୍ତହାର
ବର ଉପକାର ଗ୍ରହଣ କରିବାହିଁ ସେ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ପ୍ରକଳିତ ପୂଜା ।
ଫଳତଃ ପୂଜା କାର୍ଯ୍ୟରେ, ବିଥାରେ ନୁହେ । ଏହି ପର-
ମେଣରକର ପୂଜା ତାହାକର ଅଦେଶ ପାଇନ । ଶିଶୁ-
କର ଅଦେଶ ପାଇନ ପର୍ବତ ସବଦା ସର୍ବମର୍ମରେ ପରିଷ୍କାର
ରହିଲେ ଶ୍ରବ୍ନତିର ଉତ୍ସରକର ହୁଏ ହେଇ । ଶେଷପର
ପୂଜାରୁ ଉତ୍ସରକ ମିଳିବ; ମାତ୍ର କଳ୍ପନା କଲରେ ଉତ୍ସ-
ରକର ପ୍ରକଳିତ ଗଣି ଶତ ସହସ୍ର ବର୍ଷ ପୁଷ୍ପ ତନ୍ମନାଟ
ପ୍ରଦାନ ରୂପ ପୂଜାରେ ନିରାଜ ରହିଲେ ଲେଶମାଦ ଫଳ
ମିଳିବ ନାହିଁ । ଉତ୍ସରକର ଅଦେଶ ବେଦରେ ବିଦ୍ୟବନ୍ଦି
ଅଛି । ସତ୍ୟକଥା କହିବା, ବିଦ୍ୟାଗିରୀ କରିବା, ସହୃଦୟ
ଅବଳମ୍ବନ ପର୍ବତ ସଦାଚରଣ କରିବା ପରିଷ ସାଂଗ୍ରାମିକ
ସମୁଦ୍ରାୟ ନାହିଁ ଦର୍ଶନରେ ନିହିତ ଅଛି । ସେ ସମ୍ବୁ ଯଥାବତ୍
ଅବଶତ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଉତ୍ସରକର ପର୍ବତରେ
ଗଲା । ଏହି ପୂଜାରୁ ଅଶେଷ ପ୍ରକାର ଫଳ ମିଳିବ
ଉତ୍ସରକର ଅନ୍ତର ଅବଶ୍ରଦ୍ଧା ପୁରୀର ସମ୍ମାନିତ
ସତରିଶାଦିତ ବିଷସର ଧର୍ମ ଅବଶ୍ରମକ ଦର୍ଶନ କରିବ
ଉତ୍ସରକର ପୂଜା ହେବ ନାହିଁ, ମାତା ପିତାଙ୍କର ନାହିଁ
ନ ମାନରେ ତାହାଙ୍କର ପତ୍ର ପୁଷ୍ପ କୁଞ୍ଜନାହିଁ । ଏହି ଫଳ
ଅଦେଶ ନ ମାନିଲେ ବିଦ୍ୟା ଉତ୍ସରକର ପତ୍ର
ନାହିଁ । କୁଞ୍ଜବା ସମୟରେ ମାତା ପିତାଙ୍କର ପତ୍ର
ଯୋଗ କରିବାକୁ ଶେଷ କରିବାକୁ ପରିଷକରିବାକୁ

କଲେ ମୁଠାଏ ଶିଖ ଦେଇ ଯେବେ ମାତାପିତୃବ୍ରତୀ
ତୁଳନାହିଁ ପୈଛାପର ରୂପରକ ଅନ୍ଧର ବିଶବର୍ଷୀ ନ ହେଉଥି
ମିଆଦ ପାଣୀଚଲନେର କରି ପ୍ରତିମାଟାଏ ଗଢି ପାଥା-
ବଳ ବି ସ୍ଵାର ଶୋକମୋପଦ୍ରବରେ ପୂଜା କଲେ ଉତ୍ସର-
ଭାବୀ ହୁଏ କାହିଁ । ସେହିପର ଅବି ବାସୁ ପଦର
ବେବୋଟି ଦେବତାମାନଙ୍କର ମାହା ବର୍ଷୀ ହିଂରେ
ତଳୁ ଉପଯୋଗୀ କରି ଉପବାର ଗ୍ରହଣ ନ କରେ
ତଳକର ପୂଜା କୁଏ ବାରୁ ଅରଜେ ~~ପାଦମାନାମାନକ~~, ପାଦମାନାମାନକ
ଯେ କେବାରୁ ଦେବତାଙ୍କ ବଦ୍ୟ ପ୍ରତି ଏହି ମୁହଁରୀ-
ମାନକ ଥାବ ବକ୍ଷିତ ପୂଜାବୟ ପଞ୍ଚଶୀ ଅନୁଭବ, ସେ ହୃଦୟ-
ବସି ଥାବ ବ୍ରାହ୍ମମାନଙ୍କର ପେଟ ପୂର୍ବବ ମାତି ଅମ୍ବମାନଙ୍କ
କର୍ମରେ ପ୍ରତି କାହିଁ । ସେହି ମୁହଁ ବିଦ୍ୟରେ ଏହି
ଅମ୍ବମାନେ ହୃଦୟକୁ ହେଉଥାବୁ ମାତି ବ୍ରାହ୍ମର କର୍ମ-
କାର ପାଇନାହିଁ । ଯଦି ଅମ୍ବମାନେ ସେ ପୂଜାବୟ
ତାଗ କରି ଅଗ୍ନି ଅଦିକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବାର ତେଣୁ
କରୁଁ ତଥା ହେବେ ଏବ ପଶ୍ଚରେ ଅର୍ଥ ନାଶରୁ ରକ୍ଷା
ପର ଅନ୍ୟ ଅତେ ଉପବାର ପ୍ରତିଶି କରିବୁଁ । ଯଦି
ଅମ୍ବମାନେ ପରମୋହିତା ଶତ ସହିର୍ମରେ ନିରତ ଆର୍ତ୍ତ
ତାମାହେଲେ ଅକାଶର ଅର୍ଥନାଶରୁ ସମ୍ବନ୍ଧରୁପେ ଅବଧା-
ଦ୍ଵାରା ପାଇ ଅଶେଷ ସୁଖର ଉପଯୋଗୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟବି-
ଦ୍ୱାରା ହେବୁଁ । ପ୍ରତିମାପୂଜା ଥାବ ଅମ୍ବମାନେ ମନୁଷ୍ୟର
ହୃଦୟରୁ ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ପିଲକ ପର ବୁଝି-
ଶୁଣ ହୋଇ ବାଠକୁଣ୍ଡାଠାରୁ ମାଟି ବା ପଥର ପିଲକା
ଅର୍ଥମୁକ୍ତ ପୂଜା କରି ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ହୃଦୟରୁକୁ
ଅପ୍ରକଟିତ ପିଲକୁଣ୍ଡରୁଷରୁ କମେ ଲୋକରେ ଭଗ ଲଙ୍ଘ
ପୂଜାର ପିଲକୁଣ୍ଡରୋହାଇ ମହାଦେବମର୍ତ୍ତି ବା ହୃଦଗୌରୀ
ପିଲକୁଣ୍ଡ ହେଲେ । ତେବେକରେ ମନ ନିର୍ମଳ ହୋଇବାକୁ,
ବ୍ୟକ୍ତିମାନ ସାମାଜିକରେ ଅବକାଶର ସମ୍ପାଦ ହେଲା ।
ଦେଖି ଦେଖି ମହାମାତା ଅନ୍ଧବାଣରେ ସେ ସ୍ଵାନ ଅସ-
ବ୍ୟକ୍ତିକି କରି କୁଣ୍ଡରେ ଏବ ଦୂରତ୍ବପତ୍ତାରୁ ଜବାପୁରୀ
ଅବଶ୍ୟକ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ ମନୁଷ୍ୟରୁ ଶିଥି ଲାଙ୍ଘ ବାଟି ତେବେ
କରିପାରିବୁ । ମନୁଷ୍ୟର ଭକ୍ତିରେ ପାରିବାକାରୀ ହେବୁଁ ଥରେ
ଅଭିନନ୍ଦନରେ ଫେରିବାର ପାଇଁ ନାହିଁ । ବର୍ଷ ସୀତ

ବଜାରେ ଅନ୍ତର ହେଉ ହେଉଥିଲା ଏହି ଜୟବ କେଇ
ଦେବ ଅନ୍ଧାର ଓ ଦୁଷ୍ଟ ରମ୍ଭର ପଚାରଣା ଦେଇ
ଥାଏ । ଦେଶପାତ୍ର ପ୍ରେସାରଙ୍ଗ ଦଳ ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର
ରଖାଇଲା ଯଦୁଶାରରେ ନକ୍ଷାର ଲୋଶ ମାତ୍ର ନାହିଁ, ଯଦେବ
ଭୋଧିରେମୁହା ନିର୍ମିତିବେଳୀ ସଙ୍ଗେ, “ଦେହ ଏବସ୍ଥାକ
ଦି ରମ” ବା “ରତ୍ନୁଷ୍ପାରେ ରମେରିବାରେ” । ପାଠ
ଦେଇ ଅଣିବାକୁ ନିର୍ମିତ ହେଉ ଥାଇ ଅପଣାକୁ ଧନ୍ତ
ଯୁଦ୍ଧ ଶାଖା ଦ୍ୱାରା ଅବତାର ଓ ଦେବତାକର କର୍ତ୍ତା
ମୂଳ ନ ଆଦି ଲୋକରକୁ ସବାଳ ଦେଇଥାଏ । ତଥା
ଶ୍ରୀନାମାନେ ମେଘରେ ଗର୍ଭକୁ ପଥର ପ୍ରବୋଧତ
ମନ୍ଦିରର ଶ୍ରୀକୃତ୍ତି ଦ୍ୱାରକର ଧୂମପଦ ପ୍ରମାଣ କରେ
ଅଛନ୍ତି । ବେଳିବାକୁ କରେ ଅବତାର ନାହିଁରେ ସମସ୍ତେ
ଅକୁ ବୁଦ୍ଧରେ ଦ୍ୱାରକର ଅବତାର ଏକ ସମସ୍ତେ
ଦ୍ୱାରକର ଯୁଦ୍ଧ ଘଟନା । ଶ୍ରୀକୃତ୍ୟାନନ୍ଦର ମେଘ ବା
ପାଶୁକୁଞ୍ଜ ପୁତ୍ରରେ ମହମୁଦର ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ, ସେ
ଅପଣାକୁ ଦ୍ୱାରକର ଦୂର ଥାଣା ଦେଇ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର
ପତ୍ର ବିହାର ବିଲେ, କୁଣ୍ଡ, ଶ୍ରୀକୃ ଅଥବା ମହମୁଦ ଦେଇ
ମତ ଧର ସେ ମନ୍ଦିରେ ଦ୍ୱାରକର ସବଳ ଓ ସବକାଣା
ବେଳି ଶାକୁତ ହୋଇଥାଏ । ଯେବେ ଦ୍ୱାରକର ସବନ୍ୟାଷା
ଓ ସବଳ କେବେ ଅବତାରର କୌଣସି ପ୍ରସେ-
ଜନ ହେଲା ନାହିଁ । ସୁବଜ୍ଞାନା ବନ୍ସ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସ୍ଵର୍ଗ-
ସବା ସୁଲେ ସହଜରେ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରରେବ ନ କର ଏତେ
କଣ୍ଠ ଦ୍ୱାରାମାର ପ୍ରୟୋଜନ କି ଥିଲା । ଲୋକଶିକ୍ଷା
ପ୍ରତ୍ୱେରୁପେ ତହିଁ ଫୂଲକୁ ବେଦ ସାବ ହୋଇଗାନ୍ତି ।
ସେହି ବେଦ ବହିତ ବୃଦ୍ଧତର୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ ଧର୍ବକ ବିମତନ୍ତ୍ର
ଅତ୍ୟନ୍ତ ବାର ହୋଇଥିଲା, ସେହି ବେଦ ବହିତ ପତ୍ର
ଅବଲମ୍ବନ କରି ପ୍ରତ୍ୱେ ମାତୃଭକ୍ତି ଓ ବଢ଼ିଥେବ ହୋଇ-
ଥିଲା । ଅମ୍ବେମାନେ ବନ୍ଧୁତର୍ୟ ଶାଶ ଯାଇନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧ
ମାତାକୁ ପଦାଦାତ ଓ ଭୂତ ସହିତ କଳ ଅମ୍ବମନନକର
ସମ୍ମଳ ହୋଇଥାଏ । କେବଳ ସବା ମଧ୍ୟରେ ଶମନବମୀର
ମାନ୍ଦିନ ସାକି ତେର୍ବାଟା ଥାଏ । କେବର୍ତ୍ତ ଗ୍ରାମରେ ସଥା-
କିମ୍ବା କାଳର ବିମାକ ପ୍ରାପନ କରି ବେଳିଅନ୍ତରେ ବାଟା

ତାହଙ୍କୁ ଶୁଣ୍ଡ ପେଟକୁ ଖାଲିବାକୁ ନ ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ଏହିବେ
ମୁଗ୍ଧ ଅଛନ୍ତି । ବ୍ୟାକୁର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ବେଦାଧ୍ୟୟକ ଓ
ଅଧିକାରୀ ପ୍ରଦାନ । କେତେକଣ ବ୍ୟାକୁ ଏଥିରୁ ଲୋହକୁ
କ୍ଷୁଦ୍ର କରୁ ଆଚନ୍ତି । ମୁଲକ ପଢା ଶୁଣ୍ଡ ସୁଧମାନେ ଗ୍ରାମକୁ
କାହାର କାହାର କରି ଆଚନ୍ତି କହ ଆରବେ କି ? ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଜୀବନୀ ବାହିକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ହୋଇ ଉତ୍ତାପ ଯାତାରେ
ଯେତେ ବୁଝି ଜଣେ ପୁରୁଷାର୍ଥସ୍ଥଳ ହେଉ ଆଚନ୍ତି—କେତେ-
କେ ବ୍ୟାକୁ ତାହା ନିବାରଣ କରିବାକୁ ଯଦୃଣିଲ ହୋଇ
ଅଛନ୍ତି ? ଏହା କିନ୍ତୁ କର ବାହିକ ହିନ୍ତୁ ମୁଖଲମାନ ଓ
ପ୍ରତ୍ୟୁଷାନ ଧର୍ମପୂରୁକମାନକରେ ମଦ୍ୟାନ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ୍ଵ ନିର୍ଭର
କାହା ମୁଲେ ବେତେକଣ ଲୋକ ତାହା ମାନୁ ଆଚନ୍ତି ?
କିନ୍ତୁ ମୋହରମହୋର ଜାଗର ଦୁର୍ଗାପୂଜାଦ ଉପଲବ୍ଧରେ
ଅବସ୍ଥା ଟକା ମଦ ଉତ୍ତ ଯାଉନାହିଁ କି ? କିଏ ମହିମଦକୁ
ଉତ୍ତରକର ଦୂର ବୋଲି ତାଙ୍କ ବିଦ୍ୟା ମାନୁଅଛି, କିଏ
ତେତେବେଳେ ଉତ୍ତରକର ପୁରୁଷ ବୋଲି ସିଶୁଭାଙ୍ଗକର
ବିଦ୍ୟା ଅନୁଭବ ଆଛି ? କିଏ ତେତେବେଳେ ରଷେବାଦ୍ୟ
ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ପାଇନ ବରୁଅଛି, ପ୍ରକୃତିବିଦ୍ୟା କହିବାକୁ
ପରେ ଅନେକକୁ ବର୍କଣ ଲାଗିବ । ଅପ୍ରେସୁକଥା ଯେତେ
କାହାରରେ କହିଲେ ହୁବା ତାହା ସୁଶ୍ରାବ୍ୟ ହେବନାହିଁ ।
ମାତ୍ର ମୁଁ ପରିବୁଅଛି ଅନ୍ୟମାନେ ଯୋର ଅଧ୍ୟପାତରେ
ତେବେଳେ କିନାହିଁ ଅନ୍ୟାବନ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେ କି ?

କମଳ

— — —

ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁତତ୍ତ୍ଵ ବିଗ୍ରହ ।

(ପୂର୍ବାନୁବୂରୁ ।)

୨୨ ମାନ

ଏ ଧାରୁର ଅର୍ଥ ମନରେ ଉତ୍ସନ୍ନ କରିବା କିମ୍ବା ଜାଣିବା ।
ଧାରୁବେ ଯେନ ଦୁଃଖ ସାତା ଯେନ ରବୁପତ ମାନ
କଲେ ବିପରୀ ହେଲୁ ପାପତି— ପ୍ରେମସଧାନିୟ ।
“ନିର୍ମାଣେ—ଶାଶ୍ଵତ” ଏହି ମନ ଧାରୁ ପାପରେ
ଯୋର ଅବକଳରୁପେ ତେବେଳୁ ଅସିଥାଏ ।

ଯଥା

ଅହୁ ଜଗାଜାଗି ଏ କବିତା ଗ କାମଦେବସ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀ
କେବ ଏହି ବ୍ୟାକୁ ଏଥିରୁ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟମହୁସ୍ତୁବୋ କେବ
ଯିଏ ଅବଦେଶ ଏକଂ ମାନାପଦ ।

୨୦ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ କ କବିତା କ କାମଦେବପଦ
ମମେବେକ୍ସ୍ୟ ବ୍ୟାକୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀସ୍ତୁବୋ, ଯେତ
ପ୍ରେସ୍ୟବ୍ୟସ୍ୟକେବିକ ମନ୍ତ୍ରରେ— ରହାବଳୀ ଜାଣିବା ।

୨୦ ମେଳ = କୁମହେବା ।

ଏହି ଅମ୍ବ ଗତି ପାପ ଏତ ମଳ (କେବ) ଗଲ । *
ସଂସ୍କର ମେଳ ଧାରୁ ପାପରେ ମିଳ ହୁଏ ।
† ଉତ୍ତର ମେଳ ଧାରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଥ ପ୍ରବେଦରେ ତେ-
ଅରେ ବ୍ୟବହୂତ ହେଲା ।

ଯଥା ।

ବିଂଶ ଉତ୍ସନ୍ନିଦିନ ଏକ ଏବେଶ ମେଳାଶ କମଳଶାଳୋବ-
ମେହି ଅଗ୍ରଣୀ ।

କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସନ୍ନ ମେବେତେନ ମ୍ବାନ୍ବମଳନାଲୋପମେ
ରଙ୍ଗେ— ବିନ୍ଦମୋଦଶୀୟ ।

୨୩ ମେଳ (ସ)

ସଂସ୍କର ମେଶ ଧାରୁ ପାପରେ ତେବେ ହୋଇ ତେ-
ଅକୁ ଅର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟି ଧ୍ୟାନ କଲ ।

ନିର୍ମଳ କୁଟିଲ ନେଷାମେବେ ହୃଦ ଗଣ୍ଠର ଅଟର ଅପାର—

କ : ଚ : ମ

ଏପର ମୁଲେ ଅକେକେ ତାରବ୍ୟ ଶ ଲେଖନ୍ତି ତାହା
ଅନୁଚିତ, ପାକୁତୁଳିତରେ ଜନ୍ମ୍ୟ ସ ଭେଣିବା ବିଜୟ ।

ଯଥା

ସଂକଷିତ ! କିଏବଂ ହାହାକାର ମିଷ୍ଟଂ ଦୂରରୂପବନ୍ତ ଅର୍ଥ
ସଂକଷିତ ବିମେତର ହାହାକରମେତ୍ର ଚାରୀରାଖିତ ପାତାର
ପୋକାରିହାଳ କାହାର ।

* ଦେହୀ ଦଳିପର ଗାନ୍ଧି ପର୍ଯ୍ୟା—କିମ୍ବା ଏ କିମ୍ବା
ମଦାର ନନ୍ଦାର କୁଣ୍ଡ, କଣ୍ଠର ଜୀବ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏ କାହାର
† ପାବତ ମେଳ ଧାରୁ ପରିବାରରେ ଅର୍ଥ ପାପରେ ଏ କାହାର
ପରା ଯୋଗ କାହାରାକୁ ନନ୍ଦାର କାହାର ।

୨୫ ମୋଡ଼ ।

ଏହି ଧାରୁର ଶ୍ଵର୍ତ୍ତ ମନ୍ତ୍ରିବା ଅକୁଳ ବରବା ଓ ବହି ବରବା । (ସୁଠି ଅଷ୍ଟେତ ମର୍ବନ୍ଦେୟ—ଶଶପାଠ) ଏହି ମର୍ବନ୍ଦାର୍ଥ ମୁଠ ଧାରୁ ପାକୁତରେ ମୋତ ହୋଇ ଅବରଳୁ ପୁଣ୍ୟ ଉପରେ ଉଚିତବୁ ଥିଲେ ଅପେକ୍ଷାକୁଳ ବିଂଟି ପରେବ

ମୋଡ଼ିବ ବଦଳ ଅଟିଲ ବହି କାଷଣକୁ—ଏ ସ୍ତୁତି ବହି ବରବା ଅର୍ଥ)

ଯଥା—

ଅବୁଦ ଦକ ହୃଦୟଗବଦ କୁମାର ସମ୍ମାନେ କୋତ୍ତମ୍ଭ
ଅଦ୍ୱାପି ରେ ହୃଦୟଗବଦ ଦ୍ଵାରା ସମମେବ ମୋଟ୍ଟାମି
ମୃଦୁବ୍ରତୀବ ।

୨୬ ରଖ ।

ସଂସ୍କର ରକ୍ଷ ଧାରୁ ପାକୁତରେ ରଖ ହୋଇ ଉଚିତବୁ
ଅସିଥାଏ । ଯଥା—

ସର ଭିମା ରଖେ ଭୁମା=ସଞ୍ଜ ଭିମା ରକ୍ଷବୁତ୍ତାମ ।
ପିଣ୍ଡଳ ।

୨୭ ରହ ।

ରହିଗଠୋ—ଶଶପାଠ ।

ବୋଧ ହୃଦ ସଂସ୍କର ରହ ଧାରୁ ପାକୁତରେ ନିଜା-
ର୍ଥର ବିପତ୍ତିରେ ପ୍ରସ୍ତୋଗ କର ଯାଉଥିବ, ତାହାକୁଠା
ପାକୁତ ପତଳିତ ରହ ଧାରୁ ଅନ୍ତ କୌଣସି ସଂସ୍କର ଧାରୁ
ଦିବୁଦ ବା ଜାତ ହେଲୁଥିବ ବୋଧ ହୃଦ ନାହିଁ ।

ପାରିତର ଭିତ୍ତି ରହ ଧାରୁ କେବଳ ଅବରଳୁପୁଣ୍ୟ
ଉଚିତବେ ଚଲାଯାଏ ।

ଯଥା—

ତଣ୍ଣାର୍ଥ ଭର କହୁଥା ହୋହା ଦୋଷପଥସେଇ
ତଣ୍ଣାର୍ଥ ଭରସୁର ହୋହା ଦୋଷ ହୁବାଣ୍ଟାଚ ।
ପିଣ୍ଡଳ ।

ଥିଲୁଛି

ଶଶପାଠ ମୋଦରର ମୁଖ୍ୟ ପେରିଲା
ଶଶପାଠ କେତେ ପରେ ର କାମିଦିମ ହେବ କିନ୍ତୁ

ସଂସ୍କର ରୂପ ଧାରୁ ପାକୁତରେ ରୁନ ହୋଇ ଉଚିତରେ
ମୁଦ୍ରା ବଳୁଅଛି ।

ଯଥା,

ବୁଧେରକୁସଂକଳମ୍ଭୀରବଳୀ—ବୁଦ୍ଧି, ବୁନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ର
ପରୁଠ ପରିବାଶ ।

ବହି ପବା ସେହି ଦଶ କଣେ ମୋର ରହୁଣ୍ଡିପୁଣ୍ୟ—
କଥା ।

ପାକୁତରେ ଅନାଦରତ, ଶ, ଶ, ଥ, ଧ ଓ ର, ର କ
ହୃଦ “ଶେଷଧରଂ ହୃଦ—ଶାଶାଜାଂ ଦେବାଜାଂ ଅତିବି-
ହିତଂ ବକାରେ ବବତ—ପାକୁତ ପ୍ରବାଦ” ଅତିବ
ଲିଙ୍ଗ ଧାରୁ ପ୍ରଥମେ ପାକୁତରେ ଇହ ହୋଇଥିଲ, ପରେ
ଉଚିତବୁ ଅସିଥାଏ ।

ଯଥା—

ଶଶାର୍ତ୍ତ ବଳମୁନ୍ତ ବଳକୁଣ୍ଠା ।

ଶଶକା ବଳମୁନ୍ତ କାବ୍ୟକଣଳୀ— ବର୍ଣ୍ଣର ମଞ୍ଜା ।

୮୦ ରେଖ ।

ଇଶ ଧାରୁ ପୁଣୋକୁ ସମ୍ମାନସାରେ ବିବରେ ଇହ
ବୁନ୍ଦାର ପ୍ରଥମେ ପାକୁତରେ ରେଖ ହୋଇ ଉଚିତରେ
ପବେଶ କରିଥାଏ । ଯଥା—

ଉବରଳ ଅନ୍ତ ଲେଖି କହୁ ।

ଉବରଳ ମନ୍ତ୍ର ଲିଖିବା—

ପିଣ୍ଡଳ ।

୮୧ ଲେଟ୍=ଗଢ଼ିବା ।

ଲୁଠ ଧାରୁ ପାକୁତରେ ଲେଟ୍ ହୋଇ ଉଚିତରେ
କିନ୍ତୁ ହେବାକୁ ଦେହ ତାଗ କରିଥାଏ ।

ଯଥା—

ଲେଦେହୁ ରହୁ ସରବରୁ ରୁଅର ଅନୁ ଅବହୁଁ ଲେଟ୍ର
ପିଟର ତଣ୍ଟୁ ଧରଣୀ—

ଲେତକେ ରୁତା ସରେବର ରେହବ—

ଲୁଠାହନ୍ତୁ କନ୍ତୁ ଧରଣୀଠ ।

ପିଣ୍ଡଳ ।

୮୨ ଲୋକ ।

ବୁଦ୍ଧାହେଲେ ତମ ଲୋକଯାଏ—ଏହି ଅର୍ଥରେ କୁଠା
ଧୀରୁ ଜାତ ପାଦୁତ ଲୋକ ଧାରୁ କହୁଛି ଅର୍ଥ ପରେବ
କୁଠାର କର ଓଡ଼ିଆରେ ପ୍ରଦେଶ କରିଥାଏ ?

ଯଥା ।

ଯାହା ଘନତ୍ୱର କବି, ଚନ୍ଦ୍ରର ଚମରିପଦାଳ
ଅକୁଣ୍ଡେଖର କବରେ, କୁଠାର ମୌତ୍ରିକ ହାରି

ପିଣ୍ଡର ।

୮୩ ସତ୍ତା ।

ଏହି ଧାରୁ ଶର୍ତ୍ତ ପଢ଼ିବା ଦୁଃଖକରେ ସଂକୋଚ
କବା ଦେଖାବ ।

ଜି ସତ ବତ୍ତମା ତାମସ ଗହୁରେ
କମେ ଉଠ ଧର୍ମ ଶନ୍ଦଳ ଶିଖରେ

ଦରବାର ।

ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶଦ୍ଵ ଧାରୁ ପାଦୁତରେ ସତ ହୋଇ ଅବ-
ନ୍ତରୁଷେ ଓଡ଼ିଆରୁ ଅଧିଅଛୁ ।

ଯଥା,

ଶଦ୍ଵ ଶାତନେ ପଦ୍ମ ପଦନେ ଅନନ୍ତରାନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ତୋ
ଦବି—ସତ୍ତା—ଗନ୍ଧର ପାଦୁତ ପ୍ରକାଶ ।

ପରେ ଓଡ଼ିଆର ଉତ୍ତାରଣ ମୁଲରତା ବଶଟିସ ସତ ଧାରୁ
ମଧ୍ୟ ହେଲା ।

ଯଥା ।

ଅକାନ୍ତିଷ୍ଠିତେ, ଲକ୍ଷେ ମୁଁ ଶଳିଷ୍ଠ ସତ ।

କବିସୂର୍ଯ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ।

କମଣଃ ।

=====

ଅର୍ଥ ଶାୟ ।

ଅର୍ଥଶାୟର ଗୋଟିଏ ଯଥାର୍ଥ ସଂଙ୍କା ଦେବା ସହଜ
ହିଲି । ଯେପରି ଜ୍ୟାମିତିର ସତଃିଷମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଅପତ ଅଛି ଯେ ଏ ଗୁରୁତ୍ବର ସତ୍ୟା ଉପଲବ୍ଧି କରିବା
କାହିଁ ସହଜ ଯେ ରହସ୍ୟମନରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣର
ଅପର୍ଯ୍ୟାୟ ପରମାଣବେ ମୁଣ୍ଡିବେଥେଠାରେ ପରିବ କୌଣସି

ଏଥର ଅପମୋଳ ଉଥ୍ୟାପିତ ହୋଇଥାଏ ଯେ କାହା
ଦାନେକ ପଣ୍ଡମାନଙ୍କର ସୁତ୍ତର୍କର ବଜ୍ରୀରୁ ହୋଇ
ଅଛୁ, ସେହିପର ଅର୍ଥଶାୟ ପଦ୍ମିର ଅକ୍ଷରକାର୍ଯ୍ୟ ସବୁର
ହେଲେବେ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରମାଳୀ ଓ ଷେଷର ବ୍ୟକ୍ତି
ସହଜ ନୁହେ । ଅଥର ଜ୍ୟାମିତିକ ସୁତ୍ତିଷମାନଙ୍କର

ସବା ଏବୁ ବ୍ୟକ୍ତି ବାଜକ ବାପକାମାନେ ଯେପରି
ଜ୍ୟାମିତିର ଅନୁଶୀଳନରୁ ବରତ ନୁହୁଣ୍ଡି, ସେହିପର ଅର୍ଥ
ଶାୟର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରମାଳୀ ଓ ଷେଷ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଦ୍ମମୋଳ-
କର ମରରେ ସରେବେ, ସେହି ମରରେବୁ ଅମ୍ବାକ-
ର ଉଚ୍ଚ ବିଜନ ଚର୍ଚାରୁ ବରତ ହେବା ଉଚ୍ଚତ କୁହେ ।
(ଜ୍ୟାଯ୍ୟ ବା ବ୍ୟକ୍ତିବୈଷକର) ଧନର ଉପାଦନ ବିଭଗ
(distribution) ଓ କମିଶ୍ୟ ବିଷୟମାନ ଅଲୋଚନା
କରେ ବୋଲି ବହୁକ୍ଳେ ତଳେ ।

କିନ୍ତୁ ଧନ କବା ? ଅମ୍ବାକାନେ ପ୍ରତ୍ୟେ ଧନ ଶର୍କି
ବାରମ୍ବାର ବାବୁହାର କରିଆଉଁ ଏବଂ ଯାବାଯୁ କାର୍ଯ୍ୟ
ଧନର ସାହାଯ୍ୟରେ ସଞ୍ଚାରନ ବରଥାଉଁ ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଧନର
ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ଆଜନେବେ ବୁଝେ ନ ଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ
ଲୋକେ ମୁଦ୍ରା ବୋଲି ଧରି ନିଅପୁ । କିନ୍ତୁ ଯାହାର ବନି-
ମୟ ମୂଳ୍ୟ (Exchange value) ଅଛୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାର
ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଅମ୍ବାକାନେ ଅଳ୍ପ କୌଣସି ଦୁରି ପାର
ପାରୁ, ତାହାରୁ ପ୍ରକୃତ ଧନ । ଏହି ସଂଜ୍ଞାର ଅର୍ଥ ଗୋଟିଏ
ଉଦ୍ବାହନର ଦେଲେ ସ୍ଵର୍ଗରୁଷେ ବୁଝାଯିବ । ଅମ୍ବାକାନେ
ପ୍ରତି ହିନ୍ଦୁର୍ବଳେ ନିଷାଧସାଗର ବାୟୁ ଗୁହର ବୁଝାରୁ ଏବଂ
ଏହାର ପ୍ରଦୟୁମନାମୟତା ଏତେ ଅସ୍ଵର୍ଗ ଯେ ଏହାପର ଅର୍ଥ
ବରେ ଜନ୍ମଗଣ ଦଶେ ବୁଦ୍ଧା ପ୍ରାଣ ଭାରଗ କରି ପାହିବେ
ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ବୋଲି ବାୟୁ ଧନ ନାହିଁ, କୁରଣ
ଏହାର ବନିମୟମୂଳ୍ୟ ନାହିଁ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ବଣ୍ଣାର
ସମ୍ବନ୍ଧ ଏଥରେ ରହୁଥାଏ ଯେ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ କାହିଁ
ଅପର୍ଯ୍ୟାୟ ପରମାଣବେ ମୁଣ୍ଡିବେଥେଠାରେ ପରିବ କୌଣସି
ପରି, କାହିଁ ପରମାଣବେ ମୁଣ୍ଡିବେଥେଠାରେ ପରିବ କୌଣସି

ଜୀବନ୍ତ ନଗରରେ ଯେତେ ତଳ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ ତାହା
ପ୍ରକୃତ ସୁଧାକୁଳକୁଣ୍ଡ ଯୋଗାଇ ପାରେ ନାହିଁ ।
ସେଠାରେ କୁଦ୍ରିମ ଉପାୟରେ କଳ ଯୋଗ ଲବାର
ପ୍ରସ୍ତୁତ କଳ ହୁଏ ଏକ ସେଷ୍ଟିଲ୍‌ରେ ପରିପ୍ରକାଶର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଳିବା
ସୁତ୍ରବୁଦ୍ଧ ଏ ପ୍ଲଟରେ କଳଇ କଳିମୟ ମୂଳ ହୁଏ ଏକ ଏହା
ନୟାୟିକୁଣ୍ଡ ଧରି ବୋଲି ପରିଗଣିତ ହୁଏ । ସୁତ୍ରବୁଦ୍ଧ ଧର
କୌଣସି ପଣ୍ଡବର ଗାଁ ଚର୍ଚେ- ପରିପ୍ରକାଶର
ପ୍ରକାଶ ବଦଳମୂଳର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ, ଏହାର ପରି-
ବର୍ତ୍ତନ ହେଉଥାଏ । ବ୍ରଦ୍ଧ ଓ ମୁଖର ସମ୍ମନ ନିତ୍ୟ, ତାହା
ଅନ୍ୟ ବାହାର ଉପରେ ନିର୍ଭର ବରେ କାହିଁ । ବିକ୍ରି
ପ୍ରକାଶ ଓ ତାହାର ମୂଳର ସମ୍ମନ ଅବଶ୍ୟକ ହେବାରେ
ଛିଲା, କେତେବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ପଥରର ମୂଳ
ଅଣେକ ହୋଇ ଥାଏ କିମ୍ବା ଯେଉଁ ସ୍ଥାନର ଅନନ୍ତବୁ-
ରରେ ପଢ଼ଇ ନାହିଁ, ସେଠାରେ ଫେରି ପଥର ଝୁକୁର
ମୂଳ ଅଣ ଅନ୍ତରୁ ନୁହେଁ । ସର୍ବତାର ଉନ୍ନତି ଓ ଅବଶ୍ୟକ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ, ଏବଂ ବିଜ୍ଞାନର ମହିଳମୟ ଅବଶ୍ୟକ
ସଙ୍ଗେ, ମାନବଜ୍ଞାନର ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁଦ୍ଧିକ ନିତ୍ୟ ନାନାବିଧ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନୁରବ କରୁଥାନ୍ତି । ଫଳତଃ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ
ତୁଳିବ ମାନବର ଅଭିବ ପରିଶ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର
ମୂଳ୍ୟରେ ନାଜ୍ଞାବିଧ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟେ । ସୁତ୍ରବୁଦ୍ଧ ଦ୍ଵାରା
ମାନଙ୍କର ବିନମ୍ୟମୂଳକର୍ତ୍ତା ଦେମାନଙ୍କର ଧନକଷ୍ଟ ବା ମୂଳ
ପ୍ରିଯ କରେ ।

ରିନ୍ ପୁଗରେ ଏକ ଦେଶର ଅର୍ଥକ ଅବସ୍ଥା ରିନ୍
ହୋଇଥାଏ ପୁଣି ଏହି ଯୁଗରେ ରିନ୍ ଦେଶର ଅର୍ଥକ ଅବସ୍ଥା
ମଧ୍ୟ ରିନ୍ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁ ଇଂଳଙ୍ଗ ଅତ୍ୟ ପୃଷ୍ଠାଗରେ
ଗୋଟିଏ ଧର୍ମୋତ୍ସମାନ ଧନବାନ୍ ଦେଶ ବୋଲି ପରିଗଣିତ
ହେଉଥାଏ, ତାହା ଏକ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଅତ୍ୟକ୍ରୂ
ହେଉଥାଏ ଦେଶ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେହି ଦେଶରେ ଆଜି କାଳ
ଯେଉଁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପାନ୍ତିକ ବନ୍ଦସ୍ତାନ (resources) ଅଛି
ତୁମେ ଅଧି ତାହା ସବୁ ବିଭାଗାନ୍ତ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ
ମଧ୍ୟ ସବୁ କୋଇନ୍ ଜଣି ତାହାର ଧନର ଗୋଟିଏ
ଧର୍ମର ଅନ୍ତର୍ଭାବ ହୋଇଥାଏ, ପୁନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବୋଲିଲା
ଯେହି ଏହି ନିଜ କିନ୍ତୁ ତାହାର ହୋଇଥି ବ୍ୟବହାର ନ ଥିଲା
ଏହି କିମ୍ବା ଏହି କିମ୍ବା ଏହି କିମ୍ବା ଏହି କିମ୍ବା

ଏହା ଖଳ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ପରିଗମିତ ହେଉଥିଲା ନ ପରି ।
ଘୁରସ୍ତ ଚାହାର ଅଧୁନାଟିକ ସମ୍ବୂର କାର୍ଯ୍ୟଦୟ ଶିଳ୍ପୀ-
ମାଳେ ଯେଉଁ ପାବୁଦ୍ଧିକ ଦ୍ରୁବ୍ୟମନବ ଉପରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ
ବୌଦ୍ଧକ ଘାଜନା କରି ଜାନାପଦକାର ମୁଦ୍ରାବାଜ ପରାର୍ଥ
ନିର୍ମାଣ କରି ଅଛନ୍ତି, ସେହି ସବୁ ପାବୁଦ୍ଧିକ ଦ୍ରୁବ୍ୟମାଳି
ପୂର୍ବେ ସରେହେ ପାଦୁଣ ଶିଳ୍ପମାଳାକର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ
ତତ୍ତ୍ଵର କରନ୍ତୁ ବନ୍ଦାଯତ୍ତ କରୁ କି ଦୟା ।
ଏବୁ କୁଣ୍ଡ ପାଦାଶିତ ହେଉଥିଲୁ ଯେ ସାମାଜିକ ଅବସ୍ଥା
ଓ ପ୍ରକଟିତ ସର୍ବତା ପାବୁଦ୍ଧିକ ଦ୍ରୁବ୍ୟମାଳାକର ଧରବାର
ନିର୍ମାଣ କରେ ।

ଅକ୍ଷରକୁ ଜେବଳ ମୁଦ୍ରା ବୋଲି ଧରିବା ଗୋଟିଏ କାହା
ଆରଣୀ । ପାପ୍ ଏକଶତାବ୍ଦୀ ଫୁଲ୍‌ବ ଅନ୍ତାମୁଁ ସ୍ଥା
(Adam Smith) ଜୀମବ ଜୁଣେ ପଢ଼ିଛି ଯରେଣ୍ଟର
ଏହି ଭାବୁ ଧରଣାର ଚିରୋଡ଼ାନ ବଲେ । ଏଥି ଫୁଲ୍‌ବ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ସବେଷ ଏହି ଭାବୁ ମତର ଅନୁଗ୍ରାମୀ ହୋଇ
ବାଣିଜ୍ୟ ମାରରେ ବହୁବିଧ ଅପ୍ରିବାନ୍ତରେ ଉତ୍ସବୁତ
ହୋଇଥିଲେ । ମୁଦ୍ରା ଅବଶ୍ୟକ ସର୍ବତାର ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତା
ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ସର୍ବତାର ଶାଶ୍ଵତ ଅଲୋକ ପ୍ରବେଶ
କରିଅଛି ସେଠାରେ ମୁଦ୍ରା ମୁଦ୍ରାର ବ୍ୟକ୍ତତାର ଅପରିହାୟୀ
ହେଉଛେହେଁ କେବଳ ମୁଦ୍ରା ଅଳ ନୁହେଁ । ମୁଦ୍ରାବାଶ କିମ୍ବ
କାର୍ଯ୍ୟ ସାମାଜିକ ହୃଦ ଏହା ଅଲୋଚନା ବଲେ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗୁରୁ
ଦୂର୍ବଳ ଦୂର୍ବଳ ହେବ । ପ୍ରଥମଟି ମୁଦ୍ରା ପଣ୍ଡ ଦ୍ୱାକମାନଙ୍କ
ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ (Standard) ଅଟେ । ଦୁର୍ବଳମାନଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ
ଭୁଲନୀ ମୁଦ୍ରାବାଧୀନରେ ସହଜରେ ସମ୍ଭାବିତ ହୃଦ ।
କିନ୍ତୁ ଏହା ଜେବଳ ଦୁର୍ବଳମାନଙ୍କ ନିଲ୍ଲବ ପରମାପକ
ନୁହେଁ, ଏହା ସାହାଯ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଦୁର୍ବଳମାନଙ୍କର ବିନିମୟ
ସାଧିତ ହୃଦ । ମୁଦ୍ରା ଜ ସାରେ ଏହି ବିନିମୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ
ନାନାବିଧ ଅସୁଧା ଘଟୁଥାନ୍ତା । ଯଦି ବୌଣସି ଲୋକ
ଧାନ ବଦଳରେ ଖଣ୍ଡିବ ଲୁଗା ପାଇବାର ଇଚ୍ଛା ହରେ
ତାହାହେଲେ ସେ ପ୍ରଥମେ ଧାନ ବିନ୍ଦୁ କର ମୁଦ୍ରା ଅଭି-
ରଣ କରେ ପରେ ଏହି ମୁଦ୍ରା ସାହାଯ୍ୟରେ ବସ୍ତୁ ହେୟ
କରେ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ମୁଦ୍ରା ନ ଥାନ୍ତା ତାହାହେଲେ ସେହି
ଲୋକଟିକୁ ଯେଉଁ ଲୋକର ଲୁଗା ବଦଳରେ ଧାନ
ନେବା ଅବଶ୍ୟକ ଅତି କାହାର ପନ୍ଦେଶ୍ଵର କରିବାକି

ତନ୍ତ୍ରୀ । ଏଥରେ ବାଣିଜ୍ୟର ସେକ କରୁନାକର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପାଦାନ୍ତର କାହାରୁ କୁହାରୁ ଦେବକାର ଅବଶ୍ୟକତା ହୁଏ, ଏଥର ଖେଳେ ସମ୍ବଲ ବସାପି ଅଧିମ ଅବଶ୍ୟକ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚତର ଅବଶ୍ୟା ଯାଏ ହୁଅଥିଲା ନାହିଁ । ମୁଦ୍ରାର ଏହି ସବୁ ଅଗ୍ରାବଣ୍ୟକ ଭାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଲୋକେ ମୁଦ୍ରାର ପାଇଁ ମନେକର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବା ଚିହ୍ନଟିକୁ (Symbol),

ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ଦିନ ।—ଯେ କୌଣସି ପ୍ଲବାର ଧନର
ପ୍ରାଦନ ନିର୍ମିତ ପରିଶ୍ରମ ଅବଶ୍ୟକ । ପରିଶ୍ରମବ୍ୟାପ୍ତ ବ୍ରୋ-
ଫ୍ରେ ଦୁର୍ବଳ ଉପାଦନ ନିର୍ମିତ ବେତେକ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୁର୍ବ୍ୟ
ଅବଶ୍ୟକ । ପୁଷ୍ପକା ଯେଉଁ, ଉପାଦାନରେ ଗଠିତ
ପ୍ରସମାନକ ଉପରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଶକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ବେତେକ
କର ଉପାଦନ କରେ । ପୁଷ୍ପକାର ପରିଶ୍ରମରେ ଯେଉଁ
ପରିଶ୍ରମ ପଦାର୍ଥମାନ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି, ତାହା ସବୁ ମନୁଷ୍ୟର
ଦୂର୍ତ୍ତରେ ହୋଇ ନାହିଁ । ବସ୍ତିକାଳ ପଞ୍ଚେ ବିତପ୍ତ୍ୟ
ପ୍ରାକୃତିକ ଶକ୍ତିମାନକର ସହାୟତାରେ ଏହା ନିର୍ମିତ
ବସାନଥାତ୍ମି, କିନ୍ତୁ ସେବକ ଦନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଖଣ୍ଡିଜପ୍ରକର୍ଷ
ପରିଶ୍ରମ ପୁଷ୍ପକାର ଗର୍ଭରେ ଲୁଙ୍କାସ୍ଥିତବ୍ୟବରେ ରହିଥାଏ,
ଏତେ ଦକ୍ଷାବ ଏହା ମନୁଷ୍ୟର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିରଙ୍ଗେ
ପରିମାହିଁ, ଏ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତିଗାତ୍ରେ ସେବାରେ
ପରିଶ୍ରମ ପ୍ରଯୋଜନମ୍ୟ । ମୁଢ଼ରାଂ ପରିଶ୍ରମ ଓ ଉପ-
କ୍ରମ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୁର୍ବ୍ୟ, ଉପାଦନର ଦୁଇ ଗୋଟି ଉପକ-
ରମଣ କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁଇ ଗୋଟି ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦନର ଅନ୍ତରୀ
ମାତ୍ରିକ ଅନ୍ୟାବନ୍ୟକ ଉପକରଣ ଅଛି । କେହି, କହି
ଆପଣ୍ଟି ସେ କୌଣସି ଦୁର୍ବ୍ୟର ଉପାଦନ ଲାଗେ ସେହି
କିମ୍ବା ନିର୍ମାଣ ପଟ୍ଟୁ ଲୋକେ ଉପସ୍ଥିତ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୁର୍ବ୍ୟ
ପରିଶ୍ରମ ବିଲେ ଚଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନକର
ମାନ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ଯେଉଁମାନକର ପରିଶ୍ରମରେ
ଦୁର୍ବ୍ୟର ଉପାଦନକ୍ଷୟ ସାମ୍ବନ୍ଧରେ ହେବ ସେମାନକର

ଶ୍ରୀମତୀ କଣ୍ଠାନୀ ପଦ୍ମମୁଖ ଏଥି ପରେ ଜାଗା
ଏହି ଏଥି ଲାଗି ପୂର୍ବ ପରିମଳର ପରେ ଜାଗନ୍ତି ହୋଇଥିଲା ।
ମୁଢ଼ିର କୌଣସି ଉପାଦନରେ ନିୟମିତ ଫରମାନାମାନିକର
ଉଦ୍‌ବନ୍ଧ ଘେରାଗାର୍ଥ ପୂର୍ବ ପରିମଳରେ ଏଥର ଧ୍ୟୁମ
ଅବଶ୍ୟକ । ଏହି ସମ୍ମତ ଧନୀର ନାମ ମୁକ୍ତିଧକ ଏବଂ ଏହା
ଉପାଦନର ତଥା ଉପରେ ।

୬୮୪

ମୋହିନୀ ମୋହିନୀ ।

(୩୯)

ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧଶତ ବର୍ଷାବେ ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ତଥ ତକ୍କ ଦିଗ୍ନିଷ୍ଠ ଉପର୍ଯ୍ୟକା ଭୟି ବିବିଧ ଜାତୀୟ ବୃକ୍ଷ ଓ ଲାଗା ଜାଇରେ ବେଳେତ ସୁମ୍ବା । କେବଳ ଗୁମ୍ଫା ଓ ସମୟବର୍ଷୀ ସ୍ଥାନ ଉଦ୍‌ଦିତ ଶୂନ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିଚାଳନ ସାଥ ସମ୍ବନ୍ଧାସୀ-ମାନଙ୍କ ଅଶ୍ଵମରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ବର୍ତ୍ତତ ଉଷ୍ଣଶ ହୌପାନ ଧାରା ସାଧମାନେ ଥିଲ ଲାଗାଇ ବହିଆନ୍ତି କିମ୍ବାଧାରୀ ସାଧମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦେଖ । ସାଧୁ ନାନା ଶ୍ରେଣୀର ସମ୍ବନ୍ଧାସୀ, ନାଗା, ସମାଉତ କେହିବା ଉପାୟରୁହିତ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଦିନ ସାଧମାନଙ୍କ ଗଢାୟାତ ଲାଗିଆଏ, ଥୋକେ ଶଳିଯିବା ମାତ୍ରେ ନବାଶତ ସାଧମାନେ ଶୂନ୍ୟାନ ଅସ୍ଵକାର କର ବିମୁଦ୍ରାଧାନ୍ତି । ମୁହଁତନେଥ ଥେବେ ସାଧୁ ଧ୍ୟାନିମନ୍ତ୍ର । ଭୁଲଧି ବା ବୁଦ୍ଧାକ୍ଷମାଲାବିଦ୍ରୁ—ଥୋକେ ଉଚ୍ଛବିନେ ନିଯୁକ୍ତ । କେହି ଗ୍ରନ୍ଥଯାଠ କେହିବା ଗ୍ରହଣବିଶ କରୁଣ୍ଟା । କେହି ଗଞ୍ଜକା ଟିପ୍ପନୀ ସେବନରେ ନିଯୁକ୍ତ । କେହି କେହି ସାଧୁ ଖଟଳାଟିରେ ପୁଷ୍ପମଣ୍ଡଳ ଦେବତା ହଜେ ବିମନ ଦେଇ ଆର୍ଥ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହରେ ମନେ - ଯୋଗା । ବାସ୍ତବରେ ସହା ଗୋଟିଏ ଜାତି ଦୁଇ ଏହି ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନ ଦର୍ଶନ କଲେ ନିଶାନ୍ତ ଧାରଣ ଉଦ୍‌ଦୟ ମନେ ଉଚ୍ଛବିଷରେ ଅପ୍ରତିକ୍ରିୟାତ୍ମକ ଯାଏ ।

କେବେ କେବେ ଜାଗାର ଦଳର ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରାଚୀ
ଶୁଭମନ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ରାର କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ସାଧନ୍ତି ନାହିଁ । ଶୁଣିର ଆଦି ଦେଶରେ ଦୁଇ କୁଟୀ ଏକ
ଧୂକି ପ୍ରାୟନ କରି ଅନ୍ୟଥି ଥିଲା ଯାଏନ୍ତି । ଜମାଇଛି
ଦିଲରସନ୍ୟାସୀ ସଂଖ୍ୟା ଶୁଣି ପଞ୍ଚଶତାବ୍ଦୀ ହଜାରେ
ବାରଶି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସବ୍ୟାସାମାନଙ୍କ ସାମାନ ବହୁବି ନିମନ୍ତେ
ଝଟି ଓ ଘୋଡ଼ା ଥାଏନ୍ତି । କବି ତିର ହାତୀର ମଧ୍ୟ ଅରାବ
ନ ଥାଏ । ଗାଲୁ ଦୁଇ ମଧ୍ୟ କାହାର କାହାର ଦଳରେ-
ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଜମାଇଛି ଅନ୍ୟକାଶୁକର କାହାର
କାହାର । କାହାର କାହାର ଅନ୍ୟରେ ଜମାଇଛି
ଶୁଣି, ଜଣେବୋଠାରୁ ଉଜଣେ ଶୁଣାଇ ଥାଏ କୋଠାର
ଧନ ରକ୍ଷକ, ପିଣ୍ଡାରୁ ଜମାରେ ଧନ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁଇ
ଆଏ, ଅସ୍ତ୍ରାଂଶ ଜମାଇଛି କିମ୍ବା ଯାଏବର । କର-
ରୁ ରୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ରନ୍ଦଣ କରି ରଜା ଜମେବାର ଓ ଧନକୁ
ଲେବମାନତାବୁ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହରେ ନିମୁକ୍ତ ଥାଏନ୍ତି ।
ସହି ଅର୍ଥ କୁ କୁ ମାଧ୍ୟକୁ ଥରେ ସବ୍ୟାସାମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁର ବରାଯାଏ । ଅବଶ୍ୟମ ମହନ୍ତିବାବାଦ
ବରାଯରେ ଅନ୍ୟକାଶ ପଥିଥାଏ । ସବ୍ୟାସାମାନଙ୍କୁ ଏହି
ଅବଶ କରି ରଖିବର ଏହା ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଏଠେ ।
ଅନେକ ଜମାଇଛିର ସ୍ଥାନେ ପ୍ଲାନେ ମଠ ଓ କିମ୍ବା ରୂପରୁ
ଅଛି, କେହି କେହି ମହାଜନୀ ମଧ୍ୟ କରିଥାଏନ୍ତି । ମଧ୍ୟ-
ର ଶାମାନଙ୍କର ଏମାଜର ରୟକର ଜଳମ ଥିଲ ;
ଜମାଇଛି ଶୁଣଗମନ ହେଲେ ତ୍ରାମବାସିମାନେ ବ୍ୟତି
ବ୍ୟତି ହୋଇ ପଢ଼ନ୍ତି । ରେବା ଦ୍ୱାରା ସାଧ୍ୟାନକର ଟର୍ମ ର
ତଳାରବାବୁ ହେବ । ଜମାଇଛି ସାଧ୍ୟ ସେବା ରାଜବିଜ୍ଞେ
ବିଶେଷ, ଧୂନ ସକାରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଗତି କାଠ ସାଠ ସଂଗୁନ୍ତି ନ
ହେଲେ ଗର୍ବିକ ପ୍ରକାମାନଙ୍କ ଘରର ଖୁଣ୍ଡ ଶେଣିଲି ଶୁଣ୍ଡ
ହେଉଥିଲା । ତ୍ରାମରେ ଜମାଇଛି ବିଜ୍ଞ ହେବା ମାତ୍ର
ପ୍ରଥମେ ବାଲଭେଗ ସାଧ୍ୟକ ଗଞ୍ଜେନ ଖର୍ଚ ଓ ଦେବତା
ଦରନୀ ଦେବାର ନିମ୍ନମ୍ । କେହି ବତଳେବ ବା ରଜା
ପ୍ରଥମେ ଉପ୍ରେକ୍ଷୟ ଦେବତାବୀତାରେ ରେଣ୍ଟ ଦାଖଲ
କି କିମ୍ବା ସାଧ୍ୟାନକ ଦୂର ଜଳ ଦିକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପବା-
ହିତେ ପତି ରହନ୍ତି । ପକୁନରେ ଉପବାଧରେ ରହନ୍ତି କି
କିମ୍ବା କେହିଏହିଶାରେ ସଙ୍ଗରେ ଜମାଥିବା
କାହା କେହିଏହିଶାରେ ଧନ୍ୟରେ ପତି ଧେଇ ପିଠାରେ
ପାରନ୍ତି ମ୍ରିଦୁ । ଧରି ଶାମାନଙ୍କ ଧନ୍ୟ ପକୁନ

ମାନେ ପରବରେ ସମ୍ବୁ ସହି ବରୁମୁହେ । ହୃଦୟ
ସାଧୁ ଜମାଇଛି ମଧ୍ୟ ଅରାବ ନ ଥିଲେ ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଗୁସ୍ତ
ଅସ୍ତ୍ରକାଂଶ । କଗଳାରେ ତକାଇଛି, ପୂର୍ବ ସମୁଦ୍ରରୁ
ଦେଖି ପାଶର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ବୁ ଅର୍ଥିବର୍ତ୍ତରେ ଜରୁନକାରୁ
ପିଣ୍ଡାରୁ ଏବଂ ସମ୍ବୁ ବରତବ୍ୟାପୀ ନାହା ଜମାଇଛିବେ
ଉଦ୍‌ବିପାତରେ ପତା ମରୁଗୀ ପତାକ ପତାକା କାହାର
ହୃଦୟରୁ ରଷା କରିପାରୁ ।

ଶୁଣିର କାଷି ସାଧମନେ ପାତଃସ୍ଥୀ, ପାତଃକାଳରେ
ଦେବତାକଠାରେ ଯେଉଁ କଲିବେଳ କମ୍ପ ତାହା ଦେବକ-
ବର କରି ପକୁନରେ ନିମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଅପରାହ୍ନ
ସମୟରେ ଥରେ ମାତ୍ର ପଞ୍ଚତ ହୁଏ । ସଙ୍ଗ୍ୟ ଅଳକ
ସମୟ ଦେଖି ଦେଇ କୁଣ୍ଡ ଶବ୍ଦରେ ଶୁଣିର ବିଜ୍ଞାନ
ହେବାର ଛାଇ ଅଛନ୍ତି । ଅଳକ ଉଦ୍ବିପାତରେ ବସିଥିବାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଦଳନ କାହିଁ ବା ଶାକୁଲା ବାଦନ ଗାନ୍ଧୀକା ସେବନ ହେବାବ ।
ତଦନ୍ତର ଗିରି ନିମୁକ୍ତ ।

ବିଜ୍ଞିତ ସମୟରେ ଶୁଣିରରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବୁ ସାଧୁ
ସନ୍ଧ୍ୟାକା ବାପ କରୁ ଥିଲେ ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଦଳର
ବିଷୟ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଘୋଷଣ । ହାତାଗଣ୍ଠା ସମ୍ବୁରେ ଏହି
ଦଳର ମହନ୍ତି ମହାବିଜ୍ଞ ଧୂନ ତାପି କଷି ଆହୁନ୍ତ । ଧୂନର
ବିପରୀତ ଦଗର କିନ୍ତୁ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଵର
ସିଂହାସନରେ ମହନ୍ତି ସମ୍ବୁରେ ମହାବାରା ଦେବତା
ଦିବନିଧି । ଦେବତାକ ସେବାରେ ଏତେ ବ୍ୟତ ମାତ୍ର
କାହାରକୁ କିନ୍ତୁ ଯତ୍ନା ନାହିଁ, ମହାବାର ମହାପ୍ରଭୁ ମହା
ମହିମାବଳରେ ସମ୍ବୁର ଘାବ । ମହନ୍ତି ମହାବିଜ୍ଞ ନିତାନ୍ତ
ନିର୍ଭୋର ନୁହନ୍ତି କେହି ରକତ ଦେବତାକୁ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଗାମୀ
ଦେଲେ ଟକା ପରାପା ସେହିତାରେ ପତିରହିଥାଏ ମହନ୍ତି
ମହାବିଜ୍ଞ ଥରେ ହଣ୍ଡା ଗହାନ୍ତି ନାହିଁ । ସାଧାରଣରେ,
ପକାଶ ସେ ଦେଇକ ଦେବ ସେବାର ଉପ୍ରେକ୍ଷୟ ବ୍ୟତି-
ପକାଶେ ପକୁନରେ କାହାର ନାହିଁ ।

ଜୀବାରର ବୟାଥି ବେହି ବେହି ରହିଛ ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେ
କୁଷ ଅଛନ୍ତି । କୁବନେଶ୍ୱର ପାତ୍ର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର ବରିଅମାନେ
ଯାଇ ଚାହା କଣି ଅଗନ୍ତୁ । କିମ୍ବା ମହା ବେଳେ ଦର ଦାମ
କାହିଁ । ସାଧାରେ କି କଷା କଷିଦର ଦାମ କରିବେ ?
ରହିଲ ମହନ୍ତି ବାବା ଏହି ବ୍ୟଥା କୋର ତୁମ୍ହାର
ଅନ୍ତି, “ଦେଉତୋମାର, ଦେଉତୁ ଦେବ । ଦେବତାକା ସେବା

ଏହି ଯାଏ । ଏଥାର ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଯାଇଛୁ ପ୍ରତିଦିନ ଧୂମିରୁ
ଆହା ବାହାରକ ପ୍ରତିଦିନ ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ହେବ ବାସି-
ଅନ୍ତରେ ଅର ବାହାରକ ନାହିଁ । ମହାକାରକା ଏଥା
କୁମ୍ଭ । ବ୍ୟୟ ଉଣା କୁତ୍ର-ବେଳକ ରଙ୍ଗର ପ୍ରତିଦିନ
ଅଧିକରେ ଅର ସେହିର ରଙ୍ଗୁକୁ ଧୂମିର । ପ୍ରାଚୀବ ସେବା
ମନ୍ଦିର, ଅନେକ ଗାର୍ଭଳୀ କୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି । ମହନ୍ତି ବାବାକ
ଅନ୍ତର ପାଖରେ କିଦାରି ରଖିରେ ବୋତର (କାଚକୁମ୍ଭ) କୋଣାଯାଏ । ସେହିରେ
ଗଣ୍ଠାକ୍ରି ଅଧିଆସ । ସନ୍ଧିଯା
ପଦମ୍ଭ ଉଣ୍ଠରେ ମହନ୍ତି ବାବା ଓ ତେଜମାନେ କିଞ୍ଚିତ
କୁଣ୍ଡ ଗଣ୍ଠାଦକ ସେବା କରନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ବତ
କୁମ୍ଭରେ ସାଧାରନଙ୍କ ସାମାଜି ଫୁଲ ଆଏ । ସ୍ଵୟଂ ମହନ୍ତି
ଓରାହାର ବିଦ୍ୟାଶୀ ଦୂର ଜଣ ତେଜ କୁଣ୍ଡ ସେ ଗୁମ୍ଫା
ମଧ୍ୟକୁ ସିବାର ଅନ୍ତର କାହାର ଅନ୍ତର ନାହିଁ ।

ମହନ୍ତି ବାବାଙ୍କ ନାମ ମହାଦ୍ୱାରର ଦାସ-ଧାରୀକୁ ବ୍ୟାୟାମ
ଆସନ୍ତି ପ୍ରାୟ ମାଂସପଣୀସୁନ୍ଦର, କଲବର୍ଦ୍ଦବତ ବଳିଷ୍ଠ ।
ମସ୍ତକରେ ଧାରୀକାର ଜଟାର ଅହରଜ ଶିଶୁବନ୍ଦିକୁଣ୍ଠଳୀ-
ନିତ ଓ ବେଣୀ ସ୍ଥାନ ମୁହଁରୁଷେ ଅବଦି । ଦୁର୍ଗୁ ଓ ନିଶ
ପାଦ । ଅନୁଯାତରେ ଧାରୀକାର ନୁହେ । ଦେହର ବର୍ଣ୍ଣ
ବାଲପାଇ ନ ପାରେ, କାରଣ ସୁଲହୁଷେ ବରତ
ଶିଶୁ । ନେତ୍ର ଗଞ୍ଜିବା ଧୂରେ ଜବାକୁସ୍ତମ ସନ୍ଧାନ—
କାର । ଦୃଷ୍ଟିନିଚାନ୍ଦ ଖାଦ୍ୟ ଓ ରୂପପୁନ । କେହି ନବାଗତ
ମାତ୍ର ବା ରହିଛି ଉପର୍ତ୍ତି ହେଲେ ତାହାକୁ ଖାଦ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ
ଅଧିକ ମସ୍ତକ ନିରାଶର ବର ଥାଅନ୍ତି । ସପି ବେଙ୍ଗିର
ଅର୍ଥ ହସ୍ତ ପରମିତ ରଙ୍ଗର ଚିରମଟାଏ ମହନ୍ତିକୁ ହସ୍ତରେ
ଅନ୍ତର ଶୋଭପାଇଥାଏ । ମହନ୍ତି ବାବାଙ୍କ ବ୍ୟୟ ଅନୁ-
ମନ୍ଦରେ ପଞ୍ଚାଶ ଲଗାଇଗି, ମାତ୍ର ତସଧ୍ୟାରେ ପଞ୍ଜ ଶାଖୁ-

ଯାଏ ବ୍ୟୟକୁ ଅଛେଇବ କରିବ । ମହନ୍ତି ବାବା ମଧ୍ୟ
ରହିଲ ମାନକଟାରେ ସେହି କବରେ କାଥାକାରୀ କର
ଆଅନ୍ତି ହଜାରେ ବରଷ ବ୍ୟୟର ସାଥ୍ ବର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ
ସବ କାହାର ନାହିଁ ଥାଏ ତେବେ ବାରେଅର ସହର
ମଧ୍ୟରେ ଦୁଃଖିଯ ବାବାଙ୍କର ଦେଖିବାକୁ ଯାଇନ୍ତି । ଏହି
ବାବାଙ୍କ ସ୍ଵୟଂ ସବଦା ଲୋକମାନକଟାରେ ପ୍ରକାଶ କରି

ମୁଖିଯ ଅମଳରେ ସେ ବ୍ୟକାରେ ସ୍ଵରେ । ମାତ୍ର
ଦେଖିରେ ବ୍ୟସ ପାଠିବାକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ ବୋଧ ହୁଏ ନାହିଁ ।
ଏହି ବାବାଙ୍କର କର୍ତ୍ତା ମହିମା ଅନ୍ତର । ଦିନକରି ଗଞ୍ଜେ
ଅର ଦୂଷ ଛକ୍ର ଅଳକୁଳ ସେବା କରୁ ତ ସ୍ଵରେ ।
ସବର ମଧ୍ୟରେ କହାପା ରକ୍ତ ବୁନକର ଅବବ ନାହିଁ ।
ଦିନ ଦିନ ଅମଳ ମୁକ୍ତାର ମହାତନ ଜମେଗାର ବାବାଙ୍କର
ପଦକଳେ ଲୁଣିକୁ ହେଉଥିଲେ । ଶୁଭରେଣ୍ଟରେ ମଠର
ସେବା ଚଇ ଧିଲ ମାତ୍ର ଅତିବୁ ଦୂର ବରଷ ହେଲ ଶକ୍ତି
ପ୍ରବୃବରେ ବାବାଙ୍କ ବାଲଶୋଧାଳ ଦେଇ ଶୁହୁଶ୍ଵରମ
ଅବଦମ୍ବନ କରିଅଛନ୍ତି । କର୍ତ୍ତା ବୁନ ଅନୁର୍ଣ୍ଣାନ-ବନ୍ଧନ
ଅର୍ଥ ସନ୍ଧ୍ୟାଶୀ ଓ ମୋଗିଲମାନକ ବ୍ୟସ ଜୀବିବାନିତାନ୍ତୁ
କଠିନ, ଏମାନେ ନିର୍ମୟ ବ୍ୟସ ସଂଖ୍ୟାରେ ଯୋଗ କିମ୍ବା
କରି ଥାଅନ୍ତି । ଯେଉଁ ସାଧୁର ବ୍ୟସ ପଞ୍ଚାଶ ସେ ଅର
ଏହିଶର ସଂଖ୍ୟା ଯୋଗ କରି ଦେଇଶର ବ୍ୟଥିବେ । ମୋ-
ଗଇକର ବ୍ୟସବିଯୋଗ । ଯାହାର ବ୍ୟସ ପଞ୍ଚାଶ,
ପଞ୍ଚାଶରେ ସେ ପଞ୍ଚାଶ ବିଯୋଗ କରି ବାଙ୍ଗ ପଢିବ ରଖିବେ ।
ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣା ବ୍ୟଥା ମନରେ ପଢିଲ ପାଠକ ମହାଶ୍ରୀ
ବିରକ୍ତ ହୃଥପକ୍ଷକେ ସେ ବଥାଟା ବିନ୍ତ ନ ବୋଲି
ରହିପାରୁ ନାହିଁ । ବୌଧିଷ୍ଠ ସ୍ଵାନରେ ଦୂର ଜଣ ବୁଝି ତ
ଜଣେ ବିଂଶତି ବଦ୍ବବସ୍ତୁ ସ୍ଵବା ମୋଗି କରିଥିଲେ ।
ଯାହାର ବୁଝି ବରଷ ବିନ୍ତ କିମ୍ବା ଦୂରିରେ ତାହାକର
ବ୍ୟସ ତରିଣ । ଦେଖାଯି ବରିବ ବ୍ୟସ ଆଠିକୁ ମର୍ଦ୍ଦ
ମୁକ୍ତାର ମାଲମ କେହିହେଁ ଲୋକିବ କିମ୍ବା ବରା
ମେର ପଢିବ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ମୋଗିଲମ କିମ୍ବା
ମେର ପଢିବ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ମୋଗିଲମ କିମ୍ବା

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ ପୋହିଥାକ ଉଗାର୍ବ ନେଇ ଜୟେଷ୍ଠ ପ୍ରଦିବ ଦିନ ହୁଏ
ଲେଖି । ଅର୍ଥାତ୍ ତାହା ବସୁଷ ସଂଖ୍ୟାରୁ ବୈଚିତ୍ରଣ ବାହ
ଦେଇବ ବାଜୁ କିଛି ରହୁ ନାହିଁ । ଯାଇ ସେ ଅରତା ହଥା
ଗଢାବ ଶୁଭ ଏବେ ପ୍ରକୃତ କଥା ଧେବାର ।

ମହନ୍ତି ବାବାଙ୍କ ଦଳର ସାଥ ସଂଜ୍ଞ୍ୟା ପାଇଁ ପଢ଼ିଶା ।
ବେଶ ମଧ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ ସମୟ ସମୟରେ ଅଠ ଦଳ କର
ନୃଥ ପୁରୁଣୀ ହୋଇ ଥାଏନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଥୋବେ ସାଧ
ଚାଲାପରିକା ଯାଏବ ଦଳର ସାଥ ଅଛି ସେହି ସ୍ଵାକ୍ଷର ପ୍ରେସ୍
ବରତ୍ରୀ । ଅସ୍ତ୍ରୀୟର କିମ୍ବା ପାଇଁ ସମୟ ସାଧୁ ସମାଜ
ଦୟାପୂର୍ବ, ସମାଜ ଅବାର, କୁଳବୁଦ୍ଧ ଦେଶରୁଷଣ । ସମୟେ
ବଳ୍ୟ ବରତ୍ର ବରତ୍ର ବନ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ନିରଜବ । ମନୁକ ନିର୍ଜିତ
କ୍ଷତ୍ର ବା ଦାସିକରଣକ୍ଷତ୍ର । ଶ୍ରୀକୃତି ଶ୍ରୀକୃତିଶ୍ଵର
ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦକ ଦେହରେ ଚେତୁବ ଆଜା ଅକ୍ଷ୍ୱା ଅଭ୍ୟମିତା
ପୁରବ ଓ ବଥୋପକଥନ ନିତାନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣଣ । ଦୃଷ୍ଟି ଡ୍ରବ୍ର
ଓ ରଘୁଭର୍ମ ବ୍ୟକ୍ତକ । ସାଧୁମାନଙ୍କ ବିଶ୍ଵତ ରଖା
ହିନ୍ତ । ଉତ୍ସୁଗୋପ ଖଣ୍ଡରେ ଫରଣି ଯେଉଁର ସାବଧୀମ
ଭଷା, ଭରତରେ ସେହିପରି ହିନ୍ତ ଭଷା ସବୁ ସ୍ଵାନ ବ୍ୟାଧି ।
ସାଧୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସାମାନେ ଭରତର ସବୁ ସ୍ଵାନରେ ରୁମଣ ବରତ୍ର
ପୁତ୍ରଙ୍କ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ହିନ୍ତ ବୋଲିବାକୁ ହୁଏ । ଯାହାର
ମାତ୍ର ଭଷା ହିନ୍ତ ତାହାକୁ ଅସୁବିଧା ରେଣ ଭରିବାକୁ
ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଅମୂଳନାଳ ସାଥୁ ଦଳର ରାଷ୍ଟା ନାଚଶ୍ରେଣୀ କଥିତ
ବିଜ୍ଞାଳା ଅଥବା ବିଜ୍ଞାନ ରାଷ୍ଟାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବିନିଶ୍ରୀଳ ।
ଏହି ସାଥୁ ଦଳ ରାଜନୀ ପୂଜନ ବିଷୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥିବାର
ବିଧାତିତ ଦେଖାଯାଏ । କୁଟ୍ଟିକା ଟିକ୍କନ, ସେବକ ଓ ପରାତ
ସାମଗ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ ସଂଦାବ୍ୟସ୍ତ ଥାଅନ୍ତି । ସମସ୍ତ ସାଧୁ
ମହିଳା ହାତର କିତାମ୍ବ ଅନିଗତ ।

ବ୍ୟାପକ ସମୀକ୍ଷା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ଜାଣାରେ
ଗୋଟିଏ ସାଧ୍ୟ କମ୍ପିଆ ଅତ୍ଯନ୍ତ ସ୍ଥାପନ କରିପାରେ । କାବା-
ଅଳ୍ପ କମ୍ପିଆ କମ୍ପିଆର ଚିହ୍ନ ବା ବର୍ଣ୍ଣା । ଦେଖ ସୁଲ୍ଲ
କେ କରିବ । ଯେପରି କରି ଦେଖି ଲେବେ ସୁନ୍ଦର
କାବାକୁ ଏକାକି ଦେଖି କଷିଷ୍ଠର । ଦେଖିପାର
କମ୍ପିଆ ଏକିଏ କେ କରିବାକି । ସମ୍ଭାବ
କରିବାରେ କାବା ମଧ୍ୟରେ ଆଶାକ । ଅତି-

ଦତ୍ତବେଶନ ମାତାଟିର ବୟସ କାହିଁବାଟି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ବୟବ
ବୁଝୁଛ ଅସାଧ୍ୟ ବ୍ୟାପାଳ । ମାତ୍ର ଦେହବୀର ଯୁଦ୍ଧଭ୍ୟାପ
ନମେଶୁଣି ନରଜ ମରିବ ସ୍ଵର୍ଗ ଚେଷ୍ଟାଦ୍ୱାରା ଓ ସବୀଏ
ମଞ୍ଚଭୂର ଏକ ପଦମୁଖର ବର୍ଷ ଓ ଜୀବତାଏ
ଦେଇଲେ ଜ୍ଞାନ ଏ ମାତାଟି ପରମାମୁଦ୍ରା ଓ ପୂର୍ବ
ଯୌବନ କରିଥିଲା ଏହି ସାଧୁ ଦୟାଙ୍କ ପଦାର୍ଥ ବାହାରିବୁ
ନାହିଁ ସବଦା ଶୁଣା ମଧ୍ୟରେ ରହୁଥାପାରୁ । କାହାଟି
ସହିତ କହୁ ମାତ୍ର ଦ୍ୱାରା ବୋଲନ୍ତି ନାହିଁ ଏହି ସହାରଣ
ଭେଦମାନେ ଏହାକୁ ମୌଳି ବାଜାର ଓ ମୌଳି ମାତ୍ର
ବୋଲନ୍ତି । ସାଧୁ ଅନ୍ୟ ସାଧୁ ବସାଯ । ଅମ୍ବମନବ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ମନ୍ଦିର ବାବା ମୌଳିଙ୍କ ପରମାତ୍ମା ଦ୍ୱାରାପାଇବ
ବିଶ୍ୱାସ କରି ଦେବାର କହାଯାଏ ।

୪୨ ପରିଚେତ

ପ୍ରକାଶକ ।

ସାଧୁ ଦର୍ଶନାର୍ଥୀ ମାସିମାନେ ଖୁଣ୍ଟିଲୁକୁ ଅସ ହେବୁ
ଦିନମାନରେ ଶଳୀଯାତ୍ମକୀ ବେହି ରୁଷ ବାସ ବରେ ନାହିଁ
ମାତ୍ର ଅନ୍ତରୁ ମାସାବସ୍ଥ ଘରରେଲୁ ଦୂର ଜଣ କଞ୍ଚ-
ଦେଶୀୟ ସାଧୁ ସେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତୀ ବାସ ବରୁ ରହି-
ଅଛନ୍ତି । ସାଧୁମାନ କେବଳ ଧନୀର ବିରୁଦ୍ଧ ଦେଇ ଲୋକ-
ମାନଙ୍କର ଅନେକ ଉତ୍ସବଟ ପାତା ଅବେଳୀ ବରିଆୟାଏ,
ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ମହିନ୍ଦ୍ର ବାବା ମଧ୍ୟ ଜେବେ ମୁଦ୍ରିତ ବର
ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ ବିଭିନ୍ନ କରିବାର ଦେଖାଯାଏ ।
ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଉକ୍ତ ସୁଗଳ ଅନ୍ତରୁ ଉତ୍ସବଟ ପାଇଁରେ
ଫାତିର । ଅବେଳୀ କାମନାରେ ମହିନ୍ଦ୍ର ବାବା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ସାଧୁଙ୍କ ସେବାରେ ପ୍ରାତିକାଳଠାରୁ ରୁଷ ପ୍ରଦରବ ଧର୍ଯ୍ୟନ୍ତ,
ନିୟନ୍ତ୍ର ଥାଏନ୍ତି । ନିଜ ବ୍ୟୁତରେ କୁବନେଶ୍ୱର ବଜାରରୁ
ରହ ରହ ଗୋର ଗୋର ଜଟାବାଲ ଗଞ୍ଜେର ବୟୁ
ବର ଅଶୀ ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ସେବନ କରିଥାଏନ୍ତି ରହ ଗଞ୍ଜେର
ସଂଗ୍ରହ ବାମନାରେ ସେମାନଙ୍କ କେବେ କେବେ ପୁରୀ ମଧ୍ୟ
ସିବାକୁ ଦ୍ରୁବ । ମୌଜା ମୌମୀ ସାଧୁ ଦଶମ ପତି ମଧ୍ୟ
ଏମାନଙ୍କର ଅତିକା ରହି । ସେମାନେ ମୌନାବିଦୟନ
ବର ରହସ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଗମାବାର କିବିଟରେ
ବର୍ତ୍ତ ବସି ଥାଏନ୍ତି କୁବାରିତ ବାହୁଦେଶ ଏକାଣେ ହୁଏନ୍ତି

କାମକ ମୁଳ କରି ଅବି ଦେଇ ସାଥୁ ଦଖାକୁ ଦଶବିତ
କରି ଲାଗୁ ଆସନ୍ତି ।

କବୁ ପରିଚେତ ।

ତକାଳିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠାର

ଅଧ୍ୟ ପ୍ରାଣକାଳରେ ଖଣ୍ଡିରରେ ମହା ଦୂଳ ସ୍ତୁର
ଯାଇଥିଲା । ପୁରୁ କିନ୍ତୁ ସ୍ଵର୍ଗ ମେଳକର ଯାଏନ୍ତେ
ଜୀବନ । ସହ ନ ପାହୁଣ୍ଟ ଖଣ୍ଡିର ସମ୍ମାନରେ ଦୂଳ
ଯାଇଥା ତେବେ ଟଣାହୋଇ ଗଲାଯି । ଗୋଟିଏ ବଢ଼ି
ଦେବରେ ମେଳକୁ ଚିନିଗାଇ ସାହେବ ବଢ଼ିଦୂଳ କର
ଥିଲା ଆଶ୍ରମ । ସାଙ୍ଗରେ ଦୂଳଙ୍କଣ ପୋଲିଶ ଦାର୍ଶନିକ
ଅନ୍ତର୍ଗତ ମୁହଁସା, ପୋଲିଏ ରାଜ କମ୍ ଦାରି ଶବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ନିରବନାଳ ଦୂଳକ ଚିନିଶ ନମ୍ବୁ ଲମ୍ବୁ ବାର୍ତ୍ତଣ ଠେଣ୍ଟିଏ
ପୋଲିବାର । ପୋଲିଶ କର୍ମରୂପମାନେ ହାତୀ ଧରି ଜଗନ୍ନାଥର
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଖଣ୍ଡିରଟାକୁ ବାହାରବାର କାହାର ଅସ୍ଵକାର
ହାତୁ । ସାଥୁ ସନ୍ଧ୍ୟାବୀମାନେ ଧରି ହୋଇ ଅସି ମେଳକର
ପାହେବକ ତେବେ ସମ୍ମାନରେ ଖୁଅନ୍ତା ହିଲେ । ଦିନଯାତ୍ରେ
ଦେବି ହେଲା ଅପରାହ୍ନ ସମୟରେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ କଥିତ
ହେବୁ ସୁଗଳଙ୍କ ସନାକ୍ତ ଦେବା ମୁଠାକବ ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣିତ
ହେବୁ ବାବା ମହାମାର ଦାସ ଓ ତାହାକ ସତୀ ପଞ୍ଚଶିଳ୍ପୀଙ୍କାରୀଷା
କୁରସନ୍ଧ୍ୟାବୀ ସେମାନଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧ ଅନ୍ୟଦଶିଳଙ୍ଗ ସାଧୁ ହାତରେ
ଥାର ଦର ଦିଅଯାଇ କୁରଙ୍ଗରେ ଠୁକ୍କି ଦିଅଗଲା । ଅମ୍ବ-
ମାନଙ୍କ ମୌନା ବାବାଜାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେହି ଦଶ । ମୌନା
ମାତା ଥୋଲିଶ ଦେପାଜାତରେ ଉଛିଲେ । ମୌନା
ବାବାଜାଙ୍କ ଗୁମ୍ଫା ଓ ମାତ୍ର ଗୁମ୍ଫାରୁ ଅନେବ ସୁନା ରୂପା
ଅନନ୍ତର ଓ ଜହରତ ଅନେବ ମୂଳବାନ ଲୁଗା ସାଲ
କୁଟି ବସମନ ହେଲା । ମେଳକର ସାହେବଙ୍କ ହୃଦୟମ
ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅନ୍ୟ ନ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାବୀ ଜତତ ହେଲେ ।
ଯଥବତର ନୈମିତ୍ୟାରଣ୍ୟ ଖଣ୍ଡିର ସେହି ଦନଠାରୁ ସାଧୁ
କିମ୍ବା ହୋଇଥିଲା ।

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରାଚୀକାଳର ମେଜ୍‌ଜେନ୍‌ର ସାହେବ ବନ୍ଦୋମାନଙ୍କ
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଘୋଲଣ ହେଠାଜାତରେ ବିଜନତା ଗୁଲାଣ
ଏହି ସ୍ଥାନ ଉତ୍ସବରେ ହେଲେ ।

ପାହାରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲୁ ଉଦ୍‌ଦିତିର ମହାବାର ଦାସ
ପରମହେତୁ ପ୍ରଦିଷ୍ଟି ଜଗାଗାନ୍ଧି ତତ୍ତ୍ଵାଦି ସର୍ବାର

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଧୁମାନେ ଗଣୀ ତକାରିର ଅନ୍ୟ ସହ ଛାଗ
ସାଧୁଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଳର ପ୍ରେସର ଅବାମା । ମୌଳିକା ବାବାଙ୍ଗ
ବଳକଦାର ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଗୁମ୍ଫାମୁଁ । ମୌଳିକା
ମାତା ଭାବାଙ୍କ ପଥର ଉପର ବିଧବା ବନ୍ଧୁ । ଉଚ୍ଚ ବଡ଼
ଲୋକଙ୍କ ସବୁ ବେଳେ ଯାଇଥିବା ଅନେକ ଅଳଦାର ଓ
~~ପରିବହନ~~ ପରିବହନ କରାଯାଇ ଏହାର ଜାର
କରିମନ୍ଦ ହୋଇଥାଏ । ବସ୍ତର ଉଚ୍ଚ ପୁଗନ ତରି ବନ୍ଦିଶ-
ବରକ ଡିଟେକ୍ଟର ଧେଜିବ ଅଣ୍ଟିବର ଏହି ।

କର୍ମ-ଧାର ।

କୁଞ୍ଜେ କର୍ମ ଫଳ ଲୋକ କିମ୍ବର ବିଧାନ
ବିଷ୍ଵତାକୁ ବଳ କର୍ମ ଫଳ କି ପ୍ରାଣ ?
କର୍ମଫଳ ମେଣ୍ଡିକାକୁ ବିଶ୍ଵର ଅଗ୍ରତ୍ବ
ନାହିଁ ଯେବେ,—ହୀର କର ଏହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ବ
ଜୀବନର ସୁଖ ଦୁଃଖ ଦାତା କର୍ମ ଫଳ,
ଜୀବନକୁ, ଉତ୍ସାହାରୀ, ସହାୟ ସମ୍ବଳ ।
କର୍ମ ଫଳ ପ୍ରକାଶରେ ଜୀବନର ଗତି ।
(ନମ୍ରତା କର୍ମରେଣାବିସ୍ତରପିଯେବ୍ୟାଃ ପ୍ରରବତ ।)

୩୩୩

ସରଣ୍ୟା ମୁଣ୍ଡିଆ ।

ସରଣ୍ୟା ମୁଣ୍ଡିଆ ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡିଳେ, ଏହା ବଢ଼କ
ଜିଲ୍ଲାର ବାବିଆଜାର ଅନୁରଗତ ଓ ବାବି କଚେଶ୍ଵର
ପାଞ୍ଚ ମାରଇ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବକୋଣରେ ମହାନଦୀର ଉତ୍ତର
ପାର୍ଶ୍ଵର କିଛି ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଅଞ୍ଚଳ ରମଣୀୟ । ପ୍ରକୃତ ଦେଖ ଏଠାରେ
ତାହାର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିର ଭଣ୍ଟାର ପ୍ରକାର ବନ୍ଦିଆହୁ ।
ଏହା ହୁବ ନିର୍ଜନ, କାରଣ ସନ୍ଦର୍ଭରେ କୌଣସି ଲୋକା-
ଲମ୍ବ ନାହିଁ । ଯଥା ବରତ ଓ ହରିଶ ଉତ୍ତରପଥ ଦେଖା-
ଯାନ୍ତି । ମୟୂର ମୟୂର ଏତେ ଅନ୍ଧକ ଯେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ
ବିଚରଣ କରୁଥିବାର ଦେଖାଯାନ୍ତି । ବ୍ୟାଦୁଦି ହିସ୍ତ ଜନ୍ମ
କଦାରେ ବୁଝିଗୋଟର ହୃଦୟ ଯେଷେତ୍ରେ ଏହା ତାହାଙ୍କର
ବାଧ୍ୟାପଯୋଗୀ ନୁହେ । ଏଠାରେ ନାନାବିଧ ପାଶୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ
ନାନାପ୍ରକାର ଫଳ ପୁଣ୍ୟ ବୃକ୍ଷଲଗା ଏହାର ଶୋଭା ବର୍ଣ୍ଣନ
କରୁଥାଏ । ଏହାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ ଅଶୋକବୃକ୍ଷ-
ସକୁଳ ଓ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ପୁଣ୍ୟର ରକ୍ତମାରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚ ଲେହିଙ୍ଗ-
କୁଳ । ଥାର ପାଦ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତରତାର୍ଥ
ପାରାଜିକ ଉତ୍ସାହ ଅଛି, ତାହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଦେଶ-
ମାର୍ଗର ଓ ପୁଣ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ରେଖାକୁ ହେବ । ଜଳାଶୟଟି ଅନ୍ତର୍ଭୁତ
ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ଓ ପଦ୍ମ ପରତି ବୃକ୍ଷରେ ଏହାର
ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ପାରାଜିକରେ ଜଳ
ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ଜଳପର ପୁଣ୍ୟର ତିର
ଜଳାଶୟ ଦେଶରେ ସାହେବମାନେ

ପାପ ସମ୍ବା ଏଠାକୁ ପ୍ରଧାନକ ହୃଦୟ । ଏ ଆହାରର
ପଞ୍ଜାନ୍ୟ ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ନେଇସର୍ଟକ ଜଳାଶୟମନ ରହି
ଏହା କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ନେଇକନ୍ତୁବ କରିଥାଏ ।

ଏହି ଖଣ୍ଡିଳର ଶିଖରରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାମନ ଦୂରର
ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ଦିଗରେ ହେବୁ କେବେଳାକୁ, କେବେଳା
କୁ, ଗୋଟିଏ ବାବୁଦ ଘର ଓ ଗୋଟିଏ ବରତ ଖଣ୍ଡିଳର
ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଦେଖାଯାଏ । ତଳ ଶୁଦ୍ଧ ଅବଶର ହେଲ ଯେ,
ଏହା ସରଣ୍ୟା ଶକ୍ତିର ସଜଧାମ ସମ୍ବଳ । ଏ ସଜଧାମ
ହୃଦୟରେ ସମ୍ବଳ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାବିର ଅନୁରୂପ ।
ସରଣ୍ୟାର ବଜା ଶିଖ ବାବି ଶକ୍ତିର କରିପଲେ କିନ୍ତୁ
ସେ ବରତର ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ନ ଥିଲେ, ଏହା ତାଙ୍କ ସଜଧରେ
ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ବୌଦ୍ଧିରେ । ସେ ବାବିବଜାକୁ
ଅନେକଥର ନିମନ୍ତିର ବର ନାନାବିଧ ସେବା ସବୁକାର ଓ
ସେବରେ ତାହାକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ କରୁଥିଲେ । ବାବିବଜା
ମଧ୍ୟ ଭଲବତ୍ତେର ସଥେଷ ପଥେଷ ପ୍ରଦେଶ କରିବାକୁ
ସୁଧି ବରୁ ନ ଥିଲେ । କିମଣି ଉତ୍ସବର ନିତାନ୍ତ ଯନ୍ତି
ଶୁଦ୍ଧିତା ଜିନ୍ଦଗି ସରଣ୍ୟାର ସଜା ବାବିବଜାକୁ ଯେପରି ରକ୍ତ
ବରନ୍ତୁ ବାବିବଜା ସେହିପରି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦେବୁ ରହନ୍ତି ।
ସରଣ୍ୟାର ବଜା ସରଳ ଓ ସନ୍ଦେଶପ୍ରେସ୍ ଥିଲେ ଏବଂ
ବାବିବଜା ନିତାନ୍ତ ଧରଣୀ, କୁର ଓ ଅନୁପୁଥିଲେ । ଏହେ
ତାଙ୍କ ବଜାର ସମ୍ବଳବେଶୀ ଶକ୍ତାମାନକର ବିଶେଷ
ରୂପର କାରଣ ସମ୍ବଳ, ଅତି ନିଯମ୍ୟ ସନ୍ଦେଶ ନାମକ
ଦସ୍ୱ ଜାତିର ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ କେତେ ଲୋକର
ଯେ ଧନ, ମାନ ଓ ପ୍ରାଣ ନିତାନ୍ତ ନୃତ୍ୟ ଭବତରେ ବିନାଶ
କରୁଥିଲେ ତାହାର ନୟତା ନୃତ୍ୟ କରିଯ ନ ପାଇଇ, ଯେଉଁ
ସବୁ ଦଶଶ ଶୁଣିଲେ ପ୍ରକୃତ ନନ୍ଦିତୁଦୟନ୍ତର ଅନ୍ତର୍ଭୁତ
ବରତେଷ ହୁଏ, ସେ ସବୁ ତାହାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ବୋଧ ହେଉଥିଲୁ, ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ସାଧକ କରିବା
ତାହାଙ୍କର ମହାବୁଦ୍ଧିରେ । ଏହିହେଉବୁବେଳେକିମନ୍ଦପରେ
ସରଣ୍ୟା ଶକ୍ତାମାନ ବାବିବଜା ତାହାକୁ ବିଷଟକର ବୋଧ
ହେବାକୁ ଲାଗିଲ ବାରଣ ସେ ତବୁଗୁଣ ଶକ୍ତାମାନ ବଜା
ହୋଇ ଏପରି ପ୍ରାଚୁବୁବଶୋଭପରି ରଖି ପରିବେ
ନାହିଁ ଏହା କି କମ୍ ଦୁଃଖର ବିଷଟୁ, ସେ କିମର ରକ୍ତ
ବଲ୍ୟ ସାଧାରଣକୁ ହେବ ପାରିବେ ଏହାକିମାନାମ

କରୁଥିବୁ ନିଜାନ୍ତ ଅକୁଳର କରିଥିଲା । ହଠାତ୍ ଶେଷ-
ଦୂର ସ୍ଵେଚ୍ଛା ମନତାବ ହୃଦୟରୁ ଅପଥାରୁତ ହେଉ
ଯାଏ । ସେ “ଅନ୍ତର୍ମଧମନିକୁ ଜନେଷ୍ଟ ମେତ୍ରୀ । ଯହି-
ନିଜାନ୍ତ ସିକାନ୍ତ ଜନେଷ୍ଟ ରେଣ୍ଟା” ଏହି ବାବୁର ସାର୍ଥ-
କାର ସମ୍ମାନ କରିଥିଲେ । ପୂର୍ବପର କରିବର ଅଧିକ
ରୁ ଯହିରେ କବର ଢୁଟି ଜାତ ନ ହୋଇ ଯୋର
ଅଢୁଟି ଉଚ୍ଚି ହୋଇ ସଲ । ସେ ଅମୃତବ ଗୋପନୀ
ଅଧିକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ବାହୁ ଧାରନ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ।
କୁଞ୍ଚିତ ଆସେଇ ସରଶ୍ଵାସକର ଏହା ବୁଝିବାର ଅନ୍ତର
ଦ୍ୱାରା ।

ଦଳେ କାହିଁ ଭଙ୍ଗ ତାଙ୍କର ପ୍ରେୟ ଦସ୍ତୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
ପରିଧାନରେ ଏହି ପରମାର୍ଥ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ,
କୁଞ୍ଚିତ ସରଶ୍ଵା ଗୁପ୍ତକବରେ ଅନୁଭାବ କରିଯିବ ? ଯୁଦ୍ଧ
ଅନୁଭାବ ଗଲେ ଅନେକ କ୍ଷତି ସାବାର କରିବାକୁ ହେବ
ପରଶ ହୁର୍ମୁଟି ଅରେଦ୍ୟ ଓ ସେନ୍ୟାମନ୍ତ୍ର ପରାକ୍ରମଶାଳୀ
ଅଟ୍ଟନ୍ତି, ଅତ୍ରି ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଅନିନ୍ତା ସାଧନରେ ସମସ୍ତେ ଦୂଶା
ନଥିବେ, କାରଣ ସେ ମୋର କିନ୍ତୁ କ୍ଷତି ବର ନାହାନ୍ତି
କିମ୍ବା ଅଧିକ୍ରମ ପ୍ରେୟ ଅଟ୍ଟନ୍ତି । ଅନେକ ସୁକ୍ରିତିକ ପରେ ଅବ-
ଶେଷରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, କରେ ଯେ ଅଂଶ୍ୟ ଜାଗାନ୍ତରେ
ନାକହିନ୍ତା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ସରଶ୍ଵା ବଜାକୁ ନୌକାରେ
ପରାବତମ ପ୍ରଦେଶକୁ ନେଇ ଜଳକୁ ଫେଲ ଦେଇ ମନୋ-
ରଥ ସିଦ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ । ଦିନନ୍ଦ୍ୟାୟୀ ରତ୍ନ ତାଙ୍କ
ବନ୍ଦବ ନିଷ୍ଠିତକୁ ଏହି ମର୍ମରେ ଖଣ୍ଡିବ ପଥ ପ୍ରେରଣ କରେ ।
“ପ୍ରେୟ ଉତ୍ସାହେବ, ଶୀଘ୍ର ଅଧିକ୍ରମ ପ୍ରବଳ ହୋଇଥିଲୁ,
ଅର୍ଥବେବ ପ୍ରଖର କରଣ ବର୍ଣଣ କରୁଥିଲୁ, ଅଧିନା
ମୁଦ୍ରମିପର ଏ ନିର୍ଜଳ ପ୍ରଦେଶରେ କାମ କରିବା ବଢ଼ି
ପରିବ ହୋଇ ପଥାକୁ, ଜାମା ଶାତକୋପାୟ ଅବ-
ନ୍ତମରକର ସୁନ୍ଦର ଅର୍ଥନ୍ତରାଣ ଶୀଘ୍ରକୁ ରକ୍ଷା ମିଳୁ ନାହିଁ,
ଅପର ଏକା ଏ ସଂସାରରେ ପ୍ରକୃତ ସୁଖୀ, କାରଣ ରକ୍ଷଣ
ପରାମରଶମନ କରଣପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲୁନ୍ତି ଅଂଶ୍ୟ ଶାକର-
ବିଶ୍ୱ ପକଳ ଦେବ ପଦ୍ମବ୍ୟକ୍ତନର ମୁଦ୍ରାଙ୍କଳନରେ ଅପ-
ରମ ପ୍ରକାଶାଧନ କରୁଥିଲୁନ୍ତି । ବିଦ୍ଵାନ ଦୈତ୍ୟାନିବ ଗଣ
ଅମାରରେ ଅପଶକ୍ତି ପ୍ରମିଳାକ କରୁଥିଲୁନ୍ତି । ଅପଶ ରକ୍ଷି-

କରୁ ମୁଁ ମନଭାଗ ଅପଶକ୍ତି ସଙ୍ଗରେ ଲକ୍ଷ ବର୍ଣ୍ଣମ୍ବ ମୁଖ
ଉଥରେ କରିବାକୁ ନିଜାନ୍ତ ପରମାର୍ଥ ହୋଇଥାଏ ।
ସ୍ଵପ୍ନରେ ଅଂଶ୍ୟ ବର୍ଷରେ ସଂଭବ କରିବାର ବୁଝା
ନିଜାନ୍ତ ଉଚ୍ଚି ହୋଇଥାଏ, ଅପଶ ଓ ମୁଁ ଅନୁଭବନେମ୍ ହୋଇ
ଦୀନା କରିବା ଅର ଅପଶ ମୋ ଅରାର୍ଥନୀ ପାଇଁ
କିନ୍ତୁ ଅଭିମର କରିବେ କାହିଁ, କାରଣ ଏହା କ୍ରୁଦ୍ଧବକର
କରେଥି । କେବଳ ଅପଶକ୍ତି ଅନୁଭବର ଅପେକ୍ଷା ରହି ।”
ପଦ୍ମବ ହୃଦୟ ସରଶ୍ଵାସତା ଏ ପଢ଼ିଯାଇ ବୁଝେ ନ ପାର
ସାନନ୍ଦରେ ଅନୁଭବ ପ୍ରଦାନ କରିଲେ । ଅହୋ ! ସଂସା-
ରରେ ସରଳ ହୃଦୟ କବିତା ସହଜରେ ପ୍ରଚାରିତ
ହୁଏ !

ନିର୍ଜଳ ଦବସରେ କାହିଁପାଇବା ଦଳବଳ ସହ ସର-
ଶ୍ଵାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । କାବିତ ଓ ନାଟ୍କାର ଦଳ
ତାଙ୍କର ପ୍ରେୟ ସନ୍ତୋଷପୂର୍ଣ୍ଣଶକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଳ୍ପ ବେଳେ
ନୁହନ୍ତି । ଯଥା ସମୟରେ ଜୋକି ରଜ୍ଜୋତିତ ଅଭିମର-
ରେ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ଏକ ସରଶ୍ଵା ସଜ୍ଜାକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ
କୁର୍ମୀମ ସ୍ଥାନ ପ୍ରମୁଦିତ କରିଗଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାର ପାକାଳରେ
ଭୁତ୍ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ନୌକାରୁ ହୋଇ ଭୁତ୍ସମ୍ବୁଦ୍ଧର କିନ୍ତୁ ପ୍ରମାଣ
ଦର୍ଶନବା ପାଇଁ ଅଂଶ୍ୟାବକଶରେ ଫୀଲାନ୍ତକୁ ହେଲେ ।
ସଙ୍ଗୀତର ମୁଧ୍ୟର ସରଶ୍ଵା ସଜ୍ଜାକର ହୃଦୟରୁ ମସି ମୁହଁ ବରିଧିଲୁ,
ସେ ସଂସାରର ଶୁଭବୁଦ୍ଧ ମାନବକୁ ମହିମା ସୁରଣ କରି
ପରମାନନ୍ଦ ଉପରେରେ କରିବାକୁ ପାଇଲେ । କାରଣ ଯେବେ
ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରେୟ ସଙ୍ଗୀତ ବଣ ଜାଗେ ସେ ପରମ
ପ୍ରେୟମ୍ ଦେଖେ । ଯଥା— “କହେଇ ପାଇଁ ମୁହଁ
ବିଶ୍ୱାସପୂର୍ବ କାହିଁ, ଶର୍ମେପୁର୍ବପରମାନନ୍ଦ
ରବନ୍ତି, ସର୍ପାଶୀକରି ପରମ ନିର୍ଜଳ ପରମାନନ୍ଦ ।”

ଅତ୍ୟ ବାବିରକାଳ ହୃଦୟ ଏଥରୁ ଅନ୍ତରଗ କର ଅନନ୍ତ ପାଇଲେ ନାହିଁ କରଂ ପରମ ବିଷାଦ ଉପଗତ ହେଲେ । ତାକ ହୃଦୟର ସେ ଯେଉଁ ଜାତ ଯୋଗଶ କର ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ତାଙ୍କର ସ୍ଵରୂପିତ ମୁଲୋମ୍ପାଠକ କରିଅଛୁ । ସେ ମନେ କରୁଛନ୍ତି ନାହୁଁ ଆକର ଏ ଗାତ ଚଢାକ ରହ ନୁହେ କେତେବେ ପରମାଣୁରେ ମୋହର ମନୋଗତ କରିବାକାଳ କରିବାକାଳ ଏହିନିକଟରେ ଏ ବୁନ୍ଦର ଗଢାକ ଗଣ' କର କଣ ବହିଲ ପର ଜଣାଇ-
ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧେ ମୋହର ହୁବରିବନ୍ଧିପନ କର ଦେବ । ପରୀମାନେ କବାକୁତ୍ତିଏ ଉଚ୍ଚବରରେ ସରଣୀବାକୁ ସରବ କରିଦେବାକୁ ତେଜ୍ଜା କରୁଅଛନ୍ତି । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଦେବ ମୋତେ ଏହେ ଅରକୁ ନେଥରେ ଅନାହେ ଅଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ପୂର୍ବରେ କେବେ ଏପିରିତ ଦେଖା-
ଯାଇ ନ ଥିଲ, ବୋଧ କୁଏ ଏଥରେ' କିନ୍ତୁ ଉଦେଶ୍ୟ ଅଛୁ । ଅଛୋ ! ପାପଗୁର ହୃଦୟବିଜାର କ ଅରୁତ,
ଯେଉଁ ଶୋଭାରୀ ପାଷାଣ ହୃଦୟକୁ ତରଳାଇପାରେ,
ତାହା ଏ ହୃଦୟରେ ବିପଣନ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।
କ ଅଶ୍ରୁର୍ୟ ! ଏହିପର କବି ଭ୍ରମକାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିବା
ଭୟରେ ଅଧିର ହୋଇଭାନକର ସ୍ତୋତ୍ରପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଖକୁ ରହି,
ପରମାନନ୍ଦ ଘରେ କଲେ । ଥେମନେ ସରଣୀ ବାକାକ
ଗଞ୍ଜର ଜଳରେ ନିଷେଷ କର କାତ୍ତ୍ୟାବ ମାତ୍ର କଷିଲେ ।
ତାଙ୍କର ଅବିନାଶ ଅଗୁ ପାର୍ଥିବ ପ୍ରଶର୍ଯ୍ୟ ପରିଶାମ ଚାରି,
ଅମ୍ବର ଧାମକୁ ଧାରଗଲା ।

ଏଣେ ବାକେ ବଜା ନିଜେ ପାଣିକ ତେଉଁ ପତ ଅର୍ଦ୍ଦ-
ବିଷନରେ ନାବିମାନକୁଥାର ଉପରକୁ ଅମାତ ହେଲେ
ଓ କର ତୋଳାଇଲ ପତିଗଲ । ପାପକୁ ଅବୁଦ କରିବକୁ
ବିଷାଦ ମସାରେ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ବାକି ବଜା କପଟାଶ୍ରୀ-
ପଣ୍ଡି ନିଧିକରେ ଭ୍ରମିତଥିଲ ନିକଟରେ ପ୍ରବେଶ କର
ନିମ୍ନଲ କିମ୍ବାକୁଥାର ଅଗ୍ରାଷାକରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ଅପରି ସରଣୀ ତାଙ୍କର ହୃଦୟଗତ ହେଲ । ଯେଉଁଠାରେ
ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର ଲାଗିଥାରେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଏଠଣା ହୃଦ-
ରୀତିରେ ପାଶ କରିଥାଏ, ମୁଖ ଓ ପିତମାନେ
କରିଥାଏ, ଏ କରିବାକାର ବର୍ଣ୍ଣ କରୁ ଅଛନ୍ତି,

ଦେଇଅଛନ୍ତି ଓ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଅରଜମାନ ଦୁଃଖରେ ଶିଖିବାପୁଣ୍ୟ
ଦ୍ୟାଗ କରୁଅଛୁ, ଶଣି ଓ ହରିଶମାନ ବାବୁବ ଦାଟେ
କୀତା କର କିନ୍ତୁ ଅଛନ୍ତି ରେ ମାନବ ! ତୋହର ନାହିଁ
କେଉଁଠାରେ ? କୁ ବ୍ୟାପ୍ରକର ନିଶ୍ଚଂଗ, ସମକଲମୁଖ ତେବେ
ଅବଦତ, ତୋହର ବର୍ଷ, ଦୟ, ଅଭିମାନ କାହିଁ ? ।
ତୋହର ଏହି ଅମ୍ବ ମୋହର କାଳୁ
ଏଇ ଅମ୍ବ କୀତାଶେଷ । ଏବତା, କୁତୁଷେଷ ପ୍ରକାଶ
ତୋ ହୃଦୟରେ ସତତ ବିଶଳ କରେ ଅମ୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏହି
ବାରଗ ଅମ୍ବର ଧ୍ୟାନରେ ତୋହର ଉଦୟ ଓ ତୋହର
ଧ୍ୟାନରେ ଅମ୍ବର ଅନ୍ୟଦ୍ୟ ! କୁତୁ ତଥାପି ହୃଜେତ
କିମ୍ବା ଏହି ଯେ କୁ ଯାହା ସ୍ଵକଳ ନାଶରେ ପ୍ରାତି ଅନୁ-
ରବ କରୁ ! ଏହି କଣ ତୋହର ଉର୍ଧ୍ବ-ନିବାନ ? ।

କିମଣଃ ପରୀମାନକର ପ୍ରାତି ସନ୍ଧା ବର୍ଷତ ଅଟ
ଶାପରେ ବାକେ ବଜାକର ଅମଶଳ ସୁତିତ ହେଲ । କିମେ
ସେ ଏହି ପର ନାନା ଜୀବନ ବାର୍ଷିକରେ ଲିପ୍ତ ହେବାକୁ
ଇଂରେଜଭାଷକର୍ତ୍ତା ଧୂତ ହୋଇ ବଟକ ଲାଭବାଗ
କୋଟିରେ ବନବ୍ୟାପ ଅନୁତାପଦ୍ୱୟାଦୟରେ ପଣ୍ଡିତ
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ପର ପ୍ରାଯୁକ୍ତିକୁ ଅବଶ୍ୟାମାଣ ।
ସରଣୀ ଧ୍ୟାନ କର ସେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଧ୍ୟାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ
ଅଛନ୍ତି । ସେ ଧ୍ୟାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ମୁଖ ତାଙ୍କର ବିପଣି
ଜ୍ଞାନି ଅସ୍ମାବାଣୀପୁନରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାଶରରେ ଲିଖିତ ରହିଅଛୁ ।
ଏହି ବାକିବଜାକ ପର ସୁଧୂଷମାନକ ଉଦୟରେ
ପ୍ରାଣକ ଜଗଦ୍ବିଜ୍ଞାନ ହିନ୍ଦୁମାତ୍ରାଜ୍ୟର ଧ୍ୟାନ ସଂବାଧିତ
ହୋଇଅଛୁ । ଏହି ଯେତେବନ୍ଦୀଏ କୁରତରେ ବିଦ୍ୟମାନ
ଧ୍ୟାନ, ଉନ୍ନତି କେତେବନ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁରତରେ ବୀମା ଅଭି-
ନମ କର ରହସ୍ୟ ।

ତତ୍ତ୍ଵର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ।

(ପୂର୍ବାନୁଷ୍ଠାନ)

ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଳ ।

ଶ୍ରୀଧାକି—ହେ ବୌଧାତକ, ଅଳ ଦେଖ, ଆମ କାଳୀକ
ମୁକୁତ ଅଞ୍ଚମ୍ବର କପର ଶୋଭା ହୋଇଥାଏ । ମୁହଁ-
ଅଛେ ଅନ୍ତର୍ମାଳକର ତମାବେଶ ହୋଇଥାଏ ।
ପାହଣାଳ ନି ଶଶେ ସନ୍ଧା କିଣ୍ଣାମ ଜାହିଁ । ଦେଖ;
ନାହାର ଅଳ୍ପ ଦେଇ ପାଦ
ଶୈଖ, ପାଲକ୍ଷ୍ମୀ ପେଜିଯାବ
ସେ ପେଇ ଉପର ମଧ୍ୟର
ପିଅର ମୁଗ୍ଧ ଅନ୍ତର୍ମର ।
ମଧ୍ୟର ପୁଣ୍ୟର ମାସ
ତନ୍ତ୍ରେ ବଜ ବେବାଶ ।
ବଦର ଦୋଳ ମଙ୍ଗେ ଶାର
ବନ୍ଦୀ ବୁଦୁକରୁ ପାବ ।

ଶ୍ରୀଧାକି—ସତେଜ, ଅଛିତ କେତେ ଥାବଳ ଦାଢ଼ିଆ
ଶୁଣା ଅପରିହାତ୍ମି । ଏଥିଥାର୍ଥ ଅଳ ଅମର ପରା କନ
ହେଲ ପର ?

ଶ୍ରୀଧାକି—ଧନ୍ୟ ବୌଧାତକ ! ଧାରଳ ଦାଢ଼ିଆ ଥାବା
କି ବିଶେଷଗ ଦେଇ । କୁଣ୍ଡ କୁରୁଜନମ ରକ୍ତ ପ୍ରକି
ତୁମର କି ଅପାର ରକ୍ତୀ ।

ଶ୍ରୀଧାତକ—ହେ ଭଣ୍ଟାମୁନ୍ଦି । ନୃତ୍ୟକ ତିଳିକ ସେ
ଅନ୍ତର୍ମାଳକ କିବ ? ତାଙ୍କ ନାଁ କଣ ?

ଶ୍ରୀଧାକି—ଶ୍ରୀଧାତକ ! ବେତେ ଥାଟୁ କରୁଛ ? ତୁମେ
କଣ ତାଙ୍କ ନାହିଁ ଯେ ରଗକାଳ ବିଶିଷ୍ଟ ଦେବ
ଅବୁଜଣ ଅଉ ଦଶରଥ ମହାରଜାଙ୍କର ବିଧବା
ଶଣମାନକୁ ସଙ୍ଗରେ ଦେଇ ରଷ୍ଟଣଙ୍ଗକ ଅଞ୍ଚମରୁ
ଦୀଳକୁ ଅପିଅହାତ୍ମି ।

ଶ୍ରୀଧା—ହୁ—ବାବା ବିଶିଷ୍ଟ ଅପିଅହାତ୍ମି ।

ଶ୍ରୀଧା—ଅଉ ବର ?

ଶ୍ରୀଧା—ମୁ—ଦେଖି କର ମନେଜିଲ ଶୋଟାଏ ବାଦ
ଅଧିକ ପର !

ଶୌଧା—କଣ ବହୁତ ? ସେ ଅସିଲକଣି ବାହିକ ଗେ ଶାବ
ବାକୁରକ ମନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ବର ଦେବାର ଏହି ଦେଇ ?
ଭଣ୍ଟାମୁନ୍ଦି—ସମାଧି, ମଧ୍ୟର୍ଦ୍ଧ—ଏହି ଦେବବାହା
ପାଥୀର ପକାଇଲ କି ? ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଥ କୁଣ୍ଡ
ଅପିରେ ଶାକ ଧର୍ତ୍ତରାତ୍ର ପରିପାଳନ କାହାଣ ହେଁ
କଷ ମାଧ୍ୟ ଅର୍ପଣ କରିବା ବିଧେୟ ।

ଶୌଧା—ହେ ଭଣ୍ଟାମୁନ୍ଦି । ମୋତେଇ କଢ଼ ପରିପ୍ରକାଶ କର
ପକାଇଲ ?

ଭଣ୍ଟାମୁନ୍ଦି—ନା, ଭୁମିକୁ କିଏ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବ ?

ଶୌଧା—ଆହା—ଏ ବର ? ବିଶିଷ୍ଟ ଅପିରେ ବୋଲ
ବାହିକାମୁଣ୍ଡ ନିଧାନନ ହୋଇ ସିଙ୍ଗ ହେଲ, ତନ୍ତ୍ର
ରକ୍ତ ଅପିଅହାତ୍ମି, ଗୁରୁ ବାହିକ ତକୁ ମାଧ୍ୟ
ଅର୍ପଣ ନ କରି ବେବଳ ଦସ୍ତ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅଭ୍ୟର୍ତ୍ତନା
କରିଲ ?

ଭଣ୍ଟାମୁନ୍ଦି—ଅମ୍ବେ ଯେ ମାଧ୍ୟ ଛାତ ଦେଇଲାନ୍ତି ତକୁ
ପାଇଁ ପୁଅକ ଦସ୍ତ । ସେ ଛାତ ନାହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଇଁ
ପୁଅକ ଦସ୍ତ । ଜନକ ରୂପ ମାଧ୍ୟ ଛାତ ଦେଇଲାନ୍ତି,
ସେଥିମାନ୍ତି ତାଙ୍କ ତେବଳ ମଧ୍ୟ ଅଉ ଦସ୍ତ ଦିଅଗଲା ।

ଶୌଧା—ସେ କାହିଁକି ମାଧ୍ୟ ଛାତ ଦେଇଲେ ?

ଭଣ୍ଟାମୁନ୍ଦି—ଜାନିଲାକର ବନବାଷ କଥି ଶୁଣିଲ ଦିନ୍ତୁ ଜନକ
ରୂପ ମାଧ୍ୟାଦ୍ଵାରା ତୋଳ କରି ବନବାଷି ହୋଇ
ବେବଳ ବନଦୂଳ ଫଳ ଅହାର ବର ଚନ୍ଦ୍ରବୀପ
ତପୋବନରେ ବହୁତ ବର୍ଷ ହେଲ ତପସ୍ୟା
କରୁଥାନ୍ତି ।

ଶୌଧ—ଆହା ଏଠାରୁ ବାହିକ ଅପିରେ ?

ଭଣ୍ଟାମୁନ୍ଦି—ପ୍ରେୟ ନିର ବାଲୁକୁ କୁରୁକୁ ଦେଖିବା ଧାର୍ଥ
ଅପିଅହାତ୍ମି ।

ଶୌଧ—ତାଙ୍କ ସମଦ୍ରମାନେ ର ଅର୍ଥ ଅମ ଗୁରୁକ
ଅଞ୍ଚମକୁ ଅପିଅହାତ୍ମି । ତାଙ୍କ ସର୍ବକ ଜନକ ରୂପ
କର ରେଣ୍ଟ ହେଲାଗି ହିତାର ।

ଭଣ୍ଟାମୁନ୍ଦି—ଏହାଶି ବର୍ଣ୍ଣନା ରୂପ କେତେବେଳେ କରିଲା
କହ ପଠାଇଲାନ୍ତି, ପଠିଲା ଅର୍ଥାତ୍ କରିଲା ।

ଶୌଧାତକ—ଆଜିର ମୁଣ୍ଡ ବୁଢ଼ାମାଳେ ଦେଖା ଦେଖି
ହୋଇ ଅନନ୍ତରେ ବଥାବର୍ଷ ବରିବେ । ଅମେ
ବାହୁକ ଦୁନ ହୋଇ ବସିଥିବା,—ଗୁରୁ ସମସ୍ତେ ମନୀ
ଖେଳିବା, ଆଜି ତ ଥାଏ ବନ ହୋଇଥାଏ ।

(ଉଦୟବର ସମ୍ପଦ)

ଭାଗ୍ୟନ—ସେହି ପୁରୁଷଙ୍କ ବହୁବାଦ ପାଇଛି ଲକ୍ଷକ
ବାହୁକ ପ୍ରକାଶ କର ସହୃଦୀ ଅଶ୍ରମର ବହୁ-
ବର୍ଗରେ ବୃକ୍ଷ ମଳରେ ବସିଥାଇଛନ୍ତି ।

ଅନ୍ତରେ ସାରାଜ ଅନନ୍ତରେ ବନ୍ଦୁଷ୍ଟ ଚେଷ୍ଟନ
ବାହୀ—ଶୋବେ ସବା ସହିତ ଦୂଦ ଦହେ ଚେଷ୍ଟନ
ନାହିଁ ବିଷ୍ଟମକ ।

ସୁବକ ଓ ପ୍ରକୃତି ।

କହ ମାୟା ଦେବ କହ କୁତୁଳନ !

କେତେ ଦୂର ଅଛ ଯିବ ତୋପଙ୍ଗ
ସତେଜ ଶୈଶବ ପଞ୍ଚ ରହିଲାଣି

କଥି କି ଗଲାଣି କାଳ ତରଙ୍ଗେ ।

ବାହୁ ଘେରାଇଲୁ କବଗୋ ଘେରାଣି

ବାଲୁକାଳ ମୃଣ ପରଳ ମନ

ଚନ୍ଦ୍ରକାରେ ଶତା ସେ ତାପ ଗୁହାଣି

ଖେଳା କରିବୁକେ ବିରୋଧ ପ୍ରାଣ ।

ନିର୍ବିଜାର ହୋଇ ଧୂର ପର କରି

ଖେଳୁଥିଲ ମୁଖେ ନିର୍ମିନ୍ତ ମନେ

ଶୁଦ୍ଧ ତୃତୀ ଦେବ ସତଳ ପାଷାଣୀ

ମୋଗାନ୍ତ ପରାଦ ଧଳ ମୁଁ ଧ୍ୟାନେ ।

ଚମ୍ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବସୁଧିଲ ନରେ

ଶିଖ ଶାନ୍ତିଲ ମଧ୍ୟର ଶାତ

ନିର୍ମାଧିଲ ପାଥ ଦେଖିଛି ଏ ଭବେ

ସମରେ ଶୋଭାପ ହରଷ ତିରେ ।

ନମ ତମ କର ପାପା ତରର

ଅନ୍ତରେ ମନ୍ଦିର ହରାଣେ

ପରା ପରା ପରାପାର ।

ପରପର ଶାନ ହଲ୍ଲ ମୋହର

ଧାର୍ଯ୍ୟ ଯାଉଥିଲ ଶର୍ମ ଦେବନ୍ଦୂ
ଯାତରେ ହରଷେ କରିବ ଅବର

ଧର୍ମ ବାହୁ ରଥ ବିଷ ରତ୍ନମୁ ।
ଧନେ ମନ୍ତ୍ର ଦୋହ ଜଳକ ଜଳନୀ

ଅନ୍ତରେ କବ ନ ସବ ମୋର
ଦାନ ସ୍ଵର ଦୋହ ଜଳକ ଜଳନୀ

ଦେଖିବବ ପୁଣି କି ପୁଲ ମୋର ।

ପୁଣି ଏ କିବ ଗୋ ! ସଂଧାର ଯାଇବା

ମରଣ କାହାକା ଉଦର ଦ୍ୱାରା
ଜରା ପୋଗ ରଥ କୁଟିଲ ରବନା

ଶୋଇ ମୋହ ଅଦ ରହଣ ମାତା—
କାଳ ତୋପାଜରେ ହୋଇଶ ରହିବ

ଉଠୁ ପୁଣି ରବେ ଅବଶ ରେହ
ମରଣ ଅବର୍ତ୍ତ ପାଶକୁ ଧାବିତ

ହେଉଛୁ ଆବନ ମରମ ହେବି ।

କହ ମାୟା ଦେବ କହ କୁତୁଳନ !

କେତେ ଦୂର ଅଛ ଯିବ ତୋ ସଙ୍ଗେ
ସତେଜ ଶୈଶବ ପଞ୍ଚ ରହିଲାଣି

କଥିକି ଗଲାଣି କାଳ ତରଙ୍ଗେ ।

ଉତ୍ତରିଲା ମାୟା “ବିଲୋକ ମୋଶ୍ଯା

ସିରୁ ମୋ . ସଙ୍ଗତେ ଅନ୍ତର୍ମୁ ପଥ
ବାକୁ ପରବନ ଜରା କି ମରଣ

ଜରୁ ଜନ୍ମାନ୍ତର ଥିବ ନିଷ୍ଠିତ ?

ଜଳମ ମରଣ ସେ ସଥେ ତୋଇଶ

ଜାବ ଅଦ ଅନ୍ତ ନୁହନ୍ତି କେହ
‘ଜର ଯଜ୍ଞବନ ବସନ ରଷଣ

ପୁରୁଷଙ୍କ ହେଲେ ଶତର ଦେଖା’ ।

ନିଜକୁ ରୁଲିଲେ କୁଳିବୁ ତୁ ମୋତେ

ତରିବୁ, ବହିବୁ ରବ ଜ୍ଞାପଣ

ନିଜକୁ ପରେଲେ ଜଣିବୁ ତୁ ମୋତେ

କହିବ ଏ ରବ ନଦନ ବନ ।

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତିକରଣ ଯାହା

କବି ଯାହାର ହୃଦୟରେ କାହିଁ
ଖୋଜ ହୁଅସେ ସେହି ହୃଦ ମଗନ ।”

ପଦମ୍ଭ ସହାୟ ଦେଲୁ ସମ୍ମରଣେ
ହେଉ କି କବ କବ ସାରର
ଶରୀର ଯେ କାହିଁ
ଶୈଳବନ ତାର ଫେଲଇ କରେ ।

ସମ୍ମଧୀୟୀ ।

୧

କବି ମୁଦିବର, ଉପଦେଶବାନବାସି,
ଦେଖାଏ ପଥ ମୋଟେ ବହନ ଅସି,
ମହିଁ କଲଇ ଏହି ଶପ ଅଗ୍ରତେ
ଅତିଷ୍ଠ-ଶାଳା ସମ ହୃଦୟ ପ୍ରତେ ।

୨

“କ୍ଲେଣ୍ ହୃଦୟେ ଚଳିଲି, ଅବଶ ପଦ,
କୁନ୍ତି କରଇ ହମେ ମୋ ଶତ ମନ ।
ତ ଶାମ ଏପରଣ୍ୟ ! ଗୁଲାମ୍ ଯେତେ
ବଢ଼ିଲୁ ପରି ବୋଧ ହୃଦୟ ଦେବେ ।

୩

ବୋଲାନ୍ତି ମୁଣି ‘ବସୁ ! ନ ଯାଏ ତହିଁ,
ନୃତ୍ୟ ଆହ୍ଵାନ-ଶାଳା ଗମ୍ଭେ ଯହିଁ ।
ତର କୁଣ୍ଡିଅଲୋକ ଏହି ପ୍ରକଟେ
ଗଲେ ତା’ ପଛେ, ମୃଦୁ ହେବ ନିକଟେ

୪

“ଯାରେ ନିରାଶ୍ୟ ପଥକ ପାଇଁ
ମୋର ଅଶ୍ରୁମ ସଦା ମୁକ୍ତ ଅଛିଲା ।
କାହିଁ ଅସବ କିଛି, ସତ୍ତ୍ଵ ହୃଦରେ-
ଯା’ ଅଛି ହୃଦୟକିନେ ମୁହିଁ ବିତରେ ।

୫

“ଯାପି” ପଥକ, ଏଥି ଅଳ ଶରଣ
କିମ୍ବା ଅଳ ପୂର୍ବମ ମନେ ବିଶ୍ଵର ।
ଅତ୍ୟ ଅହାର; ଶୁଣ ଇତିବ କିମ୍ବ-
କିମ୍ବ ଶଯ୍ୟା ମୁଦ୍ରା, ରଷେ ଅଗିଷ ।

୬

“ହୋଇଲା ଯେତେକ ପଣ୍ଡ ଏ ବନେ

ଦୟାବିକର ମୋତେ ଯେହିଁ ଶକ୍ତି
ଶିଖାଏ ମୋତେ ଦୟା ଅଧିକ ପ୍ରତି ।

୭

“ଦୁଃଖ ଶୋଭକ ଏହି ଉପର୍ଯ୍ୟବେର
ବୋଷ-ବୁଝ ଆଦି ସଂଗ୍ରହ କରେ ।
ଅହାର ବନମୂଳ, ସୁପଦ୍ମ ଫଳ
ପାଳୟ ଏ ନିର୍ଭର ନିର୍ମଳ ଜଳ ।

୮

“ତେବେ କ୍ଷମତାକୁ ଅପ ଦୁଃଖ
ପାରେବ ତନ୍ମୁ ସବୁ କୁନ୍ତି-କୁନ୍ତି ।
ଜର ଅବବ ଅହା ! ଅଳୟ ରବେ ”
ଅଳୟ ବାଲପାଇଁ ଲୋହା ସରବେ !

୯

ନିଶି-ପତିର ସର୍ବ ଶିଶିର ସମ
ଶୁଣି ବୋମଳ ଗିର ଶ୍ରୀ-ରଙ୍ଗନ ।
କିନ୍ତୁ ବନ ପାତ୍ର ମୁକ୍ତିଦରଣ
ଚାକସ୍ତରେ ଧାରେ କଲେ ଗମନ ।

୧୦

ଜଳ ଜନ୍ୟ ନିବତ ବଜ ଭିତରେ
ଶୋବେ କ୍ଷତ୍ର ଅଶ୍ରୁମ, ଲର ଶ୍ରୀମାରେ-
କେତେ ହୃଣି ତେଜନ୍ତି କ୍ଷୁଧା-କଷଣ
ପଥହର ପଥକ ଅଳନ ଧାମ ।

୧୧

ନେଇଲ ତହିଁ ଧନ ରତ୍ନ ବହୁଳ
ଯା’ ବରେ ଶୁଦ୍ଧ ସାମା ମନ ଅବୁଲ ।
ପ୍ରତାର କ୍ଷତ୍ର ସାର ଅର୍ଗଳ ବରେ
ରଷେ ପଷ୍ପକ ପ୍ରବେଶିଲେ ଗନ୍ଧରେ ।

୧୨

ରଜନୀ ଅଗସର ହୋଇଲା ହମେ
ରତ ହୋଇଲେ ଜଳେ ମୁଖେ ଦୟାମେ
ତପସ୍ତି ଜାଗିମେହ ହବନ କାହନେ
ଦୋଷିଲେ ଅହା ଦ୍ୱାରା ଅଗସର ମନେ ।

ଅଶାମ ନିରାଶ ମରନ କାହାମେ

ମୁଖ୍ୟ

୧ ପୃଷ୍ଠା ।

ଆପାତ୍ତ, ୨୯୪ ।

୩୩ ପଂଖ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ଦେବଙ୍କର ଜୀବନୀ ।

(ପୂର୍ବାନୁଗୁଡ଼ ।)

ଚର୍ଚା ପରିଚେତ ।

ଅହମାଦାକ୍ଷ ପୂଜକ ପଦରେ ନିୟକ୍ତ ହେଉ ପରୁ
ରାମକୃଷ୍ଣଦେବ ଏତାଦୃଶୀ ରକ୍ତ, ସର୍ବବିନ୍ଦୁ ଟିକ୍ଟ ଓ ମନୋ-
ନିବେଶ ସହକାରେ ଅର୍ତ୍ତନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ
ଅନ୍ତକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନମୀ ଜୀବନ ପ୍ରାୟ ପୁଣ୍ୟମାନ
ହେଲେ । ସେ କେତେବେଳେ ଦେବଙ୍କର ଚରଣର-
ବିନରେ ପୁଣ୍ୟତନନ୍ଦାଦ ସ୍ଥାପନ ପୂଜକ ତାଙ୍କର ସ୍ଵରୂପ ନୈଁ
କବୁଝ ଗଞ୍ଜାର ଭବ ସମାୟରେ ମରୁ ହେଉଥିଲେ ।
କେତେବେଳେ ଅବା ଜୀବାପ୍ରକାର ଅଳକାର ଓ ପୁଣ୍ୟ-
ମାକାର ବ୍ରାହ୍ମ ହେବାଳ ପୁରୁଷଙ୍କର ଭରି ତାଙ୍କର ଅପ୍ରମାଣୀୟ
ଶୋଭାଦର୍ଶନ ପୂଜକ ମହା ଶେଷମଧ୍ୟବାରରେ ନିମର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ହେଉଥିଲେ । କେତେବେଳେ ଅବା ସମସ୍ତାଦ, କମଳା-
ତ୍ରୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ଧୀରଜକୁ ଶରୀର ଶକ୍ତି ବିଶ୍ୱାସ ପଣୀଟି
ପ୍ରମାଣ ପୂଜକ ଭଲେରାମତ ପାନ ଭରି ଅମ୍ବ-

ସମ୍ମରଣେ କୃତାଙ୍କଳପୁଟରେ ଦଶ୍ରାୟମାନ ହେଉ କାଳର
ବଣ୍ଟରେ ନିମୋତ୍ତ୍ଵପରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କବୁଝ ରେବନ ବରୁ
ଥିଲେ ।—ମା ! ମୋତେ ଦୟା କର ମା !, ତୁ ସମସ୍ତାଦ
ପ୍ରତିକୁ ଦୟାବଲୁଁ, ମୋତେ କି ଦୟା କରିବୁ ନାହିଁ
ମା ! ? ମା ! ମୁଁ ଶାସ୍ତ୍ର ଜାଣେ ନା କିମ୍ବା ପଣ୍ଡିତ ନୁହେ
ମା !, ମା ! ମିଳି ଜାଣେ ନା କିମ୍ବା ଜାଣିବାକୁ ଗୁହେ
ନା ମା !, ମା ! ମୋତେ ଦୟା କରିବୁ କି ନା କହ ? ମା !
ମୋର ପାଶ ବଣ୍ଣାଗତ, ମୋତେ ଥରେ ଦେଖା ଦେ ମା !
ମା ! ମୁଁ ଅନ୍ତର୍ବିନ୍ଦୀ ଗୁହେନା, କିମା ଲୋକଙ୍କ କିବଟରେ
ମାନ୍ୟ ଗଣ୍ୟ ହେବାକୁ ଗୁହେନା ମା !, ମା ! ତୁ ମୋତେ
ଥରେ ଦେଖା ଦେ ମା !

ଏହିରୁପେ କିମ୍ବବିବସ ଅତିବାହିତ ହେଲେବୁ ଦେବଙ୍କ
ଅଦର୍ଦନ ଜନିତ ବିରହ ତାଙ୍କ ମାନସ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରମଣଃ
ଏତେବୁର ପ୍ରବଳ ହେଲେ ଯେ ସମ୍ମରଣାକର୍ତ୍ତା ଜଳମନ୍ତ୍ର
ମାନବ ସହଶ ସେ ସବଦା ବ୍ୟାକୁଳ ଚିନ୍ତରେ ଶିନନ ଭରି-
ବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଧ୍ୟାନୋପବିନ୍ଦୁ ହେଲେ ତାଙ୍କର ବାହ୍ୟ-
ଜୀବ ରହୁ ନ ଥିଲୁ ଓ ଅଛା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଣ ଗୁଡ଼ିବ କାଣ୍ଡପୁଷ୍ପିଲାକା
ଭୁଲ ଜତରବ ଧାରଣ କରୁଥିଲା । କ୍ରମେ ଏହି ବାହ୍ୟ-
ଜୀବ ଉତ୍ସବରେ ନିର୍ମିତ ପ୍ରୋତ୍ସହିତ ହୋଇ ଏକାବ୍ୟପ୍ରେସ୍ରାଫ୍ଟ

ଏ ପଛା ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଯେତେବେଳେ ଅମୃତଜାରେ ଲୁପ୍ତବେଶନ କରୁଥିଲେ, ସୀଘ ମସ୍ତକୋପର ପୁଷ୍ପାପଳ ନଥେ ବାହ୍ୟଜୀବ ଦୂର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥିଲେ । କେତେବେଳେ ଏବା ଅରଚ ବରୁ' ମୁଖମଣ୍ଡଳ ରକ୍ତାଳିଧାରଣପୂର୍ବକ ବକ୍ଷପୁଲ
ଦେଖାଯୁଁ ମାନ୍ଦବ ଭୁଲ୍ଲ ସକାଗ ଟଳମଳ ଓ ବାହ୍ୟଜୀବ ଲେଖ, କେତେବେଳେ ଅରଚ କରୁଛନ୍ତି ବକ୍ଷମାଦ ସ୍ମୃତିଶାଖା ଆହଁ, ଅଥବା ବିମ ହସ୍ତରେ ଦୟା ଓ ଦିଶା ହସ୍ତରେ ଅରଚ ପୂର୍ବଦର ବଳୁଅଛି, ଯେଥର କି ଯଦିକୁଳିତ ତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରତିମା ! ଏକୁଶା ବସ୍ତାରେ ଏକ ଦୟା କେତେବେଳେ ହୁଏ ଦୟା ବିଶ ଯାଉଥିଲା, ତଥାପି ତାଙ୍କର ସଜ୍ଜାଲୀର କରୁଥିଲା ନ ଥିଲା । ଅବଶେଷରେ ବାହ୍ୟକାରମାନେ କ୍ଲାନ୍‌ଟାର୍ ହୋଇ ବାହ୍ୟଯଶ୍ଵାଦ ରଖି ଦେଉଥିଲେ, ତହିଁରେ ସୁନ୍ଦର ତାଙ୍କର ରୁଷେନ୍ ନ ଥିଲା । ଅରଚ କରିବାରେ ମନ୍ତ୍ର, ବଦନ ମାନ୍ଦଶୂନ୍ୟ, କେବଳ ମଧ୍ୟରେ, ଦୁଦୟ ବିଦାରକ ମା ମା କର ଉଚାରଣ କରୁଥିଲେ । କିମ୍ବୁ ଦ୍ୱାକାଳିପରେ ଅଙ୍ଗ ଅବ୍ୟଙ୍ଗ ଶିଥିଳ ରାବ ଧାରଣ କରିବାରୁ ପରିଶେଷରେ ଯେ ରତ୍ନଶାୟୀ ହେଉଥିଲେ । ମନରସ୍ତ କର୍ମଶାସନରେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରକଣ ଦୂର୍ବଳ ସ୍ଵାନ୍ତ୍ୟରକୁ ଦେଖିଯାଇ ସଜ୍ଜାନ୍ତର ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିବିଧ ପରିଚୟୀ କରୁଥିଲେ । ସମୟ ଅମ୍ବରେ ସମସ୍ତ ଶଳୟ ଅଛିବାହିତ ହେଉଥିଲା ରଥାପି ଅନ୍ତର ସଜ୍ଜାଲୀର ହେଉ ନ ଥିଲା । ପରଦିବସ ତାଙ୍କୁ ଅହାର ପରମ ଦେଇଲେ, ତେବେ ସେ ଅହାର କରୁଥିଲେ । ଶୌତ୍ତମ୍ଭସାଦ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତରସରେ ହେଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ମାନ୍ଦବ-ରବର ବାତରେକୁ ଓ ନୟନର ଅବିରତ ଅଞ୍ଚିତମର ବୈବେହେ ବିବମ ନ ଥିଲା ।

ତଦନ୍ତର ଏ ଅବସ୍ଥା ଏମନ୍ତ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାୟ ହେଲା ଯେ ଅନ୍ତରୀ ସଞ୍ଚାରନ ହୋଇ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର ଅର କୌଣସି ନିର୍ମିମ ରହିଲା ନାହିଁ । ବଳୁଦଳ ପୁଷ୍ପମାଦ ଦେବାକ ଚରଣରେ ଅର୍ପଣ କରିବାକୁ ନେଇ ଦେବଶରେ ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ବେତେବେଳେ ଏବା ବାହ୍ୟକୁପୁମରଙ୍ଗିତ ପୁଷ୍ପମାଳା ମହାମାୟାକ ଗଲଦେଶରେ ଅର୍ପଣ କରିବେ କଣ ନିଜେ ତାହା ପିନ୍ଧିଥିଲେ । କେତେ-

ତାହା ନିଜେ ପ୍ରଥମେ ରଖି କରି ରହୁଥିରେ ଦେବାକୁ ସମର୍ପଣ କରୁଥିଲେ । ବେତେବେଳେ ଏବା ଦେବାକୁ ପଇବୋପର ଶପୁଳ କରିଯାଇ ବଣ ନିଜେ ହେବେ ଶପୁଳ କରୁଥିଲେ । ବେତେବେଳେ ସରଳ ଶିଶୁ ପାଇଁ ଦେଖାଇ ସହିତ ତାହା ବାହ୍ୟକାରିତାରେ ମନ୍ତ୍ର, ବେତେବେଳେ ଏବା ଶକ୍ତି ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ପାଦ ଗାଇ ଯୋଜନାମାତ୍ର ସମ୍ପର୍କ କରୁଥିଲେ । ଏହି ପନ୍ଥରେ ଶକ୍ତିମେ ପ୍ରମଗ ବରିବା ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କର ଅନୁନ୍ତର ବରତରଙ୍ଗ ଏମନ୍ତ ପ୍ରବଳ ବେଗ ଧାରଣ କରି ଯେ ତାଙ୍କର ଅର କରୁନ୍ତାଏ ବହୁବ୍ୟାକ ରହିଲା ନାହିଁ, ସେ ରହିଷ୍ଟାର ହୁବାର ପୂର୍ବ ଶିବୋପର ଉପବେଶନ କଲେ ।

ମନରସ୍ତ କର୍ମଶାସନକେ ପୂର୍ବକ ଉପବେଶ୍ଟ ନିଯମ ବହିର୍ଭୂତ କାର୍ଯ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼କ ଅବଲୋକନ କରି ଅତିଶ୍ୟ ଅତିବ୍ୟକ୍ତି ହେଲେ ଓ ଅର୍ଥଶ୍ୟମହାନ୍ୟ ବାରୁଳ ହୋଇ ନିତ୍ୟ ଧୂଳା ବ୍ୟାଧାତ ବରୁଷବା ବିଷୟ କର୍ତ୍ତୃପ୍ରସକ ସମୀପରେ ନିବେଦନ କଲେ । ତହିଁ ସଣ୍ଣିକର ତାମାତା ମଥୁରବାବୁ ଅର୍ଥଶ୍ୟକର ଅବସ୍ଥା ପରଦର୍ଶନ କରିବା ଅରି-ପ୍ରାୟରେ ଏକଦା ସହସା ଦେବାଳୟରେ ଉପଟୁଟି ହେଲେ । ସେ ଦୂରରୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାବଳ ଅବଲୋକନ କରି ପ୍ରେରଣାନ୍ତ କଲେ ଯେ ଜ୍ଞାନକଳନୀ ନିର୍ମୟ ଏହାଙ୍କ ଉପରେ ପରାଗୁଣ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ପ୍ରକାଶ ଯଥାର୍ଥ ଧୂଳା । ମା ରବଚାରଣୀ ଯେ ଏହାଙ୍କର ପଢା ଶ୍ରହଣ କରୁଥିଲୁଣ୍ଠନ ଏଥରେ ତୋଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ରୂପରେ ତକ୍ତା ବରୁ' ମନ୍ତ୍ର ବାରୁଳ ଦୁଦୟରେ ରକ୍ତ-ଭବର ସଞ୍ଚାର ହେଲା; ସେ ସାମାଜି ପ୍ରଣିତର କରି ପରାକ୍ରମ ସମେଧାନ ପୂର୍ବକ ବହିରେ "ପରେ ! ଏହିଦିନେ ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସଂଚଳ ହେଲା ।" ମନ୍ତ୍ରର କର୍ମଶାସନର ସ୍ଵର୍ଗବିଶ୍ୱାସ ଧରି ଯେ କରି ପରା ନିର୍ମୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦେବାଳୟରୁ ବିତାତିବ ବରିଦିନରେ କରୁନ୍ତାଏ ଅର୍ଥଶ୍ୟକର ଅରି-ପ୍ରାୟରେ ବିଶ୍ଵାସାଦିତା ଉତ୍ସବ ହେଲା ଯାହା

କୁଳ ସଙ୍ଗମ ମୂର୍ତ୍ତି ପିନ୍ଧା କିନ୍ତୁ' ଏହିହକୁ ପ୍ରତ୍ୟାମନକ ପୁଲକ
କର୍ମଶିଳାଦୂନକ ପଥ ସାଥୀ ଅଛା ପ୍ରଦାନ କଲେ ଯେ
ଅଗ୍ରିଧିମନାଶ୍ୟକର ଘାଷା ନାହା କରିନ୍ତୁ, ତାକ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ଚୌଣ୍ଡେ ପ୍ରକାର ବାଧା ପ୍ରଦାନ କରଇ ନାହିଁ । କର୍ମଶିଳା-
ମାନେ ତଥବ୍ୟ ତାକ ପରି ଅଛ ଚୌଣ୍ଡେ ପ୍ରକାର
ତଥାରଙ୍ଗି କଲେ ହାତ୍ ।

ଏହି ସମୟରେ ବିମକ୍ଷିତଦେବକର ଜ୍ଞାନକୁଳା ବିମକ୍ଷିତାର ମାନବଜ୍ଞାନା ପମ୍ପରଣ କରିବାରୁ ଚାକର ପିତ୍ତୁକ୍ଷେତ୍ର କମଳାରକ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସଧ୍ୟାରୁ ଚାକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ବିମକ୍ଷିତାର ଏହିକୁଳରେ ଏକ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ବ୍ରଜୀ ବସନ୍ତଗୀର ଦେବାଳୟରେ କର୍ମିକ ବିବିଧରେ ।

ଦେବାଳୟ ସଂଲଗ୍ନରେ ଯେଉଁ ଅତିଥିଶାଳା ଥିଲା
କ୍ରମଶଙ୍କ ନାନା ଦିନିରେ ପାଧୁପତ୍ରାବୀମାନେ ଅସି ହୋଇଲେ
ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଷେମାନେ ରବତାରିଣୀଙ୍କର କମଳାଘାଟ
ଅବୁଚ, ଅନୁପମ ଅଛେବୀଙ୍କର ଦର୍ଶନରେ ପରମ ପ୍ରାଣ
ଲାଭ କରି ନାନା ଦେଶ ପ୍ରଦେଶ ପରିଭୂମିର ଫୁଲକ ତାହା
ତରୁଦିଗ୍ରରେ ବନ୍ଧୁ କଲେ । ତହୁଁ ଦେବା ପରିଦର୍ଶନାଥ
ପ୍ରତ୍ୟେହ ବହୁଲେକବ୍ୟକ୍ତର ସମାଗମ ହେବାକୁ ଲଗାଇ
ଦର୍ଶକବୃନ୍ଦ ପରିଗୁଣ୍ଠି ହୋଇ ଯାହା ଦର୍ଶନ ପ୍ରାଣ କରୁଥିଲେ
ଦେବାଳୟର ପ୍ରତକିତ ନିୟମାନୁସାରେ ତାହା ପ୍ରକଳିତ
ପାଥ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୁ ରମକୃଷ୍ଣଦେବ ତହୁଁମୁଦ୍ରାପ ଗ୍ରହଣ ନ
କରି ତାବୁର ଭଗାନେୟ ହୃଦୟ ମୁଖୁର୍ମୁଖ ସାବ
ଆନନ୍ଦଦିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଣନ କରିଲ ଦେଉଥିଲେ ।

ପୁରୋତ୍ତ ଉନ୍ନତିବିହୀରେ ପକ୍ଷିର ବ ୩ । ୪ ।
ବାଲ ଅତିବାହିତ ହେଲାବୁ, ପରିଶୂଳ୍ୟାବନ୍ଧ ହେଲେ
କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ମାନସର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ-ଏହାରବ ତାଙ୍କର
ଅନ୍ୟାନ୍ୟର ପାଦୀ ଅନ୍ୟକାଳ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ

ପ୍ରସ୍ତୁତି, କହିଲୁଗୁରେ ସେ ସମ୍ମାନ ପନ୍ଥର
ଶାଶ୍ଵତ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଦିବାରୁ କରିବାକୁ ହୁଏ
କର୍ମିତ କୋଣ୍ଡବୁଦ୍ଧି, ସେ କହିଲୁଗୁରେ କୋଣ୍ଡବୁଦ୍ଧି ପରାମର୍ଶ
ଉପର କରି ନ ସ୍ଥଳେ । ତାଙ୍କର ଦିବାରୁ ସମ୍ମାନରେ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରବାଦ ଆହୁ :—ଏବଦା ସମ୍ମାନ ଦେବ ତାଙ୍କ
ପରାମର୍ଶ କରି ପରାମର୍ଶାନ୍ତି ପୁରୁଷେ ଅନୁସାରେ ପରାମର୍ଶ
ଆହୁରି, ଏମନ୍ତ ସମ୍ମାନରେ ଜଣେ ଅଗନ୍ତୁକ ତଥ ଉପରୁ
ହୋଇ ଖୁଲାବାଦି ସହ ସଙ୍ଗୀତ କରିବାରୁ କହିଲୁଗୁରୀ
ପଞ୍ଚାର କରୁଲେବ ଏବନ୍ତିତ ହୋଇପାରେ । ଶ୍ରୋଚାମଳଜ
ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସୃଜନ ତାହାର ବନ୍ଦରେ ଏବଂ ଶିଶୁକଳ
ଧାରଣ କରି ତଥ ଉପରୁ ପରାମର୍ଶ : ସମ୍ମାନର ରମଣୀମନ୍ଦିର
ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ପ୍ରତିବାସିମା ପରିହାସ କରିଲୁ ଉକ୍ତ ଶିଶୁ
କଜନ୍ମାକୁ ପରିଦିଲା ‘ତୁ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବିହାରୀ ବାହି
ହେବୁ ।’ ତହୁଁ ସେ ସମ୍ମାନ ଦେବକ ପ୍ରତି ଅଗ୍ନିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
କରି ଦେଖାର ଦେଇ । ଏହି ଘଟଣାରୁ ଦୂରବର୍ଷ ଉପରୁ
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୀ ବଶରଃ ଉକ୍ତ କନ୍ୟା ସହିତ ସମ୍ମାନ କରିବାକୁ ଦେବକର
ପରିଣୟ ସଙ୍ଗର ହେଲା । ବିବାହ କାଳିଜ କାବ୍ୟର ଶୁଣିଲେ
ନାନାଲକ୍ଷାର ଦୁକୁଳାରରଣା ରମଣୀବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ପରିଦର୍ଶନ
କରି ସମ୍ମାନ ଦେବକ ହୁଦ୍ୟରେ ମାତ୍ରାକରି ସହାଯ
ହେଲା । ସେ ରହିଲାଗର ମା ମା ବୋଲି ଭାବିଷ୍ୟ ହେବେ
ଓ ରେଖରେ ଏମନ୍ତ ମଧ୍ୟରବଣ୍ୟରେ ଶକ୍ତିକଷୟକ ସଙ୍ଗୀତ
ଅରମ୍ଭ କରେ ଯେ ବରଯାଶୀ ଓ ଜନ୍ୟାଯାଶୀ ଉପରୁ
ପକ୍ଷ ଯେ ଯେଉଁଠାରେ ଉପବିଷ୍ଟ ଥିଲେ, ଜଣାସ୍ନାକୁ
ଆଶାବିଷ ଦୁଇ ତଥ ପ୍ରମୀଳ ହୋଇ ରହିଲେ । ଯେ ସେଇ
ବାର୍ଷୀ ବିଦୁତିର ତାହାର ଅଗରଣେ ସେହିପରି ରହିଗଲ
ପରାମର୍ଶ ବିଦୁତିର ଏହି ସମ୍ମାନରେ ପ୍ରାୟ ବ ୧୫
ହେବି ।

ଦିକ୍ଷାତ ହେଲୁ ପରେ ପକୁ ଘମକୃଷ୍ଣ ଦେବ କିଥିରେ
ଦିକସ ଜନ୍ମଭୂମିରେ ଅବସ୍ଥାନ ବରୁଷରେ । ଗ୍ରାମର ଅନେକ
ଦୂରରେ ଚଢ଼ିର ଖାଲ ନାମକ ଏକ ଶୁଣାନ ସୁଲ୍ଲା ଏହି
ଠାରେ ପକୁ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଏକ ବଳୁତରୁ ଓ ତାହାର ଚକ୍ର
ବିଶରେ ଭୁଲସା ଦୂଷ ଘେପଣ ବରସିଲେ । ସ୍ଵଦେଶୀ
ବସ୍ତାନବାନୀନ ପକୁ ଏହି ସ୍ଥାନରେ କରି କହୁ ଉତ୍ସରତିମ୍ବ
ବରସିଲେ । ଧନୋ ଏମନୀ ପରିଷ୍ଠାନ ଘେଷେ ଆହ

କରୁ ପ୍ରତାଗମନ କରୁ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟମତ୍ତା
ମେଣର ଅହାରୀ ସାମାଜି ନେଇ ତାଙ୍କ ଦେଇ ଅସୁ-
ଚିତ୍ତ । ବେଳେବେଳେ ଅବା ସେ ଉଚ୍ଚ ଶୁଣନରେ
ନିଜ କର ଅହାର କରୁଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ଅବା
ଏହି ପରିମାଣ କରିବାକୁ ଆମାଜାନମୂର ପୁଣ୍ୟ
ର ଶୀଘ୍ର ସାଧନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଉଥିଲେ ।

ଶୋଭୁପରେ କିମ୍ବା ବିଷ ଯାପନ ହେଲାବୁ ପ୍ରକା-
ର୍ଷୟ ବର୍ଷିଶେଷରରେ ଅପି ଉପର୍ତ୍ତିତ ହେଲେ ।
ଏହି ଉନ୍ନତିପୂର୍ବ ଅସ୍ଵକ ପ୍ରକଳବେଗରେ ଅନ୍ତମଶବ୍ଦ
। ଦିନର ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଅଣ୍ଟନ୍ତ,
ଏହି, ବିଶ୍ଵମାତ୍ର ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ବେଳେବେଳେ
ତାଙ୍କ ଭାଗାରଥୀ ଡାରରେ ବିଚରଣ କରୁ' ମା ମା
କାର କ୍ରମନ କରୁ ଅଛନ୍ତି, ବେଳେବେଳେ ଅବା ବିରହ-
ପନ୍ଥା ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହୋଇ କରୁ ଅପଣାର ବର୍ଷ ଓ ବେଶ
କି ବିକ୍ରି ପରିବର୍କ ହେତ୍କାର ହୋଇ ଧରାରେ ପଡ଼ୁଅଛନ୍ତି ।
ମନେବେଳେ ଅବା ଭାଗାରଥୀ ଡାରପୁ ବର୍କର୍ମ ମଧ୍ୟରେ
ଅଛି ହୋଇ ଗୋବିଷ୍ଟ ସଦୃଶ ମା ମା ରବରେ କ୍ରମନ
କୁ ଲୋକଧାର ଜାହାନ ସଙ୍କଳ ମିଶ୍ରିତ ହେଉ-
ଥି । ବେଳେବେଳେ ଅବା 'ମା ! ମୁଁ ଧନ ଗୁହେ ନା,
ମାନ ଗୁହେ ନା । ମା ! ମୋତେ କୁ ବାରେ ଦେଖା
ନ ମା ! ମା ! ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରାଚଳକୁ ଗଲେ ତାଆସି କୁ ଅଜି
ମଣାଦେଲୁ ନାହିଁ' ଏହି ପ୍ରକାର କରୁଣ ଭାବରେ
ଅବା କରୁ' ବିରହ ପାତନ ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ବଶରାଃ ରୂମିରେ
ତାରେ ମୁଖ ଘର୍ଷଣ କରୁଅଛନ୍ତି ଓ ତଜ୍ଜନିତ ରକ୍ତ-
ରେ ଶଶର ରକ୍ତାକ୍ରୁ ହୋଇ ଯାଉଅଛି; ବେଳେ-
ଏହି ଅବା ଜାହାନ ଜଳରେ ଜାନନ ବିଷର୍ଜନ କରିବା
କୁ ଉନ୍ନତାବସ୍ଥାରେ ସ୍ଥୋତ୍ରବ୍ୟ ଗର୍ଭରେ ପ୍ରେବେଶ
ହେବାରି । କିନ୍ତୁ ବାମିନୀବାଞ୍ଚନାଧୀନ ମାନବ ତାଙ୍କର
ଏ ଉନ୍ନତାବସ୍ଥା କିନ୍ତୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିନ ପାଇ ତାଙ୍କ
ବୋଲି ପ୍ରିଯ ସିଙ୍ଗାନ୍ତ କଲେ । ଅହା ! ଯେଉଁ
ଅମେର ସହିତ ଅନ୍ତର ଅକାର ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟ, 'ବେଦରେ
ବାଦି ଅଣ୍ଟନ୍ତ ଅଣ୍ଟନ୍ତ ଅବ୍ୟକ୍ତ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତ
ଦର୍ଶନ ବର୍ତ୍ତଦର୍ଶନରେ ଏକପ୍ରକାର ଅଦର୍ଶନ
ବର୍ତ୍ତର', ଯାହାକର ଅବାର ନିର୍ବିଷ ବର୍ତ୍ତକାର

ବେଳେ ଶାସ୍ତ୍ରବାରକର ଲେଖନ ନିଜପ୍ରେ, ଯାହାକର ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟ
ତମ୍ଭା କରୁ' ବାଲୁବାଦ ବର୍ଷିଗଣ ଧୂଳରେ ମନ୍ତ୍ରିତ,
'ଯାହାକର ଅବିରଳ ହେମକାହାଣୀ ବ୍ରଗନତବାରି
ବର୍ଣ୍ଣଦର୍ଶନ ପାଇବାକୁ କୁଣ୍ଡଳ ଦୂରତ୍ତ, 'ଯେ
କିମ୍ବା କୁଣ୍ଡଳ ଅଶ୍ଵର' ଯାହାକର ଗୁରୁତବମ୍ଭାନ ଉତ୍ସ-
ବାଟନ କରିବାକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ ହୋଇ ବିଶ୍ଵାନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ, 'ଯେ
ସହିତୀରୁ ସହ, ମନ୍ତ୍ରିତୀରୁ ସହ, ଶ୍ରେଷ୍ଠୀରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠକ,
ଅନନ୍ତ ଅନ୍ତର୍ଧାନ ପରମାନନ୍ଦ, ମଞ୍ଜଳ ଅନ୍ତର୍ଧାନ ପରମ
ମଞ୍ଜଳ, ସେହି ସତିଦାନମୟ ଜ୍ଞାନବାଢା ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନକର
ଜ୍ଞାନପୁନ୍ତ ମୂର୍ଖର ବର୍ଣ୍ଣନାଲ୍ଲର ହେତେ ମାନସ ମଧ୍ୟରେ
ଯେ କି ଅଲୋକକ ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସାହ ସମୁଦ୍ରର ହେବାର
ସମାବତା, ତାହା ସାଧାରଣ ମନର ସମୁଦ୍ର ବହିର୍ଭୂତ ବଥା ।
କିମେ ? ଏହି ଉନ୍ନତାବସ୍ଥା ଲୋକ ହୋଇ ଅସିବାର
କିମ୍ବାହକାଳ ପରେ ପୁରୁ ପୁନର୍ଥ ସହଜାବସ୍ଥାରେ ଉପ-
ନାତ ହେଲେ ।

କିମଣି ।

କବିତ୍ର ବିସର୍ଜନ ।

(ପୂର୍ବାନୁରୂପ)

(ଗନ୍ଧ)

• ଅନ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦ ।

ଶୀ ମାର୍କିନାଏ ତିର ମେଲ ଆତ୍ମ 'ଯାହାର ଗାନ୍ଧ
ତାହାର ମନରେ ନାହିଁ ସାର ପତ୍ରରେ ନିବ ନାହିଁ' ।
କାଷ, ମା, ଘରର ସମସ୍ତେ ବିଭାଗର କଥାରେ ଲାଗିଥାଏ
ଉଥରେ ଅଭି କିମ୍ବ କଥା ନାହିଁ ଯେହି କରିଦାର ତାଙ୍କ ।
ପାଇ ପତ୍ରରେ, ମୁଲୁବଯାକ ପତ୍ରର ପତ୍ର—ସମୟ
ପୁଅ ଦିଲ—ଏ କି ଉତ୍ତା ଉଥାଗାର । ମାତ୍ର ଯାହାର
କିମ୍ବ ତାହାକୁ ବେଳେ କିମ୍ବ ପଗୁରବାନ୍ତ ନାହିଁ, କେ ମନ୍ଦିର
ବାତ ଅଭିଗାତ ଫରେଣ ମାତ୍ର ଏତେ ଉତ୍ତରଦର୍ଶନରେ ମହିମ
ଶତି ନାହିଁ? କରିବାପରିମାଣ ପରିମାଣ

ମୁଖ ଲାହିଁ । କଣ ଯେମନ୍ତ ଗୋଟାଏ ଦୁଃଖର ପଥର
ତାହା ମନକୁ ମାତ୍ର ବସିଛି, କଣ ଦୁଃଖ ? ସେ ନିଜେ
ଯେମନ୍ତ ଜାଣେ ନାହିଁ । ପିଲାଟା କଣ ଗମୀର ବା ମନର
କଥା ସହଜେ ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କଷ୍ଟରେ
ତାହାର ଉତ୍ତରର ମଧ୍ୟ ଏହି ପାଇଁ ଜାଣ୍ଠି ନାହିଁ,
ହାର କଥା କିବାହ କଷ୍ଟରେ ତାହାର ହକ୍କା ନୁହେ ।

ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସରରେ ମଦନକୁ ବେଳେ କିମ୍ବା କହିବାକୁ ନାହିଁ,
ଏହା ନୂଆ କଥା ନହେ ହିନ୍ଦୁକୁଳରେ ସମସ୍ତକୁ ଘରେ ଏହି
କଥା । ପୁଅ ହୈପ କର କଥା ବାପ ମା ବୁଝିବେ—ସେ
ମାନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ର କିଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତାଏ ! ଅଜ ବାର ଧଂରେଇ
ସର୍ବତା ହିନ୍ଦ ସମାଜକୁ ଅଳ୍ପ ଅତକୁ ଟାଣୁଛି । ଧଂରେଇ
କୁନ୍ତ ବୋରେ ଅରେ ବାବୁ ! ତୁ ଯାହାକୁ ଯେବି
ଚରଣବନ ଘର କରିବୁ ତୁ ତାହାକୁ ଦେଖି ଶୁଣି ନେ,
ବେଗେବୁ ତୁ—ବାପମା କିଛି ବେଗେବେ ନାହିଁ । ଧଂରେଇ
ପ୍ରଥା ଅର ହିନ୍ଦ ପ୍ରଥା ହୁଏଟା ମଧ୍ୟରୁ ବେରୁଟା ଭଲ
କେଉଁଟା ମନ ଅପଶମାନେ ବର୍ଷବକୁ ବଚନ୍ତୁ । ଅମ୍ବେ
ମାନେ ତେର ଦେଖିଛୁ ତେର ଶୁଣିଛୁ । ବାପ ମାଠାକୁ
ପୁଅ ହୈପର ମଙ୍ଗଳକାମୀ ଅର କିଏ ଆଜି ? ବାପ ମା
କୁଳ, ଚରଣ, ବିଷୟ, ଦେଶ କାଳ ପାତ୍ର ଅନେକ ବିଷୟ
ବୁଝି ଅନେକ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରି ବବାହ ପ୍ରସର ପ୍ରେର
କରି ଥାଏନ୍ତି । ଅପରିଶାମଦର୍ଶୀ ନବେଦନରେ ସଂସାର
ପ୍ରକିଞ୍ଚ ଯୁଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ସାତରେ ସମ୍ମୁଖୀୟରେ ଏ ଭର
ଦେଲେ ଅନେକ ପ୍ରକାର କୁଞ୍ଚିତ ପାନବାର ସମ୍ମାନନା ।
ଯୁଦ୍ଧକ ଯୁଦ୍ଧ ସତରାତର ଦ୍ଵିତୀୟ ମୋହର ବଣାରୁଛି ।
ଶ୍ରୀକୃତ୍ୟରେ ସହଜରେ ରୁଲ ପିବାର କଥା । ଦୁଇ ଦିନ
ଭାଗେରେ ତାହାର ପଟକଟା ଗୁଲି ଗଲେ ବିଷମ ବିଭିନ୍ନ
ପାତା । ବିବାହ ପଦେ ଧଂରେଇ ଯୁଦ୍ଧ ଯବନ୍ଧର ଏତେ
ଦେଖାଯାଇ ଏତେ ଗୋଟିଣିପ (ମିଳା ଟଣା) ଘରା ମଜା
ପରିଶାମନର ? ତାମର୍ବେର୍ଷ ଅଦାରଗରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର
ଶତପଥ ପାତିଲା ଅର ହିନ୍ଦ ସମାଜରେ ? ଅଜତା ବା
ଦୁଇ ଦେଖିଯାରେ ନାହିଁ ? ତେବେ ରଣା ଅପ୍ରକାଶ କଥା
ଧରିବାର କିମ୍ବା

ମନ ପାହର କରିବାକୁ ହୁଏ । ମଦନ ଗୋଟିଏ ପାହରେ
ପୁଅ—ବାବାକୁ ଅଗରୁ ତାହାକୁ ଥରେ ଶୁଣାଇ ଦେବା
କରିବ । ବେବଳ ଶୁଣାଇ ଦୟପିବ, ତାହାର ହେତୁ-କର୍ମ-କର୍ମ
ଶୁଣେ, ପିଲାଟା ସେ କଥା କଣ ଜାଣେ ! ମଦନକୁ କିଏ
କରିବ ? କେତେ ଦିନକୁ କେତେ ଦିନ—କାପ୍ତିରେ—କାପ୍ତି
ମାତ୍ର ତହିବେ ନାହିଁ ଯାହା ସାରାରେ କିମ୍ବା ଟାପ୍‌ରକ୍ତାପର
ପଳେ ସେ ସିନା କରିବ । ଅଜ ବାର କିନ୍ତୁ ତୁ ପଢ଼ର
ଲଂଘରେ ପଢ଼ାଏ ପୁଅ ବାପମା ଅଗରେ କିମ୍ବା ବନ୍ଧୁର ବୁଝ
ଶୁଣ ବନ୍ଧୁର ବରୁ ସାରାରେଣି । ସମସ୍ତ ନନ୍ଦନ ଗୋଟାଏ
ଗୋଟାଏ ଦେମାକ ଯୁଦ୍ଧ ପଦମାରୁ ବାହାର ପଢ଼ରେଣି ।

ସଞ୍ଜୁବେଳେ ଜେଜୀମା ଇଚର ଅଗଣା ପିଣ୍ଡରେ ଅସନ୍ନ
ଖୁଣ୍ଡଏପକାଇ ବସିଛନ୍ତି । ହାତରେ କୁଳସୀବଣ୍ଡୀ ଅନ୍ଧାନ୍ତ୍ର
ବୁଲ ଯାଇଛି ମୁହରେ ଫୁଲ ଫୁଲ (ହରେ କୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡ ହରେ ହରେ)
ଶବଦ । ମଦନ ଯାଇ ବୁଲା
ଗୋତ୍ର ତଳେ ଇଠି କରି ଜହାରଟାଏ ହେଲ । ସବୁଦିକେ
ଏହପଥ କରେ । ବୁଢ଼ୀ କିଛି ନ କହ ବାହାତରେ ନାହିଁ
ମୁଣ୍ଡ ଓ ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇଲେ, ପାଖରେ ବସିବାକୁ
ନବାବ କରେ । ମାଲ ମେରୁଯାଏ ଗତ ପିବାବୁ ମୁଣ୍ଡରେ
କୁଆଇଁ ବେବରେ ପକାଇଲେ । ପୁନରାର ମଦନ ମୁଣ୍ଡରେ
ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ ତେବେ ବଳାଗ କଲେ । ମଦନ
ବହିଲୁ—ଜେଜୀ ! ହତ୍ତାମା ମୋତେ ତାବିଅମିଲ, ବାହିଁକ
ତାକିଲ ?

ବୁଢ଼ୀ—ବିଶ୍ରେ—ପାଖରେ ବିଶ୍ରେ—ଦୁଇ ଦିନ
ହେଲ ଦେଖି ନାହିଁ, ସେଥି ସକାଶ ତାକିଲ । ତାହାକାବାଦ
ବୁଢ଼ୀ ସକାଲ ସାବୁଲ କରି ଘେର କଥା କହିଲେ । ବୁଢ଼ୀ
ପଣରେ ମଦନର ଶବ୍ଦ ମନ ମିଳେ—ମଦନ 'ବେବଳ
ଜେଜୀମା ପାଖରେ ପାତ୍ର ପିଠାଇ ରେବୁ ହସି ଶୁଣି କଥା
କହେ । ବୁଢ଼ୀ ପିଲାଟା ଦିନକୁ ମଦନକୁ ପାଳ ସ୍ଥଳେ ।
ବେବଳ— ପାଲେତ ବାପର ମା ପାଲେତ ମାର ମା ।
ମଦନର ଯାହା କିଛି ଅଜି ଦଳ ଜେଜୀ ପାଖରେ । ଜେଜୀ
କଥା ଶୁଣି ମଦନ ଭର ଶୁଣେ ହୁଏ, ଅଜ କିନ୍ତୁ ମଦନ ନିରୁ-
ପ୍ରକାଶ ବେଳେ, ଧେଂ ଧେଂ କରି ଲାଗୁଥାଏ ପକାଇଥାଏ । ସେମନ୍ତ
ବୁଢ଼ୀ କଥା ଶୁଣି ତାହା ମନରେ ଗୋଟାଏ ରୂପ ଉପରୁତେ
ଦେଇ ଥାଏ । ମନୋମନ୍ତ ପରି କଥା ପାଇବାକାରି

କଥା କଥାରେ ଲାଗିଛି । ଏଣୁ ତେଣୁ ସାଗରୁ ମୁଗରୁ
ଦେଇ କଥା କହି ଶେଷଟେ କାହାରୁ କଥା ପକାଇଲେ ।
ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସୁତା ଯେଉଁ ଅସଂଲଗ୍ନ ବାର୍ଦ୍ଦ ବକ୍ତୁବା
ପ୍ରସ୍ତରେ ସେମର ବଜ୍ର ବଥା ଏହି—

‘କଳାଟି କର ସୁନ୍ଦରୁ ଦେଇ ପାଠ ପଢ଼ିଛୁ ଶଶୀର
ଏଇ କୁରୁ କଞ୍ଚାରେଇ ହାତରୁ ଶେଷକେ ଏଷର ବନ୍ଦା
ପର ମେଳିବ କାହିଁ ମଧ୍ୟଦିବି ।

ମହନ ଫଁର ନିଃସଂହାର ପକାଇ କହିଲୁ—କେବା !
ମୁଁ ଅଗେ ପାହୁ କରେ । କୁଳୀ—ତୁ ପାଇ କର, ବହୁ
ତାଙ୍ଗ ହାତରୁ ପୋଷ କରଇ କେବ ନା ତୋ ପକୁରେ
କଟକ ଗୋଡ଼ାର ଯିବ ? ତୁ ବାହା ହୋଇ କଟକ
ପର ଯା ।

ମହନର ସ୍ଵଭବ—କାହାର କଥା ଏହି ପାରେ ନାହିଁ,
ତୁମ୍ହା କଥାରେ କିଛି ଜୀବାବ ନ ଦେଇ ଫଁର କର ନିଃସଂହାର
ପକାଇଲୁ । ଏ ନିଃସଂହାର ବିଦାହରେ ଅନିକୁ ବିଝାକ;
ତୁମ୍ହା ଶୁଣେଇ ମୌନିଂ ସ୍ମୃତି ଲକ୍ଷଣଂ ।

ଉଥି ମଧ୍ୟରେ ଚହୁଳ ପତରଗଲ ବାବୁ ଘଜି ହେଇଲେ ।

ନବମ ପରିଚେତ ।

ମହନର ବିର ହୋଇ ଗଲାଣି । ବିରପର ବିର !
ଦେଖିବାର ଥାଉ କାନରେ କେହି ଶୁଣି ନ ଥିଲେ । ବାଣ
ବଥା, ବାରୁ ନାଚକଥା, ଶୈଷନେଇ ବଥା, ସାନ୍ତୁ ସବାର
ବଥା ତେର ଦିନଯାଏ ପରଗଣ ମଧ୍ୟରେ ଚର୍ଚା
ହେଲାପରି । ବିରଗନ୍ଧରେ ହାତ ଗଞ୍ଜନ୍ତୁ ଶବ୍ଦଶ୍ଵର ସାନ୍ତୁ
ପର ପାରିଲୁ । ସାନ୍ତୁ ସବାର କେତେ ଖଣ୍ଡ ଉଣା
ହେଲାପରି ବୋଲି ସାନ୍ତୁଣି ଓଳିଏ ବୁଝି ବସିଥିଲେ ।
ଏହି ଆଣିପର ବହୁଯାଏ ଦେଖିଁ ଦେଖିଁ ବିରଦର ଦେଇ
ଦେଖି ଦିନ ଗଲାଣି । ଶୁଣିବାରେ ବିରଦର ଉତ୍ସରେ
ଦିଅସରେ କାହାର ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ । ବିରଦର
ଦେଇ ଦିନ ଉତ୍ସରେ ଦିନେ ସାନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଧାଇ-
ଦିନିବେବ ପ୍ରଥମେ କଳନ୍ତା ଦେଖିବାବୁ ଯାଇଥିଲ ତାବୁ
ଦିନ ପାଇବ କରିଥିଲେ । ଧାଇବେବେବ ଉତ୍ସରେ ଥର
ଦିନ ପାଇବ କରିଥିଲେ ।

ଏହେ ରଶ୍ରାରଟୁ ତଳେ ମୁଁ କି ଜାଣିଥିଲ ? ମୋରେ ଯାହା
ଦେଖାଇଥିଲେ ଏହି କାହା ନୁହେ । ଯାର କଥା କିମ୍ବା
ବାହାରେ ପକାଇବେ ସାନ୍ତୁଣି କିମ୍ବା ମନଦୁଃଖ-
ରେ କହ ପକାଇବେ ‘ଆର୍ଥିକି ଗୋପିତ ହେଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କହା
ହେଉ’ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ସୁନ୍ଦର ବାଚ ମଧ୍ୟର ଦେଇ । କେବା ବୁଦ୍ଧି କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ପକାଇ କହିଲେ ପିଲାକାବୁ ମୁଁ ସିବା ଛୁନରେ ପକାଇଲା !
ବଢ଼ିଲେ ବସର କଥା ହାତମୟର ବଥା ପାଖୁକଣ ବସେ କବା
ଚର୍ଚା କରିବେ ? କିନ୍ତୁ ତୁ ମାନ୍ଦିବିନାମ ମହିମରେ ତେବେ
ଦିନୀଏବେ କଥାଟା ବୁଟକୁଟ ହୋଇଥିଲ—କେବିଶାଳପେ,
ପାଣି ବୁଠରେ ଭୁନିକାଳ ହୋଇ ସେହି ଜିମଦିବାରଘର
ବହୁ କଥା । ହେଲେଇମା ଶୁଣିଟା କିମ୍ବା ଶୁଣେଇ—ଦିଲେ
ଗାଥୁଆ ବୁଠରେ ପାଟି କର ବହୁ ପକାଇଲା ବଢ଼ିଲେବ
ହୈଅ ବୋଲି ଯ ହା କହ—ବୁଧ ଯେମନ୍ତୁ ଶୁଣ ତେମନ୍ତୁ ।
ଗପରେ ଗୋତ ତଳେ ପଢ଼ିବାବୁ ନାହିଁ କଥାଗୁଡ଼ାବ
ବେଳିକା ଠୋସ ଠୋସ । ସାନ୍ତୁଣି କଣ ବଢ଼ିଲେବ
ନୁହନ୍ତି ? ସେମାନନା—କଥାରେ ସେ ଅଦର ଗୋରବକବାହିରେ
ଦିଶା ବାହିବାଣି ବହିଲ—ସତ ବହିଲ କେଲେଇମା—
ଆମେତ ବାପ ବାରବ ଘର ହୁଅ । ସମସ୍ତକ ଘରକୁ ଯାଇଁ
ଯାହା ଘର କଥା ସେହିଟି । କିର କାଟି ପକା ବାହାର
ଘରକଥା ଦାଣିରେ ବହିରୁ ନାହିଁ । କମାଣି କରିବାକୁ
ସବୁ ଦିନେ ଉଅସକୁ ଯାଏବେ ଦେଖି ଦେଖି କାହା
ହୋଇ ଗଲାଣି କରଣ ସାନ୍ତୁକ ଘରର କ ଏହି ଟଙ୍କ ?
ଦେଖାନ୍ତି ନରହର ମାହାନ୍ତିକ ଘର ସାନ୍ତୁକ ଅଜିଯାଏ ଚାହୁଁ
ପାଖ କ ଛି କରଣ ସେଲେ ଅସିଲେଣି ଅଜିଯାଏ ଚାହୁଁ
କର, ଶାଶ୍ଵତ ହାତ ଠାର ସବୁ ବହିଲ ତୁ ମାନ୍ଦିବିନାମ
ପାଣିରେ କାହାର ଦିନ ପାଇବ କାହାର ଦିନ ପାଇବ
ଦେଖାନ୍ତି ନରହର ଯେମନ୍ତୁ ପାଣିରେ ପାନ୍ଦେଇ ପାନ୍ଦେଇ
ଯେମନ୍ତୁ ଗୋବର ଗଦା । ଯେଉଁ ଘୋମଳ ହୁଏଇ
ସାନ୍ତୁରେ ଅସିଥିଲେ ମୁହିସା ସଜ୍ଜି କାହାର ପକାଇଲେଣି
ଦିନେ ମୋତେ ତାକି ଅତିରିକ୍ଷିତ ହେଲା ହେଲା
ବୋଲି ଯେ ଧରିବ ମୁଁ ଯାଏ କୁପତେକ ? ଦେଖ କାହାର

ଅମର ଟୁ ପିଠେ ରହିବ ନାହିଁ । ‘ବାପ’ ବଢ଼ିଦରକୁ
ପରୁ ସାଜେ ।

ମଦନର ପଣା ଶୁଣା ପୁଷ୍ପର ମୂଲ୍ୟ । ଶ୍ରୀପୁ ବନ,
ଅର ଅର ଛୁଟିରେ ବାପ ମା ତରେ ଘରକୁ ଥିଲେ
ଉଥିର ପାଦ କିନ୍ତୁ ସେଠା ତାହାର ମଛା ନୁହେ । ସାଗା
ପିଲାମାନେ କୁଟିଲେଖି ପତା ଏହା ଏହା—
ସବୁଦେଲେ ଯେମନ୍ତ ବଣ ଗୋଟାଏ କରୁଥାଏ କବାହ
ବାଦ ତାହା ମନରେ ଯେମନ୍ତ ପଥରଟାଏ ମାତ୍ର ବସିଛି
ପୁଷ୍ପର ହସି ଖୁବି ନାହିଁ ବନଗା ମେଣା ଲେଖି ନାହିଁ ।
ବକ୍ଷିମନେ ଧର କୁଟିଲେ କବତା ଲେଖେ ମଧ୍ୟ ପେଣୁଡ଼ାଏ
ଫରମାଏ କବତା ପର ହୁଏ । ମଦନ ମଳ କଥା ଅର
କେହି ଜାଣିନ ନାହିଁ । ସାବୁଗାନ୍ଧିର କିନ୍ତୁ ପୁଅ ଉପରେ
ସବୁଦେଲେ ନାହିଁ, ପୁଅ ମନକଥା ବେଶ ବୁଝିଲୁଣ୍ଡି, ବଣ
କହିବେ ନିଧାସଟାଏ ପକାର ବୁନି ହୁଅନ୍ତି । ଦିନ ଦିନେ
ଧ୍ୟାନ ନ ପାର କହି ପଚାନ୍ତି ବଣ କରିବ ମାରୁଗାନ୍ତି
ନୁହେ ଯେ ବଦଳ ପକାଇବ । ତେରଥର ତାହାର
ଅଣ୍ଟିରେ ପାଣିଟଳ ତଳ ହେଉଥିବାର ସତ୍ତାମା ଦେଖିଲାଗି ।

ଦଶମ ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ।

ମଦନ ମନରେ ସୁଖ ନାହିଁ ପଣା ଶୁଣାରେ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶା
ପର ଉତ୍ସାହ ନାହିଁ ତଥାପି କୌଣସିରୁପେ ପାଞ୍ଚାଂଶ
ପରସ୍ତା ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । ଏହେଲ ପନ୍ଥର
ତାରିଖ ପରସ୍ତାର ଦିନ । ପରୁ ତାରିଖ ବାଚିବାରତ ଉଥ-
ସବୁ ଆଲକ ବେଦେଶ ବେଠିଅ ରଣ୍ଧାର ସାନ୍ତୁନ ରାଣ୍ଡ
ସେଇ କଟକ ବସାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଗଲାକାଳ ବାଟ ଅଥବା
ଧର୍ମପରେ କେବାମାର କାଳ ହୋଇଗଲା । ବସିଲା ସ୍ଵର୍ଗ ନାହିଁ
କୁଠି ଧରିବୁ ସିକାରୁ ହେବ । ମଦନ କେବା ସକାଶ
ଦର୍ଶାବାନଙ୍କେ କେବା ତାହାକୁ ବତ ସେହି କରୁଥିଲେ ।
ଯୋଧାପରି କାହିଁ ପରିବ ରାଜାନା ହେଲେ । ପରସ୍ତା ଦେବା
ଦିନ ହେଲେ ।

ଏହେବ ବିଭିନ୍ନରେ କୁମିଦାର ମଧ୍ୟରେ ଦେଖାଯାଏ
ତାର ପରର ଦେଖି କୋଣରେ ପଥଥାଅନ୍ତି ତାହାକୁ
ପରିବାନ୍ତମାତ୍ର ପାଦ ପରିବାନ୍ତମାତ୍ର ।

ଜେବା ସକାଶ କାନ୍ଦୁର ଅବକାଶ ଦୀର୍ଘମାତ୍ର । ମାତାକ
ପାନେର୍କ ସକାଶ ଦୃଢ଼ ଅର୍ଥ ଦେବକୁ ପାପକ୍ଷୁ ହେବ
କରିବୁ ମଧ୍ୟ ମାତ୍ରିକ ଦୃଢ଼ ଅନ୍ତମରରେ କରିବା ଦର୍ଶାବାର । ମାତାକର ପରିବାର ବା ବାନ୍ଦୁର ଅନ୍ତି ଅର୍ଦ୍ଧନୀ
ଦେଖିବ ବାରଣ ପାଠ ବୁଝିଲୁ ନେଇ ପ୍ରସ୍ତେତି, ଯୋମାପ୍ରା
ଆମର ମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡା ଚରଚରଙ୍କ କଷ୍ଟ ପ୍ରାପନ କରି
ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ପରିବାର, ସାରଦତାନ୍ତ୍ର କ୍ରାନ୍ତିକ
ଦେଇଲ, କୁଟିଲା ପୋଡ଼ିଶ ବୁଷୋର୍ମୁଖ ହେବ । ଏହୁରୁ
ଉଣା ଅସ୍ତବ ହେବାର ବାଟ କାହିଁ ଦେଖ ଦେବ କର
କହିବେ-ମାନ ମହିତ ଯେ ଦେଖ ହେବ । ଆବରେ ଦେଖା
ଗଲେ ଧାନ ଶୁଭଲ ବେଠିଅ କୋଟିଅ କୁକ୍କା ନାହିଁ ଦଶ
ଦିନର ଟକା ଦରକାର । କରିଦାଶାର ଅୟ ଜଣା ନୁହେ
କିନ୍ତୁ ତମବାର ଶୁନ୍ଦି । ଯେତେ କୁର୍ରିଶ ତେଜେ ପୋର ।
ପାର ଦରେ ଗଜା ନ ଗୁଡ଼ିରେ କାମ ଅଭିନ ଅର ବର୍ମ
ନହେ ଯେ ଶୁଭ ଛୁ ଦିନ ଟାଳ ଦିଅଯିବ ସାନ୍ତୋ ଶୁନ୍ଦି-
ରଣକୁ ଧର ବଟକ ବାହାରରେ । ହୁବେ ବକ୍ଷିବକ୍ଷାର
ଶୁଣି ମନାଜନ ଦରେ କିନ୍ତୁ ଦେଖା ସବୁ । ନବର କିରା
ମେୟରେ ହାଲ ପିଛୁରେ ମୂଳ କରିବୁର ଉଣାର ତୁଣି
ଦଜ୍ଜାର ଟକାର ତମସ୍ତକ ରେଜଙ୍କର ହୋଇ ଯାଇଅଛି ।
ଟାଲ ଅଠିଜାର ଟକାରେ ଖଣ୍ଡ ଅରଣ ନୂଆମିତିକ
ରେଜଙ୍କା କର ଦେଇଲ, ସାଗରେ ବେଠିଅ ସାରମୁଖରେ
କଟକ ସଭଦାରେ ଉଣା ଅସ୍ତବ ଅଧାଅସ ଟକା
ଉଠିଗଲ ।

ସୁରତ୍ତରରେ ହେଁୟ ସମାଧା ହୋଇଗଲ ପାଖିଲେବ-
ମାନେ ଖବ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ନ ହେବ କିମ୍ବା ଯେଥର
ମାତୃଗନ୍ତ ! ମଳ ଗଣେ ଫଳ ! ପଦ୍ମବିଲେ ବହିରେ ମାତୃ
ଦେଖା ନିଶ୍ଚୟ ପରିବାର କର ଅଛନ୍ତି । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି
'ପୁଷ୍ଟେ ଯଶସ୍ଵି ତୋର୍ଯ୍ୟତ ନରଶାର ପୁଣି ରକ୍ଷଣା' ।
ଅପରାଜର ଏତେ ଯେ ଯଶ ମାତୃ ପୁଣି ସେଥିର କାରଣ ।

ଏକାଦଶ ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ।

କେବା ସୁର୍ବେ ଉତ୍ତରରେ ମଦନ ଇତ୍ତା ବା ଆନିଜାରେ
Digitized by srujanika@gmail.com

କରିଲେବ ହେଲେ ଯେପରି ଦୂର ଶିଳଜଣ ମୁସାହେବ
ଗ୍ରାମରେ ବସନ୍ତ ସେହିପରି ଦେହ ମଧ୍ୟରେ ଦୂର ଜମିଟା
ଘେଗ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ଜମିଦାର ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦେହରେ ପୂର୍ବକୁ
ଚେତେତା ଘେଗ ଥିଲା ବର୍ଣ୍ଣମାନ ସେହି ଘେଗ ଗୁଡ଼ାକ
ଏତେବୁଝ ବଳ ପତଙ୍ଗଶି । ମଦନ ସ୍ଵର ଶତ ପରିବୁ
ଅନ୍ତେ ବେଳି ଶୁଣ ମୁଖ୍ୟ ଏହି ପତଙ୍ଗଶି
ଇହିରେ ଉପରୁ ଜଳ ବହୁଗଲ ବାଆ ବହୁବାର ଶକ୍ତି
ପାଇଁ—ମଦନ ପାଟି କର ରୋହେ କର ବାନ ପକାଇଲା ।
ସେହି ଦଳ ସାନ୍ତେ ଗଣାଯାପୁ ହେଲେ ।

ମଦନ ନବୁଜୀର ଅନ୍ଧବାର ଦେଖିଲ ସଂସାରର ବିଅ
କୁଳ ଜାଣେ ନାହିଁ ସଂସାରର ସବୁ ବୋହ ଏକାବେଳେ
ମୁଶ୍ରିର ମାତ ବସିଛି । ସବୁ କଥା ବାଢି ଏବି ହିୟା
ହେଉ ହୁଏ । ସାନ୍ତୁଷ୍ଟା ଅଚେତନ ପ୍ରାୟ ସଲ୍ଲେ ପୁରୀ
ଅବସ୍ଥା ବୁଝେ ବହିରେ “ଆଉ କାହାଲାଗି ? ନଗଦ ଅଳ-
କ୍ଷାରପଦ ଯାହା ଥିଲ ସବୁ ଏହୁ କାହିଁଦେଲେ ଜମିଦା-
ରଙ୍କ ଅନ୍ୟେଷ୍ଟି ହିୟା ହୋଇଗଲା ।

ଦିନେ ସବର ଶିମୁକରଣ ସଂସାର ଅବସ୍ଥା ସବୁ ମଦନକୁ
ଶୁଣାଇ ଦେଲା । ମଦନ ଦେଖିଲେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଯେ ଥୟ
ମାନନ୍ତ ବଳନ୍ତରକୁ ନିଅଞ୍ଚା । ଜମିଦାର ରକ୍ଷାର ଉପାୟ
ନାହିଁ ।

ପଢା ଶୁଣା ଶତ ମଦନ ଘରେ ଅଛି—ତେଣ୍ଠା କଲେ
ମଧ୍ୟ ପଢିରେ ମନ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ଶିମୁକରଣ ଜମି-
ଦାର କଥା କିଛି କହିଲେ ସବୁବେଳେ ସେହି ଗୋଟିଏ
ଉତ୍ତର “ଆପଣ ବୁଝେ ସୁଝେ କରନ୍ତୁ ।” ମଦନ ସବୁବେଳେ
ହରା ଉଦ୍‌ବାସ ଭାବରେ ବସିଥାଏ । ଜମିଦାର ଘରେ
ଫଳପରି ଅର ଦବ ଦବି ନାହିଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ମାନନାଟା
ମଧ୍ୟ ଉଣା ପତଙ୍ଗଶି । ଅର ଫଳପରି ବଚେଶ ଘରେ
ଗଥି ନାହିଁ । ଲୋକ ମାନେ କହନ୍ତି ସାନ୍ତୁଷ୍ଟା ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ମେତେ ଦିନ ଅଛନ୍ତି ତେବେନ ଘର, ତାହାକୁ କଥା
ମଧ୍ୟ ବେଶିଦିନ ନୁହେ । ଲୋକମାନେ ପାଟି ପଟକର
ଦେଖିଲେଣି ଜମିଦାରର ବହୁତା ପହଞ୍ଚ ଭଲ ନୁହେତାହା
ଗୋତ ପତଙ୍ଗମନରୁ ଜମିଦାର ଏହୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶତଙ୍ଗଶି ।

ମନୁଷ୍ୟ ଉପରେ ଯେତେ ଦୁଃଖ ପଡ଼ୁ ପଛକେ ସମ-

ରକ୍ଷା କିଥାକ ନିମନ୍ତେ ପାଶୋର ପଦାର୍ଥକୁ ପୃଷ୍ଠା କରିଅଛନ୍ତି
ଅନ୍ୟଥା ଦାରୁଣ ଦୁଃଖାପାତରେ କ୍ଷତି କଷତ ଦୂଷ୍ୟକ
ଦେଲା ତେବେନ ଜାବନ ଧରିଗ କରିବାକୁ ସରମ
ହୁଅନ୍ତା ? ମଦନ ମୋହନ ତେବେକ ପରମାଣୁରେ ପିତ୍ତ-
ଶୋବ ପାଶେ ଉଦେଶୀ । ସମୟ ସମୟରେ ପୁନ୍ରୁକ୍ତ ଧାତ
ପାଇଁ ଆମ୍ବାର ଆମ୍ବା କବତା ହେବେ ।

ସମାବ ପ୍ରିଯାରେ ମଦନର ଗୋଟିଏ କବତା ଶୁଧା
ହୋଇଅଛି ସମ୍ମାଦକ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଶଂସା କର ଅଛନ୍ତି । ମଦନ
ଅନ୍ଧରେ ସେହି କବତାଟାକୁ ଦେଲା ଜାଅଥ ମଧ୍ୟକୁ
ଗଲେ ଅନ୍ଧ ମନରେ କବତାଟି ପରି ସ୍ଥାକୁ ଟୁଗାଇବେ ।
ପୁରସ୍କାର କବି ପାଇଲେ ? ମଦନର ସ୍ଥା କବତାଟି ଶରି
ଅବଶ୍ୟ ବବରେ ତୋ ତୋ କର ହସିଲେ କହିଲେ —

ମଳ ! ମଳ ! ଏ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଗୀତ ? ଲୋକମାନେ
କହନ୍ତି ରୁମେ ଜଣେ କବି, ଏହି କବତା ପର ? ବଣ କହିଲ
'ମାନବ ଜାବନର ପରମାଣମ' । ଏହା କଣ ! ମୁ ତେର
ଗୀତ ଜାଣେ 'ମନ ଦେଇ ଶୁଣ କୋବିଦେ ନୃପସ୍ତ୍ରା-
ସୁବେଶୀ କଳରେ ବକୁଳ ମୂଳରେ—

ଏହି ଶିମଟା ପାଟିକର ଶାରିବେ ।

ମଦନ ମନରେ ଦାରୁଣ କଷ୍ଟ ଜାତ ହେଲା—ପତଙ୍ଗ
ବଲେ ଅନତାକୁ ଅର କବତା ଲେଖିବେ ନାହିଁ । କବତା
ବିପର୍ଜନ :

ମଦନ ପଥରେ ଏହା ନତ ଦୂରଳତା, ଉଚିତକର୍ମ
ହେଲାନାହିଁ । ଉଚିତ ଅନୁଚିତ କିଏ ବୁଝେ ମଦନ କିନ୍ତୁ
କବତା ବିପର୍ଜନ କଲ ।

ସମାପ୍ତ ।

୩୩୩

ପଞ୍ଚୀକୃତିକ ।

ହେ ପଞ୍ଚୀକୃତି ସତକ ସୁନର,
ତୋତେ ଦେଖି ପଞ୍ଚୀକୃତି ମୋ ଅନୁର
ଦେଖି ଗୋତ ମନେ ଅର ଜାହା କଥା
Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ରୀ ଅସର ପବଲା ।

ଶ୍ରୀ ସରଗ-ଦେବତା ।

ହାରେ ଛବେ ପେଷନ୍ତି ବାରତା ।

ବଳପନା ବାନେ ବହେ ସେ ସମ୍ମାଦ—

“ଏହିଏ କେବେ ତୋର ଏ କଷାଦ ?

ତୋ ଦୁଃଖେ କି ସେହି ନୁହଇ ବଳକ ?

ସୁର ତେବେ ତାର ଶିଶ୍ବ ଆଶାପଳ ।”

ହେ ପଞ୍ଜୀକୃଷବ ସରଳ ସୁନ୍ଦର,

ଶ୍ରୀ ତୋର ବଥା ବାନେ ମୋ ଅନ୍ତର ।

ତୋର ବେଦେ-ଦର ଦୁଃଖପୂର୍ବ ଅସି

ମୋର କ୍ଷୁଦ୍ର ପାଶ ପକାଉଛି ଗ୍ରାସି ।

ଯେତେ ବେବେ ତେବେ ସଶେ ତୋରଦୁଃଖ ।

ବୟର କି ରେଖା ସୁଖ ମୟୁଖ

ଉଚ୍ଛବିବ ନାହିଁ ତୋର ଅମାରି,

କି ଦେଖିବ କେହି ତୋ ଜାବନାରି ?

କର୍ମ କରି କରି କାହିଁ ଭୁ ଜାବନ,

ସୁଖଭୋଗ ଦେଇ ଦିକ୍ଷାପଦ;

ଆର ସୁଖଭୋଗ, ପରିବାର ପାଇଁ

ଏକାବେଳେ ଅନ ତୋର ମିଳେ ନାହିଁ ।

ବୁଝ, କାହିଁ ଧାନ କରୁ ତା ଅମଳ,

କୁହକେ ଯାଏ ତା ଉଦ୍‌ଦେଶ ସାଗର ।

ତହିଁ ମହାଯତେ ବିଲାସିତା ପଦେ

ଅନିବ ଅର୍ଥନ୍ତି ହିଷ୍ପ ଗଦନଦେ

ସେ-ପକ୍ଷେ ହୋତାଏ କରନ୍ତି ପ୍ରଗର—

“ସତ ତିରରତ ବିରବ-ରତ୍ନାର ।

ସୁର୍ବୁଷେ ତହିଁ ମୁକୁତାର ଫଳ

ଫଳେ ମାଳ ମାଳ ଦିଶର ସୁନ୍ଦର ।

ସେ ଦେଶ ଅଲକା, କି ଅବା ସେ ବଥା

ସୁର୍ପୁର୍ବ ରମୀ ଅଛୁ କି ଅନ୍ୟଥା ?

ସୁର୍ପୁର୍ବ ରମୀ, ବର କୁଷେବଳ,

କି ମର କୃଷ ଏବେ ତୋ ଉଜଳ ?:

ଯାର ଯେବେ ଶେଷ୍ୟାଧୀନ କୁପତି

ଦେଖିଲେ ଯାର ଟେକାସି ତୁଳ

ସାହାକ ଅଦିଶେ ଅସଂଖ୍ୟ ଦେଇଲ

ଅନୁନ ଉଚ୍ଛବେ ହେଲ କ୍ଷଣ କେ,

ସେହି ଖୋଲାଇଲେ ଶତଶତ ସର,

ସାହାକ ଅଗ୍ରେ ସିଂହପତି କଳ,

ଶ୍ରୀ ଅଗ୍ରେ ବାହୁଦ୍ୱାରେ ବାଟ,

କେ ମୁକୁତଦେବ ଧୀର କାରମଣି

କହୁରମୀ ସେବା ମହାବୁଦ୍ଧ ଗଣି

କାରିଗି ଅଗ୍ରେ ଯକଳର ପଦ

ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉଚିତ ଚକର ସମ୍ବନ୍ଧ,

ବାହୁ ଲକ୍ଷ ମଥା, ଶେଷ କିନ୍ତୁ ଶିର

ଦେଇଲେ ବଳ ହିତେ ଜନମ ରୂପିର ।

ଗୋହବରୁ (୧) ବହ ଯବନ ରକତ

ସୁର୍ପୁର୍ବ ନାମ ବଲକ ଗପନ ?

ହେ ପଞ୍ଜୀକୃଷବ ସରଳ ସୁନ୍ଦର,

ତୋ ଦଶା ମନ୍ତ୍ରେ ମୋ ମାନସପାଗର ।

କି ବରବ କର ତୋହପର ଦାନ

ସଂସାରରେ ହେୟ ଜାବ ମହିଁ ହାଜାନ ।

ହୋଇଥାନ୍ତି ଯେବେ କବୁଳ ବା କବି

ହୁଦୟ ଶୋଣିରେ ପର୍ଯ୍ୟ ତୋର କୁହି

ନରନାଶପ୍ରାଣେ ଅଣନ୍ତି ବରୁଣା,

କରନ୍ତୁ ତୋ ପ୍ରତି ଧନିକର ଦୃଶ୍ୟ,

ନାଣନ୍ତି କ୍ଷଣକେ ଧନିର ବିଲାସ,

ଟଳାନ୍ତି ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜ ଉଦ୍ବାସ,

ପ୍ରତିପାଣେ ଗୁଣ ଉପକାର ଦଶା,

ପେଶନ୍ତ ମାନବେ କରିବ ଅଗରା,

ତହିଁ ବେଶନାଦ କର ମହାରାଜେ

ସାହିସ ଉତ୍ସାହ ଉବ୍ଧି ପରିବେ,

ଦେଖାନ୍ତ ଜଗତେ ଲୋକମାନ କିମ୍ବା

ଅଥିମୁନଠାରୁ ନୁହଇ ହୁକରା ।

(୧) ଗୋହବରୁ-‘ରଧ’ ରାଜ୍ୟ ପାତ୍ରମାନ୍ଦ କରନ୍ତିର ପରିଚିତ
ଯୋଗ୍ୟମୁନଦେବ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଯୋଗ୍ୟମୁନଙ୍କ ପରିଚିତ

ତେବେ କହୁଥିବ, କାହିଁଯାଏ ମନ,
ସୁଖ ହୁଅଛିଥ କରଇ ଦର୍ଶନ ।
ତୁ ଅଟୁ ଆବନ୍ତି-କର ! ନାହିଁଥ—
ତୋ ଦେବେ ଦେଖଇ ହୁହ ପରକାଶ ।
ତୋ ସୁଖ ଶଶୀର ଲେମ ମୋଟି ଗୋଟି
କରୁଥ ଅନ୍ତର୍ଜାଳ କରି ଚାଟି କୋଟି
କହୁଇ, ଦେଖାଏ କେତେ କେତେ ଚିହ୍ନ
ସଂସାରେ ହୁହୁ'ର ଯାଇ ମାନଚିହ୍ନ ।
ମୁହିଁ କର ନୁହେ ତୋ ପର ସରଳ,
ମୋର ମୁଖେ ମଧ୍ୟ ହୃଦୟେ ଗରଳ,
କବେଁ ଏବ କଥା, କହେଁ ମୁହିଁ ଅଳ,
ଅନ୍ତର ବାହାର ନୁହେ ସମାନ,
ମୁଖେ ଯାକୁ ଢାକେ ବନ୍ଦ କନ୍ତୁ ବୋଲି
ଶୀର ସଙ୍ଗେ ବିଷ ତାକ ଦିବ, ଗୋଟି ।
କହୁ ନାହିଁ ମିଛେ କରଇ ଗରବ.
ମୁହେ ଉପବାସ ବାହାରା କରବ ।
ଶତଗ୍ରହି ବସ୍ତ ନଥାଏ ମୋବରେ,
ମାରି ଲୁଗା ବିଷେ “ହରିମାଳ”ରେ ।
ଦାଣ୍ଡ କଣ୍ଠ ପର ଫୁଲଦଶ ଶତ
ଖଲେ ରୁହେ ସଥା ମଦମନ୍ତ୍ର ହାତୀ ।
କନ୍ତୁ କର ତୋର ମହିତ ବେରାର
ଜାଣେ ସେହି ଯାର ଅନୁର ଉଦାର
ନାହିଁ ତୋ ଉଚିତରେ କଥଟକଳନା,
ମୁଖେ ରହୁଥାଏ, ହୃଦୟେ ରହୁନା ।
ଉଚିତ ବାହାର ତୋର ଏକାକାର ।
ତୋରେ ତୋହପର ଦେଖଇ ସଂସାର ।
ସାଧ୍ୟ ଯେଣୁ ଭୁବି ତୋ ମୁଖ ସୁନ୍ଦର
ଅଟେ ସତୀ ତୋର ହୃଦୟ- ଗ୍ରହର ।
ମୋ ମୁଖ ମୁଁ କବେଁ କଷଟତା ପାଇଁ
ଏ ସଂସାରେ ଅଛୁ ବିଧାତା ରାଇର ।
ଯେଣୁ ଯେହୁଥେ ବରେଁ ମୁ କରମ,
ଗରବେ ଗରେଁ ତା କରାତାଧରମ ।
୧୯୯୮ ମସି ତାଟି ମହିନାର ।

ତୋରେ—
ଅନ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ ତୋର ଅଦ୍ଵୀତ
ହେ ପଞ୍ଚାନୁଷ୍ଠାନ ସରଳମୁନ୍ଦର
ତୋ ହୁଅଥ ବ୍ୟଥତ ହୁଏ ମେ,
ରହିବିଲେ ବାପ କର କିଏ ଅର
ତୋ ଯତେ କରୁଛ କ୍ୟାହାର କାହା ?
ଦେଖାଏ ହୁଅଣ୍ଟ ମାର୍ତ୍ତିଣ୍ୟ କରଗ,
ପ୍ରାଚଗର ଧାର, ମେଘ ଗରଜନ,
ହେମକୁର ହୁମ, ଘୋଷର ପ୍ରବଳ
ଶାତ ସହ ଏତେ ଯମର କବଳ ?
କିଏ ତୋରପର ଖଟି ବାରମାସ
ବରଷେ ନମାସ ରହେ ଉପବାସ ?
ତା ଉପରେ ପୃଣି କେତେ ତୋର ପ୍ରକ,
ତାକୁ ତୋଷ ତୋଷ ଯାଏ ତୋର ହୁକୁ ।
କେତେ ତା ମଧ୍ୟରୁ ପଶୁଭୁରୁଧାରୀ
ହୃଦୟବିନ୍ଦୁ ସ୍ନାନ ମାରୁଶୁଶ୍ରୀ,
ନାନାରୂପେ ତୋର ଶେଷନ୍ତି ଶୋଶିତ,
ସ୍ଵକ ସେ ଜାବ, ପାଷାଣ-ପିହତ ।
ସେତେଥିଲେ ତହିଁ ରହୁତାର କର
ପିଶାଚପିଶିତେ ଗଢା ସେହି ଅଗ ।
ନରକର ଶାଟ ତହିଁ ଭେଲାରେଲା ।
ହୁଣୀ ତଣ୍ଟେ ତପି କାର ବା କି ହେଲା !
ଅର୍ଧମର କିନ୍ତୁ ହେବେ କାହିଁ ନେଇ
ଶାନ୍ତିଲେପରେ ଶୋଇନାହିଁ ବେହ ।
ଅର୍ମ୍ଭ ସୁଖଶାନ୍ତି—ଏ ଧ୍ୱନି ବଢ଼ନ
କେହିଁ ଶାପବଳେ କଲ ଅଛୁ ଜନ !
କରଇରେ ତୋର ନର୍ତ୍ତଳଣ ମଥା;
ନୟନ ଅସାରେ ବହୁ ତୋର ବଥା ।
ଏ ସଂସାରେ କିଏ ଦେଖେ ସେ ଅସାର
କିଏ ଶୁଣେ ଭୁବ ତୋର ହାହାକାର !
ଅନ୍ତ ଅନ୍ତ ବୋଲି ସେବେ ଶିଶୁଗଣ
ତୋର ପରେ ନିଷି କରନ୍ତି ଦିନନ୍ତ କୁଣ୍ଡ
ସେ ହନ୍ଦରେଲା କୁଟୀଗମନ୍ୟାଳ
ତେବେ ଅନ୍ତର୍ବୁଦ୍ଧ କରଇ ପଥ୍ୟାବା

ଦୁଇ ବାହଁ ଏହେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ବଥା
ବାହଁ ମୋରପଥ ନାନ୍ଦିଲା ମଥା ।
ଦୁଇ ଶୁଣିଲ ମଜ୍ଜା ରଥତ୍ତୟ
ନାନ୍ଦିଲେ ଉଚ୍ଚ ଲବନ୍ତି ବିଲୟ ।
ଦୁଇଅଛି ଯାହା ଗୋହିଲକୁ ବିହ
ମଦିନାଶୀତି ବରା ଶର ମର;
ଦୁଇ ଅବା, ସୁଧିଷ୍ଠିର ଏହି ନାମ
ନାମ ଅନୁରୂପ ବନୁଷଳ କାମ,
କର ଏହିବୁଷେ ଦୁଇ ବାତ ବହ,
ଦୁଇ ଉତ୍ତିଲ କର ଦଶା ସହ,
ଯେବେ ନବ୍ବି ନଥ ସହତ ସାଗର
ଢେଇଁ ଅଗରିଲେ ବନୀବନିବର;
ଦିଦେଶୀ ବୋଇଷ ହୁମ ଗରଜନ
ଶୁଣି ଶୁଦ୍ଧିଲେ କରି ପେଣୁଗଣ
ବନ୍ଦରେ ଗୋମୟ ଢିହେ ଢିହେ ବୁଲ;
ଦେଖୁ ଶୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତିଲ ନଜାଲିଲ ତୁଲ;
କି ହେବ, କି ହେବ କରୁ କରୁ ଉତ୍ତେ
ଦେବେ ପ୍ରାଣୀ ଗଲେ ଶମନ ନିଳିଷ୍ଟ,
ଦେବ ପ୍ରାମ ହେଲୁ ମହାରଣ ସ୍ଵଳ,
ଅଭବେ ପଞ୍ଚବ ଜ ପିଲାଇଁ ଜଳ ।
ଦେଖ ଦେଖ ପୁଣି ବନୁଶେଇ ହର (୧)
ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ଶୋଣିତେ ଦଶିଲ ପାଠଳ ।
ସେବାରେ ଗଲେବ ଉତ୍ତଳ ଉନ୍ନତ?
ସର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁ ରୂପା ଚର୍ବି କି ଲୁଚିଲ?

କେ ପଞ୍ଚାକୁଷକ ସରଳ ସୁନ୍ଦର,
ତା ନାମେ ଜନମେ ମୋର କୁତୁଳ ।
ଧେନୁଶତ, ରଜ୍ୟିଂହ ଏ ସବଳ
ପରି କୋରି କିମ୍ବ ଦେଲୁ କୁଣ୍ଡବଳ?
ନାହିଁ ନନ୍ଦିଲ ଏ ପଦବୁଷ ଧନ?
ନାହିଁ ନନ୍ଦିଲ (୧) ସମ୍ମାନ କରିବୁ ଅର୍ଜନ?

ନନ୍ଦିଲ ପଦବୁଷ କରିଲାମ ନିକଟବନ୍ତ । ଏହି ପଦବୁଷ
ନିକଟବନ୍ତ ପାରିପଦ । ୧୦ ହରରେ ପୋରଖା ଅଶଳ

ଦେବେ ଦେଖିଲୁ କି ବର ଉଗସ୍ତଳ?
ବୁଥା ସେ ବନ୍ଦନା, କୁ ଜାନ ଦୁଃଖଳ ।
ଦୁଇ ମାତ୍ର ପ୍ରଦୟନୁଷ୍ଠାନ ନାମ,
କି କାଶୁ ତା ଅର୍ଥ ଅବା ତା ସମ୍ମାନ ।
ନାହିଁ ନନ୍ଦିଲର ତାର ପଦ ବଥା
ଦେଖି ବାପ ବାପ ପୁରୁଷ ମୋ ମଥା ।
ବନ୍ଦନା ଦେଖ ବାଣୀ ସହିତର
ଦୟାକର ନେଇଁ ଯୋଗ କର ଶର;
ବାହଁ ନେଇଁ ତାର କଲାଙ୍ଗେ ମୁଁ ନାମ,
ଦେଖିଲୁ ଯେ ବୃଦ୍ଧ କୀଷଣ ମହାନ
ତା ଶାଶ ଅବସ ଦୁଦପଟେ ରହ
ଦେଖେ ବୃଦ୍ଧିର ନୟଜେ ନାଚର ।
ଦାସତ୍ତ୍ଵ-ପେଣ୍ଟ-ଅମନୀ-ଶୋଣିତ
ଦ୍ୱାରା ଶର୍ଷ କବ ସେ ଚରତ ।
ଦେଖାଇଲେ ଦେବା “ଦେଖ ଏ ସମର,
ବସ୍ତୁ, ନରବିଂହ ଉତ୍ତଳ କୁମର
ଉତ୍ତଳ ନୃପତି ଧର୍ମ ପରାମୟ
ଅର୍କ ଦେବାଲୟ ବରେ ଯେ ସ୍ତ୍ରାଧନ,
ସିନ୍ଧୁ ଚଟେ ଯାର ବଜର ମନର,
ବନ୍ଦ କର୍ମ କର୍ମ ଆଟେ ଯା କୁତର,
କରା ଉତ୍ତଳର ଅଧମ ସନ୍ତାଳ
ହେବେ ଯେବେ ନାନ ଶ୍ଵାନ ମୁଁ ସମାଶ,
ଜଗତ ଅଗରେ ଯାହାକୁ ଦେଖାଇ
ବୁଥା ବର୍ଣ୍ଣନା ବରବେ ବଜାର,
ସୁନବର ବର ବର ଯେହୁ ବ୍ୟାପୁ
ଅର୍ଜିରେ ଧରମ ଅବୁଳ ଅଶୟ,
ବାହଁ ଅବି ଏହି ଉତ୍ତର ଯବନ
ପୁରାକାର ଶାନ୍ତି ବହିଲେ ରଗନ!
ଏହି ଶେଷବାର, ନରବିଂହ-ଶର
ସମସ୍ତ ଯବନ ବହିଲେ କିଧନ ।”
ଦେଖ ଦେଖୁ “ଜୟ ନରବିଂହ” ଥିଲି
ଦେଖି ଦେଖିଲା ମୁଖୁ ବ୍ୟାପିଲୁ ଅବଳ ।
କର ଦେବେ ପଦ, ଶିରେ ଶିରସ୍ତାଙ୍କ
Digitized by srujanika@gmail.com

ହେ ପଞ୍ଚୀକୃତ ସରଳ ମୁନ୍ଦର,
ଦେଖିଲ ମୁଁ କେତେ ଲୋକଙ୍କ ସମର ।
ଅନ୍ୟାନ୍ୟାଜେ ଦେବା କହିଲେ ବଢନ
“ଧର୍ମ ଦେଶ ରଖା ପାଇଁ ଏହୁ ରଖା ।
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପବୁଦ୍ଧ ଗର୍ଭ ଅଭିନମ
ଦାଶାତ୍ୟେ ଶୁଣି ଯବନ-ବରମ,
ଆଜି ଦଶା ନିଜ ରହୁଦେବକର, (୧)
ଅତ୍ରିସବା ଦୁଃଖ-ପରମ-କଳର,
କହୁଛର କେତେ ଅସି ଅଭିନମ
କହୁଛନ୍ତି ଦେଖ କି ବନ୍ଧମେ ଖବ
ଦେଖ ଦେଖ ସରଗଲୁ ମନ୍ଦରଣ,
କାହିଁ ଯବନରୁ ନାହିଁ ଏକଜଣ ।
ସେନ୍ୟ ସମନ୍ତରୁ ପାଶେ ରାଜା ରାଜ
ଶିରରେ ଶିରପା ଦେଲେଣି ବନ୍ଧାର ।”
ଏହିପରି ମୁଁ ଦେବା ପରିପାଦେ
କେତେ ରଣ ସ୍ତର ଦେଖିଲ ଅଛାଦେ ।
ମୋ ଦେଶର ରାଜା ମୋ ରାଜ ପରଜା
ଏକ ସଙ୍ଗେ ଟେକ ସମରର ଧୂଜା,
ସୁଧୂନ୍ତି ରଣେ ନାଶିବାକୁ ଅର,
ସଙ୍ଗେ ଗୋଟି ଗୋଟି ସିଂହ ସମବଳୀ ।
ଦେଖି ମନେ ହେଲା ଅନନ୍ତ ଅପାର ।
ବନ୍ଧନ ଧନ୍ୟ ଏ ଉକ୍ତିଲ-ସଂଘାର ।
କିନ୍ତୁ ଗଲିବେଳେ ଦେବା ଯେ ବରନ
ରାଷ୍ଟ୍ର ନେଇରେ ବଦା ଦହିଲ ମୋ ମନ—
“ଏ ଦୁଇର ଛନ୍ଦି ଦେଶେ ରାଶଦନ
ନ ରହିବ, ବସ୍ତୁ, ରାଜିକ ମନିନ ।
ଅଜ ସେନ୍ୟରୁପେ ଯେହୁ ଅସି ଧର
ସର୍ବ୍ୟାକ୍ଷ ନୟନେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ନାଶେ ଅଛା,

କାଲ ତାର ମୁକ୍ତ ହୁଏବୁଥି କଲେ
ନ ଦେଖିବ ଅସି କଥୁନ ପୁରାଳେ ।
ଅଜ ଯେହୁ ରାଜସିଂହ ବେଳାପଥ,
କାଲ ହେବ ଷେଷ-କଣ୍ଠ ପାଦମ୍ଭ ।
ଅସି ଶକ୍ତି ଷେଷ-ଧରିବ ମନ୍ଦର;
ଗ୍ରହଦୋଷେ ନ ପରବ ରୁ ଉଦ୍‌ଦର ।”
ହେ ରାଜ କୃଷକ ଜାତିର ମୁଁ ଏବେ
ଏତେ ବନ୍ଧ ପଦ ରାଜକୁ ରୁ କେତେ;
କାହିଁକି ତୋବର ଏହି ମୁନ୍ଦରିଦ୍ଵାରା;
ବାହାର ନିର୍ଜ୍ଵାଳାହିଁ ତୋର ଦ୍ୱାର ।
ସବୁ ବାଜ ରାଜ ନ ଯାଏ ସମାଜ;
ପଡ଼ିଛୁ ରୁ ନିଶ୍ଚେ ହେବ ତୋ ଉଦ୍‌ଧାର ।

ଓଡ଼ିଆ ଧାଉୁତିତ୍ତ୍ୟ ବିର୍ତ୍ତର ।

(ପୁଷ୍ପାନୁଷ୍ଠାର ।)

୨୪ ସାଶ

ଶସ୍ତ୍ର ସାରୁଅଛି—ଏପରି ସ୍ତରେ ଅନୟତ୍ୟାମ୍ଭ “ଶୋ”
ଆବୁର ରୂପ ଶାଶ ଶବଦୁ ପାକୁଛରେ ଶାଶ ଧାରୁର
ଉପରି ହୋଇଥିଲ । ପରେ ଓଡ଼ିଆକୁ ଅସିଅଛି—ଯଥା
ଶାଶିକ୍ରନ୍ତ ପବାଳାପଥ—ଶାଶୋର୍ଦ୍ଧ ଷ୍ଣ୍ୟନ୍ତେ ପ୍ରବାଳକାଃ

ମୁକ୍ତବ୍ରତୀବ—

୨୫ ସଂଘାର—ନାଶ କରିବା ।

ସମ୍ଭାବନା ଧନ୍ୟ ପ୍ରବାଳକ ହୁ ଧାରୁ ପାକୁଛରେ ‘ହ’ ର ପାଇଁ
ଏବି ‘ହ’ ର ଅର—“ରାଜାପାନୁଷ୍ଠା ଧାରୋ ପୁତ୍ର ପ୍ରାଚୀର
ଅର ରତ୍ୟାଦେ ଶୋଭବତି—ଯତି ପାକୁତ ପକାରି”
ହେବା ଯୋଗ୍ୟ ସଂଘାର ହୋଇ ଓଡ଼ିଆରେ ପାବେଶ
କରିଅଛି । ଯଥା

ସଦେତୁପକାର୍ଯ୍ୟ ସଂଘାର ପାଖାର୍—
Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହୁସ୍ତର୍ମୁଦ୍ରାରେ 'ପ' ଏବଂ 'କ' ହେବାରୁ ଶୋଭ
ଧାରୁଳ ସୃଜନ ହେଉଥିଲ ପରେ ଉଚିତରୁ ଅମାର
ହୋଇଥାଏ । ଯଥା

୧୦ ରଙ୍ଗ କଥିଂ ଶ ଶୋଭାର=

ହେ ରଙ୍ଗ କଥିଂ ନ ଶୋଭାରେ । କର୍ଷୁରମଞ୍ଜଳି

୧୦ ହକାର

ପଶୁଶ ହକ୍କାର ଅଙ୍ଗବରେ ଚଢି—ଲ, ବ
ଅ ଉପର୍ଗର୍ଭବରୁ * କୁ ଧାରୁ "ଅଜାର" ପାବୁରେ
ହକ୍କାର ହୋଇ ଉଚିତରୁ ଅସି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖ କଲ । ଯଥା
ହକ୍କାର ରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ପ. ବନ୍ଦୀଶ୍ଵରବେଶ ଅନ୍ତରେ=

ଅଭାର୍ଯ୍ୟ ମଦନେ ପାରେ ନିବେଶ୍ୟମୁଦ୍ରା । କର୍ଷୁରମଞ୍ଜଳି

୧୪ ହେଇ=ଦେଖିବା ଅର୍ଥ

ଚାଲୋର କଥୁଳିକ ହେଇ ଉପରେ—ଦ୍ଵାଲସ୍ତ୍ରବଜ୍ର

ଏହ ଧରୁଛି ପାବୁରୁ ଅସି ଉଚିତରେ ଚଲୁଅଛି;
ଏବ ସଂସ୍କର-ପକ୍ଷବର୍ତ୍ତ ପର କେବଳ ହୁଏ ନାହିଁ । ପାବୁର
ବେଳେ ଏହାର କରୁଣାନ୍ତି

ଯଥା

ପଛା ହେଇ କରନ୍ତି କୁରୁ ଶୋଭକଳ ପଥ୍ରାର=

ପଥ୍ରାର ଦୃଶ୍ୟ କବିତା କୁରୁ ଶୋଭକଳାଃ ପ୍ରସ୍ତାରେ
ପିଣଳନାଶ

୧୫ ହେ

କୁ ଧାରୁ ପାବୁରେ 'ହୋ' ହୋଇ ଉଚିତରେ
ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ

ଯଥା

ରୁଷଭାଷ୍ୟାଃ ଏକଥ୍ୟର ତୋ ହୋହୁଳ ଉତ୍ସେଣ ବାଦେ-
ଶୌ ବଦତଃ—ପାବୁପ୍ରେବାଶ ।

ଭୂତବାହୋଥବୋ—ହୋଇ, ଥବର—ରତ କୁମର

ତମଣଃ

* ଏ ବସପର୍ବ ବଶ୍ରୁ କ ଧାରୁର ମୂଳ ଅର୍ଥରେ ବାଧା ହେବାରୁ
ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ ପଥ୍ୟାଏ ।

ଧାର୍ଯ୍ୟ- ବାଧତେ ବର କ ବର୍ତ୍ତିତ ପନ୍ଥ ପର୍ବତୀ
ତମେବ ଦଶ କଷ୍ଟକଳା: ରୁଷପର୍ବ ଏତ ସ୍ଵଧା ।

ବେଦ ଓ ଧ୍ୟା' ।

(ପୁଷ୍ଟାନୁଷ୍ଠାନ ।)

ଥରେ ଗୋଟିଏ ବିବାହ ଉପଲବ୍ଧରେ ମୁଁ ଏବ ଗ୍ରାମକୁ
ଯାଇଥିଲ । ସେଠାରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ତର୍କବର ନିବାସ
ଅଛି । ବିବାହ ଉପଲବ୍ଧରେ ନାଟ ହେଉଥିଲ, ମାତ୍ର
ସେଠାକୁ ତର୍କମାନେ ବସନ୍ତେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଅସିଲେ
ନାହିଁ । ଦିନମାନ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ବସନ୍ତରେ ନାଟ ଦେଖି ତର୍କ
ବିନୋଦନ କରିବ କୁ ଏ ଅସିବାର କାରଣ ପରିବର୍ତ୍ତେ
ସେମାନେ କହିଲେ ବସନ୍ତରେ ଜାଗି ନାଟ ଦେଖିଥିଲେ ତିର୍ତ୍ତ
ବିନୋଦନ ହେବ ସତ୍ୟ ମାତ୍ର ରହି ଅବଦନ ଶାଶ୍ଵତ
ଅଭିରମଣ୍ୟ ହୋଇଥିବା ହେଉ କରୁରେ ବସି ଲୁଗା ଶୁଣି
ଆଇବୁଁ ନାହିଁ । ସୁରେଣ୍ଟ ଯେତେକ ବସନ୍ତ ମିହିଲ ତେତେ
ଶୋଭାପତରେ ଶାଶ୍ଵତ ସକାଳକୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସମ୍ରଥ
ହେବ । ତର୍କ ମୁଖରୁ ଏହା ଶୁଣି ମୋର ଅଚିନ୍ତ୍ୟ
ଅନନ୍ତ ହେଲା । ଏହାହି ପୁରୁଷାର୍ଥୀ ସାଧନ ଅଟେ । ମାତ୍ର
ସେ ଶିକ୍ଷା ଦିଅଯାଇ ଅଛି କି ? ଠାକୁର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କର
ବାରମାସରେ ତେବେ ଯାଦା ପୁଣି ହୋଇରେ ଏବାଦିକମେ
ଦଶ ଦନ, ଦନନଟରେ ଏକବିଂଶ ଦନ, ସମନବମାରେ ସପ୍ତ-
ବିଂଶ ରାତାଦ ଦିନେ ରହେ ଜାଗରଣ ପୂର୍ବ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ
ପୁରୁଷାର୍ଥୀ ନକ୍ଷତ୍ର ହେବା ସାବ ଧନ୍ତବ୍ୟ ଏବ ବଦ୍ୟା ବୁଝିର
ନାଶ ହେଉ ନାହିଁ କି ? ଠାକୁରଙ୍କ ନାମରେ ଅସଥା
ଅମ୍ବମାନ ଅଭିନାବରେ ରତ ହୋଇ ଅମ୍ବମାନେ ଦ୍ରମଣଃ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅପଟୁ ହୋଇ ଯାଉଅଛି । କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅନନ୍ତ
ଉପରୋଗ କରିବା ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ନାହିଁ—ମିଥ୍ୟା ଦୀତା,
ଅଳ୍ପମ୍ଭ । ଏବ ମିଥ୍ୟା ଉପରୋଗରେ ଅମ୍ବମାନେ କାବନଙ୍କ
ସାର୍ଥକ ମଶୁଅର୍ବୁଁ, ଯେତେବେଳେ ମନ ନାନାଦ ଶିଳ୍ପ କ୍ରିୟା-
କରିବ କହିଯା ବୁଝିରେ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ରତକିରି କାର୍ଯ୍ୟରେ
ଅନନ୍ତ ଉପରୋଗ କରିବ ତେବେବେଳେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ
ସେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଜନ୍ମବ ଏଥରେ ସନ୍ନେଷ ନାହିଁ ମାତ୍ର ତାହା
ତେଣିକଥାର ନାନାଦ ବୃଥା ଯାଇବାର ଅନନ୍ତରେ ଅଥବା
ମେହାନାଦ ନାନାପ୍ରକାଶ' ଉପରୋଗ ଏବ ଅଭିନାବରେ
ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ମନ ମୁଣ୍ଡି ପୁଜାରେ କୁଳ ଉପର ଏବ
ରତରକ ଅଦେଶକୁ ଲୁହ ଅଛି । କେନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତ୍ର ଉତ୍ସନ୍ଧ ପୁଜାକ

ଇଶ୍ଵରଙ୍କ ଅପ୍ରେତ ପ୍ରମାଣ କରିବା କାରଣ କଞ୍ଚାକିତ ପଣ୍ଡିତ
ଶକ୍ତିଶୀଘ୍ର ବୃଦ୍ଧ ସତ୍ୟ ଏବଂ ଜୀବହମିଆ ରୂପ ରକ୍ତ
ଅଗତ ଦେଇ ଘେରୁ ମାୟାବାଦ ଓ ଅବତାର ବାଦର ସ୍ମୃତି
କର ଗଲେ ତାହାକୁ ଯେନି ଅମେମାନେ ବେଳେ' ଅପଣାକୁ ସୁରା ଉତ୍ସବ ବା ଉତ୍ସବକ ଅଂଶ ବୋଲି
କହିବାକୁ ଲାଗୁ ହେଉ ନାହିଁ । ସେହି ଅବତାର ବାଦ
ହେଉଥୁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ମାନେ ସଙ୍କଳ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଶୁଣି ଅମେ-
ମାନେ ବେଳେ ନର ନାଶକର ପୂଜା କରୁନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁ-
ମାନେ " ବେଣ୍ଟି ଦେବତାଙ୍କର ପୂଜା କରୁଥିଲୁଣ୍ଠନୀ
ଦେଇ ବଜାରିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଦ୍ମମାନେ ତାଙ୍କର
ନିଦା ଗାନ କରୁଥିଲୁଣ୍ଠନୀ । ଦେମାନଙ୍କ କାଥରକ ଗର୍ଜା
ମଧ୍ୟକୁ ଯାଏ ଦେଖିବ ସେଠିରେ ବିସ୍ମମତେ ମେଘ ଓ
ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପୂଜା ଦେଉଥିଲୁ । ଫଳରାହ ଭର-
ବେଶରେ ସଙ୍କଳ ଏହି ପୂଜା ପୂର୍ବେ ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲା ।
ବର୍ଷମାନକୁ ଜନତମନା ବିଜ୍ଞାନୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମାନେ ତାହା ବ୍ୟଥି
ବହି ସେ ପୂଜା ଶୁଣିଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ମନେ' ପାଣ୍ଡି-
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉତ୍ସବର ପୁରୀ ଦେଇ ପଢା କରୁଥିଲୁଣ୍ଠନୀ ଏବଂ
ଉତ୍ସବର ବ୍ୟଥି ବୋଲି ବୋଷଣା କରିଥିଲେ । ମୁଁ
ପୂର୍ବେ କହିଥିଲୁ ଯେ ଉତ୍ସବ ସବବ୍ୟାପୀ ଥିବାରୁ
ତାହାକୁ ଅବତାର ବା ପୁଣ୍ୟ ଅବା ଦୂରତ୍ଥ ଦେବନବାର
ପ୍ରସ୍ତୁତିନ ନାହିଁ । ପାଣ୍ଡି ଯେମନ୍ତ ଉତ୍ସବର ପୁରୀ,
ଅମେମାନେ ମଧ୍ୟ ତେମନ୍ତ ଉତ୍ସବର ପୁରୀ । ମହମ୍ମଦ
ଯଦ ଦୂର ବା କ୍ଷେତ୍ର ହୁଅଥି ଅମେମାନେ ମଧ୍ୟ ଦୂର ବା
କ୍ଷେତ୍ର ବା ସେବକ । ମହମ୍ମଦ ପାଣ୍ଡି ଶୁଣି ଉତ୍ସବର
ବଥା ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କ ମତରେ ଅନ୍ୟ
ବେହି ପୂର୍ବେ ନ ହେଲେହେଁ ଲୋକେ ମହମ୍ମଦଙ୍କୁ ଉତ୍ସବ-
କର ଦୂର ବୋଲି ପୂଜା କର ନାନା ପ୍ରାନ୍ତରେ ତାଙ୍କ
ପାଦପଦ୍ମ ସ୍ତରଙ୍କ ପୂଜାକ ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା ପରାକାଣ୍ଟା ଦେଖାଇ
ଅଛନ୍ତି । ପୁତ୍ରରେ ମୁଣ୍ଡି ପୂଜା ଶୁଣି ଯାଇ ପୁଣି ଅନ୍ୟ-
ପ୍ରକରେ ମର୍ମିପୂଜାର ବ୍ୟବସାୟ ଅରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହି
ପୂଜାରେ ଧର୍ମ ନାମରେ ଅଧିନ୍ଦର ଲାଲା ଲାଗେଥିଲୁ ।
ଭାବର ଇଂରାଜ ଶାସନରେ ଅନ୍ତର୍ମାନ ପରେ ଟିକ୍କାର ବିପ୍ରାର

ଦ୍ୱାରା କ୍ରମିକରେ ଅଧିକାର ପଢ଼ିଲା ଧର୍ମର
ଅସାରତା ବୁଝିପାର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ହେବାକୁ ଅରମ୍ଭ କଲେ ।
ଶୌଭଗ୍ୟକୁ ବେଳେକ ଉଦ୍‌ବାନନା ମମାନୀ-ମାନନ
ଯହରେ କ୍ରମିକରେ ସ୍ମୃତି ହୋଇ ସେମତ ଏକବେଳରେ
ବେଖ କର ଦେଇଥିଲୁ । ଉନ୍ନତଶଳ କ୍ରମିକାନଳ ମତ
ସହିତ ବେଦମତର ସେ ପାର୍ଥବ୍ୟ ଅଛି ତାହା ପରେବୁର
ହୋଇଗଲେ ଭାବରେ ଧର୍ମନାମରେ ଏକତା ପ୍ରାପ୍ତି
ହେବାକୁ ଅର ସିଦ୍ଧା ରହିବ ନାହିଁ । କ୍ରମିକାନେ ଉତ୍ସବକୁ
ନିର୍ବାକ ବୋଲି ମଣତ୍ର—ଅଥବା ସେହି ଧର୍ମର ଗାତ୍ର-
ମାନକରେ ଉତ୍ସବର ତରଣାଦ ଅବସ୍ଥାର କଥା
ଅଛି । ବଥରେ ହେଉ, କାର୍ଯ୍ୟରେ ହେଉ, ଅଥବା
ଚିନ୍ତାରେ ହେଉ ଉତ୍ସବର ଅବସ୍ଥା ଅଣିରେ
ଅର ଉତ୍ସବ ନିର୍ବାକ ହୋଇ ରହିଲେ ନାହିଁ ।
ଅନ୍ତର୍ମାନ୍ତି-ସଙ୍କଳ, ସବଳ ସବବ୍ୟାପୀ ଉତ୍ସବ ନିର୍ବାକର ।
ସେ ଦିନ ତଣ୍ଡି ପଟ୍ଟାଇ ଦେଖିଲା—“ଯଥା ହେଁ ତଙ୍କର
ସ୍ଵର୍ଗା, ଜଗନ୍ନାଥ ପାତାର ଯୋ ଜଗନ୍ନାଥ । ପୋଣ୍ଡି ନିଦ୍ରା ବଣଃ
ନାଟଃ ବୟସ୍ମାଂ ପ୍ରୋତ୍ର ମିହେଇରାଃ” । ଅର୍ଥାତ୍ କୃତ୍ତିମା
ଯୋଗନଦ୍ୱାରା ପ୍ରକର କହୁଥିଲୁଣ୍ଠନୀ ଯେ କରନର ସଙ୍କଳ
ପ୍ରକାଶ କରୁ ସେହି କରିବାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ରମିକାନ୍ତି
ରହିବ । ଅର କିମ୍ବା କୁମର ପ୍ରକର କରିବାକୁ
ସମର୍ଥ ହେବେ ? ପୁଣି “ବନ୍ଧୁ ଶର୍ମିର ପରିତା ମହ ମାନା-
ବେଦଚ । କାହାତାପ୍ରେ ଯତୋଽତ୍ପ୍ରାତ୍ମଃ ପ୍ରୋତ୍ର ଶକ୍ତିମାନ୍
ରହିବ” ଅର୍ଥାତ୍ ହେ ଦେଖ—ସେତେବେଳେ ଯୁମେ
ବନ୍ଧୁ, ଶର୍ମି ଓ ଅମ୍ବକୁ ଶର୍ମିର ଗର୍ବର ବରଦରାତ୍ରି
ତେବେଳେ ଅର କେଉଁ ବନ୍ଧୁକୁ କୁମର ପ୍ରକର କରିବାକୁ
ସମର୍ଥ ହେବେ । ପାଠକେ ! ଅର ଅରସ ପାଠ ଦେଖାଇ-
ବାର ପ୍ରସ୍ତୁତିନ ନାହିଁ । କୃତ୍ତିମକ ବ୍ୟବହୁତ ତଣ୍ଡି ଅଠ
ପାଠମାନକ ମଧ୍ୟରେ ଏହପର ନାନାପ୍ରକାର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ
ବଥାମାନ ଅଛି । ତାହା ଦେଖି ବନ୍ଧୁମାନେ ଅନ୍ତର୍ମାନ
ପାଦବାର ତେବେଳିକ ଥାର ଯାହାର କହୁଥିଲୁଣ୍ଠନୀ
ସକାଶେ ସେମାନ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଫଳତ ବଥାଟାଏ
ମିଳିଲା ଯେ ବନ୍ଧୁକର ଶର୍ମିର ନ ଥିଲା । ଯୋଗନଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ
ଶର୍ମିର କପର ଦେବେ ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ମାନ କୃତ୍ତିମ ପରିବଳନ-

ବାପୁ ସହ କାପତ ଶମ୍ଭୁ ବର୍ମଣଙ୍କ ପରମେତ୍ରକର
ସେ କପତ ନିତ୍ଯ ହେବ ମୋର ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ତାହା ବୁଦ୍ଧିବାକୁ
ଅପରିଦ୍ୟ, ଏବଂ ତାହା ବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଅଛିଲେକେ ବି ଜର
ପାଇବେ । ସେ ନିର୍ମାତା, ସେ ନିର୍ବାର, ସେ ସବବ୍ୟାପୀ
ପତଳ ଓ ସବଶିଳ୍ମାନ୍ ଏହା ବୁଦ୍ଧିରେ ଜର ଅଛି ।
ଏବଳି ପିତା, ପିତା ଏବଂ ନିର୍ମାତାର ଅଶ୍ଵ ନେଲେ ମନ
ସବଦା ଉଚିତ ଥାର ଉଚିତ ଅତିକୁ ଅଗ୍ରଷର ହେବ ।
ମୃଦ୍ଦିଷ୍ଟିଜ୍ଞାତାର ମନ ପୀମବନ୍ ଏବଂ ଅବର୍ମଣ୍ ହୋଇଥିବି ।
ଅର ଗୋଟିଏ ଯତଳିତ ବଥା ଅଛି—“ନ ଭାଣ୍ଡ ବଦ୍ୟରେ
ଦେବେ ନ ପାପାଶେ ନ ମୃଣିଷେ । କବେହ କଦିଯତେ
ଦେବ ସୁଷ୍ଠୁଦୂରବୋଦ୍ଧବାରଣା ।” ଅର୍ଥାତ୍ ପରମେତ୍ରର
ବାପୁ, ପାପାଶ, ଅଥବା ମୂର୍ଖବା ନିର୍ମିତ ପଦାର୍ଥରେ ନାହାନ୍ତି,
ମାତ୍ର ବବନାଇ ଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁଠାରେ କବନା କରିବ
ସେଠାରେ ରିଅର ଥିବ ହେବେ, ମାତ୍ର ପରମେତ୍ରର
ସବବ୍ୟାପୀ ଏବଂ ସେହି ଗୁଣକୁ ଲକ୍ଷ କର ଉପବେଳେ
ବଚନ କର ଯାଇଅଛି । ସେ ସବବ୍ୟାପୀ ସେ ସବୁଠାରେ
ଅଛନ୍ତି ତାକୁ ଏବଦେଶେ ଉଚିତାର ପ୍ରୟୋଜନ କଣ ?
ସେ ସାମ୍ବାଜନର ବଜା ତାକୁ ଗୋଟିଏ ବୁଟୀରବାପୀ ବୋଲି
କବନା କରିବା କବାପି ସମାଜନ ନହିଁ । ଯଦି ସବା-
ବ୍ୟାପାର ପୂଜା କରିବାକୁ ହେବ ତେବେ ବ୍ୟାପି କାଣ୍ଡ ବା
ପାପାଶର ପୂଜା କର ରିଅରକର ପୂଜା କରି ବେଳି
ମନେ ଭଲେ ତଳେବ ନାହିଁ । କବନା ସିଏ ହେବା ଉଚିତ ।
ମାଟ୍ଟିକୁ ପକା ରୂପା, ପଥରକୁ ଖୁବି, ସମୁଦ୍ରଫେଣକୁ ମୁହଁରା,
ଜଳକୁ ପୃତ ବା ଦସ, ଗୁରୁତ୍ବ ମଧ୍ୟ ହଣ୍ଡାଦ କବନା
କରିବା ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ । ଏବର ସାବ ଅପରର କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ
ନାହିଁ । ବେଦରେ “ଅଜ୍ଞବିପାତ୍ର” “ଅବାୟ” ଇତ୍ୟାଦି
ଦର୍ଶଣ ସାବ ପରମେତ୍ର ତୁଳି ମରାଣ୍ତି ଶଶୀରାଜଙ୍କ
ରହିବ ବୋଲି ଉତ୍ତର ହୋଇଅଛି; ବାରଣ ସେ ଅକାଶ
ହାସ ସବବ୍ୟାପୀ; ଅନ୍ତରୁ ସୁଖ ଦୂରେ ପ୍ରଦେଶ ତୁଳି ରହିବ
ସେ ରିଅର ଏବଂ ଶୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟରେ କର୍ମଶିଳ୍ମରେ ଅଥବା
ଅଭ୍ୟାସରେ ରହ ପାଇବେ କରୁଷେ ? ଏବଂ ଅଧିକାର
ପ୍ରୟୋଜନ କଣ ? ସୁତଃଂ ରିଅରକର ପୃତ, ପୃତ ଅବା
ଅବତାର ରୂପେ ଉତ୍ସବରଣ ଏତିହ ସମ୍ପ୍ର ବକ୍ରକାସମୂର୍ତ୍ତ
ଅବାକ ବଥା । ଲୋକଙ୍କ ପୃତ କବନା କରିବାର

ଶକ୍ତି ଅଛି ଏବଂ କଳ ପଢ଼କ କେହ ଯଦ ବହୁବେ ଏହ
ବକ୍ରକାର କଥା ଠିକ ଠିକରେ କଥା ଅଠିକ ଦେବେ
ଅବଶ୍ୟ ତାକୁ ମୋର ବିଶ୍ଵର ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଧାରବବରେ
ବୁଦ୍ଧରେ ମୁମ୍ଭାଷା ବହୁବ ତାହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ପାଣ୍ଡିମାନ
ହେବ । ଯେଉଁ ଦେବରେ ଅଶ୍ଵ ଅଥ ପଦାର୍ଥ ଦେବରା
ବୋଲି ଉତ୍ସବ ହୋଇଅଛି ସେହ ଦେବରେ “ତ୍ରୀଂକଣ୍ଠେ
ସଦୋଶ୍ଵେ ଦେବାଶ୍ଵେଦୂତ ନନ୍ଦନ । ସପର୍ଯ୍ୟନ୍ତୁ କବେ
ପକ୍ଷେମୁ ଦେବ ମୀଳନେ” ଏହାରରେବେଦର ବଚନ
ଏବଂ ଉତ୍ସରେ ଶୁକ୍ଳାଶ୍ରରରେ ଉପଦେଶ ଦିଅ ଯାଇଅଛି
ସେ ଅଗ୍ରକୁ ଦୂର ଅଥବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବବରାଲେ
ଲୋକ ସବ ଦେଶରେ ପ୍ରଣାପିତ ଓ ଆଶ୍ରୟ ସଖନ ହୁଏ ।
ସୁଣି “ଆବୋଧମୁଖୀ ସମ୍ମାଜନାନୀ ପ୍ରତିଥେନମିକାନ୍ତୁ
ମୁଣ୍ଡାମ୍ବନ୍ । ଯାହାରକ ପବତ୍ୟାମନ୍ତିନାଃ ପ୍ରବକନ୍ତଃ ମିତ୍ରତେ
ନ କମନ୍ ।” ଏହା ମଧ୍ୟ ରାଗବେଦର ବଚନ । ଏଥରେ
ସୁଦ୍ଧା ବହୁଦିଦ୍ୟ ଯାଇଅଛି ସେ ଲୋକ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ପଦାର୍ଥ-
ମାନକର ବିଦ୍ୟାଗ୍ରହଣ ଦୂଷକ ବାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇରେ
ବୁକ୍ଷ ହାସ ସୁଖରେ ଉନ୍ନତ କର କରେ । ଏଣୁ ସୁନ୍ଦ
ପଦାର୍ଥମାନ ପୂଜା କରିବାର ଉପସୂତ୍ର ନଦୀ—ମନୁଷ୍ୟର
ଉପବାଦ ନିମିତ୍ତ ସେମାନ ସ୍ଵର୍ଗହୋଇଅଛି ଏବଂ ସେମାନକୁ
କାର୍ଯ୍ୟର ଉପମୋଳା କର ଉତ୍ସବୁ ଉପକାର ଗ୍ରହଣ
କରିବା ସବତୋରବେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ବାଲକେଲାରେ ଏବଂ
ରିଅର ଶୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତି କାହାରକ ପୂଜା ନ କରିବାର ଉତ୍ସେଖ
ଅଛି । ବୋଲନରେ ରିଅର ଏକମାତ୍ର ଉପାସନ ବୋଲି
ରେଖାଅଳ୍ପ ଏବଂ ସୁରଗାଦରେ ସୁଦ୍ଧା ଏବଂ ରିଅର ସବେ
ସକା ବୋଲି ପ୍ରତିଶର୍ମ ହୋଇଅଛି ତେବେ ତାକୁ ଶକ
ଅନ୍ୟ ପୂଜା କରିବା କାହିଁ ଉଚିତ ହେଲା ?

ମନ୍ତ୍ର

କାମ ।

କାମଦେବ, ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସଂହାର ନିହାନ
କୁମ୍ଭ ପରାବେ ପୁଣେ ସୁର୍ଯ୍ୟବକବନେ,
ମଞ୍ଜନୁତେ ଅଳ, ରାତ କୋଳି ସ୍ତ୍ରୀନ
ସରସ ଉଦ୍‌ବ୍ୟାପ ଜନ୍ମେ ଜଗନ୍ମାନବନେ ।

ପାଦପେ ବୁଝିଲୁ ମେବେ ତଳାକୁ ଉଚିତ
କରେ କିମ୍ବି ବିଜୁଳିରେ ରହି ଅନୁଭବରେ
ଅଗ୍ରେ ଅଗ୍ର ପ୍ରାଣେ ପାଶ ଢାପର ନିରତ
ସହି ପଥିଷ ପ୍ରେମେ—ରୂପର ପ୍ରେରଣେ ।
ସୁମଧୁର-ମଧ୍ୟବଳୀ-ଦେବ କପପତ,
ତଥା ମୁଁ ପଥାସନେ ପୁରବେ କୁଦୟ ।
ଦାରୁଙ୍କ ତାତଳା ମୃଦୁ ଉପାସକ ପ୍ରତି
ଅନୁଭବ ହୃଦୟ-ଶୋଭ-ଅନୁତାପମୟ ।
କୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟବଳେ ଆମ କରେ ଅନୁଭୂତି
ଶୁଭ ଦବ୍ୟ ଦର୍ଶନେ-କହ ପ୍ରତିକୃତ ।

ଉପାସନା ।

“ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟା ଉଚିତ୍ତେ ମା । କଳା ମୁକୁତନୋର୍ଚ୍ଛନ୍ଦ,
ଅର୍ଥି କଞ୍ଚାପୁ ରଥାର୍ଥୀ ଆମ ତ ଉଚିତର୍ଥ ।”

ଏହି ଦଶିକ୍ଷା ଉଚିତ୍ତେ ୨୦ ଜଣ ହଳୁ ଶୁଦ୍ଧ ଉପମୁଠ
ସହେ । କେବେ କର ବହୁତ ସନ୍ଧ୍ୟା ବନନା କିମ୍ବା ଅନୁ
ବୋଲିଯେ ପ୍ରବାର ଉପାସନା ଉଚାତ୍ର ପ୍ରତିରଥବାରେ ହୁଏଗର
ଦଶ୍ୟ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୦ ଉଚ୍ଚର ଅନ୍ଧବ ହେଉ
ନାହିଁ । ଏହି ଅନ୍ଧବାରେ ସମସ୍ତ ହନ୍ତୁଶମାନଙ୍କର ଅଧ୍ୟା-
ତ୍ମିତ ଆବଳର ହୁଏବା ଧ୍ୟାନର ପାରେ । କ୍ରମେ ଦନ୍ତକୁ-
ଦର ଦନ୍ତାତ୍ମକ ସଂଖ୍ୟା ବଚାପତ୍ତି, ଶୁଦ୍ଧ ସଂଖ୍ୟା ବଚା
ଅତ୍ତ, ହନ୍ତୁଶାରେ ପାପ ସଂଖ୍ୟା ବଚାପତ୍ତି, ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର
କାଳାତ୍ମକ ସାଧାରଣ ଅନୋବଳରେ ଉତ୍ସାହ ବଚାପତ୍ତି,
ବାକାପଥାରେ ଉତ୍ସେତତ ହୋଇ, ଜାନାବିଧତାତଳାରେ
ସତେତ ହୋଇ ଶାଶ୍ଵତକ ବଳାଧାନ ଏବାନ୍ତୁ ଅବଶ୍ୟକ
ଦୋଷ ଅଳ ଶୁଦ୍ଧଙ୍କର ବଚାପତ୍ତି ଉପରଥୁ ଦର-
ଅତ୍ତ; ତେଣେ ମଧ୍ୟ ତେଜ୍ଜ୍ଵା ଅବତ୍ତ ହୋଇପତ୍ତି, ବୁଦ୍ଧ,
ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ ଅତ ଦେଶର ଅର୍ଥର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅତେ
ଅନେକ ଶୁଦ୍ଧ ମନ ଦେଇପତ୍ତି; ବନ୍ଦ ଗର୍ଭର ପରିତାପର
ଦଶ୍ୟ ଯେ ମାନଙ୍କର ଏବାନ୍ତ ହୃଦୟାଶ୍ଵ, ଭିନ୍ନମାଶ୍ଵ, ଅନ୍ତୁ
ପରଶାଶ୍ଵ ଏକ ପରଶାଶ୍ଵ ଦଶ୍ୟ, ଦଶେଷଃ ହନ୍ତୁ
ଦେଇବ-ଦଶ୍ୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧନରେ ଅଳ ବରଜାଶ୍ଵ

ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ଏବାବେଳବେ ବମୁଖ ବୋଲି ବହୁରେ ଅଭ୍ୟାସ
ହେବ ନାହିଁ । ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ହୁତା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରେ ଏ
ଅବବ ପରିବର୍ଷତ ନୁହେ, ଗାହା ଅମ୍ବେମାନେ କହୁ ନାହିଁ ।
ପରୁ ଅତେ ସେପର ଅଧୋଗତ ଏ ବିଷୟରେ ତହୁ ବହୁ
ହୁରବନ୍ଧୁ ପାତ୍ରିପତ୍ତି । ବରଂ ଏହି ହୁରବନ୍ଧୁକୁ ଅନ୍ୟମାନ୍ୟ
ଅଧୋଗତର ନିବାସ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କବ ଯାଇଗାରେ ।
ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ଦେଶର ଅଶା ଉରସାର ମୁଲ, ଦଶେଷତଃ
ଅନିବାର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ଏବଂ
ଉତ୍ସାହ ସଞ୍ଚିତରେ ପରିବର୍ଷତ ହେଉପତ୍ତି, ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ
ଉନ୍ନତିବାଧକର ପ୍ରୟୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥରେ ସେମପୁ ଉଦ୍ୟମ
ସେ ପଣ୍ଡ ହେବ ଏବଂ ଅଶା ସେ ସରଗାମରେ ନିବାଶରେ
ପରିଶର ହେବ ଏଥର ଅଶକା ବରବା ଧର୍ମ ପ୍ରଧାନ ପାଠ୍ୟ-
ବଜ୍ରବାସୀ, ଦଶେଷତ ଧର୍ମସବସ୍ତୁ ହନ୍ତୁ ପରିଶରେ ସ୍ଵାରଥକ ।

ମାନବ ଜାବନର ସଙ୍କାଳୀନ ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଉପାସନାର
ଏବାନ୍ତୁ ପର୍ଯ୍ୟୋତମାଶ୍ଵର ବେହି ଅଶାକାର ବରବେ ନାହିଁ,
ହୁମେ ବନ୍ଦୁ ହୋଇପାର, ବହାନ୍ ହୋଇପାର, ବହୁ
ସମ୍ପଦର ଅଧୀକ୍ଷର ହୋଇପାର, ଶୁଦ୍ଧବଳଶଦର ମୁଖରେ
ସମ୍ମା ହୋଇପାର, ଲୋକସମାଜର ପ୍ରଣାଶରେ ଅବାଶ-
ମନ୍ତ୍ରକୁ ଉଠିପାର, ମୁଲରେ: “ବୁନ୍ଦବୋଲି ଯାହା ଜନ-
ନେହେ ଦରେ” ଗାହା ବୁନ୍ଦର ଅବୁରାଶ ହୋଇପାରେ,
ତଥାପି ମାକବ ପ୍ରାଣରେ କି ଶକ୍ତିପତ୍ତି, ମାନବ ପ୍ରବୃତ୍ତି କି
ନିୟମରେ ପରିଷ୍କରିତ ସେ ଏ ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ
ରହୁ ସୁନ୍ଦର କି ଅବୁରାଶ, ଅଧରିବେଶ୍ୟ ଦ୍ୱୟ
ନିମନ୍ତେ ଅବାଶ—ପ୍ରବଳ, ତୁମାର ଅବାନ୍ତ୍ର—ସତତ
କାଗର ବରପତ୍ତି, ଶତମୁଖ ଏହି ଅବାନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତ୍ଯେ ଦଖାନ
ବରଶାରୁ ନାହିଁ—ସହସ୍ର ଦପଦ ଏ ଅବାନ୍ତ୍ର ନିର୍ମିତ
ବରପାରୁ ନାହିଁ, ସବକା ବ୍ୟବ୍ସ ଦ୍ୟାବୁନ ହୋଇ କି
ଅନିକ୍ଷିତ କଣ୍ଠ ଅଭ୍ୟାସରେ ଏହା ଧାଇଁପତ୍ତି । ଦେଶ,
ବାକ, ଜାତ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିବିରେଷରେ ଏହି ଅବାଶା ପ୍ରତ୍ୟେତ
ମାନବ ହୁନ୍ଦୁ ପାରେ ମୌତର ଏବଂ ସାବଧନ, ଏଥରେହି
ମାନଙ୍କର ମାନବତ୍, ଅବାଶା ମାତ୍ରେ ମନୁଷ୍ୟର ଅଶାତ୍ମା
ବାରଣ । ଏହି ଅବାଶା ଜଳିତ ଅଶାତ୍ମା ବିଶାଶାତ୍ମା
(Divine Discontent) କାମରେ ଅଭିହିତ ବସି
ଯାଇପାରେ, ଏ ଅଶାତ୍ମା ମାନଙ୍କର ସାବଧନ ଧର୍ମ । ନିୟ-

ଶ୍ରୀ ପରିବଳନା ବ୍ୟତରେବେ ଅକ୍ଷ ପ୍ରତିକ ଶିଥିବ
ହୋଇପାଏ, ବୁଢ଼ି ଜନ ହୋଇପାଏ, ଏ ସବୁର ଶ୍ରୀକି
ନିମନ୍ତେ ଉପସ୍ଥିତ ବାସ୍ତାମ ଏବଂ ଉପସ୍ଥିତ ଅଧ୍ୟନ
ଅବଧି, ତାହା କି ହେବେ ବୈହିକ ଏବଂ ମାନବିକ
ପ୍ରଭାବ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ନାହିଁ । ମାନବର ଉଚ୍ଚ ମାତ୍ର
ସମସ୍ତ ପ୍ରଭାବ ଏହିପର ସଥା ସମସ୍ତରେ ପରିବଳନା
ଯେଉଁ । ଏହି ପରିଵଳନରେ ସେ ସବୁର ଦୃଷ୍ଟି ଏବଂ
ମାନବର ସୁଖଶାନ୍ତି । ବ୍ୟାସ୍ତାମ ଏବଂ ଅଧ୍ୟନ ପର
ଉପାସନା ମାନବ ପ୍ରାଣର ସତତ ଜାଗର ଆଶାଶାନ୍ତିର
ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତରାଧିତ ବିଧାନ ଉପାରେ; ପୁଣି ସେହି ଆଶା-
ଶ୍ରୀ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରବନ୍ଧ ବସାଏ; ମର, ପ୍ରାଣ, ଶକ୍ତି ସମସ୍ତକୁ
ଦହିବ ଦୃଷ୍ଟି ବିଧାନରେ ନିଯନ୍ତ୍ରି ବସାଏ । ଏହିପରିହିଁ
ମନୁଷ୍ୟର ପରମ ଅଞ୍ଚାଦ । ଏହି ଆଶାଶାନ୍ତିରେ
ମନୁଷ୍ୟର ଦବ୍ବ ସୁଖ ଉପାସନା ବ୍ୟତରେବେ ଏ ଆଶାନ୍ତି
ଶାନ୍ତି, ଏ ଦବ୍ବସୁଖ, ଏ ପଦବ ଅଞ୍ଚାଦ, ଏବଂ ପ୍ରାଣରେ
ଅନିତତମ୍ଭୟ ପୂର୍ବକ ମନୁଷ୍ୟ ବେବେ ଭରି ନ ପାରେ ।

ଏଥାରେ ଦେଖିବ ଧରି ଦେଲେ ତାହା ନିୟମିତ ହୁଏ
ତଳେ । ସେହିପର ଅମ୍ବାଜକର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନପଟ୍ଟିକା
ପ୍ରତାହ ଧ୍ୟାନ ଲୋଇଛେ । ସେହି ଧରି ନାମ ଉପାସନା ।
ଫୁଲ ହୃଦୟାନ୍ତେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନପଟ୍ଟିକାରେ ପ୍ରତାହ
ଚିନବାର ଦିନ ଦେଇଥିରେ, ଏବଂ ପ୍ରତିବାର ଶତି ଅଠଥର
ଦର ଧ୍ୟାନ ମୋଡ଼ିଥିରେ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ଦନ ସହିତ୍ ସୁରକ୍ଷା-
ରୁଧେ ତତ୍ତ୍ଵରେ ବାର୍ତ୍ତାକଳାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟାରେ ରହିଥିଲା ।
ଏହି ପତର ଧଳାରେ ବ୍ୟତିକିମ ପଟ୍ଟିଲେ ସମସ୍ତ
ଜୀବନରେ ଏକ ଧରନ ଦିଗ୍ଭାଟ ଦୟିତ, କୁନ୍ତ ନିୟମିତ
ଧ୍ୟାନ ଦିଅ, ଯଥାବାଳରେ ଏହି ତତ୍ତ୍ଵ ନିଅ, ଏହାର
ଜତ ଅଶ୍ରୁ ସ୍ଵର ଏବଂ କୁମେ ପୂର୍ବରୁ ଜନବିକାପର
ଏହିରେ ବୌଣୀ ନିର୍ବିଶ୍ଵ ସମୟ ପାଇଁ ଅଲାର୍ମ ଦେଇ ନ
ଥିବେହି ଏଥା ଯଥା ସମୟରେ ବାର୍ତ୍ତା ମର୍ମରେବେ କାହାରେ
ବାହାର, କୁମୁଦ ଲଗାଇବ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉଗାଇବ ।
ଏକା କୁମୁଦ ନୁହେ କୁମୁଦ ଏହି ଅଲାର୍ମ ଧନ୍ତ ଅନ୍ୟରୁ
ଜାଗାରବ ଏକ ଅଳ୍ପ ହୃଦୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଅଲାର୍ମ
କିମ୍ବାବ ଏହା ଏହାର ଧର୍ମ ।

ନିର୍ବିଶ୍ଵ ସମୟ, ନିର୍ବିଶ୍ଵ ମୁାନ ଏବଂ ନିର୍ବିଶ୍ଵ ଭଣ୍ୟ-

ସରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମ ସଜ୍ଜାଯୁ ଉପାସନା ବରାତ୍ରାନ୍ତି । ଏହି
ନିର୍ବିଶ୍ଵାହେତୁ କାଳହିନେ ଉପାସନାର ଜୀବନାଶକ୍ତି ଶାଖ
ହୋଇ ଏହା ଅବଶେଷରେ କେବଳ ବସ୍ତ୍ରରେ ପରିଶତ
ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନକର ଭାବ ଗଞ୍ଜାର, ହୃଦୟର ଅବଶ
ପରି ଏବଂ ତିନ୍ତା ପଦବ ସେମାନକ ପଥେ ନିର୍ବିଶ୍ଵ ଉପାସନା
ଯେବେ, ସହଜ ହୃଦୟ ନିୟମ ସତତ ଉପାସନା ମଧ୍ୟ
ସେହିପର । ମୁଲ ବଥା ଉପାସନା ଅନୁଭବତା ସଥ୍ୟ-
ନିଷ୍ଠାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ବହିତ । ବସିଗାହିବାରେ
କବର ପ୍ରାଥାନ୍ୟ, ବିଷାର କୌଣସି ବିଶେଷହୁ ନାହିଁ ।
ଯେ କୌଣସି ଭାଗରେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରାପ୍ତ ହୃଦୟ ଫେର
ଅନୁଭବ ଗଭାରକର ଉପାସନାକିମେ ଉର୍ଧ୍ଵପତ୍ରକୁ ଉଠେ ସର୍ବ-
ବଜ୍ୟ ରେବ କର ଅନ୍ତରୁ ଗୋଲେକଥାମ ଥାଲେତିତ
କରେ । ଏ ଉପାସନା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତ ସାର ଉନ୍ନତ୍ବୁ;
ଏ ଉପାସନା ନିମନ୍ତେ ବିଧାତାକ ବର୍ଣ୍ଣ ଉନ୍ନତ୍ବୁ, ଏ
ଉପାସନାର ଲୌକିକ ତେଜ ଓ ଶକ୍ତି ପ୍ରଭାବରେ ସମ୍ବନ୍ଧ
ନିର୍ବିଶ୍ଵ ବିଭିନ୍ନ ରହି ରହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଫୁଲର
ଧ୍ୟାନ ଏହା ଗଭାର ଭବମୟ ଉପାସନାର ସୁଧାର ଓ
ଶକ୍ତି ଅଛି ଅନୁଭବକର ଭଗନରେ ଦୟିଆଏ । ଏହିରେ
ମାନବତନ୍ତ୍ର ହୁଏ, ଅମ୍ବ ବସ୍ତ୍ର ହୁଏ, ଏକଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ
ଆଶାରେ ବେବଳ ସେହି ଏକ ଅନ୍ତରୁ ଶକ୍ତି ଅଭିମନରେ
ନିଜର ପ୍ରାଣ ତାତିଦିବ । ବାହିବେଇ ଯଥାର୍ଥ ବହି-
ଅଞ୍ଚାନ୍ତି “Blessed are they that mourn, for
they shall be comforted” ଯେ କାନ୍ତରେ ସେ ଧନ୍ୟ,
ବାରଗସେ ସାନ୍ତୁନା ପାଇବେ । ବାସ୍ତ୍ରବକ ସରଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ
ବୁଥା ଯାଏ ନାହିଁ ।

ସେ ଯାହାହେଇ ପୂର୍ବକମନୁଷ୍ୟ ପଥରେ ନିର୍ବିଶ୍ଵ ବସ୍ତ୍ର
ବଦାପି ହେୟ ନୁହେ । ଭାବ ଉପାସନାର ଜୀବନ ହେଲେହେ
ବିଶ୍ଵବିଧାନତୁଳକ ତତ୍ତ୍ଵ ନିତାନ୍ତ ଅନାବଣ୍ୟାସ ବାହା
ଅଭଗନ ନୁହେ । ବାହା ଅଭଗନତୁଳକର ବ୍ୟବହାର
ଅଛି । ସେ ସବୁ ସାମାଜିକ ବାହାଯେ ମିଳଇଲେହେ ପ୍ରାଥମିକ
ଅବସ୍ଥାରେ ଉପାସକ ପଥରେ ତାହା ଅଭବ ପ୍ରୟେ-

ତମ୍ଭା । ବାହ୍ୟକରଣରୀ ସାଥେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ବରର ଉଦୟ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେବେ ଅନୁଭବ ବରଧିବେ କମ୍ପା । ସାମାନ୍ୟ ଚିନ୍ତା ବରେ ସହଜରେ ବୁଝିପାଇବେ ଯେ କୌଣସି ବା ଗୈରିକ ବନ୍ଦନ ପିନ ପୃଷ୍ଠାଲ୍ୟ ବସୁରେ ଦେବାଳୟ ଅତିକୁ ସମ୍ବନ୍ଦରେ ଯେ ସାରିକ ମଧୁଭରବ । ସାହେବ ଠାଣିରେ ସମସ୍ତ ଅବସଥ ଅବୁଦ କର ଶବାସ୍ତାମାଜ ପାଶେ ନିରାପଦରେ ଭୁମିଗ ବଲବେଳେ ସେ କାବ ଅକ୍ଷୟ ଆଏ କ ? କିନ୍ତୁ ଏକାବେଳକେ ବିଧାନପରିଚାର ହୋଇ କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାର ଏକ ଜୀବନପ୍ରତି ସମ୍ମର୍ତ୍ତି ଦେବୁକୁ ହେବା ଅବଧେୟ ।

ମନୁଷ୍ୟର ବାର୍ଷିକେ ଏକ ପିନ୍ଧାରେ ସାତହା ଅଛି । ଶୌଭୂଷଣ ପଣ୍ଡା କେହି ଅଶାକାର କର ନାହିଁ କିମ୍ବା ବରିପାରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅମ୍ବାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଯହ ସମସ୍ତ ଭାର୍ଯ୍ୟ ଯେ ଏକ ଅଲମ୍ପାଳ୍ୟ ଅବୁଶ ଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ନିଯାମିତ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଥାଏ, ଏହା କେବଳ ଚିନ୍ତା ବା ପୁକ୍ତୋଦ୍ଦିନ ନୁହେ, ଅନୁଭବସର । ଭଗବନ୍ଦୁଗ୍ରହ ଦିନା ସାଧନା ସହେ ହିଚିର ଅଶା ଧୂତୁତ ନୁହେ । ଧୂଣି ସେହି ଅନୁଗ୍ରହ ଉପରେ ନିର୍ଭର ଥିଲେ ସାଧନାର ବିଫଳତା ପାଞ୍ଚାଦାୟକ ନୁହେ । ଉପାସକ ଯେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ, ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ସରଳ ଶୁଣାକୁଃକରଣରେ ଅବଶର୍ତ୍ତତ ଚିତ୍ରରେ ବହୁପରେ ଦୂମର ମନ୍ଦିରମୟୀ ଦଢ଼ା ଧୂଣି ହେଉ; ଅବେବ ମାଳବ କାର୍ଯ୍ୟର ସିନିମାନ୍ଦେ ମାଳବ ଜୀବନର ଶାନ୍ତି ନିମନ୍ତେ ବଧାତାକ ଅଶାବାଦ ରକ୍ଷା ଏକାନ୍ତ କଥେୟ । ବାରବେଳରେ ଅଛି “ତାବ ଦୂମ୍ କଥା ଶୁଣାଯିବ, ଧକ୍ଷାମର ଦ୍ୱାର ପିଣ୍ଡିବ ।” ବାପୁକୁ “ମୁଖ ନ ପିଣ୍ଡିରେ ଦୁଃଖ ଯାଏ ନାହିଁ ।” ରାଘୁଶାବାଦ ଲାଭ ବରବାକୁ ହେଲେ ଦୂଦ ଫେର ତାକବାକୁ ହେବ, କାନ୍ଦବକୁ ହେବ, ଅନୁଭ ରେଖା ଶୋଭାର୍ତ୍ତ ଧନ୍ତ ବର୍ଗାବାର ଉନ୍ନତି କରିବ । ପୁଷ୍ପଶର ଜାନା ଜାତିର ପୁଷ୍ପ, ମହିଳା, ମେଦନ୍ତ ଏଥର ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥାଏ । ଉତ୍ତରକ ସ୍ଵପ୍ନିର କବ ଦାନ୍ତବ୍ୟ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ରକ୍ତିରସ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥଦାତା ଉପରିଶାରେ “ବାକୁପୁର ହୋଇ କରିଯୋତ ଜଣାଇ” ଅଧାର କୁଣ୍ଡ ବେଗରୁ ମୁକ୍ତି ଲାଭ ବରଧିବାର କଥା ଅବଶ୍ୟ କିମ୍ବଦନ୍ତ ଘୋଷିଥାଏ । ଅମ୍ବାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକର

ବିକ୍ରିଗତ ଜୀବନରେ ବେତେ ଅନ୍ତର୍ବାସ୍ୟ, ଅତ୍ୟାବ୍ଦ ଅପରିବ, ବିଷାଦ ବିଜ୍ଞାନା, ଦୋଷ ଦୂର୍ତ୍ତ ରହିଥାଏ ତହିଁର ରଷ୍ଟା ନାହିଁ । ସେ ସବୁର ନିଷ୍ପତ୍ତିର ଜୀବ ହୃଦୟରେ ଶକ୍ତିପଣ୍ଡା ନିମନ୍ତେ ଅନୁଭବ ରକ୍ତ ସହଜାରେ ରଖିବେଗାଥିବା ବରବା ପ୍ରୟୋଜନ । ମନେରଖ, ବିଶ୍ୱାସ କର, “କ ମେରକୁ ପଣଣ୍ଟି ।” ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଯେତ୍ଥିର ଜୀବନର ମଧ୍ୟ ସେହିପର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ହିନ୍ଦୁ ଜାଗନ୍ତ୍ର ବିଜ୍ଞାନକ ଦୌର୍ଲମ୍ବରେ ସର୍ଗ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ପାତାଳ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ପୂରିଗଣ ପିତାମହଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଅମ୍ବରଶା ନିମନ୍ତେ ରଗବାନକୁ ଡାକିଲେ । ସେହି ଅନୁଭବ ଜୀବର ଅର୍ଥନାଦରେ ସମ୍ପଦ ରଗବାନ କଖିଲେ । ନରବୁଧ ଧର ଭୂରର ହରଣ ନିମନ୍ତେ ଅବଶ୍ୟ ହେଲେ । ବିଷ, ଶୁଣୁର ଅଦ ଦୂର୍ଷି ଦେଖିଦିଲର ଅତ୍ୟାବ୍ଦରେ ମଞ୍ଚ ଯେତେବେଳେ ଟଳମଳ ହେବକାରୁ ଲାଗିଲ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧର ଅର୍ଥନାଦ ପ୍ରବବରେ ଅର୍ଥଦାତା ଅବରୂପ ହେଲେ । ଏ ଗଲାପୁଣ୍ୟଗର କଥା । ଉତ୍ତରକ ପୁଷ୍ପଶୋଭନ ଦେବକର ଦୂତରକ୍ତି, ଅନୁଭବ ନିର୍ମା ପ୍ରବବରେ ରଗବାନ ତାକର ସହାୟ ହୋଇ ପ୍ରକଳ ଦୂଷ୍ଟ ବୈରିନୀତିନ ବିହିତବାର କଥା ପ୍ରତିକର ଉତ୍ତରକ ଅବଶ୍ୟ ମୁକ୍ତ ପଟରେ ଜାଜିକାନ ରହିଥାଏ ।

ଅଜ ସେତୁ ଗିର୍ହ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ, ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ବା ଜାଣ୍ୟ ଜୀବନରେ ଭରତବାସିର ଲକ୍ଷ, ସୁତ୍ତ ପରିଷିତି ହେଉଥାଏ ଏବଂ ତାକୁ ସହସ୍ର’ ଅନ୍ୟାୟ ଅତ୍ୟାବ୍ଦ ଭୋଗିବାକୁ ପଢ଼ିଥାଏ । ଯଦି ମାନବଜୀବନରେ ଉଧାସନା ବେବେ ଅବଶ୍ୟବ, ଉତ୍ତରକୁ ବେବେ କାତର ଭରଣପରିଶରେ ତାକବା ପ୍ରୟୋଜନ ଜାହାନ୍ତିର ତାହାରେଲେ ରହିର ଉପସ୍ଥିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନାକ ଉପରୁତ୍ତ । ତତ୍ତ୍ଵ ଫେରି ଦେଖ ଭରତବାସି ! ଏକ “ଅନ୍ତିମନେ ଶାର୍ଣ୍ଣ, କଷାଯାବେ ଶାର୍ଣ୍ଣ” ଦୁମ୍ବେ ଏବ ଦୂମର ଭରବନ୍ତି କୃତମୂଳନେ ଦୁଃଖମ୍ଭୂ ଜୀବନଯାପନ ଭରୁଆଚ । ଏହି ଏହିଥର ଯେ ବେତେ ବେତେ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଗତ ଦେବୁକୁ ହେବା ପରିଷାମା ନାହିଁ । ଦୂଦିନ

ହୁଏ ଘୋରାକୁ ସେ ରଚନ ହେଉଥିବେ ତେଣା ପଣ୍ଡିତଙ୍କାରୀ । ତଥାପି ନିଜ'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ ସବୁକୁ କରିବାକୁ ପରିପାଲନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟରେ ସେ ବେଳେ ଦୋଷ ରହିଥିଲୁ ରହିବା ପରିହାର କରିବାକୁ ନିମନ୍ତେ ତେଣ୍ଟା ନାହିଁ । ସେ ସାମାଜିକ ତେଣ୍ଟା ବା ହେଉଥିଲୁ ରହିବା ସମ୍ବଲତା ନିମନ୍ତେ ଉପବନ୍ଧରେଇବା ନାହିଁ, ଅନୁଭବ ବ୍ୟାକୁଳତା ନାହିଁ, ପ୍ରାଣର ଅନ୍ଵେଷଣା ନାହିଁ, ବାର୍ଷିକରେ ଅନୁଭବତା ନାହିଁ, ନିଷ୍ଠା ନାହିଁ, ସମ୍ବଲ ନାହିଁ । ଫେବେ ଅର ବନ୍ଦାଗର ଅଶା ବେଳିଠାରେ ? କିମ୍ବା ! ଅନୁମାନବଠାରୁ ବଢ଼ି ଅର ଅନ୍ବକ ଅର୍ଥ ବିଦ ? ପାରବାରକ, ସାମାଜିକ, ବଜାନେପିକ ସବୁ ଶେଷରେ ଲାଞ୍ଛନା, ଅବମାନନା, ଯାତନା, ତାତନା ସବୁ, 'ଶୁଣ ପଥର ହେଉଣି' । ଅର ଉପାୟ ନାହିଁ । ହୃଦୟ ପିଟାଇବାକୁ ବାରମାର ବଢ଼ି ଉଠେ 'ନିଷ୍ଠାପଣ୍ଟମାନ ଲୁଗାନ ରକ୍ଷଣା' ।

ପୁରୋଣରେ ଧୂନିଷାର ସ୍ଵର୍ଗିତ ଦୂରତାର ସହି
ସ୍ଵାବ ର ଦୂରକାଳୁ ହେବ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେବ କାର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରତ୍ୟେବ
ଅନୁଷ୍ଠାନ, ପ୍ରତ୍ୟେବ ଧାରାର ପ୍ରାଣ ଦେବଳ ଅନୁରୂପତା—
ସୁନ୍ଦର, ସେଇ, ସୁମୃଦ୍ଧ, ଦଶମ ଅନୁରୂପତା । କିନ୍ତୁ ଆଖା!
ବୋଲାର ପରତାପର ଦଶମ ଯେଷୁଖାନ୍ତର ସତ୍ୟନିଷ୍ଠା-ସମ୍ମନ
ଦୂରତାରେଟାରେ ଅଛ ଏହ ସର୍ବାର୍ଥ ସମ୍ମନର ଏକାନ୍ତ
ଅବଦି । କେତେବେ ଜୀବ ଜାନିଲୁଙ୍କ ଧୀରବାଳବକୁ ଦୂରା
ସେ “Go ye and do likewise” (ୟାଏ ଏକ
ଏହଥର ଦୂର) ଏହ ପାରୋଟି ବୟା କହୁଥିଲେ ତାହା
ଅଛ ଅକୁ ସାମାନ୍ୟ ବସାରେ ନିବନ୍ଧ ହେବେହେଁ ଜୀଳନ୍ତୁ
ଆନ୍ତର୍ମୁଳପ ଦୂର ତାକ ଦୂରମ୍ଭ ବନ୍ଦରରୁ ବାହାର
ଅନ୍ତର୍ମୁଳପ ବସାନାଳକ ଅନୁରୂପେବ ପୂର୍ବର ସେ ଅବମୀ
ଦେଖିଲା ପ୍ରକାପର ଦୂରପର ତାହା ଅଦ୍ୟାପି ସହସ୍ର,
ଦର୍ଶନେ ଫରମଃ ଅସୁରର ଶକ୍ତି ସଂଚର ଦୂର ମାନବ-
ସମାଜରେ ବ୍ୟାପାରକ । ଏହା ମହାବୁଦ୍ଧବନର, ମହାବୁ
କାର୍ଯ୍ୟର ଏକ ମହାବୁ ବଣାର ପରମଲକ୍ଷଣ । ପଶାକୁରେ
ଏହ ଅନୁରୂପତା ଅବନ୍ଦନ ଅଛ ତତ୍ତ୍ଵ ବୁଦ୍ଧବନାଥୀ
ବୋରଜାଦରେ ତହାର ବୁଦ୍ଧାତ୍ମକତା, ଅଦେଶନଦେଶ
ପ୍ରଦର ବୁଦ୍ଧାତ୍ମକତା, କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ କଷର ଫଳ ପ୍ରଦର
ବୁଦ୍ଧାତ୍ମକ? ଯେତେ ଦନ ଧ୍ୟାନ୍ତ, ଭରତ ପ୍ରାଣରେ ଏହ
ଅନୁରୂପତା ଗି ଜାହିଁ. ଦ୍ୟାବଳିତାର ସହି ଜୀବବନାଥୀ

କିଲାର କାତର ଏବଂ ମାନ୍ୟମାଳାର ବକ୍ଷାଣ ନିମ୍ନେ
“ହୃଦୟକ ଦୁଆରୀ” ଧେରୀ, ଧେରୀ ମାଗିବାହଁ, “ଦୟପ୍ରେତୀ
ମଧ୍ୟସୁଦନଙ୍କ” ବୋଲି ମୁହଁ ଦ୍ୱାସ କର ନାହଁ, ସଙ୍ଗେ
ଏବଂ ଜାପ୍ୟ ଦୋଷ ନିମନ୍ତେ କାନ ନାହଁ, ଶମା ଲୋତ
ନାହଁ, ଅଣାକାଦ ଚାହୁଁନାହଁ, ତେତେବନସାର ଅମ୍ବମାନ-
କର ସମସ୍ତ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ, ଯଥ, ଅବାଂଶ ସଧଳ ହେବାର
ଅଶା ସୁରୁର ପଥହତ । ଅତିଥି ଯେବେ ନିଜ
ଆବନରେ ଶାନ୍ତି ବହଁ, ଜାଗାଶ ଆବନରେ ସୁଖ ବହଁ,
ମାନବଜାବନରେ ସନ୍ତୋଷ ବହଁ, ଡାବ ଅନୁର ବର୍ଣ୍ଣରେ,
ହୃଦୟ ଶରୀରେ ବାଜୁ ମର୍ମରେବା ତାଳ, ନାଚ ଉଠୁ କୋଟି
ପ୍ରାଣ, କାନୁ ଜବଣକୁ ଭାରତ ଆବନେ । ଆରବାଦିକ
ଉପାସନାରେ ତାତ ଏବଂ ମାନବ ସମାଜ ଲାଗେ ଉପାସନା
କର, ଦୟକ ଜାପ୍ୟ ସାର୍ଥକୁ ଅମ୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କ ଅଣୀ-
ଭୂତର ଅମ୍ବକୁ ଅନନ୍ତରେ ମିଶାଅ । ହେବଳ ବର୍ଷେ
କୁମାରବେ ସବୁ ସମିତିରେ ଦେଶ ପୁରୁଷ ଲାଗି ଶୋଭା-
ଭିନ୍ନ ସଥେଷ୍ଟ ନହେଁ । ପଦିଦଳ ପ୍ରତିଶର୍ଣ୍ଣରେ ନିଜର କଷ୍ଟାବ
ବାମନା ସମେ, ନିଜ ପରିବାରର, ସମାଜର, ଏବଂ
ମାନବ କାତର ବକ୍ଷାଣ ବାମନା ଦର, ବିଦ୍ୟାର କର
ମୁମ୍ବର ଉପାସନା ବଳରେ ବର୍ଗ ମର୍ମଣ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ହେବ,
ଅସାଧ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ହେବ, ପଣ୍ଡାଜନ ହେବେ “ତଥାଗୁଣ-
ପକାମହିଂ” । ତେଣୁହି ଅନ “ଦିନଭୋଟି ବନ୍ଦେ”

“ପୁରୀ ପରିଜ୍ଞାନେ ପରିପାଳନୀ
 ନ୍ୟାୟକୁ ମାର୍ଗେ ମଞ୍ଚୋ ମଞ୍ଜାଣାଃ ।
 ଗୋ କ୍ରାତୁଶେଷେ ଶର ମସୁନିତ୍ୟେ
 ଲେବାଃ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଖିକୋରକୁ” ।
 “କାଳେ ବର୍ଷରୁ ପରିଜ୍ଞାନୀ
 ପୁରୀର ଶବ୍ୟାଶାଳୀମା ।
 ଦେଶୋର୍ଯ୍ୟ ଶୈର ଉହୁଣେ ।
 କ୍ରାତୁଶେଷାଃ ସତ ନିର୍ଦ୍ଦୟୀ” ।

ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର

ପରିଶ୍ରମ ଓ ଦାତାଙ୍କ ଅର୍ଥୋପାଦକତା

ପରିଷ୍ଠମ ବ୍ୟାଙ୍ଗର ଅର୍ଥୋପ୍ଲାବନ ଅବସ୍ଥା । କୌଣସି
ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ପ୍ରକାଶନ ମଧ୍ୟ ଅବରତଣ ଚିତ୍ର ଯୋଗାଏ,

ଏକ ପରିମ୍ବମ ସେତୁରୁ ମାନବର ଅବଦିଶୁଳବରଣୋ-
ଯୋଗୀ ଅବସ୍ଥାରୁ ଥିଲା । ମାଧ୍ୟମରଙ୍ଗରେ ପଣ୍ଡ ଦ୍ରୁବୀ
ଚନ୍ଦର ମନୁଷ୍ୟର ବନ୍ଦହାର ଯୋଗୀ ହେବା ପୂର୍ବେ ନାଜା-
ଦିଃ କଟିବ ପରିମ୍ବମ ପରିଷ୍ଵାର ଅବଶ୍ୟକ ଲେବେ । ଖଣ୍ଡିବ
ବସ୍ତୁ ନିର୍ମାଣ ନିର୍ମିତ ଯେ କେତେହବାର ଦିଲନ ପରିମ୍ବମ
ବସ୍ତୁରାଏ ତାହା ଟିକିବ ବନ୍ଦରେ ଉତ୍ସମରୁଷେ ଲାଗାଯିବ ।
ବାର୍ପାସାକର ରେଥିମାରୁ ଅବମ୍ବ ରହ, ଏହାର ରୂପ,
ଦୂରଦେଶରୁ ପ୍ଲେରଗ ଓ ଖେଠାରେ ବସ୍ତୁବଳନ ଓ ଖେଠାରୁ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ଜାହାଜ ରହିଥାବ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରଣ
ଦିଲବା ମତ୍ୟାଦରେ ବହୁଧ ପରିମ୍ବମ ଅବଶ୍ୟକ ହେବ ।
ପ୍ରଥମରେ ବାର୍ପାସ ଉପ୍ରାଦନରେ କେତେ ଲେକ ପରିମ୍ବମ
ଦିଲେ । ଚନ୍ଦରରେ କାହାକ ରହିଥାବ ରହିଥାବରେ
ପରିମ୍ବମ ଲାଗିଲା । ରେଇ କାହାକର ରହିଥାବରେ
ନିର୍ମାଣରେ ଯେଉଁ ପରିମ୍ବମ ହେଲ ଏକ ସେଷ୍ଟର
ବ୍ୟକ୍ତାରେ ଯେଉଁମାନେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିଲେ ତାହାର ବିଦ୍ୟ-
ବଂଶ ଏହ ବସ୍ତୁ ନିର୍ମାଣ ପରିଷ୍ଵାର ସହାୟତା ଦିଲାପତ୍ତି ।
ପରେ ଲୁଗା ବୁଝାବେଲେ ଏକ ଦୁର୍ଲିପା ଯତ୍ନ ଲାଗି ନାଜାଦିଃ
ପରିମ୍ବମର ଅବଶ୍ୟକ ହେଲ । ବହୁଥର ଅଛୁଟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ସହସ୍ରପରିମ୍ବମର ପରିମ୍ବମରେ ଖଣ୍ଡିବ ବସ୍ତୁ କମହାରେପଯୋଗୀ
ହେଲ ।

ଯଦିତ ପରିଶ୍ରମ ବାଜାର ଅର୍ଥୋପ୍ତବନ ଅସମ୍ଭବ
ଥାଏ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପରିଶ୍ରମ ଯେ ଅର୍ଥୋ-
ପ୍ରାଦବ ଏହା ବେଳେ ଯାଇ ନ ଥାରେ । ଅନେକ ପ୍ରକାର
ପରିଶ୍ରମ ଅଛୁ ଯାହା ବାବ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅର୍ଥୋ-
ପ୍ରାଦବ ହୁଏ ନାହିଁ । ସୂଚବଂ ପରିଶ୍ରମ ସିଦ୍ଧିତ୍ :—ଯଥା
ଉପ୍ରାଦବ (Productive) ଏବ ଅକୁପ୍ରାଦବ (Unpro-
ductive) ।

ରୂପାଦକ ଓ ଅନ୍ତରୀଳକ ପରିଶ୍ରମର ଦିଶେ ଲକ୍ଷଣ
ନିର୍ଭାରତ ଦୟବା ପୂର୍ବେ ଧନର ଏହି ପ୍ରାଥମିକ ଧାରଣାଟି
ସୁରଗ ରଖିବା ଉଚ୍ଚତ ଯେ ଦେବତ ମାନକ ପରିଶ୍ରମରେ
ବୌଦ୍ଧି ଦ୍ଵାରା ସୃଜନ ହୋଇ ନ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ମାନକ
ପରିଶ୍ରମ ପ୍ରାକୁତବ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ବ୍ୟ ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କର
ସେମାନଙ୍କଠାରେ ଦ୍ୱାରା ଦେଇଥିଲା ଗଣି ଅର୍ପଣ

ବେଳେ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵାର ସେମାନଙ୍କର ବିଜମୟ ମୂଳ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଓ ସେମାନେ ଧନଗୁଡ଼େ ପରିଶ୍ରଣିତ ହୁଅଛି, ପୂର୍ବବ୍ୟୋମ ଯେ ପରିଶ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ମାନଙ୍କତାରେ ବୀବହାରେ ଘୋଷିତ ପରିଶ୍ରମ ଆହଁ । ମୁଣ୍ଡରୁ ଏହି ବୀବହାରେ ଘୋଷିତ ଦ୍ୱାରା ପରିଶ୍ରମ ଆହଁ— ଯଥା; ସାଶାରବନରେ (Directly) ଏବଂ ଅସାଶାର- ବନରେ (Indirectly) ସାଧାରଣ ଶିଖିବମାନେ ଯେଉଁ ପରିଶ୍ରମ କରିବାର ଦ୍ୱାରା ସାଶାର ବୀବହାରେ ଘୋଷିତ କରିବା କଲେ । ବୁଝିକର୍ତ୍ତରେ ନିୟମିତ ଲୋହମାନେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରିଗର ବା କାରଖାନାରେ ନିୟମିତ ଲୋକେ ଏହି ଜାଗାରୁ ଶମିକ ଅଟିଛି । ଅହୁର ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ପଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ପରୁ ଏକପ୍ଲାନରୁ ଅଳ୍ପ ପ୍ଲାନକୁ ପ୍ରେରଣରେ ସହାୟତା କରିବି ସେମାନେ ଏହି ଜାଗାରୁ ଶମିକ; କାରଗ ସେମାନେ ଦ୍ୱାରା ପରିଶ୍ରମ ଯେ ପ୍ଲାନରେ ଅବଶ୍ୟକ ସେହି ପ୍ଲାନକୁ ନେବା ଦ୍ୱାରା ସେମା- ନକୁ ବୀବହାରେ ଘୋଷିତ କରୁଅଛନ୍ତି । ଯେ ସମସ୍ତ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷକ ବାଚକର୍ମ୍ୟଦ୍ୱାରା ମାନଙ୍କତାରେ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକଟିତ ନିୟ- ମଦରେ ରହେ ସେମାନଙ୍କର ପରିଶ୍ରମ ଉପାଦକ ଆହଁ । କିନ୍ତୁ ମନରେ ରଖିବା ଉପର ଯେ ଏହି ପ୍ରେରଣାରୁ ଶିଖିବମାନଙ୍କର ଯାବାଜୁରୁ ବାର୍ଷୀୟ ସେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାଦାକ ତାହା ନହେ । ଉଦାହରଣରୂପ ସବ ବାଣିଜ୍ୟର ସୁବିଧା ବଲେ ନିର୍ମିତ ବୌଣିର ପଥ ଅର୍ଦ୍ଦ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇ ପରିଚାର ହୁଏ ତାହାରେ ଉପରେ ବସିର ପରିଶ୍ରମ ଅନ୍ତପାଦକ ଆହଁ ।

ଅନ୍ୟ ବେତେକ ପ୍ରକାର ସରତ୍ତମ ଅସାଧ୍ୟାର ଲୁହରେ
ଧକୋପ୍ରାଦଳରେ ସହାୟତା କରିବି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶ-
ଯାଉଥିବୁ ଯେ ଅନେକ କର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷାର ଗ୍ରନ୍ତିବିମାନେ
ଅଣିଶେତ ଗ୍ରନ୍ତିବିମାନଙ୍କ ଅଗ୍ରିକ୍ଷା ଧକୋପ୍ରାଦଳରେ ବେଳା
ସହାୟତା କରିବି । ସୁତରୁ ଧେମାକର ଶିକ୍ଷାଦାତା
ସାର୍କରିବରେ ଧକୋପ୍ରାଦଳ କରୁ ନ ଥିଲେହେ
ଅସାଧ୍ୟରୁବରେ ସହାୟତା କରୁଥିଲାଗୁ । ଶିକ୍ଷକର
ପରତ୍ତମ ଅସାଧ୍ୟରୁବରେ ଧକୋପ୍ରାଦଳରେ ସହ୍ୟତା
କରିବା ବ୍ୟାପ ନ୍ୟାୟକୁଣ୍ଡଳ ରହୁଥିବ ପରତ୍ତମ ଦୋର
ପରିବିତ ହୁଏ । ଆଚାର ଯେଉଁ ପରତ୍ତମ ପାରୁଚିବ
ଦ୍ୱୀପାକର ମାକର ବ୍ୟକ୍ତହାରେପ୍ଯୋଗୀ କରିବା

ପାରେ । ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଅମ୍ବୁମାନେ ଏହି ମାତ୍ର
କହୁଥୁବୁ ଯେ ଯଦି କୃଷ୍ଣ ସେହି ମୁଦ୍ରାକୁ ଉତ୍ତାଦକ୍ଷରୁଥେ
ବ୍ୟୟ ଉତ୍ତାନ୍ତା ତାହାରେଲେ ଦେଶର ମୂଳଧନ ନିଷୟ
କହିଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ ସେ ତହିଁରେ ବିଜାସ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ହ୍ୟ ବର
ଦେଶର ମୂଳଧନ ମ୍ଲାସ ବଲ । ବର୍ଷମାନ ଏପର ଅପର
କଥାପିତ ହୋଇପାରେ ଯେ ବିଜାସରେଗରେ ଯାହା
କହିଥିବ ହେଲା ତାହା କାହିଁକି ମୂଳଧନ ନୁହେଁ, ବାରଗ
ଯଦି ଉକ୍ତ କୃଷ୍ଣ ଏହି ବିଜାସଦ୍ଵିବିମାନଙ୍କରେ ତାହାର
ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟୟ ନ କର ଉତ୍ତାଦକ୍ଷରୁଥେ ଖରଚ ଉତ୍ତାନ୍ତା
ତାହାରେଲେ ଉକ୍ତ ଦିନଶୁଭତି ଅନ୍ୟ କହି ହ୍ୟ ବର
ଥାନ୍ତା । ତୁତ୍ରିଂ କୃଷ୍ଣର ଧାନ୍ୟ ବିନ୍ଦୁକର ବିଜାସରେ
ବୁଦ୍ଧି ଦେଶର ମୂଳଧନ କିପରି ହ୍ୟ ପ୍ରାପୁ ହେଲା?
କିନ୍ତୁ ମୂରଗ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ବିଜାସଦ୍ଵିବିମାନଙ୍କର
ପରିମାଣ ହେତାମାନଙ୍କର ପ୍ରୟେକ୍ଷାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର
କରେ । ଏହା ନିର୍ଭାତାର ରହାର ବଥା ନୁହେଁ । ଯଦି
ଅସ୍ତ୍ର ଲୈଲେ ଏହି ସବୁ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ହ୍ୟ ବରବାର ରହା
ଭରନ୍ତି ତାହାରେଲେ ଏହି ସବୁ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ନିର୍ମିତ
ହୁଏ ନଚିହ୍ନ ହୁଏ ଜାହିଁ ।

ੴ ਮਨਾਂ ।

ସାମୟିକ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ।

ଭେଦମେ କରେଇବ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ଅସୁଧା ।—
ଏହି କର୍ଣ୍ଣାରୁ ବିଶ୍ୱାଳୟରେ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଶାଳିର
ପଦପୂର୍ଵକ ହୋଇଥାଏଛି । ଏହି ପଦକ୍ଷାର ନାମ ଯନ୍ତ୍ରବ-
ନ୍ତିଷ୍ଠାତ୍ମକ ହୋଇଥାଏଛି । ତାହା ପୁଣି ଦୁଇ ବଗରେ ବିରକ୍ତ—
ଆଜାଏ ଓ ଆଜା ଏବୁ ସି । ଯେଉଁମାନେ ଆଜାଏ ପାସୁ
ବନ୍ଦବେ ସେମାନେ ବିଏ ପଚିବେ ଓ ଯେଉଁମାନେ ଆଜା
ଏବୁ ସି । ପାସୁ ବନ୍ଦବେ ସେମାନେ ବିଏବୁ ଏବୁ ପଚିବେ ।
ପ୍ରସର ସଂଖ୍ୟା ଓ ବିଷୟ ବୃଦ୍ଧି ଉଚ୍ଚୟ ପରାଷାରେ ବିଶେଷ
ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅମ୍ବାନଙ୍କର ଜହାନର ଏକମାତ୍ର
କରେଇବେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ପଚାଇବାର କନେକ୍ଷୁ ଏ
ହେଲୁ ହୋଇନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବି.ଏ. ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର

ସଂସ୍କର ପଢିବାର କାହାଟୁ ହୋଇଥାଏ, ବୃଦ୍ଧତା, ଉଚ୍ଛିଦତତ୍ତ୍ଵ,
ବନ୍ଧାଳ, ଯତ୍ନାସ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ଶିଖିବର ଅବ୍ୟବ ।
ଯେଉଁ ଶୁଦ୍ଧମାନେ ଦର୍ଶନ, ଗଣିତ ଓ ସଂସ୍କର ରୁହି ଅଳ୍ପ
କୌଣସି ବିଷୟ ନେବାକୁ ଯତ୍ନୀବ ଗାହାକୁ ବିଶେଷ
ଅସୁଧାବା ବେଗ ବରବାକୁ ପଢିବ । ସାଧାରଣତଃ ଉଚ୍ଛିତ
ଶୁଦ୍ଧମାନେ ଗରନ୍—ସେମାନେ ଯେ ବଟକ ଶତ ବରବାର
ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ଲାନରେ ପଢି ପାଇବେ ତାହା ବନ୍ଧାଳାଙ୍କର ।
ବେହି ବା ପଢି ପାଇବୁ କିନ୍ତୁ ତାହାର ସଂଖ୍ୟା କେତେ ?
ପୁଣି ବାସୀଯିପୋଇଶରେ ଅନେକ ବଜାବାଧୀ ଏଠାକୁ ଅସି-
ଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସପରିବାର ଅସନ୍ତି ଏକ ତାକର
ସୁରାଦ ହେ ବରେକରେ ପଢିବୁ । ପୁରୁଷଙ୍କ ଶତ
ଏଠାକୁ ଅସିବା ତାଙ୍କ ପଞ୍ଚରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ କ୍ରେଶାବ୍ୟକ ।
ସାମ୍ବୁଦ୍ଧ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିମନ୍ତେ ଏଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଶୁଦ୍ଧ
ଅସନ୍ତି, ଏହିପରି ବେବଳ ଉଚ୍ଛିତ କାହିଁକି ବମ୍ବୁ ତିର-
ପ୍ଲାୟୀ ବା ଆପ୍ଲାୟୀ ଉଚ୍ଛିତବାଧୀ ବଲେଜିଶ୍ୱାସକର ଏହି
ଅଭବଟ୍ଟ ବିଶେଷ କ୍ଷତି କରିବ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ବ.ଏସ୍.ସି.
ଶ୍ରେଣୀ ଫ୍ରେଣ୍ଡିବାର କୌଣସି ବନୋବସ୍ତୁ ହୋଇ ନାହିଁ ।
ଏ ସମ୍ବରେ ଅମ୍ବେମାନେ ବିଶେଷ କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋକିରୁ
ନାହିଁ । ବେବଳ ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଅଭିଭବିତମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ
ଅନୁରୋଧ କରୁଥିଲୁ ଯେସେମାନେ ଉଲ୍ଲେଜନ ଏହି ଅଭିବ
ଦୂଶକରଣ ନିମନ୍ତେ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟକୁ ଜଣାନ୍ତି । କଲେଜର
ଅଧ୍ୟେତ ଓ ଜାତ୍ରାର କମିଶନର ସାହେବଙ୍କୁ ବିମାନ ପ୍ଲାର୍ଟିନୀ
କରୁଛୁ ଯେ ଉଚ୍ଛିତର ମଙ୍ଗଳ କଲ୍ପନା ସେମାନେ ବ.ଏସ୍.ସି.
କ୍ଲାସ ଉତ୍ସବଟନ, ଉପ୍ରୟୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ସଂଖ୍ୟା କୁଣ୍ଡ, ଏବଂ
ବୈଶ୍ଵାନିକ ଯତ୍ନାଦ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟରେ ଯତ୍ନ ବର ସମଗ୍ର
ଉଚ୍ଛିତବାଧୀମାନଙ୍କର ଲୁହେତା ରଜନ ହୁଅନ୍ତି ।

“ଉପାସ୍ତ ଜତତେ ଉପାସ୍ତ ଜତତ”—ଅମ୍ବାନବ୍ରତ
ରକ୍ତସ୍ତବଜଳ ଶ୍ରୀସୁତ୍ର ମଧୁସୂଦନ ରାତ୍ରି ମହୋଦୟ ନିଜର
ବାସୀଁ ଏବଂ ଚରଣ ବଲରେ ଅଜକୁ ବୃଦ୍ଧନ ହେଲା ଉତ୍ତି-
କର ଜଳ ସାଧାରଣକଠାରୁ “ରକ୍ତ ଜବି” ଉପାସ୍ତ କର-
ଥିଲେ । ଅଜ ତାକର ଗଣ ଗବଞ୍ଜମେଶ୍ଵରକବାବ ମୁଖୀତ
ଏବଂ ସମ୍ମାନେତ ହେବାର ଦେଖି ଅମ୍ବାନେ ପରମ ପ୍ରାପ-
ନିବ କରିଯାଇଁ ଆମେମାରେ ଛାତ୍ର ବୃତ୍ତନ ନିକଟରେ

ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅମ୍ବମାନେ ଶ୍ରୀ ସଂସାରର ଶ୍ରୀତ୍ରିଣୀ । ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏ ଉପାସମାନ “ଦାତ୍ରୁ ଜ୍ଞାନ ପାଠ ପାଠାମରପର ।” ରକ୍ତ ବଢ଼ି ! ଅଖଳ ନିଜ ଜୀବରେ ବଳୀଧୀନ ; ନିଜ ଜୀବରେ ସମ୍ମାନିତ, ଅଖଳ ପାଠକ ନୁହୁ—ଅଖଳ ଯାଚି ଦିଦି ହୋଇଥାଏ । ଉତ୍ତରକ ପ୍ରସର ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ” ବିଷୟରେ “ଜାଣେ ମୁଁ ନ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ କହେ ଅଛି” ବାର ବକି ଯାହା ଲେଖିଥିଲୁଗା ତାହା ସ୍ଵର୍ଗିଣୀ କବିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଅଖଳଙ୍କ ସମ୍ମନରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନ୍ତରେ ଯୁଦ୍ଧ । ଅଖଳଙ୍କିକ ଭାଜୁର ସ୍ଵର୍ଗିଣୀ ସୁମନରେ ଭୂଷିତ ଯାଇ ଥିଲେହେ, ଆଜି ଏ ବାଣୀ ସ୍ଵର୍ଗ ପାଠ ପାଠାମର ଯଥାକ ବରସବାରୁ ଅମ୍ବମାନେ ଅଖଳକୁ ଅନୁରବ ପରିବାଦନ ଅର୍ପଣ କରୁଥିଲୁ ।

ବଟକ ଟାଇନ ଲୀରବ୍ରେଶ ହଲ—ଏକ ଶତାବୀରୁ ତଥା ଉତ୍ତର ହେବ ଉଡ଼ିଶା ବିଟିଶ ଗବ୍ରେମଣଶୁକର ହସ୍ତ-କର ହେଲୁଣି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାବୀ ହେଲୁ ଉଡ଼ିଶାରେ ଯାନ୍ତ୍ରାଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ସ୍ମୃତି ମୁକୁ ମନ ଜୀବରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଲୁଣି । କିନ୍ତୁ ଅଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ନିକରିଣି ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ବା ମିଳିମିଳି ଏକ ଝୁାନରେ ବସି ଛୋଇସି ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ଵର କରିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଝୁାନ ଉତ୍ତରର ଶକ୍ତିକାନ୍ତରେ ପ୍ରାୟ କରି କର ନ ଥିଲେ । ଉତ୍ତରର ପରମ ବନ୍ଦୀ—ହିତେଣି ମୁଦ୍ରା ଯଥର ସ୍ଥାନ୍ତେତା ପରିଲୋକ-କରି ବାର୍ତ୍ତାପର କନୋପାଧ୍ୟାୟ ଓ ସ୍ଵର୍ଗିଣୀ ଜଗମୋହନ ପ୍ରାୟ ପ୍ରମୁଖ ଦେଶ ହିତେଣିରଶ ଗେଟିଏ ସାଧାରଣ ପ୍ରାୟ ଏବଂ ସାଧାରଣ ପଠାଇର ପ୍ରାୟ ନିମନ୍ତେ ବିଶେଷ ତେଷୁତ ଯଥାରଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହାକର ତେଜ୍ଜା ଫଳକଣ୍ଠ ହେବା ଅନ୍ତରୁ ସେମାନେ ରହ ଧାମ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଉତ୍ତରର ପରିଷ ହିତେଣିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏ ସମ୍ମନରେ ବହୁ ବନ୍ଦନା ପ୍ରସର ହୋଇଥିଲେହେ ତାହା ଜିନ୍ତନାର ପାମା ଅଛିକମ କାହିଁ ନ ଥିଲା ।

ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ପୁରୁଷ ବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଥରେ ଅଧେ ସେ କରେ ତେଜ୍ଜା କରିଥିଲେ—କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସେହି

ମୋଷମୁକୁର ପାଠାଗାର, ମାଲକଣ୍ଠ ସ୍ଵର୍ଗ ରଥା ପ୍ରକୃତ କଳି ବୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧ ପର କେତ୍ତିବାନେ ଦିଲାନ ହେଲେ ତାହାର ତିନ୍ଦବର୍ଷ ନାହିଁ । ସମବେଳ ତେଜ୍ଜାର ଏକାନ୍ତ ଅବବ ଦେଖି ଯେଉଁ ମହାଶୁଦ୍ଧ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ସେହି ବାର୍ଷ ଅନୁଭୂତ ଅଭବଟି ଦୂର କରିଥିଲୁଗା ତାହାକର ନାମ ଉତ୍ତରରେ ସମସ୍ତ ପରିଷତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ସମସ୍ତେ ଦେଖି ପାଇଁ କି ନାହିଁ —କାହାକୁ—ତାର ହିରେତ ସପ୍ରତି ବୟସ୍ୟ ସେହି ବୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତର ଦିପାକାର ସମ୍ମାଦବକର ପରିବୁତ ଅଜ ଅମ୍ବମାନେ ପାଠକମାନଙ୍କ ଉପର ର ଦେଇଥାଏ । ଏହି ମହାଶୁଦ୍ଧ ବଟକ ଟାଇନ ଗ୍ରାହକବୁଦ୍ଧ ସ୍ଵର୍ଗିଣୀ ବ୍ୟାପକ ପରିଷତ ବ୍ୟାପକ (୧୦,୦୦୦ ଟଙ୍କା) ବହନ ବୟାପକ । ଏହାକର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି ବୁଦ୍ଧ ଦେଇସ ଦାନ ଯେ ମହିର ତାହା ସମସ୍ତେ ମୁକୁ ବଣ୍ଟିରେ ସ୍ଥିରାଗ କରିବେ । ଯେଉଁମାନେ ତାହାକର ଦୋଷାଦୋଷ ଅଲୋଚନା କରିବେ ବରନ୍ତୁ—ସମସ୍ତ ଉତ୍ତର ଯେ ତାଙ୍କଠାରେ ଏହି ବଜ୍ରୋ-ଚିତ ଦାନ ନିମନ୍ତେ ବିଶେଷ ରଣୀ ଏହା ବୋଲିବା ବାହୁଦିମାନ । କିନ୍ତୁ ଟାଇନ ଲୀରବ୍ରେଶ ହଲର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଅଜ ଏହ୍ୟନ୍ତୁ ପୁଣ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ । ଲୀରବ୍ରେଶ (ପାଠାଗାର) ହୋଇଥାଏ ସବେ—କିନ୍ତୁ ପାୟ ପୁଷ୍ପର ଏକାନ୍ତ ଅଭବ । ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀତିନ୍ଦର ସେହି ଗୁହ୍ୟ ସମୟରେ ସେଠାରେ ଉପରୁତ ଥାଏଁ ସେ ଅଭବ ପୁରଣ ନିମନ୍ତେ ନିଜେ ଏବଂ ସହସ୍ର ମୁଦ୍ରା ଦାନ ଅଛାଇବାର ବୟାପକ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଜ ପାଠ ସହସ୍ର ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରସ୍ତୁତ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ ଭୁତାମାନେ ଟିକିଏ ମୁକୁ ସ୍ଵର୍ଗ ହେଲେ ସେ ଅଭବ ଅଭରେ ପୁଣ୍ୟ ସିବ ଏବଂ ‘ବୁଦ୍ଧା ଏହିତର ଗୋତ୍ରଶକ୍ତିର’ ନିଜ ଜାବ-ନିଜେ ତାହାକ ପ୍ରକଷିତ ବାର୍ଯ୍ୟରେ ସବ୍ବ ସାଧାରଣକାରୀ ସହାନୁଭୂତ ଓ ତାହାର ଉନ୍ନତିର ତେଜ୍ଜା ଦେଖି ପୁଣ୍ୟ ହେବେ ।

* କରିବାର ପ୍ରଥିକ ଉତ୍ସବ ଦିନେତା ଉତ୍ତର ମୁଦ୍ରା ଉତ୍ତରର ହର ସାଧାରଣ ସବ୍ବଦା ‘ତେଜ୍ଜିତ’ । ମାତ୍ରର ମେଲିଲାଇ ମଧ୍ୟାମ୍ବେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଏହି ପ୍ରବେଶ ମହିରରେ ପରିଷତ ।

ମୁଖ୍ୟ

୨ ପାତା ।

ଶ୍ରୀବିଜ୍ଞାନ, ୧୯୬୪ ।

୪ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ।

ହୋଥି ।

ମାନବ ଦୂରତ୍ତ ଉପ୍ରାଣକ ପ୍ରତିମ
ସାଧୁ ମୁଖେ, କ୍ରୋଧ, ସଦା ତବ ନିନାବାଦ;
ତୁମ୍ଭ ଅବର୍ତ୍ତବେ ଘଟେ ଆଗାନ୍ତ ଅଷ୍ଟମ
ସମାଜ ଶାସନେ ଘୋଟେ ଘୋର ପରମାଦ ।
ମହାବାଲହୃଦୀ ଦେବ, ଯେବେ ପରକାଶେ
ପଦିର ସପରେ ତବ ଭ୍ରମକାନ୍ତ ହାୟ ।
ଚିତ୍ତ ପାପାରୁଷେ, ନାଚେ ଧାର୍ମିକ ଉତ୍ସାହେ
ସେ ମହିନ୍ତି ସମ୍ମିଳନ ନମେ ଶାଶ ବବମାୟ ।
ଜର୍ଜିରିତ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଅନ୍ୟାୟ ଦୂଷଣେ
ତରପୁରୀଧାର ଏହୁ ଭରତ ଶୁଣାନେ
ତୁମ୍ଭ ନ୍ୟାଯୋତବମର୍ତ୍ତ ନାଚ ନାଚ ଶରେ
ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ (୧) ସିଂହାଶ୍ଵର୍ତ୍ତ ପ୍ରାଣେ ।
ସତ୍ୟଧର୍ମ ନ୍ୟାଯ ସଖା ବୁଦ୍ଧିହୃଦୀ ହୋଧା
ନମେ ତବ ପଦେ, ତୁର ପାପ ପ୍ରତିଶ୍ରୋଧ

(୧) ହେର—ଫେରାବର—In spiring.

ବାଲେଶ୍ୱରୀ ରାହାଜାନ୍ ।

ରେଲ ତ ଭାଲବା ବଥା, ଭଲଭତାଠାରୁ ପୁଣ୍ୟପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଯେଉଁ ଉପରୁ ବହୁଳ ଶଙ୍କବିଶ୍ଵ ସମତଳ, ପରିଷ୍କାର
ସତବଦୀାଶ୍ରୀ ବିପ୍ର ଅଛୁ ଦୁଷ୍ଟକାଳରେ ସେଥିର । ତା
ସୁଦ୍ଧା ବଦ୍ୟମାନ୍ତ ନ ଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ବନ୍ଦଦେଶୀୟ ବା
ଉତ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନ୍ଦାଥ ଦରନାର୍ଥୀ ଯାତ୍ରୀମାନେ
ଭଲଗ୍ରବତବର କୁଟୀଳ, ଶପଦ ସକୁଳ, ଅରଣ୍ୟମୟ,
ବିଜୀର, ବଦାତର ପାନ୍ତୁର ମଧ୍ୟଗତ ଅପସ୍ତର ସଂକାର୍ତ୍ତ
ମାର୍ଗରେ ଗତାୟାତ ବିବୁଧିରେ । ବର୍ଣ୍ଣକାଳରେ ଅସଂଖ୍ୟ
ନଦୀନାଳ—ଜଳ ବହୁଳତା ପ୍ରସ୍ତର ଉତ୍ତର ମାର୍ଗମାନ ଜନଶୂନ୍ୟ
ଅବସ୍ଥାରେ ପଢିଆଏ । ଚେତନ୍ୟ ଦେବତା ସମୟରେ
ନବପୁନପବାସୀ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପୁଣ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା
ସକାଶେ ତନିମାସ ବାଳ ଲାଗୁଥିଲା । (ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଅନ୍ତରୁ
ପ୍ରତିରବୁ ଅସ୍ତର ଦେବ ।)

ଇଙ୍ଗ-ଇଣ୍ଟିସ୍-ବୋକ୍ସାମ୍-ବଲଭତାବାସୀ ରଜା ଶୁକ୍ର
ମୟକଠାରୁ ବେତେବିଲ୍ଲ ଟକା ରଣ ପରିଶର ବରିଥିଲେ ।
ବୋକ୍ସାମ୍ ରଣ ପରିଶର ବରିବାରୁ ରଜା ମହୋଦୟ
ତାହା ଗ୍ରହଣ ନ କର ଭଲଭତାଠାରୁ ଶ୍ରାଷ୍ଟେଧାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଗୋଟିଏ ମାର୍ଗ ହସ୍ତ ସକାଶ ବୋକ୍ସାମ୍ ହସ୍ତରେ ତାହା

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଣ କଲେ । ସେହି ଟକା ବଳରେ ଦର୍ଶନ ଗୁଡ଼ର
ନିର୍ମାଣର ବ୍ୟବସାୟ ହୁଏ । ସତକ ଉପରେ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତର-
ନୟ ପିତ୍ତୁ ନିର୍ମାଣ ହୋଇଥାଏ । ବାଲକ୍ଷମୀ ସରଜାର ଖାତା-
କୁର ସହ ସତ୍ତା ପିତ୍ତୁ ନେବୁ ନେବୁ କରି ଚାନ୍ଦା ପଥକର୍ତ୍ତର
ବୃଦ୍ଧବାଜାର ନିଯକମୟ ପିତ୍ତୁ ନିର୍ମାଣ କରି ଦେ । ଅଛିବେ ।
ବର୍ଷମ ନ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସ୍ତର କରେ ପ୍ରକାଶନ କରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ପିତ୍ତୁ
ଦିଦ୍ୟମାନ ଅଛି । ସେ ର ସମ୍ବନ୍ଧୀ କଣ୍ଠବାସର୍ବତ୍ର ନିମ୍ନ
କଳପରେ ନିର୍ମିତ ବୃଦ୍ଧବାଜାର ସେତୁର ପ୍ରସ୍ତରଣ “ଶୁଭମୟ”
ଅଟେ । କଳକତାର ପୁସ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନବନିର୍ମିତ ମାର୍ଗ ପାଇରେ
ପାତେବ ଦଶକୋଣ ଅନ୍ତର ରଙ୍ଗକ ନୟ ଶିଳଗୁଡ଼ି, ପାଣ୍ଡ
ବୁରିଶତ ଲୋକର ବାଷ୍ପାପମୋଳୀ ହୁଏ ସାନ୍ତଳ ପାନ୍ତ୍ର
ନିବାଶ (ଧର୍ମଶାଲା) ନିର୍ମିତ ହେଉଥିଲା । ଉକ୍ତ ଧର୍ମଶାଲା
ନିକଟରେ ହୁନଗୋଟି କରି ପୁରୁଷ କୃତ ମଧ୍ୟ ଖାତର
ହୋଇଥାଏ । ବାଲକ୍ଷମରେ ସେହି ସମସ୍ତ ପାନ୍ତ୍ର ନିବ
ଶାଖି ଓ ଅନ୍ଯାନ୍ୟ ବୋଧ ହେବାରୁ ସରଖାର ବାହାରୁ
ସେ ସମସ୍ତ ରଗ କରି ରଙ୍ଗକରଣ ସତକରେ ପକନ
ଅଛନ୍ତି । ଭଦ୍ରି, ବସ୍ତା, ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଳ ଓ ଧର୍ମରେ ସେହି
ସମସ୍ତ ଧର୍ମଶାଲା ଧିଦ୍ୟମାନ ଅଛି ।

ପ୍ରସ୍ତୁତ, ବେଳେବ ପରମାଣୁରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ନିକ ସର
ଏହାବ ମଧ୍ୟ ଦୂର୍ଧ୍ୱାତ୍ମକ ହେଲାମାତ୍ର ଯାହାମାନିକର ଆଦ୍ୟାଦ
ସଂଗ୍ରହ ବରକାର ଉପାୟ କାହିଁ । ଜାନ ବିତର ନାମକ
ଜଣେ ଧାରେବ ସରକାର ବାହାରୁରଙ୍କଠାରୁ କେତେକ
ଦୂର୍ଧ୍ୱ ନିଷ୍ଠାରୁଥେ ଗ୍ରହଣ କର ବାଲେଶ୍ୱରରେ ବିତର-
ଗଣ୍ଡା, ବ୍ୟାରେ ମୂଳଦା, ବାଲଗା, ମାର୍କଣ୍ଡା, ଟାଙ୍ଗ ବିତର
ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରାନରେ ସରେଇ ଏଇ ନିର୍ମାଣ ଓ ଦୋକାନ
ବଧାଇ ଦେଲେ । ଶୁଭମନ୍ୟୁ । ଧର୍ମଶାଳରେ ସଙ୍କଳଣାୟ
ଲେକ ବାସ ବ୍ୟାଖ୍ୟାବାରୁ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମାବଳମ୍ବା ଜାଥ ଯାହା-
ମାନେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ପାନ୍ଦିକରିବାରୁ ଅସ୍ମୟତ ; ବିତର
ଧାରେବକ ସରେଇ ଘରେ ବାସ କରିବାରୁ ଲାଗିଲେ ।
ସ୍ଵାମୀ ଲେଖିମାନେ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ ପ୍ରାନ୍ତମନ୍ଦରେ
ଚଟ୍ଟପର ନିର୍ମାଣ ଓ ଦୋକାନ ବଧାଇ ସମସ୍ତ ଅଭିବ ଦୂର
ଭଲେ (ରେଇମାର୍ଗ ପଟ୍ଟିବାରୁ ସେ ସମସ୍ତ ଚଟ୍ଟପର ଭାବ-
ଗଲାଣି । ଜାନ ବିତର ସାହେବ ସରକାର ବାହାରୁରଙ୍କଠାରୁ
ଯେଉଁ ନିଷ୍ଠାବ ମେଂ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ତୁ କାହା କିମ୍ବାକିମ୍ବା

ଜ୍ଞାନବସ୍ତୁକାଣଠାରୁ ସେମର ସହାୟକର କିମ୍ବା କର ରତ୍ନକ
ନିକାଶୀ ବାବୁ ଦକ୍ଷ ଚପୁ ଭେଗ ଦିଲୁ ବିବାଧନ୍ତି ।)

ପାତ୍ରମାନଙ୍କର ପମ୍ପୁ ଅଛିବ ଦୂର ହେଲ, ଏ ପଦ
ଜନ୍ମମାନଙ୍କ ହୃଦୟରୁ ଅଳୋକ ପରମାଣୁରେ ରଖା ପାଇଲେ
ମାତ୍ର ନଈ-ଦସର ତତ୍ତ୍ଵମନେ ଏକ ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କ
ଆର୍ଥିକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭେଗ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲେ । ନେବନୀ-
ପୁର ଠାରୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଜମାର୍ଗ ତତ୍ତ୍ଵମନ୍ଦିରର
ଲୋକାଶ୍ରେଷ୍ଠ, — ମ. ଚର୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତମିଳିଗ ନିକଟ ଜଗଳମୟ ଧିକାକୁ
ଦେମନେ ମନିବ ନେଥିଅନ୍ତରୁଳିଲ ଜଗଳ ମଧ୍ୟରେ
ଟେଟି ସ୍ଥାପନ କରି ଅପଣାର ନିଶ୍ଚଂପ ନାଭକୀୟ ବିବିଧ ।
ମୁଣ୍ଡରୁହୁପେ ତଳାରବାବୁ କ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ । ସରଜାର
ବାହାହୁର ଆର୍ଥିକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟ କରି ମଧ୍ୟ
ସେମାନଙ୍କ ଶାସନ ବିଭବାକୁ କ୍ଷମ ହୋଇ ନ ମନ୍ଦରେ ।
ତତ୍ତ୍ଵମନ୍ଦିର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ବାତିଥିଲ-ଲାଭୁଗ-
ଗତ ଭକ୍ତ ଭାଇର ବାତିଶ ବିଶ ମଧ୍ୟରେ ଶତ ଶତ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମହ ପଣୀର ମପ୍ରକ ବିଲୁଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲା ॥
ଅଚମମାନେ ଶତ ହସ୍ତିଥର ଶୁଣିଅପ୍ତ । ଗୁଣଶ ବରଣ
ପୂର୍ବେ ରେଖକ ତେ ଶବ୍ଦରେ କଲିକତା ଗଢାଯାଇ
ସମୟରେ ଶକ୍ତ ରୂପକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଥକମାନେ ଅଗ୍ରନ୍ତ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ଭକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାନମାନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବରଣ
ଦେଉଥାନ୍ତି । ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଚଲିତ କଥ
ବହୁ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା ।

‘ବ୍ରାହ୍ମିଦ ମଙ୍ଗଃମଣି

ନାର୍ତ୍ତବୁଣ୍ଡଗତ ପାଇ ହେଲେ କୃତ୍ୟ ଦେଖା ଦେଖି ।'

ପଦେ ନିର୍ମୂପକ୍ଷେ ଯାଥିମାନେ ଜାଗାଧୂଣଗତ
ସାମାଜିକର ସ୍ଵୀଚ୍ଛା ଉଦ୍ଦର୍ଶେ, (ଦବା ଭଗରେ ମଧ୍ୟ)
ଦଲବନ୍ଧ ଜ ହୋଇ ଗଚାଧୂତ କରୁ ନ ଥିଲେ । ଅଜଣା
ଯାଥିମାନଙ୍କର ରକ୍ଷା ନ ଥିଲା । ଫୁକେ ଅକ୍ଷସ୍ତାପନ ଯାଥି-
ମାନେ ଗେଣରଟରେ ଗଚାଧୂତ କରୁଥିଲେ, ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ
ଲୋକମାନଙ୍କ ସବୁ ଶେ ପାଇବି ତାହର ବନୋବତ୍ତୁ ଥିଲା ।
ଖଟକ ପଦ୍ମପୁର ପ୍ରକଳି ଅଞ୍ଚଳର ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଗୋଟିକଟ
ଯାଥି ତଥା ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ବହନରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ ।
କେଇତେ କ୍ଷୀମାର ପରାବର୍ତ୍ତ ହତକଣ୍ଠମାନଙ୍କର ଦାନା
ପାଇଁ ଛଟି ଯଦିଅଛି ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପରିବହି କରିବି ପାପା ଦଳର ପତନ ଆନି-
ବାସୀ । ତଥାଏତମାନେ ଖୁବ ସତକତା ସହିତ ବ୍ୟବସାୟ
ଚଲାଇ ଅସୁଧାରେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ଦଳ ଉତ୍ତରରେ ସେମା-
ନକର ବିଜାତର ଭାରଗ ଉପରୁ ହେଲା ।

ବାଲେଶ୍ୱର ଜିନ୍ଧାର ଅସିନ୍ଦ୍ରୀଲୁ ମାନ୍ଦ୍ରାକ୍ଷର (ବର୍ଷମାନ
ହାରକୋଟର ଜଙ୍ଗ) ମିଶ୍ରର ରେଖେନ ସାହେବ ପାନକେ
ତାପରେ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ କଲିବତା ଯାଉଥିଲେ । ବ୍ୟା ଓ
ହଲାପଦା ଟଢ଼ି ମଧ୍ୟକର୍ତ୍ତା ସ୍ଥାନରେ ତଥାଏତପରି ତାହାକୁ
ପାନକେ ଲୁଟ୍ଟି ନେଲେ । ତଥାଏତମାନେ ନିତାନ୍ତୁପଶେ
ନିର୍ଭେଜି ଉପରେ ତଥାଏତକର୍ତ୍ତିନାହିଁ; ସେମାନେ ଜ୍ଞାନୀ
ଦେଶୀୟ ବଜା ମହାବିକାକୁ ହତ୍ୟା କରେ ବାଲେ ରୁଷା
ପାଇ ପାରିବେ, ମାତ୍ର ପବିତ୍ର ଶେତ ରତ୍ନ ସୁର୍ତ୍ତ କଲେ ରକ୍ଷା
ନାହିଁ । ତଥାଏତମାନେ ଭ୍ରମରେ ପତ ରେଖେନ ସାହେବଙ୍କ
ପାଇବି ଲୁଣ୍ଠନ କରିଥିଲେ । ସେହି ସଂସ୍କରଣେ ବାରେ-
ଅରେ ଜଣେ ତେଜିଙ୍ଗୀ ମହାଜନ ଥିଲେ । ନାମ ନାରି-
କେନ୍ଦ୍ର ମେଲିଯାଗେଥା । ଏ ଜଣେ ସାମାଜିକାଦ୍ୱାରା ଲୋକ,
ପ୍ରଥମେ ଲୁବଣର କଣ୍ଠାକୁର ବର ବିପୁଳ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ
କରିଥିଲେ । ଯୋଗେଥା ବାବୁଙ୍କର ତାନ ବସିଥିବାର
ତଥାଏତମାନେ ସମ୍ବାଦ ପାଇଥିଲେ । ଦେବିଶତ୍ରୁ ତାହାର
ଶିକ୍ଷା ରହିଛି ହେବାକୁ ସେହି ତାକରେ ରେଖେନ ସାହେବ
କଲିବତା ଯାଉଥିଲେ । ସାହେବ ଉପରେ ତଥାରତ ବୁଝା
ବିଧା ନୁହେ । ବାବ ମହିଳରେ ହୁଏ ପତିଗଲ ।
ପେଇଣ ଦଳ ଯାର ବ୍ୟା ଆଜା ଲୋକାଟା ଓଲଟ
ପାଇଟ୍ ଭରି ପକାଇଲେ । କେତେ ବଣ ଜଗର ଖୋଜା
ଗଲ, ସରବାତ୍ ଖରଚରେ କେତେ ଘୋଖରୁର ପାଶି
କୁହାଗଲ କେତେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷା ଲୋକ ଟଣା ଘୋଷରରେ
ପତିଲେ କାହିଁରେ ବିହୁ ହେଲା ନାହିଁ । ତଥାଏତ ଗୁଡ଼ାକ
ଯେମନ୍ତ ଅକାଶରୁ ଅସିଥିଲେ ମାଲଗୁଡ଼ାକ ପବନରେ
ମଣି ଯାଇଛି । ଏହ ତଥାଏତ ତବନ୍ତି ରହିଛି ହେବାମାତ୍ର
ଉପର୍ଯ୍ୟୁପର ଅହୁର ତିନ ଶୁଭଟା ତଥାରତ ହୋଇଗଲ ।
ବାଲେଶ୍ୱର ନିକାଶା ଜମିଦାର ବାବୁ ମଦନମୋହନ ଦାସ-
କୁର ବ୍ୟା ଆଜା ଲୋକାରେ ଖଣ୍ଡ ତାଲୁକ ଅଛି ।
ନାଟବନ ଖଣ୍ଡା ଅସୁଲ ହୋଇ ବଚେଶ ଦରେ ପାପ
ବାରଗତ ଟକା ଜମା ଥିଲ, ତଥାଏତ ପତ ଯେନିଗଲେ ।

ସେହି ସମୟରେ ଯେଉଁ ସମୟ ତକ ରହି ହୋଇଥିଲେ
ଗୋଟିଏ ତବ ଦଳ ଉତ୍ସେଖ ଯେଗା । କିମ୍ବା ଥାନାଠାରୁ
ପାପ ହୁଏ କେଣ ବୁଝ ଶୁଭଟା ନାମକ ଶାମରେ ଜଣେ
ଜଣିଥିଲେ ଲୋକର ବାସ, ନାମ ବାଅନ କୁଣ୍ଡା । ତଥାଏତ
ଦଳ ଏହା ଏବ ଉତ୍ସୁକର ଅନୋଗ୍ରହ କରିଥିଲେ ।
ତାହାର ଦୁଇ ମୁଁ, ଗୋଟିଏ ଦୁଇ ଦୂର୍ଭିରାରୀ । ନିଷ୍ଠ ତକା-
ଏତମାନଙ୍କ ଦାବୁଶ ପ୍ରହାରରେ ତାନାର ନର୍ତ୍ତାପାତ ଏବଂ
ଶୁଭଦଳ ଉତ୍ସେଖ କାନ୍ଦନ୍ତାର ହୋଇଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥା
ପଳାୟନ ଦେଇ ଅନୁଭବ କରିଥିଲା । ବାଥାର କୁଣ୍ଡାକୁ
ତକାଏତମାନେ ଅନେକ ପ୍ରହର ବର ତାହାର ମୁଖ ପୁଣ୍ୟ ଦଗ୍ଧ ବୁଝି
ପାରିଥିଲା । ବାଅନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ତଥାଏତମାନଙ୍କୁ ସହିତରେ
ଶୁଭ ଦେଇ ନାହିଁ ହୁଏ ତନ ଜଣକୁ ଅସ୍ଥାବାତ ଓ ଜଣେ
କ୍ରମାବଳୀ ହତ୍ୟା ବରିଥିଲା ସଙ୍ଗା ତଥାଏତମାନେ ହତ
ତଥାଏତର ଶବ ଯେନି ପଲାର ଯାଇ ଥିଲେ ।

ଅକ୍ଷୁ ଦଳ ପୂର୍ବ ପ୍ରାୟରେ ପୋଲିଶ ଉଠି ଯାଇ ନୁହନ
ଦେଇଲ ପୁରିଶ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଏ । ବାଲେଶ୍ୱରଜିନ୍ଧାର
ପ୍ରଥମ ପୋଲିଶତ୍ରୁକୁସୁପରିଶ୍ରେଣ୍ଗେ ମିଶ୍ରର ସତ୍ର
ଓସ୍ତାର୍ଥ ସାହେବ ପ୍ରାଣପଶେ ଯତ୍ନ ଉପର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟା
ନିଲକାବୁ ଫେର ଅଧିରେ ଏବଂ ତଥାର ଦଳ ଅବଶ୍ୟାର
ନିମନ୍ତେ ସବ ନିମ୍ନେକୁର ବାବୁ ରଜକଣେର ଗୈଥୁରୀଙ୍କ
ନିଯୁକ୍ତ କଲେ । ଗୈଥୁରୀ ମହାବୀର ପୋଲିଶ ଏବାବାଦ୍ୱେ
ଜଣେ ମୁଯୋରି କର୍ମଶିଳ୍ପ ବୋଲ ତାହାର କଣ୍ଠ ଧ୍ୟାନ
ଧିଲ, ରଜକଣେ ଥାଜା ମୁନ୍ଦ୍ରୀ ବାବୁ ଦଗମର ଦାବୁ
ବାହୁଦୟ ବରିବାକୁ ଗଲେ । ବଜକଣେର ବାବୁ ବର୍ଷମାନ
ମାନ ଅତିରିକ୍ତ ଓ ଯେନିକଣ ପାପ ଅଟାନ୍ତି ।

ଉପରିପୁ ହାକମଙ୍କ ଅଦେଶାନୁଷ୍ଠାରେ ବାବୁ ବଜକଣେର
ଗୈଥୁରୀ ପୋଲିଶ ଦଳ ଦଳ ସହିତ ଉଚ୍ଚ ତଥାର ପାଇଁ
ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଣ ଶୁଭଟାରେ ବାସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବହୁତ
ଦଳ ପ୍ରୟେନ୍ଦ୍ରିୟ ବୃଥା ପରିଶ୍ରମ କରି ଅବୁତକାସୀଧା ବିଷୟ
ଉପୋର୍ତ୍ତ ବରିବାକୁ ସୁପରିଶ୍ରେଣ୍ଗେ ସାହେବ ମ୍ୟାନ୍
ଉତ୍ସାହ ଦେଇ ରେଣ୍ଟିଲେ ‘ନୁମ୍ବର ଅନ୍ଦମ’
ସନ୍ଦ୍ରାପଦକଳା, ଯେପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ତଥାଏ

ନାହାନ୍ତି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁଣ୍ଡ କୁରଗା ଦେଖ ଉପରି
ନ ହାତ । ଏହାର୍ଥରେକ ନିର୍ବିର ବିଶେଷତା; ଏଥେକାଣ
ଅନୁମାନେ ଜତ ଓ ନିର୍ବିକ ଜାତ କେବଳ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ
ବିଷୟରେ ଅକୁଳବେଳୀ ହେଲେ ଅମ୍ବୋନେ ହତୋଠ
ଦ୍ୟମ ଓ ନିରଗ ହୋଇ ଦୁଇ, ମାତ୍ର ନିର୍ବିକ ଜାତର
କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵପ ଅଟେ । ପକୁତ ସେମାନେ
‘ଅନ୍ତରୋଦୟ କାର୍ଯ୍ୟ’ ଅଟିବି । ଲୋକେ କଥାରେ ବୋଲାନ୍ତି
“ଶୁଣେଥବା ଲୋକ ମାତି ଖାବ ନାହିଁ ।” ଉପରୁ ଏହାର
ସେହିର ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ସୁଲ ଅଟେ । ବନ୍ଦିମାନେ
ବାବୁର ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଏହିପରି ଥିଲ କି ବିଦ୍ୟା
ଉତ୍ତରରେ ହୁଏ ତନ ଜଣ ପୋଲିଶ କର୍ମଚାରୀ ସମ୍ବରେ
ଯେବେ କୁରଗା ଚକ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ତନ କୁର କୋଣ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ
ପ୍ରାମାନକରେ ପଢ଼ିବ ଭବରେ ମେଣ କରନ୍ତି । ବୁଝିରେ
ଶାମ କାଷାମାନକ ବିଥୋପଥକ ଶୁଣିବା ଓ ସେମାନେ
କାର୍ଯ୍ୟ କେଣିବା ତାକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଟେ । ମଧ୍ୟବଳର
ଆଶାନେ ପାଇଁ ଶୁଣିବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉପରୁ ଥାଅନ୍ତି ଏଥେକାଣେ
ପାଶ ପ୍ରାମାନକରେ ଅନୁକାନ ଶିଖିଶେଷକ ବରବାକୁ
ହୁଏ । ପାଇଁ ପଦ୍ୟକ ପାଶ ସାହି ଓଲିରେ ବସି ଦର ମଧ୍ୟପ୍ର
ନ୍ତରୋପଥକ ଶେଷନ୍ତି ଏହା ରଦ୍ଦ ଲୋକ ପରେ ଯେ
କେବେଦୂର ବକ୍ଷସାଥ୍ୟ ବାର୍ଯ୍ୟ ପାଠକ ସମ୍ବରେ ବୁଝି
ପାରିବେ । ପାଶମାନକ ପଲାପର ପଛ ଓଲେ ଏହି ନୁଆଶ
ଯେ ବିରିରେ ମଧ୍ୟ କୁଳ ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜେ । ସୁଣି ଅପରି-
ଦ୍ୱାର ବିଦ୍ୟେ, ଦୂରଜମୟ । ସହସ୍ର ସହସ୍ର ମନକ ବେଳି
ରଣ ରଣ ବର ଖାଇଅଛନ୍ତି ଘରତବାର କ୍ଷମତା ନାହିଁ ।
ସର୍ବ ଉତ୍ସବର ମଧ୍ୟ ରୟ ନ ଥିଲ ଏମନ୍ତ ନୁହେ । ସୁଣି
ପ୍ରାମସ୍ତ ପାଶମାନେ ଜାଣି ପାରିଲେ ରୟକର ବିପଦ ଦକ୍ଷି-
ଦାର କ୍ଷମତାବା । କଣ କରିବେ ରୟକର ଖଣ୍ଡତ ରକ୍ଷା
ଦେଇବାକୁ ହେବ ?

“ଏ ଦିଦି ଅର୍ଦ୍ଧଶତ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ପାଶ ଓଲିରେ
ବିଶେଷତାକୁ ଦର ମଧ୍ୟକୁ ଶୁଣିଲେ ଗୋଟିଏ ସୁବଳ ସ୍ଥା
ବାନ ବାନ ତାହାର ମାତାକୁ ଅନୁଯାୟ କରୁଥିଲା,—

“ସେ ସିବାକୁ କିମ ନ ଥିଲେ ବାବା ଜେ ର କିମ୍
ଦେଇ ଗଲ ଅବରଗେ ପାଶଟା ସିନା ଗଲ । ମୁଁ ଏବେ
କରେ କଣ ?”

ଅରଦନ ପ୍ରାତିକ କରେ ପୋଲିଶ ଦଳ ବଳ ସହିତ
ପକୁତ ନିର୍ମ୍ଭେକ ବନ୍ଦିମାନେ ବାବୁ ତାମରେ ଅଟୁଟୁଟ ।
ଦେବୁରେ ଜଣ ଗଲ କରନ ବାଟିଗା ସ୍ଥାର ବାରା ଓ
ପିତା ତଥା ଏତ । ତାହାର ବାମୀ ତକାରି ସମୟରେ ହତ
ଓ ପିତା ଅହତ । ଅନ୍ୟ ଦୂର ଜଣ ଅହତ ତକାଏତ ମଧ୍ୟ
ଧରଗଲେ ଦଳ ଏତ ମାର ମଧ୍ୟ ବରମଦ ହେଲ ।
ସେଥିକୋଟ ଦିନରେ ପାଇଁ ପନ୍ଥର ଜଣ ତଥା ଏତ
ଗୁରୁତର ଦୃଶ୍ୟ ପାପ ହେଲେ—ବୋଧ ବରୁଁ ସେମାନକୁ
ଅର ହୃଦୟକୁ ବାହୁଡ଼ିବାକୁ ହୋଇ ନ ଥିଲ ।

ଏହି ତଥା ଏତ ଦଳ ଦୃଶ୍ୟ ପାପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଜିମ-
ମାନେ ଦେବୁକୁ ହୋଇ ପାଇଲେ ନାହିଁ । କାହାର ପ୍ରକାଶ
ପାଇଲେ କେମେଲାକ ପତି ସୟତ୍ତିମାନେ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ବରି-
ଧିଲେ ସେ ସତର ତୁ ପ୍ରଥାନ । ତଥା ଏତ ଦଳ ଅଟନ୍ତି ।
ମଧ୍ୟବଳକୁ ଦୋର ଜଗଲ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନକର ଖଟି ।
ଏହି ପ୍ରଥାନ ବା ମୂଳ ଦଳର ତଥା ଏତ ସଂଖ୍ୟା ପାଇଁ ପଞ୍ଚାଶ
ଜଣ କହାଚିତ ବସି ବେବେ ବା ରାତ ରହିଥୁବେ ଦଳ-
ବର ହୋଇ ତଥା ଏତ ବରଥାଅନ୍ତି ।

ବାରେଇର ସଦର ଥାନାର ନିର୍ମ୍ଭେକ ବାବୁ
ଶାରଦାପ୍ରଥାବ ଦୋଷ ପୋଲିଶ ବିଭଗରେ ଜଣେ ମୁଣ୍ଡଗୁ
ବର୍ମଚାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଉପରୁପୁ ବର୍ମଚାର୍ଯ୍ୟମାନକର ବିଦ୍ୟାପ ଥିଲ
ତଥା ଏତ ଦଳର ଅବଶ୍ୟକ ଓ ଶେଷପୁର ନିମନ୍ତେ ତାହାକୁ
ନିମୁକ୍ତ କରଗଲ । ବର୍ତ୍ତକାଳ ପରିମା ଉତ୍ତରେ ଶାରଦା
ବାବୁ ତଥା ଏତ ଦଳର ଖଟି ପ୍ରାନମାର୍ଯ୍ୟ ସନାନ ପାପ
ହେଲେ ।

ମଧ୍ୟରଙ୍କର ବାରସବା ଗତଠାରୁ ଜଲେଇର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ନିବତ୍ତ ଅରଧୀ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସଂକାର୍ତ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ମାର୍ଗ
ଅଟୁ । ଏହି ଦବିଷ ପକାଇ ଦବା ପ୍ରହରକ ସମୟରେ ତନ
ଜଣ ଉଚ୍ଚକ ଅର୍କ କୋଣ ଅନ୍ତରୁ ଅଗ ପଚି ହୋଇ ବାର-
ପଦା ଅତୁ ଜଲେଇର ଅତକୁ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ସବ ପଣ୍ଡା-
ତରେ ଜଣେ ଲେଖାତିଷ । ତେବେବ ଦେଖିଲେ ଜଣେ
ପମ୍ପକୁ ଲେଖ ବୋଧ ଦୂର ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବେଶ ନିତନ୍ତ
ଦାଖିଦ୍ୟବଙ୍କୁଙ୍କ । ପରିଧାନ ଉପ୍ରେ ଅଶୁନ୍ତି ଲୁଗ
ମୋଟା ମନକ ତତ୍ତ୍ଵ ବୁଣା ଜନ । ମୁଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡ ତତ୍ତ୍ଵ
ମନକ ଗାମୁଷ ପାଶ, ଅନ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ଗାମୁଷରେ ଖେର ହୁଏ

ଏ ଏ ରୂଳଙ୍କ ଦେତେକ ଅଣା ପରିଷା ବନ୍ଦ । କାଣରେ
ଲୋଖନ ଗୁଡ଼ା ଚାଳପଥ ପଞ୍ଜେ । ହୃଦୟେ ଝଣ୍ଡେ ବନ୍ଦ
ପଞ୍ଜେ । କାନରେ ଚାଳପଥ ରୁଚା । (ସେ ପମ୍ବରେ କନା
ଛୁଟାର ବରଳ ବନ୍ଦହାର ସଲ) ଦୁର୍ଵିଗମ ବା ବୌଦ୍ଧଗମ
ବନଶଠ ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ ଦୂର ଜଣ ବନ୍ଦ୍ୟ ଦସ୍ତୁ ହାତରେ
ପଢ଼ିଲେ । ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ ବନ୍ଦୁର ଅନୁନ୍ତ ବିଜୟ ବର ଅଧ-
ିଗାର ମନ୍ଦବଣା ଏବଂ ଅଧିଗାର ବଦ୍ୟବିଷ ବିଷୟ ଦସ୍ତୁ-
ମାନକୁ ଜଣାଇଲେ । ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷବକ ଛୁଟାର ସାର୍ବାଣ,—
“ସେ କଣେ ରଇ ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ, ତାହାର ଗଣନା ବନ୍ଦ ଠେ,
ମମ୍ବରଙ୍କ ମହାବାଜ ତାହାକୁ ଖୁବ ଜାତରବରନ୍ତି ଦିନାବ ।”

ଦସ୍ତୁ ଦୂର ଜଣ ପରିଷୁର ବନ ପରାମର୍ଶ କର କହିଲେ
କୁ ଅମ ସରଦାର ନିବଟକୁ ଘଲ । ଯେବେ ଠିକ ଦୁଇ
ଦେବୁ ତୋ ରୂଳଙ୍କ ଲୂଟ କିଛି ନେବୁ ନାହିଁ । ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ
ଅନୁନ୍ତଙ୍କେ ସମ୍ମତ ହେବାରୁ ଦସ୍ତୁପୁଗଳ ତାହାର ଅଣି
ବାନି ହାତ ଥର ନିହିତ ଜଗଳମୟ, କୁଟିଲ, ବନ୍ଦୁର
ମାର୍ଗରେ ଯେନି ଗଲେ । ସିବା ସମ୍ବରେ ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ ଅଛି
ସତରତା ସହିତ ମାର୍ଗ ପାର୍ଦ୍ଦୁ ଶ୍ରୁତ ଶ୍ରୁତ ବୁଝ ତାଳ ଭଣି
ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ଅନୁମାନର ଦୂର ତିନ ହୋଶରୁମଣି
ଉଦ୍‌ବେଳାବାଦର ଦଳର ଖଣ୍ଡ ପ୍ରାନରେ ଉପରୁତ ହେଲେ ।
ଅଣିରପଣ୍ଡି ପିଟାଇ ଦାସିବାରୁ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରାନର ଅବରୁ ଦେଖି
ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷର ଅନୁଭବ ଶ୍ରୀ ହୋରଗଲ । ନିତାନ୍ତ ସାହିତ୍ୟ
ପୁରୁଷ ବନା ସେ ସ୍ତରରେ ଯେମ୍ବାବଲମ୍ବନ କର ରହିବା
ନିତାନ୍ତ ପିଠିନ ବଥା ।

ନିତାନ୍ତ ଜଗର ମଧ୍ୟରେ ଅନ ପରିଷର କୃତିଖଣ୍ଡ ପର-
ଖଣ୍ଡ । ଦୂର ତିନଟା ଧୂମ ଲାଗିଲି ରୂପ ଛାଅଟା ଭରନକା
ହଣ୍ଡି ଏବ ସ୍ତରରେ ପତ ରହିଅଛି । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଠ ଓ
ଶୁଣ୍ଡ ମାଂସରେ ପ୍ରାକଟା ନିତାନ୍ତ ଦୁର୍ଗମମୟ, ଟାଙ୍କ ବର୍ତ୍ତା,
ତରବାଲ, ଖାର ଧନ୍ତ ପ୍ରକଟ ରୁଷ୍ଟର ଅସ୍ତମାନ ଗରୁ
ତାଳମାନରେ ଥୁଲିଛି । ମଦମର ବକଟାଳ ନରବୁଥା
ଦେତୋଟା ସାହିତ ପବ୍ଲିକ ଧାରୀ ଧୂଳରେ ପତ ଗଢ଼ିଅଛନ୍ତି ।
ସମସ୍ତର ପରିଧାକ ବୌପାନ, ମହିଷ ବଦ କଳିଷ୍ଟ । କେହି
ବର୍ଜଣ ଭାଷାରେ ଅକାରଗ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଗାଲ ଦେଇ-
ଅଛି ବେହ ବା ବକୁତ ସବରେ ସଙ୍ଗାତ ଅରମ୍ଭ କରିଅଛ ।
ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷକୁ ସମସ୍ତେ କଟମଟ କର ଅନାଇରେ । ବିଶେ-

ପରେ ସର୍ବାର ଅନେବକ୍ଷଣ ପ୍ରସ୍ତିନ୍ଦୁ ଅପାଦ ମତ୍ତୁକ ଅନାଇ
ଅନ୍ତରୁ ଦସ୍ତୁ ଦୂର ଜଣକୁ କରିବ ବସ ରେ ପରିଦଳ,—
ଏହା କିମ୍ବ, କାର୍ଯ୍ୟକ ଅଣିଲ ? ଅନ୍ତରୁ ଦୂର ଜଣ କେବେଳ-
ଏହ ପରିଷୟ ଦେଇଲ । ଏହ ସରଦାରର ପରିଷୟ ଅବ-
ଶେଷ ସମ୍ବରେ ତାଙ୍କାଏତ ଦଳରେ ଦୂର ଜଣ
ସରଦାର ପଲେ । ପଥମ ନ ଲୁ ମିର୍ବା, ସିଂହୁର ନାମ
ଦେବା ପେଠି । ନାଲୁ ମିର୍ବା ପାର୍ଦ୍ଦୁକାର ଖୁବ କଳିଷ୍ଟ, ତରୁ
ଦୁଇଟା ବାକ ତମ୍ଭପର ଦୂରରେ ରକ୍ତବର୍ଷି । ବିଷଷ ବହ
ଅକୁଳ ରୟକର । ଅଥବା ନାଲୁ ମିର୍ବା ଉପରୁତ ସବ ।

ନାଲୁ ଓ ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହପର ବିଥୋପରିଅନ
ହେଲେ ।

ନାଲୁ—କୁ ଜୁବିଷ ?

ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ—ଆଜି ହୁଏ ।

ନାଲୁ—ବୋଲିଲୁ ମୋ ମନରେ କି କଥା ଆହୁ ?

ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ—ଖଣ୍ଡ ପବାର ଅନେକ ଶ୍ରୋତ ପରିଷେଳେ
ସେଥିରେ ବେଳକ ଗ୍ରହ ନନ୍ଦିକ ନମ ଛତା ଅର କିଛି ନ
ଥିଲ । ବହରେ—ଧାଠ ବହିଲ ଶନ ପ୍ରହ—ଏହ ଶରରେ
ଟକା ବରତ ଦୁବାଦ ଲାର ବଥା ।

ନାଲୁ—ବୋଲିଲୁ ସେହି ପ୍ରବାଦ କେଉଁ ଦରରେ ?
ପୁନଭାର ଶ୍ରୋତ ଧାଠ ବହ ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ ବହିଲ ପୂର୍ବ
ଦରରେ ।

ସବୁ ତକାଏତ ଏହାବେଳେବେ ପରଦାର କରି
ବହିଲେ ରହ ରଇ, ସଞ୍ଜବେଳେ ଏଠାରୁ ବାହାରରେ
ଅଧିବଦେଲେ ସେଠାରେ ପଢ଼ିଥୁବା । ଜ୍ଞ୍ଯାତିଷ ବିଦାୟ
ଶ୍ରଦ୍ଧା ବରେ ପୁନଭାର ଅଣି ବନା ଗଲା, ଦୂର କଷତ
ଦସ୍ତୁ ଦୂରଙ୍କ ବାଟରେ ଶୁଣ ଦେଇଗଲେ ।

ନିରୂପିତ ଦବାର ଉପରୁତ, ପୋଲିଷ ର
ହୋଇ ତକାଏତ ଧରିବା ସକାମ

ସବୁ ହେଉ ରହିଲେ କେବାପରି ଗଣା । ଠକ୍ ହେଉ
ତମ୍ଭ ଅନ୍ୟ ଶାମର । ଯେଉଁ ଖାମରେ ଉଚ୍ଚାଦଳ ହେବାର
କେୟ ପଣ ଅନୁମାନ କର ସଜ୍ଜିହୋଇ ବସିଥିଲେ ସେବାମର୍ଦ୍ଦ
ଉଦ୍‌ବାଧମଙ୍ଗ କଣ ଗଲେ ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚାଦଳ କର ଉଚ୍ଚାଦଳ
ମାନେ ହଳନଳିର ଘୂଲିଗରେ । ଥାଓକ ମହାଶୟ ଅନ୍ୟ
ମାନରେ ସୁର୍ବେଷ୍ଟବେ ବସିତ ବ୍ୟୋପିତ ଅନ୍ୟକେହି ନିହି
ଯୋଗିଥ ଉନ୍ନତିକର ସ୍ଵପ୍ନ ବାବୁ ଶାରଦାପ୍ରାପ୍ତିବ ଦୋଷ ।

କ୍ରମଃ ଦୁଇ ଗୁରୁମାତ୍ର ଗତ— ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର ଦୁଇ
ଶୁଣିଛା ତଥାଏତ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ଗଲଣି । ହାତମ
ଓ ଘୋରମ ଦଳ ପଢ଼ିର । ଶାରଦାବାବୁ କଜ ଏତାମନଙ୍କ
ଫୁଲମୁଖର ସେପର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଅସିଥରେ ସେଥିରେ
ଥୋରମ ଦଳ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରେହୀର କରିବା ସହିତ
କଥା ପୁଣି । ତଥାଏତ ଦଳ ସେପର ବୁକରେ ସବହା
ଅତ୍ୟ ଶୁଣୁରେ ସଜେତ ଓ ଉନ୍ନତ ରାବରେ ଆଶ୍ରି ଧରିବା
ଗଲେ ଅନେକ ଲୋକର ପ୍ରାଣାଶର ସମାଜର ।

ଅନେକ ଅନୁସଂଧାନ ଉତ୍ତର ବିଷ୍ଟୀ ଏଲକ୍ଟ୍ରାର ଜଣେ
ଜମିଦାରଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷର ଡକ୍ଟାଏତ ବଳରେ ଜିଷ୍ଠ
ଥିବା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ସାରଦାବାବୁ ଉତ୍କୁ ଜମିଦାର
ହୃଦୟରେ ବୃକ୍ଷରଟାକୁ ହସ୍ତିଗତ କରେ । କେତେବେ
ନମବ ଟକା ଦେଇ ପଲେରକ ଦେଖାଇ ଅଭୟ ଦେଇ
ବୃକ୍ଷରଠାରୁ ସମୟ ସନ୍ଧାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ସାରଦା
ବାସୁଦାର ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ଉତ୍କୁ ବୃକ୍ଷର ଡକ୍ଟାଏତ
ଦକ୍ଷରଷର୍ଦ୍ଦାରକାଳୁମିଶ୍ରାଟାରେ ଜାହାନାଲୁ-ଦୁଇକଣ ଡକା-
ଏତ ବର୍ଷମାନ ଜେଇଖାନାରୁ ପଳାଇ ଏହି ଏକ ଗ୍ରାମରେ
ଲୁଚ ଅଗ୍ରତା ସର୍ବର ସମ୍ମ ଦ ଧାର ଅଗ୍ରହ ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ
ଡାକ ପଠାଇଲା । ଉଚ୍ଚ ବୃକ୍ଷର ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ପଳାଇବି ଡକାଏତ
ଦୁଇକଣ ଖଣ୍ଡ ସ୍ଥାନରେ ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲେ । ପଥମେ
ସର୍ବର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡକାଏତମାନେ ସମ୍ବନ୍ଦରେ
ଦେଖୁଥିଲେ ମାତ୍ର ନବ ଗତ ଡକାଏତମାନଙ୍କ ଅକ୍ଷାର
ପ୍ରକାର ଓ କଥୋପଥ୍ୱନ ଶଶି ସେମାନଙ୍କ ସମେହ ଦୂର
ହେଲେ । ଏହି ଦୁଇକଣ ଚେର୍ତ୍ତ ବେର୍ତ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଡକାଏତ
ଦକ୍ଷରଷେ-ଡକାଏତ ଧୂମେ କଥର ସନ୍ଧାନ ନେବାକୁ ଦୂର
କୌଣସିରେ ଡକାଏତ ବଧ୍ୟାଏ ଓ କଥିଦ ପଢ଼ିରେ
କଥିର ଧାରାକାଳୁ ଦୂର ଓ ଜେଇଖାନା ଗଣିକର ଉପର

ପଳ ର ଅର୍ଥବାକୁ ହୃଦ ଯତେ ହ ବସ୍ତୁ ଏହି ଭବନ୍ତର
ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଉଲ୍ଲେ ଯେ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡିର, ଏମାନଙ୍କୁ ପକ୍ଷୀ ଓପ୍ରାଦ
ବୋଲି ଶାନ ବଜା, ବୃଦ୍ଧ ସମାଜର ବର ନିର୍ବିକରେ
ରଖିଲା । ନଭାଗତ ତାରାଏମେ.କେ ଅଛିକ ଦଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ,
ଖଣ୍ଡ ପ୍ରାଦରେ ରହିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମାଦ ଚଳାଚଳ
କରୁ ଉନ୍ନିବାର ବ୍ୟକ୍ତି ବୁଝ ହେଉଥାଏ

ଦଳେ ନବାଗର ତଥ ଏମାଜେ ସର୍କାର ନିଷ୍ଠତରେ
ପ୍ରତ୍ୟାମ କଲେ ଅର୍ଜନମ କେ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ତକାଏତ କରୁନ ହଁ;
ଅସୁନ୍ଦର ସମସ୍ତେ ମିଳି ଜଣେ ଉତ୍ସାହ ପରେ ତକାଏତ
ବରୁବା କରଷେ ଦୂର ବରଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ମନ୍ଦିରେ
ଦସି ମଜା କରିବୁରୁଁ । ସବଦା ବାମରେ ଲାଗେଇଁ ମଜା
କରିବୁଁ କେବେଳିନ ? ଅର ବାରମାର ତକାଏତ ବରୁବାକୁ
ଗଲେ ଧର ପଢ଼ିବାର ସମ୍ବାଦନା । ସର୍କାର ଓ ଜାଗିମାନଙ୍କର
ଏହି ସାଧୁ ପ୍ରତ୍ୟାମଟି ମନୋମାତ ହେଲ । ସମସ୍ତେ ସାବାସ
ସାବାସ କରିବାକୁ ଲାଗେଇଁ । ଏହି କଷୟ ପୁରେ ବରୁବା
ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଦର୍ଶନ ନିର୍ମିତ ହେଲ ଓ ନିର୍ଣ୍ଣାତ ଦବିଷ
ରୂପରେ ଉପତ୍ତିତହେବା ନିମନ୍ତେ ରତ୍ନକଠ ଦୁ ମେଦିନୀପୁର
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଦଳକୁ ସମ୍ବାଦ ଦିଅଗଲା । ସେହି ସମୟରେ
ଅନେକ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ଦଳ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବାବ କରୁମନ୍ତରେ
ମାତ୍ର ସମସ୍ତ ଦଳର ସର୍ଦାର ନାମ୍ବିନୀର ଓ ବୈଦିଷେଠୀ ।
ଏମାଜେ ସମସ୍ତ ତକାଏତରୁ ସବାର ଭାଗୀର ଆଧୁନି ।

ଅଳ ଧୂଖୋତ୍ତ ଉହାଏଇ ଖଟିରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜାରି ।
ମେଦନିଯୁରତାରୁ ରହୁଥ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ ତକାଏଇ କ୍ଳେ
ହୋଇ ଆହୁତି । ଶୋଟାଏ ଚତ ତକା ଏହିର ବିମୋହିସ୍ତ
ବିଷ ଯିବ । ଗୁର ପାଞ୍ଚ କର ତାତି, ଦେବୁତ ମନ ଗଣ୍ଡେର
ଆଶା ଯାଇଅଛୁ । ଯାନାର ଯେତେ ଦୟା ଖର ମାଗେବାକୁ
ନାହିଁ । ଅଠ ଦଶଟା ହେଉ ମେଣ୍ଟା ଶିମାନଙ୍କରୁ ଗେହି
କର ଆଶାଯାଇ ଥିଲ । ବେଳେଜଣ ମାୟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ
ଖଟ ପ୍ରସ୍ତୁତରେ ଲଗେଯାଇଅଛନ୍ତି । ଅଳକା ସମୟ ଖଟତ
ନବାଗତ ତବାରତ ଦୁରଜଣକ ତମା । ଅତରକୁ ମାଦିବ
ସେବନରେ ଅନେକ ତର ଏଇ ତଳେ ପଢ଼ ଗରେଣି ନବୀ
ଗାତ ଅମୋଦ ପମେଦ ଧୂମ ଲାଗିଅଛୁ । ଯେ ର ଜାଗର
ମଧ୍ୟରେ ଝଟି ଧୂରିପାଣ ତନ ଗୁର ଫୋଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଶାମକ ତିନ୍ଦ ନାହିଁ । ଲାଞ୍ଚ ପାପ ଏକମହିର ସମୟରେ ଖଜି

ତରୁଣଗଂଠ ମୁହଁନ୍ତୁଛୁ ବନ୍ଦିକୁ ଉଥାଜ ହେଲା । ସେଇ
ଚିହ୍ନାର କଥା ପ୍ରାୟ ପଞ୍ଚଶିଳ୍ପ ବନ୍ଦିବଳ ଓ ଦେବଶତ
ଆମ୍ବାତ ତୋଳିବାର ପୋଲିଶ ଲକ୍ଷ୍ମେନ୍ଦ୍ରର ସବୁଦ୍ରି-
ଶ୍ଵେତ ତକାଏତ ମାନକ ଉପରେ ପଡ଼ିଲେ । ତକା-
ଏମୋହି ନିଶାରେ ଅଚେତନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ-
ସ୍ଥରେ ସାବଧାନ । ଅନ୍ଧର ର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକପାଖା
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୁବ ମାର୍ଗଧର ଯୋଗ ବାହୁମୂଦ ହେଲା । ଅବ-
ଶେଷରେ ତକାଏତମାତ୍ର ବନ୍ଦିରେ ପଡ଼ିଲେ ।

ସବେଶରେ ଅଲୋକ ଜଳା ପିକାରୁ ଦେଖାଗଲା ସଭ-
ଦାର ନାଲୁ ମର୍ମା ଓ ବୈଦେଶୀ ପଳାଇ ଅତ୍ୱି ଦେବତଶୁ-
ତିଏ ତକାଏତ ମଧ୍ୟ ଲାହାନ୍ତି । ତକାଏତ ଭୁମରେ କେତେ-
ଜଣ ବନ୍ଦିବଳ ଓ ମାର୍ଗ ପ୍ରାକ୍ତରିତ ଓ ବନ୍ଦିନ ଦଶାରେ ପଡ଼ି
ଅଛନ୍ତି । ନବାଶତ ବର୍ଷମାନ ତକାଏତ ଦୁଇଜଣ ଅର୍ଥାତ
ଛନ୍ଦୁବେଶୀ ବନ୍ଦିବଳ ଦୁଇଜଣ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦିରେ ପଢ଼ିଅଛନ୍ତି ।

ଅସକାଂଶ ତକାଏତ ଦୀପାନ୍ତରୁତ କେତେଜଙ୍ଗ ଦାର୍-
ଭାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହାବାପଦୟ ପ୍ରାୟ ସେଲେ ସେହି ଦିନ-
ତାରୁ ବାଲେଶର ଜଳର ଉତ୍ତରାଖଣରେ ବନ୍ଦ ତକାଏତ
ହେବାର ଶୁଣା ଯାଉନାହିଁ ।

ମୁଣ୍ଡିଦି କୁଳି ଟା ।

ପୁଅୟରେ ନୟାୟ ବିଶୁର ଏବ ପକୁତରଙ୍ଗନ ନିମିତ୍ତ
ଯେଉଁ ପୁଣ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନରପତିମାନଙ୍କର ନାମ ତର ମୁର-
ଣ୍ୟ ହୋଇଥାଏଇଁ, ସେମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ପକାବୁନ୍ଦ ସାଧ
ମୁଣ୍ଡିଦ କୁଳିଙ୍କର ନାମ ଅନନ୍ଦରେ ଯୋଗ ଦିଲବା ଉଚିତ ।
ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକଙ୍କ ତାହାଙ୍କର ସୁମୁକ୍ତି ଦୂର୍ଲ୍ଲି
ନ୍ୟାୟପର ବିଶୁର ବିଥା ଜଣା ନାହିଁ । ପଠଦଶାରେ
ପଠିବ ଉତ୍ତରାଖଣ ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡିଦ କୁଳଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ
କହି ଅବଶତ ହାତ ନାହିଁ । ଖାଲ ବିଶୁର ବିବରଣ ବିଷ-
ସ୍ଥରେ ଅଥ ସୁବାରୁ ଅଳିଟ କର ପରିଚୟ ଘର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିବ୍ୟା,
ଶାପନ ଜାତ ତଥାପି ପ୍ରଭୃତି ଅଲୋଚନା କରିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ
ହେଉଥାଏ । ଆଶା ହୁଏ, ନତହାସ ପ୍ରୟେ ପାଠକମାନଙ୍କୁ
ଏହା ନିଟାନ୍ତ ମାର୍ଗ ବୋଧ ହେବ ନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତିବ୍ୟା

ଅଳେଚନ ପୂର୍ବକୁ ତଳେ ଉଚ୍ଚ ମହା ଏବର ଟିକିବ ଏଣ
ପରିଚୟ ଦିଅଯାଉ ।

ବରାର ବିଖ୍ୟାତ ନବୀକର ଜାଗାର ମୁଣ୍ଡିଦ କୁଳି ଟା ଦକ୍ଷିଣ
ପଥକାଷା ଜଣ ଦର୍ଶକ ବ୍ୟକ୍ତିବ୍ୟା ସମ୍ମାନ । ଶେଷକରେ
ନିରାପଦ ସବାରୁ ଲ୍ୟାହାନ ଜଗରବାସୀ ହାଇପଟୀ ନାମକ
ଜନେବ ବର୍ଷିତ ତାହା କୁ ଦୟ କର ମହିମଦ ହାଜା ନାମ
କରଗଠବଳ ସଜରେ ସ୍ଵଦଶକୁ ସେନ ଗଲେ ବାଲକଟିକୁ
ମେଧାରୀ ଦେବି ହାଜା ସାହେବ ଶ୍ରୀନିଦାସ ବନ୍ଦରେ ନିର୍ମେ-
କିତ ନ କର ସ୍ଵପ୍ନବହୁ ଲକ୍ଷନପାଳନ ପଢ଼ିବ ଶିକ୍ଷାଦଳ
କରେ । ଦୟାକୁ ପିତୃବନ୍ଦ ବର୍ଷିକଳ ମୁଦ୍ର ଉତ୍ସରେ କୁଳଙ୍କୁ
ବେଶର ଦେବାନଙ୍କ ଅଧିନୟ୍ୟ ରଜ୍ୟ ବରଗରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ସାମାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଲେ ଏବ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜର
ମେଧ ବିଦା । ଏବ କରନିପୁଣ୍ୟତା ଦେଖାଇ ଅନ୍ତରକାଳ
ମଧ୍ୟରେ ହାଇଦରବାଦର ତହାଳ ଶ୍ରୀ ଦେବାନ ପଦର
ସଙ୍କଟ୍ ଉପ୍ୟକ୍ରମ ବୋଲି ଦୟା ସମାଟ ଅର୍ତ୍ତରଙ୍ଗ ଜେବକ
ଦରକାରରେ ପରିଚିତ ହେଲେ । ସମାଟ ତାହାଙ୍କୁ କାର-
ଚିଲକ ଖା ଉପାୟ ସହିତ ମନ୍ଦିରା ଅର୍ଥାତ୍ ସେଜାଧ୍ୟକ୍ଷତା
ପଦାନ ପ୍ରଦାନ ଦେବାନା ପଦକୁ ଉତ୍ସାହ ବଲେ । ଏହି
ଦୟାପ୍ରକ୍ଷେପ ଉଚିତପଦ ଲାଭ କରି ମଧ୍ୟ ଖା ସାହେବ ନିଜ
ସୁଦର୍ଶନା ଶୁଣରେ ବର୍ତ୍ତପର ଲାଭ ଦେଖାଇ ଅଚିରେ
ଗଣପାତ୍ର ଅର୍ତ୍ତରଙ୍ଗେବଳ୍କ ସୁମୁକ୍ତିରେ ପଡ଼ିଲେ । ଏବ
ସେଥିର ଫଳବୁଦ୍ଧ କ୍ଷୟ ଉତ୍ସାହ ପଦଚୁପ୍ତ ଉତ୍ସରେ
ଅର୍ଥାତ୍ ୧୭୦୯ ଶ୍ରୀନିଦାସରେ ବିଜନ ଦେବାନ ପଦ
ପାଇଁ ହୋଇ ଅସିଲେ । ଦେବାନ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡିଦ
କୁଳ ଦାକ୍ଷିଣତ୍ୟରୁ ଉପିଷ୍ଠ ଅନୁଭବ ସହ ଅଧି ପ୍ରଥମେ
ତାକାରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ଏଥପୂର୍ବେ ସେଠାରେ ନାନା
ବିନ୍ଦୁ ଓ ଟାଙ୍କାଳ କଣଟା ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହ ଅବଶ୍ୟକ
ପଢ଼ିଥିଲେ । ସୁମୁକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ ମୁଣ୍ଡିଦ କୁଳ ଖା
ତାକାରେ ପଦଚୁପ୍ତ ଭାବ କରିବାକୁ ପଦଚୁପ୍ତ ବିଭାଗର ସୁମୁକ୍ତିବ୍ୟା
ବିଧାନରେ ପଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ଏବ ଅନୁଭବାଳ ମଧ୍ୟରେ ଜାଗି

ପାଇବେ ସେପ୍ତରୁ ଅୟ ପରିମାଣନ୍ତ୍ୟାୟକ ଏକବୋଟି
ଠକା; ମାତ୍ର ଶୁଣିଲା ଅବହୁ ଏହି ହସାବ ଅନେକ ସମ-
ୟରେ ଦେବଳ ଭାଗର ବଲମରେ ପରୀକ୍ଷିତ ହୋଇ-
ଥାଏ । ସୁବାଦାରଙ୍କୁ ପର ଏତସ୍ମିନ୍ଦ୍ରାୟ ବାୟ୍ୟରେ ହସ୍ତ-
କ୍ଷେପ ବରବଳୁ ଜ ଦେବାରୁ ସେ ଆଚରେ ଏତେବୁର
ସଫଳକାମ ହୋଇଥିଲେ; ବିନ୍ଦୁ ତଥାମାନୁନ ପୁବାଦାର
ଅଧିମୂର୍ଦ୍ଧାନ୍ ଦେବାକର ଏତାତୁଣ ଅଶ୍ଵତ୍ଥପୂର ବ୍ୟବ-
ନାରରେ ମନେ ମନେ ବିତ ଅସମ୍ଭୁତ ହୋଇଥିଲେହେବେ
ବାଦଶାହଙ୍କ ଉତ୍ସରେ ଦେବାଳଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ହସ୍ତାର୍ଥ
ଦେବାକୁ ସାହସି ହେଲେ ନାହିଁ । ନିଜ କର୍ମଦସ୍ତା ଗୁଣରେ
ମୁଣ୍ଡବୁଲ୍ଲ ବାଦଶାହଙ୍କର ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରିୟପାତ୍ରଥିଲେ, ଏକଥା
ତହାଳୀନ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅନ୍ତାୟକ ପରିମାଣରେ ଜଣା-
ଥିଲା । ସାହା ହେଉ ଦେବାନଙ୍କ ଶୁତ୍ରିତ ନବ ବନୋବପ୍ରରେ
ଅନ୍ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଜର ବଜରୁର ପ୍ରତିର ଉନ୍ନତିବାଧତ
ହେଲା । ଅଧିକଷ୍ଟ ବର୍ମନ୍ତରଗଳ ବର୍ମପଟିଗା ପୁଣ ସବ-
ଗେଣ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବାରୁ ଅଟିରେ ଜାନ ବରମଠ ପୁରୁଷ ତାହା-
କର ପ୍ରୟେ ଏବ ଅନୁଗାମୀ ହେଲେ ଏବ ଏହି ବର୍ମନ୍ତର-
ଗଳଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଫିତଶଙ୍କ ଦେବାନ ସାହେବ ବଜର
ଏକ ପ୍ରତାର ଛିର ଉତ୍ସାଧାଣ୍ଟି, ତଦନ୍ତୟାୟୀ ବଜ
ବର ତାରତମ୍ୟ ଏବ ମାଣିଶ୍ଵରମ୍ଭନରେ ଶୁଳ୍କ ପ୍ରତିର
ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟି ବବରଣ, ଶୀଘ୍ର ବାଦଶାହଙ୍କ ନିକଟକୁ
ହେଉଣ କରେ, ତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ଅଞ୍ଚଳରେ
କମର ଅୟ ଅଛୁ ଏବ ବଜରୁ ମଧ୍ୟ ଅସ୍ତର ବ୍ୟବସାଧ୍ୟ ଓ
ବକ୍ଷବର ଥିବାରୁ ଜାୟଗାରଦାରମାନଙ୍କର ବଜର ସମୟ
ଜାୟଗାର ଡିଶାରୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଦେଲେ ବଜର
ସୁଧାର ହେବ ବେଳ ବାଦଶାହଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରପ୍ତାବ କର
ପଠାଇଲେ ଏବ ଅନୁମତ ଅସିଲାରୁ ସେହିଅର ବ୍ୟବସ୍ଥା
କର ଦେଲେ । ଏହି ବଜର ବନୋବପ୍ର ମୁଣ୍ଡବ କୁଳଙ୍କର
ଗୋଟିଏ କର୍ମସିମ୍ବ । ବଜରାର ଜମା ଘରିହାସରେ ଚିରସୁରଣ୍ୟ
ପରେ ଧାହାକର ଜମା ଘରିହାସରେ ଚିରସୁରଣ୍ୟ ।
ମୁଦବାଂ ଦ୍ରିର ଟିକିଏ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କଥା ଲେଖି ଅଲୋଚନା
କରିବା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବଶ୍ୟକ ହେଉ ଅଛି ।

ମୁଣ୍ଡିବ କୁଳେ ଖୀ ଯେତେବେଳେ ଦେବାନୀ ପଦ ଗ୍ରହଣ
ପଦକ ଦିନାବସ୍ତ୍ର । ଦୂର୍ବଳ ବରାଦେଶରୁ ଅସିଲେ
ଦେବତାରେ ବଜାରରେ ଅଦୌ

ବନୋବସ୍ତୁ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ୧୦୮ ଖାକ୍ଷାଦର ଗାନ୍ଧୀ
ତୋଢ଼ରମଙ୍ଗଳକୁ ବନୋବସ୍ତୁ ଛିଡା ଅଜ ବେହି ଏଥ-
ପୁଣେ ସେ ମାର୍ଟ୍ ପରିଷ୍କାର ଉତ୍ସବରେ ' ତୋଢ଼ରମଙ୍ଗଳ
ବନୋବସ୍ତୁରେ ବଣ ଓ ଓଡ଼ିଶାକୁ '୪୫ ସବକାର ଏବଂ
୨୦୯ ପିଲାରେ ବରକୁ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।
ଚନ୍ଦ୍ରଖ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ଜଳେଇବ, ରଦ୍ଦିବ, କଟିବ, କନ୍ଦିବ
ବଣଶର ଓ ବଜଳମହେନ୍ଦ୍ରୀ ଏହି ପାଞ୍ଚାଟି ସବକାରରେ
ବରକୁ ଥିଲା । ସମ୍ବା ବଜରର ପରମାଣ ଯାଏ ଦେଇବୋଟି
ଟବା ପ୍ରିସର ହେଉଥିଲା । ବିନ୍ଦୁ ଉକ୍ତ ବଜର ବଦାଯି
ଅଣିକବବ ରିହ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ଲବରେ ଅହୟ ହୋଇ ନାହିଁ ।
ଏଥରୁ ଶୁଣ୍ଠ ଅନୁମାନ ହେଉଥାଏ ଯେ ଉକ୍ତ ବନୋବସ୍ତୁରେ
ବଜଶ୍ଵର ପରମାଣ ଅଦାୟ ଯୋଗିବାବରେ ନିଶ୍ଚାଯତା
ହୋଇ ନ ଥିଲା । ମୁଣ୍ଡିବ, କୁଳଙ୍ଗୀ ଥିଏ ଦେଖିଲେ ଯେ,
ବିଦ୍ରୋହାଦରେ ବଜ୍ୟ ଶୁରଖାର ହୋଇ ପଢିଅଛି, ବଜର
ଏତେ ଅକୁ ଅଦ ଯୁ ହେଉଥିଲା ଯେ ଦୋବାସୁ ପୈନ୍ୟାଦର
ବ୍ୟୟ ନିବାହ ଅସ୍ମିନ୍ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା, ଅଗତ୍ୟା ଅନ୍ୟା
ସୁବାରୁ ଟବା ଅଣିବାରୁ ପଢିଥିଲା । ଏହି ସବୁ ଘଟଣା
ପ୍ରତ୍ୟେକ କରି ସୁତରର କୁଳଙ୍ଗୀ ପୂର୍ବ ବନୋବସ୍ତୁର ଅମଳ
ସଂଶୋଧନରେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେବେ । ସବରେ ସେ ବଜର
ବିଷୟରେ ବିଶେଷିତ ବଚିପର୍ଯ୍ୟ କର୍ମଶାଳକୁ ନିୟମିତ
କର ବିନ୍ଦୁ ଶଣ୍ଠର ବଜର ଅଦାୟ ନିମିତ୍ତ ପଠାଇଲେ ଏବଂ
ସ୍ଵୟଂ ନାନା ପ୍ଲାନ ରୂପମଣ ଦ୍ୱାରା ଅରିବାରୀ ସମ୍ଭବ
ଯଥାପରି ବଜଶ୍ଵର ଅଦାୟର ସୁବିଧା ବରେ । ତଥାରେ
କର୍ମକ ଅମିନିଗଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବା ରୂପମର କେତ୍ତାଳୀନ
ନରବୁ ଜମାଦାନୀ ହେବାର ଉତ୍ସ୍ଵାଗ ହେଲେ; ଅନ୍ତକାଳ
ମଧ୍ୟରେ ଶୁଠନନ୍ଦ ପ୍ରତି ମାହାବରେ ରୂପିମାପ ଏବଂ ତସମ-
କ୍ଷାୟ କାର୍ଯ୍ୟ କୁଳିଙ୍ଗ, ପକ୍ଷଗଣଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଓ ସମ୍ବା ପତି
ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ଜମିଜମା ନିର୍ମାଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ଏବଂ
ଦରକୁ ପଳାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ବାହାପି ଦରକା ଦ୍ୱାରା ରୂପର ଉର୍ଧ୍ଵାଶ
ସାଧନରେ ସମସ୍ତକ ଯତ୍ନ ବିଗଳାଇଲା । ଜମିଦାରଗଣଙ୍କ ବନ୍ଦ-
ହାର ଅନୁସାରେ ଉପ୍ରେସ୍ତ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଦଥଗଲା । ଏହିପର
ବନୋବସ୍ତୁ ହେବାର ଶେଷରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୧୧ ଖାକ୍ଷା-
ଦରେ ମୁଣ୍ଡିବୁଲୁ ଟି ଯେଉଁ ବାଗଜ ପ୍ରସ୍ତର ବସିଲେ
ବାହାର ନାମ “କମା ବାଗେଲ ରମାଣୀ” । ଏହି ବନୋ-

ବ୍ୟର୍ତ୍ତି ପରିବର୍ତ୍ତୀ ବନୋବସ୍ତୁ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ମୃଳଭରୁ । ୧୯-
ଭାରତରେ ଦେବାଜ ସାହେବ ବଜର ପୂର୍ବ ସରକାର ଚାନ୍ଦିକୁ
୧୩ ଟଙ୍କାରେ ବରକୁ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚକ୍ରରେ
ବକ୍ଷ ଅଦ୍ୟ ନିମ୍ନ ଲିଙ୍ଗେ, ଶୌଜଦାର ଏବଂ ତାଙ୍କ
ଅଧିନରେ ଲିଙ୍ଗେ, ଦର୍ଶକଶା ନିୟମକୁ ବଲେ । ଏହି ଏବଂ
ବନ୍ଦପ୍ରାରେ ଡେଣା ସାମାଜୁ ବନ୍ଦର ବାଲେଶରେ ଏବଂ
ହିନ୍ଦିକୁ ଖାବଜ କରି ବିଅଗଲ । ସବୁ ସୁନ୍ଦର ମୁଣ୍ଡବ କୁଳ
ଟଙ୍କାର ଜମା କାମେଲ ଭୂମାଣ୍ଟ୍ରୀ” ୧୯୮୮୯୯୭ ଟଙ୍କା
ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲ, ତଥ୍ୟରୁ ପ୍ରୟୁଷ ଆର୍ଦ୍ର ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା
ପ୍ରତ୍ୟେ ପ୍ରଦେଶର ଜମାଦାରମାନକାଠାରୁ ପେସ୍‌ପୁସ୍ (କର)-
ବୁଧେ ଅଦ୍ୟ ହେଉଥିଲ । ସତରେଣ ପୂର୍ବ ବନୋବସ୍ତୁ
ଦୁଇନାରେ ଏଥରେ ଭୂମିର ଅୟତ୍ତେ ଅୟର
ପରିମାଣ ବଢ଼ିବ ଉଣା ହୋଇଥିଲ । ଏହି ବନୋବସ୍ତୁରେ
ମୁଣ୍ଡବ ଯୋଗର ସର୍ବ ପ୍ରଣାପିତ ହୋଇଥାଇନ୍ତି, ସେହିପର
ମଧ୍ୟ ଅନେକଥି ନିନିତ ହୋଇଥାଇନ୍ତି । ନିଦାକାଶ୍ମାନକର
ତାହାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିରେ ପ୍ରଥାନ ଅଭ୍ୟୋଗର କାରଣ ଏହି
ଯେ, ବନୋବସ୍ତୁ ସମୟରେ ଏବଂ ଚମ୍ପରେ ଜମାଦାରମାନକୁ
ସେବାରୁଦ୍ଧି କରି ରଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଛିହ୍ନହାଏ ଲେଖନ-
ମାଳେ ଏଥିଲାଗେ ତାହାଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ, କାରଣ
ତଥ୍ୟବେ ବଜର ଅନେକ ଜମାଦାର ବିପୁଳାଦ ସବିଧା
ଆଇ ବାଣ୍ପିକ ବଜାପୁ ପ୍ରାକାନ ପରିଚି ଏହାବେଳକେ ବୁନ୍ଦୁ ତ
ନେଇଥିଲେ ଅନେକ ଶ୍ରେଣୀ ଭୂମିକାରୀ ମଧ୍ୟ ମୋଗର
ଶାଖାବର୍ତ୍ତକୁ ଜେଣୋପଦଶେରେ କୁଣ୍ଡଳିତହେତୁ ନ ମନ୍ତ୍ରେ ।
ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ବଜର ବଜାପୁ ଏତେ ଅନ୍ତି ଅଦ୍ୟ
ହେଉଥିଲ ଯେ ଅର୍ଥ ଲିଙ୍ଗ ଅନ୍ୟର ସାହାଯ ଲୋବେକୁ
ଦେଉଥିଲ । ଉନ୍ତୁ ଅସୁଧ ମାନକର ନିରାକାରଗ ନିମ୍ନ
ସମ୍ମାନ ଅର୍ତ୍ତରଜନକେବ ବଜର ତଥ୍ୟବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଣ୍ଡବ
ବଜରେଶରୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ଖାଁ ସାହେବକୁ ଏ ବଜା-
ପୁରେ ସଫଳକାମ ହେବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମେ, କର୍ଜଣ
ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପଢ଼ିଥିବ । କିନ୍ତୁ ତାହା ତେବେଦୂର
ଦୋଷ ବହୁ ବିବେଚିତ ହେବ ନାହିଁ, କାରଣ ପ୍ରକୃତିଗରର
ଏବଂ ବୈଜନୋଧ ଭାବରେ ଉତ୍ସବାଧନ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଉଦ୍ବଗନ କୁଥାରୁ
ଉପରେକୁ ପ୍ରସର କରି ଦିନ୍ଦିକୁ ବରୁଦ୍ଧରେ ଅର୍ଥ

ବେଳେ ଅଭ୍ୟେଗ ଶୁଣ୍ୟାବ । ତେହୁ ଅନ୍ତରକାମ
ଲେଖକ ବନ୍ଦିନ୍ଦ୍ର ତ ବ ସମୟରେ “ଯେଉଁ ଜମିବ ର-
ମାନ ବନ୍ଦ ପଦ ନରେ ଅନ୍ତର ନେଇଥିଲେ ସେମାନକୁ
ଧରବାରେପେ ମୁଶିମାନ ଧରିବାରେ ଅନ୍ତର କରୁଥିଲେ ।
ହିନ୍ଦୁ ଜନ୍ମଦ ନମ ନନ୍ଦର ପନ୍ଥକେ ଟଟେ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟମୁଖୀ, ହିନ୍ଦୁ
ନିମିଦାର ଓ ଦର୍ଶକଶାମାନେ ନଚାବକ ପନ୍ଥରେ ଅନ୍ତରେ
ବନ୍ଦ ପ ବୁ ନ ମୁଖର କମ୍ବ ପରିପୁରକୁ ଅଭିବାଦନ କର
ପାରୁ ନ ଥିଲେ, କୁନ୍ତେ ଜନ୍ମଦାରମାନକୁ ଦରବାରରେ
ପ୍ରବେଶ କରିବାର ନିଷେଧ ଥିଲ ଏବଂ ବୌଣୀଶ ନିୟମର
ବନ୍ଦମାନ ଅନ୍ୟଥା ହେଲେ ଦରଶଣାର ଶାପ୍ରେ ଦିଅ ଯାଉ-
ମନ୍ଦୀର” କିନ୍ତୁ ଉଲ୍ଲିଖିତ ମତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନିରିଷ୍ଟି
ଲେଖନମାନେ ଏମନ୍ତ ନହିଁ । ସମ୍ପୁ ହିନ୍ଦୁ ଜନ୍ମଦାର ଓ
ହିନ୍ଦୁବର୍ଗଶାଖା ଥାର ସବା ବେଳେ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡବ କୁଳ
ଏ ଏପରି ବଠୋଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିବେ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ
ଯୋଗ ନୁହେ । ଯାହାଙ୍କର ଅଧ୍ୟୁନ ବର୍ଣ୍ଣଶାଖା
ପ୍ରଥାନ ସତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ଉତ୍ସବରୁ ଦିନ୍କୁ ହିନ୍ଦୁ,
ଲମ୍ବତମଙ୍କ ପଢ଼ି ଯାହାକ ଥାର ସେଜାଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦରେ
ଉପରି ଏବଂ ଯେ ରଜା ରବୁରମଙ୍କ ବରହରେ ମୁଣ୍ଡବରୁ
ରହିର ପୁରସ୍କାର ସ୍ଵରୂପ ଦେଖୁ ପିତାଙ୍କ ଭାବମୁକ୍ତ ବର
ଜମିଦାର ପଦକ କରିଥିଲେ, ତାହାଙ୍କ ପରିଶରେ ଏହା ବଦାପି
ସମ୍ବନ୍ଦ ନୁହେ । ଯେଉଁ ଜମିଦାରମନେ ସେ ସମୟରେ
କିମ୍ବା ବାଜାର ସାଧନୀ ନିରାକାର ରଜନୀକାର କରିଥିଲେ
(୫) ନୁହେ ବନୋବସ୍ତୁରେ ପରିବହନ ପ୍ରଥାର ଅକ୍ଷେତ୍ର
ପରିବର୍ତ୍ତନ୍ (୧) ଯଥା ସମୟରେ ବଜାପୁ ଅଦ୍ୟର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ
ଉପାୟ ବିଧାନ । ଏହି ସବୁ ବାଧା ଟିକିବ ନିବିଧ
ମନ୍ତ୍ରରେ ଭବିତରେ ଏହି ଅନନ୍ତ ହୁଏ ଯେ, ନୁହେ ବନୋ-
ବସ୍ତୁ ସମୟରେ ନୁହେବୁ କୁଳିଙ୍କ ବଜାକାରୀଙ୍କ ଟଙ୍ଗଲା ଏବଂ
ଉନ୍ନତ ନିମ୍ନ ଯେଉଁ ସବୁ ଦୃଶ୍ୟାଧନମାନ ଅବଳମ୍ବନ
କରିଥିଲେ ତାହା ପରବର୍ତ୍ତିକାଳରେ ସାଧାରଣକ
ନିକଟରେ ଜନ୍ମନ୍ତରିମେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଅଧ୍ୟାବ୍ଲେ ବେଳି
ପରିଗମିତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ କୁଳ ଝାଙ୍କ ପରି କେବେ
ଜାଣ ନ୍ୟାୟବାକ ବଜାପୁରୁଷ ନ୍ୟାୟାନୁମୋଦିତ ଶାସନଥାର
ନିର୍ମାଣ ଉପରେକୁ କରି ଅଛିନ୍ତି ? ତାହାକିବ ସେହି ନ୍ୟାୟ-

ପର୍ବତାଳିତମୟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ତଳେ ତଥାରୁ ଶାଖାନ ପଣ୍ଡଠ-
ଅଲୋନନ୍ଧାରେ ପାଠମାନେ ଦେଖି ଆରିବେ ।

(ଶାର୍ଦ୍ଦିଳା) ମୁଣ୍ଡିଦ୍ବ କୁଳୀ ବନ୍ଧୁଷଙ୍କରେ ଉପବେଶନ
କରି ଅଗ୍ନି ସକଦା ନ୍ୟାୟ ମାର୍ଟ୍ତରେ ବ୍ଲିଟ ବଳେ,
କୌଣସି ବାର୍ଷିକ ବା ପଲୋବନରେ ସେ କବାରି ନ୍ୟାୟପଥରୁ
ଦ୍ଵୀପ ହେବ ନ ସହେ । ଏହି ନ୍ୟାୟପରତା ଗୁର୍ରେ ତେ
ବକମାତ୍ର ପୃଷ୍ଠର ଅତ୍ୟାଗ୍ରହର ପ୍ରମାଣ ପାଇ ହାଶବଣ୍ଟ ଆଜି
ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ, କେବଳ ଏତିକ ନୁହେ, ତେଣୁ
ଅବେଶ କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରାଗର ହେବ ତାହାର ସମୁଦ୍ର
ଦ୍ୱାରା କରିଥିଲେ । ଶତ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ତୌରୀୟାଦିପଦ୍ମବର
ଦୂରାବରଗ ବସ୍ତୁରେ କୁଣାଳୀ ଦ୍ଵୀପ ଯନ୍ତ୍ରଣାଳ ହେଉ
ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଆନା ବସାଇଲେ । ଉଚ୍ଚ
ଆନାମାନକ ମଧ୍ୟରେ କାଟୋୟାର ଆକା ହୃଥାନ ସିଲ ।
ଦ୍ଵାରା କାଟୋୟା ଗ୍ରାମ ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୁଣ୍ଡିଦ୍ବଙ୍କ
କମରେ ଅଖ୍ୟାତ ହେଉଥାଏ । ଆନାପତ୍ରମାନଙ୍କ ବଳୋର
ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନରେ ଦସ୍ତଖତ ବଜ୍ରୀରୁ ବହୁପରିମାଣରେ
ଉଦ୍ଧା ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁ ରକ୍ଷଣାରେ ଦତ ଦଳ
ଦସ୍ତ୍ୟ ପଥ୍ରମାନଙ୍କର ଧନ ପ୍ରତି ହୁରଣ କରୁଥିଲେ,
ସେଥିରେ ଯାଏମାନେ ନିର୍ଭାବମନରେ ନିଦ୍ରାସ୍ଫୁର ଅନୁରବ
କରୁଥିଲେ, ତାନାର ଶାନ୍ତି ସମୟରେ ଦେଶରେ ଅନ୍ତେ-
ରୂପୀ ସଂଖ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ହୋଇଥିଲ, ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ-
ମାନେ ତଥା ଶାନ୍ତି ପ୍ରକାରରେ ସଂତ୍ର୍ପ୍ତ ହୋଇ ପଢ଼
ଥିଲେ । ଦୁଇଲମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବଳବାନମାନଙ୍କର ହସ୍ତ
ଦତେ ସଂକୁଳିତ ଥିଲ ଯେ “ବାପ ବକ୍ରା” ଏକବିଟିରେ
ଥାଣି ପିଠିଥିଲେ । ପକାମାନକ ଉପରେ ତମିଦାରକିର
ତୌରୀୟ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ହେବାକୁ କାଟ ନ ସିଲ, ବିଷତ
ଅଛି—ଜନିଦାରକ ଓଳିଲମାନେ ଦରବାର ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦି-
ବଜାର୍ମାର୍ଟରେ ନିଜ ଅର୍ଥାତ୍ ମାନବର ବିବେଦୀ ଅରପେକ୍ଷାକୁ
ମୁହଁ ରହଥାଏ । ଜନିଦାରକ ଦରବାର ହେତୁ ଅର-
ମୋଗବ୍ବାସ୍ତ୍ର ଅରିଦାର ଦେଖିଲେ ତରକାର ତାହାକୁ
ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଫେରିବ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ,
ବାରଣ କୁଣାଳଙ୍କ ନିଷ୍ଠରେ ଅନୁଗ୍ରହର ଆମା ନାହିଁ ।
‘ଅପରାଧ ସମ୍ପରାକ ହେଲେ ସମୁଦ୍ର ଶାନ୍ତି ହେବ ବେଳ-
କାରୁ ହେବ, ଏହା ସମୟରୁ ବଲଗୁପେ ଜ୍ଞାନିମାଳ ।

କଳିକର୍ଣ୍ଣରଗଣ ବଡ଼ଲେବନାନଙ୍କ ଅପରାଧ ପ୍ରକରେ-
ତଷ୍ଠାରେ ପକ୍ଷୀତରୁଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟ ଅବସମନ
କଲେ, କୁଳୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରାର୍ଥୀର ଅବସନ୍ନ ପାଇଲାଶି
ଭର୍ତ୍ତା ବନ୍ଦରବନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଗହଗ କରୁଥିଲେ । ପୂର୍ବର
କାଳଗଣ ଅର ଉଛୋତ ପରିଶର ସୁଧା ପାଇ ନ ସଲେ
ବା ଉଛୋତ ଯହାନହାଏ କେବଳ କାଳିପଦ ପାପ ହେବାର
ଅଣ ବୁନ୍ଦ ନ ସଲେ । ବ୍ରଦ୍ରବନଙ୍କ ସୁତରଥ ବ୍ସାନବ୍ୟକ୍ତି-
ଗଣ ତାହାକ ସମୟରେ କାଳିପଦର ନିୟମ ହେଉ-
ଥିଲେ । ସ୍ଵାଂ କୁଳୀଙ୍କ ବନ୍ଦର ବର୍ମରେ କାଳିମହିମବ
ଶରପଦ ଉପଦେଶ ପ୍ରତିଶ ବରୁଷରେ । ବ୍ସାନବ୍ୟକ୍ତିରେ
ମୁଖୀଙ୍କ କୁଳୀଙ୍କ ଲେବେ ପାଇ (ସାଧୁ) ଅଣ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କର-
ଥିଲେ । ବର୍ମାଜ ମଧ୍ୟ ମୁଷରମାନମାନେ ତାହାଙ୍କ ସମାପ୍ତ
ପ୍ରକରେ ‘ପାର’ ବୋଲ ସମ୍ମାନ କରନ୍ତି । ବଜ୍ଯ ମଧ୍ୟରେ
ସେପର ପ୍ରକାମନଙ୍କର ଅନ୍ତରକୁ ନ ହୃଦ, ସେଥି ପ୍ରତି
ବୁଲୁଙ୍କର ଆଶ୍ରମ୍ଭୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ, ତାହାଙ୍କ ଅବେଶରୁ ସ୍ଵରେ-
ପାଇୟମାନଙ୍କ ସାଥ ବଦେଶକୁ ଶବ୍ୟରଣେ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ରହିଥିଲେ,
ହେଉଥିଲା, ଏବଂ କାହାକୁପୁଣ୍ଠ ଲେବମାନଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ
ଜାଦ୍ୟ ତୁତା ଅସ୍ତ୍ର ବିଷ ସେପର ଦେଶକୁ ବାହାରି
ନ ଯାଏ ସେଥିଥାର୍ଥ ଉଚ୍ଚାୟ ବହିତ ହୋଇଥିଲେ । ଫଳତଃ
ମହାଜନମାନେ ଅଣା ଲାଭ ଅଣାରେ ଅସ୍ତ୍ର ବିଷ
ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବାକୁ ସାହୟ ହେଉ କିଥିଲେ, ଝାଁ ଶବ୍ୟଦର
ସାମୟୁକ୍ତ କରିବଣୀ ସଂଖ୍ୟା କରିବାକୁ ନିୟମ କର ସୁନ୍ଦର
ସମ୍ବନ୍ଧ ସହଦା ବଡ଼ାରର ଦର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥିଲେ ।
ବୌଦ୍ଧି ବ୍ୟକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରୀ ଚିତ୍ତବଜାଦ୍ୱାରା ଉପରେ ବଜା
ତତ୍ତା କରେ ଅଥବା ଅସ୍ତ୍ର ନେଇ ଅଣାରେ ବିଷୟ
ପୁଣିତ ରଖିଲେ ଶିଶ୍ରେ ପ୍ରତ୍ଯେ ପ୍ରତ୍ଯେ ହେଉଥିଲେ । ଏପରି ଅପର-
ଧୀଙ୍କୁ ଗର୍ଦନ ପୃଷ୍ଠାରେ ନିରାପଦ ପଦିଷର କରିବାକୁ ଅବେଶ
ହେଉଥିଲେ । ଫଳତଃ ନବାବଙ୍କ ସୁଦୃଢ଼ିରୁ ଖେତରେକେଳେ
ଟକାକୁ ଖାଚ ମହିନ ରୁକ୍ଷନ ମେଲିଥିଲା । ମାସକୁ ଟକାଏ
ଅୟ ହେବାର ଜଣେ ଲୋକ ଦୂର ଦେଲା ଯେଟି ପୂର୍ବ
କାର ପାରୁଥିଲା ଏହି କାରଙ୍ଗରୁ ଦରତ୍ତ ରିଷ୍ଟକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଅନନ୍ତରେ ବାଲିଯାପନ କରୁଥିଲେ ।

ଡାର୍ଚି ପ୍ରକି ।

ତେଜ ଅଶାନ୍ତି ନଗର ପାଶ
ବୁଝୁ ପକୁଷଥେ କଲୁ ବାସ
ବାରବାନ ରମି ହେଲୁ ପଥରମା
ଶେଷେ ସିଙ୍ଗୁଷ୍ଠଙ୍ଗେ ଗଲୁ ପାଷ ଲେ ଚଟିନି ।

କାହିଁ କୋମଳ ଶ୍ୟାମଳ ପାଶ
କାହିଁ କୃଷ୍ଣକେ କରନ୍ତି ରୂପ
ତୋର ବେନଦଟେ କାହିଁ ଅବା ରୂପେ
ସୁଖେ ବୋଲନ୍ତୁ ସରଳ ରୂପ ଲେ ଚଟିନି ।

ପଞ୍ଚ ପାକୁଠ ସରଳ ବାନ୍ଧୁ
ଉଦବେଶମୁକ ଦବି ଶାନ୍ତି
ତୋର ଜଳଧାର - ଯୋଗେ ସୁଖତର
ହରେ ସହଜେ ସରଳ ଶ୍ରାନ୍ତି ଲେ ଚଟିନି ।

ଜାନାବିଧ ତରୁ ଗୁରୁକୁରତା
ଫଳ ଫଲ ପଞ୍ଚବେ ଅନତା
ଅବୋର ତୋ ନାରୋ- ବଜେ ବେଳ ଆରୋ
ପଞ୍ଚ ସରେବ ଟେକୁଛ ଛତା ଲେ ଚଟିନି

ଦେଇ ଅପଣା ଶୁଣ ଆବନ
ତୋଷୁ କେତେବେଳେ ଜାଗରଣ
ପରହତେ ଏହା ନିରନ୍ତର ବିଜା
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ତୋ ମହତ ପଣ ଲେ ଚଟିନି ।

ବର୍ଣ୍ଣିବାକୁ ତୋର ଗୁଣଗତ
ଶର ମୋର କ ଅଛୁ ଶବ୍ଦ
କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୋତୁର ସଦା ତୋହ ହତ
ଆସ ମୋ ମଜେ ଖେହ ବୁଦି ଲେ ଚଟିନି ।

ଦେଖି ଜାହିଁ ମୁଁ ମାତ୍ର ବଦନ
ପାନ କର କାହିଁ ମାତୃପୁନ

ହେ ଇଶ ସଦୟ
ବହାର୍ଦ୍ଦୁ ମୋ ଦେଖୁ ଆବନ ଲେ ଚଟିନି ।

ପଚା ବହାର ବାନ୍ଧୁ ଧର୍ମସ୍ତେ
ବୁଦ୍ଧ ଦେଖେଅଛୁ ତୋ ହୃଦୟେ
ମୋର କେତେ ଅଛି ଅଛୁର ସମାଜ
ମନେ ଧର ଆବ ପିବା ଯ ଏ ଲେ ଚଟିନି

୫
ମୋର ପିତ୍ର ପିତାମହରଙ୍ଗ
କର ତୋ ନାରେ ସ୍ଵନ ଦେଖି
ନିର୍ଣ୍ଣାନ ବନତା— ସଗେଘା ମାତା
ପବେ ପୁନୁର୍ଥରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲେ ଚଟିନି ।

୬
ସୁବୋମଳ ବାନ୍ଧୁ ଶେଷେ ଶେଷେ
ବିଶ୍ରାମରେ ତୋ ପୁନିନ ଦେଶେ
ପାପ ତପ ଲାଣୀ ତୋର ବାର ସରି
ପୂତ କରେ ପ୍ରତି ପ୍ରାଣୀ ଶେଷେ ଲେ ଚଟିନି ।

୭
ଅଛି ତୋ ପୁକୁ ପ୍ରେସ୍ ଅବୁଚ
ଦେଖି ପରେ କେତେ ପକୁ ସୁତ
ନବ ବୁଦ୍ଧ ଧର ଉଠି ଏହିପର
ଅଛି ଉତ୍ତର ବୁଦ୍ଧ ମୋ ଧୂତ ଲେ ଚଟିନି ।

୮
ରଙ୍ଗ ବରେ ଅସ୍ତ୍ର ଶିଖି ହର
ପରଶର୍ମେ ତୋ କଷେ ଲହରୀ
ତୋ ଶୌଭାଗ୍ୟବଳ ଏବେ କି ମନ୍ତ୍ରକ
ହେମ ପ୍ରବାଳ ଦନ୍ତଶା ସର ଲେ ଚଟିନି ।

୯
ଦେଖି ଏହା ମୋ ହୃଦ ସରତ
ଅଶା ସମାରେ ରେଣ୍ଟାୟତ
ବରଧ ବରଶ ବହାନା ବରଶ
ସକେ ଦବି ରୂପ ପଢି ଲେ ଚଟିନି ।

୧୦
କେତେ ବୁଦ୍ଧର ସୁଖ ସମନ
ବଲେବନ ମୋ ମଜ ନୟନ

2

ଟେଲୋ ତୋ ପଦ୍ଧି କରେ ବିନାଳି

କ୍ଷୀର ଅବ୍ୟାପ୍ତି ଏବଂ ଚାହୁଁ

ଭବଦ୍ୱାରା ଶିଖିବାରେ ଉପରେ

ତିଥେ କନ୍ଧାରୁ ଏହି ମତ ଲେ ଚଟିବି ।

15

ପିଣ୍ଡ ପତ୍ର ତୋ ସିକିତ୍ତା ବାସେ

ଯାଏଣ୍ଟେଜ୍ କୁନ୍ତଳୀ ସଜ୍ଜାଶେ

ପନ୍ଦାଙ୍ଗ ବିକ୍ରିଳି

ହେଉଥାଇ ଚଉପାଶ ଲେ ତଟିନି

19

ଅବଶେଷ ମୋ ଜୀବନ ନଦୀ

ମଣ ତୋ ସଙ୍ଗତେ ନିରବଦ୍ୟ

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମକଣ୍ଠ ଦେବଙ୍କ ଜୀବନୀ ।

(ଦେଖ ପରାମିତ ଉଷରେ ।)

ପଞ୍ଚମ ପତ୍ରକେନ୍ଦ୍ର ।

ସହଜାବ୍ୟାରେ ଉପଲାଠ ହେଲକୁ ପଢ଼ୁ ବିମକ୍ଷ
ଦେବ ଏବେ ସାଧଳ ବର୍ମରେ ପ୍ରଦୃତ ହେଲେ । ଶିଖର-
ପାତ୍ର ପତିଶେଖି ଅହୁଙ୍କାର ଅରମାଳାଦ ଦୀର୍ଘ ଯେଉଁ
ମାନସ ପଢ଼ି ଅବୃତ, ତହିଁରେ କେବେହେଁ ତାହାକର
ସୁବିମଳ ପ୍ରତିକମ୍ ପତିଫଳଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ପଢ଼ୁ ତଳାନ୍ତର
ପଢ଼ୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସମୀପରେ ଘେବନ ପୂଜକ ପାର୍ଥନା
ଖୁଦରେ “ମା ! ମୋର ଅହନ୍ତ୍ରା ନାଶ କର ଦେ, ମା !
ମା ! ମୋର ଅହନ୍ତ୍ରା ନାଶ କର ଦେ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ତୁ
ଏଥୁ ବିଶବ୍ଲାଙ୍ଗା ହୋ । ମୋତେ ଆଜିରୁ ଆଜି ଶୁଣନ୍ତୁ
ହୁଏ କର ଦେ !, କି ପ୍ରାଣିଣ, କି କ୍ଷେତ୍ର, କି ବୈଜ୍ଞାନି
କ ଶୂନ୍ୟ, କି ବିଷୟ, କି ଚଣ୍ଡାଳ, କି ପଶୁ, କି ପଶା, କ
ଲାଟ । କି ପଠନ, ସମସ୍ତେ ମା ! ମୋ ଅଛେଯା ଶୈଶ୍ଵର-ଏହି

କବ ସବ୍ଦ, ପେଣେ ! ତାହା ହୁଏଥରେ ତ ଶବ୍ଦ ଆଜିମା ,”
ଏହି ଅହିକାର ନାଶ କରିବା ନିମନ୍ତ୍ତ୍ଵ ଯେ ମଧ୍ୟ ବିବାହ-
ପ୍ଲାନ୍କର ସାଥକା କରିଥିଲେ ।

ଦେବାଳୟ ସଂଗ୍ରହରେ ବଣି ସମ୍ପର୍କୀ ଏବଂ ସୁବସ୍ତ୍ରୀ
ପାଦଧୂଣାଳ ପୁଣ୍ୟ କରସିଲେ । ହେଠାରେ ଅଶ୍ଵୟ ଶତା-
ଶାର୍ଥ ସନ୍ମଗତ ସାଥୀ ମନ୍ଦିରାଷ୍ଟ୍ରମ ନିଜର ସୁକର୍ତ୍ତ ଦେବା
ଶୁଦ୍ଧିଷ ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସବମନ୍ଦିର ଦକ୍ଷାଦିର ମଧ୍ୟ ସୁବନୋଦ୍ଧ୍ୱନ୍ଦ
ଧଳ । ଏହି ଦେବଲୟକୁ ପରିୟବ୍ରାନ୍ତ ଆଜି ଦର୍ଶନମାନଙ୍କୁ
ଗୋଟିଏ ଅନୁଛୁଦ ମଧ୍ୟ ପରିଷ୍ଠ ହେଉଥିଲେ । ତେଣୁ ଶତ
ରିଷ୍ଟକ ଓ ବାଙ୍ଗାଳୀମାନେ ଅସି ସେଠାରେ ସମବେଳ
ହେଉଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ଅଚିକାଳା ଓ ଅନୁଛୁଦରେ ସାଥୀ
ସନ୍ମାଧୀ ଓ ଆନ୍ଦୁଶୀମାନଙ୍କର ଅହାର ସମାପନାନ୍ତରୁ
ପରି ଶାହସ୍ତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଚୀଯତ୍ତ ପରିଷ୍ଠାର ପୂର୍ବକ
ଉଚ୍ଚପରିଷ୍ଠାତିଥି ଯାଏ ମନୁକର ବହନ କର କରିବା
ଟେରେ ଉଚ୍ଚସ୍ତ୍ର ବୁଝିଲେ ହେଠେବେଳେ ଅବା
ସହସ୍ରରେ ମାର୍କ୍ଷାଧାରଣ ଦୂରେ ଅଥର ଲୋକର ପରି-
ଦ୍ୟକ୍ରମ ମଳମର୍ବାଦ ପରିଷ୍ଠାର ବୁଝିଲେ । ତେବେହେ
ତାକ ମାନସରେ ଲେଖନାବ ଅଛାର ଉଦ୍ଦତ ହେଉଛି
ନ ଥିଲ । ଏହି ଅବାର୍ତ୍ତା ବୃତ୍ତକ ଅତିରିକ୍ତ ଉତ୍ସବାରୁ
ଲୋକେ ତାକୁ ନାହିଁ ପ୍ରକାର ପରିହାସ ବୁଝିପ ବରବାକୁ
ଅରମ୍ଭ କରେ; ବିନ୍ତୁ ହେଠାତ ତାକର କିମ୍ବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ
ଥିଲ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ବାର୍ଷୀୟ ଉତ୍ସବାକୁ ମନସ୍ତ
ବିବୁଧିଲେ, ତାହା ସୁରକ୍ଷାଦିପ ସମ୍ମନ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ତାକର ମାନସିକ ଅବଶ୍ୟକ ଭୌତିକି ପ୍ରକାର ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବ ନ ଥିଲ । ତାକର ପ୍ରବଳ ମାନସବେଳେ
ସନ୍ତୋଷକରେ ସୁତୁଦର ସଦ୍ଵିଦେଶ ଓ ଶିଥିର ପରିହାସ
ବିନମୀବ ମୁକ୍ତ ପ୍ରାୟ ହେବ ନ ଥିଲ ।

ବ୍ୟକ୍ତିର ସାଧନା ଦ୍ୱାରା ତାକର ଅନ୍ତକାର ଅଭିମାନୀବ
ଦୁଇରୁ ହେଲାରୁ ଏହି ମନୋଷଂୟମରେ ପ୍ରଭୁଷ ହେଲେ ।
ଜାରିନା ଓ ଜାଗନ୍ନା ସଂସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥାଳ ଭାରଣା ।
କମଳା ସମ୍ମେଘହାର କ୍ରମେ ବନ୍ଦ ଦୁର୍ବିହୋଇ ମନ ଦ୍ୱାଳ୍ୟ
ହୋଇଯାଏ । ମାନ୍ୟର ବକ୍ତାଗ୍ରହୀ ନନ୍ଦ ହେଲାରୁ ତାହା
କ୍ରମଣଃ ଦୁଇଲ ହୋଇ ନାଳାବ କୁରମରୁ ହଣ୍ଡି ପଦାଳ-
ପଦାଳ ତତ୍ତ୍ଵ ପଥର କମଣାନ ହୁଏ । 'କାଶକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ

ମଧ୍ୟ ଦେଇ । ଅର୍ଥ ନିମନ୍ତେ ବିଦ୍ୟାଲୟ ଭରିବାକୁ ହୁଏ, ଅର୍ଥ ନିମନ୍ତେ ପର ଆହୁକା ବହନ ଭରିବାକୁ ସୁଜା ଅପମଳ ବୋଧ ହୁଏ ନାହିଁ, ଅର୍ଥ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟ ବଣେଷରେ ଅଢ଼ ସମର୍ପଣ ଭରିବାକୁ ହୁଏ, ଅର୍ଥ ନିମନ୍ତେ ଉଚ୍ଚତ ଗଢ଼ି ଓ ଉଚ୍ଚତ ହେବାକୁ ହୁଏ; ଅର୍ଥ ନିମନ୍ତେ ସୀଏ ପିତାମାତା ଦାଵଦର ଶିଳ୍ୟେଦନ ଭରିବାକୁ ସୁଜା ଲୋକେ ବେବେହେ କୁଣ୍ଡତ ଦୁଷ୍ଟତି ନାହିଁ । ସୂଚିର୍ବାଂ ଏହି ଅର୍ଥ ମହା ଅନର୍ଥର କାରଣ । ଏହା ସାବ ବେବେ ମନର ଶାନ୍ତିକାର ହୋଇ ଥାରେ ନାହିଁ । ଏହା ମାନବ ମଣ୍ଡଳକୁ ସଦା ଅଶାନ୍ତି ପଥର ପଥକ କରସବ ।

ଯେଉଁ ପରମେଶ୍ୱର ଶାନ୍ତିର ଅଧାର, ଓ ସରତର ଅନନ୍ତର ଉତ୍ସମ୍ଭବୀୟ, ସେହି ପରମପଦା ବିଶେଷରକର ଦର୍ଶନ ଦ୍ୱୀପରେ ଯାହାର ମାନସ ସତତ ବ୍ୟାକୁଳିତ, ତାହାର ମାନସରୁ ଅଶାନ୍ତିର କାରଣ ସେହି କାମିଳାଜାହନ ସଙ୍ଗତୋଭବରେ ଦୁଶ୍ଶରୁଦ୍ଧ ନ ହେଲେ ବଦାୟ ରଗଭରାକ ଉଦ୍‌ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ହଲୁ ଦିନେଶ୍ବର ଜାହନ ଠତରେ ଉତ୍ସବେଶନ ପୂଜାର ଏବି ହସ୍ତରେ ଶୈଖ୍ୟମୁଦ୍ରା ଓ ଅନ୍ୟ ହସ୍ତରେ ମୁଜକା ଧାରଣ କରି ନିମୋକ୍ତ ପ୍ରଭାରେ ଦିଲୁ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । “ମନ ! ଏହାର ନାମ ଟକା, ଏହା ଖେଳ ରୂପର ଚନ୍ଦ୍ର, ଏହି ଉତ୍ସବରେ ଜାଗାର ମୁହଁ ଅଛିତ, ଏହା ଧାର ଧାନ ହୁଏ, ଗର୍ଭଲ ହୁଏ, ଦଶଶଙ୍କ ଦେଖା ଦିଧ ହୁଏ, ଶାର୍ଯ୍ୟାଶା ସାଧ ସେବାର ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ସତଦାନନ୍ଦ ଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ” । ତଥନନ୍ତର ଅନ୍ୟ ହସ୍ତର ମୁଜକାକୁ ସମ୍ମାନକ କରି କହିଥିଲେ “ମନ ! ଏହାର ନାମ ମାଟି, ଏହା ମଧ୍ୟ ଜିତପଦାର୍ଥ, ଏଥରେ ମଧ୍ୟ ଧାନ ହୁଏ, ଗର୍ଭଲ ହୁଏ, ଦେବଦେଶମନ୍ତ୍ର ନିମ୍ନତ ହୁଏ, ମୁହଁଦ ପ୍ରସ୍ତର ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ସତଦାନନ୍ଦ ଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଚିବକ ଟକା ଯା, ମାଟି ତା” । ପରେ ଟକା ମାଟି, ମାଟି ଟକା ଏହପରି ବାରମ୍ବାର ଉଜ୍ଜାରଣ ପୂଜକ ଉତ୍ସବ ପଦାର୍ଥକୁ ସମଝନ କରି ସଲକ ଗର୍ଭରେ ନିଷେପ କରୁଥିଲେ । ବିସ୍ତ ଦିବସ ଧୂବାକୁ ପ୍ରଭାରେ ସାଧନା କଲାକୁ ଅର୍ଥ ପରି କାବର ଏତାଶା ବେଶର୍ଣ୍ଣ କଲୁଲ ଯେ ସେ ଅର କୌଣସି ପ୍ରଭାର ଧାରୁ ଦୁର୍ବ ମୁର୍ଦ୍ଦ କରି ଥାରେ ନାହିଁ । ଶୁଣି ଭରିବାକୁ ଗର୍ବେ ତାଙ୍କର ହସ୍ତ ବନ୍ଧ ହୋଇ

ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ଅର୍ଥରେ ବେହି କେଣେହି ପ୍ରକାର ଧାରୁ ଦୁର୍ବ ମୁର୍ଦ୍ଦ ଭରିବ ଦେଇ ତାଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ରୟାନକ ସହି ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେଉଥିଲା ।

* * ହେ ଉତ୍ସବ ପ୍ରକାର ମେଲୁ ଦେବ କାମିଳା ବର୍ଗରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । “ସେ ମନକୁ ପରମରେ ‘ମନ ! କାମିଳା ସମୋଗ କରିବ ? କାମିଳା କାହାକୁ ବହନ ଅଗ୍ରେ ହୁଏ । ଏହା ଗୋଟିଏ ହାତର ପଞ୍ଚଶିର । ମାଂସ ଓ ତତ୍ତ୍ଵପର ତମତା ସାବ ଅବୃତ । ମୁହଁକୁ ତନ୍ତ୍ର ସହିତ ତୁଳନା କରସାଏ ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ସେ ଜ୍ୟୋତି କାହାର ? ତମତା ସତତ ବଲେ କଣ ବହନର ହେବ ? ମେବ ମାଂସ ଶେଷିତ ଇତ୍ୟାବ । ତାହା ଦେଇ ବ ସମ୍ମେଳନ କର ପାର ? କାମିଳା ମାନଙ୍କ ଶଶୀରରେ ଯେ ସମୟ ଛିନ୍ଦୁ ଦୁଃଖ ହୁଏ, ତାହାର ପ୍ରତେବର ବ୍ୟକ୍ତି ଉତ୍ସବରେ ଅଛି । ଶାତିକ ପୁଣ୍ୟ ସାଧନ ଅମନ୍ତେ କେଉଁ କୁହି ଶ ଦ୍ୟ ସାମାଜୀ ଦେଇ ସିବାର ପ୍ରଶାଳା-ସୁରୂପ ଓ କେଉଁ କୁହିରେ ଅବା ପୁଣ୍ୟ ନିର୍ଗମନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ଏପରି କାମିଳାକ ଦେଇ ଲୋକେ ଉତ୍ସବ ରହି ଅଛନ୍ତି । କାମିଳା ସାବ ଉତ୍ସବକାଳ ଓ ପରକାଳ ଏବା ବେଳକେ ନକ୍ଷ ହୋଇଯାଏ । କରଣ ତନ୍ତ୍ର ସୁଖ ନିମ୍ନି ଯଦ୍ୟପି ସ୍ଥି ବୃତ୍ତତ ହୁଏ, ତାହାଦେଇ ମସ୍ତିଷ୍କ ଦୁର୍ଲଭ, ହୋଇଯିବ । ଫଳତଃ ମାନସିକ ଶକ୍ତି ଏବାବେଳକେ ବଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଅସିବ । ବିନ୍ତ୍ର ବେବଳ ସନ୍ତୁଜାଦ ନିମନ୍ତେ ଯଥା ନିମରେ ସ୍ଥି ସହବାସ କରେ ତଥା ବ୍ୟକ୍ତି ମନ ବିନ୍ତ୍ରର ହେବାର ମଧ୍ୟ ବଣେଷ ହେବୁ ଅଛି । ଏହାକାର ମନ ଏବି ପକ୍ଷରେ ସ୍ଥାଇ ମୋହନ ଶକ୍ତିରେ ବମୋହିତ ହୋଇ ରହିଲ, “ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ବାଶୁଦ୍ଵାରେ ମୋହିରେ ଅଛନ୍ତି ହୋଇ ପତିଲ । ମନ ! ଏବେ କୁମେ କରୁଥ କର ଦେଖ, ଏହି କିନ୍ତୁ ପଦାର୍ଥରେ କ କୁମେ ବିନ୍ଦାତ ହୋଇ ରହିବ ନା ଜାତ ପଦାର୍ଥର ସ୍ଥିକ୍ଷି କରୁଥ କରି ବରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତର ହେବ ? ବମୁକୁ ଦେବକର ମନ କାମିଳା ପରିଚ୍ୟାଗ କଲ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲେ ସେ ଶିଖରକର

* ଶ୍ରୀମତ୍ତ୍ବ ଦିନ ଦେବମହାପରିବର ଜନନ ଉତ୍ସବ ମଧ୍ୟାହ୍ନ

ଶକ୍ତି ମାୟା ବହୁତ । ଏହି ମଧ୍ୟା ଶକ୍ତିରୁ ଜାତଗତନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଛି । ମାୟାକୁ ମେ ମାତା କହୁମନ୍ତରେ ଏବଂ ମାତାରୁଷରେ ତାକୁ ପତ୍ୟେଷ କରୁଥିଲେ । ମାୟାକୁ ମାରୁ ଦିନାପା, ଏହି ନିମିତ୍ତ ପତ୍ୟେକ ଉତ୍ସାହଠାରେ ଦେବକୁ ତାକର ମାତୃଭବ କରିଗଲା” ।

ପୁରୁଷଙ୍କରେ ଯାଏ ପୁଣ୍ୟ, ଧର୍ମ ଅର୍ଥାତ୍, ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ, ଭଲ ମନ, ଚନ୍ଦନ ଦଶ୍ତି ପ୍ରତିକି ନାହା ଅହାର ଧତ୍ତବ ପଦବ ଅଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ଦେବଜୀନ ତଢ଼ିବୁ ସମ୍ବନ୍ଧରୁଷେ ଦୁଶ୍ରତ ନ ହେଲେ ରୁଅଗଲର ଅସମ୍ବବ ହୋଇ ଉଠେ । ତେଣୁ ପରୁ ବମକୃଷ୍ଣ ଦେବ ପୁରୁଷନନ୍ଦନ ଦେନି କୃତ ଞ୍ଜଳି ସୁଠ ହୋଇ ଦେବଙ୍କ ପରିପରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ । “ମା ! ଏହି ନେ ତୋର ଭଲ, ଏହି ନେ ତୋର ମନ । ମେ ତେ ଶୁଣି କୁରୁକ୍ଷୁଣି ଦେ ମା । ମା ! ଏହି ନେ ତୋର ପାପ, ଏହି ନେ ତୋର ପୁଣ୍ୟ, ମୋତେ ଶୁଣି କୁରୁକ୍ଷୁଣି ଦେ ମା ! ମନ୍ତ୍ର ଏହି ନେ ତୋର ଧର୍ମ, ଏହି ନେ ତୋର ଅର୍ଥାତ୍, ମୋତେ ଶୁଣି କୁରୁକ୍ଷୁଣି ଦେ ମା ! ମା ! ଏହି ନେ ତୋର ଶୁଣି, ଏହି ନେ ତୋର ଅଶୁଣି, ମୋତେ ଶୁଣି କୁରୁକ୍ଷୁଣି ଦେ ମା ! ” ଏହି ପ୍ରବାର ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ପ୍ରତିଥର ଅଦମାତାଙ୍କ ଗ୍ରାମାଦପଦରେ ଯୁଦ୍ଧାଳ୍ପ ପଦାନ ବରୁଥିଲେ । କରୁଣାମୟୀକର ବରୁଣା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଭକ୍ତ ଦେବଜୀନ ତଢ଼ିବୁ ସମ୍ବନ୍ଧରୁଷେ ତବେହିତ ହେଲେ । କାର୍ଯ୍ୟ ସାବ ପଞ୍ଜାଶା ନ କରି ତାଙ୍କର ମନ ପ୍ରେ ହେଲ ନାହିଁ । ସେ ଏହି ହସ୍ତରେ ଦଶ୍ତି ଓ ଅର୍ଥ ହସ୍ତରେ ଚନ୍ଦନ ଦେନ କିମ୍ବା କରୁବାକୁ ଲାଗିଲେ “ମନ ! ଏହାର ନାମ ଚନ୍ଦନ, ଏହାର କ ମୁମଧର ସୌରିର, ଅଗ୍ରାଂ ବଳେ ଶୁଣି କୁରୁକ୍ଷୁଣି ହୋଇଯାଏ, ଏହା ଲୋକ ଓ ଦେବବାକ ଆଖରେ ଶୋଭ ସମାଦନ କରେ । ଚନ୍ଦନ-କୁରୁ କୁରୁକ୍ଷୁଣି କରି କରୁଥିଲେ “ମନ ! ଏହାର ନାମ ଦଶ୍ତି, ଏହା ପୁରୁଷାମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟେ ହେସୁ ପଦାଥି” । ସେ ଏହିଥର ବଳେ କରି ଉଦୟ ସଦାର୍ଥକୁ କରୁଣାଧର ରହିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମାନସରେ କୌଣସି କିକାର ଉପରୁତ୍ତ ହେଲ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଭୁ ପୁରୋକ୍ତ ପ୍ରବାରେ ଦଶ୍ତି ଓ ଚନ୍ଦନ ଦେନ ସାଧନ ବରୁଥିବାର ଶୁଣି ମନରସ୍ତ ଜଣେ କର୍ମବ୍ସୁ ତାକୁ ଉପ-ଦ୍ୱାରା କର ଉପରେ “ରତ୍ନଗ୍ର୍ଯ୍ୟ ମହାଶୂନ୍ୟ । ଦୁମ୍ବେ ପର

ଚନ୍ଦନ ଓ ବନ୍ଧୁକୁ ଏକ କରିଥାନ୍ତି ? ଭଲ କୁରୁକ୍ଷୁଣାମ ହୋଇ-ଅଛି । ପରେ ଶୁଣିଲ କଣ ଦୁମ୍ବେ ଦୁମ୍ବର ନିଜର ମନ ତରଣ କରିଥାନ୍ତି ? ଏପରି କୁରୁକ୍ଷୁଣାମ ସମସ୍ତେ ହୋଇଥାଗନ୍ତି । ଅଧିନର ଦଶ୍ତା ଦିବ ଶୁଣି କର ନ ଥାରେ ? କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟର ଦଶ୍ତା ଯଦ୍ୱାରୀ ଗ୍ରହଣ କରି ପାର ତାହାହେଲେ ତାହା ଗେଟ୍‌ର କର୍ମବ୍ସୁଷେ ଗଣନ ହୋଇ ପରେ । ” ଯଦ୍ୱାର ବମ୍ବକୁ ଦେବ ଏହା ପ୍ରବାର କର ମନେ, ବନ୍ଦଲେ-ଏ ବାନ୍ଦୁ ଯହା କରୁଥାନ୍ତି, ତାହା ଯଥାର୍ଥ କଥା, ଅଧିନର ମନ ଶୁଣି ବରିବାକୁ ସମସ୍ତେ ଶମ—ବାଲସୁରବ ପରୁ ଦେଶଶାର ଅଧିନାତାଙ୍କ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ନିବେଦନ କରି (ସେ ଯେତେ-ଦେବକେ ଯାହା କହି ବରୁଥିଲେ ଅବନାତାଙ୍କ ନ ପରିଦିନ ତାହା ବେବେହେବୁ ବରୁ ନ ଥିଲେ) ଭାଗୀରଥୀ ପଟ୍ଟକୁଧାବମାନ ହେଲେ । ସେଠିଠାରେ ଭରତ ଲୋକେ ମଳ ମୁଖ ପର-ଦ୍ୟାଗ କରୁଥାନ୍ତି ସେଠା ରେ ଉପରୁତ୍ତ ହୋଇ ଧର୍ମ ଦେବୁ ମଳକୁ ହସ୍ତରେ ଦେନ ମୁହଁରବାକୁ ବ୍ୟବସାର କରେ । ଏମନ୍ତ କ ଉତ୍ତର ମଳକୁ କହା ହୁଏ ସୁର୍ବାଦ କରେ, ତଥାପି ତାଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ପ୍ରବାର ବିବାର ଉପରୁ ହେଲ ନାହିଁ । ସେ ନିଜେ ଶ୍ରୀମତ୍ରରେ ବହୁଥିଲେ, ସେ ସେଷମ-ଦ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରବାର ହୁର୍ଗନ ପାପ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ଏହାର ତାମ୍ରଦୀର୍ଘ ଏହି ଯେ ‘ଯାହାର ମନ ହର-ପଦ-ପଦି-ଜରେ ପୂର୍ଣ୍ଣରୁଷେ ଅର୍ପିତ ହୁଏ, ବାହ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ବା ବାର୍ଯ୍ୟ ଦଶେଷରେ ତାହାର ମନ କଦାପି ସଂଭାଗ ହୋଇ ନ ଥାରେ ଏହି ନିମନ୍ତେ ସେ ଉତ୍ତର ଦଶ୍ତାର କୌଣସି ହୁର୍ଗନ ପାର ନ ଥିଲେ ।’

ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଏତାଦୁଶ କାର୍ଯ୍ୟ ବଳାପି ପରିଦର୍ଶନ କରି କେହି, ପ୍ରିଯ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରେ ଯେ ତାଙ୍କ ଶରୀରରେ ନିଷ୍ଠାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପ୍ରେତ ଅର୍ଥାତ୍ କରୁଥାନ୍ତି, ବେହ ବା କହିଲେ ଯେ ସେ ନିଷ୍ଠାଦ୍ୱାରା କାରୁଳ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । କାରଣ ଅବୋଦ୍ଧା ବ୍ୟବସାର ଅନ୍ୟ କେହି ଦଶ୍ତା ଦେବଙ୍କ ସାଧନା କରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବମ୍ବକୁ ଦଶ୍ତାର ଅବୋଦ୍ଧା ପ୍ରତାବରମ୍ଭା ନହନ୍ତି । ହୁଲକମତ ମାନବ ତେବେବେଳେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଜନ୍ମହତ୍ସର ଉଦେଶ୍ୟ ବୁଝି ପାରି ନ ଥିଲେ ।

◎—◎

ଦିନଶାହ

ବେଦ ଓ ଧର୍ମ ।

ଧର୍ମବିନ୍ଦୁରୁ ସମେହ ଦୂର ବରବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବାଦ ଲୋକରମ୍ଭେ ପଡ଼ିଥିଲ ଅଛି । ଜଣେ ବୈଶିଶ୍ଵାର ଯୋତ୍ସବ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ । ପ୍ରତିଦନ ବୈଶିଶ୍ଵାର ପଦସେବା ବରବା ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଧର୍ମ ଏବଂ ଅପଶାର ସହିଧା କର୍ମକୁ ସେମାନେ ଗୋଡ଼ ବାଣୀ ନେଇଥିଲେ । ନନ୍ଦରେ ଜଣେ ଶିଷ୍ୟ ହାତକୁ ଯାଇଥିଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଶିଷ୍ୟଟି ଠାହା ଘୁରଇ ଗୋଡ଼ ଏବେ ଦେଉଥିବା ସମୟରେ ବୈଶିଶ୍ଵା ବଢ଼ ଲୋକାଳବା ହେଉଥିବା ପାଇଁ ପାଇଁ ଏବେ ଉପରେ ପଢ଼ିଗଲ । ଏଥିରେ ଶିଷ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଶିଷ୍ୟର ବଗମୋଡ଼ କାହିଁକି ତାହା ବୁଝଇ ଗୋଡ଼ ଉପରେ ପଢ଼ିଲା ବେଳେ କାହିଁକି ? ଏହି ସମୟରେ ଅନ୍ୟ ଶିଷ୍ୟଟି ହାତକୁ ଅସି ପଡ଼ିଥିଲ ଏବଂ ନିଜ ସେବ୍ୟପଦ ସେବା ବରବାକୁ ଯାଇ ଗୋଡ଼ଟି ପୂର୍ବଯାଇଥିବାର ଦେଖି ତହାର ବାରଣ ପରିଗ୍ରାନ୍ତେ ଅନ୍ୟ ଶିଷ୍ୟ ପ୍ରହାର କର ତାହା ଘାସାଦ୍ୱାରା ବୈଶିଶ୍ଵାର କଲେ । ଅପର ଶିଷ୍ୟ ତହିଁ ବାହାକୁ କିଛି ନ ସହ ବାତିଦେଇ ଅନ୍ୟ ଗୋଡ଼ ଉପରେ ପ୍ରହାର କଲେ । ଉଥମ ଶିଷ୍ୟ ଏଥିରେ କୁଣ୍ଡ ହୋଇ ବାର୍ତ୍ତାଶ୍ରଦ୍ଧିକ ଯେବେ ପୁଣି ଅନ୍ୟ ଗୋଡ଼ରେ ପ୍ରହାର କଲେ । ବୈଶିଶ୍ଵା ଉତ୍ସବରେ କ୍ରମନକଲେ । ପ୍ରତିବାଦୀମାନେ ଦୂରତ ଅଥ ବାରଣ ପରିଶ ଶିଷ୍ୟକୁ ବୁଝାଇଲେ ଯେ ଉତ୍ସବ ଗୋଡ଼ ତାଙ୍କ ଗୁରୁକର ଏବଂ ଅପଶା ମଧ୍ୟରେ ବଳିକର ଗୁରୁକର ବିଷଟ ପାଇବା ଉଚ୍ଚିତ ନହେ । ପୁରାଣାକାରମାନେ ଶିବ, ବିଷ୍ଣୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଗଣେଶ, ଦେବା ଯତ୍ୟାଦି ଦେବତାଙ୍କ କାଳ୍ପନିକ ଉତ୍ସବ ଗୁରୁକର ବଳିକା ବର ପକ୍ଷା ବିଷଟ ସ୍ତୁରକରେ ଏବଂ ଶିବ, ବିଷ୍ଣୁକ, ଗାୟତ୍ରୀ ଓ ଶାକୁଦ ପରମ୍ପରା କିମ୍ବ କାହାଠାରୁ ବଢ଼ ବୋଲି କଳ ବାରା ପିଟାପିଟି ରଗାଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ପୁଣେ କହିଅଛି ଶିବ, ବିଷ୍ଣୁ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗଣେଶ ଯତ୍ୟାଦି ଉତ୍ସବର ଅନ୍ତରେ

ବୁଝି କର୍ମ ଓ ସ୍ତ୍ରୀବ୍ୟାଗୁ ଅଥବା ନାମ ଅଛି । ସତ୍ୟ-ବିଷଣୁକୁ ବିଶାର ନାମ ବଗବତ, ମୁକ୍ତି ପୂଜା ଯୋଗେ ଯଥ ଏହି ଉତ୍ସବର ପୃତ୍ତା ବରୁଷବାର ସମସ୍ତେ ବୁଦ୍ଧ-ଧାନ୍ୟ ତାହା ମେଲେ ପଠାପିଟି ଏବା ଦର୍ଶକର ଲୋକ-ମାତ୍ର ସମ୍ମାନା ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ବୁଦ୍ଧି ଯେ ଉତ୍ସ ଦେବତାର ପକ୍ଷା ବରୁଅନ୍ତରୁ ଏବଂ ସେହି ଦେବତାକ ସବାଧେନ୍ଦ୍ରିୟ ବରୁ ବାସ୍ତବ ଫଳ ଦେବବେ-ଅନ୍ୟ ଦେବତା ଦେବବେ ନାହିଁ । ଶିଦ୍ଧୁରାଣି, ଦେବା ପୁରେ, ଗଣେଶାଦ୍ୟୁତି ବାହାର ବର ଦେଖନ୍ତି ଯେଉଁ ଦେବତାକ ନିମିତ୍ତ ଯେଉଁ ପୃଥିବୀ ରତ୍ନଟ ହୋଇ-ଅଛି, ସେହି ଧୂରଣ ଯେହି ଦେବତାକୁ ବଢ଼ ଉତ୍ସବର ଏବଂ ସେହି ସଂବାଦ-ସ୍ତୁର ବାରଣ ବୋଲି ଉତ୍ସିତ ଅଛି । ଅହୁର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଶିତ ଅନ୍ୟ ଦେବତାକୁ ଉତ୍ସାହା ବରି-ପରେ ଅରଣ୍ୟ ଦିଅୟ ର ଲୋକା ହୋଇଥାଏ । ଦେବା-ବଗବତକୁ ଶାକ୍ତମାନେ ବିଶେଷ ମାନ୍ୟ ବରନ୍ତି । ସେମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଶାକ୍ତବର ତରିତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବର ଯେଉଁ ବଗବତ ବୋପଦେବ ରତ୍ନା ବରଅନ୍ତରୁ ତାହା ମେତା ଏବଂ ତାବର ବଗବତ ସତ୍ୟ । ତହିଁରେ ସଂବାଦ ସ୍ତୁର କଥା ଲୋକାଥାଏ । ଦେବାକ ନାମ ଶା ଏବଂ ସେ ଶାଧୁର-ବର୍ତ୍ତୀ । ଜଗର ନିର୍ମିଳ ବନ ଉତ୍ସରୁ ସେ ବୁଝା ଶ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସଞ୍ଚି ବରଅଥିଲେ । ଦେବା ସେହିମର ହାତରେ ହାତ ସଷ୍ଟବ୍ଧୀ ବହିରୁ ଶିଳ ଉତ୍ସରେ ଏବଂ ସେହିରୁ ପ୍ରଥମେ ବୁଝା ଉତ୍ସନ୍ତ ହେଲେ । ତୁରାକୁ ଦେଖି ଦେବା କହନ୍ତେ “ବୁଝେ ମୋତେ ବିବ ହୁଏ” ତୁରା କହନ୍ତେ “ବୁଝେ ମୋତେ ମାତା, ମୁଁ ବିପର ବିବ ହେବି?” ଦେବା ଏହା ଶୁଣି କୋଧନ୍ତକେରେ ଅନାଦବାବୁ ତୁରା ଉତ୍ସବରୁ ହୋଇଗଲେ । ତୁର୍ଣ୍ଣ ପୁନକାର ହାତ ଉତ୍ସିଲେ, ଏଥର ବିଷ୍ଣୁକ ଉତ୍ସରେ ଏବଂ ବିଷ୍ଣୁକ ମଧ୍ୟ ସେହି-ପର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଜଣାଇଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ସେଥିରେ ଅନନ୍ତକ ହେବାର ତକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସବରେଦେଇ । ତୁରା ଥାର ହାତ ଉତ୍ସିଲେ ଏବଂ ସେ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୁଣି ଦେବାକି ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀର ରୂପ ଧ ଶା ଉତ୍ସବାକୁ କହନ୍ତେ । ଦେବା ଅନ୍ତର୍ମୁହୂପ ଧାରଣ କଲେ ଏବଂ ମହାଦେବକ ପ୍ରତିମତେ ପୂଜେବୁ ଉତ୍ସବି ଶାକୁ

ହୁଲବର କୁଣ୍ଡା ଓ. ବନ୍ଦୁକର ସ୍ଵାବର ଜଣାଇଲେ । ଅତିକ
ଅବକାଶିତ ଥିଲୁ ମହାଦେବ କିପରି ବିବାହ କରିବେ ?
ସୁଦେଶ ଚାକର ପ୍ରସ୍ତାବମଟେ ଦେବା ସେ ଦୁଃଖୁ ଜାପନ
ଦେଇଲେ ଏକ ଅଳ୍ପ ଦୁଃଖୀ ଜାତ କଲେ । ଏହପରି
ସେମାନଙ୍କର ବିବାହ ହେଲା । ପାଠକେ ଦେଖିଲେ ଯେ
ମାତ୍ର ପୁଅର ବିବାହ ନିଷିଦ୍ଧ, ମାତ୍ର ବର ଉରଣୀ ବିବାହ
ହେଇ କିପରି ? ବେଳେ ବେଳେ କଥାଗତି ମୁସଲମାନ-
ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୁତା ଉଗିମା ବିବାହର ପ୍ରଥା ଅଛି ମାତ୍ର
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୁଅର ଏହିଗର୍ଜାତ ରଂମୋଳୀ ବିବାହ
କରିବା ସବ୍ରଥା ନିଷିଦ୍ଧ । ତପୁରେ ଦେବା ଇନ୍ଦ୍ରାଦ ଦୁଃଖରେ
ଏକ କୁଣ୍ଡା, ବନ୍ଦୁକ, ବୁଦ୍ଧ ଓ ଇନ୍ଦ୍ର ରୂପରୁକ୍ତ ବେହେଲି ସ୍ଵରୂପ
ଦେବାଙ୍କର ପାଲିକି ବୋଲିଲେ । ଦେବାଙ୍କର ସନ୍ଧା ଫକାହ
ହେବାର ବାସନା ହେଲା ? ଯେମନ୍ତ ସଂରକ୍ଷଣ ତେବେଳ
ବିବାହ ସମ୍ମୋଗ କରିବା ନିମିତ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଶାନ୍ତ
ଓ ତହିକ-ମନନାର୍ଥୀମାନେ ଏହି ପତ୍ରାର ବିଶବର୍ତ୍ତ୍ତ
ହେଉ ଅର୍ଜିଶରେ ନିଜିନ୍ଦ୍ରାଜ ବା ଅରଣ୍ୟରେ ନର-
ନାଶ ମିଳି ମଧ୍ୟ ମାଂସ ସାର ଦେବାଙ୍କର ପୂଜା ଓ ତାଙ୍କ
ସ୍ଵରୂପ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରି ମାତ୍ର ଉଗିମାର ବାରଣ ନ ଉଣି
ଅକ୍ଷୟ ହେଉ ନୃତ୍ୟପରିବଳ ନାନାପ୍ରକାର ବିଶ୍ଵାପତର-
ଗରେ ପ୍ରମତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହାକୁ ବଣ ଧର୍ମ ବୋଲିପିବ ?
ଶେବ ବୈଷ୍ଣବବାଦୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ସେହପରି
ଅଧିକ ସୁଧାରାନାଦର କୁପ୍ରଥା ପ୍ରତିକିତ ହୋଇଥାଏ ।
ବେରୁ ତନ୍ମାଣିଳବ୍ୟକ୍ତି ଏହାକୁ ଧର୍ମିତରଣ ବୋଲି ଅନୁ-
ମୋଦକ କରିବ ? ଯେଉଁମାନେ ମୁତ୍ତିଠୁକାକୁ ଉଣ୍ଟରେପା-
ସକାର ସୋଧାନ କେ ଲି ବେଢନା କରାନ୍ତି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ
ବିମାତରବରେ ଏ ବସ୍ତୁରେ ତନ୍ମା କରିବାକୁ ପାର୍ଥିଲା
ବିବୁଧ୍ୟ । ଯେଉଁ ରିକ୍ଷର ପଦିଷ ସତ୍ୟ ଏକ ସତିବାନନ୍ଦ
'ପୁଅର, ଏବଂ ପାର୍ଥିକ ଏକ ବଦ୍ୟନ୍ ଅଧିମିତରଣ ଫିରି
ପ୍ରଜାସାଧ ତାଙ୍କ ଲାଭ ବର୍ଣ୍ଣାର ପାରେ କି ?

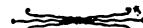
ଏହି ଅଶା ସେତୁମାନେ ଶରୀରକାଳୟୁଦ୍ଧ ମନରେ
ଧାରଣ କରିଥାରନ୍ତି ସେମାନେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଗ୍ରହ୍ୟ ମନେ,
ସାରଗ ପାଇ ହେଉ ପାଇନ୍ତି, ମାତ୍ର କର୍ଯ୍ୟତଃ କେବେହେଲେ
ନହେ ।

ଏହି ଦେବତାଙ୍କୁ ଘୋନ ସମ୍ମଦେବତା ପୁଜାର ସ୍ଥାନ

ହୋଇଥାଏ ଏକ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପଞ୍ଚଦେଵତା ପ୍ରକା ଉତ୍ସବର
ଦିନାଙ୍କୁ । ଅହୁର ମଧ୍ୟ ଦେଲୁଯାଏ ପଞ୍ଚଦେଵତାକ
ଦୂଳ୍ହା କି କଲେ ବୌଶିଷି ଠକ୍କୁ ଠକ୍କୁ ହେବ ନାହିଁ ଯନ୍ତର
ପାର୍ଥକ୍ୟ ନିକଃରଣ ଓ କଲହ ନିବାରଣ କରିବା କାରଣ
ଏହା ବିବ୍ୟାହଥାଏ, ତେବେ ତାମା ତେବେ ଦୃଷ୍ଟିଷ୍ଟ
ନୁହେ । ଫଳର ଦେବତ ଏବ ରାତ୍ରିବକ ପ୍ରକା ମୁହଁଲେ
ପାର୍ଥକ୍ୟ ବା କଲହ ବୌଶିଷି କାରଣ ନାହିଁ । ସେହି
ଦେବ ସେବବମାନେ ଏକ ବବଦୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଥାଇ
ସୁଅଳ୍ପ ଦେବତା ପୂଜା କରି ଅପାରାକ୍ତ ଧନ୍ୟ ମନେ ଉତ୍ସବା
ସାଗ ଧୃତୀର୍ମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ଏବ ହେରି ଫଳ-
ସ୍ଵରୂପ ଅନ୍ୟଦେବତାର ଉପାସକମଙ୍କ ନିର୍ମା କଲହ
ଓ ପିଣ୍ଡାପିଣ୍ଡ ଲଗନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାଲୁ ଗଲେ
ଏହ ପାଞ୍ଚାଟିକୁ ବୌଶିଷି ଗୋଟିଏ ପୂଜାର ଯୋଗମ
ନୁହନ୍ତି । ରାତ୍ରି ସନ୍ଧଦି ପୂଜନୀୟ ଏବ ତାକୁ ତିବାଦ
ନାମ ଦେଲେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ନିର୍ବାର ରାତ୍ରି ସାହାର ହେବେବେ
ନାହିଁ ତମା ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥ ପାଞ୍ଚାଟି ସଞ୍ଚୂଷି ବିଭିନ୍ନ
ପଞ୍ଚଅହାରଧରକ ନାହିଁ । ବେବ ଏବ ତଦନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେଉଁ
ଶାୟ ଉଣିତ ହେଉଥାଏ ତହିଁରେ ମନୁଷ୍ୟର ସଂସାରରେ
ପୂଜନୀୟ ପାଞ୍ଚାଟି ଦେବତା ଅଛନ୍ତି । ମାତା, ପିତା, ଅଚ୍ୟୁତ
ଅତିଥି ଏବ ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ ଯତ ଓ ପୁରୁଷ ପକ୍ଷରେ ସ୍ତ୍ରୀ ।
ପ୍ରଥେମ ମାତା ମୁହଁମନ୍ତ୍ରିନୀଷ୍ଟ ଦେବତା, ସନ୍ନାନମାନେ
ମନ, ବାବ୍ଦ ଓ ଧରମ୍ୟ ମାତାକୁ ରଖା ବରବେ ଏବ
କେବେହେଁ ହୁଅବା ବା ତାତ୍ତ୍ଵା ବରବେ ନାହିଁ । ଦିଶାଷ୍ୱ
ସଂକାରର ଉପସ୍ଥିତ ଦେବ ପିତା, ମାତାକଥର ତାକର
ମଧ୍ୟ ସେବା ବରବ । ତୁମ୍ଭେ ବିଦ୍ୟାଦାତା ଅଚ୍ୟୁତ
ଅଥବା ତୁମ୍ଭୁ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ମନ ବାବ୍ଦ ଓ ଧନ ସାଧ
ସେବା କରିବ । ଅଜିତାର ଯେତର ଜଣେ ଲୋକଙ୍କର
ଗୁରୁ ବା ଗୋପାର୍ ଅଛନ୍ତି, ସେ ଅଧାର୍ୟ ଅଥବା
ମାଦବଦୁର୍ବାଗ ସେବକାଦୟାର ଅଞ୍ଚତ ଦୁର୍ମିଳରେ ଉତ୍ସବରେ
ସଂକାର ଗୋଡ଼ରେ ଲମ୍ବ ହେଲ ପଢ଼ିବାକୁ ହୁଏ ।
ଏଠାରେ ସେପର ଗୁରୁଙ୍କର କଥା କୁହାଯାଇ ନାହିଁ ।
ପ୍ରକୃତରେ ଯାହାକଠାରୁ ଲୋକେ ହଦ୍ୟାର୍ଥ କରନ୍ତି ଏବ
ସେ ସତ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ଶିଶ୍ରୀ ଦେବା ସାର ଶିଶ୍ରୀ ମନୁଷ୍ୟ
କରନ୍ତି, ତାକର ସେବା ସତ୍ତତ ବନ୍ଧୁବିଦ୍ୟ । ତରୁଥିରେ

ଅତ୍ୟ ଅତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଯେ କଷାଣ ଅର୍ଥାର ଯେ ବହୁନ୍ଦୀ
ଧାରୀଙ୍କ ଓ ନିଷ୍ଠାପତ୍ତ ହୋଇ ସମସ୍ତକର ଉନ୍ଦର ବାମନା
କର୍ତ୍ତା ଏବଂ ଉପରରେ ଦୃଶ୍ୟ କର ସମସ୍ତକୁ ସତ୍ୟ
ଉପଦେଶ ସାବ୍ଦ ସୁଖୀ କର୍ତ୍ତା ସେ ଯେ ଯେ ନିର୍ଵିଶେଷରେ
ସତ୍ୟାଗ୍ରହଣ ଦେବାକାରଣ ଉପରୁତ୍ତ ହେଲେ ତାବର
ଅବଶ୍ୟ ସେବା କରିବ । ଦେବକ ଏବଳ କଷାଣ ଧାରୀଙ୍କ
ଓ ନିଷ୍ଠାପତ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ଅତ୍ୟ ବୋଲିପାର । ଅଜାର
ସେ ବକ୍ତ ଧରିଯାଇଥାଏ, ବୈର ଉଷ୍ଣତ ଉଷ୍ଣତୀ, ଯେ
ବେଳୁ ହାରରେ ଉପରୁତ୍ତ ହେଲେ ତାହାକୁ ଅତ୍ୟ ବୋଲି
ପିବ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଶୂନ୍ୟ ରଣ୍ଟ ବାବାଜାମାନେ ଚମୁଠାଟାଏ
ହାରରେ ଧର ଅସିଲେହୁ ସଦାବର୍ତ୍ତର ଉପଯୋଗୀ ହେବେ,
ଏବଳ ଅଶ୍ଵତତ୍ତବଶାଳ ଅତ୍ୟ ସେବା ମର୍ତ୍ତ୍ତା ଶୋଷର
ପୁରୁଷ କହା କୌଣସି ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ ନାହିଁ ଏବଂ ବିଶ୍ୱର
କ ବରୁ କାହାପାଦାତତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅତିଥିରୁପେ ପୁରୁଣଙ୍କୁ
ମାନ ବହୁତା ବହବା ହେବୁକୁ ବୁଦ୍ଧର କେତେବେଳା
କର ବଜମୁଠ ମସ୍ତକରୁ ଧୂରିବ ହୋଇ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରଧାନତାରୁ
ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ । “ମା ନୋହି
ବିଧାଃ ପିତରେ ମୋତ ମାତରମ୍” ଏହା ଯଜ୍ଞଜେବର
ବଚନ । “ଅର୍ଚତ ପ୍ରାର୍ତ୍ତର ପ୍ରେସିଥ୍ୱୋ ଅର୍ଚତ ।”
ଏହା ବ୍ୟବସେବର ବଚନ । “ଅର୍ଚର୍ଯ୍ୟା ବ୍ୟବସେବର୍ଯ୍ୟ
ବ୍ୟବସେବନ ମେଛିତେ ।” “ଅତିଥ ବ୍ୟବସେବନାଗେଛିର” ଏହା
ଅର୍ଥ ବେଦର ବଚନ । “ହମେବ ପ୍ରତ୍ୟେଷଂ ବ୍ୟବସେ
ହାମେବପ୍ରତ୍ୟେଷଂ ବ୍ୟବସେବନାମି” “ମାତୃଦେବୋ ବକ୍ତିପିତୃ
ଦେବୋ ବକ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଦେବୋରକ ଅତିଥ ଦେବୋ ରବ
ଏହା ଚିତ୍ତରୁଷ୍ୟାପିକଣର ବଚନ “ବମେ ଏକୋଦେବ
ନର ସବୁତୁତ୍ୟଦ୍ୟାତରଣେ” ଏହା ଶତପଥ ବ୍ୟବସେବନ
ବଚନ । ପରେ ମନୁଷ୍ୟରେ ରେଖାଅଛି “ପିତୃର କୁର୍ତ୍ତର
ଶୈତାଃ ପରିର୍ବେକରେପ୍ରେଥା । ପୃତ୍ୟାରୂପ୍ୟନ୍ତବ୍ୟାକୁ
ବହୁକାଣ ମିମୁରିଃ” “ଭାଷତ୍ୟେଷ୍ୟେଷ୍ୟୁ ପାଥ୍ୟା ସତର୍ବ
ଦେବବହୁ ପତଃ” ସୁତର୍ବ ସମ୍ମତ ସ୍ଵାପନରେ ପତି
ଫୁଲାଶ୍ୟ ଏବଂ ପୁରୁଷ ପନ୍ଥରେ ପତି ପୁଲାଶ୍ୟ ଏବଂ ପୁରୁଷରେ
ଏହ ଆଶ ମୁଣ୍ଡିମଣ୍ଡ ଦେବତା, ଏହାକ ସଙ୍ଗବନ୍ଧୁ ମନୁଷ୍ୟ
ଦେବର ଉତ୍ସର୍ଗ ଓ ପାଲନ ହୁଏ ଏବଂ ସତ୍ୟ-ଶୈତା, ବିଦ୍ୟା
ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହଣ ମେଲେ, ପରମେଷ୍ଟର ପାତ୍ର ହେବୁକୁ

ଏମନକୁ ସେମାନ ଦେଲାଯିବ, ଏମାନକୁ ସେବା ନ କର
ପାଷାଣାଦିମୁନ୍ତର ଥୁଳ ବରୁବ ଏବାନ୍ତ ଗର୍ଭି, ପଥ-
ଦେବତାର ପୂଜ କର ବ୍ୟବସେବନ ଉପଦେଶକ୍ରମେ
ପ୍ରକୃତ ସିବା ବରସରେ ଅଜ ବାର ଲୋବେ ପିତା, ମାତା
ଏବଂ ବିଦ୍ୟ ଦାତା ବ୍ୟବସେବର ସଂବା ପ୍ରତ ଅନ୍ତର୍ଗ୍ରହି ।
ବାପ ମା ବ୍ୟବସେବନେ ତାବର ସେବା ଶୁଣ୍ୟ ଏବା
ତେବେଇ ଆଉ ଜାମାକୁ ନ ଦେଇ ପ୍ରଥା କର ଶତି-
ପ୍ରଲାଭ ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ସେମାନେ ମରଣରେ ସମ୍ମରି ପାଦବୀ
ଲୋବରେ ସର୍ବରୁ ପଠାଇବା କାରଣ ଶିଶ୍ୱ ବନ୍ଦ ବସନ୍ତ ।
ବିଦ୍ୟାର୍ଥ ବରବା ପାଇଁ ଗରୁ ନିଖାଳିବା କିମ୍ବା ରିତର
ଓ ଧର୍ମ ବିଷୟର ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଲବ୍ଧ ଅତିଥ-ସେବା
ବରବା ଲୋପ ପାଇଥାଏ । ମର୍ଜି ହେଉ, ଗଣ୍ଠ ହେଉ,
ଲକ୍ଷଣ ହେଉ ବା କ୍ଷେତ୍ର ହେଉ ମୁକୁତ ପ୍ରଥ ଗୁରୁ ଏବଂ
ସେ ପୁଣ ଗୁବୁବୋଇ ଲୟ ଲୟ ଜୋତିତଳେ ପଢି
କେତେ ଅନ୍ତମର ବରନ୍ତି ଏବଂ ରଣ୍ଟ ବାବାକ ଶାଦ୍ୟ-
ଲୋଭରେ ଅପିଲେ ତାକୁ ଅତିଥ ବୋଲି ସଦାବର୍ତ୍ତନାନ
ସାବ୍ଦ ପଦ ପ୍ରକାଶ ବରନ୍ତି । ଏଥରୁ କିମ୍ବା ଯେ ଧର୍ମପ୍ରଳାଭ
ହେବ ମୋହର ଶ୍ରୀ ବୁଦ୍ଧିବ ତାହା ଅଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଅର୍ଥର୍-
ଠାରୁ କିମ୍ବା ଏବଂ ଅତିଥାରୁ ଅନନ୍ତର ସାବ୍ଦ ଧର୍ମାଚିତରଣ
ଉତ୍ସମୁଦ୍ରପେ ବୁଝା ଯାଉଥାଏ । ଏବଂ ତାହାକର ପୂଜ
ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଦେହ ଅଥବା ବର ପାରିବେ ନାହିଁ,
ମାତ୍ର ତାହା ବୋଲି ଯେ ସେ ଗୁରୁ କିମା ଯେ ସେ ଅତିଥ
ହେଉ ନ ପାରେ, କହୁବାଳ କିମ୍ବା ଓ ଧର୍ମଚର୍ଚର ଅର୍ଥ-
ବରୁ ଅମେମାନେ ଅମନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ ବୁଜି ହସରଥର୍ବୁ,
ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି ତାହା ଅନୁଲାନ କର ପାଇଲେ ଅମେମାନେ
ମନ୍ତ୍ର୍ୟ ହୋଇ ପାରିବୁ । ଅତିଥ ପ୍ରତିବ ପଥଦେବତା
ପୂଜାର୍ଥ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କାନ୍ଦିବ ପଥଦେବତାର ପୂଜା କରି
ଅତିଥ ବ୍ୟବସେବନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣିବାର ପ୍ରସ୍ତୁତାଙ୍କ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆ ଧାର୍ତ୍ତତ୍ତ୍ଵ ଚିତ୍ର ।

ପାକୁତଳ ଧାର୍ତ୍ତ

ଆଠକଣ ! ପ୍ରଥମେ ଧାରୁମାନକର କରଗସୁଲେ
“ପାକୁତ ସଂମୁଦ୍ର, ଓ ତରବ ଇତ୍ୟାଦିକନେ” ପାକୁତ
ଧାରୁପରେ ସଂମୁଦ୍ରଧାରୁ କରଗ ଉତ୍ତର ହୋଇଥାଏ ସତି ; -

ମାତ୍ର ଏକଥି ପ୍ରାକୃତର ଶିଖ ପ୍ରୟୋଗ ସହିତ ମିଳାଇ
ଥାଏ କହିବାକୁ ସୁଗମ ହେବ ବୋଲି ଏହୁଲେ ପ୍ରାକୃତ
ଧାର୍ଯ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ ଧାର୍ଯ୍ୟ ନ କହ ପ୍ରାକୃତର ଧାର୍ଯ୍ୟର
ଦ୍ୱାରା,

ସମସ୍ତ ଦେବତା ଧାର୍ଯ୍ୟ ଦୂର ପଢାଇ ।

ପ୍ରାକୃତ ଓ ସଂସ୍କୃତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାକୃତ ଧାର୍ଯ୍ୟମାନ
ଏହୁଲେ କୃତ୍ୟାଭାବରୁ । ସଂସ୍କୃତ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଏହୁଲେ ସଂସ୍କୃତର
ଧାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ କୃତ୍ୟାପିବ ।

ଦେବତା ଧାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଦେବେକ ସ୍ଵଲ୍ପ କିଂତୁ ରହାର୍ଥ
ଦେବେକ ସ୍ଵଲ୍ପ କିଂତୁ ରହ ଅବାର ଧାରଣକର ଡେଇ-
ଅରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଅନ୍ତି ।

‘ ଅଣ ।

ଆଶାରବା ଅଣି ଧରିବା, ଅଣିଦେବା-ଭଦ୍ରୀବାଦ ସ୍ଵଲ୍ପ
ପ୍ରଦେଶ ବାଲର କ୍ଷେତ୍ରର କ୍ଷେତ୍ରର ହେତୁ ନ ଥିଲେ ସୁବ୍ରା ଅଣ-
ଧାର୍ଯ୍ୟ କହିବାକୁ ହେବ । ଏହାର ମୌଳିକ ସହ୍ୟ ସଂସ୍କୃତରୁ
ପ୍ରାକୃତ ବାଟେ ବ୍ୟବସରବର୍ତ୍ତନରେ ଡେଇଅକୁ ଅସିଥାଏ,
ସଂସ୍କୃତମଳ୍ଳ ଚୁପ୍ତରୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କ୍ରମେ ଅସିଥିଲେହିଁ ଏହରେ
ବର୍ଣ୍ଣଲେପ ବର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନାଦ ଦାତ ପ୍ରାକୃତର ସାମ୍ନାନ୍ୟ
ସହ୍ୟ ସମୟକୁ ସାମ୍ନାନ୍ୟରୁ ପ୍ରାକୃତ ଦେବେକ ଏହାର ପ୍ରାକୃତ
ବୋଲି ଉତ୍ସବ, ଉତ୍ସବ ଦେବେକ ଏହାରୁ ଏ । ଅବ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ପୂଜାକ ନମ୍ବାଦୂର “ଅବ୍ଦି+ନମ୍” “ଅବ” ଡେବାର ଏବ
“ନମ୍” ଶାମ ହେବାନ୍ତି ପ୍ରାକୃତରେ ଡେଶମ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ,
ପରେ ଡେବାର ଅବାର ଏବ ଅନ୍ୟବର୍ଣ୍ଣର ଲୋପ
ଦେବେଯୋଗୁଁ ଡେଇଅରେ ଅଣଧାରୁ ହେଲେ ।

ଅବିଷ୍ଵରଣ ପ୍ରାକୃତରେ ଓ ଦେବା ଉବାହରଣ
ଡେଶମ ଧାର୍ଯ୍ୟଲେ କୃତ୍ୟାଭାବରୁ ।

ପ୍ରାକୃତ କିମ୍ବା ସଂସ୍କୃତ ଶକ ପ୍ରଭୁତ ଡେଇଅକୁ ଅସିବା
ଦେବେ ଉତ୍ସବର ଡେବାର ଅବାର ଏବ ଅନ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ-
ଦର ଲୋପ ଦେବା ଅନେକପ୍ରଦେଶ ପରିଚ୍ଛା ହୁଏ ।

ଶା—ଜୋହା=ଜଜ, ହୋତୁ=ହର, ଶୋ=ନ

ସଂ—ଗୋଧୂମ=ଗନ୍ଧମ, ଗୋଟିଏବି=ଗନ୍ଧମ,
ବପୋତକ=ବାପ୍ତା

ଏହୁଲେ ଡେବାର ଅବାର ହେଲେ

ଶା—ଓତମା=ଓସ, ସରବର=ସର, ଦୁବେ=ଦୁର,
ଫୁଅ=ଫୁର

ସ୍ତୋ—ତେନୁତ୍ୱ=ତେନୁ, ରହୁତ୍ୱ=ରହୁ, ତଥ
=ତଥାପ ନିରାପଦ ।

ଏହୁଲେ ଅନ୍ୟବର୍ଣ୍ଣର ଲୋପ ହେଲେ
ଅବିଷ୍ଵର ପ୍ରାକୃତର ଡେଶମଧାରୁ ଡେଇଅରେ ଅଣି
ଦେବାରେ ସନ୍ଦେହ ରହେ ନାହିଁ ।

ଯଥା,

ଅବ ଡେଶମଧାରୁ ହୁଏଠିଂ, ପେକ୍ଟ୍ ଅବିଷ୍ଵର=ଅର୍ଥ ଅବ.
ନମ୍ବ ହୁଏଠିଂ ପଣ୍ଡାର୍ଥିଙ୍କ ଡେଶମଧାରୁ=ଅଗାପ,
ମୁକୁବଟ୍ଟିକ

’ ଅଛି

ସଂସ୍କୃତର ଅଥ-ଧାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାକୃତରେ ଅଛି ଓ ଅଥ ହୋଇ
ଡେଇଅକୁ ଅରେ ଅଛି ହୋଇଅଛି, ଅଣଧାର୍ଯ୍ୟର ପର ଅବ
ଧାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସବୁକାଳର କ୍ଷେତ୍ରର କ୍ଷେତ୍ରର ହୁଅର କାହିଁ
ଦେବକ ବର୍ତ୍ତମାନାର୍ଥରୁ ହୁଏ ।

ଯଥା

ଅପ୍ରେରଣ—ରହ ଶୋଇଦେଲ୍ୟାଂ ବରାହୁତିଃ

ଅଷ୍ଟ ବିଷି ଅମ୍ବାଶଂ ଗେହେ ଅସିଦକ୍ଷିଣ ଦେବ=
ଅଷ୍ଟ ବିମଧ୍ୟବୁକ୍ତ ଗେହେତ୍ତିତବ୍ୟ ନଦେବ । ଅଷ୍ଟ=
ଅଛି—ଥ ସ୍ଵଲ୍ପ କୁ ହେଲେ”

ମୁକୁବଟ୍ଟିକ

” ଉଗାତ

ଉହ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂଜକ ଏକ ଧାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାକୃତରେ ଉଗାତ
ହୋଇ ଡେଇଅକୁ ଅସିରେ ସ୍ତ୍ରୀଲେପ ପୂଜକ ଉଗାତ
କିମ୍ବା ଉଗାତ ହୁଏ, କିମ୍ବା ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିଚ୍ଛା ଗ୍ରନ୍ତମାନ-
ଦର ଉଗାତ ଧାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରର କ୍ଷେତ୍ରର ହେତୁ ଯାଇ ନାହିଁ;
ମାତ୍ର ଲୋକରେ

’
କେହି, “ଉଗାତିଦ୍ୱାରା ଏହିପର ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି,
ତାହା ବୋଲି ଅବଶିଷ୍ଟ ଅତି ପ୍ରାଣମ ଦିବଟ ଏତମାନ-
ଦର ଉଗାତ ଉଗାତ ଧାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରର ନାହିଁ ବୋଲି କ୍ଷେତ୍ରର
ବସ୍ତ୍ରମାନ ନ ପାରେ, ଲୋକ ପ୍ରୟୋଗରେ ଆପ୍ତ ରକ୍ଷିତେ
ଅବଶ୍ୟ ସବାର ପ୍ରତିକ ହୁଏ ।

ଉଗାତିକ ଏହ ପଦର ଉଚ୍ଚାରଣମାତ୍ରେ ଏହ ଅର୍ଥ
ସବସାଧାରଣକ ହୁଏଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହୁଏ ଯେ, ଅଚାଦନ ବା

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉପରେ ଉପାଦାନ ପୂର୍ବତ ଖୋଲ ବା ପ୍ରକାଶିତ
କରିବା ଏବଂ କବାଟ ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷନକର ଏମୁଣ୍ଡେ ପୂର୍ବୋତ୍ତମ-
ଅର୍ଥର ସମ୍ମାନସ୍ୱୟରେ କବାଟକୁ ଅନ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ଵ କର
ଏକାକାର ଦୋଷ ହୁଏ । ଅତିବିବ ଅନ୍ତମାନ କରସାଧ
ଶୋଭୁ ଉଚ୍ଚାର ବା ଉପରିଧାରୁ ମୁଖାନ୍ତି ମୁଖରଙ୍ଗ କେତେବେ
କାର ବ୍ୟାପକରେ ସଂବ୍ରତ ଉପବାଦୁ ବିଶ୍ୱାସ ପରେ-
ବାର୍ଥରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁହଁ ମାତ୍ରପତ୍ରବାହିକା ଅର୍ଥରେ ଉପ-
କ୍ରେତରା, ଉଗାତିବା, ଉଗୁକ୍ତାଇବା, ଉଦ୍ଗତାଇବାଦୁଷରେ
ପରିଷ୍ଠର ହୋଇଥାଏ ।

881

ଏହେ ଦସ ରତ୍ନ ଲାଖକେ ସାରିଆଏ ପଞ୍ଜଇ । ଉଗ୍ର-
ତଥ ପଟ ବାଣୀରେ ଶିବମୋ ।

ଏହି ଦୟାରୁକୁ ଲଙ୍ଘଣା ସାରବନ୍ଧୁ । ପଞ୍ଚର ମୁଖୀଟ୍ୟା
ଦୟା ବାନ୍ଧିବା ନିଷ୍ଠାଦା । ରହାବଳୀ ନାହିଁବା ।

100

ଏହି ଶାକୁର ଅର୍ଥ ବନ୍ଦାଦିରୁ ଉଚ୍ଚିତ ହେବା ମୟା
ଉଚ୍ଚାର ପାଇବା । “ଅସୁରବଳଚିତ୍ତଃ, ଶରକତ୍ତିତାଗନ,
ଲିଖେରେ ଉଗଲେ ଉଦୟ—

ପ୍ରମାଣଶବ୍ଦ

ଭବ ଉପରେ ପୁଣ୍ଡକ ଦୂହ ଧାରୁ (ଭବ + ଦୂହ =
ଦୂହୁତୀ-ଦୂହେ ବା ଦୂହସ୍ତ୍ରୀ) ପାନୁଗରେ ଭବୁ, ପରେ
ତେଥାରେ ଦୂହର ହେଲ, ଶାକୁର “ଭବ” ତେଥାରେ
ଭବ ଶୋଷ ସହି କଥା, (୨=ଦୂହ) କିଂଦରକାଳେ

ସଂଘୋର କଣ୍ଠେ ଦେହ), ସଂଦୟ-ନୃଦୟ, ହୋଇ
ପାରନ୍ତି; ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହର ବଥା କିନ୍ତୁ ନାହିଁ, ପାକୁଳ ଶକ୍ତି
ଓଡ଼ିଆ ଜୀବ ଉତ୍ସବା ମୁଲେ ସେହି ପାକୁଳ ଶକ୍ତିକିରଣ
ଶକ୍ତିରେ ଯଦି ରକାର ମିଶ୍ରିତ ଆଏ ତେବେ ପାକୁଳରେ
ରକାର କି ମୁଲେ ମୁକ୍ତି ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ଶକ୍ତିରେ ରକାର
ଯୋଗ ହେବ। ଯଥା

ଏକ ଅର୍ଥ ବସନ୍ତ ପାଦର ବିଶେଷ ମୁଦ୍ରା, ପ୍ରାଚୀତ ଉବ୍ଦ

ଆକୁର ଏର୍ଥ ଉପରକୁ ଉଠିବା ଅର ଉବୁର ଧାରୁଳ
ଏର୍ଥ ଉତ୍ତାର ହେବା ଏର୍ଥାର ବ୍ୟଦରୁ ଉପରକୁ ଉଠିବା,
ଅତେବକୁ ଏର୍ଥ ଏବ କୁଣ୍ଡଳାମାସରେ ପାନ୍ତିକ ଉଚ୍ଚ ଧାରୁଳ
ତେଣୁ ଉବୁର ଧାରୁ ଜାତ ବୋର ବହିବାକୁ କୌଣସି
ସନ୍ଦେହ ରହେ ନାହିଁ । ଯଥା

ମରିକେହାବଟେ କେହା ଅପା ଅପା ବଳୀଅ ସେଥା-
ରତ୍ନ ସକୁଳଶ ସନ୍ଧା ରତ୍ନା ଉଚ୍ଚିତ୍ତ=ମରି ଯୋଆ ବର୍ଷିତ
କୋପା ଅହମହିମକୟା ଗର୍ଭତାଃ ସେଷାରକୁଣ୍ଡଳାଶାଃ
ଶର୍ଦ୍ଦରତ୍ନା ଉଥାପିତାଃ ।

୪୮୯

၆၅

ଏହି ଧ୍ୟାନର ଅର୍ଥ, ପଥର ପ୍ଲଟଟି ଖୋଦଇ କରିବା
“ମୁଗନ୍ଧ ପଥର ଖଣ୍ଡ ଖଲ ତ୍ୟାର ବରଣ୍ଣ”

ଶ୍ରୀଅପ୍ତାକୃତ ଖୁଣ୍ଡ ଧାରୁ ଓତାରେ ଖୁଣ୍ଡ ହୋଇ
ଦୂରିଷ୍ଟ ଶ୍ରୀଅପ୍ତ ସମ୍ପଦ ବିନ୍ଦୁର ଉତ୍ସବ କିମ୍ବାରେ
ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା ।

ଶୁଣ୍ଡ ଖୁସ୍ତୁ ହେବାଧାର ବର୍ଗର ପଶୁମ ବର୍ଣ୍ଣିଗମ ହୋଇ-
ଅଛି, ତେବେଳା ନନ୍ଦ ଗଠକ ଲାଭରେ ଅନେକ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପଶୁମ
ବର୍ଣ୍ଣିଗମ ପାଇବା ହେବ ।—ମଥ୍ରା

ବନ୍ଧୁ (ପ୍ରାକୃତରେ ବନ୍ଦୁ) ଶେଷରେ ବନ୍ଦୁ ଏହିପଥ
ବାସନ = ବାସନ, ମଞ୍ଜୁ=ମଞ୍ଜୁ ବିମା ମଞ୍ଜୁ, ମେଟ୍ରୋ=
ମେଟ୍ରୋ । ପ୍ରାକୃତ=ଆହାତି, ଯାବକୁ=ଯାବକୁ, ବାଣୀ=
ବାଣୀ, ତାମିଳ=ତାମିଳ ଯନ୍ତ୍ରାଳୀ ।

ପିଲେ ପିହାଳାକାଳ ସା ଗଣେସ—

ବିଷେ ବିଷେ କଷାଘରେ ସା ଗଣେଷ

ବ୍ୟାକମଣ୍ଡଳ

୨ ଟଙ୍କା

ଏ ଧାରା ଅର୍ଥ ଅନେକଣ କରିବା,

ପାବତ ଖୋଲୁ ପଦର ଅନ୍ତରରେ ସ୍ଥିତିଗ-
ପୂର୍ବକ ଦିନ୍ଦୁ ପରେଦାର୍ଥ ପ୍ରହଳା କରି ଓତିଆରେ ଖୋଲ
ଧାର ସମ୍ମହାନୀୟ—ସଥା

ଖୋଜ ମାର୍ଗ ଛହୋଅପରିଶେ ଜୁମର

୨ ପତ୍ର—ପରିବେଶାଳୀ

“ତୁ କରିଗେ ମହିଂ ପ୍ରାଣଦ୍ୟାଗେ ଖଲୁ ଗଠୀ

ଏତେଥାଣି ପରେ ସ୍ଥାନେ ଛକ୍ତାବେଳଦିନ—ବଢ଼େ
ମଢ଼େ, ଗଢ଼େ—କୃତୀ, ମୃତୀ, ଗଠେ

ରତ୍ନମାରଖେଣ ବରବୁଟା ?

ଆସିରେ ଏହଠାବୁ କଲୁ ଓ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିକ୍ଷା ହେଲି
କି ? ଏହ ଅର୍ଥରେ ଉପଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାବୁତ କନ୍ଧପଦକ ଗଠି-
ତର ଅନୁଭବଶରୀର ତେବେରେ ଏହ ମନ୍ଦ “ପ୍ରବେଶାର୍ଥ
ମାତ୍ର” ଧାରୁଳ ପୁଣି ହୋଇଥିବା ଅନ୍ତର୍ମିତ ହୁଏ ।

୮, ୯ ଗୁଣ ଓ ଗୁଣ

ସଂସ୍କରଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବା ପ୍ରାଚୀ ଧାରୁଳ ପାବୁତରେ ଗୁଣ୍ୟ ହୋଇ
ପରେ ତେବେରୁ ଅର୍ଥ ଗୁଣ ଓ ଗୁଣ ହୋଇଥାଏ ।

ଗୁଣ ହେବା ସ୍ଥାନେ ସ୍ଵର୍ଗଲୋକ ଏବଂ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ପଞ୍ଚମ-
ବଶିଶମ ।

ଗୁଣ ହେବା ସ୍ଥାନେ ସ୍ଵର୍ଗଲୋକ ଏବଂ ଅଥବାରର ଛକ୍ତାର
ହୋଇଥାଏ ।

ଧାରୁଳର ଥବାର ତେବେରେ ସ୍ଥାନେ, ଛକ୍ତାର ହୁଏ
ଯଥା—ଅଥ୍—ଅତ୍ଥ ।

ଏବାବଳୀ ଗଣ୍ଡ କମେଶ ଗୁଣ୍ୟ ।

ଏବାବଳୀ ଗନ୍ଧକମେଶ କୁଣ୍ଡ ତା—କର୍ପୁରମଙ୍ଗଳ,
୧୦ ଦେଶ

ଏହ ଧାରୁଳ ଅର୍ଥ ଗହନ କରିବା ।

ଶୁଦ୍ଧ ଧାରୁଳ ପାବୁତରେ ଗେଣ୍ଡ ହୁଏ, ଉତ୍ତର ଧାରୁଳ
ତେବେରେ ପ୍ରବେଶ ପରମରେ ଅନ୍ୟ ହକାରର ଲୋପ
(ଯେପରି ଏଗାରହ, ବାରହ, ତେରହ, ପଠାରହ,
ସୋଇହ ସହିତର ହକାର ଲୋପ ହୁଏ) ଏବଂ ଶବାରର
ନବାର ହୋଇ ଯାଏ ପରେ ଉତ୍ତାରଶ ବୌଲଭୟରୁ ଗ
ସ୍ଥାନେ “ସି” ହୋଇଥିବାରୁ ଘୋନ ରୂପରେ ପରିଣତ
ହୋଇଥାଏ ।

ଯଥା

ଶୁଦ୍ଧତଥାଦାନେ ଅସ୍ୟଧାରୋଃ ଗେଣ୍ଣୋଽବ୍ଦତି—

ଧାରୁଳ ପରାଶ ।

୧୧ ଶତ—ତାଗକରିବା

ଧାରୁଳର ଶେଷ ଧାରୁ ତେବେରେ ଶେଷ ହେଲା ।

ବୋଧ ହୁଏ ଶେଷ ଧାରୁ କୌଣସି ସଂସ୍କର ଧାରୁରୁ
ପାଦ ଦୁହେ, ଧାରୁତର ନିଜୀ ହୋଇଥିବା ।

ଯଥା

ବେଳେ ଦେଖ କେତୋ ଉତ୍ତେ ସବାଧିକ ଜମନ୍ତା—
ବୁଦ୍ଧାବଦେହ ଠକ ପରାଶ ସବେ ଶୁଦ୍ଧକର୍ମ୍ଭୂତ “ପିଲା” ।

‘ତୁର

କିଧିବୋପେ ଅସ୍ୟଧାରୋଃ କୁବେରଦିନ—“ଧାରୁଳ
ପରାଶ” ତେବେରେ କୁର ଧାରୁଳ ଅର୍ଥ କୋଧାଦ ବନ୍ଦୁ
ବଳାହାରେ ହରନେବା, ଧାରୁଳର କୁର ଧାରୁଳ ଅର୍ଥ
କୋଧ ହେବା, ଅତିବ ଧାରୁଳର କୁରଧାରୁ କେତେବି-
ବଳାହାରେ କେବଳତ୍ରୈ-ତେବେ (ରଖା) ସବ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ
କୁର କୋଧାତରଶର ଅନୁମୂଳ ସବୁକାରେ ବଳାହାର
ହେବାର୍ଥରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ହୋଇ ଅବେଶିବା ଅନ୍ତର୍ମିତ ।

‘ଧାର୍ମ

ଏହ ଧାରୁଳ ଅର୍ଥ ହତୀର ଅନ୍ତର୍ମିତ କର ଉପରେ
ପଢ଼ିବା ।

“ଅର୍କୁଳ ବୁରୁ ମୃଗମାନକୁ ସେହିବାକେ, ପତରେ
ସିଂହ ପାଣେ ହାତେ ଅପିତେହେଲେ ।

କ, ବ,

ଏହ ଧାରୁଟି ବୋଧହୁଏ ଉପରେ ପଢ଼ ଅଚାନବା
ଅର୍ଥରେ ପ୍ରୟେକ୍ଷିତ—

ଧାରୁଳ ହାତେ ଧାରୁଳ କାତ—

ଯଥା

କୁମ୍ଭପିକ୍ତବନ୍ଧବ ଧୂତ ପୂର୍ବତ୍ତବ୍ରଦ୍ଵୀପ—

କୁର୍ମପୁଷ୍ପଂ କର୍ମତଃ ଧର୍ମାଧିକ ଶ୍ଵାଦତଃ, ପିଲା

ଅତିବ ଏହ ଧାରୁଳ ହାତେ କଣ ପରିମିତ ମୁଖବା-
ବଳଶ ଅର୍ଥରେ ଜାତ ହୋଇଥାଏ, ଏପୁଲେ ହାତେଧାରୁ
ଧାରୁତତ୍ତ୍ଵ ଧାରୁଳ ଅବଜନ ଅର୍ଥ ଦେଇଥାଏ ।

କିମଣଃ

ମାଧ୍ୟଦୀ ଦାସୀ ।

ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍ତଳରେ ସ୍ଥାନିକ୍ଷାର ଯେପରି ଅବୁଦ ପରି-
ବଶେ ହୁଏ ତରୁ କୁରଶର ବା ସାର୍ତ୍ତ କୁରଶର ବର୍ଷଶ୍ରବେ
ଯେ ଉତ୍ତଳରେ କେବେ ସ୍ଥାନାନେ ଶିକ୍ଷାକର ବରୁଷରେ
ତାହା (ସ୍ଵର୍ଗିତରକ ଦୂରର କଥା) କବୁଳା ପରିମିତ ମଧ୍ୟ
ଅତ ବର୍ଷରେ ପରିବତ ହୁଏ । “ଅଣି କାଗଜକୁ ନିବକାଶ ।
ଅନୁଭୂତି ନ ଲେଖିଲ ବାପ” ଧାରୁଳ ବ୍ୟ ପଢ଼ିବାବେଳେ

ମନେ ହୁଏ ଏହା କଥ ଉଚ୍ଛବିତ ମାତ୍ର । ‘ଉହଳ ଦେଖ,—
ତର୍ହେ ସୁଣି ସ୍ତ୍ରୀ ଲେଖିବା,—ଲେଖନଙ୍କ ଉପକରଣ—
ବାଗଜ ଓ ବାତ । ବନ୍ଦବନ ଉପେକ୍ଷାତ ଉତ୍ତର ପଞ୍ଚି ହୁଁ
ଲେଖିଥିଲେ । ତେବେବେଳେ ଉତ୍ତରବାରେ ‘ବାଲ-
ଉପେକ୍ଷାତ’ ହୋଇ ନ ସଲ, ମଂଶୁକରାଜ ଏ ଦେଶରେ
ପରାର୍ଥର ଉତ୍ତର ନ ସଲେ ତମା ସ୍ତ୍ରୀ ଶିକ୍ଷାର ଉଚ୍ଚତମ ଅବର୍ତ୍ତନ
ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ ଉପସ୍ଥିତ ଉତ୍ତର ନ ସଲେ । ବାଗଜ
ବାତ ଅସ୍ତର କାହିଁ ? ବା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ରେଖାପଢା ଶିଖିଲେ
କିମ୍ବା ?” ଏପରି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ମନରେ ଉପସ୍ଥିତ
ହୁଏ । ଯାହାଦେଇ ଅମ୍ବମାନେ ଯେପରି କୁବନେଇର
କୋଣାର୍କ ପ୍ରକଟ ଦେଖି ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷ-
ମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କୁଣ୍ଡଳରାରେ ଝୁାଇ ହେଉ ସେହିପରି
ଉତ୍ତର ପକିଷ୍ଟ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ମନରେ “ଅମ୍ବ ଦେଶରେ
ସ୍ତ୍ରୀଶା ଧରିଲା” ଏହ ଅହୁବାର ଟିକକ ଅଣି ଦେବ । ‘ଅମ୍ବ-
ମାନଙ୍କର ସବୁ ଧରି’—‘ଅମ୍ବ ବତ ଜାତ’—ଏହ ଅହ-
ବାରରେ ଝୁାଇ ହୋଇ ନିଷ୍ଠୀସ୍ଵର୍ବନ୍ଦରେ ବସି ରହି, ବାଜ
ଅପେକ୍ଷା କରେ ନାହିଁ, କୁତ ମନରେ କୁଳଯାଏ—ବନ୍ଦ
ଦୂରରେ ଅନ୍ତର୍ହାସପୁରୁଷ ଅଗ୍ନି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଉତ୍ତର ବହେ,
“ବୁଝି ଯେ ତମିରେ ବୁଝି ସେ ତମିରେ ।”

ଅମ୍ବମାନେ ଗଜ କରୁ ପଥ—କରୁ ତାହା ସବୁ ସମ-
ସ୍ଵରେ ଅମୁକ ନୁହେ । ଯଦ ସେହି କାଅୟ ଅହୁବାର
ସାଧୁପଣେଦିତ ହୋଇ, ନବୋଧ୍ୟାହରେ ଉତ୍ସାହର ହୋଇ,
ବର୍ଷାରେ ଅବର୍ଦ୍ଦିତ ହୁଅନ୍ତି—ବାଲର ଗତ ସହିତ
ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ତାଅୟ ଆବକର ଗତ (ଅଗ୍ରପର ନ ହେଉ)
ସମ୍ମାନ ଉଚ୍ଛବିତ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାଣପଣେ ତେଣ୍ଟା କରନ୍ତୁ ତାହା
ହେବେ ତୁମର ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ସେହି ଅହୁବାର ଦୂରରେ
‘କୁଆ’ ବିଶେଷଣ ପ୍ରେସ୍‌ର ଉତ୍ତର୍ମାତ୍ରା ନାହିଁ—ବାଲ ସବ୍ୟାର
ଦଳକୁ ମୁଖ ଫେରି କୁଟୁମ୍ବା ବରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

ପ୍ରସଙ୍ଗାଧିକ ଅମ୍ବମାନେ କହୁଦୂରରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ—
ଅଛି । ଉହଳ ଉମଣାର ଜୌରବୁଦ୍ଧିଶା, କରଣକୁର-
ଧାବନା, ଶୁଦ୍ଧତମାବିମା, ପଣସିମା, ମାଧ୍ୟମା ଦାସାକର
ବନ୍ଧୁ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଉବେଶ୍ୟ ।

ଧାୟ ପଥଦର ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ବରମରେ ଶାଶ୍ଵେତ-
ଧାମରେ ମାଧ୍ୟମା କରଣକୁରରେ କୁଦୂରୁହଣ ବହିଥିଲେ ।

ତାହାକର ପ୍ରକାଶ କାହିଁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ପ୍ରତିରେ
ହୁବୁହ । ମାଧ୍ୟମ ଚିତ୍ରନ୍ୟ ଦେବଦାତାକୁ ବସ୍ତୁସ୍ତୁ ସବେ ।
କାରଣ ଶାର୍ତ୍ତିତନ୍ୟ ଦେବ ତାହାକର ପୁରୁଷ ଅବସ୍ଥାର
ଅମ୍ବରେ ତାହାକୁ ବୁଦ୍ଧା ହୋଇ ବହୁ ଅନୁଭୂତି । ଶା-
ଚିତ୍ରନ୍ୟ ଦେବକର ଜନ୍ମ ୧୪୮୫ ଖ୍ରୀଜାନରେ । ଏହୁ
ବନ୍ଦରେ ଅନୁମାନ ହେଉଥିଲୁ ଯେ ମାଧ୍ୟମା ପହଦର
ତାତୀର ମଧ୍ୟ ବରମରେ ଜନ୍ମଗୁହଣ ବହିଥିଲେ ।

ମାଧ୍ୟମା କରଣକୁରାଇବା, ତାହାକର ହୁର କୁଟା
ଶ୍ରୀଜୀମହାନ୍ତି ଓ ମୁହିସ ମହାନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ମହାନ୍ତି ବଜା
ପତାପ କୁଦୂରର ତନେବ ମସବେବବାୟୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରେ ।
ବର ଉଗିନା ତନଙ୍କର ଯାତ ଚିତ୍ରନ୍ୟ ଦେବକର ପରମ
ରହୁ ସଲେ ।

ଭଗବାନ ଅର୍ଥୀ ତାହାକୁ ବୁଦ୍ଧରେ ଚିତ୍ରନ୍ୟ ଦେବ-
କର ନିମହଣ ଉପରକରେ ଜୀବନାୟୀ ଶେଷ ହୃଦୟକୁ
ମାଧ୍ୟମାକ ନିର୍ମଳରୁ ଏବ ମହଣ ବୁଦ୍ଧର ଅଭିବାକୁ ଧୀ-
ରଥିଲେ । ସେ ଏହିକୁ ମାଧ୍ୟମାକର ପରତତ୍ତ୍ଵ ଦେଇଥିଲେ ।

“ଶ୍ରୀ ମାହିତୀର ରଗୀ ଶ୍ରୀ ମାଧ୍ୟମା ଦେବ
ବୁଦ୍ଧା ପଣସିମା ତେହୋ ପରମା ବୈଶ୍ଵିମା”

ଶ୍ରୀ ଚ. ଅନ୍ୟଶ୍ଵରା

ତଥତାମୃତର ଅଧିକାରେ ମଧ୍ୟ ମାଧ୍ୟମାକର ନାମ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଛି ।

“ମାଧ୍ୟମା ଦେବ ଶ୍ରୀ ମାହିତୀରରଗିନୀ
ଶ୍ରୀବାଧାର ଦାସୀ ମଧ୍ୟ ମାର ନାମଗତି ।”

ମାଧ୍ୟମା ଅଧ୍ୟନ୍ତ୍ର ମେଧାବିନୀ ଥିଲେ । ସାହରଣ ଉଦ୍ଦୀପନ
କରି ତାହାକର ପ୍ରତିବ ସମାବେଶ ବନ୍ଦରେ ତାହା ପାରିବାର
ପଶ୍ଚାତ ପାରିଥିଲୁ ଏବଂ ତାହାକର ପଶ୍ଚାତ ପାରିଥିଲୁ
କରିବାକର ଉତ୍ସାହ କରିବାକର ଉତ୍ସାହ କରିବାକର
ପରାମର୍ଶ ହୋଇଥିଲେ । “ମାନାତରବାସୀ ଶିଖିମାହିତୀର ରଗୀ
* ମୋର ବାମେ ଲିଙ୍ଗମାହିତୀର ଉଗିନା ସ୍ତରେବିମୀ ରଜନିମୀ ଏମନ୍ତ
ଅନ୍ତର ମାତ୍ରେବା” ଚିତ୍ରନ୍ୟ ଦେବମୂଳ

ସତ ୦; ରସିକ ରତ୍ନେଶ ଟଙ୍କା” (ଅଜେଣ ଠନ୍ଡୁ ସେନ)।
ଚିତ୍ତନ୍ୟ ଚରତାମୃତରେ ମଧ୍ୟ ଅଛୁ:—

“ପ୍ରଭୁ ଲେଖା ତରେ ଯାରେ ବସୁକାର ଗଣ

କୁଳରେ ମଧ୍ୟ ପାଦ ସାରେ ତଣଙ୍ଗରେ

ସବୁପ ଗୋପାଳ” ଅର ବସୁ ଗାମାନନ୍ଦ

ଶେଖ ମାହିତୀ ତନ ତାର ରଗମ ଅର୍ଥଜନ ।”

ଚେତନ୍ୟବେଳେ ମାଧ୍ୟମାକୁ ହେବେହେ ଦେଖି ନିଷିଲେ ।

ମାସ ଶୁଷ୍ଠା ପର ସେ ସ୍ଵାଲୋକର ମୁଖାବଲୋକନ ବରୁ ନିଷିଲେ । ମାଧ୍ୟମ ମଧ୍ୟ ତାହାକର ବ୍ରୁତ୍ତ ସମ୍ମାନ କରି ବର ତାହାକର ସମ୍ମାନାନ୍ଦ ହେବ ନ ନିଷିଲେ ।

ମୁଣ୍ଡିତ ବବରେ, ଅନ୍ତ୍ରବ୍ସରେ ଥାର୍ଦ୍ଦ ସେ ଗୌରି-ଗ ଦର୍ଶନ ବରୁଷିଲେ, ଏବ ଯାହା ଦେଖୁଥିଲେ ତାହା କରେ (ଶର୍ତ୍ତନ ପଦରେ) ବର୍ଣ୍ଣନ ବରୁଷିଲେ । ଗୌରିଗ କରୁ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ମାଧ୍ୟମା କେବରେ କହିଅଛୁଟି ।

“ସେ ଦେଖୁଥେ ଗୋପମୁଖ ସେଇ ପ୍ରେମେ କଷେ

ମାଧ୍ୟମ ବୁଢ଼ା ହେଇ ନିଜ କର୍ମ ଦୋଷେ ।”

ଧିକ୍ଷା ‘ଗୋପ ମୁଖ’ ଦର୍ଶନରୁ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ସବୁ

ପ୍ରଥାନ ରକ୍ତରୁ ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ ହୋଇଅଛୁଟି ।

ଶୈପିରିମାନେ ସବଦା ଗୋପ ମୁଖ ଦର୍ଶନ ବରୁଷିଲେ

ନିଜ “ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକବର ଦିମଳା ରକ୍ତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣି-

ପଢ଼ କହୁଲ ନାହିଁ । ତାର୍ଯ୍ୟହିଁ ମାନକରୁ ଅରୁକାର

ମି । ବାଦ୍ୟ ଓ ବାହ୍ୟାତମର ବାୟୁଷଙ୍ଗ ଅଗ୍ରବର

ରୁ ବାହୁରେ ପଥଗତ କରେ—ତାହା ଶୂନ୍ୟରେ ମେଶି

ବାର୍ଯ୍ୟର ଏବ କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଗୋତର ହୃଦ ନାହିଁ ।

କର୍ମକୁଣ୍ଠକା, କରିବ୍ୟାଧାଳକତଥପର—କମ୍ପି ବୃକ୍ଷର

ପ୍ର ଅମୃତ ରକ୍ତରସାହନ କଲେ ।

କରୁ କୃତ୍ୟାମାରୁଥୁ ଶୈପିମା ମାଧ୍ୟମ ବୁହାଶ୍ରମ-

। ବୁହାଶ୍ରମରେ ସ୍ଵାର ଯାହା ବର୍ତ୍ତନିବ୍ୟ ସେ ତାହା

କରୁଥିଲେ । ଗୋପ ହୃଦବେଧବ୍ୟ ପର—ଉଛଳର

କୁଳରେ ପ୍ରାୟ ଯେଥର ହୋଇଥାଏ-ସେ ତାଳର

କେ ବାଦ ବରୁଥିଲେ । ମାଧ୍ୟମ କରିଥିଲେ ନ

କମ୍ପି ଅପର ପ୍ରାରମ୍ଭେ ପାଶ କର ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର-

ମନେଶ୍ୱର” ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାକର ବଦଳାର ସୀମା ନ

ତାହାକୁ ସମ୍ମଳରେ ଶାୟକ୍ରତ୍ତ କଣଙ୍କୁ ବରୁ ଯାହା

କହ ଅଛୁଟ ତାହା ଉଦ୍‌ଦେଶ ଯୋଗ୍ୟ । “ମାଧ୍ୟମ ପୁଷ୍ପ ପର ପ୍ରତ୍ଯେ ସରେ ଏବ ପୁଷ୍ପ ପର ଯେଥା ବୁଦ୍ଧିରେ । ଏହ ହେବୁରୁ ବୈଶବ ଗର୍ବରେ ଏମାନକୁ ‘ତନ ବୁଢ଼ା’ ଦେଖିଯାଇଥିଲୁ । ଏବ ତାହାକର ବୁଢ଼ାମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଳ ପତି ବୁଢ଼ା ସମ୍ମାନ ପଦର୍ଣ୍ଣନ ବରୁଷିଲେ । ମାଧ୍ୟମ ମଧ୍ୟ” ଅରୁକାର ପଦର ରଖିଗାରେ ଅଗ୍ରାକୁ “ମାଧ୍ୟମଦାସ” କହ ଅଛୁଟ । “ପାତ୍ର ତେଜ୍ଜ୍ଞନାଃ ବଦ୍ୟୋ-
ବବ୍ରତ୍ତ” ମୁକ୍ତ ମାଧ୍ୟମକଠାରେ ଖଟି ନାହିଁ । *“ମାଧ୍ୟମ ତୌଣ୍ଟି ଦେବତା ବା ଦେବା ପ୍ରଭବରୁ ଅନୁଦିତମାରେ ବଢ଼ିବା ବଢ଼ିବା ବରୁବାକୁ ଅରସର ହୋଇ ନ ସରେ । ସେ ତୌଣ୍ଟି କାବ୍ୟାଦ ରଚନା ବରୁକୁଣ୍ଠ କି ନାହିଁ ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁସନ୍ନିମ୍ନାନକର ଦୃଷ୍ଟି ପଥରେ ପତ ନାହିଁ । ବେଳକ ବରବାରେ ରଚିବ ବେଳେ ଗୁର୍ବି ଅର୍ପନ-ପଦ ପଦାବଳୀ ବଂଶର ଗୁରୁମାନକରେ ପ୍ଲାନ ପାରିଥିଲୁ । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ତହିଁର ସଂଖ୍ୟା ଅତିଥିଲୁ । ଅୟବାଂଶ ପଦରେ ବେଳକ ଗୌର ଲୁଳା ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲୁ । ବବା ଚେତନ୍ୟ ଦେବକର ଲୁଳା ଦେଖି ମୁଗ୍ଗା ହୋଇ-ଥିଲେ । ସେହିବକ ସେ ସରଳ ଛୁନରେ ପ୍ରକାଶ କର ଅଛୁଟ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ବେଳେବେ ନିମ୍ନରେ ଉଣ୍ଡିବ ହେଲେ ।

ଶାନ୍ତର ଗୋପବରମ ଏବରେବି ।

ପାନରତନ ରଥଥ ବରର ସନ୍ଦର୍ଭ ।

ଶୌରକେ ଅପୋର ମୁରିତ ରଥ ସାର ।

ପାଲକ ରେତ ଯେଷା ପଳ ସବବାର ।

ପୋପବଳମ ଯନ୍ତ୍ର ବିଜ ଅବତାର ।

କରମ ପା ପାଦର ନିପୁଣ ବିଦାର ।

ପ୍ରବତ୍ତ ବରଳ ଦରହାମ ଦବାର ।

ବାଦ ଦରତ ମୁଣ୍ଡ ବାଶନ୍ତେ ଧର ।

ଦର ଗୌରତର ଦମନ ମଧ୍ୟବାନ ।

ଦରସ ସମାଜ ମାଧ୍ୟ ଦାସବାନ ।

ଅନ୍ତରେ ହାତର ସନ୍ଦେଶର ଗୋର ଦଶୋର ବନ ।

ପାନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ଦରେ ଶେଷ ଗେହ ମାନରତନର ମାନ ।

ଶୁଣିବା କାର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରେମର ପରମା, ଧାରା କରି ବାଟ ।

ଦେଇବୀ ଗୋରେ, ଏତର ପାଞ୍ଚରେ, ବଦଳ ଏହିଏ ଥାବେ ।

* ଅମ୍ବମାନର ଦେଶରେ ଏବେବ ଶେଷ ବନ୍ଦର ସମବରେ ଏହିଏ ପଦାବଳୀର ପ୍ରୋକର ହେବ ।

କୁହାତ୍ତ କୁହାତ୍ତ, ଦେଖାଏ କାଟେଥା, ରହି ପନ୍ଦର ସବେ ।
ଜାଳ କାହାକୀ, ମନେ ଅଛନ୍ତାଣୀ, ଶୋଭୁବେ ହେବେ ରପେ ।
ବାହେ ବଜଗାଲ ଗୋଲେ ବଜଗାଲ, ଏବଂ ବାହେ ଚାହେ ଗୋଲ ।
ମାଧ୍ୟମଦାସୀ, ମନେକେ ଉଦ୍‌ଧାସ, ସବାହଲେ ଉଦ୍‌ଧାସ ।

ନନ୍ଦାତନ ସାହିତ ମୁକୁନ ବାଧରେ ।
ଦେଖିଲେବ ବୌରତନ ସାଧରୋମ ସରେ ।
ପତ୍ର ବାହନ ବାହୁ ଅବୁମ ବଧି ।
ପ୍ରେମ ଉଳ କଳ ଯୁଦ୍ଧ ଅବୁମ ବସନ୍ତ ।
ଅବାନୁମିତରୁ କଳନେ ଶୋଭି ।
ଉନ୍ନତ ପାଦିବା ଉତ୍ତିତଳ ମୁଢି ।
ପୋଷାକାଥ ଏକି ଏବ ସାଧରୋମବାଣୀ ।
ପୋଷାକ ଦେଖେ ସତ ନାଭର ବାହା ।
ପରିଣେ ତତର ବସ ବାମେ ପାଠର ।
ମିଳିଲେବ ପୋଷ ଏବନ ଶତ ଆହର ।
ସେ ଦେଖେ ଖୋପମୁଣ୍ଡ ସେଇ ପ୍ରେମେବାବେ ।
ମାଧ୍ୟମ ବନ୍ଧୁର ଦ୍ୱାରା ନନ୍ଦ ବର୍ଷ ଦୋଷେ ।

*

ମନେତନ ଦେବେ, ଶାନ୍ତରେ ଦେଖିବେ, ଅଧିକ କପଦାତନ ।
ନହିବଦୁଇ, ଦେଖେ କାହାରେ, ପୋକୁଳ ସରେଇ ଚନ ।

ବନ୍ଧୁସେ ପଞ୍ଚତ ସବେ,

ପାନ୍ଦିତବା ବାର, ଶାନ୍ତରେ ଦେଖିବେ, ଏହାହୁମାନେ ଯାଏ । ୫ ।
ନନ୍ଦା କୁହାତ୍ତ, ଦେଖେ ଶପଦ, ଅବାତ ଏବନେ ପାଠା ।
ନନ୍ଦା ବରଳ, ବାହୁ ସୁଟକ, ମେଦଗଣ ଦେଖେ ବଚା ।
ଶାନ୍ତେ ବସ ବାଷ, ମୁହଁ ହୁଟି ଅଣି, ବଳ ଦଳ କେବା ଯିବା ।
ବାନ୍ଦେ ସୁନ୍ଦର, କୁହାତ୍ତ, ପୋରଦୁର ବାମ ଲୈବା ।
ଧେନୁ ମୁଧେ ପୁଥେ, ବାକାନ୍ଦା ସବେ, ବାର ମୁଖେ କାହିଁବ ।
ମାଧ୍ୟମ ବାସେ, ଠାପର ପଞ୍ଚତ ପଞ୍ଚିନ ଅଶ୍ଵପତା ।

କୁ ସୁନ୍ଦର ପଦ ବନ୍ଧୁର କାହାରଙ୍ଗାର ବର୍ଷବରା
ଉପରେ କ ଅଚ୍ଛିତ ଶମତା ! କଷାନ୍ତରରେ ଏହପର ପଦ
ବନ୍ଧୁର ଯେ କୌଣସି ଅଧୁକବ ଉଚିତିକ ଉଚିତିକ ଉଚିତିକ
ପକ୍ଷରେ ଗୌରବର ବନ୍ଧୁ ହୃଥନ୍ତୁ ।

କେହି ଅପର କହାରଙ୍ଗା ସେ ସମୟରେ ମୁଗ୍ନାଯଥ
ନ ଥିଲ ବା ବଜାଳା ପୁରୁଷର ମଧ୍ୟ କହୁଳ ପ୍ରଭୁ ନ ଥିଲ ।
ମାଧ୍ୟମ ବଜାଳା କେହିଠାରୁ ଶିଖିଲେ ? ତହିଁର ଉତ୍ତର
ପରିପ ଅମେମାନେ ଏତିକ ବହୁପାରୁ । ମାଧ୍ୟମ ପ୍ରସ୍ତୁତକୁ
ବାପ ଶେଷା ଦର ଜାହନ୍ତୁ । ବଜାଳାବାବର ସଂପର୍କତାହାକୁ
ବାପରେ ପଞ୍ଚତା କରି ଥିଲ । ଅଶ୍ଵର ପରଚିତ ପରେ
ହୃଥରଙ୍ଗିତ କୌଣସି କୈଶବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଅଲୋଚନା

କର ସବେ । ନରଶର ଉଚିତକୁତା ଉଚିତକା ମାର୍
ପଦ ବଜାଳା ବହୁପରେ ମେଧାକଣ ମାଧ୍ୟମବଜାର ବଜା
ଶିଖାରେ ଉଚିତକା ବଣ ?

ବଜାଳାର କୌଣସିକ ଗ୍ରାସ୍ତ ବାହେଶନ୍ତ୍ର ସେଇ
ମାଧ୍ୟମବଜାର ପଦଗୁରୁକୁ “ଅଚ୍ଛିମୁରର” ବୋଇ ବହୁପରେ ।
ବାପୁହବ ତାହା ଅଚ୍ଛ ସୁନ୍ଦର । ଏହ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସମାଜୋଡ଼କା
ସାବ ମାଧ୍ୟମବଜାର ମୟୋଦ୍ୟା ଉତ୍ସମରୁପେ ରଷ୍ଟିତ ହୋଇଛି ।
ସେ ମାଧ୍ୟମବଜାର *ମଧ୍ୟ ବଜାଳାର ପଦକର୍ତ୍ତମାନକା ମଧ୍ୟରେ
ଯଥାଯୋଗ ଅଧିନ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଅନୁଭ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚି
ସ୍ମୀକିଶା ପ୍ରଦର୍ଶରେ ମାଧ୍ୟମବଜାର ନାମ ସଜାପେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ
ବର୍ଣ୍ଣକରୁଣ୍ଟି । ଏହା ଉଚିତ ଉଚିତନା ପକ୍ଷରେ କମ ଗୌର-
ବଜାର ବିଷୟ ନୁହେ ।

ମାଧ୍ୟମ ସେବକବଳ ବଜାଳାରେ’ ରଚନା ଉଚିତପରିଣ୍ଟ
ତାହା ନୁହେ । ତାହାକର ମାତୃବାନ୍ଦର ମଧ୍ୟ କେବେବେ
ପଦ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ବଳ ଉଚିତକୁତାକେ ଉଚ୍ଚିତ ପଦର
ମାଧ୍ୟମବଜାର ବନ୍ଧୁତ । ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇଗୋପର ହୋଇ
ନାହିଁ । ‘କଜର ମାଧ୍ୟମପର ବନେ ପୁଣି ହେଲୁ’ । ସର୍ବିଷ୍ଟ
ହାରଧନ ଦିନ ରକ୍ତନିଷ୍ଠ ମହାଶୟ ବହୁତ ଯେ “ପ୍ରତ୍ୱବ୍ରତ
ଦୂର୍ବଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାହାକର ଯାହାହିଁ ସ୍ବରଗ ଓ
ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ବୁବ ମନ ମଧ୍ୟରେ ଉଦ୍ଧତ ହେଉ-
ଥିଲ, ଗ୍ରାହିଷ ଲାକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଚିତ ଓ କଜରବାନ୍ଦରେ
ପଦ ରଚନା ବବୁଦ୍ଧରେ । ‘ପଦ ସମୁଦ୍ରରେ’ *ମାଧ୍ୟମ କୁଠ
ଅନେକ ଉଚିତ ପଦ ଅଛି । ସବୁ ବେହି ମାଧ୍ୟମବଜାର
ଉଚିତ ପଦଗୁରୁକୁ ସଂଗ୍ରହ କର ପ୍ରକାଶ କରିବା ତାହା-
ହେଲେ ଉଚିତର ଗୌରବପ୍ରମରୁପେ ତାହା ଚିରତାଳ
କରିବମାନ ହୁଅନ୍ତା ।

ମାଧ୍ୟମବଜାର ହୃଥାର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଅଚ୍ଛ ସୁନ୍ଦର ଥିଲ । ତାହା
ସହି ପାଣ୍ଟିରେ ଓ ବଜାଳା ଶିଖି ସ୍ଵର୍ଗତିତ କଜଦନ୍ତ୍ବନ୍ଦ
ଅପର ଗ୍ରାହାର କରିଥିଲ । ମାଧ୍ୟମବଜାର ଏହ ଗୁଣାବଳ
ପାଥୀ ? କଜତରେ ଅପୁରସ୍ତୁତ ବା ଅନାହୁତ ହୋଇନାହିଁ,
କରୁ ପ୍ରଧାନ, ଗୁଣାବଳ, ପାଦା ପରାଗରୁ

* ବଜାଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ—ସୁନ୍ଦର । ୧୧୦୫ ମର ।

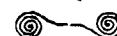
* ‘ଏହ ସମ୍ବନ୍ଧ’ ସ୍ଵର୍ଗର ଦସ୍ତଖତ ହୋଇ କ ସବୁ
ମାଧ୍ୟମବଜାର ଉଚିତ ଏହ ଉଚ୍ଛିତ ହୋଇ ଗାରୁ ଥାହିଁ ।

ମାଧ୍ୟମକର ଗୁଣରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାହାକୁ ଜୀବାଧା-
ଦେବର ମନ୍ଦିରରେ 'ଲେଖନାସ୍ତକାଳୀ' ପଦରେ ନିୟମିତ
ଉତ୍ସବେ । କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ମହୋଦୟ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହିରୁହ
ରେଣ୍ଡିଅର୍ଟ୍ଟ—“ମାଧ୍ୟମକ ଏହି ସତର ଶୁଣେ କଣେହି
ତାହାର ବସ୍ତ୍ରାଶର ସୂନ୍ଦର ହୃଦ ବନ୍ଦୟ । ସତା ପ୍ରତାପରୁତ୍ତ
ଦୁର୍ଦ୍ଵାରେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ଲେଖନାସ୍ତକାଳୀ ପଦେ ନିୟମିତ
ଉତ୍ସବ । ଶ୍ରୀଲୋକର ମାଧ୍ୟମକ କାର୍ଯ୍ୟରେ କଣ୍ଠୋମ
ଅନ୍ତର୍ଦୟୁତି—ପାଞ୍ଚାଶ ଦେଶରେ ନାସ୍ତକାଳୀନେ ଯେ ଦେବନ
ଶ୍ରୀଅଶ୍ରମ ବାର୍ଷିକର ନିୟମିତ ହୋଇଥାଏ—ଅମ୍ବାନକର
ତାହା ହେବ ନାହିଁ, ହୋଇ ନ ଥିଲ, ବା ହୋଇ ପାରିବ
ନାହିଁ—ଏହି କୁନ୍ତି ଧାରକା ଏହିଠାରେ ଧରିପାରିବେଇଅଛି ।
ବୈଶ୍ଵରୀ, ଦେବତା ବା ଧର୍ମପତ୍ନୀଙ୍କୁ ‘ବୌଣାରି’ ଦୂରର
ଅନ୍ତର୍ଦୟୁତିକରେ ମାଧ୍ୟମକ ଦୃଢ଼ି କର ନ ପାଇଲେ । ସ୍ମୃତିରେ ପାଇଁ
ଉତ୍ସବ ଅର୍ଦ୍ଧ ମହିଳା ବହୁରେ ଅନ୍ତର୍ଦୟୁତି ହେବ ନାହିଁ ।

ସୁର ଉତ୍ସବାଦି ! ଆରେ ଅନ୍ତର ପତି ଦୃଢ଼ି ନିଟେ
ହେ, କହ “ବଣ ଥିଲ, ବଣ ହେଲି” — ଦେବନ ବହୁରେ
ହେବ ନାହିଁ—ନାହିଁ କରି ଅବସ୍ଥା ତିଆ କର ଅତ୍ସୁ ଅଶ୍ରୁ
ଦର୍ଶକ କର । ସେହି ଅଶ୍ରୁକୁ ବନ୍ଧରେ ବିପଦର ସହସ୍ର
ଧାରାପାତ ସମ୍ମ କର । ଅନ୍ତର ଗୋରବର ପୁନରୁକ୍ତାର
କାହିଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚାହାର । ଅମ୍ବାନକର ଏହି ଦେଖି
ଅନ୍ତର ଫଳରେ ଦୂର୍ଧିବ । ଅମ୍ବାନକେ ଶିକ୍ଷିତ ଭାବମାକର
ନିଷଟରେ ଅମ୍ବାନ ବଦନରେ ମୁଣ୍ଡଟେକିବଥା କହ ପାରିବ ।
ଅମ୍ବାନକେ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ “ସବ୍ୟ” ଥିଲି କହ ଅହ-
ବାର କଲେ ତଥା କାହିଁ । କଣ ଅତ୍ୱ କହିବର ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ । ଅନୁଲେଖ୍ୟଶାଳୀ ଯଦି ଉତ୍ସବ-
ଦୂର ଅବସମ୍ବନ୍ଧ କରେ ତାକୁ ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସବ ଅନ୍ତର ଦୂର
ହୋଇପାର ପାରିବ କି ?

ମାତଃ ମାଧିକ ! ଦୁମ୍ର ବଥା ଅଲୋଚନା କର ଅକ
ଅମ୍ବାନକେ ଧଳ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଦୁମ୍ର ପାଣ୍ଡିତ ଦୁମ୍ର
କାଳି ଦୁମ୍ର ଉତ୍ସବ୍ୟପରିଷତା, ଦୁମ୍ର ଧାର୍ମିକତାର
ବୌଣରେ “ଉତ୍ସବ ଦୃଶ୍ୟାନ” ଉତ୍ସବର ଅମୋଦତ
ହେବ । ମାତଃ—ଗୋଲକ ଧାମର ଅଧିକାରୀ, ଗାନ୍ଧୀ,
ଅନ୍ତରପରିଷକରଣ ଉତ୍ସବମଣ୍ଡଳୀ ପତି କୃପା ଦୃଢ଼ି ନିଷେପ
କର ଦୁମ୍ର ଧାମଶାଖା ସେମାନକ ଦେହରେ ସହାର
କର ସେମାନେ ଉତ୍ସବ ଶୁଣା ଦୃଅନ୍ତ । ଉତ୍ସବ କରିବା
କାମା, ବରିକା, ସ୍ଥା ଓ ମାତା ଦୃଅନ୍ତ । ଦୁମ୍ରପଥ ପଣ୍ଡିତ
ଦୃଅନ୍ତ । ଉତ୍ସବ୍ୟ ପରିଷକା ଦୃଅନ୍ତ ; ଓ ଗାରପରିଷକା

ଦୃଅନ୍ତ । ଦୁମ୍ର ଅଦର ସହା ଉତ୍ସବମଣ୍ଡଳୀ ସହ-
ଅନ୍ତରେ ରହ । ଅଧ୍ୟାପତି ଉତ୍ସବ ଦୃଅନ୍ତ ଦୂର ହେଉଛି ।

ଚେତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ।

ଶ୍ରୀ ଚେତନ୍ୟ ଦେବ ନାତି ନାତ ଗାର,
ନାଶା ବାତ୍ରୁରେ ତାକୁତ୍ତି ଅସ ବର ।

ମିଠ ମନି କରୁ ପ୍ରତି ନାମ ସବୀର୍ଣ୍ଣ,
ଅସ ଅସ ଅତ୍ର ସହି ସାଧୁରତ୍ତ ମଣ ।

ତେବେ ମନ୍ତ୍ର ଅତ୍ସବାର-ସେବା ଦେବ ଶାନ,
ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଏବ ମାତି ପିତା ବଗବାନ ।

ତଣ୍ଟ୍ରାଳ, ସବନ, ତୁପ ସବେ ମୋଦିବର,
ଅସ ମିତିମିତି ନାହିଁ ହର ଗୁଣଗାନ ।

କାତ ଦେବ, ଧର୍ମରେବ, କର୍ତ୍ତା ଗୁଣଗାନ ?
ଦୂର ଦୂର ମିଳ ନାହିଁ-ଦୂର ଦୂର ଦୋଳ ।

ଦେଖନ୍ତୁ ବୋଲାଗ ଫେର ବାରବେଳ ଦେବ,
ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଲକ୍ଷ ଦୃଢ଼ି ନାହିଁ ଦେବାରେବ ।

ରତ୍ନ ସବନ ଶାସ୍ତ୍ର ଏବ ଉପାଦାନେ,
ପତିତ ସବନ ଶାସ୍ତ୍ର ଏବ ଉପାଦାନେ ।

ଦେବ ଦୂର, ଦେଶ, ହିଂସା ନରବ ନିଦାନ,
ଦୂର ପ୍ରେସ, ସମଜାନ, ସର୍ତ୍ତର ସୋଆନ ।

ସବ ଏଟେ ପ୍ରିତ ତଥାନନ ରଗବାନ,
ମାତା ବ୍ରଗବତ ଶାସ୍ତ୍ର ସେଧର ପ୍ରମାଣ ।

ଧର୍ମ ମାର୍ଗ ମାତି-ଶାବେ ଦସ୍ତା, ନାମେବୁକ୍,
ଦେବ ମନ ଶୁଣ, ଯୋଗସିଦି, ଅକାଶକୁ ।

ବାହ୍ୟ ଅତ୍ସବାର ଜ୍ଞାନ ସବ ମିଥ୍ୟାବୁର,
ଅଧ୍ୟନ୍ତରବରତର୍ପ ବାଲୁକେ ପ୍ରହାର ।

କହାଣେ ମାନବ ମଧ୍ୟ ଶାହର ମହିମା,
ପରୁ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖ ମାନବର ମାମା ।

ଅଶୁ ପରମାଣୁ ଦିମା, ଅନନ୍ତ ଅବାଶେ,
ଏବମାତି ମହାପୁର ମହିମା ଦିବାଶେ ।

ଦ୍ୱାଷେ ପାଇବ ହର ତର୍କେ ତର୍କମନା,
ପରାଦ ଉତ୍ତରେ ହର ପ୍ରମେ ଅତ୍ର ଜଣା ।

ବୁଥା ବୋଲାହରେ ବର ବରବ ଅଶାତ୍ର,
ଅମ୍ବ ଅର୍ତ୍ତ ପଥ-ଦୂରେ ନିର୍ମା-ମନେବୁକ୍ ।

ହର ହର ବୋଲ ବର କାମ ମାତି ସାର,
ବଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ର ଉପେବାକୁ ନାମ କର୍ତ୍ତିଥାର ।

ମୁଦ୍ରଣ

୨ ମୁଦ୍ରଣ ।

ଡାକ୍ତି, ୧୯୬୪ ।

* ମ ସଂଖ୍ୟା ।

ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧିର ବିଗତ ବୀରତ୍ତି ।

ଇତିହାସରୁ ପ୍ରକାଶ ଯେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୧୦୩ ସାଲରେ ବିଦେଶୀର ଶିଳକ୍ଷମ ସତର ଜଣ ମାତ୍ର ଅଧାରେ ସହାୟତାରେ ବଜାଦେଶର ଚାହାନିବ ସାଥୀନ ଦୂଷତ୍-ଲକ୍ଷଣ ସେନିକୁ ପରିଚିତ କର ବଜାଦେଶ ଅସ୍ଵକାର କରିଥିଲେ । ସେହି ଇତିହାସରେ ଅଛି ଯେ ୧୪୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ମାର୍ଗଶିର ମାସରେ ବଜାର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଦୂଗନଟି ପଞ୍ଚାଶ ହଜାର ଶିକ୍ଷତ ଶେଳି ଘୋଷ ଉତ୍ତର ଅନ୍ତମଣ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୂରସ୍ତିତ ଅଚାର ଶର ମାତ୍ର ପାଇବ ହସ୍ତରେ ସମ୍ମୁଖୀୟ ପରିଚିତ ହୋଇ ପଥାୟିନ କଲେ । ଉତ୍ତର ପଟକା ଉପରକ୍ଷରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମନାଥ ଇଶ୍ଵର ହେଲା । ଭେଦବର ପାର୍ଥନା ଉତ୍ତରବାସିଗଣ କୃପା କର ଥରେ ମାତ୍ର ପାଠ କରନ୍ତୁ ।

ପ୍ରମୁଦଶ ସେନ ଶିଳକ୍ଷମ ବିଦେଶୀର,
କରିଥିଲେ ବିଷୟ-ହାସନ ଅସ୍ଵକାର ।
ଉତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର କଲେ ଯେଉଁ ବିନମ୍ର ପ୍ରକାଶ,
ଚାକ ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ ଦିଏ ଇତିହାସ ।
ବଜାର ଶାସନ କର୍ତ୍ତା ପାଇଁ ଦୂଗନ,
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୂରସ୍ତି ଦିଏ ଅନ୍ତମଣ ।
ପଞ୍ଚାଶ ହଜାର ସେନ ପରିଚିତ,
ଶିକ୍ଷତ ମନ୍ଦିରଗଣ ପବଳ ସମରେ ।
ଅରମ୍ଭିତେ ଯୁଦ୍ଧ ଦୂରସ୍ତିତ ଶଣ୍ଟିରେ,
ଅମୃତ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଖୁବି ଶୁଣ୍ୟପତ୍ରେ ।
ପହର ଦୂରତ ଯୁଦ୍ଧ କର ଧାରେ,
ପହରୀଙ୍କା ଦେଇ ଗଲେ ଉତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ମାରେ ।

ମଣିଲେ ଯବନ ଦେନା ହେଉ ଯୁଦ୍ଧକଣା,
ଅନନ୍ଦ ମନରେ ଅରମ୍ଭିତେ ଶାକପିନା ।
ସାର୍କ ଦୂରଶତ ମାତ୍ର ଶଣ୍ଟିରେ କର,
ବାହୀରରେ ଦୂର୍ଗ ଦୂରୀ ସେନ ଶତାବ୍ଦୀର ।
ପଦାତ ସେନା ଅଧାରେ ପଞ୍ଚାଶ,
ପଠାଣକ ଅନ୍ତମଣ କଲେ ହସ୍ତପୁତ୍ର ।
ନବାବକ ଅର୍ଦ୍ଧରକ୍ଷଣ ଶିକ୍ଷତ ସରନ,
ହେଲେ ଲାଗୁରଣ ଶଣ୍ଟିରେ ଗଲେ କଣି ।
ଦୂଗନଟି ଉତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ସେନ ଅବଶେଷ,
ଦରତ ବଦନେ ବାହୁଦରେ ବଜାଦେଶେ ।
ଅଛିତ ଉତ୍ତରବାସି ହାହାନ୍ତି ସେ ପାରେ,
ଦୂରସ୍ତି କରି ଶାରୀ ଅନ୍ତର ଚିନିରେ ।

* ୧୯୬୫ ଦେଶାନ୍ତର ଦୂରସ୍ତି ଦେଶ ରକ୍ଷା ଉପରେ ଉତ୍ତରର ସାଥୀନ କରିଥିଲେ ଏହି ଦୂରସ୍ତିରେ କର ଉତ୍ତର ସାମାଜିକ ସୁନ୍ଦରୀରେଣ୍ଟ ଉତ୍ସବରେ ଅବସ୍ଥା । ଉତ୍ତରର ଦେଶ ପୌରିବ ପରିଚୟ ସାର ଦେଶା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସବ ଓ ପୋର କରିଲବୁ ହୋଇ ପରିଚୟ ବହନ ପଢିଥିଲା ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମତତ୍ତ୍ଵ । (୧)

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ; ଜଡ଼ ଓ ଅମ୍ବା ।

ଫଳେ କହିଅଛି ଅମ୍ବାନଙ୍କର ଏହି ଶଶୀରର ଉପ-
ବାନର ପରବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅମ୍ବା ବା ଚେତନ୍ୟର
ପରବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ଯର ହୃଦ ନାହିଁ । ମୃତାବସ୍ଥାରେ ଶଶୀରର
ଉପାଦାନ ଆଏ, ଅବଣ୍ୟ କହୁ ପରବର୍ତ୍ତନମ୍ବାରେ
ଆଏ, କହୁ ଚେତନ୍ୟ ଆଏ କି? ଯେବେ ଚେତନ୍ୟ ଜଡ଼
ଶଶୀରର ଗୁଣ ତେବେ ଏହି ବାହୀକ ହୃଦ?

ଧୂରୀ ଏହି ଶଶୀରର କଷ୍ଟ, କର୍ତ୍ତି ବା ଅପର କୌଣସି
ମୋହିବ ରହୁଥିଲୁ ଯେବେ ନାହିଁ ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ଉକ୍ତ
ରହୁଥିଲୁ ଜନନ ଜାନ ନାହିଁ ହୃଦ ନାହିଁ । ଜଣେ ବ୍ୟାପ୍ତ
ଦେଖିଅଛୁ, କହୁଦନ ପରେ ତାହାର ତକ୍ଷୁ ହସଦଳ,
ମ୍ବାନ୍ତୁଷ୍ଠ ପଥର ତାହା ସେ ରହୁଯାଏ କି? ତେବେ
ବ୍ୟାପ୍ତର ରୂପ ସ୍ଵରଗ କରେ କିବି? ଅବଣ୍ୟ ଏହି ରହୁଥି
ଦ୍ଵାରା ଶଶୀରର ଅତିରକ୍ତ କେହିଅଛୁ ଯେ କି ରହୁଥି-
ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରୂପ ରସ, ଗଳ, ଶୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶକ ଜାନ ଲାଭ
କରିଥାଏ, କୌଣସି ରହୁଥିଲୁ ଅପଦାତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ
ସେ ଉକ୍ତ ଜାନ ସ୍ଵରଗ କରିଥାଏ । ତାହା ହୋଇ ନ ନ୍ତରେ
ଦେବଳ ରହୁଥି ଦ୍ଵାରା ଶଶୀର ଚେତନ୍ୟବାନ୍
ହୋଇଥିଲେ, କୌଣସି ରହୁଥି ନାହିଁ ନାହିଁ ହେଲେ ଜନନ
ଜାନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ହୃଦାନ୍ତା । ଅର୍ଥାତ୍ ଅବବରୁ ଅଣ୍ଟିତ ଜାନର
ମୋହ ହୃଦାନ୍ତା । *

ଆର ଏବ ବଥା ଏହି ଯେ, ଅମ୍ବାନଙ୍କର ରୂପ ରସାଦ
ଜାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଅମୁକ ପଦାର୍ଥଟି ଗୋଲିବାର, କି ବୁଦ୍ଧଦା-
ତୀବ, କି ସୁନର, ଅମୁକ ପଦାର୍ଥଟି କହୁ କି କିନ୍ତୁ କି
ବଧାୟ, ରତ୍ୟାଦ ଜାନର ଜାତା କିବି? ଏହି ଜଡ଼ ଶଶୀର
ଉକ୍ତ ଜାନର ଜାତା, ନା ଏହି ଶଶୀରର ଅତିରକ୍ତ କେହି
ଜାତା ଅଛନ୍ତି? ଏହି ପଦାର୍ଥଟି ମାଳବର୍ଣ୍ଣ ଓ ସେ ପଦାର୍ଥଟି
ପାତବର୍ଣ୍ଣ, ମାଳ ପାତାରୁ ରନ, ଏହି ରେବ ଜାନ କିପର
ଜନେ? ଅମ୍ବାନେ କିପର ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥକୁ ଅପର
ପଦାର୍ଥଠାରୁ ପୁଅକ ବୋଲି ଜାନ କହୁ? ଏହା କି ଜଡ଼

*“ପଞ୍ଚବିଂଶ ନ ତେ ଜଳମୁଦ୍ରେଷୁ ବନ୍ଦରଗତ ।
ବନ୍ଦାତ୍ ଶେଷଦ୍ଵିଷ୍ଟ ପାଶମୁଦ୍ରାତ ବଥମୁଦ୍ରା ।”—ବନ୍ଦାଗରଜୀ ।

ଶଶୀରର ବାର୍ଯ୍ୟ, ନା ଜଡ଼ ତିରକୁ ଦେତେନ୍ୟର ବାର୍ଯ୍ୟ
ଜାନର ଯେବେ ବେହ ଜାତା ନ ଆନ୍ତା, ତେବେ ରେବ-
ଜାନ ଜନାନ୍ତା ନାହିଁ, ଜାନ ଶଶୀର-କଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ
ମଧ୍ୟ ଜାନକ୍ଷି ଏବ ହୋଇଯାନ୍ତା, ଜାନର ବନ୍ଦରଗତା ବିବ
ପରବର୍ତ୍ତନ ବରେ? ଜଡ଼ ଶଶୀରର ଅଣରକ୍ତ ଏବ ଜାତା
ଅଛନ୍ତି ଏହା ଅବଣ୍ୟ ସୀବାର କରବାକୁ ହେବ ।

ଅମ୍ବାନଙ୍କର ସୁଖ ହୁଅଥିବ କିପର ଅନୁଭୂତ ହୃଦ?
ମୁ ସୁଖୀ, ମୁ ହୁଅଣୀ ଏହା ଅମ୍ବେମାନେ କିମ୍ବର ଅନୁଭୂତ
କହୁ? ଏହି ଅନୁଭୂତର କି ବେହ ଅନୁଭୂତା ନାହିଁ?
ଗ୍ରାହ୍ୟକାଳରେ ବୌଦ୍ଧୋପାଶ ଶଶୀରରେ ଲଗିଲ, ଦ୍ୱା-
ବସ୍ତା ବା ଶାତକାଳରେ ସେହ ଉତ୍ସପ ଶଶୀର ଶୂର୍ଣ୍ଣ ବଳ;
ପ୍ରଥମ ସ୍ଵଳରେ ହୁଅ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଵଳରେ ସୁଖ ଅନୁଭୂତ
ହେଲ, ଏହି ତାରମ୍ୟ ଅନୁଭୂତ ବିବ ବଳ? ଏହା
ଅବଣ୍ୟ ଜଡ଼ ଶଶୀର ନୁହେ ।

ଧୂରୀ ଦେଖ, ପିଲାଟ୍ଟି ଜନମାସ ଜନନ ବରେ ଓ ତାହା
ମୁଖରେ ମାତ୍ରମୁନ ଦେଲେ ସେ ପ୍ରମଣ୍ୟାକ ବର ଦ୍ୱାରାହୁଏ,
ଏହି ପ୍ରମଣ୍ୟାକ କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତ କାହାର? ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତ ବା
ରହା, ଜଡ଼ ଶଶୀରର ନା ଜଡ଼ାଖାତ ଚେତନ୍ୟର?

ଅର ବୌଣସି ଏବ ଲୋକକୁ ଅମ୍ଭେ ସେହ କରୁ
ଅପର ଏବ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦ୍ୱାରା କରିଥାଏଁ, ଏବ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରତି
ଅବର ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରତି ବ୍ୟସରକ ଅମ୍ବାନଙ୍କର ଆଏ,
ଏହି ଅଦର ବା ବ୍ୟସରକ କାହାର? ଏହା ବଣ ଏହ
ଜଡ଼ ଶଶୀରର?

ଅମ୍ବାନଙ୍କର କୌଣସି ବାର୍ଯ୍ୟ ବରିବାକୁ ରହା ଜନ୍ମିଲ
ପରେ ଅମ୍ବେମାନେ ସେହ ବାର୍ଯ୍ୟ ବରିବାକୁ ଅନେକ
ସମ୍ବଲରେ ଯହୁ ତେଜ୍ଜ୍ଵା କରିଥାଏଁ, ଏହି ଯହୁ ବିବକରେ?
ଏହା କଣ ଜଡ଼ ଶଶୀର କରିଥାଏ?

ଅମ୍ବେମାନେ ସହିଲ ବା ସାବଦିକ ଜାନରେ ଜଡ଼ ଓ
ଜଡ଼ାଖାତ ଚେତନ୍ୟ ଏହି ଉଦସର ଅପ୍ରତି ହୁଅଥିମ
କରିଥାଏଁ । ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥ ଅଛି, ଏହି ବିଶାପ ଯେପର
ଅମ୍ବାନଙ୍କର ସହିବତ ଜନ୍ମିଥାଏ, ଷେଷର ଜଡ଼ାଖାତ
ଚେତନ୍ୟ ବା ମୁଁ ଅଛି, ଏହି ବିଶାପ ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମିଥାଏ,
ଜଡ଼ପଦାର୍ଥର ଅପ୍ରତି ଯେବେ ସୀବାର୍ଯ୍ୟ ତେବେ ଜଡ଼ାଖାତ
ଚେତନ୍ୟର ଅପ୍ରତି କଣ ଅମ୍ବାନଙ୍କର ଶୀବାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେ?

ଉପରେକୁ ତେବେତୁଏ ସ୍ଵର୍ଗି ଓ ଦିଲାଙ୍ଗତ ଅଧିକାର ସ୍ଵର୍ଗର ସ୍ଵର୍ଗୀ ହାର ଜତପୁରୁଷ ତେଜନ ଯୁକ୍ତ ଏହି ଦୂରର ଅପ୍ରଚ୍ଛବି ଦେବତାମାତ୍ରରେ ଶୀତାର କରନ୍ତି, ପାଣି ତଗରେ ଏହି ଦୂରର ଅପ୍ରଚ୍ଛବି ଦ୍ୱାରବୁ ହୁଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଅପରି ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇପାରେ ଯେ ଦେଇ ଦେଇ, ଅମ୍ବା ଓ ଜଡ଼ ଦୂର ସତର ସବୁ; କିନ୍ତୁ ଅମେମାନେତ କାହିଁ ତେଜନ୍ୟ ବା ଅମ୍ବାରୁ ଜଡ଼ର ସହିତ ଅସମନ୍ତର ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ନାହିଁ, ଯେଉଁଠାରେ ତେଜନ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଁ ସେଠାରେ ତେଜନ୍ୟ ଜଡ଼ର ସହିତ ସମନ୍ତର, ଯେଉଁ ତେଜନ୍ୟ ସଜ୍ଜାକ ଜଡ଼ ଅମ୍ବେ ଦେଖୁଁ ସେଇ ଜତସମ୍ମାନ ତେଜନ୍ୟ କାହିଁଠ ଦେଖୁଁ ନାହିଁ, ଅମ୍ବା ଜଡ଼ର ଶକ୍ତି ବୋଲି ଏପରି ହୁଏ, ଅମ୍ବା ନାହିଁ ଏହା କାହିଁଠ ନ ବିହାରି? ମାତ୍ର ସ୍ଵପ୍ନାବସ୍ଥାରେ ବଣ ହୁଏ? ତେବେବେଳେ ଅମ୍ବ ଶାରୀରି ଅବସ୍ଥା ଓ ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟା ପଥ ଆନ୍ଦୋଳି ନିଷ୍ଠେସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ ଆଶ୍ରି. ଅଥବା, ଆଜେନ୍ଦ୍ରିୟ ବା ଚର୍ମନ୍ଦିଲ୍ କଣ୍ଠକ ଅବସ୍ଥାବାଦର ବାହୀଯାଙ୍ଗ ବିନା ସତର ଭବରେ ବୁଝି, ସୁଖ, ଦୁଖ, ଇହା, ଦେଖ ଓ ଯହି * ଅମ୍ବା ଅନୁଭବ କରେ, ଅମ୍ବା ଜଡ଼ଠାରୁ ପୃଥକ୍-ଭବରେ ଆର ଭକ୍ତ ଅନୁଭବ ବରିଆଏ—ଆର ସ୍ଵପ୍ନପୁରୁଷବସ୍ଥାରେ, ସମସ୍ତ ଜଡ଼ ଶଶାର ଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଅମ୍ବାର ବାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଭବ ହୁଏ ନାହିଁ, ଅମ୍ବା ଓ ଜଡ଼ର ବାର୍ଯ୍ୟ ଯେ ପୃଥକ୍' ଓ ଜଡ଼ ଶଶାର ବିନା ଯେ ଅମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ, ତାହା ଭକ୍ତ ସ୍ଵପ୍ନବସ୍ଥା ବିଷୟ ଭବଲେ ଜଣାଯାଏ? ତେବେ ଅମ୍ବେ ବଢ଼ ଯୋର ଏତିବ ବହ ପାରୁଁ ଯେ ଅମ୍ବେ ଶଶାରକିମ୍ବା ଅମ୍ବା ଦେଖି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଶଶାରକିମ୍ବାକ ଅମ୍ବା ଯେ ଆର କି ପାରେ ଏହା ବହ ପାରିବୁ ନାହିଁ, ଅମ୍ବେ ଯାହା ଦେଖି ନାହିଁ ତାହା ଯେ ନାହିଁ ଏପରି ପୃତ୍ର କରିବା ଅସତର । ହୃଦୟାନେ ଏହି ପୁଣ ଶଶାରକିମ୍ବାକ ଅମ୍ବାର ଅପ୍ରଚ୍ଛବି ସାକାର କରନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ଦୂର, ପ୍ରେସ, ପିଣ୍ଡାଚ, ଯଶ, ରକ୍ଷଣ, ବିନ୍ଦୁର ଦେବତାଦ ନାନାଶ୍ରେଣୀରେ ଭକ୍ତ ଦୂର ଦେବତାରେ । ସେ ଶ୍ରେଣୀ ଭକ୍ତ ପଣ୍ଡାର ଅଲୋଚ୍ୟ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ଅର୍ଥାତ୍

ଅମ୍ବା ଜଡ଼ ଶଶାର ଅସମନ୍ତର ଅଦ୍ଵୟତେ ରହୁଥାରେ କିନ୍ତୁ ଏପରିକରେ ଅସମାନ ବ୍ୟକ୍ତିକର ବେଳତ ଅର୍ଥାତ୍ ଅମ୍ବା ଜଡ଼ଠାରୁ ପୃଥକ୍. ଓ ଜଡ଼ପରମାନ ଅମ୍ବାର ପୃଥକ୍ ସବୁ ଅଛୁ । ସଦତ ଅନୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷକୁଳ, ଧର୍ମବିଦ୍ୟାପ ବିଶ୍ୱାନ ବ୍ୟକ୍ତିମାତ୍ରେ ଅମ୍ବାର ପୃଥକ୍ ସବୁ ଅନୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ବର ନାହାନ୍ତି, ତଥାପି ଜ୍ଞାନ ଓ ଯୋଗମାନେ ଯେ ଏହି ବସେ ଅମ୍ବାର ସବୁ ଅନୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ବରିପାରୁ, ତାହା ସେମାନକର ନାନାବସ୍ଥାନରେ ରଜ୍ଞୀରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ।

ମନୁଷ୍ୟାଦ ଆବଶ ଅମ୍ବା ଅଛି, ଏହାର୍ଥ ନ ହୁଏ ଅମ୍ବେ ଶୀତାର କିମ୍ବା, କିନ୍ତୁ ରିଷ୍ଟର ଅପ୍ରଚ୍ଛବି ଏହା ବିପରୀ ଶୀତାର୍ଯ୍ୟ? ଏ କୁର୍ବେ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇପାରେ; ମାତ୍ର ଏବଂସାରରେ ଯେ ସମସ୍ତ ବାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥାଏ ସେ ବାର୍ଯ୍ୟର ବାରଣ କିମ୍ବା? ବେଳେ ସର୍ବତ୍ର ନିଷ୍ଠମ, ଅପ୍ରଦର୍ଶିତାମ୍ଭାନ୍ତିରେ ନିଷ୍ଠମ ଦେଖାଯାଏ, ଯେଉଁ ନିଷ୍ଠମର ବଶବର୍ତ୍ତୀ, ହୋଇ ପୂର୍ଣ୍ଣୀ, ତତ୍ତ୍ଵ, ଗ୍ରହ, ନିଷ୍ଠମାଦ ଯଥା ସମୟରେ ଉଦୟ ଓ ଅପ୍ରଚ୍ଛବିପାରୁ, ଯଥା ନିଷ୍ଠମରେ ଅଲୋକ, ଉତ୍ସାହିତ ପ୍ରଦାନ କରୁଥାଏନ୍ତି, ବାସୁ ଯଥା ନିଷ୍ଠମରେ ପ୍ରବାହର ହେଉଥାଏ, ବୁଝି ପଥା ନିଷ୍ଠମରେ ପଚିବ ହେଉଥାଏ, ପଥଦାନ ଯଥା ନିଷ୍ଠମରେ ସାଗର ଗର୍ଭରୁ ଉତ୍ସାହିତ ଓ, ଉତ୍ସାହିତ ପଥଦ ଅଧ୍ୟପତି ଓ ବିଦ୍ୟୁ ହେଉଥାଏ; ବୃକ୍ଷ ଲଗାଦ ଯଥାନିଷ୍ଠମରେ କିମ୍ବା, ବୁଝି ବିକାଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥାଏ ଅପ୍ରଚ୍ଛବି ଓ ଏହି କୁତ୍ରାଶ୍ରୀ ତାବଜ୍ଞାନ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଷ୍ଠମାନ୍ତରେ ହେଉଥାଏ; ଏହି ନିଷ୍ଠମର ନିଷ୍ଠନ୍ତା କିମ୍ବା? ହାତକୁ ଧରିବା-କିମ୍ବାର ଉପପୁରୁଷ, ଅଣିକୁ ଦେଖିବା-କିମ୍ବାର ଉପପୁରୁଷ, ବାନକୁ ଶୁଣିବା-କିମ୍ବାର ଉପପୁରୁଷ, ଏହିପରି ବିରାମ ଦନ୍ତସ୍କର ସବୁ କିମ୍ବାର ଉପପୁରୁଷ ହେଉଥାଏ କିମ୍ବା? ଅମେମାନେ ଏଠ ଦେଖିଲେ ତହିଁର ନିମିତ୍ତ ବାରଣ କୁମାର, ପଟ ଦେଖିଲେ ତହିଁର ନିମିତ୍ତ ବାରଣ ପିତାର ବୋଲି ଅନୁମାନ କରୁଁ; ଏହି ସଂସାରର ନିମିତ୍ତ ବାରଣ କିମ୍ବା? କେଉଁ କାରଣର ଏହି ଶଶାର ସମସ୍ତମଧ୍ୟରେ ନାନାବିଧ ଯଥା ପ୍ରାପ୍ତନ କରିଥାଏ, ଏହି ଚକ୍ରରେ ତହିଁରେ ଅଲୋଚର ଅବାଧ ଗତିକମ୍ପନ୍ତେ ସତ୍ତ୍ଵ ପଦାର୍ଥରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ତାହା ପରିଷ୍କାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଲୋତବ ଧାର ସହିତ ସମ୍ମନ୍ତ୍ର ବର ତାହାର ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ପଶୁପତ୍ର ପଦାର୍ଥର ବିଷାକ୍ତି ନ

ପୂର୍ବଦତ୍ତା ଚଲୁବିଶିବେ ଅସ୍ତ୍ରସୁରକ୍ଷିତ କୋଟର ମଧ୍ୟରେ
ସ୍ଥାପିତ ବହୁଅଳ୍ପ ? ସେହି ଜୀବ ବେ ?

ମାନବ ଶଶୀକର ସେହି ଦେଖି ଚଢ଼ିରେ ଅମ୍ବାର ଅନୁ-
ମାନ ବସ ଯାଉଅଛି; ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଦ୍ୟରେ ଅନ୍ତରୁ ଜୀବ, ଅନ୍ତରୁ ବୁଦ୍ଧିର କିମ୍ବା ଦେଖି ପରମାମ୍ବାର ଅନ୍ତରୁକାଳ କି
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଆତେ ଦୃଷ୍ଟି ନିଷେପ କର
ଦେଖିବ ଅନ୍ତରୁ ଚୌଣିଳ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଜୀବ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମେ
କ୍ରି ବସନ୍ତ ବରତତ, ଶ୍ରୀକୃତ ଶ୍ରୀଦୁରତ ଓ ଶ୍ରୀଦୁରତ ବା
ବୃଦ୍ଧଶ୍ରୀ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରୀ ବା ବୃଦ୍ଧଶ୍ରୀମଦ୍ ପଦାର୍ଥ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା
କର, ଚଢ଼ିରେ ଯେ ବୁଦ୍ଧି କୌଣସି ପ୍ରକାଶିତ ଅଛି ତାହା
ଅନ୍ତରୁକାଳ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ଦେଖିବ ସବ୍ୟ ଅନ୍ତରୁ
ଜୀବ, ଅନ୍ତରୁ ବୁଦ୍ଧି, ଅନ୍ତରୁ ଶକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛି, ସେହି
ଅନ୍ତରୁ ଜୀବନକୁ, ଅନ୍ତରୁ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଓ ଅଧ୍ୟାତ୍ମେ
ଶକ୍ତିମାନ୍ ଉତ୍ସରକର ସର୍ବ ବିଷୟରେ କବ ସନ୍ଦେହ କରିବା—

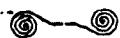
ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତି ହୋଇଥାରେ ଏହି ବିଶ୍ଵ ବୃଦ୍ଧାଶ୍ରୀରେ
ଅମ୍ବା ଏହି ନା ବହୁ ? ଯେବେ ଏହି ହୁଏ, ତେବେ ଭୁମେ
ମୁଁ ବମ୍, ଶ୍ୟାମ ସବ୍ୟ ଏହି ବୋଲି ଜୀବ ଜନ୍ମନ୍ତା, ଦୂମର
ବନ୍ଧୁରେ ମୋର କଷ୍ଟ, ମୋର ସୁଖରେ ଦୂମର ହୁଏ ଶ୍ୟାମର
ଶକ୍ତିରେ ଶମର ଜୀବ ଜନ୍ମନ୍ତା, ତାହାର ହୁଏ ନାହିଁ ?
ଭୁମେ ମୁଁ ବମ୍ ଶ୍ୟାମ ଶତତ ଓ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ପଥକ୍
ଅମ୍ବା ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରିପ୍ରିଣ୍ଟରୁ
ଅମ୍ବା ରସାୟନକ ବଂଘୋଗରେ କାହିଁ ହୋଇଅଛି, ଏହା
ସହଜରେ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ମାତ୍ର ଅମ୍ବାରୁ କିପିଣ୍ଡ ହୋଇଅଛି
କା ଲତିଣିରେ ଅମ୍ବା ଅନୁଷ୍ଠାତ ଅଛି ଏହା ସହଜରେ
ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୁଏ କି ?

ହନ୍ଦମାନଙ୍କ ମନରେ ଅମ୍ବା ଦୁଇପକାର ଅର୍ଥାତ୍ ଜାବାମ୍ବା
ଓ ପରମାମ୍ବା, ଜାବାମ୍ବା ଅର୍ଥାତ୍ ଦୂମର, ମୋର, ସମର,
ଶ୍ୟାମର ଅମ୍ବା ଆବାମ୍ବା, ଆବାମ୍ବା ବିଶ୍ଵ ବୃଦ୍ଧାଶ୍ରୀରେ
ପରବିପ୍ରାପ୍ତ ନୁହେଁ । ପରମାମ୍ବାହିଁ ସଙ୍କବ୍ୟାପା, ଅଭାଗ
(Space)ର ଉତ୍ସରଗ ମନେବର, ଏପରି, କୌଣସି
ପଦାର୍ଥ ମନେ କରିଯାଇଥାରେ କି, ଯହିରେ ଅଭାଗ ପଞ୍ଚକ
କାହିଁ ଅଭାଗର ସଞ୍ଚକ୍ଷକ କୌଣସି କ୍ଷୁ ଅଦୌ ଅମ୍ବେ
ପଞ୍ଚା ବରିଗାରୁନାହିଁ, ଅଭାଗ ସଙ୍କବ ଅନୁଷ୍ଠାତ ଅଛି,

ପରମାମ୍ବା ମନ୍ ଦୃଢ଼ ସବ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାତ ଅଛନ୍ତି, ଏହି
ହାଲ, ତଥା ବା ପଦାର୍ଥ ନାହିଁ ଯାହା ଏ ପରମାମ୍ବା ବ
ସମ୍ବନ୍ଧ କଲା ରହିଥାରେ । ଏହି ଭୁମେ ମୁଁ ବମ୍ ଶ୍ୟାମ
ମଧ୍ୟରେ କାହିଁ ପରମାମ୍ବା । ଅନୁଷ୍ଠାତ ଅଛନ୍ତି ଓ ବୁଝ,
ଲତା, ପ୍ରସ୍ତର, ମୁଦ୍ରବାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରମାମ୍ବା
ଅନୁଷ୍ଠାତ ଅଛନ୍ତି । ଯେପରି ଅଭାଗର କୌଣସି
ଅଂଶ ମୁଦ୍ରବାଦ ବା ସାମାବଦ (ଅବଛିନ୍ନ) ହୋଇ
ତାହା ଏହି ବା ପଟ ବା ପସ୍ତର ନାମରେ ଅଭିହିତ
ହୁଏ, ଯେପରି କଲା ବେତେବୋଣ ନିଷ୍ଠୁରିଗର ଅନୁ-
ବତ୍ତା ହୋଇ ତାହା ବରିନ୍ ଧର୍ମ ଓ ଶୋଭାନ୍ତି ହୋଇ
ଅବ କଲ ନାମରେ ଅଭିହିତ ନହୋଇ ଉତ୍ସର୍ଷ ନାମରେ
ଅଭିହିତ ହୁଏ; ଯେପରି କଲା ଅପବନ୍ ଗେ ମହିଷା-
ଦର ଶଶୀବନ୍ଦୁରେ ପବେଣ କଲ ବୃଦ୍ଧମନ ଭାଇରେ
ନୂତ୍ର, ଧର୍ମ, ଲୋତୁବ୍ୟ ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୁଏ, ସେହି
ପରମାମ୍ବା, ବିମଳ ଓ ଦଶୁନ ଧରେ ମଧ୍ୟ ଦିନ,
ଜତିଏଣ୍ଟର ଅନୁଭବୀ ହୋଇ ଭୁମେ, ମୁଁ, ବମ୍, ଶ୍ୟାମ ବା
ବୁଝ, ପଶୁ, ପସ୍ତର, ମୁଦ୍ରବା ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଉ-
ଅଛନ୍ତି—ପରମମ୍, ଅଭାଗବନ୍, ଏହି ଓ ସବବାଧାର ଓ
ନିଯୁତ୍ୟ (Not circumscribed by any condition) ତାହାକର ଯେ କୌଣସି ଅଂଶ ଶଶୀବନ୍
କୌଣସି ଉପାୟ ସାବ ଉପାୟ କିମ୍ବା ହେଲେ, ତାହା
ସୁଥିବ ବୋଲି ମନେବାୟାଏ; ଏହି ଉପାୟ ଗିରି
ଅମ୍ବାର ଅବଛେଦକ, ଅର୍ଥାତ୍, ତସର ଘୋବ ଗୁରୁ ନିର୍ମିଣ
କର ଅପଣାକୁ ଅବରୁଦ୍ଧ ବିଲପର, ଏହି ଶଶୀର ମନ
ନୂତ୍ରାଦିପ ଗୁଟୀରେ ପରମାମ୍ବା ଅବରୁଦ୍ଧ ବା ଅବ-
ଛିନ୍ ହୋଇଥାଏ ଓ ସେହିପର ଦିନ, ଉପାୟ ସାବ
ଅବଛିନ୍ ହେଲେ ଦିନ, ବୋଲି ପଞ୍ଚା ହୁଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ଉପାୟ ଗୁଡ଼କ ଧୂପ ସବଦିପ, ଏହି ପରମାମ୍ବାକର
ଅବଛେଦକ ଅବପ୍ରାପ୍ତ ତେବେ ଲୁପ୍ତ ହେଉ, ଏହି ପରମାମ୍ବା
ଦିନ ଅବ କଲାର ଅପ୍ରିତ ଅନୁଭୂତ ହେବ ନାହିଁ । ହୁନ୍
ଜାନ ବା ଯୋଗାମାନେ କିପରି ସେହି ଉପାୟଶ୍ଵରନ ନିର୍ବି-
ବାର ନିର୍ବିନ୍ଦୁ (ବିମଳ) ସବବାଧାର ପରମାମ୍ବାକ ଦୂରନ
ଲାଭ କରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ନାନାବିଧ ଉପାୟ ପ୍ରିଯ କର-
ଅଛନ୍ତି—କାନା ବା ସାଧାରଣ କିପରି ସେହି ଉପାୟଶ୍ଵର କରିବାକୁ

ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେହି ଯେ ସଫଳକାମ ହୋଇ
ନାହାନ୍ତି ଏହା କୁହା ଯାଇ ନ ପାରେ ।

ହମଣା ।

ମୁଣ୍ଡ କୁଳାଙ୍ଗୀ ।

(୧)

ଏଥୁଷୁଳେ କୁଳାଙ୍ଗୀଙ୍କ ହାତ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ବଜ୍ର ଦେବପ୍ରା
ଏବଂ ଶାସନ ମାତ୍ର ବନ୍ଦିର ବର୍ତ୍ତନ ଅଲୋଚନା
ମଧ୍ୟ । ହୋଇଥାଏ । ବଞ୍ଚିମାନ ତାହାକର ବିଷ୍ଵରପଦ୍ଧତି
ଏବଂ ଚତୁର୍ବିର କଥା ପାଠବକର୍ତ୍ତୁ ଜାଗାଦବାର ଚେଷ୍ଟା
କର ଯାଇଥାଏ । ବଜ୍ର ଦେବକାଳ କୁଳାଙ୍ଗୀ ଅନନ୍ତର ରୂପୀତ
ବହୁରଜ୍ଯୋତିଶାସନକର୍ତ୍ତୁଙ୍କର ଉତ୍ତର ନିଷ୍ଠାଶୁଭ ହେଲେ
ଏବଂ ଚାଲାକ ଶାସନକର୍ତ୍ତୁଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ନିରବଦ୍ଧ-
କ୍ଷମତାଦାତୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଏହି ନିରବଦ୍ଧ କ୍ଷମତା
ଦରରେ ସେ ମୁଖଲମାନ ବଜ୍ରଶାଖର ପ୍ରକାରକୁ ଯେଉଁ
କରିବେ ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର ପାରଥିଲେ, ଅନ୍ୟ କରି ଉତ୍ତ-
ପୃଷ୍ଠାରୁ ସେପରି ଉତ୍ତରକାଳ ସାହସ୍ର ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ସେ ମୁଖଲମାନ ପଦକ ଉତ୍ତରକାଳ ପ୍ରାୟୀ ଉତ୍ତରରେ ପ୍ରାୟକ
ଉତ୍ତରକାଳ ଯାଇ ହୁନ୍ମାନକୁ ଉପେକ୍ଷା କର ନାହାନ୍ତି ।
ତାହାକୁ ଦେବପ୍ରାରେ ଜାୟଗାରଦାରମାନଙ୍କ ପ୍ରକାର
ହୁନ୍ମୁ କ୍ଷେତ୍ରଦାର ପ୍ରତାବର୍ଣ୍ଣକର ବଳବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ ।
ସେମାନେ ସ୍ଵର୍ଗତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ମୁଣ୍ଡ କୁଳ ସେମାନଙ୍କ
ବଜ୍ରଶାଖରେ ଦମକ ଦୟାପତ୍ର ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ମୁଖଲମାନ
ପଦକରୁ ଅଧିନରେ ହୁନ୍ମାନଙ୍କ ସଂଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତରକାଳ ଚେଷ୍ଟା
ତାହାକର ସଫଳ ହୋଇ ନାହିଁ । ଆହୁଦର ତାହାକୁ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ
ହୁନ୍ମୁ ଅର୍ଥାତାନରେ ତାହାକୁ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ତାଳିଦେବକାଳ
ହୋଇଥାଏ । ଏକରେ ଧୂନଃ ଧୂନଃ ବନ୍ଦୋଦୂର ଅନନ୍ତା
ପଦ୍ମ କୁଳାଙ୍ଗୀ ସେଜ୍ୟେଷ୍ଣ୍ୟା ସଂକୋଚ କରି ସେନକ-
ବଜ୍ରଶାଖ ବ୍ୟସର ଯଥେଷ୍ଟ ଲେବ କରିଥାଏ । ତାଙ୍କ
ମନ୍ତ୍ରରେ ହୁନ୍ମାନସ୍ତ ଅର୍ଥାତେ ଏବଂ ଉତ୍ତରପତ୍ର ପଦାତତ
ବଜ୍ର ଶାସନପକ୍ଷରେ ଯଥେଷ୍ଟ । ବ୍ୟସରୁ ଏବଂ ନିଷ୍ଠମପଦ
ତାହାକର ସଂଶେଷ ପୁଣ୍ୟ ସାହସ୍ର ସେନକରୁ ବ୍ୟସରୁ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାହାକର ସମୟରେ

ନୌହରଗରେ ୨୨୮ ଶତ ସତାବ୍ଦୀ ଉତ୍ତରପତ୍ର-
ପଦକର ଉତ୍ତରପଦକ । ଦୋଧର୍ତ୍ତ ମନ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ବୈଦେହିକ କଳବ୍ୟାକ ଉତ୍ତରପଦକ ଉପକଳବଗ୍ରୀ
ରାଶା ଉତ୍ତରପଦକ ସେ ତୁଳିତ ନିଷ୍ଠମପଦ ହୋଇଥାଏ ।
ନୌହରେ ଏବଂ ନିଷ୍ଠମପଦ ମଧ୍ୟରେ ୧୨୦ ତରଫ ପର୍ଯ୍ୟ-
ନ୍ତର ପିତର ସ୍ଥଳେ । ବରେଷତା ବିମାନ ଚଲାଇବାକାରୀ
ସେମାନଙ୍କ ନିୟମ ବିବର ଯାଇଥାଏ । ଏହି ନୌହରଗର-
ସମୟ ବ୍ୟସ ନିଷ୍ଠମପଦ କାଶଗାନ୍ଧି ଗାୟାଧାର । କିନ୍ତୁ
ହୃଦୀକୃତ ସେନମଧ୍ୟରେ ବୈଦେହିକ କଣ୍ଠ ହିନ୍ଦୁ ସେନମ-
ଧାର ମଧ୍ୟ । ପ୍ରଥମ ହିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତମାନକେ ବଜ୍ର
ବଜ୍ରଶାଖ, ସେନାପତିହୁ, ଲୌପ୍ତି, ଦୌତ୍, ସ୍ଵାଦାଶ୍ଵର
ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍ତରପଦକରେ କୁହି ଦେଖାଇଥାଏ,
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଉତ୍ତରପଦକରେ ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ହିନ୍ଦୁ ଥିଲେ ଏହା
କୁହା ଅବୁଧିମାତ୍ର । ତେବେ ଏତିହ କୁହା ଯାଇଥାଏ
ଯେ ତେବେବେଳେ ଜାତିଧର୍ମନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ
ଉତ୍ତରପଦକରେ ନିୟମିତ ହୋଇ ପାରୁଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ
ହୁନ୍ମୁମାଜକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିକିରି ବଜ୍ରୀ, ମୁଷ୍ଟୋପ୍ତୀ,
ବାନ୍ଧନଗୋ, ଡିବିଦାର, ମଛମଦାର, ସରକାର ପ୍ରକାର
ଉପାସ ଉତ୍ତର ନିର୍ଦାନ୍ତା ନବାବକର ଏହି ନିଷ୍ଠମପଦରେ
ସରୀଳଗରେ ରିହରଣସମାପ୍ତ ।

କୁଳାଙ୍ଗୀ ନିଜେ ଯେପରି ସୁବିବେତକ ଏବଂ ସୁଧର୍ତ୍ତ
ପଦରେ, ତାହାର ଲୋକକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଯଥେଷ୍ଟ ଶ୍ରୀ
ବବୁଧାରେ । ତାହାକର ଉତ୍ତର ପାଠକ ଯଥେଷ୍ଟ ଥିଲେ ଏବଂ
ହୃଦୀକୃତ ପଦକରେ ପାରୁଥାଏ । ହୃଦୀବରେ ତାହାକୁ ଉଠିଲେ
ପଦାତତ ଉତ୍ତରକାଳ କାହାର କ୍ଷମତା ବା ସାହସ ନ ଥିଲେ ।
କିନ୍ତୁ ପଦାତତ ପଦରେ ହୃଦୀ ବା ଅବେଶ ଲୋ-
କାରୀରେ ଲେଖି ସାଶର ବବୁଧାରେ । ପ୍ରତିମାତର ଶେଷ
ଦବିଷରେ ସମୟ ସିରପ୍ରାତ ମାସକାବାର କାମକପଥକୁଳାଙ୍ଗୀ
ନିଜେ ପରୀକ୍ଷାକରି କରୁଥାଏ । ତାହାକୁ ଏହିପରି ପାଦ
ଅଧ୍ୟଦସ୍ତ୍ଵ ଏବଂ କର୍ମପାଳନ ସାଧ ଉତ୍ତରକାରୀର ସ୍ଵତେବେଳ
ବରଗରେ ଏବଂ ଅମୁକ ଶୁଣିଲା ପ୍ରକାର ଉତ୍ତରପଦକରେ
ବରଗରେ ଏବଂ ଅମୁକ ଶୁଣିଲା ପ୍ରକାର ଉତ୍ତରପଦକରେ
ବରଗରେ ସୁବିନିମିତ୍ତ ସେ ପୁରୁଷଙ୍କ ନବାବ କଣ୍ଠରେ ।

ପ୍ରଶାନ୍ତ ଅମୂଳ ସଂଶୋଧନ କର ମୁଣ୍ଡବାଦରେ
ସ୍ଵେଚ୍ଛି ବ୍ୟବହରଗ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରପଥ ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧରଙ୍ଗ ସ୍ଥାପନ
କରେ । ଉନ୍ନ ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ୟବହର ନାମ ଯଥା—
—ଅଦୀଲର ଉଲ୍ଲ ଅଲ୍ଲା—ଇନିମାତ । —
ମହାକୁମେ ଅଦୀଲର ଦେବାମା । —ମହାକୁମେ ବାପ,
—ଅଦୀଲର ଫୌଜବାପୁ । ପଥମୋକୁ ବ୍ୟବହରଗ
ଅର୍ଥାର ନିକାମତ ଅଦୀଲରରେ ନିଜେ କାନିମ ବା ଗାସ-
ନିକର୍ଷି, ବାପା, ମହୀୟ ଓ ଉଲ୍ଲମଣଗଲ୍ବ ସହ ଅଷ୍ଟାକ
ହେଉଥିଲେ । ଅର୍ଥା ପ୍ରତ୍ୟୋଦିତର ବ୍ୟବହାର ପ୍ରକଳ୍ପ ଏବଂ
ନାନା କର୍ତ୍ତକ ଉତ୍ସରେ ନାନିମସ୍ଥୁ—ଅଦେଶ ପ୍ରଦାନ
କରୁଥିଲେ । ଉନ୍ନ ଅନେକ ସମୟରେ ବଜଳାଯୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ବ୍ୟାପାରରେ ବ୍ୟାପାର ହୁବାରୁ ନାନିମକୁ ବ୍ୟବହରୀତରେ
ଉପସ୍ଥିତ ହେବାକୁ ଅସୁଧା ହେଉଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେ
ଜଣେ ପରିନିୟ ବ୍ୟବହାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କର୍ମରେ ନିୟୁକ୍ତ କରୁ-
ଥିଲେ । ବୁଲ୍ଲାଙ୍ଗୀ ପତି ସପ୍ରାହରେ ହୁଇଦନ ଉନ୍ନ ଅଦୀଲ
ପରିଦର୍ଶନ କର ସ୍ଥୁର୍ମୁଖ ଅଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ।
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁରେ ନିୟୁକ୍ତ ପରିନିୟ ଅର୍ଥା ପରିଦର୍ଶନ ଏବଂ
ଆଶୀର୍ବାଦକର କରୁଥିଲେ ଅନୁରୂପକ ସମ୍ବୁ ଅବଗତ ହୋଇ
ଯାହା ହର୍ଷର କରୁଥିଲେ ତର୍ହିର ବିବରଣ ନାନିମକ
ସମୟରେ ଉପସ୍ଥିତ କରୁଥିଲେ । କରିଦାର ଜଟିଦାରରେ
ଜମିଦାର ଓ ପ୍ରକା ଏକ ହନ୍ତ ମୁଣ୍ଡଲମନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଯେଉଁ ବରେଖ ସଂପତ୍ତି ହେଉଥିଲା, ତର୍ହିର ବିର୍କର
ଏହି ଅଦୀଲରରେ ନିଷ୍ଠନ ହୁଏ । ଏହି ବିଷ୍ଣୁ ମଣ୍ଡପରେ
ଜଣେ ହନ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ମଧ୍ୟ ଥାଏଟି ।

’—ଦେବାଳୀ ଅଦ୍ୟାରୁତରେ ରୂପେଶ୍ବରୀ ଏବଂ
ବଜାଲୀଯୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିଷ୍ଟଗୁର ଅର୍ଥଯୋଗର ବିଶ୍ୱର ହେଉ-
ଥିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ନିଷାମତ ଅଦ୍ୟାରୁତର ମୋହି-
ବମା ଏହି ଅଦ୍ୟାରୁତକୁ ସୋଧନ ହେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ
‘ଚକ୍ରବୋଟ’ ଏହି ଅଦ୍ୟାରୁତ ନାମାକରଣ ।

—**ମହିଳାମେଲାଗା ବା କାନ୍ଦା ଅଧାରତରେ ଦେଖଇ
ପ୍ରଥାନ କାନ୍ଦା ବିଶୁଦ୍ଧ ହାତ । ସେ ମୁଣ୍ଡରମାନ ଧର୍ମ ଏକ
ବିଷୟାବିକାର ସମ୍ମଳନର ଦରର କୁଥିଲେ । ଏଥିପୂର୍ବେ
ଦୁଇର ଫୋଟିକାନ୍ଦା ବିଶୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦା ଅଧାରତରେ
ନିଷ୍ଠା ହେଲାଥିଲେ । ସମୟେ, ନରହତଯାର କରାରରେ**

କାଳାବ ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଅସ୍ଥିତିରୁ । ତିନୁ କୁଣ୍ଡଳ ଦେଲାନ୍ତିର
ଧାର୍ମିକ ପ୍ରଧାନ କାଳକ ପୂର୍ବୋତ୍ତର ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ଦର୍ଶି
ଦୟରରେ ସନ୍ଧାନ ଏବଂ ଅପରୁଷ ହେଉ ଦର୍ଶିଷୟକ
ଦୟରକ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାବର ସ୍ଵର୍ଗରୁ ଉଠିଯ ନେଇ ଶୀଘ୍ର
ଦରକାରରେ ଦୟର କରିବାର ବ୍ୟକ୍ତିରୁ କଲେ ।

୪—ଶୌଭାଗ୍ୟ ଅବାଳରେ ସହର ଏବଂ ମଧ୍ୟ-
ସଲର ଅଣାଟ୍ଟ ତୌରୀନାମ ସାଧାରଣ ଅପରାଧର ହୃଦୟ
ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଏହି ତେଣାଣ୍ଟରେ
ନବାବଙ୍କ ପ୍ରତିନିଷ୍ଠକର ଉତ୍ତରପ୍ରକାଶ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାପକର୍ତ୍ତ୍ଵ
ଧରି, କିନ୍ତୁ ଦେବାମା ଅବାଳର ଏକାବେଳକେ ଜୀ ସମ୍ମାନ ।
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ନଗରରେ ଏହି ମଧ୍ୟସଲର ବିଶେଷ,
ପ୍ରାକରେ କାଳ ଅବ ରତ ପ୍ରାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହିଥିରୁ
ଅବାଳରେ ବ୍ୟାଚପତ୍ରଙ୍କା ଟବିବେବାଙ୍ଗରେ ଅଧୁନାକ
ବ୍ୟାଚପତ୍ରଙ୍କାର ଅନ୍ତରୂପ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭ୍ୟୋଗ ହସ୍ତରତ
ହେଉଥିଲା ଦାବେଗିବର ମୋହରରୁକୁ ବସ୍ତ୍ରକ (ସମନ)
ପଦାତିବ ବା ପିଅଦା ସାଥେ ପ୍ରତ୍ୟାରିତ ବାସପ୍ରାନ୍ତକୁ ପ୍ରେରତ
ହେଉଥିଲା । ଉତ୍ତର ପ୍ରାମର ମିର୍ବା ବା ମଣ୍ଣିଲୀ (ପ୍ରଧାନ
ପ୍ରାମଣଶ୍ଵରାଙ୍କ) ଉତ୍ତର ଦସ୍ତକରୁ ତାଙ୍କ ବର ନିର୍ଣ୍ଣୟରତ
ଦବସରେ ପ୍ରତ୍ୟାରିକୁ ଉପରୁତ ବରବାପାର୍ଦ୍ଦ୍ଵାରା ତାମୀନ୍
ହେଉଥିଲେ, ପ୍ରତ୍ୟାରି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ଉପରୁତର
ସେହି ଅନ୍ଧକର ଜମିଦାର ଦମ୍ଭା ବରଧାମାପ୍ରାପ୍ତ ଓଜ୍ଞର
ଦିଶେଷକ ଉପରେ ଅର୍ପିତ ହେଉଥିଲା । ସେମାନେ ସାଙ୍ଗ-
ଗଣକ ସହ ଉପରୁତ ହେଉଥିଲେ । ସାର୍ବିମାନେ ଜୀ ଅସିଲେ
ଫୁଲୋକୁ ଉପାୟରେ ସେମାନକୁ ଉପରୁତ ବର ଯାଇ-
ଥିଲା । ବ୍ୟାଚବାଲରେ ଉତ୍ତରପତ୍ରରୁ ଓଜ୍ଞରମାନେ ନିୟମିତ
ହୋଇ ଚର୍ଚ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲେ ।

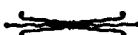
ଜକାବ ମୁଣ୍ଡେ କୁଳୁର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରଦେଶ ବିଷ୍ଣୁ ସବନରେ ଉପବିଷ୍ଟ
ହେଲେଶବି ପ୍ରଧାନ' ପ୍ରାକର ବବରଣମାନ ପତେ ଶୁଣାଇ
ଦୟାପାଦ । ଏହିଥରୁ ବବରଣରେ ଉତ୍ସାହାତ୍ମ ଏବଂ
ଉତ୍କାଶପର ଉତ୍ସେଖ ସ୍ଵରେ ଅପରାଧୀକୁ ଧରବା କିମ୍ବା
ଧରିନିଲ ବା ପ୍ରେତକ ନିୟମକୁ ବହୁଧରେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦଷ୍ଟିଷ୍ଠ
ସ୍ଵର୍ଗ ଦଷ୍ଟର ବନ୍ଦୁଥରେ ଏବଂ ପ୍ରେତ ଜୃତିଲ ମୋକ୍ଷମା-
ମାନ ବାହୁଦର ଦରକାରରେ ବନ୍ଦୁର କରୁବାକାଶାଦ୍ର ରଖି
ଦିଲ୍ଲିଧରେ । ଉଚ୍ଚ ଦରକାର ପ୍ରତିର୍ଦ୍ଦିଶ ବାହୁଦରଙ୍କ

ବସ୍ତୁତମୟରେ ଦେବାମା ସମ୍ବିଳ କରୁଥିଲୁ ଶାସ୍ତ୍ର
ଏକ କୋଣଶାଖର ଦ୍ୱାରା ଅନୁସାରେ ସମାହିତ ହେଉଥିଲେହେଁ
ପୌଜିଦାତା ଦ୍ୱାରା ଏକ ଶାସ୍ତ୍ରପତ୍ରାଳାନ ମୁଷ୍ଟିମାନ ଅନୁକାନ
ଅନୁକାନରେ ପଦତ୍ତ ହେଉଥିଲା । ସେଥିରେ ଅତି ଲୋକଙ୍କ
ବ୍ୟବରେ ପାଶଦଶ୍ରୀ ଅଦେଶ ପ୍ରତିକର ଥିଲା । ବିବାହର
ଧୂରୁଷ ପରଦାତାଗମନ ବା ବିଧରୀ ମୁଷ୍ଟିମାନର ଧୂରୁ
ନାଶ କଲେ ତାହାକୁ ଲୋକୁ ନିଷେପତ୍ୱାବ ବଧକରିବାକୁ
ଅଦେଶ ହେଉଥିଲା । କୁବାରତ ବା ନରହତ୍ୟା ଅପର-
ଧରେ ଅଧିକାରୀ ଶଶାକର ସେଇ ବର୍ତ୍ତନକର ବୃକ୍ଷଶାଖା-
ରେ ଥିଲାଯି ହେଉଥିଲେ । ଅବକାଶର ପ୍ରାପ ବା ସାରି

କରୁଥିଲାରେ ଏବନିତ କେତୋଧାରା ଦଣ୍ଡ କେ ହେଉ
ଛବ କଥା ପ୍ରକଟ ଅପରାଧରେ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ରହାନ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦତ୍ତ
ହେଉ ସବୁ । ଗୋଟିଏ ଅବର୍ତ୍ତ ଶାନ୍ତିର କଥା ଏଠାରେ
କହିଲେ ଯୋଗେ । ୨୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହାବତ୍ତାର
ଚୌଦଳିଶ ଦସ୍ତ୍ୟ ହୁଗୁଲି ଫୋକାଦାରଙ୍କ କୁରୁରେ
ଅପରାଧ ବୋଲି ସମ୍ମାନ ହେବାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେବକର ବାମ-
ପାଦ ଏବଂ ଦୟାଶୁଦ୍ଧର ମନିବଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତରିତ ହୋଇ
ସବୁ । ଛେଦନ ବାଲୀକ ଅର୍ଦ୍ଧନାଦ ନିରବରଣୀର୍ଥ ଉତ୍ତର
ବଠୋର ଅଦେଶ ପାରନ ମୁକ୍ତରେ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କର
ମୁଖ ବନ ବସି ଯାଇଥିଲା । ଅଦେଶ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରଗତ
ହେଲା ଉତ୍ସରେ ଉତ୍ତରିତ ଏଗ ଗୁଡ଼କ ପ୍ରେସ୍‌ଟ ବଟାରେ
ନିଷେଷ ପଦକ ଅପରାଧୀକୁ ମୁକ୍ତ ଦିଅଗଲ । ପରେ ସେହି
ଦତ୍ତବୟାନ୍ତର ଦ୍ୱାରା ପରିଶାମ ଯାହାକୁ ହେଲା, ତାହା
ସହଜରେ ଅନୁମେୟ । ବୁଲାଙ୍ଗାକ ବରହ ବାଲରେ
ବାଟୋୟାର ପୌଜିଦାର ଅତି ନିଷ୍ଠର ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରୁ-
ଥିବାର ଉତ୍ତରିତ ଅଛି । ତାହାକ ଅଦେଶରେ ଦାମ୍ଭ-
ମାନେ ବଜାପଥର ଡକାଇଲା ବା ବହାଜାମାର ଅପରାଧୀକୁ
ତଳ ଉପର ଦ୍ୱିଖଣ୍ଡ ବର ବଜମାର୍ଗରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଶାଖାରେ
ଝୁଲୁର ଦେଇ ସବୁ । ବସନ୍ତ ଅଛି ଏହି ପୌଜିଦାର
ଦ୍ୱାରାମଣି 'କୁରାଟେ' ଉପାୟରେ ରୂପିତ ହୋଇଥିଲେ ।
ଯାଏବା ସମୟରେ ତାହାକ ସଙ୍ଗେ କୁଠାର ରଧାଶ୍ଵର ପାରିବ-
ବୁନ ବହୁର୍ତ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁପ୍ରଭ୍ୟ ଦେଶରେ
ପ୍ରାଣହାନି ଦଣ୍ଡ ଅଦ୍ୟାପି ପ୍ରତକଳ ସ୍ଥଳେହେଁ ତାହା ଏପରି
ଭୂଷଣ ନୁହେ । ପ୍ରାଚୀନ ହନ୍ଦୁରାପତିଶଳ ବୁଜୁରୁ ବାଲରେ
ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାର ଭୂଷଣ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରତକଳ ସ୍ଥବାର ହନ୍ଦୁରାପ୍ରାଦ
ପାଠ୍ୟ ଜଣାଯାଏ । ତାହାର ବାରଣ ମେଞ୍ଚୁ ସମାଜରେ
ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ଅପରାଧ ଯେତିକ ଶୁଭୁତର ବୋଲି
ଧାରଣା ଥାଏ, ରହିର ନିବାରଣ ନିର୍ମିତ ପ୍ରାୟୁକ୍ତି ବା
ଦଣ୍ଡ ହେତିକ ଶୁଭୁତରହେବା ସ୍ଵରବସିତ । ବର୍ତ୍ତମାନ
ଏପ୍ରକାର ବୈମହର୍ଷଙ୍କ ବ୍ୟାପାର ଧର ସାଧାରଣବର ଦୃଷ୍ଟି
ଗୋପର ହେଉ ନାହିଁ । ବୋଲ୍ମାନକ ଅନ୍ୟବାରରେ
ମୁଖରମାନ ଅଭଳର ପାଠୀ ଦଣ୍ଡ କ୍ରମଣଃ ସଂଶୋଧିତ
ହୋଇ ବୁନ୍ଦର ହୋଇ ଅବିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୨୯୯ ଅବରେ
ଅଗ୍ରହାନ ଏବଂ ଯତ୍ନାନା ଦାନ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ତାରବାସ ଦଣ୍ଡ

ପରିଷତ୍ତ ହେଉ । ୧୮୯) ଶ୍ରୀକାନ୍ତେ ପବନ୍ତମେଷ ଏହି
ମର୍ମରେ ଦୋପଳ ପ୍ରଭୁ ଦରେ ଯେ, ମୁଖମାନ ଉଦ୍‌
ଅଳ୍ପ ଅପରାଧୀକୁ ମହୟଣାଥୀ ଅଳନ ଅନୁଷ୍ଠାନେ ଦଶ
ପବନ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । କିମେ ଏହା ପରବର୍ତ୍ତତ ହୋଇ ବର୍ଣ୍ଣ
ମାନ କାବସ୍ତ୍ରାଭୂପଲେ ଉଷ୍ଣମାତ ହୋଇଥାଏ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ।

ଅଳ୍ପ ଉକଳ ।

ବଜ୍ର-ଉପକୁଳ	ଅଳ୍ପ ଉକଳ
ଶୋଇଥାର ଚିରକାଳ ।	
ଢାକ ଫୁଲାଇରେ	ନ ଉଠିବ ରହେ
	ପଥିଲ ପ୍ରମାଦ-କାଳ ।
ପୂର୍ବାଳ ଅନନ୍ତ	ଅଳ୍ପ-ଫେନିଳ
	ରହିଲେ ଦୟର ପିଣ୍ଡ ।
ନିରୀଳ ଉକଳ	ଫେନିଳ ଧବଳ, ଶାତଳ ପବନ ଦଶ ।
ଆବଶ୍ୟକ ଶକ୍ତି	ସତେଜନ ମତି
	ପୁରୁତ ଫେନାକରଣେ ।
କେବଳ ନିଆସ	ପ୍ରଥାସ ପ୍ରକାଶ
	ମୁମୂର୍ତ୍ତ ଦଶା ଯେସନେ ।
ଗାନ୍ଧନ ମୃତ ପର	ପିଣ୍ଡମାତ ଧର
	ବହୁକୁ ଶୀଘ୍ର ଆବନ ।
ଦୟ ଦୟ ଦୀପ	ବଲୟ ସମୀପ
	ଅସ୍ତ୍ର ବୁଜ ନୟନ ।
ଉକଳ ଅତଳ	ରହିଲ ଚହଳ,
	ବଜିପତିଲାଣି ଦେବ ।
ନିରଶା ବାଶରେ	ପ୍ରାଣ ଉତ୍ତବାରେ,
	ନିରଗଳ ପାତ୍ର ଟେବ ।
କଷ ଲାଗି ଦଶା,	ଲୋକେ ହସ ହସା,
	କାହାଟ୍ର କେହ ଶୁଣିଅ ।
ଶ୍ରୁତି ଚନ୍ଦ୍ରାଦି	ମହାର ବବାଦା
	ଛକ୍ତାର ଦେବ ବୁଝିଅ ।

ଅଳନ ଦସନ	ନ ହି, ଅପରାନ
	ହେଉଣି ଶୀଘ୍ର ମତନ ।
ଅଳ୍ପ ବୁଣ୍ଡ ଦେଶ,	ବୁଣ୍ଡ ପାତ୍ର ଶେଷ
	ହେଉଛ ଦନକୁ ଦନ
ନମିଲେ ପ୍ରୁଣ	ଆଜ ତଥା ବୁଲ
	ବହୁଦେବ ଅର ଶାର ।
ପଦ୍ମତ ପରବ	ବରୁଆର ଠାବ
	ଜନସଂଖ୍ୟା ବରୁଆର ।
ଦୃଢ଼ ଦୁରୁମାର୍ଗ	ହେଉଣି ମିହାର୍,
	ମନ୍ଦ୍ୟଯାତ ରପତାନି ।
ଅଲ୍ଲବୁ ବର୍ବାରୁ	ବାରତାବୀ ସାନୁ
	ବଦଳା ଶିମ୍ବା ଟାଣି ।
ପଞ୍ଚିଅ ଶୋତର	ଦେଶ ପାଞ୍ଚପର
	କହୁକେ ନନ୍ଦ ଗୋ-କୁଳ ।
କପତ କନିଷ୍ଠ	ନ ପାଇ ମଣିଷ
	ଦନକୁ ଦନ ବ୍ୟାକୁଳ ।
ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସା	ଭରିଛ ପୁର୍ବଶା,
	ବୁଣ୍ଡ ଶିଳ୍ପ ଅଧେଗତ ।
ବବିଷତ ବଥା	ନ ବବର ମଥା,
	କ ହେବ ଉକଳ ଗପ ।
ସାର୍ଟିଫିକ୍ଟିଅ	ବହୁତମ୍ବିଧି
	ନିଜକୁ ମଣି ବୁଝିଅ ।
ପଣ୍ଡମା ପାଠରେ	ରହନ୍ତି ମଠରେ
	ସଲକୁ ଦର କୋଣିଅ ।
ସପଦ୍ମ ଯେମନ୍ତ	ବାବୁଏ ତେମନ୍ତ
	ଅନୁ ବୁଝିଲ ପାଇ ।
ଅପଣା ମରମା	ଦେଖାନ୍ତି ମହିମା
	ବୁଥା ଗତା-ବାନ ବାହ ।
ସେ ବର ବ୍ୟକ୍ତି	ଦେଖାଇ ବ୍ୟକ୍ତି
	ବରୁର ସୁଦେଶ ମଥା ।
ପ୍ରଥମ ଭରମ	ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଧରମ
	ତଶାର ଗୋପନ ବଥା ।
ମୁମବକୁ ପାତ	ଯେମନ୍ତ ବହତ
	ଦର ଲାଗୁ ପୁଣ୍ୟାତି ।

ଯାହାକର ମତ ପଟ୍ଟଇ ଏଣିଲୁ
 ବସ୍ଥିବ ଉତ୍ତର କହି ?
 ଧର୍ତ୍ତବୁ ନିଶ୍ଚାଳା ବଢ଼ି ଲୋହେ ବାଗା
 କଣ୍ଠକାଳ ଫଳ ନାହିଁ ।
 ଉଛଳ ପନ୍ଦ୍ରାଳେ ବହୁରେ ଏ ଜୀବେ
 ପମାଦ ବହ ନ ସରେ ।
 ଏ ଦୂଷଣ ବାହାଗା କେ ଶୁଣିବ ପୁଣି,
 ବୁଦ୍ଧି ପଢ଼ୁ ମୁଗ୍ଧରେ ।
 ଏତିକରେ ବହ ମୁଦିହେଉ ମୁହିଁ
 ଜାଗୁଛୁ ବୃଦ୍ଧା କପାଳେ ।
 ମାଗିବେ ଗାଲକେ ଚପଞ୍ଚାପାଚରେ
 ଅଧାର ଦେବେଷ୍ଟ ପାଲେ ।

“ଗମନାସ ସତ୍ୟ ହେ”

ଏକହା ବୃକ୍ଷାଳ, ମୁଣ୍ଡଲାଘରେ ମେଘ ବର୍ଷାପୂର୍ଣ୍ଣ,
ଶୈଖର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ ମାନବ ବାଜୋପଯୋଗୀ ନାହିଁ ପୁଅ
ସମ୍ମୋଗରେ ରତ, ନିଃଶ୍ଵର ଅଧିଗାନ ବନାପଥା ଦୁଇଲଙ୍ଘଣ
ଦେଇ ଏବରି ସେବଣ ହେଉଥିଲା, ମୁଣ୍ଡ ଗୁରୁବାଳୁ ହବା
ନାହିଁ, ବାହାର କା ଚାଲୁ ଘରକୁ ବାପ ଗଲାଣି, କାହାରାତ
ଭାଗି ପଢ଼ାଣି, ଶୁଣିମନରେ ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ବସି ନାମ-
ଦଥା ଲବ୍ଧାପୂର୍ଣ୍ଣ, ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଦୋର ନିପୁଣବା ରଖି
କର ଅନ୍ତରେ ଏକ ଉଚ୍ଚାଶସ୍ତର ଶୁଣାଗଲ, ଶୁଣିବା ମାଧ୍ୟମେ
ଶୁଣି ଧତ୍ତଧତ ହେଲେ କଥାଟି ଅର ବହୁ ନେହି “ଶମଳାମ
ପରି ତିର୍ଯ୍ୟକ”

ନଗରରେ ଦ୍ୱାପକାର ପ୍ରାମୂର୍ତ୍ତାବ, ବେହ ଜଳେ
ତାହାର ଅମ୍ବୀୟ ସତନମାଳକୁ ମହାଶୋକରେ ଉପାଦ
ଅନ୍ନ ଧାମକୁ ଲୁଣିଲ, ଅମ୍ବୀୟ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରର ସକଳ ଫ୍ରେଜ-
ମୟ ଚେଷ୍ଟା ଖର୍ଥ ହେଉଥିଲ, ଦକ ବନ୍ଦ ପରିଶ୍ରମ କର,
ଏଠ ସେଠ ଦୌତ ଶିଥ ଯିଥ ହୁବ ଦୃକ୍ଷୟାତ ନ କର,
ସମ୍ପ୍ରେ ସତ୍ତ୍ଵବଦରେ ନିର୍ବିଭାବ ଉପରେ ସେବାର ସର-
ତ୍ତ୍ଵାରେ ନିୟମିତ ସବେ, ସେ କାହା ଅତର ଧର୍ମର
ନାହିଁ, ସମସ୍ତଙ୍କର ଦେହ ପଦଦଳର କର, ସମସ୍ତକୁ ଘର୍ଭାର
କର, ଲୁଣିଲ; ଅମ୍ବୀୟ ସତନମାଳେ ବନ୍ଦରେ, ଏବଣ ।

ମୋର ସ୍ଵେଚ୍ଛା ପିଲୁଳ, ମୋର ଜୀବନକ ଯଥ୍ୟାଧିଦେଶ, ମୋର ଉପାସ୍ୟ, ବାର ମୋ ପାଖରେ ବୈଷ୍ଣବ, ବାର ନାନା କାର୍ଯ୍ୟ ବରୁଥିଲ, ଅଜ ବୁଝାଗେ ଗଲ, ତଡ଼କାର ସବ ନାହିଁ, କହ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲ, ଅଜ ବୁଝିବ ନାହିଁ; ଅର ଆରବ ନାହିଁ, ଅର କହ କରିବ ନାହିଁ, ମା ଯେ ବୁଝାଗେ କହି ଜଣା ନାହିଁ, ସଂସାର ବା ଜଣ ଏଥର ଅନିତ, ଅମେ ସବୁ ଯେନ୍ଦ୍ରିୟରେ ଅଛୁଁ ସମସ୍ତେ କଳେ ଏହିପର ବୁଝିବୁଛି, ତେବେ ବା ବୁଥାରେ ଏତେ ଗ୍ରୁଗୋଲ କାହିଁକି; ସେହି ଅଭୟ ପାଦପଦ୍ମି ରରଶ, ସେହି ଧର୍ମ ସକାତନାହିଁ ଅଶ୍ଵଶୀୟ, ଏ ମାୟାକାଳ ବହି ନୁହେଁ, ଧର୍ମପତ୍ରାହିଁ ସାର” କବ କହିଲେ “ଶ୍ରୀ ଅଜ ଏ ଅନିତିଶୂନ୍ୟ ଦେହରେ ପ୍ରୟୋଜନ କଣ, ଗୁର ଏହାର ସହିକାର କରିବା, ଜଗତରେ ସଂସାରର ଅନିତିତା ବୋଷଣା କରିବା, ସମସ୍ତକୁ ଧର୍ମକଥା ଶୁଣାଇବା, ବୁଦ୍ଧ, ଅଜ ଏ ବୁଦ୍ଧ ସଂସାରରେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ, ମୂଳ ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣରେ ‘ପମନାମ ସବେ ହେ’ ବୋଲି ବୋଷଣା କରି ଘରିଲେ ।

ଜଗତର ଅନିତିତାର ତରମ ଦୃଢ଼ାନ୍ତ ବୋଷଣା କରି ପୁଣିରେ ବହନ କରି ଗଲିଲେ । ସେହିକରେ ନୁହେଁ, ସମସ୍ତେ ତାମ୍ଭ ନିରାନ୍ତ ଅସାର ପଦାର୍ଥ ମନେ କରି ତାହାକୁ ଜ୍ଞାନ ଅଗ୍ରିରେ ନିଷ୍ଠିଷ୍ଠ କରି ଦୟା ଦୟା କରିଦେଲେ । ବୁନ୍ଦୁ ମାନବ ! ତୋର ଉତ୍ସମଦଶ ଏହି-ଏଷମାନ ତୋର ଏତେ କବ, ଦମ, ଅଭିମାନ, ଅହିକାର ; ତୁ ବୁଥାରେ ତୋର ଅଶ୍ରୁବର୍ଗୀ ପଦଦତ୍ତ କରୁ, ସେମାନକୁ କରିଣା ବଢ଼ନ ପ୍ରୟୋଗ କରୁ, ବାର ସାମାନ୍ୟ ଶ୍ରେୟ ପଦାର୍ଥ ନିମେତ୍ତ ତୁ ଅନ୍ୟାୟ ସଜନ ସହିତ କଳହରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଉ; ତାହାର ଅମ୍ବାୟତା ନାହିଁ କରି ତାକୁ ବିଲାଶଗ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରୁ ଦୟା ଜାଣିବା ଉଚିତ ଯେ ତାହା ମାକୋବୋତିତ ଧର୍ମ ନହେଁ । ପରମ୍ପର ହେଉ ଓ ମେଷୀର ବନ୍ଦନରେ ଜାତୀୟତ ହୋଇ, ଶ୍ରୀର ସଙ୍କରେ ପୁଣି ସହାନୁଭବ ପ୍ରକାଶ କରି, ତାହାର ବିପଦରେ ବ୍ୟାକୁଳତା ପ୍ରକାଶ କରି, ସଂସାର ପଥରେ ଅଗ୍ରପର ହେବା । ମହାନ୍ଦୁର ଲୋକର କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଅନ୍ତେମାନେ ଯେତେବେଳେ ବୁଥାରେ ସାମାନ୍ୟ ସ୍ଥାପି-

ଲାର ମିଶ୍ର ଦୃଢ଼ ବର୍ଷବିଂ ପଥରୁ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ନାହିଁ ଅନ୍ତେମାନ ବାଧନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଥାଇ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅଦେଶ କରେନ କରି ନାନା ପ୍ରତାରଣରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଶୀଘ୍ରାଧିକ ବର୍ଥାଇ, ଅମ୍ବାନବ୍ର ଦେତେ-ଦେଲେ ସ୍ବରଗ ବୟବା ଉଚିତ ଯେ ଯେଉଁ କରନ୍ତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ସାବ ବ୍ୟକ୍ତିର ହୋଇ ଅନ୍ତେମାନେ ଶୀଘ୍ର ଉଦ୍‌ବଗ୍ଦିତ ଯେ ଆର୍ତ୍ତ ତାହା ର ପରାମାନ ଦହୁ ଦୁର୍ବେଶ, ବଢ଼ ଶୋତାପ୍ରୀଣି; ସେ ସବୁ ଶଶୀପ୍ରୀଣି; ଯେଉଁ ବମଳ ଯଶ ଉତ୍ସାହର କରେ ମାନବ କରନ୍ତରେ ତୈରସ୍ତରଣୀୟ ହେବ, କରନ୍ତରେ ଯେଉଁ ମହାତ୍ମ ଉଦ୍‌ବଗ୍ଦିତ ପରାମାନ କରିବାର କାଗଜ ସ୍ଵର୍ଗରେ ତାଗତ ସ୍ଵର୍ଗ, ସେ ଯଶ, ସେ ମହାତ୍ମ, ସେ ଉଦ୍‌ବଗ୍ଦିତ ବାନ୍ଧୁମୟ; ହିଂସା ରୂପା, ଦେବ, ଓ ବୁଥାରମାନ ହେବେ ବାହାର ଉଦ୍‌ବଗ୍ଦିତରେ ଜେନାହିଁ, ବା ନେବନାହିଁ; ତାହାର ଗତ ବେବଳ ନରକ ଅନ୍ତକୁ ।

ଦୃଢ଼ ଶର୍ମୀକର ସେହି ମହାବାକ୍ୟ ‘ସୁର ନିର୍ମନି-ଠେଠା’ କୁ ସବା ସ୍ବରଗ କର ପାପ, ତାପ, ଅପରାଧ, ସ୍ମରନକୁ ଦୂରରେ ରହ, ମେଷୀକୁଟିରେ ଆଶୀର ହୋଇ ସଂସାରପଥରେ ଅଗ୍ରପର ହେଲେ ନିଧି ବିମଳ ଶାନ୍ତିରେ କରିବ । ଅନ୍ତା ଏହି ଦିନ ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ ସବଳ ସମ୍ବଦ ସମ୍ବଦରେ ଉଚିତ ହୋଇ ବାର କରେ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ଅଗ୍ରମବାଲରେ ଅମ୍ବାନକୁ ଏହି ଜକ୍ତ ଶର୍ମାର ବହୁତ କରି କେଇବେଳେ ଯେତେବେଳେ ବେବଳ ଧର୍ମର ଜ୍ଞାନକୁ ବଜାର ନେବାକୁ ଦୟା, ସଂସାରର ଅନିତିତା ସ୍ଵରଗ କରି, ବୁଥା ମାୟାକାଳ କୁଣ୍ଡ କରି ଧର୍ମର ବୋଷଣା ବରିବାକୁ ସମସ୍ତକୁ ଅହୁକ ବରିବାକୁ ଦୟା ସେତେବେଳେ ଭ୍ରାନ୍ତମାନବ କାହିଁ କବେଳୁ ବାଧାକ ନ ହୋଇ ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ବିଭାଗର କରେ ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ବରିବା କଠିନ ବ୍ୟାପାର, ତାହା ବିଶ୍ଵାନ୍ତାବିର ଦିନ ପରିଶ୍ଳନର ଏକ ଅପରାଧ ମାତ୍ର ଏହାକୁ ଉଦ୍‌ବଗ୍ଦିତ ସାଧକଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଗବାନ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ବହୁପଦ୍ରେଷ୍ଟ

“ଅନ୍ତନ୍ତରେ ଉତ୍ତାପନ କରିବି ପମନରଭ ।
ଶେଷା ପ୍ରେରଣ ମେହନ୍ତି ବିମାର୍ଯ୍ୟ ମତପର ।”

ଅଶ୍ରୁ ଅଗରେ ନିତ୍ୟାନିତ୍ୟ ଅନନ୍ଦଚାସ୍ପଦ ଘଟଣା
ମନ ସମରଳ କର ମାନବଙ୍କ ହୃଦୟ ଏବେ ମେହାବର-
ଗରେ ଅଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଅନନ୍ଦୀ କୟାଳୁ ନିତ୍ୟାନିତ୍ୟ କର
ଅନ୍ତରେ ହେଉଥାଏ; କଣେକ କରରେ ମୃଗ୍ନ ହୋଇ ଅମୃତ
ହୃଦୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପଢ଼ିଥିବା ଏମନ୍ଦରେ “ବିମଳାମ ସତ୍ୟ
ହେ” ଏହ ବିଦ୍ୟାକାଳପାଠରୁ ଅଜବୁ ଟିକିଏ
ବୁଝି ଉତ୍ସବ ଅବଶ୍ୟକ ।

ଓଡ଼ିଆ ଧାରୁତତ୍ତ୍ଵ ।

ପୂର୍ବାନ୍ତବୁଦ୍ଧି ।

୧୮ ଟୁଳା

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରବଣେ କୁ ଦାନାଦାନେ କଇଥେ ଲୁହ ଛେଦନେ
ଏହ କଖନେ ଉତ୍ୟେତେଷା ମନେ, ଶଙ୍ଖ ପ୍ରଯୋକୁବ୍ୟ—
ଶୁଣଇ, କୁରାର କଣର ଲୁଗଇ, ଧୂର—ପ୍ରାକୁତ ପ୍ରବାସ”

ଡ଼ିଅରେ ଏହ କଖନାର୍ଥ ପ୍ରାକୁତର ଧୂଣ ଧାରୁର
ଧକାର ସୁଲେଖକାରହୋଇବା ଯୋଗୁ ଫୁଣାଧ୍ୟାରୁ ହେଇ ।

ସଂମୂଳ ଓ ପ୍ରାକୁତର ପଦାନ୍ତର ଧକାର ଡ଼ିଅରେ
ଧକାର ହେବା ଅନେକ ସ୍ମଲେ ଦେଖାଯାଏ—ସଥା—

ସୁଦ୍ଧା=ଜୁଣ, ଅବୋଧ=ଅମୃତା, ମଧ୍ୟ=ମହି, ମୁଖୀ=
ଶିଥୁର । ପ୍ରାକୁତରେ ସ୍ଵାଧ=ଡ଼ିଅରେ ହେତୁ ଧୂନା=ଧୂଣା=
ଧୂଣା—ଇତ୍ୟାଦି ।

ଧୂଣ ଧାରୁ ଡ଼ିଅରେ ପ୍ରଥମେ କଖନାର୍ଥରେ କେବଳ
ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ କ୍ରମଣ ତର ସ୍ଵର୍ଗାତରଣ-ହୈକିବା,
ଲୁକି ହୋଇବା, ବାମୁତିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅର୍ଦ୍ଧରେ ପ୍ରୟୋଗ
କର ନାହିଁ ।

ସଥା ।

ଅତି ନିନିତ କଥା ଶୁଣି, କେଣେ ଉଠେଇ ଶିରକୁଣି,
(କୁଣି=କଞ୍ଚାର) ।

କଖନାର୍ଥ ଦାଣ ଭବଗତ, ଇତ୍ୟାଦି ।

୧୯ ତାବ ।

ଏହ ଅଛାଦନାର୍ଥ ଧାରୁଟି ପ୍ରାକୁତ ଦକ୍ଷ ଧାରୁରୁ କାତ,
କୁଳୁର ସ୍ଵର୍ଗ ଲେପଯୋଗୁ ପୁର ଅକାରର ଆଜାର, ଏକ

ପରେ ପୂର୍ବେତୁ ପଥମ ବଣୀଗମ ହେଉ । ବନ୍ଦ ଧାରୁଟି
ପୁରା ପୂର୍ବରେ ନିତ୍ୟ ଅଟେ ।

ସଥା ।

• ହଞ୍ଜ ଗର୍ଭହିତକ ଦୁଇଅରାପ=ଡେଟିପିଧେହିପର୍-
ସାରକଠ ।

ମୁକୁତକଟିକ ।

୧୯ ଟୁଳା ।

ଦସର ତତ୍ତ୍ଵହିତକ ତୁଳର ହମ ରହିଲେ ବନ୍ଦ=ଦଶ
ଶୁଣି ହୃଦୟ=ବନ୍ଦରେବେଳମେହାରୀ ବନ୍ଦ । ପାଞ୍ଚର ।

ବୋଧ ହୃଦୟପ୍ରାକୁତରେ ବନ୍ଦନାର୍ଥ ଏହ ତୁଳଖାତୁ ଅନ୍ତରେ
ପରେ ହୋଇ ବାତାର କର ଡ଼ିଅରେ ତଳ ଧାରୁ ହୋ-
ଇ ଅଛି । ପାଞ୍ଚତ ଶବ୍ଦ ଡ଼ିଅର ଅଧିରେ ବେଳେବେ
ମୁଲେ ତର ର ହେବା ଦେଖା ଯାଏ । ସଥା

ପରିହାର=ପତିଅର=ପତିଅର ।

ଶାତୀ=ସାତୀ=ସାତୀ, ଇତ୍ୟାଦି ।

୨୦ ନିବାର ।

“ରହୁବେ ! ପିଟୁର ଏବଂଚେତନ୍ ଶିକୁଲେହ=ରହୁବେ
ତାତ୍ତ୍ଵହିତରେ ଡେଟଂନିଷ୍ଠାଶ୍ୱ—ମୁକୁତକଟିକ”

ଏହ ଶିକୁଲ ଧାରୁ, ଡ଼ିଅର ଯାର ନିବାରିଦିଅ,
ନିବାରିଦିବେବ, ନିବାରିଅଛି, ଇତ୍ୟାଦ ସ୍ମଲେ, ଦୃହ ତୋଗ-
ପୁଲକ ନିବାରଧାରୁ ହୋଇଅଛି ବୋଲି ବହିବାରୁ ହେବ ।

୨୦ ନିଗତ ।

ଏହ ଧାରୁର ଅର୍ଥ ଜଳାଦ ପଦାର୍ଥ ଗନ୍ଧପତିବା ନି
ଭପର୍ଶର୍ମହୂବ ପଦ ଧାରୁ (ଗଲ ଧାରୁ ମଧ୍ୟ ସହଜେ ହୋଇ
ପାରେ) ପ୍ରାକୁତରେ ଶିବତ ହୋଇ ଡ଼ିଅର ଅଧି ବ
ମୁଲେ ଗ ହେବାରୁ ନିଗତ ହେଇ ।

ଡ଼ିଅରେ କେତେବ୍ସମେ କର ‘ଗ’ ହୁଏ—ସଥା
ପୁରବାତ=ପୁରଜା । ମୂରା=ମୂର୍ଗା ବା ମୁରୁଗା
ଇତ୍ୟାଦି ।

କଥଂ ହୀର କୁମୁଦାଦୋହ ସହଅରପାଦବାଦୋ ମଧ୍ୟ-
ରନବିନ୍ଦ୍ର ଶିବତତ୍ତ୍ଵ ।

କଥଂ ମୂରକୁ ମୂରାଦ୍ୟେ ସହଜାରପାଦପାଦ ମହରନବିନବୋ ।

ସଂ ପ୍ରା ତ୍ରେ

ନିପତ୍ରେ (ନିପଲତ୍ରେ)=ଶିବତତ୍ତ୍ଵ=ନିଗତତ୍ତ୍ଵ ।

ମୁକୁତକଟିକ ।

୧୯ ପା

ପି ଉପର୍ଗଣ୍ଡକ ଅଥ୍ ଖାରୁ ପାକୁରେ ସାବୁ ହୋଇ
ଥିଲା । ପରେ ତେଣୁ ଅସି ଅନ୍ୟାନ୍ୟକ ଲୋପ ସ୍ଥାବର
କର ପା ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟକ ଲୋପ
ହେବା ସହଜକଥା—ଯଥା—ବ୍ୟବ୍ୟବ=ହୃଦୟ, ସରବ୍ର=
ପର, ବନ୍ଧୁ=ବନ୍ଧୁ, ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ଵର=ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ଵରାଦି ।

କବି ପାକୁ ତନବଳା-ରବଣା ସବଣା

ପଦ ପାମେମି ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ଵର-ରବଣା-ଶରଣାଦ ।

ପିଲାଳ ।

୨୦ ପାର ଓ ପାତ *

ପାରଲେଖି ଏବେ ଦେବ ବିବରନ ।

କଲେଇ ଶୈରେ ହର୍ଷ ସିଂହାସନ । ତରିତା

ଅବେଶେ-ଏବେଷେ ଅବେଶେ ଅବେଶେ ରୂରେ ପଶତ
ପାରଲେଖି ।

ବ,ଚ,ଶ

ରତ୍ନାଦିପୁଲେ ସଂସ୍କୃତର ପତ୍ର ଖାରୁ ପାକୁରେ ପର
ହୋଇତେଣେ (ପ୍ରୟୋଜନକାର୍ଯ୍ୟରେ) ପାର ଏବଂ ଏବଂ ପୁଲେ
ତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ପାତ ହୋଇଥାଏ ।

ଯଥା ।

ଜର ପରିବ ବବହୁଁ ଗୁରୁ ।

ଯଦ ପରିବ ବଦାରେ ଗୁରୁ । ପିଲାଳ ।

ପାରବା, ପାତବା (ଶୟାମ ପକ୍ଷାଭବା ଅଥବା ଅଶ୍ଵ-
ରଣ ବଦାଭା ଅର୍ଥ) ଏହିପର ବେବଳ ପ୍ରୟୋଜନକାର୍ଯ୍ୟରେ
ପୁଲେ ପାକୁରିପର ତେଣେରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵାନେ) ର କାର ଓ
ତ କାରର ସାମ୍ବନ୍ଧ ଧିକାଯୋଗୁଁ, ପାର ଓ ପାତ ଖାରୁଥୟ
ପତଧାରୁ (ପ୍ରୟୋଜନକାର୍ଯ୍ୟରେ) ବେବଳ ରୂପାନ୍ତର
ବୋଲି ବହୁରେ, ଉଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତା; ବନ୍ଦୁ ପ୍ରୟୋଜନକାର୍ଯ୍ୟରେ
ପର ଧର, କର, ମର, ଧୂପ, ଖୂପ, ନିଅ ପ୍ରକର
ପର ସ୍ଥାନପାରେ ପତ୍ର ଖାରୁର “ପତା” ଏହିରୂପାନ୍ତର
ହେବାମାତ୍ର “ପାତ କା ପାର” ପ୍ରଥମୋତ୍ତର ରୂପଦ୍ୱୟ ସ୍ଥାନ-
ନୁଷ୍ଠାରେ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ଥାନପାରୁ ହେଲେ ।

* ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତାକାର ଖାରୁ କିମ୍ବାରୁ ପଦକ ପ୍ରଦୟାକାରାର୍ଥରେ
ଛି । ଏହିରେ ଖାରୁରେବର ବନ୍ଧମିବ ସବ ସମ୍ବନ୍ଧ ସଲେ ସବୀ
ପାକୁରିଗାରିବ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଏ ପୁଲେ ବୁଧାନବାବୁ ହେବ ।

ତଥାର ଓ ରକ୍ଷାରକ ସାମ୍ବନ୍ଧ ଯଥା ।

ମରବ = ମରବ । ମରିବ = ମରିମର । ଅନୁବନାଶ =
ଅନୁବନାଶ । ଉତ୍ସାହ = ଉତ୍ସାହ ଉତ୍ସାହ ।

“ ପାଲଟ ।

ଏହି ଖାରୁଟି ପତାବର୍ଷନାର୍ଥ-ବୋଲିବ ପାକୁରିପରିଷକ୍ତ
ଖାରୁରୁ କରୁ ହିମେ ସେହି ଅର୍ଥର ସାମ୍ବନ୍ଧରେ ପରବର୍ତ୍ତ-
ନାନ-ଅର୍ଥରେ ଦେବା ତେଣେରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ହେଲା । ଯଥା
ପଥକୁ କୁତୁହାର ପାଇବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥାର
ପରବର୍ତ୍ତ ସ୍ଥାନମୁକ୍ତ ପରିବ ଦ୍ୱାରାନି । ପିଲାଳ ।

“ ବିବ ।

ବି ଉପର୍ଗର ପୂରବ ହାତ ଖାରୁରେ ବିକୁ ହୋଇ
ତେଣୁ ଅସି ଉଚାରଣ ସୌଭାଗ୍ୟରୁ ବିକୁ ହୋଇଥାଏ ।
ଯଥା

ବେ କୁତୁହାର ହାତଙ୍କୁ ଅବେଶଃ କୁଶାଦେଶ୍ୟ
ବିବତ ଦିବୁର ଦିବଗର ।

ପାକୁରିପାଶ ।

“ ବିଗତ ।

ଏହି ଖାରୁର ଅର୍ଥ ବିପଟ୍ଟନ, ବରବା ଓ ହେବା ଅର୍ଥ
ମଳ ବିରତିକାର । ସେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ବିପଟ୍ଟନ ଏପର
ପୁଲେ ଏ ଉପର୍ଗରଙ୍କ ପତ୍ର ଖାରୁ ପଥମେ ପାକୁରେ
ବିଗତରୁପେ ପରିଣତ ହୋଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ହେଲା ।
ଯଥା ।

ବିମରସଂହ ବିହତଦେହୁଁ କୁଶମେହୁଁ

ବିମରସ ସଂହ ବିପଟ୍ଟନେହୁଁ କୁଶମେହୁଁ

ବିମରସାକଣାହୁଁ—

ବିଗତଖାରୁ “ଗ” ମୂଳ ସଂମୁଦ୍ରର ବିପଟ୍ଟନ “ଦ”ର
ପରବର୍ତ୍ତନରେ ହୋଇଥାଏ ।

“ ବୁଦ୍ଧ ।

ବୋଧତ୍ୱର ପଦୋତ୍ତର ପାକୁର ତୁବ୍ୟାକାର ବର୍ଷି ପା-
ବର୍ଷକ ହୋଇ ତେଣେରେ ବୁଦ୍ଧ ଖାରୁ ହୋଇଥାଏ ।

“ ବଲ ।

ଏହି ଖାରୁ ଅର୍ଥ ଅସ୍ଥବହେବା

ବୁଦ୍ଧ ହିଁ ତାକର ବିଲାଳ ପବି—ନିନବେଶ୍ୟ ।

ବୋଲୁତ୍ତିଏ ଏହି ବଳଧାରୀ ପାକୁରେ ବନ୍ଦିଅଷ୍ଟଦର
ଅନୁଭବରେ ଜାତ—ଯଥା

ବଳା ବଳିଅଂ ପରମ୍ପରାଜ

ସମେଃ ଅନୁତ୍ତଂ ପରମ୍ପରାଥ—ବନ୍ଦିମୋଦଣୀୟ ।

୨୮ ମୁଦ୍ରା ।

ଏ ବାହିଧନ ଅନୁଦେଶ କାଳଦେଶ କହି ଏକମାସ
ହେଉ ବୁଲାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ଏପରି କାଳ ଅତିବାହିତ
ବୁଲାଇଥିଲା । ଏହିର ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଥମେ ପାକୁରେ “ଅତି-
ବାହିତ କରିବା ଅର୍ଥବୋଧକ” କୋଣ୍ଠା ଧାରୀ ଉତ୍ତରରେ
ବୁଲାଇଥିଲା ପ୍ରସ୍ତ୍ରାଚକାର୍ଥରେ ବନ୍ଦିହୁତ ହେଉ । ପରେ
ମୁଦ୍ରାଅର୍ଥର ବନ୍ଦିରେ ସାମ୍ନ୍ୟ ରଖି ରୁମିବା ଅର୍ଥରେ ସୁନ୍ଦା
ବନ୍ଦିର ବରଗଲ ବୋଲି ଲଙ୍ଘାଯାଏ । “ବୁଲଧାରୀ
ଦେବନ ଅତିବାହିତ କରିବ ଅର୍ଥ ହେଲେ ପ୍ରସ୍ତ୍ରାଚକାର୍ଥ”
ଯଥା ।

ହୁଏ ଛାତ୍ର ଶିକ୍ଷାରେବେଳେ କରିବାକୁଣ୍ଡରିଯଷା
କାମିଳୀ—ହୃଦ୍ୟ କୁର୍ଦ୍ଦ-ଶିକ୍ଷାରେବେଳୁରଗାତିବାହୟ
ସା ଯାମିଳା । କର୍ପୁରମଙ୍ଗଳ ।

୨୯ ମଳ ।

ମୁଦ୍ରାଖୀ ବାଲୁକୁଣ୍ଡ-କଣ୍ଠେ କହେ କରେ ନେବ ସୁମ
ମଳ, ପାବଞ୍ଜା ।

ଏହି ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଥମେ ସଂସ୍କରଣ ମୃଦ୍ଦ ଧାରୀ ପାକୁରେ
ମଳ ହୋଇ ପରେ ଉତ୍ତରକୁ ଆସି ବିଶ୍ଵାର ରିମାର୍ଥ ସୁନ୍ଦା
ଶ୍ଵାସର ବରିଅଛୁ ରିମାର୍ଥ ଧାରାର ବରିଧାରୀ ଏହି
ଧାରୁଟ୍ଟିକ ପାକୁର ଧାରୀ ସ୍ତରେ ନିରହ ପାକୁର ଜ ଧାରୁରେ
ଗଣନ କରିଥିଲୁ ଯଥା ।

ମୃଦ୍ଦ—ଅର୍ଥ ଧାରୋରନ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ଲୋଭଦତ ।

ପାକୁର ପକାଶ ।

୨୯ ମଳକ ।

ଏହି ଧାରୁର ଅର୍ଥ ଧାରୁଟ୍ଟିକବା କିମ୍ବା ନିପ୍ରେକ୍ଷିତ ହେବା ।
ସଂସ୍କରଣ ମୁକୁଳ ଶଳ ପାକୁରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମନ୍ତ୍ରିଲ ହୁଏ,
ଏହି ମନ୍ତ୍ରିଲ ଶଳରୁ ବିଶ୍ଵାର ରିମାର୍ଥରେ ଉତ୍ତର ମରଳ-
ଧାରୁଟ୍ଟି ସ୍ଵର୍ଗଦିବୀ ଲଙ୍ଘାଯାଏ, ଯେହେବୁ ମୁକୁଳ
ପକାଶ ଅର୍ଥ, କରି ଅର୍ଥାତ୍ ରବିଷ୍ଟ୍ୟମାନ କାନ୍ତି ବା ପ୍ରକାଶ-
ରତ୍ନ, ଏହି ପଦ୍ମ ମୁକୁଟର ହେଲା,—ଏପରି ସ୍ତରେ

ପ୍ରଥମେ ବୁଲ୍ଲା ବୁଲ୍ଲା ହୋଇ ସମୟ ବିଶେଷତରେ ମନ୍ତ୍ରି
ହେଲା, ଏପରି ଅର୍ଥ ସୁନ୍ଦା ବହୁବାହୁ ହୁଏ, ଅତିବ ମନ୍ତ୍ରିଲ
କରିବେ ବାହୁ ଓ ପ୍ରକାଶର ବହୁବ ଅର୍ଥ ବହୁବ ନ ଅଛି
ଏହି ଅର୍ଥର ଅନୁଗ୍ୟରେ କରିବି—ପାକୁର ମରଳ
ଶଳର ଅନୁଭବରେ ଉତ୍ତର-ମରଳ ଧାରୁର ବ୍ୟବହାର
ହୁଏ,—ଯଥା ।

କୁମୁଦାର୍ଥ—ପିଅଦ୍ୟାର୍ଥ, ମରଳା ବଦ ବହୁତାର୍ଥ—
କୁମୁଦାର୍ଥ—ପିପ୍ରଦ୍ୱାରାର୍ଥ, ମନ୍ତ୍ରିଲାବୁବହୁତାରାର୍ଥ
ରହାବିଳାନାଟିବା ।

୨୯ ମୁଦ୍ରା ।

ସଂସ୍କରଣ ମୁଦ୍ଦ ଧାରୀ ପାକୁରେ ମୁଦ୍ଦ ହୋଇ ଉତ୍ତର-
ଅକୁ ଅର୍ଥ ସିଂହ ଦ୍ୟାଗ ବରିଅଛୁ—ଯଥା ।

ଅଭ୍ୟବେ ଉତ୍ତରିଦୀ ଦେବା, ତାପ୍ତମୁକ୍ତିଦିନମୁହୋ ହେବ
ଅପ୍ରେଷେ ଉପପୁରୀତା ଦେବା, ତର ସୁମୁତ୍ତମିଶ୍ରମୋରବ ।

ବନ୍ଦିମୋଦଣୀୟ—

୨୯ ମେଣ୍ଟୁ ଓ ମିଟ ।

ଯଦ ଏହି ଅଭ୍ୟବୁ ମେଣ୍ଟୁକୁ ତେବେ ତୋହର ମରଣ
ହେବ ।

ଏ ସ୍ତରେ ମେଣ୍ଟୁ ଧାରୁର ଅନ୍ୟଥା କରିବା ଅର୍ଥ ରକ୍ଷଣ
ମୋହର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ମେଣ୍ଟୁବେ—

ଏ ସ୍ତରେ ଦୂର ବା ନାଶ କରିବା ଅର୍ଥ

ପାକୁରେ ପ୍ରେକ୍ଷି ଉତ୍ତର ଅର୍ଥରେ ମିଟ କିମ୍ବା ମେଟ
ଧାରୀ ପ୍ରଳେଖିତ । ଅତିବ ଜଣାଯାଏ ପାକୁରେ ମିଟ କିମ୍ବା
ମେଟ ଧାରୀ ଉତ୍ତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅଗମିତ-ପ୍ରଥମବର୍ଣ୍ଣର
ସହି ମେଣ୍ଟୁ ଅଭାର ଧାରଣ କରିଅଛୁ, + “ନୁହିପୁରେ
ପଞ୍ଚମବର୍ଣ୍ଣମରାଇ ଉଦାହରଣ ଦିଅ ଯାଇଅଛୁ” ମିଟ କିମ୍ବା
ମେଟ ଧାରୀ ପାକୁରକୁ କୌଣସି ସଂସ୍କର ଧାରୁର ଅସିଥବା
ଯଶା ଯାଇନାହିଁ ଏ ଦର୍ତ୍ତି ତାହାର ନିଜ୍ୟ ହେଉଥିବ—
ତାହା ନ ହେବେ “ପମ୍ବକ” ଏହି ପଦ୍ମରୁ ଉନ୍ନିଷ୍ଠିବ—

୨୯ ମେଣ୍ଟୁର ପ୍ରସ୍ତ୍ରାଚକାର୍ଥରେ ବିଶ୍ଵା ବି ଅର୍ଥ ପ୍ରବାଶ ଦର୍ଶ—
ତେବେବେ ମାନ୍ୟର ଲଭ ଏ ଦଶ ।

ମେଣ୍ଟୁରାଧାରୀ ରବ-ବେଶ ବଳସା—ବୁଲଧାରୁବିଦିବ
(୧ ସ୍ତରେ ନିଜାର ବରଦା ଅର୍ଥ ।)

କୁ ଯଥା ।

ମିଠ—ଦେବମ୍ଭ ଦେଖିଅ ଦେଶ ମିଠାପ

ଦେବେନ ଲଭିତଂ ବଃ ପ୍ରମାଣ୍ଟ—ପିଲ ।

ମେଘ—ପୁରୁଷଙ୍କ ପରିଅକା ଦକ୍ଷ୍ୟ ଗୁରୁଷିର ଅର୍ପି
ସେଷ ମେଟିଲ୍ସ୍—

ପୂଜା ପ୍ରମାଣ ପଦ୍ମାକାର ଦେହ ଗୁରୁଶିରେ ଏବଂ
ଶେଷ ଲୋପାୟ ।

ଦେବେବ ପୁଲେ ଗୋତ୍ର ପାକୁତ ମେଠ ଧାରୁ ଅନ୍ତଳକ
ରୂପେ ଓଡ଼ିଆରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ହୃଦ—ଯଥା, ପ୍ରାମେ ମିଠାର
ଶ୍ରୀ ଚାକୁତରେ, ନ, କେ,

• ୩୦ ସଂକଳ ।

ଏ ଧାରୁର ଅର୍ଥ ପାଲିବା, ଦୁଃଖାଦ ନିବାର ରଖିବା ଓ
ସହିବା, ପାରୁତ ସଂରକ୍ଷଣ ଧାରୁ ପ୍ରାନେ, ବିଶ୍ୱାସରେ
ସ୍ଥାବାର ପୂରୁଷ ଓଡ଼ିଆରେ ପବେଶ କର ପମ୍ପାଟ
ହୋଇଥାଏ ।

ଯଥା ।

ପୁଣି ଉତ୍ତର ସଂରକ୍ଷଣ—ପୁନରୁତ୍ତର ଅବଧାୟୀୟ ଶ୍ରୀ
ଏହ ବାବ୍ୟଟିକ ଓଡ଼ିଆରେ ଉତ୍ତରେ ଏହପରି ହେବ—
ପୁଣି ଉଠର ସମାଳ—ଏ ପୁଲେ ବାବ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଗ
ଅଞ୍ଚଳ ବାଢ଼ିଶା ଅଛି ।

• ୩୧ ହାତ ।

ସଂପୁର୍ଣ୍ଣର ହଳ ଧାରୁ ପାକୁତରେ ହଣ ହୋଇ ଓଇ-
ଅକୁ ଅସି ମୂରାର୍ଥ ସାମଣ୍ଜସ୍ୟରେ ବିହୃତ ଉଗାର୍ଥ ସ୍ଥାବାର
କର ହାତ ହେଲ ।

ଯଥା ।

ସମ୍ମନନ୍ଦ ଶକ୍ତିଶା କୋଇ ଗଛ କଢ଼ିଅ

ସର୍ବମନ୍ଦିର ଶତ୍ରୁକ ହତ୍ତି କୋଣି ନ ପଲାୟିଛି—

ପିଲ ।

—————

ହିମଶା ।

ଉତ୍ତରକାଳୀ ।

(ବିମୁଦ୍ରା ॥)

(୧)

ଉତ୍ତରପୁର ଉତ୍ତରକାଳାକ ବିଷୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିମୁଦ୍ରାଟି
ପଢ଼ିବି ଅଛି ।

“ବହୁ କାଳ ପୂରେ, ଯେତେବେଳେ ଉତ୍ତରପୁରାକ-
ବର ଉତ୍ତରପୁର ପଦ୍ଧତିରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାରେ
ଧାରୀ, ଉତ୍ତର ଓ ମହାପରିବହନମାନୀ କାତି କେବଳ
ପ୍ରତିବାଧୀ କି ପମାନକର ସମ୍ମାନ ଓ ରୂପ ପ୍ରତି ସବେ,
ବେଳେ ସମୟରେ ସହା ପ୍ରଣାମ-କୁମ୍ଭ ଉତ୍ତର ଶେଷ ହନ୍ତୁଧର୍ମର
ଓ ହନ୍ତୁ ଅନ୍ତିତ୍ତର ବେଳୁପୁଲ ଦୋଷ ବରତର ଦୂର-
ମେ ପଦେଶପୁ ମାତ୍ରାମାନକ ସାବ ପରମ୍ପରା ହେଲାମ୍ଭା ।
ବେଳବା ଶିବ-ବିନ୍ଦୁନର ପରବାଣୀଗତ ଉତ୍ତରପୁର ଶିବ-
ମାନକର ମନୋମୁଗ୍ଧର ବାବୁକାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବାରୁ, ବେଳବା
କଳସ୍କୃତହାତା ଉତ୍ତରାଥକର ଦର୍ଶନ ଲାଗି କର ମୁକ୍ତି
ପଥ ଉତ୍ତର ଉତ୍ତରବାବୁ ଏହ ପୁଣ୍ୟ ଭୂମିକ ଅଗମକ
ବନୁଷରେ ।

ପେଣ୍ଡିମୟର ପଟକା ବକୁତ ହେଉଥାଏ ସେ ସମ-
ସରେ ଉତ୍ତରର ଅନେକାଂଶ ଅରଣ୍ୟମ୍ୟ ଧାରୀ
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଶେଷକୁ ଯିବା ପାଇଁ ବୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥ
ନ ସବାବୁ, ଉତ୍ତରପୁରର, ଅନ୍ତର ପଥ ବଦେଶୀୟ ମାତ୍ରା
ଅନେକ ସମୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପଥବୁନ୍ତି
ହୋଇ ପଢ଼ିପୁରେ ।

ଦନ୍ତକରେ ପୁରଗୋଟି ସୁବକ ରତ୍ନ ସନ୍ଦର୍ଭକୁ
ବୌଣସି ଅରଣ୍ୟ ବାଟେ ଅନ୍ତରେ । ସୁବକମାନକ
ଦେଶରୂପା ପଦ୍ମି ଦେଶୀୟ ଅସ୍ତବାସୀ ବେଳ ଉତ୍ତରାଥ
ଯାଇ ଧାରୀ । ସୁବବସ୍ତୁ ସାଧାରଣ ପଥବୋପଯୋଗୀ
ଦେଶରୂପାରେ ଉତ୍ତର ପଥରେ ପଥର ଦୂରମତା ଓ
ଦୂର୍ମାତ୍ର ଦୂର ହେଉ ଥିବା ସଜ୍ଜାତ ସୁରକ୍ଷା
ଅଭ୍ୟାସ ବିଶତଃ ହେଉ ସେମାନେ ଅସ୍ତବାସନ୍ତଃକରେ ।

ଦିନେ ଦିନେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ୟ ଉତ୍ତରକୁ ବାର୍ଯ୍ୟରୁ ବିରତ ବରର
ଅସ୍ତବାତ ତୁଳାବରମ୍ଭ ହେବେ; ପ୍ରବୃତ୍ତ ଦେଶ ପତିଷ୍ଠାର
ହୋଇ ମତିକ ଦେଶ ଧାରଣ କଲେ, ବନ୍ଦବାସୀ ପରାମାନେ
ନାନା ଦର୍ଶନରୁ ଉଚି ଅସି ସ ସ ମାତ୍ର ଅଶ୍ରୟ ନାହିଁ ।
ପ୍ରକଟର ମାନନ୍ୟ ଦିନେ, ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଗାବତମିଶ୍ରାରେ
ପଥର ହେଲେ । ଅନ୍ତବାରର ପୁରୀ ସମେ ନିଶ୍ଚାରେ
ବନ୍ଦବନ୍ଦୁମାନକର ବରବର ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେବାବୁ
ଗରିଲ । ସେମାନେ ଯାଦି ସ୍ଵର୍ଗର ଉତ୍ତରପୁରେ ନାନା-

ପ୍ରକାର ଉତ୍ସବାଳୁଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍‌ବିହାର ମହାଶୂନ୍ୟ କୃମଗା ବୟସ-
ବାବୁ ଛଣ୍ଡରେ । ବନ୍ଦୁ ଦୁଃଖବଳ ବାପମାତ୍ରାତ ହୋଇ
ପିଣ୍ଡାଶ୍ଵାର ଧାରଣ କଲେ । ସେହି ଯିବାତରୁଷୀ ପାଦପ-
ଣୀ ଯେଉଁ ବାସୁ ପ୍ରବାହରେ ଖର ନିରାଶ ପଣେଥେ
କରୁଁ କରୁଁ ଶାଶ୍ଵତ ପ୍ରସାଦାଚୂପ କରିବ୍ରାତ ସାବ ପଞ୍ଚକ
ପ୍ରସାଦ ଅଛାନ କରୁଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଚବ ସ୍ଵର୍ଗର ସେଅତକୁ କୁଣ୍ଡଳ ନାହିଁ ।
ସେମାନେ ଅବରମନରେ ଘଲୁଛିଛି । ପାନ୍ଦମାନଙ୍କ
ହୃଦୟରେ ଉଦ୍‌ଧର ଲୋଶମାତ୍ର ନ ଧିଲେହେଁ ଦଷ୍ଟ ବବ-
ନାର ଉତ୍ସେବ ହେଉଥିଲେ । ବବନା କେବଳ ଏହି—
ଯଦି ପଥକୁନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିୟମର ଗତି
ନରକତୀର୍ଥ । ସେମାନେ ଯେତେ ଅଗ୍ରର ହେଉଥିଲେ,
ନେଣି ଅନ୍ଧାର ତେବେବ ତାବର ହୋଇ ବଜୁଲୀକୁ
ଅଛର ଲୁଷଣର ବିବୁଧିଲା । ଯତି ମୁହଁର୍ଦ୍ଦରେ, ଯତି ପଦ-
ବିଶେଷରେ ସେମାନେ ବିଶ୍ଵାମୀ ନିର୍ଭରତମିସ୍ତାର ବରାଳ
ମୁଖ ଗରୁରେ ପଦକ୍ଷମ ହେଉଥିଲେ । ବୃଶାଦର ପ୍ରତି
ବାଚ ରଧୀରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ପଥକ ସହସ୍ରମୁଢ଼ିତ ବଶସମ୍ମେ ଅଗ୍ରକୁ
ବହାର ଗୁଲୁ ଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଗନ୍ତ ତାହାକ ପଦଶକ୍ତି-
ନସାରେ ଗମନ କିବୁଧିଲେ । ଭୂହେପାକ ନିପୁକୁ, କେତେବେ
ଶ୍ରୀ ପରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ଅନ୍ୟ ଜଗନ୍ତ ତାକ ବହିଲେ
“ଦେଖିଲ, ଗୋଟାଏ ଅଲୁ ଆ ଦିନ୍ଦୁଛି ନା କଣ ? ସେଇୟ—
“ହଁ ଲାଇ, ତେବେ ସେହି ଅଛକୁ ଗୁଲ; ଅବଶ୍ୟ କୌଣସି
ଲୋବାଲ୍ୟ ମିଳିବ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବଚିଠା ବହିଗରେ
ସାଏ ।”

ଦୁର୍ବେଳୀକ ସେହି ବନ ମଧ୍ୟପ୍ରତି ଶୀଘ ଅଲୋକରୁ
ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ଅତ୍ସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଧର୍ମକାମଙ୍କେ
ଯେତେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ଅଲୋକର ଚେତ
ଚେତେ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲ, ଓ ତହିଁ ସମେ
ପଥକାମନଙ୍କର ଆଶା ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସର ହେବାକୁ ଲାଗିଲ ।

ଦୁଇ ଦୂର ଯାଇ ଦେଖିଲେ ସେ ଗୋଟିଏ ପରିଚାଳନା
ପଞ୍ଜିକୁଠାର ମଧ୍ୟରୁ ସେହି ଅଲୋକରସ୍ତ ଶିରର ହେଉଥାଏ ।
ପଞ୍ଜାଦ୍ଵାମୀ ପଥକ ଯାଇଁ ସାର ଦେଶରେ ଶତ ଭରନ୍ତେ
କୁଠାର ମଧ୍ୟରୁ କିବ ରମଣାକୃତର ଉପର କଲା “ବାପା,
ଅଜ ଏହେବେଳଯାଏ କବାଣ କବିଷାର ?” ପଞ୍ଜାକ ଜହାନେ

“ଅମେସନେ ପଥକ; ପଥକୁ ହୋଇ ଏହି ଦୂରମ୍ଭବ କଳୟଦେଶରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥାଏ । ସର୍ବ ସାଧକ ଉଚ୍ଚବାଣୀର ଅଶ୍ଵ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରୁଥାଏ ।

ପଥ୍ରକବର ବାଧ୍ୟ ଶେଷହେଲେ ମାତ୍ରବେ କୁଠୀର ଦ୍ୱାର
ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷିତ ହେଲ ଓ ଗେଟିଏ ଅଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟର ପରିମାଳାକୁଳା
ଅଲୋକ ସାମାଜିକ୍ୟ । ସୁନ୍ଦରୀ ବାଲା ବୃଦ୍ଧଦର୍ବଳ ଦୂଷିପଥାରୁ
ହୋଇ ବସନ୍ତର ଅନୁଭବରେ ଲୁଗିଗଲ । ତର୍ହେବେ
ସୁବକର ହୃଦୟାବାଗରେ ଦ୍ଵୟାତ ଚମତ ରଟିଲ । ଏହି
ମୁହଁର୍ତ୍ତବ ମଧ୍ୟରେ ଖର ତର୍କୁର ମଧ୍ୟ ମିଳନ ହୋଇଗଲା ।

ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି କଟିର ଅତ୍ଥବା । ଏମନ୍ତ ସମୟରେ
ପଞ୍ଚାହିଣୀର କିଏ ବହିଲେ “ବାବା ଦୁମ୍ଭେମାନେ କିଏ?
ଏପରି ସମୟରେ ଏହି ମ୍ବାନଙ୍କୁ ବେମନ୍ତି କାହିଁ ଅପିଲୁ?”

ପଥ୍ୟବିମାନେ ସଠାଇ ଚମଦରଠି ପଛକୁ ଅନାହୀ
ଦେଖିଲେ, ଗୋଟିଏ ଦାର୍ଯ୍ୟବାର ନରମୂର୍ତ୍ତି ପଥ୍ୟବିମାନେ
ଜୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଖା ଧୂର୍ବଳ ମୁଣ୍ଡ ବହିଲେ “ତୁମେ-
ମାନେ ବୋଧନ୍ତେ ପଞ୍ଚକ, ଯାହାହେଇ ଅମ୍ବମାନଦର
ଅତସ୍ତ; କୁଟୀର ମଧ୍ୟରେ କହିଷେଣ ବିଶ୍ଵାମ ବର କୁନ୍ତି
ଦର ବର, ରାହୁପରେ ସମୟ ବିଧା ଶଣିବି ।”

ପଥ୍ରକମାନେ ବାସୁଦବ ଅଚିତ୍ୟ କୁନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ି-
ପରେ । ଦୁର୍ଦେଖୀଯାଙ୍କ କୃଷ୍ଣର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦିକ୍ଷା ହୋଇ
ଦେଖିଲେ ଯେ ବୁଦ୍ଧଶ୍ଵାସିତ ସାମଗ୍ରୀମାକ ରହୁଥାଏ ।
କୃଷ୍ଣର ଜଳ ପରଶୂତ । ସେମାନେ ଉପବେଶନ କଲାରୁ
ଶାର୍ଦ୍ଦାକାର୍ତ୍ତ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ଉପବେଶନ କଲେ । ତାହାକର
ବର୍ଣ୍ଣ ଗୌଣ, ମୁକ୍ତରେ ଗାର୍ଦ ଜଟା, ଶୁଷ୍କ ବିମଣ୍ଠିତ ମୁଖ-
ମଣ୍ଡଳ ଦବ୍ୟ ଛେଣାପର୍ଣ୍ଣ । ତାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଜଣେ
ତେଜଶ୍ଵାସ ଯୋଗୀ ବୋଲି ଅନୁମାନ ହୁଏ ।

ବିହୁକଣ ଉତ୍ସବ ଯୋଗୀ ସେହି ବାଚକାଳୀ ସମ୍ମୋଧନ
କଥା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପାଇଲେ “ଅହ ଅମସାନଙ୍କ ବର୍ଷାରେ ଅବିଷ୍ଟ

ଏହି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥାଏନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଉତ୍ସମୟରେ ପରିଚାରୀତି କବ ?”

ଏହା କହ ପୁନଃକାର ପଥକବୁ ଏହିରେ “ବାବା ବୁମେମାନେ ଦେଉଠାକୁ ଯାଇଅଛୁ ଅର୍ଥ ଦେଉଠାକୁ ଅଣିଲା ?”

ପଥକ ଉତ୍ସର କବେ “ଅମେମାନେ ତୌହାନବଣୟ ଶର୍ମିଷ୍ଠି; ତଜନାଥ ଯାଦା କବୁ”, ପଥକୁନ୍ତ ହୋଇ ଏହି ବଳଦେଶରେ ଏହି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥାଏନ୍ତି ।” ପଥକମାନେ ତାହାକର ପରିଚୟ ପରିଚୟ ଯୋଗୀ ବହଲେ “ମୁଁ ଏହି ପଥକ ସ୍ଥାନରେ ରହ ମାତୃତା ବରୁଆର୍, ଏହି ବାଲିକାଟି ମୋହୋର ଶାଳା କଲା ।”

ବ୍ୟକ୍ତିଶାସନ ଉପରୁ ବାଲିକା ତନିଜଙ୍କାପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରୁଦ୍ୟାଦ ଅଣିଦେଇେ । ପଥକମାନେ ଦୃଷ୍ଟିକବ ଅହାପଦ କରି ଶଘନ କଲେ । ପଥକୁନ୍ତ ହୋଇଥିବାକୁ ଅତିଶାଖ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଦେଶକର ଶାନ୍ତିମୟ କୋଳରେ ଲିପିତାଳେ ।

ତୃପ୍ତରଦବସରେ କନିଷ୍ଠମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଯୋଗୀ ସେମାନଙ୍କୁ କହୁବାଳ ଅଶ୍ରୁମରେ ଅଣେଖା କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କିନ୍ତୁ କେଣ୍ଣେମୁକ୍ତ ବନିଷ୍ଠ କୁତାକୁଯୋଗୀଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସର୍ପଶିଖ - ରିପୁରୁ ଅଭିମୁଖରେ ଯାଦାକଲେ । ଏଣେ କନିଷ୍ଠ ସୁବକଳର କୁର ଫିମେ ବୁଢ଼ି ଥାପ୍ତ ଦେବ କୁ ଲାଗିଲା । ଯୋଗୀ ଏବଂ ଯୋଗେତନ୍ୟାବର ଅଣେଖ ଯହିରେ ସୁରା ବୌଣି ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ଦୁଇ ତିନି ଦବସ ପରେ ବିକାର ଅରମ୍ଭ ହେଲା । ରେଣୁ ପଳାପ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଯୋଗୀ ଅତିଶୟା ବ୍ୟପ୍ତ ହୋଇପାଇଲେ ।

କିନ୍ତୁ ସେହି ବାଲିକା, ସେହି କୋମଳହୃଦୟ । ବାଲିକା କାହାକୁ ନା କଣ ? ସେହି ବିଷୟାକରିତା, ବନବାସିଙ୍କ ରକ୍ଷଣ୍ୟାବର ବନିଜସବୁଣ ନୟନୟମ୍ଭୁ କାହିଁକି ଅଶ୍ରୁମୂର୍ତ୍ତି ? ଅଧିତେତ ବନେଶ ପ୍ରବରତ ଶିରେଦେଶରେ ବସି ଯୋଗେତନ୍ୟ କାହିଁକି ଉଦେଶ ଓ ଅଣବାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଶର ମଳିନ୍ଦବନ ମଣ୍ଡଳକୁ ଅନିମେଷ ଲାଭତାଳରେ ଅନାମ ରହିଅଛି ? ସେହି ଅଞ୍ଚାତକୁଳଙ୍ଗାଳ ନବାଗତ ଅଥ୍ୟ ପାଇଁ ବାଲିକା ଏହେ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା କାହିଁକି ? ତେବେ କଣ ବାଲିକା ଅତିମହିତ ଅବୁଝା ? କିବ କହୁବ । ମନୁଷ୍ୟର

ମନର ଗତ କହିପଥେ ବୁଝିବ ! ଯେଉଁଦଶକୁ ଯାଏ, ଯୋଗେତପଥ ପ୍ରବଳ ବେଶରେ ପଥାହିତ ହୁଏ । ସେ ପଥାହିତ ଗତ ପରିବେଧ କରିବାର ବାହି ର ଶମତା ନାହିଁ । ବାଲିକା ମଧ୍ୟ ଅଜ ସେହି ଖୋଲରେ ବସିଥାନା । ଅତିଥର ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନ ଦବସରେ ଦୃଷ୍ଟି ବିନିମୟର ସମେ, ଦୂରେଟି ଚବୁଣ ହୁବସ୍ତର ଯେ ବନମୟ ହୋଇ ନାହିଁ ଏହା କିବ କହୁବାରିବ ।

(୧)

ଦର୍ଶନ ଅନ୍ତେ ଯୋଗୀ ଓ ଯୋଗେତନ୍ୟାବର ଯହିରୁ ସୁବସ ବେଶମୂର୍ତ୍ତି ହେଇେ; ଦିନ ଯଥେଷ୍ଟ ବଳାଧାନ ହୋଇ ନ ସବାକୁ ଯୋଗୀ ତାହାକୁ ଅହୁର ଦିନିଧି ରହିବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ସୁବସ ମଧ୍ୟ ଅଶ୍ରୁମରେ ଅବସ୍ଥା ଉତ୍ସବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ସୁବସକର ପଥେ ଯୋଗେତନ୍ୟାବର ପଥେ ବୁଝି ପାପ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପୁବସ ଦନେ ବନ୍ଦରେ “ଏ ଯୋଗୀ ପ୍ରତିଦନ ପୂର୍ବ ତନନାଦ ସେନ ଦେଉଠାକୁ ଯାନ୍ତି ।” ଏହା କବି ଯେଗାକୁ ସେହିକଥା ପଥୁଇଲେ । ଯୋଗୀ ଉତ୍ସର କବେ “ମୁଁ ଦେବରା ପୂଜା କରିବାପାଇଁ ଯାଏଁ ।” ସୁବସ ଥୋଠାକୁ ତାହାକୁପରିବାରେ ସିବାପାଇଁ ଅଭିକାଶ ପରାମର୍ଶ କରିଲେ, ଯୋଗୀ ସେପର ଦୟାବଦ୍ଧ ମାନ୍ଦିଲ ସିବାପାଇଁ ନିଷେଧ କଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ସୁବସକର କୌତୁଳ ଦିବୁତ ନ ହୋଇ ଦରଂ ଦୂରେ ବୁଢ଼ି ପାଇଲା । ସେ ସେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ହେଇ ତାହାକର କୌତୁଳ ଉତ୍ତରାଧି କରିବାକୁ କୁତ୍ସଂକୁ ହେଇେ । ଏହାହିଁ ବକ୍ଷୁତ ଜାତିର ପୁରୁଷବିନି ଗେ । ରୂପ ଶତମହିତ ବାରଣ ଧରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କୁତ୍ତ ନ ହୋଇ ଦରଂ ଦୂରେ ଉତ୍ସାହରେ ଭସୁର ସମ୍ମାନ ହୁଅନ୍ତି । (କିନ୍ତୁ ଅମେମାନେ ବିଲୁଅ ତାଙ୍କ ଶୁଣିଲେ ଲାଗୁଛି ମୋତି ବିଶରେ ପଶୁ ।)

ଦଳେ ବାହିବାଳରେ ଯେଗା ପ୍ରଥମ ତନନାଦ ସେନ ବାହାର ହୋଇ ଯାଅନ୍ତେ ସୁବସ ନିଃକରିରେ ତାହାକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ କଲେ, ତରିକ୍ସୁପ୍ରଥମ ଯୋଗୀ ଶାର-ଦେଶରେ ଅରଣ୍ୟଥ ଅବଧିମ ବରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, କିନ୍ତୁ ପଦେ, ଯୁଦ୍ଧବକର ପଦରେ ଉତ୍ସବ ବଦ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା; ବିଶୁକ-ବୁଶାଦରେ ଗାନ୍ଧେରାକୁ ପୁବସକର ସବନିରବୁ

ରତ୍ନ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ପଦବୀର ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ, ତତ୍ତ୍ଵ ବନ୍ଧୁରୁଷ୍ୟ ସ୍ଵକଳ ଅଶ୍ଵରପ୍ରତି ରୂପେପକରି ଯୋଗୀବର ପଛେ, ଦୌଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ତତ୍ତ୍ଵ ଦୂର ଗଲିବୁ ଯୋଗୀ ଗୋଟିଏ ସୁତଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ସୁତଙ୍ଗ ସେହି ସୁତଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ବ ଗୋଟିଏ ବୃଦ୍ଧାନ୍ତକଳରେ ବସି ରହୁଲେ । ଦୁଃଖଶଙ୍କ ପରେ ଯୋଗୀ ସୁତଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର କୁଣ୍ଡଳାବନୁଶରେ ଜମନ କରେ । ଯୋଗୀ ଦୃଷ୍ଟିପଥରୁ ବନ୍ଧୁରୁଚି ହେବା ମାତ୍ରକେ ପୁନଃ ସୁତଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ଭାବ ଚିତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ସୁତଙ୍ଗପଥ ଅନ୍ତରାର,—ନିବଢ଼ିଅନ୍ତରାର; ଯୁଦ୍ଧ ପଦ ସାହାଯ୍ୟରେ ପଥ ନିର୍ବିଶ କରି ଅଗ୍ରପଥ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦୁଇଗୁଣାପଦବୀର ବନ୍ଧୁ ଗପିରେ ବୁଝାଇନ୍ତି, ବେତେବେଳେ ପତ୍ରୁଅକ୍ଷତି ବେତେବେଳେ ଦଶିଶୁକ୍ର କା ବେତେବେଳେ ବାମ ଦଶକୁ ବୁଲୁ ଆକ୍ଷତି । ଯେତେ ଅଗ୍ରପଥ ହେଉ ଆକ୍ଷତି, ଯୁଦ୍ଧକର କୌତୁଳ୍ୟ ଦେତେ ବୁଝାଇ । ଅବଶେଷରେ ଯୁଦ୍ଧକ ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରକଟି, ସୁଗମୟକୁ ପ୍ରବୋଧରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଇଁ, ପ୍ରବୋଧ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟାପ ଶୀଶରକ୍ତ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି । ସୁତଙ୍ଗ ଅନ୍ତରେ ସାହାଯ୍ୟରେ ଦେଖିଲେ ଯେ ସୁରେବଗରେ ଯୋଦରଣିକା, ବ୍ୟାକବଦନା, ଲେଳକହ୍ୟା ବାଲୀ ପ୍ରତିମା । ଏଥୁ ଅବସ୍ଥରେ ବିଶେଷଠଃ ଏପର ସ୍ଥାନରେ ଏପର ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ବୋଧକ୍ରମ ଅନ୍ୟ କେହି ମୂର୍ତ୍ତିର ହୋଇ ପଢ଼ିଥାଏନ୍ତେ । ତତ୍ତ୍ଵ ଅମ୍ବାନବର ଯୁଦ୍ଧକ କିମ୍ବା ମାତ୍ର ବିଚାରିତ ହେଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରତିମାର ସମ୍ମାନବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପ୍ରତି ବରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରବେଶାଂଶୁ ଶେଷ ହେଲାକୁ ଯୁଦ୍ଧକ ରକ୍ତରୂପରେ ଅଦମୀବାକ ଚରଣରେ ପ୍ରତିଥାତ କରି ସେହି ରୂପରୂପରେ ମନ୍ଦିର ବାହାର ଅସିଲେ । ବନକୁସୁମର ସୌଭାଗ୍ୟରେ ବନସ୍ତ୍ରା ଅମୋଦିତ

ହେଉଥି, ଶାକ ପାଠେଶ୍ଵରର ପେହି ବୁନ୍ଦୁ ଧୋଇ କରି ପୁନଃକରୁ ବ୍ୟାକନ କରିବ କୁ ଲାଗିଲେ । ଯୁଦ୍ଧକ ସେହି ସମୀକରଣ ଦେବନ କରୁ ବୁନ୍ଦୀବରମ୍ଭରେ ପ୍ରାଣ ବରେ ।

ତତ୍ତ୍ଵ ବସିର ଦସ୍ୱ ଦସ୍ୱ, ସେହି ନନ୍ଦାକ କଟିଗଲା । ବସିରେ ଯୁଦ୍ଧକ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଦେଖିଲେ ସେହି ବାଲୀମଞ୍ଜି ବାହାର ସମ୍ମଗରେ ଅବର୍ଦ୍ଦିତ ହୋଇ କହିଲେ “ବିଷ୍ଣୁ ତୋହୋର ବନ୍ଧୁ ମୁକ୍ତପନ; ଏତେବେଳେ ଧ୍ୟାନକୁ ଏହି ଯୋଗୀଙ୍କ ବ୍ୟାକ ଅନ୍ତର କେହି ମୋହର ଦର୍ଶକ କରି ନ ପାଲେ । କୁହ ଅଜରତ ମଧ୍ୟରେ ମୋହର ମନରକୁ ଯାଇ ମୋ’ ହସ୍ତିଷ କୁହ ବସ୍ତୁରେ ସେନ ଯେତେବେଳେ ରୂପରୀତିକୁ ତେତେବେଳେ ଧ୍ୟାନକୁ ପାଲିବା ଏହି ତୋ’ର ଅନ୍ତରୁତ ହେବ, କୁ ଯୀର୍ଘତବା ସମ୍ମାନରେ ମୁତୋ’ର ପତ୍ରରେ ଯାଇଥିବ, ବନ୍ଧୁ ପାଦଧାର, ପତ୍ରକୁ ବେବେହେ ଅନାଦୟକୁ ନାହିଁ ।”

ଯୁଦ୍ଧକ ସେହିଶତି ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠି ବାଲୀମନରକୁ ଗଲେ, ବାଲୀ ମୂର୍ତ୍ତିର ହସ୍ତିଷ କୁହ ଯେନ ବେଦଶରୁ ଲାଗିଲେ । ତାହାର ପତ୍ରରେ ନୂପୁରଥିନ ହେଉଥିବାରୁ ଯୁଦ୍ଧକ ଜୀବ ପାରିଲେ ଯେ ବାଲୀ ତାହାର ପତ୍ରରେ ଅସୁ ଆକ୍ଷତି, ସେ ନିର୍ଭୟରେ ବେତେ ବନ ପାନ୍ଦୁରବ ଅନ୍ତରିମ କରି ରୂପବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ଶାଲମୀ-ଜଣା ପଚାଇଲା । ଶାଲମୀନାବର ବାଲରେ ବାଲକର ଚରଣ ପୋତ ହୋଇ ଯାଇ ଧକ୍କାରୁ ନୂପୁରଥି ଅର ତାହାକର ତୁତ ଗୋଚର ହେଲା ନାହିଁ, ଯୁଦ୍ଧକ ରହିଲେ “ବୋଧ ହୁଏ ଦେଖ ମୋ ପତ୍ରରେ ଅର ଅସୁ ନାହାନ୍ତି” । ଏହା ବନ୍ଧୁ ହଠାତ ପତ୍ରକୁ ଅନାଦ ଦେଇଁ, ଯୁଦ୍ଧକର ଦୁକ୍ଷ ପତଳ ମାତ୍ରକେ ବାଲୀ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଟିଆ ହୋଇଗଲେ; ଅର ଅଗ୍ରପଥ ହେଇଁ ନାହିଁ ।

(ଉପସଂହାର ।)

ପରେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ତାହାକର ମନିର ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ସେହି ମନର ଅଦ୍ୟାବସ୍ଥା ରହିଥାଏ । ଯୁଦ୍ଧକ ଯେଉଁ, ବାଟ ଦେଇ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାଇଥିଲେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣ ତାହାକର ଅସ୍ଵଚାରରେ ଅଧିକାର ପାଇଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧକ ବଜା ହୋଇ ସେହି ଯୋଜିନିବାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ,

ରୁକ୍ଷ ସଂଚିନ୍ଦନର ଅଳେକ କରଣ ପାଞ୍ଜଗତ ଧାରଣ କରିଛି ଓ ସେହି ମୁଦ୍ରକଙ୍କର ବନ୍ଦରର ବୋଲି ପରିଚୟ ଯଥାନ କରିଛି, ଏହି ମାନକର ସମସ୍ତଙ୍କର ନୂନାଶ୍ଵର ଦରି, ରୁଷଙ୍କ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବନ୍ଦପତ୍ର ।

ସେହି କାଳୀ ରୁକ୍ଷଙ୍କା ବୋଲି ବନ୍ଦଗାତା ଏବଂ ଦାସାଙ୍କର ମନ୍ଦର ରୁକ୍ଷ ଟାଇନ ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ମା ୨ ମର୍ଦ୍ଦୁରରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ବେଦ ଓ ଧର୍ମ ।

ସୁନା ରୂପା ଉଦ୍‌ବାଦ ଆକୁ ବା ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଦେନ ତହିଁର ଗୁଣାଗୁଣ ପରିଶାର ବର ବୁଝିଲେ ଅବଶ୍ୟକ କାଳ ଉତ୍ସନ୍ମହେବ, ମାତ୍ର ସେ କାଳ ସୁନା ରୂପା ବୋଲି ମୁରିବା ବା କାଷ୍ଟ ପାଖାଣ ଗୁରୁତ୍ୱବାସ ହୋଇ ନ ପାରେ । ନିରବାଜ ପଲମୁକ୍ତର ଆନାନ୍ଦଶଳକ ତାଙ୍କ ବିଜା କାଷ୍ଟ ପାଖାଣାଦ ମୁଣ୍ଡିବୀର ହୋଇ ନ ପାରେ । ଯେବେ ଉଦ୍‌ବରକର ଗୁଣ ତର୍ମ ଓ ସୁରକ୍ଷର ଅନୁଶୀଳନ କୁଦୁଷକ ତେବେ ସେହି କାଳ ଦିମଣି ଉନ୍ନତ ମାର୍ଗରେ ମନ ବର ପ୍ରକୃତ ତତ୍ତ୍ଵରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିବ, ମାତ୍ର କୁଣ୍ଡ ବା କାଳୀ ମୁଣ୍ଡିଅନ୍ତ ରତି ତାହାକୁ ଉଦ୍‌ବର ବୋଲି କୁହ କ କେବେ ନିରବାର ଉଦ୍‌ବରକର ଆନାନ୍ଦଶଳକ ହୋଇପାରେ ? ଗୋଟାଏ ପ୍ରତଳିତ କଥା ଅଛି ଯେ ସିମାବନ୍ଧ ମନୁଷ୍ୟର ମନ ନିରବାର ଅନ୍ତରୁ ପଦାର୍ଥର ଧାରଣା ବର ନ ପାରେ, ସତ୍ୟଂ ପ୍ରଥମେ ମୁଣ୍ଡିବୀର ସାବ ଉଦ୍‌ବର ବନ୍ଦନା ବର ଉପାସନା କରେ କାଳକ୍ଷମେ ସେ ଧାରଣା ମନରେ ଜାଗରୁକ ହେବ । ଏହା କେବଳ ମନ କୁଲିବା କଥା । କୁଣ୍ଡ, କାଳୀ ଅଥବା ବମାଦମୁଣ୍ଡିକ ଉଦ୍‌ବର କାଳ ବର ପୂଜା କରିବା ସମୟରେ ଯେତେବେଳେ ଧ୍ୟାନ କର, ତେତେବେଳେ ମନକାମଧ୍ୟରେ ସେହି ମୁଣ୍ଡିମାନ ଧ୍ୟାନ କର ନା ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ-ଧ୍ୟାନ କର ? ଯେବେ କେହି କହିର ଦେବେ ମନରେ ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ଧ୍ୟାନକୁ ସେ ମୁଣ୍ଡିର ଧ୍ୟାନ କରୁ ନାହିଁ ତାକୁ ମୋର ଉତ୍ସନ୍ମ ଏହିକି ସେ ଥରେ ପୂଜାପରିଚି ଲେଖାଇ ଦେଖନ୍ତି ଯେ, ତହିଁରେ ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡିର ପୂଜା ହେଉଥିଲେ ସେହି ମୁଣ୍ଡିର ଧ୍ୟାନକରିବା ରେଖାଯାଇ । ଯେବେ ମୁଣ୍ଡିରୋଧାନ ହେଲା ତେବେ ଧ୍ୟାନ

ଧାରଣା ସବୁ ହେବ ବୋଲି ମୁଣ୍ଡିର ଅଗରେ ରଖାଯାଏ । ଏଣୁ ପୂଜାରେ ମୁଣ୍ଡିରରୁ ଧ୍ୟାନ ହେବ । ତାହାହେଲେ ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ପୂଜା ଏବା ବବଦା ବହୁତ୍ତବେଳେ ? ଏବ ଯଦି ବୋଲି “ମୁଣ୍ଡିର ଧ୍ୟାନକୁ” ତାହାହେଲେ ପରମେ-ଶରକର ଧ୍ୟାନ ବାହୁଁ ସମ୍ବନ୍ଦ ହେବ ? ତୁର୍କର ଧ୍ୟାନକୁବୁଁ, ମୁଣ୍ଡିରମନ ସବବରା ଅନ୍ତରୁ ହେବ ଏବଂ ସେହି ମୁଣ୍ଡିରରେ ପରମେଶ୍ଵର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ବହୁତ ବର୍ତ୍ତନ କରୁ ନ ପାରେ । ଯେ ସାଂସାରକ ଦ୍ୱାରାଦର ଶ୍ରୀମାନ ଜାଗିବାକୁ ପ୍ରସାଦୀ ହେବ ସେ କେବେହେବେ ସାଂସାରକ ପଦାର୍ଥରେ ଉଦ୍‌ବରକ ଗୁଣ, କର୍ମ ଓ ସ୍ଵରବାଦ ଅନ୍ତରମୟ ବଥାରେ କୁଲବ ବାହୁଁ । ପଥେ, କାଠ ଅଥବା ମାଟ୍ଟିର ମୁଣ୍ଡିପୂଜା କରେ ବଦାପି କେହି ବାହୁଁତ ଫଳ ଲେବ ବରବ କାହିଁ । ପୁରୁଷରେ ଗୋଟିଏ ‘ମୁଣ୍ଡିପୂଜାକର ନାନାପ୍ରକାର ଫଳ ଲୁହବ ଗରୁ ଉପଳାସ ଅବାରରେ ଲୋଖାହୋଇ ପାଇଅଛି, ମାତ୍ର ଶ୍ରେମପ୍ରମାଣୀ ବ୍ୟାକ୍ରମାନେ ଅପାରର ବାଦବା ନିରାପଦ ନିରିକ୍ଷଣ ସତ୍ୟମୟ ବେଦବାଦ୍ୟ ଅନ୍ତରକମ କର ମିଥା ମିଶା ଏବଂ ମିଥା ଉପଦେଶ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିଶ୍ୟମୋଗେ ସେ ସବ ଅସାର ଥିବା କୁଣ୍ଡିପାର ଶିକ୍ଷିତ ଲେବେ ତାହା ମାନିବାକୁ ପ୍ରସୁତ ନୁହନ୍ତି ଏବ ସେହି ହେବୁକୁ ଧର୍ମ ନକ୍ଷ ହେଲା ବୋଲି ତାବ ପଢିଅଛି । ମାତ୍ର ଧର୍ମ କରି ପ୍ରକୃତରେ ନକ୍ଷ ହେଉଅଛି ? ଅଧର୍ମ—ମାହା ଧର୍ମରୂପରେ ଲେବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ହେଉଥିଲେ ତାହାହୁଁ ନକ୍ଷ ହେଉଅଛି । ଦୁଇଥିଂ ଧର୍ମ ନ ହୋଇ ବର ବର ଧର୍ମ ପଥ ପରିଦ୍ୟତ ହେଉଅଛି । ଶତବର୍ଷ ମୁଣ୍ଡିପୂଜାକର ସେହି ମୁଣ୍ଡିର ଧ୍ୟାନ ଧାରଣାରେ ଆବଶ୍ୟକ ଶ୍ରେଷ୍ଠମୂର୍ତ୍ତି ନହେ ? ପକୃତରେ ସମ୍ବନ୍ଦ ଓ ସତ୍ୟୋ-ପଦେଶ କରି ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇ ନ ପାରେ । ବନ୍ଦନା ଚର୍ଚାପ୍ରାଣ ସ୍ଵର୍ଗିକିତା ଅବଗତ ହେଉଁ, ଉଦ୍‌ବରତତ ଅପେ ପହଞ୍ଚିପିବ । ସୁତ୍ରବଂ ବନ୍ଦନା ଚର୍ଚାପ ବନ୍ଦ୍ୟାଶିକ୍ଷାହୁଁ ସୋଧାନ—ମୁଣ୍ଡିପୂଜା । ଉଦ୍‌ବରତରଗୁ-

ସୋପାକ ନୁହେ କରିବ ତାହା ଖାଲ, ଯେଥରେ ପତଙ୍ଗରେ
ଅର ଉଠି ପାରବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପାଳା ବରୁ' ଲେବେ
ଏତେବୁବ ଚର୍ଚରେ ଅଥବା ହୃଦୟରେ ଯେ ବେଗ ହେଲେ
ସବୀ ଉପରେ ନ ଜାର ସେ ମୁଁକ୍ତ ତାତ୍ତ୍ଵ । ମରଣ୍ଗ; ସୁର
ହେଲେ ସେହି ମୁଁକ୍ତ ଅଥ ସୁର କର କିମର ଦେବା
ଦୟାରେ ଆଶୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁର ନ କର ପରିଷ୍କର୍ଷ ପାପ
ହୃଦୟ; ଅନୁଭବରାରେ ଯଥାଧିକ ପରିତ୍ୱର୍ଷ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ-
ପରିତ୍ୱର୍ଷ ନ ହୋଇ ମୁଁକ୍ତ ସିଦ୍ଧ ବସଇ ଦେବା ଉତ୍ସାରେ
ରହ ବାର୍ତ୍ତ ହେବର ବସ୍ତ୍ର । ସ୍ଵରତ୍ତ ସେଥରେ ପୁରୁଷାର୍ଥ
ନିଃ ହୃଦ, ମାନୁଷ ଅବା ନ ମାନୁଷ ଲେବେ ମୁଁକ୍ତ ପୂର୍ବ-
ଦିନ ଜ୍ଞାନ ଧାରଣାରେ ସେହି ମୁଁକ୍ତ ମନେ ବୁଝିବା
ଏକ ମୁଣ୍ଡ ସମୟରେ ସୁରା ତାହାର୍ତ୍ତ ମନରେ ଅଛିତ ଅବା
ହେବରୁ ଅର କିନ୍ତୁ ପାପୁର ଅଶା ନାହିଁ । ପୁରତ୍ୱ ମୁଁକ୍ତ-
ପୂର୍ବ ଉତ୍ସାର ପାପ୍ରି କରିବ ସାଧନ ଦିମ୍ବ ପୋପାନ ନୁହେ ।
ମୁଁକ୍ତ ଅବଲମ୍ବନ ଏକାଧାରରେ ମଧ୍ୟ ଅବଶ ନୁହେ,
ଅଜେବକ ଦେଖାଯାଏ ଅଜ କୃଷ୍ଣ, କାଲ ତାଣା, ପରଦନ
ଶିବ ଅଥବା ଏକାମୟରେ କୃଷ୍ଣ ତାଣା ଶିବ ଗଣେଶାଦ
ପୃତ୍ର ବରୁଆକୁ ବାହିରେ ମନ ପୁର ନାହିଁ । ଉତ୍ସାର
ପାପ୍ରି ଅଶାରେ ଦୁର୍ଧର ଦୁର୍ଲଭ ମନୁଷ୍ୟକୁ
ନିଃ ଚହଇଅପ୍ରକାର ଏବ ସେ ଲେବକୁ ଏପରି ନିରଗ୍ପବରେ
ପକାନବାର ଉପାୟ ବରିଷ୍ଟ ସେ ଅବଶ୍ୟ ଶତ ଅଭି-
ଶାପର ବଣି ଅଛେ ।

ବେତେବ ଲେବ କହନ୍ତି ଅଗେ ତାକିଲ ମାତ୍ରରେ
ଦେବତାମାନେ ଅସମ୍ଭରେ, ଏବେ ତାହା ନ ହେବାରୁ
ଦେବତାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭବ ଦାରଣ ତର ମହ ହୋଇ-
ଅହ୍ୟାଯେବେତେଷମାଦରେ ଦେବତା ଅବିପାରରେ ତେବେ
ମୃତ ପୁର ଦୁରା ତର ମହାଦରେ ଲାଭର ହୋଇପାରେ ।
ଏକଥା ପତଙ୍ଗ ମାତ୍ରରେ ଦେବତାକ ଶାଶ୍ଵତ ଲେବ
ଦୂରାଦର ଅବେଶ ବିଥା ବାହାର କର ନ ମାନିଲାବ
ଅମେରବା ପ୍ରକୃତ ଦେଶର ବିଥା ପକାର ଦେବେ ।
ଅନେକ ଶାଶ୍ଵତ ଲେବ ଏହା ଦୟାର କର ପୁପ୍ତ-
ବାଦ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଯାଇ ଏକତ୍ର, ମାତ୍ର ସେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଦୟାର
କର ଅଭାରଣ ସମୟ ନିଃ କରବାରେ ପର୍ଯ୍ୟୋଜନ ନାହିଁ
ଦୟର ସତ୍ୟ, କେବ ବାଦ୍ୟ ସତ୍ୟ, ସଂସାର ସତ୍ୟ ଏବଂ

ବୁମେ ଅମେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମନ ଅକୁଁ ଏହା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ।
ମିଥ୍ୟା ବନ୍ଦନରେ ପାଗର ପାତ୍ର ବୁନ୍ଦବାର ପ୍ରସ୍ତେ କର ବଣ?
ପ୍ରକୃତ ନୌବା ନୃଷ୍ଟରେ ପିଲାଖେଲର ବାଗଜ ନୌବା
ଦ୍ୱାରା ନାମ ପରି ହେବାରୁ ବେହ ସମର୍ଥ ନୁହେ । ଅନେବେ
ଏପରି ତର୍କ ବଜନ୍ତି ଯେ ସହିତ, ବର୍ଷ ପୂର୍ବ ସୁରୁଷମାନେ ଏହି
ମୁଁକ୍ତ ପୂର୍ବକ ଧର୍ମ ବୋଲ ଅତରଣ କର ପୁରୁଷବା ୫୦ର
ଅଜ ତାହା ଶତ ଦେବା ବଦାପି ସମୁଚ୍ଛିତ ନୁହେ । ଏ ରେ
ବିଷ୍ଣୁରଣୀର ଲୋହର ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେ । “ମହାଜନୋ ପେନ
ଗତ ସ ପଢାଇ” ବୋଲ ଗୋଟିଏ ବଥା ଆହୁ । ଏଥରେ
ପ୍ରଥମ ଏହା ହୋଇ ପାରେ ଯେ ମହାଜନ କବାର୍ତ୍ତ ବାପ ଅଜା
ଏହା ବୁଝିଲେ ସୁତ୍ୱମ ମୁଁ ବରତ ଏହା ତିକ ହେଲ
ନାହିଁ । ବାପ ଅଜା ଗୈର ବୁଝିଲେ ବୋଲ ମୁଁ ଯେ
ଦେଇ କଲେ ଧର୍ମହେବ ଏହା ବିକଲେବେ ବଦାଯିଶ୍ଵାରାର
ଜ୍ଞାନବେ କାହିଁ । ତେବେ ମହାଜନ କବାର୍ତ୍ତ ଅର ବାହିଁ ?
ମହାଜନ ଖୋଜିବାକୁ ନ ଯାଇ ଅପଶାର ପୁରୁଷୁତ୍ୱ ଅର୍ଥାର
ଯାହାର ଯେଉଁ ଗୋଟି ସେହି ରଣ୍ୟାଏ ଗଲେ ଠକ ହେବ ।
ବାଟରେ ଅଟକଲେ ତଳବ ନାହିଁ । କାରଣ ତାହା ଅନି-
ବ୍ୟୁତ । ବାପ ଅଜା ଅଦ ୧, , ଅବା ୩୦, ୪୦ ପୁରୁଷ
ପୂର୍ବ, ବାହିଁ ଅଟକିବାର ପ୍ରସ୍ତେଜନ ନାହିଁ । ଏବାବେଳକେ
ମନ୍ଦବୁ ଗଲେ ସବୁଠାରୁ ସୁରାଜା ହେଲ ଏବ ସେହି ଅପ୍ର
ରଣ୍ୟଠାରୁ ବର ଅର ମହାଜନ ମିଳିବେ ନାହିଁ । ଗୋଟିମ
ହେଉ, ପରଗର ହେଉ, ବଣ୍ୟ ହେଉ, ବାମଦେବ ହେଉ,
ଅବା ଦୟାମିଦ ହେଉ, ଯାହାର ଯେଉଁ ଗୋଟି ସେହି
ରଣ୍ୟାଏ କଲ । ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣର ଏକକଥା । ରଣ୍ୟବେଦ ପ୍ରିଟାର
ଏହି ସ୍ବର୍ଗମାନର ମହ ଗାଠ କର ଦେଖିବ ଏକକଥା ।
ରଣ୍ୟବେଦରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଅପ୍ରକାର—‘ଅଶ୍ଵ-ଶର୍ମି ଅନ୍ତର୍ଭବ
ପୁରାଣୀ ଯତୋ ଦେବା ଉଦ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେ । ଅତର୍କାନ୍ତର୍ଭବ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ମନୋମତ ତାନାଧୂରଣ ରତ୍ନା କର ବାପାଦରିଷ୍ଟ-
ମାନକ କାମରେ ଚଳାଇ ଦେଇ, କିନ୍ତୁ କେହ ବାହାର
ସମ୍ଭବ ମିଳିଲ ନାହିଁ । ପରମ୍ପର ବରୁଷ ବାହାର ଦେଖି

ଲୋକେ ଧାରେ ପଡ଼ିଲେ ଏକ ଦେଖା ବାହାରିଲେ ନାନା-
ମୁନିର ନାନାମତ । ଏଥା ଅଗ୍ରଷେ ପ୍ରତି ଜାହିଁ ।
ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଥା ଏବ । ସେ ପଦମୁଖ ସୀବାର ପୂଜିବ
ଦେବ ପେଟ୍ଟାଇ ଦେଖିବାକୁ ରହିଲା ବେଳେ ସେ ଅବଶ୍ୟ
ଏହା ବୁଝିବେ । ମାତ୍ର ଯେ ତାହା ନ ବର କୁନ୍ତ ଦୟାପରେ
ଅଜ ହୋଇ ନ ମାନବେ ତାବ ଉତ୍ତର କାହିଁ ? ସତର୍ବଂ
ପଢ଼ ପୁରୁଷାଚରିତ ପଥ ଅବଲମ୍ବନ ସଙ୍ଗଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠମୁଖ
ହେଲେ ଉକ୍ତ ଉତ୍ସମାନକର ଉତ୍ତର ଦେବ ମହ ଥାଠ
ଦର ମୁହଁ ପୂଜା ତାମ ଦୟାକୁ ଧରିଛି । ସଙ୍ଗାୟପ୍ରେ ବାମ
ବାଜାରସ୍ୟାମ ମହଦେବାନାମତୁରହୁ ମେକଂ । "ନିଷ୍ଠିଧ୍ୱାପୁ ଶେଖା-
ବୁଦ୍ଧା ରୟିଁ ତ ନନ୍ଦ ପୁରୁଷା କରିଛି । ସଙ୍ଗାୟପ୍ରେ ବାମ
ବାଜାରସ୍ୟାମ ମହଦେବାନାମତୁରହୁ ମେକଂ" । ଏହା ବର୍ଣ୍ଣ-
ଦେବର ମହ ଏକ ଏଥରେ ଯେଉଁ ରିଅର ଅମ୍ବମାନକୁ
ପୁରୁଷ ଅମ୍ବମାନକ ଉପକାର୍ଯ୍ୟ ନାନାଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧୃଷ୍ଟ
ଦରୟକ୍ରମ ସେହି ଏବା ଅମ୍ବମାନକର ଉପାସ୍ୟ ଏବା ଚାହିଁ
ଶତ ଅନ୍ୟ କାହାର ଉପାସନା ଅମ୍ବମାନକର ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ନୁହେ ତୋଲି ମୁହଁ ଅଦେଶ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ମହାଜନା-
ଚନ୍ଦ୍ର ପଥ ଅନ୍ତରମନ କଲେ ସୁଜା ମୁହଁ ପୂଜା ଅମ୍ବମାନ-
କର କରିବାର ନୁହେ । ଉତ୍ସମାନେ ଦେବରେ ଯେଉଁ ବାଟ
ନିର୍ମୟ କରି ଦେଇ ଗଲେ ଯଦ ତାକର ପରବର୍ତ୍ତି ତୌଣସି
ପୂର୍ବୁଷ ତାହା ଉତ୍ସମାନ ପଞ୍ଚକ ଅନ୍ୟ ବାଟରେ ଯାଇ-
ଆଗ୍ରହ ସେ ବାଟ ଅନ୍ତରଗଣୀ କରିବା କହାପି ଉଚିତ ନହେ ।
ହତମାନା କଲେ ବାଟର ସୀମା ରହିବ ନାହିଁ ଏବା ସେହି
ହେଲୁବୁ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ପଢ଼ିବ ଧ୍ୱନିଗାର ନାହିଁ ହୋଇ ନାନା
ପ୍ରକାର ଅଧର୍ମ ମାର୍ଗର ସ୍ମୃତି ହୋଇଥାଏ । ଏକ ବ୍ୟାପ ଦେବ
ନାମରେ ଅନ୍ଧାଦି ପୁରୁଷ ରତ୍ନ ହୋଇ ନାନା ପୂଜା
ବାହାରିଲୁ ଏକ ଲୋକେ ନାନା ବାଟେ ଯାଇ ପିଟାପିଟି
ହେବାକୁ ପରମ କଲେ । ମନେ ମନେ ଦିଗିଠା ଖାରବାର
ଯେଉଁ ବଥା ଅଛୁ କଲୁନାରେ ରିଅର ପୂଜା ବୋଲି
ପିଟାକୁ ପୂଜ କଲୁଛି ଆହବାକୁ ନାହିଁ । ସେ ରିଅର
ପ୍ରାଣରେ ପୁରୁଷାଦି ରୂପ ପାଶାଶ, ବୃକ୍ଷ ଅଥବା ମନୁ-
ଶାନ୍ତି ପାଦର କରିବାରଙ୍କ କାଳ ବୁଝାଇ କଲେ ।

ଅପ୍ରିୟସ୍ୟନାମ ମହଦ୍ୱସଃ । ହରଣାଗର୍ ଉତ୍ସେଷ ମା
ମା ହୁଣୀଦରେଷା ଯସ୍ତାନତାତ ଉତ୍ସେଷଃ" । ଏହା ମଧ୍ୟ
ଯତ୍ନୁଦେବ ମହ । ସେ କେବେହେ ଦେହଥାର ହୃଦୟ
ନାହିଁ, ଯାହାକର ବହୁମାତ ପରମାଣ, ସୀମା ବା କାରଣ
ନାହିଁ, ଯାହାକର ଅଜ୍ଞା ପାଇନାହିଁ ନାମସରଣ ଅଟେ,
ଉପାସକମାକର ପ୍ରତି ସେ ଅନୁଗ୍ରହପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ବେଦର
ଅବେଳ ସ୍ତରରେ ଯାହାକର ମହିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣତ ହୋଇଥାଏ,
ସେ ବକାରପ୍ରକାଶ, ସେ ମରଣଶଳ ନୃତ୍ୟ ଏବା ସେ ଅନ୍ତି-
ନାମୀ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ନିରମ୍ଭୁର ତାବର ଉପାସନା ବେଦରେ,
ମାତ୍ର ଯେ ଏହାକୁ ଶତ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ଉପାସନା ବେଦରେ
ସେ ମହାପାପରେ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ସ୍ଵର୍ଗ ହୃଦୟ ଦେବରେ
ନାହିଁ ହେବେ । ଏଣୁ ମୁହଁପୂଜା ସଙ୍ଗୁଣ ନିଷିଦ୍ଧ ଏକ ତାହା
ବରେ ପାପ ହେବ । ବେହି ପ୍ରଥମ କର ଉପସ୍ଥିତ ବର
ପାରନ୍ତି ସେ ପୂଜାକୁ ପିତା, ମାତା, ଅଚ୍ୟୁତ, ଅପଥ,
ସୀମା ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଏ ପଥଦେବତାକର ପୂଜା କର ଶିବାଦ
ମନ୍ତ୍ରମାନକର ପୃଷ୍ଠାବରେ ଶତ ତଣି ଶତ ବିଶେଷ ଅଛି ।
ମୁହଁପୂଜା ବାବ ମୁହଁର ତତ୍ତ୍ଵ ହରି ହର୍ମ ଅଗ୍ରରେ ପଢ଼ିବୁ ବ୍ୟକ୍ତିର
ହୃଦୟ ଦ୍ୱାରା ପାରିବ । ବିଦେବ ବ୍ୟକ୍ତିରେକେ ବୈଶିଖ,
କୈଶରି ବ୍ୟକ୍ତିରେକେ କଞ୍ଚକ ଏକ କଞ୍ଚକ ବ୍ୟକ୍ତିରେକେ
ଶାନ୍ତି କର ହୃଦ ନାହିଁ । ଶାନ୍ତିପୂଜା ମୁହଁ ଦେଖିବେ ମନରେ
ଯେଉଁ ଶାନ୍ତି ଉପର ହୃଦ, ତାହା ଲୋକବିଶେଷର ଭବିତାପ୍ରକାଶ
କାଣିବା ହେବୁରୁ ହୃଦ । ଯାହାର ଗୁଣ ବା ଦୋଷ ଜଣା
ନାହିଁ ତେମନ୍ତ ମୁହଁ ଦେଖିଲେ, ପ୍ରାତି ହୃଦ ନାହିଁ । ଗୁଣ
ଶାନ୍ତି ପ୍ରାତି କାରଣ । ସେଉଁ ବଣିତ ଧର୍ମକ ବ୍ୟକ୍ତିର
ମନ୍ତ୍ରପୂଜା ଉପରରେ ସେହିମାନେ ଉତ୍ସିର ଭବିତାପ୍ରକାଶ
ସ୍ଵର୍ଗ ସବ୍ୟାକରନ୍ତି ପୁରୁଷ ରତ୍ନ ବର ଅମ୍ବମାନକ-
ଠାରୁ ଧନ ଦୂରଶ କରିବାକାରଣ କାଳ ବୁଝାଇ କଲେ ।
ଏହେ । ସମ୍ପ୍ରେ ସେ ଜାଇରେ ପଢ଼ିଲେ । ଏବେ ସେ
ଜାଇର ବଳ ବଳନା ବର ସୁଜା ଅନେକେ ତାହା ବାଟି
ବାହାର ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହା ଅମ୍ବମାନକର ଦୂରଶରେ
ନିର୍ମାଣ କରିବାରେ ? ମୁହଁପୂଜାସାମ ମନ ପ୍ରିଯ ହୃଦ
ବୋଲି ବେହି ବେହି ରଚି ଭଲାଗି । ତାଙ୍କୁ ମୁହଁ ପରିବର୍ତ୍ତେ,
ଯେତେବେଳେ ଏହିଶରି ଗୋପାଳଙ୍କ, ପରଶରଣରେ
ଧକଳେଶର ଏବା ତୃତୀୟମୁହଁରେ ଦୂରଶରେ ହରତଣ୍ଟା ଦୟାଦ

ମୁଣ୍ଡର ଅଶ୍ୱ ଦେଲୁଅଛି ତେବେଳେ ପ୍ରକୃତରେ ମନ
ହୁଏ ହେଲ କି ? ବୌଗାଯି ଦିନବ ପତଙ୍ଗବେଳେ ଗୋଟିଏ
ନୁହେ ଦଶ ପାଞ୍ଚାଳା ମୁଣ୍ଡର କାମକର ଧୟକୁବାରଳ ପ୍ରାସା
ହେଉଥିବା ପୂଳେ କିଏ ଅପଣା ଉଚିତେ ହାତମାର
ବହୁବେ ଯେ ତାକର ମନ ପୁର ଅଛୁ ? ପ୍ରକୃତରେ ମନ
ଯେଉଁ ନିଷକାର ପରମେତରକୁ ଜୀବିକାମନ୍ତ୍ରେ ପଢ଼ି
ବ୍ୟାକୁଳ ତାଙ୍କ ଜୀବିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ ପୁର ହୁଏ କାହିଁ ଏବଂ
ଦେବହାରଙ୍କି ତାଙ୍କ ଜୀବିତ୍ସବ । ମାତା, ପିତା, ଅଧ୍ୟେତ୍ବୀ,
ଅତିଥି ଏବଂ ଶାମୀ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଏହି ପାଞ୍ଚମୁଣ୍ଡମାନ୍ଦ ଦେବତାର
ପୂଜା କରି ସହାଯ୍ୟବଳେ ଯେ ଦେବପାଠ କରିବ ସେ
ନିଶ୍ଚୟ ପରମାତ୍ମକୁ ଜୀବିତାଧିକ, ମାତ୍ର ଯେ ଏହା ଶତ
ପାଶାମୟୀ ମୁଣ୍ଡର ପୂଜା କରିବ ସେ ଅନ୍ତରକାଳ ଅନ୍ତର
ଅନ୍ତରକାଳ ପତି ରହୁଥିବ । ପାଠକେ, ଅବଶ୍ୟ ଦେଖୁ-
'ଅଛୁଟ୍ଟ ଯେ ଅନେକ ବ୍ୟାହରଣ ପଣ୍ଡିତ ଏବଂ ଉଚ୍ଛରିତାହାପ୍ର
ବ୍ୟାହର ମୁଣ୍ଡିତକୁ ଅଧାର ବୋଲି ଜୀବି ପୁଣ୍ୟ ତାହା ଅଦ୍ୟାପି
ପ୍ରତିପାଦ୍ୟ ନାହାନ୍ତି । କେତେବେଳେ ରମ, କେତେବେଳେ
କୁଷ, କେତେବେଳେ ମହାଦେବ, ହନ୍ତୁମାନ ଅଥବା ସର୍ବାଦ
ପୂଜା ବନୁଅଛନ୍ତି । କାହିଁରେ ମନ ପୁର ହେବାକୁ କାହିଁ ।
ସଂଶୋଭିତ ଯାକଣ୍ଠୀ ପଦାର୍ଥର ପୂଜା ବନୁଅଛନ୍ତି, ତଥାପି
ମନ ମାନବକୁ ନାହିଁ । ଅବାକରେ ସେତେ ବୁଲିରେ
କେବେହେଁ ଗନ୍ଧବ୍ୟ ପ୍ରାକରେ ପଦ୍ମଶା ଯାଏ ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ-
ପୂଜାରୁପ ଅବାକ ବୌଗାଯିତାରେ ବାଟରେ ମେଣି ନାହିଁ ।
କାରଣ ତାହା ହୋଇଥିଲେ ବାହାରକ ହେଲେ ମୁଣ୍ଡିତକୁ
ଶତ ସହଜରେ ବାଟରେ ପଦ୍ମଶବ୍ଦକ ଦେଖା ଯାଇଥାନ୍ତା ।

୬୫୬୪

ସାମୟିକ ପ୍ରକଳ୍ପ ।

—**ଅର୍ଥାତ୍**—**ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ କଳୀ ଶ୍ରାୟକ୍ଷମତା**
ମହେଶତ୍ରୁ ବୟସ ମହାଶୟୁ ଜାପାନରେ ଅଖାର ଶିକ୍ଷା
ସମ୍ମାପ୍ନୁ କର ଫେରି ଅବିଦ୍ଵନ୍ତ । ପଥରେ, ବିଦେଶରେ
ନାଳାବଧିବଦ୍ଧ ବୟସ ସରେ ସଂଗ୍ରାମ କର ଯୁଦ୍ଧ ବର୍ଷ ପରେ
ଅଛି ସେ ସବେଳକୁ ପଢାଗମନ କର ଅଛନ୍ତି, ଏ ଶୁଭ-
ମୁହଁର୍ଦ୍ଦରେ ପୃଣିପାଶରେ ଅମ୍ବେମାନେ ଅଛି ତାଙ୍କ ଅର୍ଥ-

ଅଳା କବୁଅଳ୍ଟ, ଏଣିକ ଅନେବେ ଜାପାନ ସିବେ; ଦିନ୍ତ
ମହେଶ ବାବୁଙ୍କ ସମ୍ମାନ ଅଛ କାହାର ପ୍ରାୟ ନୁହେ,
ବାଜା ସେ ପଥ୍ୟଦର୍ଶକ, ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ପ୍ରଥମ ଜାପାନ-ୟାଶା,
ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଦିଦେଶାଗତ ଶିକ୍ଷାଲୟୁଁ ସୁବବମାନକ ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରଥମ । ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ବାଧା ବିବୁଲ ଚୁଣ୍ଡେପ ନ କଥ ଯେ ନେତୃତ୍ବ
ଶ୍ରୀଗ ବର୍ଥରେ ଏବ ସେମରେ ସେ ସଫଳ ମନୋରଥ
ହୋଇ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଆବଳ ଧନ୍ୟ ହୋଇପାଇଁ ଏବ ସେ
କିନ୍ତୁ ଉଦାହରଣ୍ୟାବା ନିଜଦେଶର ସୁବବମାନକୁ ଏବି
ସୁଚୂଳାନ୍ତ ଦେଖାଇ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କପର ସୁଣାଳ ଶ୍ଵରକ-
ଠାରୁ ଯାହା ଅଣା ବର ଯାଇଥିଲେ ସେ ତାହାରୁ କରି-
ଅଛନ୍ତି—ବାଧା, ବୟସ, ପ୍ରଭେଦର ପ୍ରକଳ୍ପ ପଦଦଳନ ବୟ
ଅନ୍ତର୍ଭିତକ କଳ୍ପନରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କରି ନିଷ୍ଠାକବ ଉତ୍ସବ
ସହିତ ଫେର ଅପାର ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ ସୁର୍ବ୍ରଦୁରୁଷେ ସଙ୍ଗାଦଳ
କରି ଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି
ବର୍ତ୍ତମାନଙ୍କ ଉତ୍ସବାର ସମୟ ଉପସ୍ଥିତ; ଏ ଅତି ଗୁରୁ-
ତର କାର୍ଯ୍ୟ, ଏହା ଉପରେ ବେବଳ ଯେ ମହେଶ ବାବୁ-
ଙ୍କର ଆବଳର ଉପାୟ ନିର୍ଭର କରେ ତାହା ନୁହେ,
ଦେଶର କବିତାର ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଅନେକ ଅଣ୍ଟରେ
ନିର୍ଭର । ଦେଶର କେତ୍ରମାଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗୁନ ଏ ବିଷୟରେ
ଚାହିଁ ପକ୍ଷରେ କଳକର କଥା ହେବ, ଉତ୍ସବରେ ଶିକ୍ଷା-
ପାଇଁ ବିଦେଶମନର ପଥ ବୁଝ ହେବ ଏବ ଜାଞ୍ଜାୟ
ଅଗ୍ରପରିଶ ପଥରେ ପ୍ରଥାନ ପ୍ରତିବନ୍ଦି ହେବ ।

“ବ୍ୟକ୍ତିଗୁଣ ନିବେଦନ” — ମାନମାୟ ଶ୍ରୀପୁତ୍ର ବୟକ୍ତିଗୁଣାଥ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବାହାରୁର ମହୋଦୟ ଅନୁଭବ ହେଲେ
ଅପଶାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିବେଦନପଥ ମୁଦ୍ରା କରିବ ପ୍ରକାର ବୟକ୍ତିଗୁଣାଥ
ଅନୁଭବ । ଉତ୍ତର ପଦିଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଠ କରି ଅମ୍ବାଜେ ଯୁଗପଦ
ଦଶାବ ଓ ବିଦ୍ୟୁ ଦ୍ୱାରା ଆରୁତ ହୋଇଥିଲୁ । ସଂବାରର
ପଞ୍ଚକାଳୀ ନିତି ପରିବର୍ତ୍ତନଶାଳ — ସେ ମହାପରିବର୍ତ୍ତନ-
ପ୍ରୋତ୍ସବେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାନବ କେତେବେଳେ କି ଦଶା ଦେଖିଥିଲୁ
ତାହାରୁ ଅମ୍ବାଜକର ଦଶାବ କଥା । ବ୍ୟକ୍ତିଗୁଣାଥ କାରୁଙ୍ଗ
ଲଜ୍ଜକାଳନିବନ୍ଧପଟରେ ଏ ବାଚିମା ଦସ୍ତଖତାପୂର୍ବକ ହେଲେ—
ହେ ସଂବାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ତାହା ନୁହେ । କାରଣ ସଂବାରର
କେତେ ଜଣ ପାପ କରି ଏପଥ ଅନନ୍ତ ଦୁଃଖ ! କେତେ

ତଣ ଏ ପ୍ରକାର ପଦ୍ମନାଭ ନିମିତ୍ତ ନରନୂର ଅଶ୍ଵମୋଡ଼ନ
ବରତ୍ର, କେତେକଣ ସେହି ଅନୁର୍ଦ୍ଧର ପାପ-ସ୍ଵରୂପ
ଦଂଶୁନରେ ବ୍ୟାକୁର ହୋଇ ଆପଣାର ମାନସମ୍ମ ସମସ୍ତ
କୁର ପାପଶାଳନ ନିମିତ୍ତ ସାଧୁଜନଙ୍କର ପଦରେଣେ ଲାଇ
ଉତ୍ସବାଧୀନ ବ୍ୟାକୁର ହୃଦୟ ? ଏପରି ଗରୁର ଅନୁଚାପ
ଗନ୍ଧୁ ମହାନୂରକ ବ୍ୟକ୍ତିକ ପଶରେ ସମ୍ବନ୍ଧ । ଏ ଅନୁଚାପ
କର ନବେଦକ ମହାଶୟ ଦେଶରୁ ଯେଉଁ ଉପଦେଶ
ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ତାହା ଅତ ମଳ୍କବାନ । ସଂଶାରରେ ସମ-
ପ୍ରେ ପାଶ; କିନ୍ତୁ, କେତେକଥା ଅନୁକୂଳ ପାପଲାଗ ବ୍ୟାକୁର ?
ଯେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପାଶକ ପରି ହୋଇଯାଏ ସେ ଏକା
ଧନ୍ୟ ଏକ ଶମାଲାଗର ରଖବାନଙ୍କର ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ;
ତେଣୁ ଶାସ୍ତ୍ରର ବାଣୀ “Blessed are they that
mourn” । ଏ ଅନୁକ୍ତାହାଣୀ ପାଠ ଭର ଭର୍ତ୍ତୁଭାଜନ ବ୍ୟୁ
ମହେଦୟକୁ ଅମ୍ବମାନେ, ତାଙ୍କର ଏହି ଦୂରିନଷ୍ଟେ,
ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଦୁଦୟର ଗରୁରତମ ପ୍ରଦେଶର ସହାନୂରୁଚ
ତଣାର ଅଛୁଟ ଏକ ପରମିତା ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣ,
ତୁମେ ତାଙ୍କର ସଙ୍କଷିତ ଉନ୍ନତ, ଶାନ୍ତ, ଓ ଶମା ନିମିତ୍ତ
ପ୍ରାର୍ଥନା ବୁଝୁଅଛୁ ।

“ତରକ ସବୁ ଦେଇବୁ” —— ମାନିକା ତାବସ୍ତଳ
'ତରକ ସବୁ ଦେଇବୁ' । ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜ
ଦେଇ ଥାରେ, ବେହି ଅବା ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲ ପରି ସେ
ବଥା ଉତ୍ତାର ଦେଇଥିଲେ । ତାହା କୁଣ୍ଡପୁରାରୁପ
ପୁରୁଷମନ୍ୟ ଜଳାଶ୍ୟର ‘ସତତ ଜାତ ବିଲ୍ଲାଙ୍କ’ କୁହ କୁଦୁ
ଶାୟ ପଞ୍ଚଶିମାନ ଦେଇଥିଲ । ବର୍ଷମାନ ଏକ ଭାଷଣ
ଦୁର୍ଘଟା ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ତଷ୍ଠ ଜଳାଶ୍ୟର ଉତ୍ସବ, ଅମ୍ବ-
ମାନଙ୍କ ମନରେ ଅନୁର୍ଧତ ଶର୍ଣ୍ଣକ ପାଇଁ ଏ ତଣ୍ଟା ପ୍ଲାନ
ଆର୍ଥିକ ଯେ ଅରିଷ୍ଟ ସମାଜତ୍ୱର ଅନ୍ତର ଏହି ପ୍ରବାଦ
ଅନ୍ତରରେ ବୌଦ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ପତ୍ର ନିହର ଅଛୁ ।

ସମ୍ମତ ଶରସ୍ତେତା, କୁହାଣୀ ଓ ଦେଇରଣୀର ପ୍ରବଳ
ଜଳପ୍ରାକଳହାର ଯାଇପର, କେନ୍ଦ୍ରାପତା ଅଶଳର ଅମ୍ବ-
ବାଣ ଶାମ ଥୁପୁପୁ ହୋଇଥିଲ । ଅଷ୍ଟମମୟରେ
ନିଶାଥ ସମୟରେ ଏହା ପଢି ସବାକୁ ବିପଦ ଅହର
ସୋରତର । ଅଷ୍ଟମ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ନିଶା ସ୍ତ୍ରୀର ସଙ୍ଗେ
ଅଥଣାର ଜୀବନପ୍ରେତ ନିଶାର ଅଛନ୍ତି । ଅବଶିଷ୍ଟ ଯେ

କେତେକ ଗପ ଉପରେ, ସୁହର ଗଲ ଉପରେ, ନିଶା
ମଧ୍ୟରୁ ତାରେ ଲାଗେ କଷ୍ଟ ଯାଇଥିଲାଗନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର
ଅବସ୍ଥା ମୃତବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାରୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ନୁହେଁ;
ସେମାନଙ୍କର ଦନ୍ତରୁ ଫଳ ମୃତର ସଂଖ୍ୟ କରି କିମ୍ବା ନୁହେଁ !
ସେମାନଙ୍କର ତାରବାକୁ ଜୀବନ ନାହିଁ, ରହିବାକୁ ବାପ
ନାହିଁ, ଲକ୍ଷା ନିବାରଣ କରିବା ପାଇଁ ବସ ନାହିଁ କି
ହସ୍ତରେ ଉପର୍ଦକ ସୁକ୍ଷମ ନାହିଁ । ଉପର ସେମାନେ ପ୍ରାଣ-
ଧାରଣ କରିବେ ? ତା ଉପରେ ପୁଣି ରନ୍ଦେବେବର
ଅଧିକାର, ନଳକୁଣ୍ଠି । ଉପରେ ପାଶ, ତଳେ ପାଶ;
ମାନସାକରରେ କେତେ ଉପରୁଚିତ ବିଷ୍ଟପୁରୁଷ ବିଷ୍ଟପୁରୁଷରେ ପତ-
ଅଛନ୍ତି କେତେ ତାର ସଂକାଦ କେବାର ଲୋକ ନାହିଁ ।
ବିଷ ଏହି ପ୍ଲାନରେ ଶେଷ ହୋଇ ନାହିଁ—ସେ ପ୍ଲାନ-
ମାନଙ୍କରେ କଳଶ୍ୟବଜ୍ର ବିଷୁଚକା ମଧ୍ୟ ଦେଖା ଦେଇ
ଅଛୁ । ଶାବ୍ୟର ଅଭିବ, ବାସର ଅଭିବ, ବିଷୁର ଅଭିବ,
ଭ୍ରମଧର ଅଭିବ । ଏହିପରି ମହା ଅଭିବ ମଧ୍ୟରେ
ସେମାନେ କେବଳ ଉପରୁକୁ ଅନାର ପତ୍ର ରହିଥିଲାଗନ୍ତି ।
ବଟକବୁ ଯାଇଥିବା ଜଣେ ସେହାପେବକ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ
ଯେଉଁ ଭ୍ରମକରିବାପଥ ଭ୍ରମିଥିଲାଗନ୍ତି ତାହାର ଏକ ଅଂଶ
ଦେଖିଲେ ପାଠର ପ୍ଲାନର ଅବସ୍ଥା ରହ ବୁଝି ପାରିବେ ।
ସେ ଲୋକୁଣ୍ଠିଲାଗନ୍ତି “ରନ୍ଦେବୁରଠାରେ ପଟାମୁଣ୍ଡେଇ ବେନାର
ବିଜ ଉପରେ ଠାପ ହେବେ ଠାପ ହେବେ ଅନାର ପତ୍ର ରହିଥିଲାଗନ୍ତି । ତବୁବେଳେ ଜଳ,
ଆଶ୍ରମରେ ପତ୍ରରେ ଜଳ, ପତ୍ରରେ ଜଳ, ପତ୍ରରେ ଜଳ,
ଏଠାରେ ସେଠାରେ ଗୋଟାଏ, କଢି, କଢି ଦେଖା
ପାରିଥିଲାଗନ୍ତି । ଅମ୍ବମାନେ ବଣ କରିବୁ ପ୍ଲାନ କରି
ପାରୁନାହିଁ । ଏ ଅଶଳରେ ଯୋର ଦସପକା ଲଗିଛି ।
ଅମ୍ବମାନେ ଯେ ସାମାନ୍ୟ ଭ୍ରମଧ ଅଶ୍ଵିଧିଲୁଁ ସେଥିରୁ
ଅଶ୍ଵକାଣ୍ଡ ବାଣୀ ସାରଲୁଣି । ନାହା ଅବେ ମଳୁ ନାହିଁ ।
ପ୍ରକୃତ ଏକାକୀ ଯେପର, ଅମ୍ବମାନଙ୍କ କରୁନା ବଟକରେ
ଏହାର ଶାତାନ ସୁକ୍ଷମ ଧାରଣା କରି ପାର ନ ଥିଲ ।
ସହସ୍ରାୟକ ବର୍ଣମାଦୟ ରୁମି ଜଳରେ ନିମନ୍ତି । ଅଦ୍ୟାପି
କାହିଁ * ପ୍ରୁଟ କାହିଁ * ପ୍ରୁଟ, ୨ ପ୍ରୁଟ ଜଳ ଜଳ ରୁପରେ
ରହିଛି । କୋହାରେ ସିବାକୁ ଦୟ । ହର୍ବି ବର୍ଣ୍ଣ ପବନ

ହେଉଥିଲା, ପାଖରେ ଅଶ୍ଵୀ ନାହିଁ; ତରଗ ଉଠୁଳ, ଦେଖି-
ଲାବେଇବୁ ଅଖି ଖୋଲି ହୋଇ ଯାଇଛି ।” ବ୍ୟାପାର-
ଅନ୍ୟାୟୀ ତାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଏହିପରି ଭାଷଣ । ଏ ଦୂର୍ଦ୍ଦର୍ଶନରେ
ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣବ୍ୟବ ।
ଏପରି ଶ୍ରେ ପ୍ରକଟ ତେଣାରେ ନିକଟରେ ଦେବେ ଏହି
କି ପ୍ରକାର, କରିବ ବଢ଼ି ଦୂର୍ବଳଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା
ଗୋଟିଏ । ସାଧାରଣ ସାହାଯ୍ୟ କିନା ଏତେବେଳେ ବିପଦ
ପୁଣ୍ୟ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସମୟରେ ଏ ବିପଦବ୍ୟକ୍ତି-
ମାନବପ୍ରକାଶ ଦୟାର ଉଦ୍‌ଦେଶ ହେବା ବିଧେୟ । ଅଜ
ଖେତରେ ଧନୀ ଦୂର୍ଦ୍ରି ସମଦଶାପନ, ବରିଂ ଧନୀ ଅସ୍ଵଚ୍ଛ
କଷେତ୍ର । ରତ୍ନ ପରିବାରର ପୁରସ୍କାରର ଅଳି ଅନାଥା
ହୋଇ ନିଃଶବ୍ଦ ବିକରେ ଅଶ୍ରୁ ମୋତନ କରୁଥିଲୁଣ୍ଡର । କିଏ
ପୁଣ୍ୟ ଶୋଭରେ, କିଏ ପ୍ରତିଶୋଭରେ, କିଏ ଦ୍ୱାରାଗରିଲା
ଶୋଭରେ, କିଏ ଯତି ଶୋଭରେ ଦ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ବାନ୍ଧ-
ଶ୍ଵାନ ନିଃଶବ୍ଦବରେ ଘରସ୍ତରେ ବୁଲୁଅଛି । ନିୟତ
ସଂଶାରର ସାନ ବତ ସମୟରୁ ଏକ ଅଷ୍ଟକରେ ବସାଇ
ଦେଇଥିଲୁ—ଏକ ସମସ୍ତେ ପଥର ଉଶାଶ୍ଵ, ଏକ ସମସ୍ତେ
ଧନ, ଧୂନ, ଶାର୍ତ୍ତ, ଶାଶ୍ଵା ମାନବ, ଏ ସମୟରେ ତୁମ୍ଭର
କି କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ ? ଧନ ବିକ୍ରିମାନଙ୍କର ଦଶା
ତୁମ୍ଭ ପାଶରେ କରୁଥାର ସମ୍ଭାବ କରିବ ନାହିଁକି ?
ଦେଶ ହୁତ ସାଧନ କରିବା ପାଇଁ ତୁମ୍ଭର ଏ ସମୟ ପ୍ରତ୍ୟେ ।
ଇଶ୍ଵର ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ସେବା କର, ଅଶ୍ଵୟ ପୁଣ୍ୟରୁହେବ,
ମାତ୍ରାଜଙ୍ଗଳକୁ ତୁମ୍ଭକୁ ଅଣିବାବ କରିବେ, ତୁମ୍ଭର
ସେବାରେ ତେ ଶତ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାଣଙ୍କର କର ପାରନ୍ତି,
ଏ ପୁନ୍ଯୋଗ କି ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପେକ୍ଷଣୀୟ ? ଦେଶର ଆଶା
ଭରିବାର ମୁଣ୍ଡ ସ୍ଵର୍ଗ କରେଇବ ହସିବୁନ, ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର
କୋମଳ ତୁମ୍ଭୟ ଏ କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା ଶୁଣି ନାରବ ରହିବ
କି ? ତୁମ୍ଭମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ କରିମୟ ଜୀବନର ଯାଇ ମୁହଁ-
ପରେ ଉପସ୍ଥିତ, ଧର୍ମାଚାକ୍ଷରିତାର ନବତେଜରେ ତେଣା-
ସାନ୍ଦ୍ର, ନବବଳରେ ଦଳୀ, ସୁର୍ଗୀୟ ଅନାବଳ କରିବିହିତାର
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ତୁମ୍ଭୟ ପରିପ୍ରତି, ଏ ଧାନଦଶା ପାଇଁ କି କିନ୍ତୁ
ହତକାର ତୁମ୍ଭମାନୁ ଅଥା ଭାବ ଯାଇ ନ ପାରେ ? ରଙ୍ଗଶ୍ରୀ,
ଅମେରକା ପ୍ରକାଶ ଦେଶର ପ୍ରାଣୀଙ୍କେ ଏପରି ସମୟରେ
ଦେଇବିଶ ଭାବରେ ଖେଳା ସେବକର କାର୍ଯ୍ୟକର, ଥାବେ ।

ରକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ବିପଦ ବିକ୍ରିମାନଙ୍କୁ ସାହ ଯା କରନ୍ତି । ତୁମ୍ଭ-
ମାନେବଙ୍କ ଏ ଉନ୍ଦର ପଚାଶାରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଅନ୍ତରୁ
କରଗ କରିବ ନାହିଁ ?

ବିଶାଦ ସମୟରେ ଲିଖିତ ।

ବିଶାଦ ପଂକ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନର ସୁହାପ ଲୋଚନ
ସୁଖ ଦୁଃଖ ଅଞ୍ଚାଦ ଯାତରା,
ଜୀବନେ ମୁଁ ବେଳେହି ଅନେକ
ନାହିଁ ଅର ଅସ୍ଵଚ୍ଛ କାମନା ।
ମୋ ଜୀବନ ଜାଗାଯସ୍ତ ତାର
ସରମ୍ଭାନ ବିଲଦମ ଅତି
ଏବେ କ୍ରମେ ହେବିଛୁ ଅସାର
ତେଜି ଅଦ୍ୟ ମୋହମ୍ମା ଶକ୍ତି ।
ମଧୁବାଳ ଅଣା ଫୁଲ ବନ
ନିବାଦର ତଥନ କରଣେ
ହାରିଲିଛୁ କି ବିଶାଦେ ଅଜ
ଗନ୍ଧମ୍ଭାନ ଜୀବନ କାନନେ ।
ପ୍ରକାଶ ମୁହଁଗନ୍ଧବାହ
ହସିଲି ନିଜ ଶାତଳଠା
ଶ୍ଵରମ୍ଭା ପବନ ପ୍ରବାହ
ନାଶେ ଏବେ ତୁମ୍ଭ ସରସତା ।
ତୁମ୍ଭ ତୁମ୍ଭ ଅବସନ୍ନ ଜାୟୀ
ବିଷମ ଏ ବହୁଦୂର ବାଟେ
ଦେଖିଲାଇଁ ଯେବେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ଵରୀ
ବିଶ୍ରାମିବ ତହିଁ ଜଳବାଟେ ।
ଶୁଣି ଶର ମଧୁର ଜୀବନା
ଜାର୍ତ୍ତ୍ତ ମାଣା ରଖିବ ସମ୍ମାଦ
ପକ୍ଷିଙ୍କରେ ଦେବ କରିଗାଲା
ତେହିଁ ମୋର ନ ସ୍ଵକେ କବାଣା ।
ତୁମ୍ଭ ଲତା ନବ କଣଳେଷ୍ଟେ
ବିରତିଶ କୋମଳ ଅଷ୍ଟନ
ଶୋଭନ ମୁଁ ଉତ୍ସବ ତୁମ୍ଭୟେ
ଶୁଣିବାରୁ ବାୟ ସନ ଏନ ।

‘କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ।’

(୧)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମର ତ ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

ଯେଉଁ ଦଗେ ମାଦ ଦୃଷ୍ଟି

କୁମର କରୁଣା ଦୃଷ୍ଟି ।

ଏତେ ପାଇ ଦୟା ହେବ ଅକୁଳକ ମୋ ହୃଦୟ ?

କି ଦେଇ କରଇ ତହୁ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ ।

(୨)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମରର ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

କଳ ପୁର ଚର କଳ,

ଦୟା ତ କୁମର ଧଳ;

କାହିଁ ମୁଁ ରହି ତେବେ ମୋ ଅର୍ଜନ ଦ୍ରୁଦୟ !

କି ଦେଇ କରଇ ପୂଜା କହ ଅଛେ ଦୟାମୟ ।

(୩)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମରର ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

ବୃକ୍ଷବୃକ୍ଷେ ଫୁଲେ

ଶ୍ରୀ ଶୌଦୟୀ ଅକୁଳ,

ପୁଣିଲେ, ବରେ “ମୁଁ ତାର ଯେହୁ ଅନନ୍ତ ଅବ୍ୟୟ” ।

କି ଦେଇ କରଇ ପୂଜା କହ ତେବେ ଦୟାମୟ ।

(୪)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମର ତ ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

ଅଛି ଏଥି ନାନାଧଳ,

ଅଛି ପୁଣୀ ରଙ୍ଗାଳ,

କି ହେବ ! କୁମର ଶୁଣି ଯୋଟେ ପ୍ରାଣେ ରଜା ରୟ,

କି ଦେଇ କରଇ ପୂଜା କହ ତେବେ ଦୟାମୟ ।

(୫)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମର ତ ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

ଶୁଣି ଏ ବାରର ବାଣୀ,

ବହୁ ପ୍ରକୃତରଣା :—

“ନିଜେ କୁହ ପୂଜା ଦ୍ରୁଦ୍ୟ, ଏ ଥାର ରହୁଥମୟ”

କି ଦେଇ କରଇ ପୂଜା କହ ଅଛେ ଦୟାମୟ ।

(୬)

କବେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମର ତ ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

ମୁଁହି ତ ଆପର ମୁଁହି,

କାହିଁ ପୁଣୀ ପକୁରୁଷୀ,

ନିରନ୍ତର ଉତ୍ସବରେ ଖରିତ ମୋ ଶକ୍ତିତ୍ୱ ।

କି ଦେଇ କରଇ ପୂଜା କହ ଅଛେ ଦୟାମୟ ।

(୭)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମର ତ ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

ଦେଇଥିବ ଶୁଭ ମତ,

ହୃଦୟେ ଆବନୀ ଶକ୍ତି,

ହୃଦୟର ଲାଗେ ଏବେ ଶଶେ ଶଶେ ପରାନୟ !

କି ଦେଇ କରଇ ପୂଜା କହ ଅଛେ ଦୟାମୟ ।

(୮)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମର ତ ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

ପଣ୍ଡ ପଶା ଶାଠଧର,

ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଶା ଶାଠ ପର,

ପୂଜାରୀ କୁମଳୁ କର ତବ କର୍ମ ପ୍ରେମମୟ ।

କି ଦେଇ କରଇ ପୂଜା କହ ଅଛେ ଦୟାମୟ ।

(୯)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମର ତ ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

ଶୁଣିଛ ଶାଶ୍ଵର ବଥା—

ହୃଦୟ ମନର ଯଥା;

ହେଲେ ଶୁଭ, ସତ୍ୟ ଶିବ ଦେବ ଲାଭତ୍ର ଅଶ୍ରୟ ।

କି ଦେଇ କରଇ ପୂଜା କହ ଅଛେ ଦୟାମୟ ।

(୧୦)

କି ଦେଇ କରଇ ତବ ପୂଜା ଅଛେ ଦୟାମୟ !

କୁମର ତ ସାରସ୍ଵତୀ ଭୁମେ ତ ହେ ସବମୟ ।

(ତେବେ) କାତ ପୁଣୀ ଶାନନ୍ଦେଶ,

ନାଶ ପାପ ତାପ ଶୋକ,

କର ହୃଦେ ଅସ୍ତ୍ରଧାନ, ହେଲ ପ୍ରାଣ ପୁଣୀମୟ ।

ଶୁର୍କର ମାନବ ଜନ୍ମ ନ ହେବ ବିଅର୍ଥେ ଶୈସ ।

ମୁକୁର

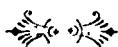
୨ ସ୍ତର

ଆଶ୍ରମ, ୧୯୬୫ ।

୨ ମୁଖ୍ୟା ।

ଦୂର୍ଦେୟଧନ ।

କୃଷ୍ଣଗେ ଜନମ ଦିବ କୃତୁଳନାଧମ—
ଦୂର୍ଦେୟଧନ ! ଅକାରଗେ ଉଥର ବିବାଦ
କୃତ୍ସଗେ—କୃତ୍ସବ ଉପେକ୍ଷେ ନିର୍ମଳ !
ନ ଉତ୍ତିର ନିଜ ବୁଲେ ଜଣେହି ଦାୟାଦ;
ଶ୍ରୀମତୀ ସାରଧିମ୍ଭୁ ଯାହାକ ଉଚିତ,
ଧଳ ବିନ୍ଦୁ ଦୂମଠାରେ ; ତେଣୁ ବାରମଣି !
ବାର ବୋଲି ସମ୍ମୁଖ୍ୟକୁ ଛୁମ୍କୁ, ୧୭୭
ସେ ଦାରୁଣପଣ ତବ ସମର-ଅବନା ।
“ଫଳ ଯୁକ୍ତ କ ଦେବାର ସୁତ୍ତାପ ମେଦିନୀ”
ନୁହଇ ବ ପଣ ତବ ? ହାୟରେ କପାର
ଅଜ ସେ ଭରତ ମାତା ବାରପବିନୀ,
ଅଗ୍ନି ପଗଦ୍ୟ ବାନେ ଦୂମକୁ ହରଇ ।
ସବଗେ ମରାଇ ସତ୍ୟ ମରାଇ ଆଶଗେ,
ତୁଥାପି ବୋଷେତ ଯଶଃ ଭବନେ ଭବନେ ।

ବୋକଳ-ପ୍ରତି ।

ଦକ୍ଷେନ ବାମୋଦା-ଅଂତାଳୀ ।
କ ଅନନ୍ତରେ ବୋକଳ ! ତୋଳୁ ଏ ପଞ୍ଚମ ବୁଦ୍ଧ
ଦେ ଦୃଢ଼ ଦ୍ୱାବ ବଶି ଭାବୁଁ ଅଜ ବରରେ । ପଦ ;
ଭାବୁଁରେ ବରରେ ଅଜ
ରମ୍ୟ ତମୋବନ ବନ
ତୋଳୁଥଲୁ ଯହି ତାନ
ବିକୁ ପଶୋ-ସଗୀଠର । ୧
ସୁତେଳା ଶର୍ଷଣାତମି
କାହିଁ ସେ କୁଞ୍ଜମାଳିନୀ
ତର ଲୁଳା ବନ୍ଦୋତମି
ରତ୍ନବଜ ବସ୍ତନ୍ତର । ୨
(ଅଜ) କଳପନା-ସହତିଶ୍ଵର
ଶତ ତିଥପଟ ଥର
ଦେଖାଇଛି ଶତ ତିଥ
ସେ ବିଦବ- ଅନ୍ତରର । ୩
ଦେଖି ପେହି କବି ପୁଣ୍ଡ
ସୁତମ କୁମୁମ କୁଣ୍ଡ
କର ତୋଚେ ବରନନ
ଭାନ୍ଦ ପରଶ ମୋହର । ୪

ବାଲେଶ୍ଵର ପକ୍ଷା ଲୁଣ ।

ଅବହମନ ଖାଲରୁ ବାଲେଶ୍ଵରରେ ପଢାଇଗ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ହୋଇ ଅସୁମଳ । ସରକାର ବାହାଦୁର କେହିଁ ପମ୍ବୁ
ଏହି ବ୍ୟାପାରରେ ହତ୍ସେଷ ବରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ବହବା ସହି
କଥା ନୁହେ । ଚେବେ ଏକଥା ଅନୁମାନ କବନାର ପାଇଁ
ଯେ ସ୍ତୁ ୧୮୦୯ ମୟିହାତେ ଉନ୍ନତିରେ ବୋଜାନୀ ଦେଶ-
ସବାର ବରବା ପୁଣ୍ୟ ଏହି ବ୍ୟବସାୟରେ ରିପ୍ଟ ଥିଲେ,
ବାରଣ ଚରତ୍ତବେ ନଂଭେଜମାନେ ବାଲେଶ୍ଵର ବାଣିଜ୍ୟ
ସର୍କାରେ ସବାର ନିର୍ଣ୍ଣୟରୁ ଜଣାଯାଏ । ଦେଶ-ସବାର
ସମୟରୁ ଯୋକ୍ରାନ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ ସମ୍ବନ୍ଧେ ବନୋବସ୍ତୁ
କରିଥିବେ ।

ସ୍ତୁ ୧୮୭୯ ମୟିହାତେ ଯୋକ୍ରାନ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ ରହିଛେହୋଇ
ଯାଏଥାହି । ଲେଖକ ଏହି ଦ୍ୱସରେ ସରକାର ଚରଫ୍ତ
ଲୁବଣମହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଅନୁମାନ ମାତ୍ର କର୍ମଭାବ ଥିଲେ ।
ଯୋକ୍ରାନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧେ ତାହାର ଯେଉଁ ଅର୍ଥକାତାଆପି ବର୍ଷ-
ମାନ ସ୍ଵରଗ ଶକ୍ତି ପ୍ରତି ନିର୍ଭର କରି ସେମର ସଂକ୍ଷେପ ବବ-
ରଣ ଉପିବନ କରୁଥାହି ।

ଲୁବଣ ମାହାଲର ସରକାର ଚରଫ୍ତର ପ୍ରଥାନ କର୍ମ-
ଭାବର ଉପାୟ ସଲଟ ଏକେଶ୍ଵର; ଏହି କର୍ମଭାବ ଦତ୍ତ
କ୍ୟାନ୍ତି ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କଲେଟର ସାହେବ ସାଲଟ
ଏକେଶ୍ଵର; ତାହାକି ଅଧୀନରେ ଆହୁ ଦୁଇଲଙ୍ଘ ରଙ୍ଗରେଇ
ଅସିକ୍ଷା ସଲଟ ଏକେଶ୍ଵର ରୁପେ ନିଯନ୍ତ୍ର ଥିଲେ ଯୋକ୍ରାନ୍ତି
ରହିଛ ହେବା ବର୍ଷରେ (ବୋଖ କରୁଁ) ମିକ୍ର କର୍ଣ୍ଣେଲ
ସଲଟ ଏକେଶ୍ଵର, ମିକ୍ର ବଣ୍ଣ ଓ ମିକ୍ର ମୁଫଟ ଅସିକ୍ଷାଙ୍ଗ
ସଲଟ ଏକେଶ୍ଵରରେ ।

ଏକେଶ୍ଵର ସାହେବଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସଦର କରେଥିରେ
ହୁଏଗେଟିଶ୍ରେଷ୍ଠାଧି—ପ୍ରଥମ ମୁନପିକାନା, ଦିଅପ୍ପ ହିତାବ
ଆନା । ମୁନପିକାନାରେ ନିଯୁକ୍ତ (ଫିମରମୁ) କର୍ମଭାବ
ଉପାୟ—ଦେବାକ, ପେସ୍ତାର, ମୁନପୀ, ଶେଜନାମର୍-ନବସ,
ପ୍ରକାନ୍ତା-ନବସ, ନବକ-ନବସ, ନାଜର; ଏବଂ ଏମାତର
ସହବାପ ମୋହରମାନେ । ହିତାବ ଆନାରେ ନିଯୁକ୍ତ
କର୍ମଭାବରୀତିଶ୍ରେଷ୍ଠାଧାର, ମୁନପୀ, ଓମୋହରମାନେ ।
ଅମ୍ବେମାନେ ଦେଖିଅଛୁ ସଦର କରେଥିରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

ମହିମାରେ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମଭାବରୁ ନିଯନ୍ତ୍ର ମହାନ
ନିଯୁକ୍ତ ଅମେର ସଂଖ୍ୟା ଅସ୍ତ୍ର । ନିଯନ୍ତ୍ର ମହାନ ବୁଢ଼େର
ସବଦା କରୁଥିବେ ପୂର୍ଣ୍ଣାବ୍ୟାବ ।

ନିଯନ୍ତ୍ର ପୋକ୍ରାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ସରକାର ଚରଫ୍ତରୁ ନିଯୁକ୍ତ
କର୍ମଭାବରୀତିଶ୍ରେଷ୍ଠ—ଦାରେଗ, ପେସ୍ତାର, କିଲାଦାର, ଚିପ-
ବଣୀ, ଜାତ ଚୌହାପ, ଝୁଟି ପାଏବ, ଚାତାର ଓତେବାନ୍ତା ।

“ନିଯନ୍ତ୍ର କହି ପଞ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ନିଯୁକ୍ତ କର୍ମଭାବ ଭାବେଗା
ଓ ହେସ୍ତାର । ପୋକ୍ରାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ପରିଶ୍ରାନ୍ତ କର୍ମଭାବ
କାମାଦାର, ମୁନପୀ ଓ ଚପରଣ ।

ପ୍ରତି ବରଷ ଅଧେନ ମାସରେ ଯୋକ୍ରାନ୍ତ ବାହମାନକୁ
ସରକାର ଦରଫ୍ତରୁ ଦାନନ ଦିଅ ଯାଉଥିଲେ । ଦାନନ
ଟବା ପ୍ରତିଶତାବ୍ଦି ଉପାୟ କୁଣ୍ଡାଳ ଦେଖିଦେଇ ଦାନନ ପ୍ରତିଶତାବ୍ଦି ।
ଏହି ଦାନନ ସମୟଟା ବାଲେଶ୍ଵର ସବର ମଧ୍ୟରେ, ଉତ୍ତରବ
ପ୍ରତିଶତାବ୍ଦି । ଅନେକ ଟବା ବାରକାର ହୃଦ, ସହର
ମଧ୍ୟରେ ଦୋକାନମାନେ ଦୋବ ନ ସଜାଇ ବସି ଥାଏନ୍ତି ।
ବଜାର, ଡକ୍ଟାର, ଉଖାର, ଅମଲ ଫାରଲ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଅଶ୍ଵ ଦୂର ପରିଶା ଦ୍ୱାରା ଟିକ୍ଟ ହେଉଥିଲା, ଲକ୍ଷାବସ୍ଥ ଟବା
ଦ ଦନ ହେଉଥିଲା । ମଧ୍ୟରକାବାପ ବାରକାର ଶ୍ରେଣୀ
ଲୋକ ବନ୍ଦରେ ଥୋକ କେତେ ଗୁଡ଼େ ଟବା ପତି-
ଗରେ ଅନନ୍ତ ମନରେ ଦ୍ୱୀ ସୁଦି ପରିବାରମାନଙ୍କ ସବାଣ
ନାନା ପ୍ରକାର ବୁଦ୍ଧି ହିସ୍ତ କର ଦେଇ ଯାଉଥିଲେ ।

ଗୁରୁଅ ଦାନନ ଦେଇ ଗୁଟ୍ଟିକୁ ଗୁରୁଯାଏ । ଲବଣ
ଯୋକ୍ରାନ୍ତ ସ୍ଥାନର ନାମ ଗୁଟ୍ଟି । ବେତେ ଗୁଟ୍ଟିଏ ଗୁଟ୍ଟି
ଏବୁଥରେ ସାହାରଣ ନାମ ଅନ୍ତରେ । ଅବଶ୍ୟ ଗୁଟ୍ଟି ଓ ଅନ୍ତରେ
ଗୁଟ୍ଟିକ ସମ୍ମନ କୁଳବର୍ଷୀ ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଗୁରୁଅ ସହସ୍ରରେ ଲବଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ ନାହିଁ, ବାର୍ଯ୍ୟ
ନିବାହ ନିମନ୍ତେ କେତେ ଗୁଟ୍ଟିଏ ଲୋକ ନିଯୁକ୍ତ କରେ ।
ସେ (ଗୁରୁଅ) କେବଳ ବର୍ଷିବୁପ ହେବ ଥାଏ ।

ଉତ୍ତରପୁର ସ୍ଥାନ ନିଜାତକ କରି ପାଶୀ ଉତ୍ତରପୁରା
ଲୋକ ଟୁଟ୍ଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ । ଏହି ଟୁଟ୍ଟି ସତରତର କର
ରଳା ଟୁଟ୍ଟି ପର ନୁହେ । ପାତକମାନକ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ
ମାନେ ପୁରସ୍କରେ ଗ୍ରାହକଗାଥ ମହାପକ୍ଷ ଶୈଷ ଟୁଟ୍ଟି

‘ଶ୍ରୀ ପେମାରେ ସହନରେ ବୁଝି ପାଉବେ । ପୋର୍ଜାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସେହିପର ପରମିତ ଅବାର ଅଟେ ମାତ୍ର ପରାକ୍ରମ ବେଷ ଚାଲିଥାରୁ ଅନେକ ବଡ଼ । ବୌଣୀର ବୌଣୀ ଚାଲିର ନମ୍ବର ପରାପର ୧୦୧୦ ହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଉତ୍ସର୍ଗ ଧାର୍ଯ୍ୟ ୩୦୪୩ ହାତ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଚାଲିରେ ଏହାବେଳକଟେ ହୁଏ ତନ ଗଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାତ୍ରେ ଦିନେ । ହାତ୍ରେ ଜାତିର ମଧ୍ୟ ସରବରତ କୁତୁରା ହାତ୍ରେ ପମାନ ନୁହେ । ମହାପ୍ରଥାଦ କୁତୁର ପମାନ ଅଟେ । ନିର୍ମିତ ମଧ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତ କୁତୁର ହାତ୍ରେ ଯୋଗାଇ ଦିବ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚାଲିରେ ସବୁ ଜାଲକରେ ୧୦୧୬ ମହିଶ ଲବଣ ପୋକୁଳ ହୁଏ । ଦନ ମାନରେ ଦନ ଜାଲ ହୁଏ । କେହି କେହି କର୍ମଠ ପାଣୀ ଗୁରୁ ଜାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରସାରେ ।

ଚାଲୁ ପ୍ରସତ ମାତ୍ର ମଳଙ୍ଗା ଉପାୟଧାରୀ ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ି ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ମାଟି ରୁଷ୍ଟିବାକୁ ଅବମୃ କରେ । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବେଳାରୁମି ଉପରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତ ଗଣ୍ଡାର ପାଦୁର ମଧ୍ୟରେ କୁଆର ଅମୟରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଜଳ ପ୍ରବେଶ ହରେ ରହି ପଢା ସମୟରେ ଶୁଣିଲ ପଡ଼େ ତାହାର ନାମ ପଢାଇ । ମଳଙ୍ଗା ମାଟି ରୁଷ୍ଟି-ଅମି ଏବୁ ପ୍ଲାନରେ ବାହି ପଢାଏ । ମାଟି ସଂଗ୍ରହିତ ପ୍ଲାନର ନାମ ବାତ । ବାତ ଉପରେ ପୁନଃବାର ସାମୁଦ୍ର ଜଳ ତାତ ଗୋଡ଼ରେ ଚାଟି ତରଳ କରସାରେ । ବାତ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଗର୍ଭ ଖୋଲା ହୋଇଥାଏ, ସେ ଗର୍ଭର ନାମ ବୁଣ୍ଡ । ବାତର ତରଳ ମାଟି ଦେବରୁ ବୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଇବ କୁଟା ଗୁଡ଼ି ଦିଅଯାଏ । ତାତ ବଟା ତମାର ଖେଳୁଥି ଗଛ ଦେବରୁ ଠେବରୁ ଯେହିର ଗଣ୍ଡେ ଖେଳୁଥି ପଥ ଗୁଡ଼ି ଦିବ ଏହା ସେହିପର । କୁଟା ଦେବରୁ ଅବର-ମଳ କର ବାତ ଦେବରୁ ବୁଣ୍ଡରୁ ସମସ୍ତ ଜଳ ନିରିତ ଅଃସ, ବାତରେ ମାଟି ସବୁ ରହସ୍ୟାବେ । ସେହି ରବଣାକୁ ଜଳର ନାମ ଦହପାଣି । ଦହପାଣିକୁ ହାତ୍ରେରେ ପକାଇ ମାରିଲେ ପଞ୍ଚ ଲୁଗ ପ୍ରସତ ହୁଏ । ଚାଲୁ ଜାଲ ସମୟରେ ଅ୦-୧୦୧୬ ଶେଳ ଜଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କର୍ମରୁଷ ନିଯୁକ୍ତ ଥାଏନ୍ତି । ବାରେଶର କିମ୍ବରେ ଏପହାର ସହସ୍ରାୟକ ଚାଲିଥିଲ । ଲୁଗ ମସି ଚାଲିରେ କାଠ ଜଳେ ନାହିଁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କୁଳରେ ଶାପ ହାତ ରହ ଏବୁ ପକାଇ ପାଥ ଜାତ ହୁଏ, ସେହି

ପାଥ ତ କମରେ ପଦ୍ମାଳିନ ହୁଏ ବନେବାର ଯେମନ୍ତ ଲୁଗ ଗୋଡ଼ାନ ପୁଣ୍ଡା ନିମନ୍ତେ ପଢ଼ାରେ ଏହି ଏ ସ ଥୋର ଦେବସନ୍ଧରେ । ଜାଲୁଅ ନାମର କର୍ମରୁଷ ପାଥ କାଟିବାରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ନବ ନାମର ଏବୁ ପକାଇ ଜାନ୍ମ ଜାନ୍ମିତି ଅଥ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପାଥ କାଟି ପଢାଏ । ପାଥ ଶୁଣିବ ହେବେ ନିଯୁକ୍ତ ବଳଦିମାନେ ଦତା ବାନ୍ଧ ବଳରେ ଦିଲ ପଖରୁ ସେଇ ଅନ୍ତରୁ । ସେହି ପାଥ ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ସରବାରତରପଦ୍ମ ଜାଲତରକାମନ୍ତୁ ଥାଏନ୍ତି । ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବଳଦ ଓ ବଳଦିଥ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ ।

ପାତ ଲୁଗ ମାର ଜମା କଲେ ଜଲଦାର ଅସି ଡେଜନ ଚିଂଦ ଓ ନିମୁଳଣିତ ପକାଇ ପାରିମରେ ଅନ୍ତଂ ପେସ୍ବାର ନିକଟକୁ ରଷୋଟ ବଳେ ।

ଜଲଦାର ପାରମ ।

ନାମ ଅବା	ନାମ ଦିନ	ନାମ ସ୍ଵର୍ଗ	ଦେବ ଜାଳ	କୁଣ୍ଡ ପରମାଣ
ଶୁଣ୍ମନ୍ତା	ବୁଲିତା	ଦୁର୍ଗ ମଳିତ	ତନ ଜାଳ	୮୦ ମହିନ

ଅନ୍ତଂ ପେସ୍ବାର ଜଲଦାର ହିଥାବ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଅପରା ଖାତାରେ ଲୁଗର ପରମାଣ ପ୍ରତି ଜମା କରି ନିଏ ଓ ସେଥିର ଏବୁ ପ୍ରତି ନକର ସଦର ବତେରକୁ ପଠାଇଲେ ହିଥାବ ମହିକୁମା ଖାତାରେ ଜମା ହୁଏ ।

ସଦର ବତେର ମୁଖସା ଖାତାରେ ଲୁଗର କିଛି ହିଥାବ ରହେ ନାହିଁ ; ସବ ପକାଇ ବଦୋବସ୍ତୁର ଲୋକୀ ପଢା ହୁଏ । ଅତରର ପେସ୍ବାର ରୁଷିକୁ ଲୁଗ ବସାଇ ନେଇ ସାଧାରଣ ଗୋଲାରେ ଜମା କରି ନିଏ, ଧୂଳକାର ଡୁକୁ କରି ଗୋଲାକାର ହେଲେ ଅଦଳ ଦାର ତାହା ଉପରେ ଅଦଳ ମାର ଦିବ । ସରବାର ନିଯୁକ୍ତ କଷ୍ଟାଳ ଲୁଗ ଡେଜନ ବଳେ ।

ଅତରର ବାବେଗା ଶ୍ରେଣ୍ୟାଗ କହୁ ଖାସ୍ୟ କରେ ନୀତି
ବେଳର ଶୃଷ୍ଟିମାନଙ୍କରେ ବିମନ କରେ ଓ ଚାଲିର କାର୍ଯ୍ୟ
ଚନ୍ଦ୍ର ବରେ ଓ ଚାଲିଅମାନଙ୍କ ମାଗ ପେରଇ ଶୁଣେ ।
ବାବେଗା ପାଲଙ୍କ ବହିବା ନିମନ୍ତେ ସରଜାଳ ଚରଫ୍ବୁ
ଅଠ ପୂର୍ବ ବେହେବ ନିୟନ୍ତ୍ର ଥାଅନ୍ତି । ବାବେଗା ପ୍ରସ୍ତୁ
ସମୟରେ ଜାହାଜ ପାଲଙ୍କ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ପାତଛିତା
ଅଭ୍ୟାବ, ସେଷ୍ଵକାଶ ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ କୁତାଥର ଗ୍ରଦ୍ଧର ବନୋ-
ବନ୍ଦ ଥାଏ ।

ପୋତ୍ରାନ ଲୁଣ ପରମାଣ ଜିହାଜରେ ଚାଲିଅମାନେ
ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରସ୍ତୁ ଦାବନ ବେଶାଖ ମାସରେ ପ୍ରାୟ ହୁଅନ୍ତି, ଏହି
ଦାବନ ଟକା ଅତଙ୍ଗ ମୋହାମରେ ଦିଅଯାଏ । ବୃଷ୍ଟିବାଳ
ଅରମ୍ଭ ମାସ ପୋତ୍ରାନ କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ; ଚାଲିଅ
ପଦତ କରି ରୂପିମାନେ ଶୃଷ୍ଟି ଶତ ଅମଣା ଅମଣା ପରିତ୍ରୟାକ
ଗୁଲି ଯାଅନ୍ତି । ଏଥିଭର୍ତ୍ତରେ ସେପ୍ତେମ୍ବର ମାସ ସରଫର
ବରେତରେ ହସାବ ନିବଶି ହେଲେ ଚାଲିଅମାନେ ଅବ-
ଶିଖ ମୂଳ ପ୍ରାୟ ହୁଅନ୍ତି । କେହି କେହି ବୁଝିଅ ସରଫର
ବେଶ ବାବଦରେ ମଧ୍ୟ କିଛି କିଛି ପ୍ରାୟ ହୁଅନ୍ତି । ସରଫର
ବେଶ ଅର୍ଥ—ଚାଲିଅମାନଙ୍କଠାରୁ ଶୃଷ୍ଟିରୁ ଲୁଣ ଓଜନ
ନେବା ସମୟରେ କଞ୍ଚା ଲୁଣ ଉତ୍ତରରେ କହି କହି ମାଲ
ବେଶି ନିଅ ଯାଇଥାଏ । ଅତଃ ଖୋଲା ନିବଶି ସମୟରେ
ସେହି ମାର ବରତା ହୋଇ ପଡ଼େ ସେହି ବଳବା ନୂହେ ପାଖ ଦର
ହଜାର ମହିନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଲ ବେଶି ହୋଇ ପଡ଼େ ।
ଏହି ଲବନର ପୁଣ୍ଡ ଅତରର ସମ୍ପଦ ଚାଲିଅକ ନିଶିଖ
କର ଦିଅଯାଏ ମାତ୍ର ସତ୍ୟକର ଅତଙ୍ଗରେ ସରଫର
ହେବେ ମଧ୍ୟ ବାବେଗା ଧେମ୍ବର ପ୍ରହର ପୋଲ୍ଲେଖ ଅମିଳ
ପ୍ରତିତ ନିର୍ମଳମାନେ ଖେଳର ବୁଦ୍ଧରେ ଶ୍ରୀଦରରେ
ହିତ କର ମୂଳ ବାଣୀ ନିଅନ୍ତି । ଏହି ଖେଳର ଲୁଣ ଲାଇ-
ଟିର ଓ ମୟୁରଗଙ୍କ ଗତକାର୍ଯ୍ୟ ବୁଲିଯାଏ ।

ତତ୍ତ ବରଷ ବାଲେଶର କିଲାରେ ନ ଲକ୍ଷ ମହିନା ଲୁଣ
ପୋତ୍ରାନ ହେଉଥିଲ, ଏଥମଧ୍ୟରୁ ନିଜ ବାଲେଶର
କିଲାରେ ଖରତ ସକାଳ ଦେଇ ଲକ୍ଷ ମହିନା ନିଜ ବାଲେ-
ଶର ଓ ଶୃଷ୍ଟିର ଗୋଲାଖେ ଗୋଲାଜାତ କରିଯାଇ ବାତି

ସ ତତ୍ତ ଧାତ ଲକ୍ଷ ମହିନା ଲୁଣ ବରଦେଶରେ ବେଳେ
ନିମନ୍ତେ ବୁଝକଟ ନିର୍ମିତର୍ଷୀ ଗରା ନାଲ ପଢି—ବୁଝି
ଥାଇବା ନାମକ ଗୋଲାକୁ ଚଲଣ ଦିଅଯାଏ । ଅତଃ
ଗୋଲାକୁ ଥାଇବା ଗୋଲାକୁ ଲୁଗତିଲା ଜେବା ନିମନ୍ତେ
ପ୍ରାୟ ନିରଣତ ବାଲେଶର ଜାହାଜ ନିୟକୁ ଥିବେ । ହୁଲ
ଚାଲିଅ ବତ ଜାହାଜର ନାମ ଖୋଲିପ, ଏବଂ ଚାଲିଅ ଆଜ
ଜାହାଜର ଜାମ ଶ୍ରୋମ୍ପା-ଖେଣ୍ଟେ ଖେଣ୍ଟେ ଖୋଲିପ ଅଠ ଦଶ
ହଜାର ମହିନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଲ ବୋଲାଇ ନିବ । ଖେଣ୍ଟେ
ଖେଣ୍ଟେ ଜାହାଜ ଚଲାଇବା ନିମନ୍ତେ ଦଶ ବୋଲିଏ କଣ
ଭର ବର୍ମିଲିନ ନିୟକୁ ଥିବେ । ଜାହାଜ ବୁଝକଟ ରଖାଯା
ମାରେ, ତହାର ସହାଯାତ୍ମକ, ଚଣ୍ଡେଲ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବର୍ମିଲିନ
ରଖାଯା ଖଲୁଷା । ଯଦି ପ୍ରଦେବ ଜାହାଜରେ ରମାଇମି
ଦନର କଣ ବର୍ମିଲିନ ଧରିଯାଏ ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା
ପ୍ରାୟ ସାତେ ବୁଝ ହଜାର । ଏହା ଡିତା ଜାହାଜ ନିରଣି-
କାରୀ ବରାଇ, ବର୍ମାର, କିଲାପିଟୀଆ ଓ ସତ୍ୱିଲାଇ ଦରଗା
ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୁଝକଟ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ପାଇଁ ହଜାର । ସମସ୍ତେ
ବାଲେଶର କିଲା ନିବାସୀ, ଜାହାଜର ଅସ୍ତ୍ରକାରୀ ମହା-
ଜନମାନେ ମଧ୍ୟ ବାଲେଶା । କେବଳ ଲକ୍ଷ ବହିବାରେ
ଜାହାଜ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଥିଲେ ତାହା ନୁହେ ସେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ
କି ଅନ୍ତର୍ବାଣିତି କି ବହିବାଣିତି ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ବାଲେ-
ଶର କାଶିମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ-ଥିଲ । ବାଣିଜ୍ୟ-ଉତ୍ସରକରେ
କିଲେଶର ଜାହାଜ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଗୋପଳିଷ୍ଠର, ବିଶାଖାପଟ୍ଟିନ,
ମଦୁଳ, ରେଣ୍ଟନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚାପକୁ ଗତାବ୍ୟାତ
କରୁଥିଲେ ।

ବାଲେଶର ବାରିମାନଙ୍କର ପୁର ଗୋଟି ବସ୍ତୁ ହ୍ୟାନ
ଉପଜବ୍ୟ-ଲବନ ଓ ଧାନ୍ୟ । କିଲାର ପ୍ରାୟ ଏକ ଦଶ-
୩୦ଶ ଲୋକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଓ ପ୍ରବେଶ କରରେ ଲକ୍ଷ ବିଦ୍ୟ-
ପାୟରେ ନିୟକୁ ପଲେ । ବାଲେଶର ଉତ୍ସକଷ୍ଟ ମୁହା
ବିଲଗ ନିଜ ଜାହାଜ ଓ ନିର୍ମାନକଳନତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣପଲେ ।
ବାରିମାନ ଶୁଣାନ ସେବବର ପତ ରହିଥିଲୁ, ବାବେଶର
ଜାହାଜର ତତ୍ତ ମାତ୍ର ନାହିଁ । ସେଇମାନେ ଜାହାଜ ବୁଲନ
ଓ ନିରଣ ବାସ୍ୟରେ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମରେ ନିୟକୁ ମରେ
(ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାସ୍ୟରେ ଅନ୍ତରପ୍ରତ୍ଯ) ସେ କଣ ବାହାନ୍ତି? ଜତ
ନ ଥିଲ ପୁର୍ବର ଏ. ଏହି କର ସେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଲେବକୁ ସନ୍ଦର

ନିବନ୍ଧନକୁ ଦେଇ ଯାନ୍ତିକୁ ଅନ୍ୟଥା ସେ ଗୁଡ଼ାକୀ
କି ଜାଣ୍ଟୁ ଦେଉଥାଏଟିଲେ ।

ସୁ ଏକୁମଣିହାରେ ସରକାରୀ ପୋକ୍ରାନ୍ ବାସୀରଙ୍କ
ହୋଇଗଲା । ତହୁ ଉପରେ କେତେବେଳେ ବର୍ଷ ବାଲେଶ୍ଵର
ବାସୀ କେତେବେଳେ ମହାଜନ ଘୋରୁପେ ବାଲେଶ୍ଵର
ବ୍ୟସ୍ ସକାଳ ସରକାର ଅନୁମତ୍ୟାନସାରେ ପୋକ୍ରାନ୍
ବାସୀ ତାରିଖରେ । ବିକାରଣ ଅମ୍ବାନକୁ ଅଗୋ-
ତର ବସ୍ତବକରୁଥେ କ୍ଷତିଗୁରୁ ହୋଇ ଛାଇ ଦେଇଥାଇଛି ।
କେତେବେଳେ ମହାଜନ ସବସାନ୍ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଇଛି ।

ଲାଭ ନ ହେବାବୁ କି ସରକାର ପୋକ୍ରାନ୍ ବାସୀର
ରହିବ ବସନ୍ତ ଦେଲେ ? ସରକାର ତୁମିଅମାନକ କିନ-
କିରୁ ପ୍ରତି ମହିଳା ଟ ୦/ ହିତାବ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ; ବର୍ତ୍ତି
ମହିଳା ହୁଏ ଟକା । ଏହି ମହିଳରେ ଟକାଏ ଏଗାର ଏଗା
ଲାଭ । କେବଳ ବାଲେଶ୍ଵର ଜଳକ ନ ଲକ୍ଷ ମହିଳର
ଲାଭ ହସାବ କର ନାହିଁ । କଟକ ପୁଣ୍ୟ ଜଳ କଥା ଆଜ ।

“ଶାକୁଣି ତନୟୀ ରମା” ରକ୍ଷାକର ପିତୃ ଭବନ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ
କୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ତରବନ ଉତ୍ସାହ ଏହି ଜଳରେ
ବିଶାଳତ ଥିଲେ । ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ କୁଳବର୍ଷୀ ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତର ନାମ
ବନନ, ଏଥିଥାର୍ ଏହାର ନାମ ବନନ ବାଲେଶ୍ଵର ।
ବିନିଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବଜା ଦେଇବୁ ଯିବା ପୂର୍ବେ ଓରନାଜ
ପରାବି ଧନେମାର ଓ ଝାଂରେଜା ବଣିକମାନେ ଏଠାରେ
ଦେଇବା ମେଲିଥିଲେ ।

ବାଲେଶ୍ଵର ଯେପରି ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ଦୁ ପ୍ଲାକ ହୁଏ ବସନ୍ତ
ଅକାଳ ପଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ପିବାର କଥା ମାତ୍ର ଏହି
ପୁରିଷ ସମୟରେ ପ୍ରମୃତୀରୁପେ ମଧ୍ୟ ଜଳିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସହର
ବାସୀ ସାଧାରଣ ଲୋକ ମଧ୍ୟରେ ଦଶପଣ ଲୋକ ଘରେ
ହୁଏ ଡେଇ ତୁଳ ତଳ କି ନା ପଦେହା ମଧ୍ୟଦୂର ଲୋକଙ୍କ
ସବସା ପାଥ୍ୟ ଚାରିବତ । ଏକମାତ୍ର କାରଣ—ଅର୍ଥାତବ ।
କେବଳ ଲବଣ ପୋକ୍ରାନ୍ ଉଠି ପିବାବୁ ପମ୍ପ ଯାଇଥି,
କାରିଗର ବନ୍ଦତ ନିର୍ମଳ ହୋଇଥାଇଛନ୍ତି । ବାଣିଜ୍ୟରେ
ତାଙ୍କେଷଣ ଯୋଗ୍ୟ ମହାଜନ ଜଣେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ବିଦେଶୀୟ
ମାରୁଆତ, ବଜାର, ବାଣିଜ୍ୟ କାଣେ ଦାମାନେ ମାତ୍ରବିଦ୍ୟରେ
ହାତରେ ଅର୍ଥ କାହିଁ ଯେ ଧରବନ୍ଦୁ ବିଦେଶୀ ମହାଜନ-
ମାନୀଙ୍କ ସହିତ ଟକୁର ଦେଇ ଆଗବେ ।

ଏହି ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ କୁଳକୁ ଟିକେ କରେ ପ୍ରସାଦ କରିବି ଏବେବେ
ଟକା ଧାନ ବୁଦ୍ଧିକ ବିଦେଶ ଭାବୁମାହିଁ, କେବେ କ୍ଷେତ୍ରର
ବୁଦ୍ଧି ବସ୍ତୁରେ ପରିପର୍ବ୍ରୀ । ଶତକମାଳକରେ ଦବାରସ
ବୁଦ୍ଧି ଗଣତ ମଧ୍ୟଅଧ୍ୟ ଅଥବା ସହରବାସୀ ଅର୍ଥବାହିନୀ
ଦେଇ କାରିଗର ନୟକରେ ଖାଲ ଫେଟରେ ଭବ ରକ
ବର ବର୍ଷ ବିଦ୍ୟାରୁତି ।

ଧାନ ବୁଦ୍ଧି ବୁଦ୍ଧିରେ ପରିପର୍ବ୍ରୀ କାଷା ଗୁଣ୍ଠମାଳ-
କର ହୁଏ ଟକା ହାତ ପ୍ରେଠ ହେଉଥାଇ ସତ୍ୟ ମାତ୍ର
ଖୋଜନ୍ତୁ ଏବେ ଶୂନ୍ୟ ଦେଖିବେ । ଟକା ହାତ ପ୍ରେଠ
ହେବା ମାତ୍ର ଲୋକେ ଲୋକ ବସାପାଇ ନ ପାଇ ଜରମଳା
ହୁଟାରେ ପାଇ । ଛାତା ହନ୍ଦାବ ରତ୍ନାବ ନେଇ
ପରେ ପୂର୍ବ ଅଛନ୍ତି । ବରଷେ ଅକାଳ ପତ୍ର
ଦେଖିବେ ଲୋକ ଗୁଡ଼ାକ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ଧଣ୍ଡ ପୂର୍ବ
ଶୋଭାଯିବେ ।

ଅଗେ ଦେଶବାଣୀ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧକ ମାଟ୍ଟିକି ବର ଟକା
ପାଇଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଦ୍ଧି କିନ୍ତି ବର ଜରମଳା ମାଟ୍ଟି
କିମ୍ବା ଅଛନ୍ତି । ରଥାର ଫେଥାର ଗୁଡ଼ାକ ଅମ୍ବେମାନେ
ମାଟ୍ଟି ବୋଲୁଅଛୁ, ଅମ୍ବେମାନେ ବୋଲି ଏହୁ ପୁରେ
ବାଲେଶ୍ଵର କିଲାରେ ପ୍ରତି ବରଷ ନ ଲକ୍ଷ ମହିଳା ଲୁଣ
ପୋକ୍ରାନ୍ ହେଉଥିଲା । ଅଜ ଯାଏ ସେହି ବାସୀ କିଲୁ-
ହିଲେ ବସନ୍ତବାସୀ ଉନତ ଲାଭ ବର ପ୍ରତି ବରଷରେ
ଅଛି ନିକୁଳରେ ବୋଲି ଲକ୍ଷ ମହିଳା ପୋକ୍ରାନ୍ ହେଉ
ଆନ୍ତୁମା ପୁରେ ଅଭବନପକ୍ଷେ ଦଶକୁଟି ଟକା ଦେଶରେ
ପଣ୍ଡ ଆନ୍ତୁମା । ହଜାର ବରଷ ପୁରୁ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧାମୀ
ଦୌର୍ଯ୍ୟକ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ବାସୀ କେବିବ୍ରତ ବଣ ଅକି
ଦ୍ୱାନ ଚର୍ବି ସମୟରେ ଦେଇ ଉନତ ଲାଭ ବର
ଆପନ୍ତେ ।

ଅକିଲାର ବାଲେଶ୍ଵର ଯାହା କିମ୍ବା ରୁକ୍ଷ ତିବ୍ୟ
ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ସକାଳ । ମହାଜନ ବିଦେଶୀ, ବିଦେଶୀ
ବିତ ବିତ ବୁଦ୍ଧିର ପାଥ୍ୟ ବିଦେଶୀ, ରେଲ ଟ୍ରେନରେ
କର୍ମ ଯାଇବା ଓତିଥିକ ବିଦେଶରେ ଦେଖା ନାହିଁ ।
ଜମାବାର ଗୁଡ଼ାକତ ହାତ ବାଜି ରହିଲେବି । ଏବେ ରୁକ୍ଷ
ଏବେ ମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ । ହେବେ ଜମା କାହିଁ ?

ହେ ଦୟାନା ! ଅମ୍ବାନକ ଦୟାଲୁ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଷ୍ଟୁ ବ
ବନ୍ଧୁରେ ଦିନତ ହେଉନ୍ତି । * ବାଲେଯର ଜଳରେ
ପଦ୍ମବିନ ଲଙ୍ଘ ପୋକାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଅରମ ଚିତ୍ତ ।

ପିତ୍ର ଉକ୍ତି ।

(୧) ପତ୍ର ଦିଗନ୍ଧ ।

“ପତ ପ୍ରବନ୍ଧକୁଣ୍ଠା କୁହାଦା. ମଜକେନ୍ଦ୍ରିୟେ,
ଏହଶାଙ୍କା ହୁଏ କେବଳ ବୁର୍ଜୀ ଧରିଥୁର୍ବଳଦର,
ଖୋହେ କଷାଯି ମିଳିଲେ ଧର୍ମକଢ଼ା ପ୍ରାଚାରଟେ
ପଦେବତୀ ତେମାନ ସାକ୍ଷମାନ ବୈରପରାମ୍ବଦ୍ୟ—

ବହୁବାଳ ପୂର୍ବେ ବୃକ୍ଷନରେ ଲିପାର ନାମକ ଜଗେ
ବଜା ସଲେ ନା ତାବଳ ଚିନୋଟି ବଳ୍ୟ ଥିଲେ ।
ପଥମାର କାମ ଗନ୍ଧର୍ବ, ମଧ୍ୟମାର ନାମ ରିଗାନ୍
ଓ କରିଷ୍ଟାର ନାମ କରିଲିସ୍ । ଅଲବାନର ତିଥିକବ
ସମେ ଗନ୍ଧର୍ବ, ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣରାମର + ତତ୍ତ୍ଵକବ ସମେ
ରିଗାନର ବିବାହ ହୋଇଥିଲା । ଉଠିଲିସ୍ । ବିବାହ ଯୋଗା
ହେବାକୁ ଫ୍ରାନ୍ସ ବଜା ଏବଂ ବରଗଣ୍ଡର ତିଥି ଉଚ୍ଚପ

* କାଳେର ଜଗ ବାହୁଦିନ ସମସ୍ତ ଅନୁପ ଉଛଳରେ କଣ ପୋଡ଼ା-
ନର କବିତା ଦେଇ । ସମୁଦ୍ର ବାସୁ ଦେବଳ ପୂଜାର ପଦର୍ଥମେଣ୍ଡର
ଲୟାଷ୍ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଦାନ ଦର୍ଶନ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ପଦର୍ଥମେଣ୍ଡର
ଲୟାଷ୍ ରେତାର ଦୋଧାର୍ଷ । ଏମୁଦ୍ର କଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦର୍ଶନ ପଦର୍ଥ
ଦେଇ (୧୯୭୬ଜାନ୍ମ ପାଇଁ ଦେଲେହେଁ ଶତ ଚାରି) ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦରକ । ପ୍ରଦୂଷ
ଦର ଏକମଳ୍ଲୁ ଅରଣ୍ୟବାସୀମାନେ ବନ୍ଧୁର ଦୋହାର ବାହାର୍ତ୍ତ, ପ୍ରଦୂଷ
ଦର କଳିଲୁ ବାହୁଦିନ ଉଛଳ ବାହିମାନେ କହାନ ଦେଇବ । ଗଢ଼ିମେଣ୍ଡ-
କର ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ବାହ୍ୟ, ଅଥର ଦର୍ଶନ ପ୍ରଦାନକେ ବର୍ଷିତ ମାସେ
ଦେଇଲେ ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନରେ ବାଳ ବାହିକ୍ରେ-୧୬ । ଓ ପଦର୍ଥମେଣ୍ଡର
ଅରଣ୍ୟ ଦେଇ । ଅମ୍ବାକରର ଦୟାକୁ ପଦର୍ଥମେଣ୍ଡ ବନ୍ଧୁମାନ ବର-
ପାଦ୍ୟ କବିତା ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ତେଜ୍ଜ୍ଵଳା ଦୂର୍ବଳ-ସ୍ଵରତାଯ ବାନିତ,
ପ୍ରତି ପ ଦୃଷ୍ଟି ନିଷେଖ ଦରକାର କାହିଁ । ଅମ୍ବାକରର ଦେଶର ଦେବା-
ମାନେ ଗଢ଼ିମେଣ୍ଡରଠାରେ କାଳାପକାର ଅର୍ଦ୍ଦିଲ ବର୍ତ୍ତାଦୂର୍ବଳ-ବେଶସ୍ଵ-
ପ୍ରତି ପଦର୍ଥମେଣ୍ଡର ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଦ୍ଦିଲ ଦରକା ଉଚିତ ନୁହେବ ? ଉଛଳ
ପଦ୍ମ ସର୍ବତ୍ର ମହାବୁ ଦର୍ଶନ ସାହେବ ଉଛଳାୟମାନଙ୍କ ଗରି ପଦର୍ଥମେଣ୍ଡକୁ
ମେଣ୍ଡକୁ ଅବେଳ ବନାଇ ସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ବୌଣିପ ପଳ ହୋଇ କି ସବୁ-
ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଧା ତେଜ୍ଜ୍ଵଳା ପ୍ରେସ୍ କାହିଁ । ଥରେ ବା ଉଦ୍‌ଘାତ ବିଷଳ ଦୋହା
ବିମୁମନୋରଥ ଦେଇ ବେବେହେଁ ଉଦେଶ୍ୟ ସିଂହ ତ୍ରୁପ ଲାଗୁ ।

୫ ଦେବ—ମମ ନବ ଦେହର ଉପ୍ରଦାର ଗଲ ।

ତାକର ପାଣି ଛହନ କୁରବା ଅମାଟର କୁଟନାର
ପ୍ରାସ ଦରେ ଏସି ଅଦ୍ୱୀନ କବୁଧିଲେ ।

ବଜା ଉପ୍ରାଦୁର ବାର୍ଷିକ ଯୋଗୁଁ ବଳ ହୋଇ ନିକାଳ
କରିବାରେ ଅଗଣ୍ଯ ଅକ୍ଷମ ଲୁହ, ବନ୍ଦାମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ
ଶାସନ କର ଅର୍ଥର କର ସ୍ଵର୍ଗ ବଜ ବାସିବୁ ଅବସର
ପ୍ରତିଶତକ, ନାବନ୍ଧ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଉପର ଟାଙ୍କାରେ
ଅବକାହୁତ କରିବାର ମନସ୍ତ କଲେ । ବନ୍ଦାମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ରହଷ୍ୟର ବିବାଦ ନିବାରଣାର୍ଥ ସେ ସ୍ଵରଗ୍ୟକୁ
ସମାନ ପନି ଅଣରେ ବର୍ଷା କର ଚନ୍ଦ୍ରସାରେ ଦହୁଁର
ଖଣ୍ଡର ମାନଟିଥ ପ୍ରସ୍ତର କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତହୁଁରେ କନ୍ୟା-
ମାନକର ଅଣନ୍ତିର ତେବେ କର ଦେଲେ । ବିନ୍ଦୁ ବେତେକ
ଦିନପରେ ତାଙ୍କର ମନ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ଅଭିନବ କବର
ଉଦୟ ହେଲା । ସେ ପୂର୍ବାକ୍ତିନାତ୍ମେ ରାଜ୍ୟ ବିରତ ନ କରି
ଯେଉଁ ବନ୍ଦା ତାଙ୍କୁ ଅସ୍ତର ସେହି ଓ ରକ୍ତ କରୁଥିବାର
ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ତାହାଙ୍କୁ ବଜାର ଅସ୍ତରାଂଶ ଦେବାର
ସଂକଳ୍ପ କଲେ ଏବଂ ଦିନେ ସାରରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ସବ-
ସବୁ ଓ ଅମାଟୋମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଲଗ ନୁହା ପ୍ରକାଶ
କଲେ ଏବଂ ପରେ କନ୍ୟା ସ୍ଵର୍ଗ ତକ୍ତାର ସବାଣ୍ଠେ ଗନା-
ତଳକୁ ସମ୍ମାନ କର ବହୁରେ “ଗନାରାତ୍ର ମୋହ ପଣ
ଭୁମର କରି ସେହି ଓ ରକ୍ତ ଆହୁ, ତାହା ଏହି ସରରେ
ପ୍ରକାଶ କର ।” ଗନାରାତ୍ର ସତାଙ୍କ ଅରପାଣ ଶୁଦ୍ଧ ପାଇ
କହୁଣ୍ଟି “ପିତା, ଅଶଙ୍କୁ କପର ସେହି ଓ ରକ୍ତ କରେ
ତାହା ମୁଁ ବାବି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ, ପେ
କଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଗଲେ ମୋହର ଶାସ ବୁଦ୍ଧ
ହୋଇଯାଏ । ମୋହର ତଳ୍ଲ, ମୋହର ଜାବନ ଓ ମୋହର
ସାଧାନତା ଅପେକ୍ଷା, ଅପଣ ମୋହର ଅସ୍ତର ପ୍ରେସ୍ ଅଟନ୍ତି ।
ସଂବାରରେ ଯାହା କହୁ ଦୁଷ୍ଟର ତବପେଶା ଅପଣ ମୋହର
ଅସ୍ତର ପ୍ରେସ୍ ଅଟନ୍ତି ।”

ଶକ୍ତି ଗନ୍ଧାରିଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧିବାଦ୍ୟରେ ମୋହତ ହୋଇ
ତାକୁ ଶକ୍ତିର ଏକ ଉତ୍ସପ୍ତାଣିଶ ପ୍ରଦାନ କଲେ ।

ପରେ ମଧ୍ୟମା ବନ୍ଦା ଉଗାଚ ପୂର୍ବୋତ୍ତମେ ଦିଶାରୁଷିତ
ହୋଇ ବହୁଲ “ପିତଃ, ମୁଁ ଓ ଜନାର୍ଥଲ ଏକ ଉପାଦାନରେ
ଗଠିତ, ମୋହର ମନୋରବ ତାକର ବାକ୍ୟ ସାର ପ୍ରକାଶ
ହୋଇଅଛି, ଅପରି ଅନ୍ତର କିମ୍ବା ଭାବର କାହିଁ । ବେଳିବ

“ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯେ ଅପଶମ୍ପେହ ଓ ବର୍ତ୍ତେ କର
ମୁଁ ଏକ ଅନୁଭବ କରେ ତାହା ଭୁଲନାରେ ସଂଗ୍ରହ
କର ଅଜ୍ଞାନୀୟ ଏବଂ ଅଚି ଦୃଷ୍ଟି ବୋଧ କୁହା ।”

“ଯାନ ମଧ୍ୟ ସକ୍ଷୟର ଅଳ୍ୟ ଏବଂ ତୃତୀୟାଂଶ ଲାଭ
କରେ । ଅବଶେଷରେ ବର୍ଣ୍ଣା କନ୍ୟା । ବର୍ତ୍ତିଲୟାର
ପରିଶ୍ରାବନ ବର ବହିଲେ
“ମୁଁର ଯାହା କହିବ୍ୟ ଅଛି କହି ।” କର୍ତ୍ତିଲୟା ବହିଲେ
“ମୋହର କହି କହି କହିବାର ନାହିଁ ।”

ବଜା ବର୍ତ୍ତିଲୟାକୁ ସକାଯେଷା ଅସ୍ଵକ ପ୍ରେହ କହୁ-
ଥିଲେ । ସୁତରଂ ବନ୍ଧୁରେ ଯେ ବର୍ତ୍ତିଲୟାର ଉତ୍ସର
ଅଳ୍ୟ କୁହା କନ୍ୟାକ ଉତ୍ସର ଅଶେଷ ଅସ୍ଵକ ପ୍ରେହର
ପରିଶ୍ରାବନେବ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତିଲୟାର ଉତ୍ସର ଶୁଣି ତାକର
ସେ ମୁଁ, ମୁଁ କେହାନ୍ତି ।” ସେ ବହିତ ହୋଇ ବହିଲେ
“କହି ନାହିଁ ।”

ବ—କହି ନାହିଁ !

ଘ—ଦେଖ, “କହି ନାହିଁ” କହିବେ କହିପାଇବି ନାହିଁ ।
ପୁନରାର କବି କର କହ ।

ବ—ପିତଃ ମୋହର ଦୂର୍ବୃକ୍ଷ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଦୂଦୟର ଭବ
ବାକ୍ୟ ସାଥୀ ପ୍ରକାଶ କର ପାରୁ ନାହିଁ । ପିତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁର
ସେ ପରମାଣ ପ୍ରେହ ଓ ରକ୍ତ ବରପା ଉଚିତ ମୁଁ ଅପ-
ଶକ୍ତୁ ପ୍ରେହ ପରମାଣ ପ୍ରେହ ଓ ରକ୍ତ କରେ । ଦହିଁର
ଅସ୍ଵକ ନୁହେ କି ନୁହେ ନୁହେ । ଅପଶ ମୋହର କହିବାତା,
ପାଳନବର୍ତ୍ତ ଅପଶ ମୋତେ ଯଥୋତ୍ତର ପ୍ରେହ କରନ୍ତି ।
ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦହିଁର ପରିଦାନସ୍ତୁଯ ଅପଶକର ଅଞ୍ଚ ପାଳନ
କରେ, ଅପଶକ ପ୍ରେହ ଓ ରକ୍ତ କରେ । ରଗ୍ନିମାନେ ବହିଲେ
ସେମାନେ ଶେମାନକର ସବଳ ପ୍ରେହ ଓ ରକ୍ତ ଅପଶକୁ
ଦାକ୍ତ କରିଥିଲୁ, ତେବେ ସେମାନେ ବିବାହ ହେଲେ
କାହିଁକି ? ଯେଉଁ କଥାକୁ ମୋହର ପାଣି ହତିଗ କରିବେ ସେ
ମୋହର ପ୍ରେହ ଓ ରକ୍ତର ଅର୍ଣ୍ଣକ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।
ରଗ୍ନିମାନକୁ ପର ବେଳକ ପିତାଙ୍କୁ ପ୍ରେହ ଓ ରକ୍ତକରିବା
ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ବିବାହର ହେଲ ନାହିଁ ।

ଘ—ଏହା କଣ ବୁମୁର ଅନୁଭକ କଥା ।

ବ—ଅଞ୍ଚ ହଁ ।

ଘ—ବାଜିବା ହୋଇ ସୁନ୍ଦର ଏତେ କୁଣ୍ଡ ।

ବ—ବାଜିବା, କିନ୍ତୁ ସମ୍ପେହ ।

ପ୍ରବୃତ୍ତରେ ବର୍ତ୍ତିଲୟା ବୃକ୍ଷ ପିତାଙ୍କୁ ପାଶାଯେଷା ଅସ୍ଵକ
ପ୍ରେହ କହୁଥିଲେ । ଅଳ୍ୟ ସମୟ ହୋଇଥିଲେ ସେ କବ
ଦୂଦୟର ଭବ ପ୍ରେହ ପୂର୍ବ ବାକ୍ୟ ସାଥୀ ପରିବାଶ ଉତ୍ସରେ,
କିନ୍ତୁ ରଗ୍ନିମାନକର ବୃକ୍ଷବ୍ୟାକ୍ୟ ଶୁଣି ଏବଂ ସେହି ବୃକ୍ଷ
ବାକ୍ୟ ବରତରେ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତ କର କରେ ଦେଖି ସେ
ଅସ୍ଵକ କହ ବହିଲେ ନାହିଁ । ଏହା ହୁବରେ ମାରବରେ
ରକ୍ତ ଓ ପ୍ରେହ ପରିବଳ କହିବାହିଁ ତ କୁ ଶୈୟ ବୋଧ
ହେଲେ । ସେ ପିତାଙ୍କ ପଣ୍ଡର ଯେଉଁ ଉତ୍ସର ଦେଲେ
ତାହା ବିଶ୍ଵର ବୃକ୍ଷ ବୋଧ ହେଲେ ସୁଣା କିନ୍ତୁ ଶୁଣି
ପରିଶ୍ରାବନ ହେଲେ ଯେ ତାକର ରକ୍ତ କିଂବା ରାତି, ତାକର
ବାଧାଗୁଡ଼କ ଅଚି ରଙ୍ଗରେ ନ ହେଲେ ସୁଣା ସତ୍ୟ ଓ ଅବ-
ପଟ । ବର୍ତ୍ତିଲୟାର ସରଳତା ବଜାକୁ ଅହୁକାର ବୋଲି
ବୋଧ ହେଲେ । ବର୍ଣ୍ଣକ୍ୟ ଟହିଦୁତ୍ତ ସେ ହତାହିତ ଶାନ-
ଦୂନ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ବାହାର ରକ୍ତ ମୌଖିକ୍ ବାହାର
ରକ୍ତ ଅନୁଭବ, ବାହାର ରକ୍ତ ସତ୍ୟ ଏବଂ ବେରୁ ରକ୍ତ
ବୃକ୍ଷବ୍ୟାକ୍ୟ ତାହା ସେ ହେବ ବର ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତି-
ଲୟାର କଥା ଶୁଣି କ୍ରୋଧରେ ଆଧାର ହୋଇ ବହିଲେ
“ତୋହର ପଥର୍ହି ତୋହର ଯୌବନ ହେଇ । ମୁଁ
ଦେବତାମାନକୁ ରହି, ତମ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ରହି, ବହୁଅରୁ,
ଅଜାତୀୟ ତୋହ ସଙ୍ଗରେ ମୋହର ହୌଗରୁ ସର୍ବକ
ନାହିଁ । ତୁ ମୋହର ତାନ୍ୟ ନୋହ ବି ମୁଁ ତୋହର ପିତା
ନୁହେ । ମୋହର ଦୂଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଭ ତୁ ପ୍ରାନ ପାରିବୁ
ନାହିଁ । ନରକୁ ଅରଣ୍ୟବାସିମାନେ ମୋହର ଯେପରି
ପ୍ରେହ ଓ ସନ୍ଦାରୁତିର ସାଥୀ ହେଲୁ ।” ପଥରେ ଅଳ୍ୟ ତୁର
କନ୍ୟା ଓ ଜ୍ଞାମାତାମାନକୁ ତାବ ବହିଲେ “ରାଜ୍ୟର ଅବ-
ଶିଳ୍ପାଂଶ ଦୂମମାନକ ମଧ୍ୟରେ ବିରାଗ କର ନିଅ । ମୋହର
ବଜାପଣୀ ମାତ୍ର ରହିଲ । ଅଭ ସମୟ ସମତା ଦୂମମାନକୁ
ଅରଣ୍ୟ ଭବ । ବେଳକ ଏବଳ ଅନୁତ୍ରବତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟାୟ
କ୍ରମେ ଏବ ମାସ ଗଲାଇଲ ରହିଲେ ଓ ଏବ ମାସ ରିଗାନ
ରହିଲେ ଅବଶ୍ୱାନ ଭବିବ ।” ଏହା ବହ ସେମାନକୁ ବଜ
ମୁକ୍ତ ପଦାନ ଭବଇଲେ ।

ବଜାକର ଏହ ନିଷ୍ଠୁର ଅଦେଶ ଶୁଣି ସର୍ବପଦବୀନ,

ଅଶେ ଯୁଣିଟ ଦସ୍ତଖତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସମୟରେ
କିନ୍ତୁ ବହୁକାଳୀ ବାହାର ସାହୁ ହେଲା ନାହିଁ । ବଜାକର
କେତେ ନାମକ ଏବଂ ମହି ମଲେ । ସେ ଆଉ ସମ୍ମା କର
ନ ଥାର କରିଲୁସା । ସାହୁରେ କିନ୍ତୁ ବହୁକାଳୀ ଉଦୟରେ
ହେଲେ । ବଜା ବୋଲି ବୁବ ଦୃଷ୍ଟି କୁଣ୍ଡତ ହୋଇ ବହୁରେ
ସାବଧାନ, ମୋହର ଫୋଥାନଙ୍କ ପ୍ରକ୍ଳିନ୍ତ କର ନାହିଁ ।”
ଦେଖା ଲୁଚ ନ ହୋଇ କହୁଲେ “ମହାବଜ, ମୁଁ ଅପଣଙ୍କ
ବଜା ବୋଲି ସମ୍ମାନ କରେ, ପିତୃ କୁଣ୍ଡ ରକ୍ତ କରେ,
ପରୁ ବୋଲି ଅପଣଙ୍କର ଅଦେଶ ପାଳନ କରେ, ଏବଂ
ଧୂମଦା ଅପଣଙ୍କର ମଳକ କାମନା କରେ ।”—ଲିପ୍ତାର
ବାଜ କଥାରେ ବାଧା ପ୍ରଦାନ ପୂର୍ବକ ବହୁରେ “ଧୂମ,
ମୋହ ସମ୍ମାନକୁ ଦୂର ହୋଇ ଯା ।”

ଦେ—ବଜା ଯେତେବେଳେ ଉନ୍ନାଦଗ୍ରହ ହୋଇଥାଏନ୍ତି
ଦେଖା ଧୂମ ଦୂରରେ କିଣ୍ଠିତ ହେବ ନାହିଁ । ଅପଣ
କଣ କରିବେ? ବଜା ଶକ୍ତି ଗୁଡ଼ିକାରକ ପଦାନତ
ହେଲେ ବୋଲି ଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରିପୂରଣ ବନ୍ଦକୁ ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ପାଳନ କରିବାକି ଲୁଚ ହେବ? ସବଦା ସଥର ଜୟ
ହୁଏ । ଧୂମକ୍ରମର ବର ଏହ କଟାର ଅଦେଶ
ପାଠାହାର କରନ୍ତୁ । ମୋହର ଜୀବନ ଯାଉ କଷି
ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚିପ୍ତ ଦୂର କରୁଥାକୁ ଅପଣଙ୍କ ପ୍ରତି
କିଣ୍ଠିଲୁସାର ଦେବ ଓ ରକ୍ତ ଅନୁରକ୍ଷଣ ଅଟେ ।

ଦେ—କେଣ୍ଟ, ଆଉ ଅସ୍ତନ କହୁବାର ପ୍ରେସ୍‌ଜନ ନାହିଁ ।
ତାହାମେଲେ ନିଶ୍ଚିପ୍ତ ଦୂରକ ମୁରୁ ଦିନିବ ।

ଦେ—ଯେଉଁ ଜୀବନ କେବଳ ଅପଣଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ହୁଏସ୍ତେ ପ୍ରଦାନ
କରିବାକୁ ଏଣ୍ଟିଲୁରଥାକୁ ସେ ଜୀବନ ଅପଣଙ୍କ
ମଙ୍ଗଳାଥେ ଦାନ କରିବାକୁ ମୁଁ କୁଣ୍ଡତ ନୁହେ ।

ବଜା ଅଶେ କୃପିତ ହୋଇ କେଣ୍ଟକୁ ଆଦାତ କରିବା
ମାନସରେ ଅମି ଉତ୍ତୋଳନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଲବାନ ଓ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ବଜାକୁ ଦିନ୍ତିରୁ ନିର୍ବିର୍ତ୍ତ କଲେ । କେଣ୍ଟରହିଁରେ
ମୁଢା ଦିତିତ ନ ହୋଇ କହୁଲେ “ମାଗନ୍ତୁ, ତିବ୍ର-
ଶୁଭକୁ ହତ୍ୟା କରି କଷଣ ବ୍ୟାପକ ତେରପଦ୍ଧତର ବର
ରଖନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁନ୍ଦା ଦର୍ଶକାଳ, ଅଦେଶ ପଦ୍ୟ-
ହାର କରନ୍ତୁ, ମୋହରେ ମୋହର ନାକଣକୁ ସବାମାବ
ଦୂରି ଅପଣ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତୁ ।” କିନ୍ତୁ ବିନାଶ

ବାଳକେ ମନୁଷ୍ୟର ବିପରୀତ ବର୍ଷି ହୋଇଥାଏ । ୮୦
ହୁଏପଦେଶମଳ ବେଳେ ବଜାବର ହୋଇ । ୮୧
ସେ ବକରେ ଅହଂକାର ଦେଖା ବାଜର । ୮୨ ରଜ ଧରି
ବାଜ ତେଜ୍ଜା କରୁଥାଏ । ବଜାବର ପକ୍ଷରେ ଏହା ଅପର୍ଯ୍ୟ
ହେଲେ । ୮୩ ଅପରାଧ ନିମନ୍ତେ ବଜା ବେଞ୍ଚ ପତ ନିବା-
ସନ ଦୃଶ୍ୟ ବିଧାତ କରି ବହୁରେ “ଆପିଷ୍ଟ ତାତେ ପଞ୍ଚ
ଦବିଷ ମାତ୍ର ବେବାଶ ଦେଲେ । ଏଷମଧ୍ୟରେ ସବର
ଅଧ୍ୟୋଜନ କର ମୋହର ବଜ୍ୟ ପରିଦ୍ୟାଗ କରିବୁ । ଶୁଭ
ଦବିଷରେ ତୋହର ନିବାସିତ ଦେବ ଯଦ ମୋହର ବଜ୍ୟ
ମଧ୍ୟରେ ଦୃଶ୍ୟ ବାହାରେଲେ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୋହର
ମୁରୁ ଦିନିବ । ଏହାହିଁ ତୋହର ଧୂମକାର ପୁରସ୍କାର ।”
ପରୁ କରୁ କେଣ୍ଟ ଦେଶ ମାତ୍ର ହୁଣିତ ନ ହୋଇ ବହୁରେ
“ଯେଉଁଠାରେ ସ୍ଵାଧୀନତା ନାହିଁ ସେଠାରେ ବାପ କରିବା
ଓ ନିବାସିତ ହେବା ଉଦୟ ବମ୍ବାନ,” ପରେ କିଣ୍ଠିଲୁସାର
ପମ୍ପାଖଳ କର ବହୁରେ “ସତ୍ୟପ୍ରେସ୍ ବଢ଼ିଲୁସା! । ଦେବ-
ତାମାନେ ତୁମ୍ଭ ନିଶାଳ କରନ୍ତୁ” ଏବଂ ଜନରାତି ଶିଶୁ-
ନକୁ ଗୁର୍ହି କହୁଲେ “ତୁମ୍ଭମାନକର ବିବ୍ୟର ଅଷାରତା
କାର୍ଯ୍ୟ ବାବୁ ପ୍ରକାଶ ପାର ।” ଏହା ବହୁ ସମସ୍ତବଠାରୁ
ବିଦ୍ୟା ଦେଶ ବଜ ସବ ପରିଦ୍ୟାଗ କରେ ।

ବଜାକୁ ପିତୃ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ପିତୃ ସମ୍ମର୍ତ୍ତୁ ବହୁରେ ହୋଇ-
ଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେବ ରିନ ଅର ତାକର କରି ନାହିଁ ।
ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାନ୍ତ ବଜ ବା ବରଗଣ୍ଠ ତାକୁ ଶରଣ
କରିବେ କି ନାହିଁ ଏହ ବଜ୍ୟ ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ବଜା ସେ
ଦୂରକୁ ତା କି ଦେଶମବର ମତାମତ ପରିପରେ । ଅର୍ଥ
ଲୋକୁ ବରଗଣ୍ଠ ଦେବକ ବଜ୍ୟ ଲବଧାରେ କିଣ୍ଠିଲୁସାର
ପାଶି ପରିଦ୍ୟାଗକାଣୀ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଆଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ
ହେଲେ ନାହିଁ । ଦେଶମେ ସେ, ଘୋରୁକ ବମ୍ବାନ, ପିତୃ ପର-
ଦୃଶ୍ୟ କିଣ୍ଠିଲୁସାକୁ ପରିଦ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ଅପର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ।
ପରେ ବଜା ପ୍ରାନ୍ତକୁ ସମ୍ମାଖ୍ୟ କରି ବହୁରେ “ବାହାର
ମୋହରେ” ସେ ବଶାର ପାଦୀ ତାକୁ ଅପଣଙ୍କର ଶରଣ
ଦୂରବା ଉଚିତ କୋଧ ହେଲା ନାହିଁ । ଯେଉଁ ପାପିଷ୍ଟାରୁ
ଜନ୍ମାଦାତା ପିତା ସ୍ଵାମୀ ଜନ୍ମା ବୋଲି ସ୍ଵାକାର କରିବାକୁ
ଜନ୍ମା ବୋଧ କରୁଥାକୁ ସେ ଅପଣଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ପାଦୀ
ନୁହେ ।”

ପେଣ୍ଠି ଜଳା ମୁକ୍ତିକର୍ତ୍ତଙ୍କେ ସଜାକର ପ୍ରସ୍ତର ପାଶୀ
‘ଏ ଏହି ମୁଖେ ମାହାର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ,
ଯେ ଏହି ଅସ୍ଵଚ୍ଛ ପ୍ରସ୍ତର ହୋଇଥିଲା ଏ ହଠାତ
ବଜାକର ବୃକ୍ଷର ପାଶୀ ହୋଇଥିବାର ଶୁଣି ପ୍ରାନ୍ତରକ
ଅତିରିକ୍ତ ବସ୍ତୁର ହେଲେ ଏହି ମନେ’ ରାତରେ ଯେ
ପଢ଼ିଲୁଣ୍ଠା ନିର୍ମତ କୌଣସି ମୁକୁତର ଅପରାଧ କରିଥିଲୁ
ବିମା ସଜାକର ପ୍ରସ୍ତର କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦୂଷିତ ହୋଇ
ଅଛି । ଦ୍ୱାରା ସେ ବଜ ଯାଏଥାରେ ରହ କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠାର
ସହଗର ଘରେଥେ ପରିଦୟ ପରିଦୟ ଯାଇଥିଲେ । ପୁତ୍ରବଂ କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା
ଯେ ଏପରି କୌଣସି ଗରୁତର ଅପରାଧ କରିଥିଲୁଣ୍ଠା
ଏ କଷ୍ଟରେ କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା ପ୍ରାନ୍ତର ଅର୍ଦ୍ଦୀ ବିଶ୍ଵାସ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଏହି ସମୟରେ କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା ସ୍ଵର୍ଗକରରେ ସଜାକୁ
କହିଲେ “ପିତଃ ମୁଁ କୌଣସି ଗରୁତର ଅପରାଧ କର
ନାହିଁ—ବିମା କୌଣସି ପ୍ରକାର ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ବା ମନା-
ଚରଣ କର ନାହିଁ । କେବଳ ମୋହର ବାବିକୁ କାର୍ଯ୍ୟର
ଅଶ୍ଵାମୀ କର ନାହିଁ ଏହାହିଁ ମୋହର ପକୁତ ଅପରାଧ ।
ଦ୍ୱାରା ମୋହର ଯେଉଁ ଗୁଣ ନ ସବାରୁ ଅପରାଧ ମୋତେ
ପରିଦୟାଗ କରେ ମୋହର ସେହି ଗୁଣ ନ ସବାରୁ ମୁଁ
ଅପରାଧ ସୁଖି ମଣୁଅଛି । ବଜା ଅସ୍ଵଚ୍ଛ କୁଣ୍ଡିତ ହୋଇ
କହିଲେ “ଦୁଇଜନ ପରାଶା କର ନ ସଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅସ୍ଵଚ୍ଛ
ସୁଖି ହୁଅନ୍ତି ।”

ସାର୍ଥ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତର ଓ ରକ୍ତି ପ୍ରକୃତ ପ୍ରସ୍ତର ବା ରକ୍ତି
ନୁହେ । କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା ଯେଉଁ ଏ ଅପରାଧ କରିଥିଲୁଣ୍ଠା ପ୍ରାନ୍ତ ତାହା
ବୁଝି ପାଇଲେ । ଗୁଣା ଶେର ଅଦର କରେ । ରମଣିର
ଗୁଣହିଁ ପୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଶୁଣହିଁ ସନ୍ଧଦ, ବାଲକା କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା ଯେଉଁ
ଗୁଣରେ ରୂପିତ ତାହା ଶତ ବଜା ଅପେକ୍ଷା ଅସ୍ଵଚ୍ଛ ମନ୍ତ୍ର-
ବାକ । କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା ଯାଇଁ ରମଣାରହ ସଂବାରରେ ଦୁଇର
ସେପରି କରି ମିଳିଲେ ଅନ୍ୟ ଯୌଧୁକ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ
ନାହିଁ । ପ୍ରାନ୍ତ ବଜ ସରଳସବବା ଓ ସରଳହୁଦୟ
କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠାର ଗୁଣରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ କହିଲେ “କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା
ବୁଝେ ମାନ ହେଲେ ସୁଜା ଧକକଣ, ପରିଦୟାକୁ ହେଲେ
ସୁଜା ଅଦରଶାସା, ଏବଂ ଦୂରିତା ହେଲେ ସୁଜା ପ୍ରସ୍ତର
ପାଶୀ ଅଟ । ଦୂରର ଗୁଣହିଁ ଦୂରର ଯୌଧୁକ, ସେହି
ଯୌଧୁକରସ ମୁଁ ଦୂରର ଶତଶ କଲା । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା

ଦୂରର ପଞ୍ଜି ଦେଲେ ମୁଁ ଟାହା ଟେ ନ ନେଇ । ଅଜ-
ତାରୁ ବୁଝେ ପ୍ରକାର ବଜୀ ହେଲେ । ସବା ଏଠାରେ
ଆଜଳ ନାହିଁ ତହିଁ ଅସ୍ଵଚ୍ଛ ସେଠାରେ ପାଇବ ।” ବଜା
ନାହିଁରେ ସମ୍ମତ ପ୍ରଦତ୍ତ କର କହିଲେ “କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା କୁମର
ହେଲ ଅର ମୁଁ ତାହାର ମୁଖାବଲୋହନ କରନ ନାହିଁ ।”

କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା ଅଶ୍ରୁମୁଁ ନୟନରେ ଉତ୍ତମାନକ ନିକଟକୁ
ଯାଇ କହିଲେ “ରଜନ, ବିଦ୍ୟା ସେବାରୁ, ପିତାକର
ପରୁ କରିବ ତାଙ୍କ ସେବାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦୁଇକରବ
ନାହିଁ ।”

ଗନାରଳ କରୁଥିବ କର କହିଲେ “ଆ, ଆ, ତୋତେ
ଅମ୍ବେମାନେ ଉପଦେଶ ମାଗୁ ନାହିଁ; ଉଗାନ କହିଲେ “ଆ
ଗୋର ବାମାକୁ ସମ୍ମତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ।” ରଗି-
ମାନକର ବିଶ୍ଵାସକୁ ଶୁଣି କର୍ତ୍ତିଲୁଣ୍ଠା କହିଲେ “ସମୟରେ
ବ୍ୟୋଗ ହୋଇ ପଢ଼ିବ । ବାହ୍ୟ ଶଶୀ ସାବ ନିଜର
ଦୋଷ ଗୋପନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ପରିଶାମରେ
ଲାଜିତ ଓ ହାସ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷବ ହେବାକୁ ହୁଏ ।” ଏହା କହ ପରି-
ବହ ସେ ସ୍ତ୍ରୀନୁ ପ୍ରାଣ ବିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ହସ୍ତାନ କଲାପରେ ଗନାରଳ ଓ ଉଗାନ ନାନା
ବିଷୟର ପରମାନନ୍ଦ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅବଶେଷରେ
ଗନାରଳ କହିଲେ, “ପିତାକ ସଙ୍ଗ କପର ବ୍ୟକ୍ତିହାର
କରିବାକୁ ହେବ ସେ ବିଷୟ ଦୁଇଜଣ ମିଶି ପ୍ରିଯ କରିବା ।
ପିତାକର ସେପରି ସ୍ଵରକ ଦେଖାଗଲ ତହିଁରୁ ଜଣାଯାଏ
ଯେ ଦୁଇଜଣ ଏବମତ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରେ ତାଙ୍କ ବଜା
ବଜା ଦାନ ଅମ୍ବମାନକର କଷ୍ଟ ଓ ଅଶାତ୍ରୁର ମଳ ହେବ ।
ଏହା ଶୁଣିରଗଲ କହିଲୁ “ପରେ ଏବଶ୍ୟ ଦୂରରକରିବା ।”
ଗନାରଳ କହିଲେ, “ଲୌହ ଉତ୍ସପ୍ତ ସବା ସମୟରେ
ତହିଁରେ ପ୍ରହାର କରିବା ଉଚିତ ।” ପରେ ଦୁଇଁ ସ ସ
ବୁଝକୁ ଗମନ କରେ ।

(୧) ଶାନୋଦୟ ।

“ରାଜା—ହେସତମା— ଦିନ୍ଦୁପାଦ୍ମ— ଦିନ୍ଦୁପାଦ୍ମ—
ଅସଥ ବ୍ୟକ୍ତିହେତୁ— ରୂପ ମୟ ମିଶାବୁରା”
ପୂର୍ବ ଉତ୍ସପ ଦ୍ୟକସ୍ତାମତେ ବଜା ଲିଙ୍ଗାର ବେଳକ ଏବଂ
ଶତ ଅନ୍ତରର ଦେଶ ପ୍ରଥମେ ଗନାରଳ ପ୍ରହାର ଅବଶ୍ୟ

ଭରାବୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏକପଥ ଗଢି ନ ହେଉଗୁଣ୍ଠାନାରୁ ନିଜ ମୁଣ୍ଡର ଧାରଣ ଭଲ । ଗନାରଳ ଅର ଲିପ୍ତର-
ଭଲ୍ୟ ଗନାରଳ ନୁହେଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଅର୍ଦ୍ଦର କୃତନର
ଅସ୍ଥିତ୍ୱ । ଶକ୍ତା ଗନାରଳର କୃପାପ୍ରାର୍ଥୀ । ଗନାରଳଙ୍କ
ଅର ସେ ବାଚର ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ, ସେ ମୁହଁ ମଧ୍ୟର ବାବ୍ୟ
ନାହିଁ, ଯେଉଁ ପିତାଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ ସେ ନିଜକାନ୍ତେହାର ବହୁ-
ଧର୍ମ "ମୁମ୍ବେ ମୋହର ସ୍ଵର୍ଗ, ଦୂମେ ମୋର ଧର୍ମ, ଦୂମେ
ମୋହର ସବସ୍ତୁ", ଯେଉଁ ପିତା ତାର ଗଲଗ୍ରହ ବୋଲି ବୋଧ
ହେଲେ, ଯାହାର ଅନୁଭବରୁ ସେ ଆଶ୍ୟକାଳିନା ହୋଇ-
ଅଛି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତ ପିତାଙ୍କ ସେବା ନିମନ୍ତେ ଏବଣତ ଅନୁ-
ଭବ ହତପୋଷଣ କରିବା ଗନାରଳକୁ ଅପବନ୍ଧ ବୋଲି
ବୋଧ ହେଲେ । ପିତାଙ୍କ ଯେହି ବା ରକ୍ତେ କରିବା ଦୂରର
ବଥା ପିତାଙ୍କ ଦେଖିଲେ ଗନାରଳର ଦୃଶ୍ୟ ଜାତ ହେଉ-
ଥିଲା । ଶକ୍ତା ଗନାରଳକୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଗଲେ, ପାଇଁ
ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଛଳକା କରି ଗନାରଳ
ପିତାଙ୍କ ନିବକ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାନ କରୁଥିଲେ । ବେଳକ ଗନାରଳ
ଯେ ପିତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଏପର ଅସମ୍ଭାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲ
ତାହା ନୁହେ, ତାହାର ଅଦେଶମତେ ତାହାର ନିଜ ଭକ୍ତ୍ୟ-
ମାନେ ମଧ୍ୟ ବଜାବ ପ୍ରତି ସେହିପର ବ୍ୟକ୍ତିହାର କରିବାକୁ
ଲାଗିଲେ । ଭକ୍ତ୍ୟମାନେ ବଜାବ ଅଦେଶ ପାଲନ କଲେ
ନାହିଁ । ଏବଂ ସମୟ ସମୟରେ ବଜା ବାହାରକୁ ତାକିଲେ
ସେ ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲ ପ୍ରାୟ ଧେଠାରୁ ଝଲ ଯାଉଥିଲା ।

ମନୁଷ୍ୟର ନିଜ ଦୋଷରୁ ଯେଉଁ ମନ ଫଳ ଜାତ ହୁଏ
ରହିଲେ ସେ ସହଜରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ବନ୍ୟାର
ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିବାର ଦୁଦ୍ୟଗ୍ରାମ କରି ମୁଣ୍ଡ,
ବନ୍ୟା ଯେ ଛାପୁଲୁକ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଏପର ବ୍ୟକ୍ତିହାର କରୁ-
ଅଛି ସେ କଷ୍ଟରେ ବଜାବର ପ୍ରଥମେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲେ
ନାହିଁ । ସେ ଭବିଲେ ଯେ କେବଳ ତାଙ୍କର ମାକର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ଦୁଇତାବଶତଃ ବନ୍ୟାର ସାମାନ୍ୟ ରୁକ୍ତି ତାଙ୍କ ଏପର
ଅନ୍ୟାୟ ବ୍ୟକ୍ତିହାର କୋଲି ବୋଧ ହେଉଥାଏ ।

ସେ ଦୁଇକୁ ଅନୁଭବ ଦେଇ ଓ ରକ୍ତ କରେ, ଯେ
ଯନ୍ତ୍ରରେ ଦୂମର ମଗଳ କାମନା ବରେ, ତାହା ପ୍ରତି
ନିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିହାର କଲେ ମୁଣ୍ଡ ସେହି ପବିତ୍ରତବ ତାହା
ଦୁଦ୍ୟରୁ ଦେବେ ଅନୁର୍ଦ୍ଦିତ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯାହାର

ଦୁଦ୍ୟ ଶର୍ମା, ଯାହାର ରକ୍ତେ ମୌଖିକ ସେ ଅବଶ୍ୟକ,
ତାକୁ ଯେତେ ଅଦେଶ କର ବେ ହେବେ, ଏବଂ
ବଣାରୁତ ହେବ ନାହିଁ । ସମୟରେ ୮ ୦୪ ଦୂମର
ଅନ୍ତର୍ଭବ କରିବ ।

ଶକ୍ତା ଉପର ପର ଦୁଇ ବେଶକୁ ବନା ଅପଦ୍ୟରେ
ସେ ଶର୍ମା ଦିବ୍ୟାଧିତ ବରସଲେ, କିନ୍ତୁ ବଜାବର ଏପର
ଅହମ୍ବଦିବାରତାର ବି ବ୍ୟକ୍ତିହାର ପରିଶାମ ହେବ ଦୂରଦର୍ଶି
ବେଶ ତାମା ଭରିମରୁଣେ ବୁଝିଥିଲେ । ପରିବର ରହ-
ଷ୍ୟର ଭବ ବେଶର ଦୁଦ୍ୟ ଅବୁଲ ହେଲ । ଯେଉଁ
ବନ୍ୟାମାନକର ବାବ୍ୟ ଛଟାରେ ବଜା ମୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲୁଣ୍ଡି
ସେହି ବନ୍ୟାମାନକ ଦୁର୍ବଳ ପତି ତାଙ୍କୁ ସେ ଅଣେକ
ଯତ୍କଣ ବେଶ କରିବାର ହେବ ସେ ବିଷ୍ୟରେ ବେଶରର
କୌଣସି ପ୍ରକାର ସନ୍ଦେହ ରଣନ୍ତି ହେବାର ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ
ପରିଶାମ ବିକ୍ରି ବର୍ତ୍ତମାନନ୍ଦାର୍ଥ ସମୟ ରେ ବେତେଦୂର
ନାତତାସୀବାର କରିବାକୁ ବାଧା ହୁଅଥାରୁ
ଛଦ୍ମବେଶ ତାହାର ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାହା
ମାତ୍ରା ନୁହେ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଲନ ନିମନ୍ତେ
ପରେପକାର ସାଧନ ନିମନ୍ତେ, ସୁଖ, ସମ୍ମଦ, ଆଶ୍ୟକ ତାଙ୍କ
କର ଏପର ମାତ୍ର କୁରି ଅବୈମନ୍ତ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହୁଅଥାରୁ
ନାହିଁ ସେ ସମ୍ପ୍ରଦାର ପଢି ।

କୃତକ ବେଶଭାର ବିଦୁଷକ ମଧ୍ୟ ବଜାବ ପ୍ରତି ଦେହ-
ମୁକ୍ତବନ୍ଦତଃ ବଜାଙ୍କୁ ଛାତ ନ ଧାର ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ
ଗନାରଳ ମୁହୁରେ ବାବ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ବଜାବର ଚିତ୍ର
ବିନୋଦନାର୍ଥ ସମୟ ସମୟରେ ରହସ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ
ସମୟ ସମୟରେ ଶ୍ରୀଦୁର୍ଗେଷ ବାବ୍ୟ ସାଥେ ବଜାବର ହେ-
କାଳାନ ଅବସ୍ଥା ବୁଝାଇବାର ତେଣ୍ଟା କରୁଥିଲେ ।

ଦିନେ ବଜା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟବଶତ ଗନାରଳର ପ୍ରଧାନ
ଭକ୍ତ୍ୟ ଅସର୍ତ୍ତ୍ୟାନ୍ତ ତାଙ୍କରେ । କିନ୍ତୁ ଅସର୍ତ୍ତ୍ୟାନ୍ତ ବଜାବ
କଥାରେ ବର୍ଣ୍ଣପାଦ ନ କର ତାଙ୍କ ସମୁଖୀନୁ ଘନଗଲ ।
ବଜା କୃପତ ହୋଇ ଅସର୍ତ୍ତ୍ୟାନ୍ତକୁ ପୁନକାର ତକାର ଅଣି
କେ ଅନେବ ରେସ୍ତାର ଭଲେ ଏବଂ ଅବୈଶନ୍ତରେ

ପଥ୍ୟ କଲେ । କେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ଅସର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁକ ଧୃତିତା
ସହ୍ୟ ଏ ତାର ଗୋତ୍ର ଜାଣି ଦେବ ରୁ ସେ
ରୂମିରେ ପଡ଼ଗଲା । ଏହିରୁଷେ ଲାଞ୍ଛିତ ହୋଇ ଅସର୍ତ୍ତ୍ୟାଳ
ସେଠାରୁ ପଳାୟନ କଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ କିନ୍ତୁ ବଜାକ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ
ହୋଇ ନାନାପ୍ରକାର ରହସ୍ୟ କରି ଅବଶେଷରେ ବଜାକୁ
ବହୁଳ “ମହାବିଜ୍ଞାନ, ମୁଁ ଅପଣଙ୍କୁ ବେଚେବ ଉପଦେଶ
ଦେବେ ।” ବଜା ତର୍ହୀରେ ସମ୍ମନ ହେବାରୁ କିନ୍ତୁ ବହୁଳ
“ବୁଦ୍ଧ ସେତେ ପ୍ରବୃତ୍ତି କମ ଦେଖାଇବ; ଯାହା ଜାଣ
ଚର୍ଚି ବମ୍ ପ୍ରକାଶ କରିବ; ସେତେ ପାଇବାର କ୍ଷବ ଚର୍ଚିର
ବମ୍ ରଣ ଦେବ, ରାଜବା ଅପେକ୍ଷା ଘୋଟକାବେଶର
କରି ଅସ୍ଵତ ବାଟ ସିବ ସେତେ ଶିଶିଅଛୁ ଚର୍ଚିର ଅସ୍ଵତ
ଶିଶା ବରବ ।”

ବଜା—ମୁଖୀ ! ଏହିରେ କିମ୍ବ ନାହିଁ ।

ବ—ମୋତେ ତ କିମ୍ବ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ଯେ କିମ୍ବ ପାଇବେ ।

“କିମ୍ବ ନାହିଁ” ର କି କିମ୍ବ ବ୍ୟବହାର କରି ପାଇବେ
ନାହିଁ ।

ବ—“କିମ୍ବ ନାହିଁ” ସାର କିମ୍ବ ହୋଇ ପାଇବ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ସବୁ କିମ୍ବ ବହୁଳେ ମହାଶୟ ବଜାକୁ
ବୁଧାର ଦିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାକର ବଜ୍ୟର ଅସ୍ତ୍ର କିମ୍ବ
ନାହିଁ । ସେ ମୋ ବଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ ।

ବ—ମୂର୍ଖମ୍ ।

**ବ—ଅଧିମ ମୂର୍ଖ ଓ ଉତ୍ତମ ମୂର୍ଖ ଏ ଦୁହକ ମଧ୍ୟରେ କି
ପରେବ ଅଛୁ ତାହା କି ଅପଣ ଜାଣନ୍ତି?**

ବ—କି ପରେବ?

**ବ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପଣଙ୍କୁ ବଜ୍ୟ ଦାନ କରିବା
ନିମନ୍ତେ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ତାକୁ ଆଜି ମୋ
ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଛାକା କରନ୍ତୁ କିମ୍ବ ତାକ ପ୍ରାନରେ
ଅପଣ ନିଜେ ଛାକା ହେଉନ୍ତୁ ତାହାରେଲେ କିମ୍ବ
ଉତ୍ତମ ମୂର୍ଖ ଏବ କିମ୍ବ ଅଧିମ ମୂର୍ଖ ତାହା ଜାଣି
ପାଇବେ ।**

ବ—କୁମ୍ବ ମୋତେ ମୂର୍ଖ ବହୁଅଛୁ ।

**ବ—ଅପଣକର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦମାନତ ଅପଣ ଦାନ
କରିଅଛୁଟି । କିନ୍ତୁ ରମ୍ଭ ମୂର୍ଖ ବେବଳ**

କେଣ୍ଟ ରମ୍ଭ ଅଜ କେହି କୁଟୁମ୍ବ ପାଇଲେ ନାହିଁ ।
୭ କଜାକୁ ଲକ୍ଷ କରି ଏହିପର ଦେବେକ ଦେଖେ
ବାହୀପ୍ରେସ୍ ଗବଲାପରେଗାୟନ ଅରମ୍ଭ କଲେ ।
ତାବର ଗୀତ ପ୍ରବର୍ଗ କରି ରଜା ହାସ୍ୟ ସମ୍ରକ୍ଷଣ
କରି ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଗାନ୍ ସମ୍ପାଦ୍ୟ ହେଲାପରେ
ବଜା ପ୍ରମୁଖରେ “ଗାତ ଗାଇବାକୁ ନବବେ
ଶିଖିଲି?”

**ବ—ଯେଉଁ ତନ ଅପଣକର କନ୍ୟାମାନେ ଅପଣକର
କନ୍ମା ହେଲେ । ଅପଣ ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ବଜାକୁ ପ୍ରଦାନ କଲେ, ସେତେବେଳେ
ଥେମ ଜେ ଅନନ୍ଦରେ ସେବନ କରିବାକୁ ଲାଭିଲେ
ଏକ ମୁଁ ପୁଅରେ ଗାୟକ କର । ମହାବବ,
ଯଦି ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି ଜଗେ ଶିଖିବ ନିଯୁକ୍ତ ବୁଦ୍ଧ
ଦେବେ ତାହାରେଲେ ମୁଁ ମିଥ୍ୟା କଥା ବହୁବାକୁ
ଶିଶା କରିବ ।**

**ବ—ମିଥ୍ୟା କଥା ବହୁବାକୁ ସହ୍ୟ ବରିବାକୁ
ହେବ ।**

**ବ—ଅପଣକର ଓ ଅପଣକର କନ୍ୟାମାନକର ପ୍ରକୃତି
ଦେଖି ମୁଁ ବସ୍ତିତ ହୋଇଥାଏ । ସତ୍ୟ ବହୁଳେ
ସେମାନେ ବସାଦାତ କରିବେ, ମିଥ୍ୟା ବହୁଳେ
ଅପଣ ବସାଦାତ କରିବେ । ପ୍ରତି କିମ୍ବ ନ ବହୁଳେ
ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧକ ନ ହୋଇ ଥାଏ
କିମ୍ବ ହେବାକୁ ମୋହର ଦଢ଼ ନକ୍ତା ହେଉଥାଏ ।
ବିନ୍ତେ ଅପଣକ ପର ବଜା ହେବାକୁ ମୋହର
ନକ୍ତା ନାହିଁ ।**

ଏହିପର ସମୟରେ ଜଳାଇବ ଯେଠାରେ ଏହି ଉପାଦ୍ୟ
ପ୍ରତି ହେଲେ । ଗନାଇଲା ବସି ରଙ୍ଗ ଦେଖି ବଜା ପରି-
ପରିଲେ “ଗନାଇଲ, ବୁଦ୍ଧ ଏପରି ବିରକ୍ତ ରହିବେଳୁ
ବାହିବେ ?

**ବ—ଏହି ସମୟରେ ଅପଣ ତାବର କରୁକୁ ଗାହ୍ୟ
ବୁଦ୍ଧ ନ ଥିଲେ, କିମ୍ବ ସେ ତନ ଅଜ ନାହିଁ ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ଅପଣ ନବବାର ଟ୍ରେନ୍ ହୋଇଥାଏନ୍ତି ।
ଅପଣକର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥା ଅପେକ୍ଷା ମୋହର
ଅବସ୍ଥା କରି ଥାଏ । ମୁଁ ମୂର୍ଖ କିମ୍ବ ଅପଣ କିମ୍ବ
ନୁହନ୍ତି ।**

ଗାଁର ଏହାବିଦିକଳ କେବଳ ଜ୍ଞାନୀୟ ସୁ ସ ପିଠାବ
ପତ ଅସମୀକ୍ଷାକ ପରିଣାମ କରୁଥିଲା । ସେ ଦନ ଶ୍ରୀରୂପେ
ଦେଖି “ଦେଖନ୍ତୁ, ଅପଣଙ୍କର ଅନୁଭବମାନେ ଅଣ୍ଟ
ଅବାଧ୍ୟ । ସେମାନେ ସବୁହେଲେ କେବଳ ବିବାଦ ଓ
ଗଣ୍ୟଗୋଲ କରୁଥିଲା । ସେମନ୍ତର ଦୌର୍ଯ୍ୟ ଅଛ
ସହ୍ୟ ହେଉ ଲାଗୁ । ମୁଁ ଭାବମରି ଏକଷୟ ଅପଣଙ୍କ ବହୁ
ଚନ୍ଦ୍ରପାତାର ବବଦହ । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟ ଅଖଣ୍ଡ ଯାହିଁ
କରେ ତହୁଁ ମୋତେ କୋଧ ହେଉଥିଲା ଅପଣ ମଧ୍ୟ
ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟର ସହାୟତା କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅପଣ
ଯଦି ଏପରି କହିବେ ଅମେମାନେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତହୁଁର
ପ୍ରକାର ବନ୍ଦବାକୁ ତେଜ୍ଜ୍ଞ କରିବୁ ।

ବନ୍ଧୁର କଥା ଶୁଣି ରାଜାଙ୍କର ସକଳ ସମେହ ଦୂର
ହେଲା । ସେ କଷ୍ଟର ହୋଇ କହିଲେ “ତୁମେ କି ମୋହର
କଲୁ?”

ଗ—ଅସନ୍ତୁ, ଏପରି ସବୁକ ପରିଚ୍ୟାଗ କରନ୍ତୁ, ବିବେଜା
ପାପ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ ।

ବଜ୍ର ଚକ୍ରବିଂଶ ଅନ୍ଧବାର ଦେଖିଲେ ଏବଂ ଅମୃତବିଷ୍ଟ ତ୍ରୈଶାହ ଉତ୍ତରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଗେ “ଶୁମେରାକେ କି
ମୋତେ ଟେଣ୍ଡାପଛି? ମୁଁ କି ବଜା ଲିପ୍ତାର? ଲିପ୍ତାର କି
ଏହପର ଚାଲେ, ଏହପର କଥା କୁହେ, ଲିପ୍ତାରର କି
ତଶ୍ଶ କାହିଁ? ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ଲିପ୍ତାରର ମାନସିକ ଶକ୍ତି ଦୁଇଲା
ହୋଇଥାଏ କିମ୍ବା ରେହାରେବ ଜୀବ ଲୋପ ହୋଇଥାଏ ।
କିବ ଅଛି କହ ଦିଅ ମୁଁ କିବ?

୧—ରୂପାରର ଶୟା ।
 ସନ୍ତୋଷର ପିତାଙ୍କୁ ସମ୍ମୋଦ୍ଧନ କର କହିବାକୁ ଲଗଲେ
 “ଏହି ବିଥାମାଳା ଅପଶମକ ବୃଦ୍ଧିଷ୍ଠାନତାର ଅନ୍ୟତମ ପର-
 ଶୟକ ଅଟେ । ମୋହର ଅଭିପାୟ ହେଉଛିନ୍ତରେ ବିଦେ-
 ତନା କର ବୁଝ୍ନୁ । ଅପଣ ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଥାଇଛୁ । ସୁରବୀ-
 ଶମା ହେବା ଉଚିତ । ଅପଶମକ ଅନୁଭବମାନକର
 ତରିଥ ଏହେ ବୃତ୍ତି ଯେ ଖେମାନକର କୁଜାୟୀଣ୍ ସାର
 ମୋହର ଏହି ଶାତ୍ରମୟ ବନନ ନରକରେ ପରିଶତ୍ତବେଳ-
 ଅଛୁ । ଶାତ୍ର ଏଥର ବିହୁର ପ୍ରତିକାର କରିବା ଅବଶ୍ୟକ ।
 ଅବସବ ଅନୁବେଦ ବୁଦ୍ଧାହୁ ଖେମାନକର ସଂଖ୍ୟା ଅନୁ-
 ପରିମାଣରେ ହାତ ଦିଲ୍ଲ ଦେଇନ୍ତି । ଦେବଳ ଅପଶମକ

ସମବ୍ୟୁଧ ଓ ସକର୍ଷଣ ବନ୍ଦି କେତେହେ ଜଣନ୍ତି ।
ସମସ୍ତଙ୍କ ବାସ ଦେଇଲୁ । ଅପଞ୍ଚ ଶେ .୫ମ ନବୀ
ପାରା କରୁଥିଲୁ ଏବଂ ଅପଞ୍ଚର ଛନ୍ଦମାନେ ମଧ୍ୟ
ମୋହର ଛନ୍ଦମନ୍ଦକ ଉପରେ ପ୍ରକର୍ତ୍ତ ବନ୍ଦି ଆଗ୍ରହୀ ।”

ବଢା କଳ୍ପାର କୁଟୁମ୍ବମାନ ଅର ସହ୍ୟ କରି ପାଉରେ
ନାହିଁ । ସେ ପିଶାଚୀମ ଗୁମ୍ଭରେ ଅର ତଳାର୍ଜ ବାସ କରିବା
ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦିଲା ଦୂରକୁ ସିବା ମାନସରେ ଅର ପରିଚାଳନ
କରିବାକ ଅବେଦନ ଦେଇବେ ।

ହାସ, ବଟେନ୍ ହୃଦୟା ଅକୁଳେପ୍ତ୍ର ସମ୍ମାନ ଶଶରରେ
ଅବର୍ଗ୍ରତ ହେବେ ତୋହର ମହିଳୀ ଲୁଷଣ ସିକ୍ଷିତିଷ୍ଠ
ଅପେକ୍ଷା ଅସ୍ତ୍ର ଭାଷଣ ତୋଳ୍ଯାଏ ।

କିନ୍ତୁ କ୍ଷେଣପରେ ଗଜାରୁଳ ସାମୀ ଅଲବାନ ସେଠାରେ
ଅସି ଉପଚ୍ଛିଦ ହେଲେ । ବଜା ଦୁଃଖରେ, ଶୋଭରେ,
ଦୟରେ ଉଦୟରେ ହୋଇଥାଏନ୍ତି । ଗଜାରୁଳ ବାଜ୍ୟ-ବାଜ
ତାଙ୍କର ଶରୀରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିରରେ ବିନ ହୋଇଥାଏନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଅଲବାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଗଜା ବହୁଲେ
“ଆପଣକର ମଧ୍ୟ କି ସେହି ବାସନା?” ଅଲବାନ କିନ୍ତୁ
ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ବଜାକର ବସି ଦେଖି ସେ ଅତିଶୟ୍ୟ
ଦୟୁତିରେ ଏକ ତାଙ୍କ ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।
ଗଜା ତହିଁ ପଢି କର୍ତ୍ତ୍ୟାତ ନ କର କରି କରିଯାକୁ ଇଶ୍ଵର କର
କହୁରେ “ମିଥ୍ୟାବାଣନି, ମୋହର ଅନୁଗ୍ରହମାନେ ସମସ୍ତେ
ଉଜ୍ଜବଣଙ୍କ, ସତର୍ଥ ଏବଂ କର୍ତ୍ତ୍ୟବ୍ୟ ପରିଷ୍ଵଳା” । ଗଜାକର
ଜ୍ଞାନୋଦୟ ହେଲା । ସେ ସରଳ କର୍ତ୍ତ୍ୟବ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ
ଅପରାଧକୁ ଗୁରୁତର ସବ୍ୟବାକୁ ଏବଂ ସେହି ମାମାନ୍ୟ
ଅପରାଧ ନିମ୍ନେ, ବର୍ତ୍ତିଷ୍ଵଳାକୁ ପରିଚାଳନ କରିଥିବାକୁ
ଅନେକ ଖେଳ କରେ ଏବଂ ସ୍ଥାଯି ମସ୍ତକରେ କରିବାକ
କର ଗେବନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅଲବାନ କହୁଲେ
“ମହାବଜା ଏ କଷ୍ଟପରେ ମୋର କିନ୍ତୁ ଦୋଷ ନାହିଁ ।”

ବୀ—ହୋଇଥାରେ । ହେ ଦେବତାମାନେ, ମୋହର
ପାର୍ଥନା ଶ୍ରୁଦ୍ଧ କର, ଏ ପାରିଷ୍ଠା ଗର୍ଭରୁ ଯେପରି
ସନ୍ନାନ ଲାଭ କର ହେଉ । କିମ୍ବା ଯଦି କୁଟ ଦାଢା
ହେଲେ ସେହି ସନ୍ନାନର ଦେହ କ୍ଷୋଧ ଓ
ହିଂସାରେ ଗଠିତ ହେଉ ଏକ ସେହି ସନ୍ନାନ
ପାରିଷ୍ଠା ଅନ୍ତର୍ଭବ ଯେବେଳେ ଦେଇ । ସେହି ସନ୍ନାନ

କମରେ ଘଣାଶୁ ଅଳକାନ ଅଶ୍ଵାତ ଉଥବାକୁ
ଜଳମାର ସ୍ତେହ ଓ ମହୁ, ଉପହାର ଓ
ଘଣାରେ ପରିଗତ ହେଉ । ତାହା ହେଲେ ବାହୀ
ଜୀବିବ—ଏକୁତଳ ସନ୍ତୁଳ ପିତା ମାତାକୁ କଥର
ଘଣା ଦିବ, ସନ୍ତୁଳର ଅକୁଚେତା ସର୍ବର ଦିଲୁ
ଅପେକ୍ଷା କେତେ ଆସ୍ତା ଜଳାରିଲା! ତୋହିମନ୍ତ୍ରେ
ଏହି ବୃକ୍ଷ ବୟସରେ ମୋତେ ଅଶ୍ଵାତ ଉଥବାକୁ
ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଶତ ନାହିଁ । ମୋହର ଅଳ୍ୟ ଏକ
କଳ୍ପୀ ଅଛୁ । ସେ ଏ ବାଥ ଶୁଣିଲେ ନିୟମ
ନଖାଆଇ ବ୍ୟାପ ତୋହର ଉତ୍ସକାଳିତଳୁ ଖଣ୍ଡ,
କରିବ ।”

କମରେ ଲିୟାର ଅନୁଭବମାନଙ୍କୁ ସେଇ ଗନାରିର
ବୃଦ୍ଧ ପରିଚାଳନା ଦିଲେ । ବୈଶ୍ଵ ଓ ବିଦୂଷଙ୍କ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ,
ଗମନ କରେ ।

ଶକ୍ତାବର ଦୃଢ଼ ବିଦ୍ୟାଷ ଧୂଳ ସେ ଗନାରିର ସେପର
ବ୍ୟବହାର କଲା ରିଗାନ ବେବେ ସେପର ବରବ ନାହିଁ ।
ରିଗାନ ନିୟମ ତାଙ୍କୁ ଯଥୋତ୍ତମ ଅଦର ଓ ଯହୁ କରବ ।
ଏହା ବବି ସେ ରିଗାନ ଗୁହକୁ ସିବାର ପ୍ରିଯ ବଲେ ଏବି
ପୂଜ୍ୟ ସଂକାଦ ପାଇରେ ରିଗାନ ତାଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ବରି-
ବାକୁ ପ୍ରସ୍ତର ହେବ, ଏହି ଅଶାରେ ଏହେ ରିଗାନକୁ ଖଣ୍ଡିବ
ପଥ ଲେଖିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଏକଣତ ଅନୁଭବରସହ ଶାସ୍ତ୍ର
ରିଗାନ ଗୁହକୁ ସିବେ—ଏହି ନିୟମ ଛାଡ଼ିବ ଅର
ବୌଣୀର କଥାର ଉତ୍ସେଖ କଲେ ନାହିଁ । ଛଦ୍ମବେଶ
ଦେଖି ପଥ ରୁପେନ ରିଗାନ ଗୁହକୁ ଗଲେ ।

ଗନାରିର ମଧ୍ୟ ଏ ବିଷୟରେ ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ ଦେଲା ନାହିଁ ।
ରିଗାନକୁ ସବ୍ଲ କଥା ଲେଖି ପଠାଇଲା । ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁ
ପଥ ସେଇ ରିଗାନ ଗୁହକୁ ଗଲା । ଗନାରିର ଶାସ୍ତ୍ର ଯାର୍ଥ
ରିଗାନ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କରିବ ଏ ବଥା ମଧ୍ୟ ପଥରେ
ଲେଖିଥିଲା ।

ବୈଶ୍ଵ ଯଥା ସମୟରେ ରିଗାନ ଗୁହରେ ଉପମାତ
ହୋଇ ରିଗାନକୁ ଶକ୍ତାବର ପଥ ପଢାନ କରେ । ରିଗାନ
ପଥ ଖଣ୍ଡ ଖୋଲୁ ଅନ୍ତରୁ ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଗନାରିର
କରି ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁ ଖୋଲାରେ ଉପରୁତ ହୋଇ ରିଗାନକୁ
ଜାରିର ପଥ ଦେଲା । ରିଗାନ ପିତାଙ୍କର ପଥ ପାଠ ନୀ

କରି ଏହା ଗନାରିର ପଥ ପାଠ କରି ଏହି ବର୍ଣ୍ଣବୁ
ସବଳ ବିଷ୍ଟେ ଅବଶତ ହେଲା ଦେଖାଇ ଶାମାକ ସଗେ
ପ୍ରେମ ସ୍ତର ନ ମଜ ଡିନେବ ଅମାଟେ ବୁନ୍ଦୁ ମମନ ଦେବ ।
ଉଦେଶ୍ୟ ପିତାଙ୍କ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ବରବ ନାହିଁ ବିମା ପିତାଙ୍କ
ସଗେ ସକ୍ଷ ତ ମୁଖ ବଦିବ ନାହିଁ । ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁ ଓ ବୈଶ୍ଵ
ବୁ ବ ପଥର ଉତ୍ସର ପାତ୍ର ଅଶାରେ ରିଗାନର ପଶ୍ଚାତ
ଗମନ ଥରେ । ବୈଶ୍ଵ ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁ ଉତ୍ସନ୍ତୁଷ୍ଟେ ତିର୍ଫ୍ଫି-
ଥଲେ, କିନ୍ତୁ ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁ ବୈଶ୍ଵ ଦେଇ ପାଇଲା ନାହିଁ ।

ବରା ବା ଧନବାଳ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମୂର୍ଖ ଏବି ପାପ ପଶ୍ଚାତ
ଲିଙ୍ଗ ଦେଲେ ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ବିକରେ ଏବି ପ୍ରେଣିର ଉତ୍ସର
ସ୍ତର ହେବ । ଉତ୍ସ ଉତ୍ସମାନେ ମଧ୍ୟର କଥା ସାବ ପ୍ରକାଶ
ମନ ବୁଝି କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ନରକ ଦୂର
କରାଯାଏ । ସେମାନେ ମୂର୍ଖ ପ୍ରାୟ ପଦର ଏବତାବନନ
କାହିଁ ଖଣ୍ଡ । ପ୍ରକାଶ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ରିପୁର
ବଣାରୁ ହୁଅଗ୍ର, ସେମାନେ ତେତେବେଳେ ସେହି ରିପୁର
ପ୍ରଣାଶ କରନ୍ତି । ପ୍ରକାଶ କୁରିତ ହେବେ ସେମାନେ ସେହି
ତୋପାଳରେ ତେଲ ତାଳନ୍ତି ଏବି ପ୍ରକାଶ ଅନନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
କାହିଁ ରିପୁର ପ୍ରାୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇବାର ବରବି
ପ୍ରକାଶ “ହି” କହିଲେ ସେମାନେ “ହି” ବୁଦ୍ଧି, ପ୍ରକାଶ
“ନାହିଁ” କହିଲେ ସେମାନେ “ନାହିଁ” କହନ୍ତି । ଏହିବୁପେ
କୁକୁର ପ୍ରାୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇବାର ବରବା ବିଦ୍ୟାତ
ସେମାନେ ଅକ ବିକୁଳାଶନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁ ଏହି
ପ୍ରେଣିର ଉତ୍ସ ଏବି ଏହି କାରଣରୁ ସେ ଗନାରିର ବରବି
ପ୍ରିୟ ଏବି ବିଦ୍ୟା ହୋଇଥିଲା । ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁର ସାଜ ସକା
ଦେଖି ବୈଶ୍ଵର ପୁଣୀ ଜାତ ହେଲା । ବୈଶ୍ଵ ଉତ୍ସରେ
“ଯେଉଁ ପାପିଷ୍ଟ ସତ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ଧାରଣ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ
ସେ ଅଳ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ଧାରଣ କରିବାର ଅମୋଗମ ।”

ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁ କି ଉଦେଶ୍ୟରେ ରିଗାନ ଗୁହକୁ ଅସିଥି
ଦେଖି ତାହା ମଧ୍ୟ ବୁଝେ ପାଇଲେ ଏବି ଗୁହକଳ ବୁଝରେ
ଉପରୁତ ହୋଇ ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁକୁ ଉତ୍ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଉତ୍ସବାକୁ
ଲେଖିଲେ । କିମେ ଦୁହକ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ଉପରୁତ ହେଲା
ଅବଶେଷରେ ବୈଶ୍ଵ ଅପର୍ତ୍ତ୍ୟାଳୁକୁ ପ୍ରହାର ବରେ ।
ଗୋଲମାଳ ଶୁଣି, ରିଗାନ, ବର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଳ, ଗୁହକ ଓ ଅଳ୍ୟାଳ୍ୟ
ଉତ୍ସମାନେ ଅସି ସେଠାରେ ଉପରୁତ ହେଲେ ।

ବର୍ଣ୍ଣତ୍ତ୍ଵୀଳ ଓ ଉଗାନ ସତଳ ବିବରଣ ଅବଗତ
ହୋଇ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଶାଖାବଳୀ କର ରଖିବାକୁ ଅବେଳା
ଦେଇବ । ଏ ଅବେଳା ଶୁଣି ଗୁରୁର ବହୁଲେ “୨୫୯
ବର୍ଷ ବାଜାନ କରିବା ଲାଗେ ନାହିଁ । ସେ ଯେଉଁ ଅପରାଧ
କରିଥାଏ ତହୁଁ ନିମନ୍ତେ ବଜା ଲାଗୁଥାଏ ତାକୁ ଲାଗେ
ଶାନ୍ତି ଦେବେ । ତନ୍ତ୍ର ଚୌରୀଥିରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲାଗେ ଅପରାଧ
ନିମନ୍ତେକୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନ୍ଦ ବାଜାନ ଅଛି ବଜାରର କର୍ତ୍ତା ପତି
ସେ ବନ୍ଦ ବାଜାନ କରିବା ଲାଗେ ନିଷ୍ଠା ହୁଣିଛି ହେବେ ।”

କିନ୍ତୁ ଗୁରୁରଙ୍କ କଥାରେ ବେହି ବର୍ଣ୍ଣିଆତିବରେ ନାହିଁ ।
ଅସ୍ଵାହୃତ ଉଗାନ କରିଲ “ଅର୍ତ୍ତତ୍ତ୍ଵାଳୀ ଏହି ଅପମାନିତ
ହୋଇଥାଏ ଶୁଣିରେ ରଗମ ନିଷ୍ଠା ଅଥବା ଦୁଃଖିତ
ହେବେ ।” ।

କେବୁ ଶୁଣ୍ଟିଲାବଳୀ ହୋଇ ଗୁରୁରଙ୍କ ଗୁହରେ ପତି
ରହିଲେ ।

ମୁଣ୍ଡିଦକୁଳିଙ୍ଗୀ ।

ଏଥୁବେ ମୁଣ୍ଡିଦକୁଳିଙ୍ଗ ଶାସନମାତି ଏବଂ ବିରୂପ-
ପଢ଼ି ଅଲୋଚିତ ହୋଇଥାଏ । ବର୍ତ୍ତ-
ରଥ ।

ମାନ ତାହାକର ଚରିତ ବୌଜନ୍ୟ ସମ୍ମିଳିତ
କେତେବେ ବଥା ତଳେ ପ୍ରକାଶ କରୁ ଯାଇଥାଏ ।
ମୁଣ୍ଡିଦକୁ ଯେପରି କଣେ ଅନଳକ ଏବଂ କରମିଷ୍ଟ ବଜ-
ପୁଣ୍ଡର, ସେହିପରି ସେ କଣେ ଅନୁଷ୍ଠାନପର ଧାର୍ମିକ ମୁସର-
ମାନବୋଲ ପଥିତ । ସେହିତିନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଉଥା-
ପଚା ବୁଝୁଥିଲେ ଏବଂ ମୁସଲମାନମାନକର ଧର୍ମ ମନିରରେ
ଉପସ୍ଥିତ ହେବାଥିଲେ । କୋଣଙ୍କ ପ୍ରତିଲିପିକରଣ ତାହା-
କର ପୌକାହେତ ବର୍ମିଷ୍ଟିଲ । ସେ ଏହି ସ୍ଵର୍ଗତ ଲିଙ୍ଗର
କୋଣଙ୍କ ଶହୁକୁ ପରିବର୍ତ୍ତ ବହୁମୂଳ ଉପହାର ପହତ ମନନା
ବାଗଦାଦ ପଥିତ ଅର୍ଥମାନକୁ ପ୍ରେରଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ
ଧର୍ମର ଉନ୍ନତ ନିର୍ମିତ ନାନା ପ୍ରାକରେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ବୁଝିଲେ । ସେଥାରୀ ମୁଣ୍ଡିଦକୁଳ ଉଣ୍ଠେନା ପର-
ବର୍ତ୍ତରେ ହୁଏ ସହସ୍ର କାଶେନା ଅର୍ଥାତ୍ ବୋରଣ ପାଠକ
ପଞ୍ଚମାନରେ ରଖି ଆଳନ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପିନ୍ୟ-

ମାନେ ସବ୍ଦା କେ ରାଗପଠ ମାଳ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକଳ୍ପ
ଶୁଣିରେ ବ୍ୟାପୁର ଆର କୁଳିଙ୍କ କର କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ଧର୍ମରେ ମାପର ପ୍ରଥମ ବାଦଶବସରେ ସେ ଅପରାଧ
ବାଧାରଣକୁ ପାଇ କେଜନିଦ୍ୱାରା ପରିଦୃଷ୍ଟ କରାଯଥିଲେ
ଏବଂ ନିତେ କେବଳ ପ୍ରାକରଣ ଉପରେ ଥିଲେ କରାନ୍ତିର-
ପୁଣ୍ଡର ବେଳେ ପରିଚାରିତ ହେବୁ ପରିପୁଣ୍ୟ ଶାରଣ କରୁଥିଲେ । ପେନାପତି ନାତର ଅହ-
ମିଦକ ତଥା ବାଧାକରେ ଶତଶତ ଲୋକ ଏହି ଅଲୋକଦାନ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟାପୁରଥିଲେ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ତୋପଥ୍ରି
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମର କରିମାର୍ଗ ଏବଂ ବ୍ୟାରଥାର ବିଷ
ସୁଗପର ଉଭାସିତ ହୋଇ ଅଧୁଳ ଶା ଧାରଣ କରୁଥିଲେ ।
ବେଳ ନାମକ ବୈଷଣୀ ପଦରେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ସମୟରେ
ବୁଝିପରି ମହୋତ୍ସବର ଅର୍ଥୀତିକି ହେବାଥିଲେ । ଏହି ସମୟ
ରେ ନାନା ବର୍ଷ ରକ୍ତର କାଗଜର ଶ୍ରୁତି ନୌକା ଗୁଣରେ
ଦେଉଥିଲେ ।

ଅତିଥି ସେବାରେ ମୁଣ୍ଡିଦକୁ ନିଖୁଣାଥିଲେ । ପଢ଼ାଇ
ଶତ ଶତ ଅନାଥ ପଞ୍ଜାର ବଜପାସାଦ ନିଷଟରେ ତୃପ୍ତି-
ପୂର୍ବକ କେଜନ କର ପ୍ରତିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବାଥିଲେ । ପଶୁ
ପଶୀମାନେ ସୁନ୍ଦର ତଥା ଯାହା ଅହାର ପଦାନ୍ତରୁ ବହୁତ ହେବେ
ନ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରତିରେ ଖାଦ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାନରେ
ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଥାଏ, ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ନିୟମିତ କରିଗରଣ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଲ ଗୋ-ମହିଷ ପ୍ରତିର ହଳକାନ୍ତି ପଶୁ-
ମାନଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟାଦ ଦେଇ ଅପୁର୍ବରେ । ମୁଗଧା ହିଂସାପର
ଧର୍ମରେ କୁରିଙ୍ଗାର ଅବୋ ପ୍ରବୃତ୍ତ ନ ଥିଲ । ପୁରିରେ
ବହୁବାକୁ ଗରେ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବ୍ୟବନରେ ଲିପ୍ତ
ନ ଥିଲେ । ପାଇ କେଜନ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ
ସମ୍ମର୍ମ ମିଳାଇ ଥିଲେ । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମାଦବ-
ଦ୍ୱାଦ୍ସ ସେବନ କରୁ ନ ସିଲେ, ଏପରି କି ବରପ୍ରସୁତ୍ର ସର-
ବର ସୁତା ପରିଚାର କରୁ ନ ସିଲେ । ସୁତ ବରପ କାକର
ଅତିର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ବ୍ୟବହାର୍ୟ ଦ୍ୱାଦ୍ସ ସିଲ । ସୁତରେ କୁରିଙ୍ଗୁ

ଏକାମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟ ଗତ ପ୍ଲଟ ଅନୁଭବୀ ନ ସଲେ ।
ଏହା ଚାକର ଅନୁଭବ ବଜନାପଥରେ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଏହି ସେ ଏବେ ସଂଘତ ଥିଲେ ଯେ,
ବୌଣୀଶ୍ଵର ଅପରିତତା ଉମଣା ଚାହାକର ଅନର ମହିଳରେ
ପ୍ରବେଶ କରିପାରୁ ନ ସଲେ । ଏହି ପକ୍ଷରେ ସେ ବିଜୟ-
ମାନଙ୍କର ଶର୍ତ୍ତେହେଲେହେଁ, ପଶାନ୍ତରେ ବଧନ ଏବଂ ତୁଳନ-
ମାନଙ୍କର ବିଜ୍ଞାଧିଲେ । ଦେଖିବର ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତୁକାନ ପତି

ଚାକର ସବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟିଧର ।

ବାଠ-

ଶବ୍ଦ ।

ବର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହିଳଦ ଚାକର ଗୋଟିଏ
ପ୍ରଧାନ ଜୀବିତପ୍ରମୁଖ । ଏହା ୨୭୯୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟାବରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇ-
ଅଛି । କମଳ ଅଛି ଏହି ମସକଦ ମନ୍ତ୍ରାର ସୁପ୍ରସର ମସକଦ
ଅନୁଭବରଣରେ ନିର୍ମିତ । ଏହାର ଚଢ଼ିର ସମତରୁଗ୍ରସ୍ତ-
ଚାହାର ଦୃଷ୍ଟାର୍ଗରେ ପ୍ରବେଶ ହାରିବିଲେ ନିର୍ମିତାଶ୍ଵର
କୁଳରୀ ଅର୍ପାୟାନ୍ତାରେ ଚାହାକର ସମାସମନର ସ୍ଥାପିତ
ହୋଇଅଛି ଏବଂ ପାଶାଶ ନିର୍ମିତ ଭକ୍ତ ପ୍ରବେଶ ସାର
ସୋଧାନ ପରମର ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତ୍ୟେ ସିଂହ ସାର
ସମନ୍ତର ଦ୍ୱିତୀୟରୁ । ମଧ୍ୟ ସ୍କୁଲରେ ପଞ୍ଚଶିର ମସକଦ
ବିଦ୍ୟମାନ । ତହିଁର ତୁତା ଉପରେ ଅଦ୍ୟପି ଧାରୁନିର୍ମିତ
ଶିଖ ଏବଂ ଥୁଳା ବର୍ତ୍ତମାନ । ଉତ୍ସର ଓ ଦକ୍ଷେଣା ପାର୍ଶ୍ଵ ସୁନ୍ଦର
ବାବୁବାସୀୟରେ ଭୂର୍ତ୍ତି ଦୁଇଟି ବାଟାଶୁନ ଅଦ୍ୟପି ତଥାମା-
ନ୍ତୁକ ଶିଶୁ ଦୌରାନ ପରିଚୟ ପଦାନ କରୁଅଛି । ମସ-
କିଦର ସମ୍ମରଣରେ ଅର୍ଥାର ପଢ଼ିଦିଗରେ ଗୋଟିଏ ସୁବିଶାଳ
ପ୍ରାଣଶରୀରରେ ଦୁଇଟି ଅର୍ଦ୍ଧ ଅନ୍ତିମାଶ୍ଵର ପ୍ରମୁଖ
ଦୃଶ୍ୟମାନ । ସମୟ ସ୍ନାନର ଚର୍ଚିଧାର୍ଗରେ ବିଦ୍ୟାଧୀ-
ମାନଙ୍କର ଅବାସ ନିର୍ମିତ ମନ୍ତ୍ରରପରି ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଶ୍ରୀ
ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଛି । ତଢ଼ିରକ୍ଷିତ ଦେର୍ଦ୍ଦି ଏକଣ ବାର ହାତ
ଏବଂ ଭକ୍ତ ପ୍ରମ୍ପର ଉପରି ପାଇଁ ପାଠ ହାତ ।

ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟକିନ୍ତୁ ବାଜାର କୁଳରୀ ମୁଣ୍ଡିବାବାଦରେ ଗୋଟିଏ
ଦରବାର ସୁନ୍ଦର ନିର୍ମିତ କରିଥିଲେ । ସେହି ପାଥାଦର
ନାମ 'ମେହେଲ ସୁନ୍ଦର' ଅର୍ଥାର ଚର୍ଚିରଣତ ପ୍ରମୁଖ ଶୋଭି
ମଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୁର ନାହିଁ, ତାହା ମୁଣ୍ଡିବାବାର
ଅନୁଗତ ଶରୀରବେଶ ନାମକ ମସକଦର ପର୍ଦ୍ଦରେ ଶୋଭି
ପାରିପାଲ । ମୁଣ୍ଡିବାବାଦର ପ୍ରଦାର୍ଗରେ କୁଳରୀଙ୍କର
ତୋପଖାନା ବା 'ଆମ୍ବାଶାର ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । କୈଥିରେ

ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଶ ପରେଯେ ଏହିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ
ଦେବତ ଲାଭ କରିଅଛି । ଏହି ସୁଦ୍ଧାରୁ ବିମାନ ନାମ
'ଚାହାନକୋଣା' ଅର୍ଥାରୁ କରିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଟି ଅଶ୍ଵ
ଜ୍ଞାନ ସ୍ଵର୍ଗଦେଶରେ ସଂଭଗ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ପରିପାଳନ
ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ୧୯୮୬
' ହାତ ଏବଂ ଦେବ ପାଇଁ ପାଇଁ ତିନି ହାତ । ଏହି
ତୋପ ଦେବରେ ଜୀବନଟି ପିତାମହ ଲାପି ସଂଲଗ୍ନ ଥିଲା,
ବର୍ତ୍ତମାନ କୈଥିରୁ କେତେବେଳେ ଖଣ୍ଡ ଶାଖା ପ୍ରଣାଳୀ ବେକ୍ଷିତ
ହୋଇ ଅବୃତ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଅବଶିଷ୍ଟ ଲାପିରେ ତହାଲାନ
ସୁବାଦାର ରକ୍ଷଣମ ଖା ଏବଂ ଏହି ତୋପର ଗୁଣକାରୀଙ୍କ
ହୋଇଅଛି । ଖଣ୍ଡରେ ଲାପିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ତାହା କଢ଼ାରେ
ପ୍ରଧାନ ବର୍ମିବାର ଜନାର୍ଦନ ଦ୍ୱାରା ୨୭୦୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟାବରେ ନିର୍ମିତ
ହୋଇଥିଲା । ଏହାର କର ୧୨, ମହିଳା ଏବଂ ଅଗ୍ନି-
ଦେଖାନ ବରକାର ବସନ୍ତରେ ସେଇ ବାବୁଦ ଲାଗେ ।

ଉତ୍ତରିଣିର ପ୍ରଧାନ, ମନିର ଅଟ୍ଟାନିବା ରିମ ଅର
ଦେବତେବ ଶ୍ରୀଦୁ, ହରମଣ, ମଧ୍ୟକିନ୍ତୁ ଏବଂ ନାମ ପ୍ରବାଦ ଖାଲୀ
ଲୌହାସ୍ତ୍ର ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହିରୁ ସୁନ୍ଦର ଜଣା ଯାଇ-
ଅଛି ମୁଣ୍ଡିବାବାଦର ରକ୍ଷଣ କାଳରେ ଶିଳ୍ପ ଓ ରକ୍ଷଣକର୍ମର
ଅଶାନୁଦୟ ଉପରି ହୋଇଥିଲା । ସୁନ୍ଦର କୁଳା ଖା ପାଇଁ
ମାନଙ୍କର ସବାଇନ ଉନ୍ନତରେ ଯତ୍ନବାନଥିଲା । ମୁସଲ-
ମାନ ରକ୍ଷଣରୁ ସମ୍ମରଣ କରିପରି ତାକିପର ଅଚି ବିବର ।

ଓଡ଼ିଆ ଧାରୁତତ୍ୱ ବିଷୟ ।

(ଦୁଃଖାନୁଷ୍ଠାନ ।)

“ ଦମକ ବା ଧମକ ।

ପାବୁଦରେ ଦମକ ଧାରୁର ଅର୍ଥ ଗଣରେ ଉତ୍ତର
ଦେବା କିମ୍ବା ଖରଣତ ହେବା,—ବୋଧଦ୍ଵାରା ଏହିଟି ପାବୁଦର
ନିଜର ହୋଇଥିବ, ଏହାର କୁର୍ରାର୍ଥ ଓ କୁର୍ରାରୂପ ଧାରୁ
ସଂସ୍କରଣରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଏହିଟି ତେବେରେ ପ୍ରବେଶ
କର ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରାଣେ ହୁଅ କରିବାର୍ଥ ଏବଂ ରାଜାକାର (ଧମକ)
ଶାକ ର କରିଅଛି । ପରାମ୍ଭ ଅନେବେ କହନ୍ତି ଯେ “ତା
ଉପରେ ତତି ଦମକାର ଦେବ” ଏପ୍ରମେତେ “ଅବଦର” ଦମକ

ଖାବୁର ଅର୍ଥ ଶୂନ୍ୟ ବା ଚଞ୍ଚଳ କରିବା । ଅନ୍ୟଥି ଦମକ
ବା ଧମକ ଖାବୁର ଅର୍ଥ ରୟ ଦେଖାଇବା ।

ଯଥା ।

ଚଲୁ ଦମକ ଦମକ ଦଲୁ, ଚଲଇ ତାରକ ଗୁଲୁ
ଗୁଲକ ଗୁଲକ କରିବର ଲାଇଅ=ଚଳଇ ମହମହିମବସ୍ତ୍ଵା
ଦଳ, ଚଳଇ ପରିବଳ, ଗମୀର ଘୋର ସରଂ କୁହା
ବରିବର ସୁନ୍ଦରିଆ—ଇହି ପିଣିଗନାର ।

୨୪

ଅବ ବା ଥମ ।

ଯାହା ହେଉ ବର୍ଣ୍ଣମାନ କେ ଟିକିଏ ଥବଗଲ—ଅର୍ଥାତ୍
ପୁର ହେଲ ।

ଏହି ଅବ ଖାବୁ ପାକୁର ଠବ ଖାଦୁରୁ ଉପନି ।
ପାକୁରରେ ସ୍ତା ଖାଦୁର କେତେବୁ ପୁଲେ “୦୮” ହୁଏ ।
ଡେଅରେ “୦”ର ‘ଥ’ ହେବାରୁ ଚଦର୍ଥାନ୍ତରିରଣରେ ଥିଲା
ହୋଇଥାଏ । ଥମ ହେବାପୁଲେ ବର “ମ” ହୁଏ, ପିଙ୍ଗଳ
ସୁଧର ରତ୍ନା ଛନ୍ଦ ପୁଲେ ଏହାର ପାକୁରିପମାନ ଥାଏ ।
ଆଏ ପଦ୍ୟଧିକାରୁ ଲେଖିଲୁ ନାହିଁ ।

୨୫ ଖେଣ୍ଟ ।

ଏହି ଖାବୁର ଅର୍ଥ ଉଣା କରିବା ।

ପାକୁର ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁରୁ ଖଣ୍ଡ ଖାବୁ ଜାତ କୋଇ ନିରିଷ୍ଟିକେ ବହୁଅଛୁଟୁ । ପାକୁର ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁ ବୋଧ ହୁଏ ସଂସ୍କର
ର (ଖଣ୍ଡଶ୍ରୀନେ—ଖାଦୁ ପାଠ) ଖଣ୍ଡ ଖାଦୁର ଅନ୍ତରିକ୍ଷରେ
ଚିତ୍ରିତ ହେବାର ପାକୁର ପ୍ରମୁକମାନଙ୍କରେ
ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁ ପୁଲେ ସଂସ୍କର ଶ୍ରୀରେ ଖଣ୍ଡ ଖାଦୁର ପଦ
ଦେଖା ଯାଇ ନାହିଁ । ତଥାପି ଅପରବୁନ୍ଧ ଗ୍ରହମାନଙ୍କରେ
ଅବଶ୍ୟା ଥାଇ ପାରେ । ପରଂକୁ ପାକୁର ଶଣ୍ଟନାର୍ଥ
ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁର ଶ୍ରୀରୁପେ ଖଣ୍ଡ ଖାଦୁରରୁପ ଦେଖାଯାଏ
ଅବସର ଡେଇଅର ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁ ପାକୁର ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁର
ଉପନି ବୋଲି କହିବ, ମଧ୍ୟ ଉଚିତ ବୋଧ ହୁଏ ।

ଯଥା ।

ଅଶାଦର ଖୁଟ୍ଟିବ ସକର ସରସଗୋ=
ଅଶାଦର ଖୁଟ୍ଟିବ ଶକର ଶରସଗୋ । (ଉଦ୍‌ଦୃଶ୍ୟମତିରିତ)

* ବାବ ସୁନ୍ଦରା ଦେବ—ସୁଲଗେ ପାକୁର ଦୁଇବୁ ସନ୍ଦର
ଖାଦୁ ପାଠ କୋଇ ବନ୍ଦିବାକୁ ଦେବ ।

ଖ୍ରେ—ଖୁଟ୍ଟ—ଖୁଟ୍ଟ—ଏପୁଲେ ଡେଇଅର “ତି” ର “ତି”
ହେଲ ।

ଏପୁଲେ ଏହାହି ହୁବସ୍ତଗମ କହି । ଏହି ଯେ,
ଡେଇଅର “ଖୁଟ୍ଟ” ଖାଦୁର ପରିପାତ ଶବ୍ଦରେ ଅର୍ଥ-
ସାମନ୍ଦାର ସାମନ୍ଦାର ସାମନ୍ଦାର ପଣେ ପାକୁର ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁ, ପଣେ
ସଂସ୍କର ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁ ଅଶ୍ରୁ ନେବା ଏକପଣେ (ଏକ
ପବାର) ମାତ୍ର ।

ଅଥବା ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଶ୍ଵର ପକକ ମନୋମାତ ବରୁ ଯାଇ-
ଅଛି କି ଡେଇଅର “ଖେଣ୍ଟ” (ଉଚ୍ଚା ଉରିବା ଅର୍ଥ) ଖାଦୁ
ସୁନ୍ଦରା ପୋକୁ ଖୁଟ୍ଟ ଖାଦୁର ଅନୁକରଣରେ ସ୍ତର—(ପ୍ରେସ୍
ଖୁଣ୍ଡ ଖାଦୁ ପୁଲେ ଉତ୍ତରାହୁ) ଖୁଟ୍ଟ=ଖେଣ୍ଟ—ଉକାରର
ଏଖାର ଏବ ପଥମ ବର୍ଣ୍ଣଗମ ଏଟିଅଛି । ଅନ୍ୟଥି ଉକା-
ରର ଏକାର—ଯଥା କୁଣ୍ଡ=ଦେଖା । କୁଣ୍ଡ=ଦେଖା ।
ନିଷ୍ପର=ଜେଥିର । ବାବୁଶାଯୋଗ=ବାରେଣା ଯୋଗ ।
ରତ୍ନାଦ ।

୨୬ ପକା ।

ପର ଉପସର୍ଗ ପକକ କ୍ଷେତ୍ର ଖାଦୁ ପାକୁରରେ ପ୍ରାନେ ସ୍ତାନେ
ପକକ ଓ ପକକ ହୁଏ । ବାରିନମେ ଏହାପି କେବୁକପ ପର-
ବର୍ଣ୍ଣନ ଥାର ଡେଇଅରେ ପକା ଖାଦୁର ବ୍ୟବହାର ଚନ୍ଦି-
ଅଛି । ପକକ (ବ)=ପକା—ଦେହ ଲୋପେ ଅବାରର
ଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଅନ୍ୟଥି ବକାରର ମଧ୍ୟ ଲୋପେ ଏହି-
ଅଛି । ଡେଇଅର ଶବ୍ଦ ପ୍ରକୃତରେ ଏହିପର ବକାର ଅନେ-
କଥ ଲୋପକ ପାଏ । ଯଥା, ପ୍ରସାଦ=ପ୍ରସାଦ । ଶବଦ=
ଶବ୍ଦ । କୋଦୁବ=କୋଦ । ଉତ୍ୟାଦ ।

ପାକୁର ପମାଣ—ଯଥା ।

ତାଦମା ମହିରେଷି ଦ୍ଵାରା ପକକବେଶୁ=ତାତ ମା
ମନିରେଷି ଦରଂ ପ୍ରକ୍ଷପ,

(ସତ୍ୟହରଶୁଦ୍ଧ ନାଟକ ।)

୨୭ ଉପୁଳ ।

ଉର ଉପସର୍ଗ ପକକ ପଦ ଖାଦୁ, ପାକୁରରେ ହଳଶ୍ଵର
ଲୋପ ଓ ଦବାର ଜଳାର ହେଉଥିବାରୁ ଉପକ ହେବାର
ଥିଲୁ, ଉପକରେ ଡେଇଅର ଅପେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ ପୁଲକ ଉପକ
ହୋଇଥାଏ ।

୨୦ + ୧୭ = ଉପକ୍ଷ = ଉପକ୍ଷ — ଏହିଲେ ଅର “ଉ”
ହୋଇଲା ମାତ୍ରାରେ ଏହି ଅନେକଙ୍ଗରେ ହୁଏ ।
ଏଥା ।

ଉଣ୍ଡି = ଉଣ୍ଡିତା, ଅଞ୍ଜଳି = ଅଞ୍ଜଳି, ବର୍ଷା = ବର୍ଷା
ବର୍ଷାତା = ବାବୁପା, କୃତ୍ୟା = କୃତ୍ୟାତି, ରତ୍ୟାଦ
ପ୍ରାକୃତପରମାଣି — ଯଥା ।

ମସାଗେ ଜୀ ଉପ୍ରକଳ୍ପ (ଉପକ୍ଷର) ଚପ୍ରାପରିଂ ରାପ-
ଶାରୀର = ଶୁଣାନେ ଯଦୁପୁରୁଷରେ ଉପ୍ରାର୍ଥିଂ ରାତା ମୁହଁରି,-
(ସତ୍ୟହରିଶୁଦ୍ଧ ନାଟକ ।)

୩୮ ବାଟ ଧାର୍ଯ୍ୟ —

ସଂସ୍କର ବୁଦ୍ଧ ଧାର୍ଯ୍ୟ ପାରୁ ପାରୁରେ ର ର’ଟ’ ହେବାଯୋଗୁଁ
ବଢ଼ୁ ହୋଇ ତେଥାରୁ ଅରି ବାଟ ହୋଇଅଛି,
ଯଥା ।

ବାବକୁ ବଣ୍ଣାପରିଂ ପଢ଼ିବ ଦିନ୍ଦିବ = ବାପି ଶଳୁ ବର୍ଣ୍ଣିବାଃ
ପଢ଼ୁ ବର୍ଣ୍ଣିବିତ, (ବର୍ଣ୍ଣିରମଙ୍ଗଳ ।)

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣଦେବଙ୍କର ଜୀବନୀ ।

ସ୍ଵର୍ଗ ପଥତେବେ ।
(ସମ୍ପର୍କ ।)

ବବ ଅଥବା ମହାବିଦ ବାହାରୁ ବହନ୍ତି, ଲୋକେ
ଅଧି ବସ୍ତି ତାହା ବେବେହେ ପଥେଶ ବର ନ ସରେ;
ତନ୍ମିତ ପକ୍ଷ ଯେତେବେଳେ ହସ ପ୍ରେମରେ ଉଦୟତ
ହୋଇ ଭବାବେଶରେ ନୃତ୍ୟ ଗାତ ଓ ତନ୍ମନ କରବାକୁ
ଲାଗିଲେ, ତେବେଳେ ମନ୍ଦରମ୍ଭ କରି ଶୁଣାନେ ତାଙ୍କର
ସେହି ନାନା ବବୋବୀପତ ନାନାବିଧାବସ୍ତା ଦର୍ଶନ ବର
ସିଂହାନ୍ତି ବରେ ଯେ ସେ ଶ୍ରୀ ବା ମୁଣାରେଗାନ୍ତି ।
ଏହି ଉନ୍ନତି ହିମେ, ବିଜାତିତ ହୋଇ ଅବଶେଷରେ
ତନ୍ମିତ ଜଳନ୍ତି ଶୁଣା ଶ୍ରୀମତୀ ଦେଖିବର ବର୍ଣ୍ଣ-
ଗୋଚର ହେଲା । ଏବେ ମାତୃ ସ୍ମେହ, ତହିଁରେ ପୁଣି ପକ୍ଷ
ସବ ବନ୍ଧୁଷୁତ ଓ ଦେବାନ୍ତବୁଷୁତ । ତନ୍ମିତ ମାତା ମୁଚିର
ତାମ୍ଭାଗ ବ୍ୟାୟରେ ଅଧ୍ୟନ, ଅଧୀରପାଣା ହୋଇ ଶ୍ରୀମତୀ
ଶବ୍ଦର ଦେବକର ଶରଣାପନା ହେଲେ । ରକ୍ତର ବାତର
ଫନ୍ଦନରେ ଅଶ୍ଵତୋଷକର ଘୋଗ ନିଦ୍ରାରଙ୍ଗ ହେଲା ।
ସେ ଦଳେ ରଜନୀ ଯୋଗେ ତନ୍ମାଦେବାକର ସ୍ଥାପିବାପାରେ
ସହସା ଅକର୍ତ୍ତ ହୋଇ ବହିଲେ, “କା, ମୁମ୍ଭର ବସ୍ତି
ପାଇଲ ହେବ କାହିଁବ? ତାହାଠାରେ ଉଧରବର୍ତ୍ତକ ହୁଏ ।
ସେଥିମିମନ୍ତ୍ରେ ଭୁମେ କପାର ତିନ୍ମା ବରୁଅରୁ?” ଏହି
ଦେବବାଣୀ ଶ୍ରବନ କର ତାଙ୍କର ମାନସକୁ ଅଶାନ୍ତ କହୁତ
ବଦୁରତ ହେଲା । ଏଣେ ବିଷମଣୀ ମଧ୍ୟ ଜନ ପ୍ରବାଦରେ
ବାତର ହୋଇ ମୁଢିବସ୍ତି ସାର ପ୍ରଜବର ସୁଦୃଢ଼ ତଳସ୍ତା
ଭରବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥାରେ ବୌଣସି
ପକାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଫିମଣଃ ।

* ୧୦ ଅର ଅଲକୀପା ଦୁଃଳ ପ୍ରେରିଥ ଏଥ୍ୟମଃ ଅସ୍ତ୍ରାଲକିପା-
୧୦ ଶରଃ = ଏତମୟବରମିବ ଦୁଃଳକର୍ମତ୍ରାନ୍ତି ମୟବରମିବ-ପ୍ରାପ-
ସିଷାରୀ ମ୍ୟକର୍ମତ ମାତ୍ର । ଯାତ୍ରକର ଏହିପେଲ ଧାର୍ଯ୍ୟ ତେବେରେ
ଦଳେ ନାହିଁ, କପ ସପାରେ ଲେଲ, ବନ୍ଦୁ ବେହି ବୁଦ୍ଧ ଲେଲି
ପ୍ରାପାରେ ପ୍ରାପାରେ ଏହି ପ୍ରାପାର ବର ଦୟାତ୍ମ, ତାମ ଅଚିତ ।
ପ୍ରାପାରେ ପ୍ରାପାରେ ଏହି ଅର ଅନେବ ଏହି ଧାର୍ଯ୍ୟ ପାରିବାର ଦୃଷ୍ଟି
ଦୃଷ୍ଟି ଧାର୍ଯ୍ୟ ତେବେରେ ଲେଲି ସବାରୁ ଲେଗାପର ଶାହିଁ ।

ପରିବର୍ତ୍ତନ ସ୍ବର୍ବର ଯଥା ପଥମ ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ ଶିଶୁ, ପୁଣ୍ସତ୍ତାର
ଦେଶ ମାତ୍ର ନାହିଁ; ମାର୍କାର ଶାବଦ ସଦୃଶ କରିରତା
ସବଦା ପ୍ରାପାରୁମାନ । ସେ ବେବେହେ ବୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର
ସଂକଳନ ବା ପ୍ରାପାବନା ବରୁ ନ ସରେ । ତାଙ୍କ ମାନସା-
କାଣରେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଭବିତ ବାଦୀ ପ୍ରବାହିତ
ହେଉଥିଲ, ସେ ତାହାର ମୁଖ୍ୟାଗେଶା ନ ବର ଯତନର
ଦିନ୍ମୂରାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ବର ବର ସାରଥିରେ । ଯେବେ

ସାଧନରେ ସିରି ଲୁଜନଗୁର ତାହିବ ସାଧନ ବାଚ୍ଚା ଏଥର ପ୍ରଦଳ ଦେଗରେ ତାବର ମନକୁ ଅନୁମନ କଲା । ତମ-କୁଳମା ସମୟ ଜାଣି ଏକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣ କରେ । ଏହ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାନା ଶୁଣାଳକୃତା, ସଂସ୍କର ଭଷାରେ ଅଧିକାରୀ ରଗ ବୁଦ୍ଧପନା; ତାବର ଦେବତା ପୁରୁଣାଦ ସମସ୍ତ-କଣ୍ଠରେ ସାଧନାୟତ୍ର । ପରୁ କହୁଥିଲେ “ଏହ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଖୀମନ ତମୁକେବେଳ ଅଟଣ୍ଟ । ବୈଶ୍ଵବରଣାଦ ତରକାଳୀନ ମହା” ପଞ୍ଚମାନେ ଏହାକର ପାଞ୍ଜ୍ଞାରେ ପରବର ସାବାର କରିଥିଲେ । ଉତ୍ତର ପର୍ବ୍ରମାଧିଳରେ ଏହାକର ବାସପ୍ରାନ; ବାକକାଳରେ ବିଲୁପ୍ତଦାରବନରେ ଦୃଢ ବର୍କ୍ତ, ଓ ଅଚଳ ଦୟାସ । ଦନେ ଗାନ୍ଧାର ନିଶୀଥବାଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜାହାନ ଆରରେ ଏକ ମହାୟୁଦ୍ଧକୁ ଅବସ୍ଥିତ କରିବାର ବୃଦ୍ଧ ଦେଖି ଦେଖନ ଘର୍ଥର୍ଥ ଚେତ୍ରବଦସନ ପରିଧାନଦୂଷକ ଏହାକମ ପଦ୍ମକୁଳରେ ନାକାଦେଶ ପରିମୁଖପଣ୍ଡକ ଅଥ୍ୟ ଶୁରୁକ୍ଷଣ-ରେ ଦେଖିଶେଇରରେ ଅସି ଉପର୍ଯ୍ୟତ । ପରୁ ପାତାକାଳରେ ସେହି ଅଲୁଲୁହିତ ଦେଶ, ପୁଣ୍ଡିଯୋଦୀନ, ବିଶାଖ-ଲକ୍ଷ୍ମୀରୀଧୀ ପ୍ରଭୁତାଙ୍କୁ ଦେବାଦ୍ୟାନ ସଂଭଗ ଜାହାନ ତରରେ ଉପବେଶନ କରିବାର ଦେଖି ତାକୁ ଅହାନ କର ଅଣିବା ନିମନ୍ତେ ହୃଦୟମୁଖ୍ୟାଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ମନୁଷ୍ୟର ମନ ସ୍ଵଭବତ ଦୂରକୁ; ସେଉଁ ମାନୁଷ ସମୀପରେ ନାଶର ନାମ ମାତ୍ର ଉତ୍ତରାଗ କରେ ଦରକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ, ଯାହା-କର ଧାରିଗାରେ ନାଶମାନେ ନାରଜୀଷ୍ଟ ଲାଟ, ଅଦ୍ୟ ସେହି ମାନୁଷ ଯୁଦ୍ଧାର ଏହ ଅନୁଭବ ଅଦେଶ ପ୍ରବଗ କର ନାନା ବଥା ବୁଦ୍ଧକାଳ ଲଗେଇବେ; କିନ୍ତୁ ବୌଧି ପ୍ରବାର ପ୍ରତିବାଦିନ କର ଅନୁଭବମେ ତାକୁ ଅହାନ କର ଅଣିଲେ । ପରୁ କରିପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଦୃଷ୍ଟି ପଢନମାବେ ନ ନୟନରୁ ଅନୁଭବ ଅଶ୍ରୁଧାର ବିମଳିତ ହେଲା । ପରୁ ଦୟାଦ୍ଵାର୍ତ୍ତ ହୃଦୟରେ ଘର୍ଥର୍ଥରେ “ମାତ୍ରା ଦୂମେ କିମ୍ବା ହିନ୍ଦନ ବରୁ-ଅଛି?” ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲେ “କଷ୍ଟ । ଦୂମେ ଏହଠାରେ ଅଛି, ମୁଁ ଦୂମକୁ ନାନାଦେଶରେ ଅନୁଷେଣ ବରୁଅଛି; ମୋର ନିଦାନ ଯଶୋର କିମ୍ବା । ଦେବବାଣୀକୁ ଶୁଣିଲ ସେ ଜାହାନ ଆରରେ ଏକ ମହାୟୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥା ବୁଝିବୁ ଜଳାଙ୍ଗଳି ଦେଇ ବୁଝ ସହିତ୍ୟାକ୍ରମିତ୍ୟାକ୍ରମ ତାକୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶର ବରୁଅଷ୍ଟବ୍ରାହ୍ମଣ । ଅଦ୍ୟ ଦୂମକୁ

ଦେଖି ମୋର ସେହି ଦର୍ଶନଦୂଷା ଏବେ ଦନେ ପଥ୍ର ହେଲା । ଏହରୁପେ ବାହୁଶାର ପରିଚୟ ପର୍ବତୀ ପରିଷାର ଶିଥ ଅବସ୍ଥା ତାବ ସମୀପରେ । ଏବେଳେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ପଥ୍ରରେ “ମାତ୍ରା! ମୋର ଏ କଣ ହୃଦ କହୁପାର? ମୋତେ ସମସ୍ତେ ପାଗର କହନ୍ତି । ମୁଁ କଣ ସତେ ପାଗର ହେଲା?” ତହୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୃଦୟକ୍ଷଣ ତାବ ଶବ୍ଦରକୁ ନିଷ୍ଠାକ କର କହିଲେ “ମା, ସବୁ! ଏ ଦୂମର ବାହୁଶା ନୁହେ । ଏହା ମହାବର ଲକ୍ଷଣ । ଚେତନ୍ୟ ଦେବକର ଏହ ମହାବବ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ସମସ୍ତ ଶାକ୍ୟୁତ୍ତର୍ମାଣ” । ତଦନ୍ତରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମୀପରୁ ଦେଖେଲେ ଶର୍କୁ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖନ କରିବାର କଷ୍ଟେ ବାହାର ବର ବବ ମହାବାଦର ଲକ୍ଷଣମାନ ପାଠ ଦରବାର ଲାଗିଲେ । ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ବବର ଲକ୍ଷଣ ପଠିବ ହେଲା, ଶ୍ରାଵଣରେ ତିତେ ଦେଲେ ତାହାର୍ଥ ପ୍ରକଟିତ ହେଇଥିଲା । ଲଗିଛି ଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦର୍ଶନ ବର୍ଷା ବର୍ଷା ଏବଂ ମିଳାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅବଶେଷରେ ବହିଲେ “ବସ୍ତୁ! ଏ କଣ ଦୂମର ବାହୁଶା? ଦୂମକୁ ବେଳେ ଦେଖିପାର ନାହାନ୍ତି, ସେହି ଚେତନ୍ୟଦେବ ଦୂମେ ଅବସ୍ଥାର ହୋଇଥିଲା—ଏଥର ନିଦ୍ୟାନନ୍ଦ ଅଛାଦନରେ ଚେତନ୍ୟ ଦେବକର ଅବର୍ବଦି ।” ଏହା ଶୁଣ୍ଟି ପରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ତହୁଁ ଦେଖାଇ କରି ଉଠିଲେ “ଦେଖ ପୁଣି ଯେ ବବ ହେଲା, ବସ୍ତୁ! ଦୂମେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ନିମନ୍ତେ ଅସିଥିଲା । ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଲୋକେ ଦୂମକୁ ପାଗର କହନ୍ତି, ପରେ ସମସ୍ତେ ଦୂମକୁ ପୂଜା କରି ମୁକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଦୂମେ ନିଜେ ତେଜା ନ ଦେବେ ଦୂମକୁ ବବ ତିତେବେଳେ,!”

ଦେଖୁବ ଶର୍କୁରେ ମହାପକ୍ଷ ଶା ଶା ଚେତନ୍ୟ ଦେବକ-କର ବୁବ ମହାବାଦ ସମ୍ବନ୍ଧେ ବିଶବ ବିଶ୍ଵା ଧରେହି ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଚେତାଙ୍ଗ ମୁଣ୍ଡର ମୁଣ୍ଡର କେବୁକ ଶୁତାମାନବର ଲକ୍ଷଣାବ୍ଲୀ ପରି ଥରେ ଦୃଷ୍ଟିପାର ସେବାନେ ଶୁରୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ସେହି ପଦବ ଧର୍ମର ରଧସାଦନ କରି ଦର୍ଶନମାଧ୍ୟ ସବୁ କବନ ଗଠନ କରୁଅଛନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେତେବେଳେ ପ୍ରମାଣ ସହିତ ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ କରେ ସେ ବବ ବୁଦ୍ଧ ଦେବ ସମୟ ସମୟରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ଦେଶ ତାକୁ ପାପା ପାପ ହୃଦୟ ତାହା

ଏ ବା ବିଜୁମୟୁଷର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ; ତେଣେ
ବେଳେ ତାଙ୍କ ଉଥାରେ ଟିକିବ ଗୁରୁତ୍ୱ
ପ୍ଲାଷନ ବରୁଷରେ । ଏହି ସମୟରେ ବର୍ଷମାନ ଜିଲ୍ଲାର
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏକ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିକାନ୍ତି ରହୁଥିଲେ
ଚର୍ବିଶଙ୍କା ନାମକ ଜଗେ ସୁନ୍ଦରାତ ପଞ୍ଚତ ସ୍ଥରେ । ଏହା-
କର ଅନୁଭବେ ପରୁତ ଶକ୍ତି—କରିବେ କେହି ଏହାକୁ
ପରସ୍ତ କର ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ସମୟଶାକର ଜାମାତା
ମଧ୍ୟ ମୋହନ ଦ୍ୱାରା ବାଲ୍ମୀଣି କଥତ କବ ମହାବାଦ
ବିଷୟ ଏହି ଦରକାରୀ ପଞ୍ଚତକ ସହିତ ବିଶ୍ଵର କରିବା
ନିମନ୍ତେ ତାକୁ ନିମନ୍ତେ କର ଅଶାଇଲେ । ପଞ୍ଚତ ପ୍ରବର
ଦେବାଳୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ସମ୍ବନ୍ଧବେଦକୁ ଦର୍ଶନ
ମାତ୍ରେ “ନିରାଳୟେ ଲମ୍ବୋଦ୍ଧର ଜନନ ବିଂମାରି ଶରଣ”
ଉଚ୍ଛାରଣପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଷଣରେ ଚାହାର ବରେ ।
ପ୍ରକୁ ଏହା ଶ୍ରଦ୍ଧାମାତ୍ରେ ଉକ୍ତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ନଦିପେଶା
ତକୁର୍ଣ୍ଣି ସୁରରେ ଉଚ୍ଛାରଣ କର ସିଂହ ବିନମରେ
ପଞ୍ଚତକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ତହୁଁ ଗୋଟିକାନ୍ତି
ବାଲ୍ମୀଣି ଉପସ୍ଥିତ ସଫଳତ୍ୟ ବହୁରେ “ପରେ !
ଅଜ ମୁଁ ଦବୀ ଜାନ ପାପୁ ହେଲି, ଅପଣ ମୋତେ କୃପା
ଦରନ୍ତୁ, ମୁଁ ସାଧନ କର ଅତି ଉଚ୍ଛାରସ୍ତ୍ରୀ ପାରମିଳ ସତ୍ୟ,
ବିନ୍ତୁ, ପରେ ! ମୋହର ପତନ ହୋଇଥାଏ । ଅପଣ
ଜଗଦ୍ଗୁରୁ, ଅପଣ କୃପା ନ କଲେ ଅର ମୋର ଗତି
ନାହିଁ ।” ପ୍ରକୁ ତହୁଁ ଗୋଟିକାନ୍ତିକୁ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦେଇ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଅଥବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦରିଦ୍ରାଙ୍ଗ ଅଦେଶ ପ୍ରଦାନ କଲେ ।
କିମ୍ବରକାଳ ଉଦୟ ମଧ୍ୟରେ ରଗବନ୍ଧ କଥା ହେଲାଇଶରୁ
ଗୋଟିଏ କହିଲେ “ଲୋକେ ପଦକୁତରେ କାଣି ସିବାର
ତେଣୁ ବରୁଆପତ୍ର, କିନ୍ତୁ ଅପଣ ଫଳଗାତିରେ ଏକାଥରେ
ସେଠାରେ ପଢ଼ିଥିଅଛନ୍ତି । ଅମ୍ବେମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅବ-
ଦାନିନାକର ଯେ ସବୁ ଲକ୍ଷଣ ପାପୁ ହେଉଛି, ଅପଣକର
ତାହା ସବୁ ହୋଇଥାଏ । ତାହା ଛତା ଅଦୁର ଏତେ
ହୋଇଥାଏ ଯେ, ଶାସ୍ତ୍ରରେ ତାହା ବିନ୍ଦୁର୍ମିଳନ ନାହିଁ;
ଅର ଅମ୍ବେମାନେ ମଧ୍ୟ ତାହା ବିନ୍ଦୁର୍ମିଳନ ନାହିଁ । ଅପ-
ଗତ ମନୁଷ୍ୟ ନହିଁ, ସାଶାର ମା ବାଲୀ, ତାହା ଅର
ବୁଝିବୁଁ କଣ ?”

ତଥାମ୍ବୁଦ୍ଧ ଗୋଟିକାନ୍ତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଞ୍ଚତକ ସହିତ

ଦର୍ଶକ ବର୍ଦଧନ୍ତୁ ଅରଳ ଓ ପରାଣ ବିନ୍ଦୁ ମଥୁର ବିନ୍ଦୁ
ଦର୍ଶକତା-ନିକାଳ, ଗୋଟିକାନ୍ତି ବିନ୍ଦୁର ବିନ୍ଦୁର ପଞ୍ଚତକ
ପଞ୍ଚତକରଣକୁ ଅମ୍ବନ ବର ପଠ ରହେ । ଦନ୍ତ ସେହି
ଦର୍ଶକତା ପଞ୍ଚତ ଦେବକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପରେ ହେଉ
ପରମହଂସ ଦେବକ ସହିତ କଥେ ପରାଥ ବରୁଧରେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ମଥୁର ବାବୁ ବୈଶ୍ୱବିତରଣକୁ ସେବା
ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବେ । ପ୍ରକୁ ବୈଶ୍ୱବିତରଣକୁ
ଦେଖି ବବାବେଶରେ ହୃଦୟରପୂର୍ବତ ତାଙ୍କ ସୁନ୍ଦରେ ଅଭେ-
ଦଶ କରେ; ଅର ବୈଶ୍ୱବିତରଣ ବରମୋତି
ଦେଇନ୍ୟ କାନରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରବର କରିବା ନୁହେଁ
ତଥାଲାନ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଓ ମନର ଉତ୍ସାହରେ ତାହାକ
ଦେଖୁନ୍ତି ଏତେ ବିନିରତ ହୋଇଥିଲା । ଅଭିଧର ସେ ପରମ
ହଂସ ଦେବକର ଅବସ୍ଥାଟି ଶାସ୍ତ୍ର ସହିତ ମିଳାଇ ଦେଖିଲେ
ସେ ତାହା ବିନ୍ଦୁର୍ମିଳନ ଆଶାକୀୟ ନୁହେଁ । ଅର ଏପରି
ନିରଶର ବ୍ୟାକୁ ସେ କି ପ୍ରକାର ଶାସ୍ତ୍ରର ଗୁରୁ ମଧ୍ୟରୁତିବ
ଅବଗତ ହୋଇ ସାଧନ ସାବ ଅସ୍ତ୍ର ବରୁଧକ୍ଷି—ଏହା
ବକ ସେ ଅଧ୍ୟେନାନ୍ତର ହେବେ । ପରେ ସେ ପରମ ହଂସ
ଦେବକର ମଧ୍ୟ ବାଲ୍ମୀକି ସୁରବରେ ଏମନ୍ତ ମୁଣ୍ଡ ହୋଇ-
ଥିଲେ ଯେ, ଅବସର ପାପ୍ରମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପ-
ହିତ ହୋଇ କଥାମୁକ୍ତ ପୂର୍ବ ଅପଣକୁ ଉପରାଗର୍ଥ
ମଶୁରିରେ । ଗୋଟିକାନ୍ତି ବୈଶ୍ୱବିତରଣକୁ ସମତାବରମ୍ଭା
ଧିବାର ଦେଖି ବହୁରେ, “ଏହାକୁ ସହିତ ଅର ବଣ
ବିଶ୍ଵର କରିବ, ଏତ ମୋର ପୁଣ୍ୟପୋଷକ ଗୋଟିକାନ୍ତି
ପରମହଂସ ଦେବକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିମ୍ବରକାଳ ଅବସ୍ଥାନ
କର ସୁଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟାମନ ବରେ ।

ବ୍ୟାକୁ, ଗୋଟିକାନ୍ତି ଓ ବୈଶ୍ୱବିତରଣ ତିନି ଜଣ
ଯେତେବେଳେ ଶାସ୍ତ୍ରକୀୟ ପ୍ରମାଣ ଦାର ସିକ୍ଷାନ୍ତି କଲେ ଯେ
ପରମହଂସ ଦେବ ବାଲୁକ ବାମ୍ପାଣି ଦେଶଗ୍ରହ କୁହତ୍ରି, ସମୟ
ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଅନ୍ତନାଦିପ୍ରାଣୀ ହୁଏ, ତାହା
ଶାସ୍ତ୍ରକୁ କର ସମ୍ବନ୍ଧ; ତେତେବେଳେ ଶାସ୍ତ୍ର, ତାଙ୍କର
ଜାମାତା ମଧ୍ୟ ବାବୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ତାହାର୍ହ
ଧାରଣା ହେଲା । ସେମାନେ ଜାମିରେ ଯେ ପରମହଂସ
ଦେବ ଜଣେ ଜ୍ଞାନବକ ବିବରିତ ସିଦ୍ଧ ପ୍ରଭୁବ ବା ବାଲୀ-

ବର ବର୍ଷାଦି । ତଥାପି ମନ୍ଦିରା ଏମନ୍ତ ଅଧିକାରୀ ଯେ
କିମେ ସଙ୍ଗ ଓ ଚାକର ଜାମାତା ମଧ୍ୟରେବାରୁ ହେଉଥିଲା
କିମେନ୍ଦ୍ରିଯାତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନାହାରୂପ ପଣ୍ଡା ବରଧିଲୁ ।

ପରମହଂସ ଦେବ ଯେ କାମଶୁଦ୍ଧିକୁ ଜୟ କରିପାରିଗୁ
ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟେ ପ୍ରମାଣ ନିମନ୍ତେ ମଥୁର ବାବୁ କଲିବଠାର
ମେଳୁଅ କଲାରୁ ଖ୍ୟାତନାମା ଉଷ୍ଣାବାରକ ଏହିଠାର
ପ୍ରେ ପ୍ରମର୍ଶ କଲେ । ବାବନା ଏହା ଗ୍ରବଣ କରି ମଥୁର
ବାବୁର ମନୋର ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ଅର୍ଥ ପଢାନ କଲେ ।
ହୃଦୟର ମୁଖ୍ୟାନୁମୀତୀ ଗୋଟିଏ ଦବସ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲା ।
ଏଣେ ମଥୁର ବାବୁ ପରମହଂସ ଦେବକୁ ସଙ୍ଗରେ ଯେଣି
କଲିବଠା ସହର ପରଦର୍ଶନାର୍ଥ ବହର୍ଣ୍ଣତ ହେଲେ । ତେଣେ
ବାବନା ଶାସ୍ତ୍ର ଭବନକୁ ଉନ୍ନିରବନ ଦୁଇ ସୁଷ୍ଠିତ
ବନ୍ଦର ନାହାରଣରୁଷିତା, ପୂର୍ଣ୍ଣଯୌବନା, ପରମ
ଶୌଦ୍ଧୟଶାଳିନୀ, ପଞ୍ଚଦଶ ବା ଶୋଢଣ ବାରନାଶ୍ରା-
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରବୁବର ଅଗମନ ପ୍ରତ୍ୟାଷା କରିବାକୁ ଲାଗେଲେ ।
ରଜମା ଅଗର ପ୍ରାୟ ହେଲାରୁ ମଥୁର ବାବୁର ଅର୍ଥ-
ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ବେଗରେ ଧାବମାନ ହେଲା । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରାନରେ
ଶବ୍ଦ ପ୍ରକରିତ ହେଲାରୁ ମଥୁର ବାବୁ ପ୍ରମୁଖ ଯେଣି ବାପ-
ପକାର ବୌଧିମାନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଦିନ୍ଦୁ
ମଥୁର ବାବୁ ପ୍ରକରୁ ପଶ୍ଚାଲୟରେ ଛାତ ଦେଇ ନିଜେ
ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବାହାରେ ରହିଗଲେ । ଯକୁ ମୁହମଧ୍ୟରେ
ରତ୍ନଦେବୀ ପ୍ରାୟ ସୁଷ୍ଠିତା, ହରମନ ମୋହିମା ସେହି ସ୍ଵରଜୀ-
ଦୂଦକୁ ସହିତ ଦର୍ଶନ କରି “ମା ଅନଦମୟୀ, ମା ଦ୍ରୁଷ୍ଟି-
ମୟୀ” କହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଣିଷାତ କରୁ, ତାବାବିନ୍ଧ ହେଲେ ।
କହି ଦେଶରୁ ବସ୍ତୁ ସ୍ଥଳର ହୋଇଗଲା—ରୁଷେଷ ନାହିଁ,
ନୟନରୁ ଅବିମନ ଅଞ୍ଚାର ବହ ବରସୁଳ ସିନ୍ତ୍ର ଭାବ,
ଅର ମଧ୍ୟରେ, କହିବାକୁ ଲାଗେଲେ “ମା ତୁ ବିଦ୍ୟା, ତୁ
ଅବଦ୍ୟା, ତୁ ଗୁହସ୍ତର କୁଳବନ୍ଧୁ, ଅର ତୁ ମେଳୁଅ କଳା-
ଭର ଆକୁଳା; ମା ! ଉର୍ବ୍ବରୁପରେ ତୁ ମୋର ମା, ମୁଁ
ଦୋର ସନ୍ତୁନୀ !” ପ୍ରବୁବର ଏହି ପବିତ୍ରବକ ଅବଲେ-
ଭନ କରି ବାରକାଶ୍ରାମେ ସବୁତୋକୁ ଝକ୍କାର ଉତ୍ତବକାର
ଲାଗିଲେ । ପରେ କବା ଅମଗଳାଶକାରେ ସମସ୍ତେ ଭାବା
ହୋଇଗାବର ଶୁଣ୍ଟାରେ କିମ୍ବାକୁ ହେଲେ—କେହି କାମ୍ପ
ବିଭବ କଲେ, କେହି ଅଖାକୁ ଅଗମପଞ୍ଚ ଆନନ୍ଦରେ

କନ୍ଦଳ ଜଳେ, ତେହି ଗଲଗୁରୁବୋବରେ ।
ଚରଣତଳେ ନପଣି ହୋଇ ଶମା ପ୍ରାର୍ଥିତ
ବା ତାଙ୍କର ପଦରଳ ଛହଣ ପୂର୍ବକ କହଇଲୁ “ଭରଣୀ;
ଅମ୍ବ ଅଳ କି ବୌଦ୍ଧଗ୍ରେ ଯେ ସପର ମହାପୁରୁଷଙ୍କର
ଦର୍ଶନ ଲାଭ କଲୁଁ ।” ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ମଧ୍ୟର ବାକୁ
ଉଚ୍ଚ ବ୍ୟାପାର ଦର୍ଶନାର୍ଥ ବୁଝ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲାରୁ
ବାରନାତ୍ମମାନେ ତାଙ୍କ ପଥେଛୁ ରଖିଲା ବିଦ୍ୟାଲୟରେ । ସେ ବ୍ୟାକେ ଅଠାନ୍ତିରେ ଅଠାନ୍ତିରେ ଉଚ୍ଚତ ହେଉ
ପରିବୁ ଦର୍ଶନରେ ଯେତି ଅପାରିଲେ । ଏହି ଦବସରୁ
ପରମହଂସ ଦବସରୁ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚତ ଓ ଦଶାସ
ଦେଖିବା ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ ପରିବୁଦ୍ଧର ପାଦପଦ୍ମରେ
ପାଶମନ ସମର୍ପଣାପୂର୍ବକ ହାତଦାସ ଦୁଇ ତାଙ୍କର ଅଞ୍ଚଳ-
ବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଗଲାରେ ।

ଉପଦେଶେ କୃତାଣ୍ଟି ଶ୍ରବନ କରୁ ଯାହାର ଯାଦୁଗ୍ରହନକ
ସେ ତାଦୂଶ ବବ ଗ୍ରହଣ କଲେ । କେହିଁ ଅଧି ମହଦରବଦ
ଧାରଣ କଲେ, ହେହିଁ ବହୁଳେ ଜୀଜୀ ଧାରଣାରୁ ତାଙ୍କର
ଗ୍ରହମଣ୍ୟ ଦୌଷିଙ୍ଗକଣଠଃ ସେ ସ୍ଥା ସହବାସ ଦରବାକୁ
ଅକ୍ଷମ । ଶଶୀ ଶଶମଣୀ ମଧ୍ୟ ଏହା ଶୁଣିଲେ, ତିନ୍ତୁ ବିଷୟୀ-
କର ମନ ଏମ୍ବୁ ଅଭିଭାବୀ ଯେ, ସେ ନିଜେ ଥରେ ପରାମ୍ରା
ନ କରି ପ୍ରତ୍ୟେ ଗଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରଭୁ ନିଜେ କହିଥିଲେ “ମନେ
ସନ୍ଧାବେଳେ ମୁଁ ମୋର ବୋଠାରେ ଶୋଇଅଛି, ଏମନ୍ତୁ
ସମୟରେ କ୍ରିୟାକ୍ରମେ ହୁଏ କଣ୍ଠୀ ଲେବ ମୋ ନିବ-
ଚିତ୍ତରେ ଅବି ଉପତ୍ତିତ ହେବେ । ସେମାନେ ହୁଏ କ୍ଷର
ଗୋଟି ବାଳେ କଥା ବହି ଅପେ ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରଭେ-
ଦନ ଦେଖାଇଲେ । ମୁଁ “ମା ମା” ବୋଲି ପିହାର ବର
ଉଠି ବସିଲି । ପରେ ମୋର ଅର କିଛି ଜ୍ଞାନ ନ ଥିଲା ।
ଚଢନା ଥାର ଦେଖିଲି ଯେ, ସେମାନେ ମୋର ଗୋଟି ଧର
ଦେବତାଙ୍କୁଆଚାନ୍ତି । ପ୍ରଭୁ ତରୁଣଶାହ ତାଙ୍କର ଚରଣ
ଦ୍ୱୟ ସକ୍ତିତ କରି ଜଣାଇତା ଜ୍ଞାନରେ ସେମାନକୁ ପ୍ରଣି-
ପାତ କଲେ । ସେମାନେ ଯେଣାଟିକି ବୁଝି ଅବଲମ୍ବନ
ବାବ ଅପଣାକୁ ଅଚି ପାଶୀପୂରୀ ମନେ ବର କହୁ ଅନୁନ୍ତ
ଦିନ୍ୟସନ୍ଧ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କ୍ଷମା ପାର୍ଥନା କଲେ । ଦୟାମୟ ପ୍ରଭୁ
ତାଙ୍କୁ ଅଭୟ ପଢାଇ କରି ତରୁଣଶାହ କହାଯୁ ଦେବେ ।

“କ କର ସାଧନାକାରୀରେ ତାଙ୍କୁ ବହୁ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ ହେଲା । ପ୍ରଭୁକର ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ସାଧନ କରିବାକୁ ଅଭିଜାତ ହେଉଥିଲ, ତ୍ରୁଟିଣ୍ଟା ଅବତିତିଲମ୍ବେ ତାହାର ସମୟ ଅପ୍ରାଚିନ କର ଦେଉଥିଲେ । ଅର ସେହି ସାଧନମାନକରେ ସିରି ଲାଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପକ୍ଷକୁ ମଧ୍ୟ ବହୁବନ୍ଧ ସାକାର କରିବାକୁ ହୋଇ ନ ଥିଲ । କାରଣ ସେ ସାଧନାର ଉପରୁ ସିଦ୍ଧି ଦର୍ଶନମାରେ ବହିତଞ୍ଚ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ତାଙ୍କର ତାହିବ ସାଧନାଭିଜାତ ପ୍ରକଳ୍ପ ହୋଇ ଉଠିବାକୁ ତ୍ରୁଟିଣ୍ଟା ଦୂରପ୍ରାଣକୁ ନରମୁଣ୍ଡାଦ ଅନୟମୁଣ୍ଡ ପଢ଼ିବ ପୂର୍ବତତ୍ତ୍ଵ ଦେବୋଦ୍ୟାନସ୍ତ ବିନ୍ଦୁକୁଷ ତଳେ ସାଧନୋପ୍ରୟୋଗୀ ଗୋଟିଏ ବେଳା ନିର୍ମିତ ଭଗର ଦେଇଲେ । ପରୁ ଏହି ଅସନ୍ନୋପର ଉପବନ୍ଧ ହୋଇ ଅନ୍ୟମୁଣ୍ଡ ପଢ଼ିବ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଯାବନ୍ଦୀରୁ ପ୍ରତିଶ୍ଵାସାନ ଅଭ୍ୟାସ କର ସିରି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଦଶେଣେଶ୍ୱର—ନିବାଶ ଅତିଳାନନ୍ଦ ପ୍ରକୃତ ତାତ୍ତ୍ଵବିମାନେ ପ୍ରଭୁକ ନିବିଟକୁ ଗମନାଗମନ କରୁଥିଲେ । ପରୁ ତାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସହାଦ୍ୟ କାରଣ ମେଦ୍ୟା ତଣ୍ଟ୍ରାଦ ସଂଗ୍ରହ କର ସାଥୀ ସମୀପରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଣ୍ଟାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜେ ବେବେହେ ତିହାରେ କାରଣ ଶୁଣି କର ନାହାନ୍ତି । ସାଧନର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କାରଣ ସେବନର କବିତା ଅଛି, ପରୁ ସେହିଠାରେ ଅଗ୍ରତ ସାଥୀ କାରଣ ନେଇ “କାଳା ବାଳା” ବୋଲି ବେବେଳ ମୁଦ୍ରବରେ ଶୁଣି କରି ଦେଉଥିଲେ । ତାହିକି ଶନ୍ମନମଧ୍ୟରେ ଉର୍ମିମୂଳୀ ନାମର ଯେଉଁ ଶନ୍ମଅଛୁଟ ତାହାର ସାଧକପୂଜାଳୀ ଅଞ୍ଜକ ଦସ୍ତା ବହୁ ଅଣ୍ଟାଳତା ପରିପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କିନ୍ତୁ ତଥିବି ସାଧକର ବୌଦ୍ଧି ସର୍ବକାରୀ କାହିଁ । ଏହି ସାଧନ ସାର ସାଧକର ମାନ୍ୟବିତ ଶକ୍ତି ବିଲକ୍ଷଣରୁପେ ପର୍ମାଣ୍ଡର ହୋଇଥାଏ । ପରମହଂସ ଦେବ ତ୍ରୁଟିଣ୍ଟା ସାହାଯ୍ୟରେ ଏହି ଦିନମୁଖୀଧନ ମାନ ସୁରକ୍ଷାତ୍ମକ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିଥିଲେ ।

ତଥିବାକୁ ପରୁ ଅର ଏକ ପ୍ରବାର ସାଧନରେ ମନ୍ତ୍ର ଦେଇଲେ । ଏହି ସାଧନ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଉଠିବରୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକୃତିତ ହୋଇ ଉତ୍ତେଷ୍ଟି ଯେ, ସେ ଯେତେ ଅହାର କରେ ସୁରକ୍ଷା ତାହା କବାପି ନିବାରତ ହେଇ ନ ଥିଲ । ଏ ମୁହଁର୍ଦ୍ଦରେ ଯାହା ଅହାର କରେ ଅନ୍ତି ମୁହଁର୍ଦ୍ଦରେ

ତାହା ପରିଷକୁ ହୋଇ ସାରଥିଲା । ଅବଶେଷରେ ତ୍ରୁଟିଣ୍ଟା ତାହାର ସୁନ୍ଦର ପ୍ରତିକାର ଭରିଦେଇଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ ସିଂହକୁ ନାନାହିଁ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ସାର ପରିପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କର ପ୍ରଭୁକୁ ପୋକୁ ଯେତାଗନେ । ତହିରେ ପ୍ରଭୁକର ଦୃଷ୍ଟିକରେ ମାତ୍ରେ ଉଠିବରୁ ଏହାବେଳକେ ଶାନ୍ତ ହେଇଗଲା । ଏହି ସମୟରେ ସେ ଏମନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧବାୟୁଧିକ ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ଉଦ୍‌ବ୍ୟାଜମାନେ ଶୋଣିତ ମୋର୍ଦ୍ଦିତ ମୋରାଗର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ; ଅର ତାଙ୍କର ଅଗ୍ର ଏମନ୍ତ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ହେଲେ ଯେ, ତହିରେ ଶୈଥି ପଢ଼ି ହେଉ ନ ଥିଲ । ତ୍ରୁଟିଣ୍ଟା ଗ୍ରୁଏ ବସ୍ତ୍ରବାୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଅଗ୍ର ଅବ୍ସତ୍ତ୍ଵରେ, ଥାପି ଜ୍ୟୋତିର୍ବଳ ଲୁକୁପ୍ରତି ରହିଲ ନାହିଁ, ବସ୍ତ୍ରରେବ ବର କିରଣ-ଜାଳ ବାହାରେ ପ୍ରମୁଖିତ ହେଲ । ପରୁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବାହ୍ୟ ଭାବରେ ଭାବ ହୋଇ ଜଗନ୍ମାତାବ ନିବିଟରେ ପାର୍ଥଜୀ କରିଥିଲେ “ମା ମୁ ମୋର ଅନୁରଦ୍ଧେ ଆ ମୁଁ ବାହ୍ୟାକମରକୁ ବଜ ଦୟ କରେ ।” ଏହିରୁପରେ ପାର୍ଥଜୀ ବେଳରୁ ଜ୍ୟୋତିର୍ବଳ ବିଶ୍ୱରବ ଏବଂକିମୁଣ୍ଡ ଥାରଣକାରୀ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅର ଏକ ପ୍ରବାର ସାଧନା କରିଲେ । ଏହିରେ ତାଙ୍କର ଧୂମ-ଧାର ନିମନ୍ତେ ସହାଦ୍ୟ କରିବାର ନିମନ୍ତେ ମୁଖ୍ୟବାଦାନ ଧୂକର ଉନ୍ନତିବ୍ୱବରେ ଧାବମାନ ହେଉଥିଲେ । ଏହିରୁପେ ବିଶ୍ୱରବାଳ ଧୂମାନ ବରକାରୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧାର ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ଏହାବେଳକେ ଅନୁର୍ଦ୍ଧର ହେଲ ।

ପଥମ ସରଜେତ ।

ଠିକ୍କୋଟିମତେ ପରୁ ନାନାହିଁ ତାହିବ ସାଧନ ବର ଏକିବ୍ୟାମାରୁ ସାଧନରେ ପ୍ରଦୂଷିତହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଦଶେଣେଶ୍ୱର ନିବାଶ ବିମନରେ କାହିଁ ପରିଷକୁ ହେଲା ହେଉଥିଲେ । ବାରଣ ସେଠାରେ ପ୍ରତିନିଧି ସାମାଧି ଧାରି ଶ୍ରୀରାମକୁ ହେଉଥିଲେ । ବାରଣ ସେଠାରେ କହିଥ ଅଲୋଚନା ହେଉଥିଲେ । ସାଧନକ-କିମ୍ବନ ରଙ୍ଗ, ମୁନିଗଣ-ରୂପ ତତରଙ୍ଗ ଶ୍ରୀରାମ-ତନ୍ଦ୍ରକ ପଦାରଦନରେ ପ୍ରଭୁକର ଏବା କୁ କ୍ରିତ୍ତି ବିଶ୍ୱାସ ଦର୍ଶନ କରି ଶୁଦ୍ଧବର୍ଷି କେତ୍ରୀ ଅନ୍ତରୁ ଶାନ୍ତ ସହ ସୁନ୍ଦରିଶେଷରେ ତାଙ୍କୁ ନାନାହିଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅନ୍ତରୁ

ବହୁଦାରୁ ଦେଉଥିଲେ । ହନୁମନ୍ତୁରୁ ଶ୍ରୀମତିନ୍ଦୁବର ପ୍ରକୃତ
ରତ୍ନ, ପର ପଦରେ ତାବର ଯେଉଁ ନିଷ୍ଠା ଓ ଅର୍ଦ୍ଦିଦୂଳି
ରତ୍ନ, ତାହା ପୁଞ୍ଜଗରେ ଅଛ ଦରଳ । ସେ ଯେ ହୋଇଥି
ଜାର୍ଥ ଦେଖୁଥିଲେ ଦେଖିନ୍ତିରରେ ଶ୍ରୀମତିନ୍ଦୁବର ନ
ଦେଖିଲେ ତାହା ତେବେହେଁ ଶହଣ ବରୁ ନ ସିଲେ ।
ତନିମିତ୍ତ ପର ପଥମେ ହନୁମନ୍ତୁର ତବ ଅବଲମ୍ବନ
କର ବମ୍ବାରହ ସାଧନରେ ପ୍ରକୃତ ହେବେ । ଯେତେବେଳେ
ତାବ ଜାଗରରେ ପଦକଳନକର ଅବେଶ ହେଉଥିଲେ
ତେବେଳେ ତାବର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଅବଲୋକନ କଲେ
ବଦାପି ମାନବ କୁଟୁ ପ୍ରତ୍ୟାମାନ ହେବ ନ ମନ୍ଦ । ଯାବିଧିଯ
ରକ୍ଷଣ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଦନ୍ତକାଷା କାମୁକ ଉଦରସାହ ବରୁଥିଲେ
ଏ ପାମ୍ପ ଦ୍ରୁବମାନ ମୁଖ ଉଗାଇ ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ତଥାପି
ଏ ତାହିଁଠାରେ ଉପବେଶନ ପୂର୍ବକ ମୁଖ ଲିମାଟ
କୁ ବଳି ଧାର ବରୁଥିଲେ । ତାବର ସାଧନ ପ୍ରାଣୀରୀ
ମିଶ୍ର ଅଚାନ୍ତ, ଅକୁତ । ବିଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ବସୁର
ଲଙ୍ଘନ ବାନ ବାନର ଦୁଇ ପାଦଗୋପର ଅବଶ୍ୟନ ବରି
“ମମ ରତ୍ନାର, ମମ ରତ୍ନାର” ବୋଲି ଏମନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର
ଓ ଜହାନ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସରରେ ପିହାର ବରୁଥିଲେ ଯେ, ସାଶାହ
ଶ୍ରୀମତିନ୍ଦୁବର ଦର୍ଶନ ଲାଭ ବରୁବାର ବୋଧ ହେଉ-
ଥିଲେ । ପରୁ ନିଜେ ବରୁଥିଲେ ଯେ ଏହ ସମୟରେ ତାବର
ଏକ ରଙ୍ଗ ଧରିଯିବ ଗୋଟିଏ ଏଥ୍ୟ ଲାଙ୍ଘନ ବାହାର କିମ୍-
ବିବସପରେ ଝାଇଛି ହୋଇଗଲ । ତନିମିତ୍ତ ବରତକର
କୁଟୁଷ୍ଟେହରେ ତାବର ମାନସ ଉଗାୟିଛି ହେଲ । ସେ
ଗୋଟିଏ ଖଟ ଉପରେ ହୁରଗୋଟି କାଷ୍ଟ ପାଦୁକା ମୁପନ
ଦୟ ପୃଷ୍ଠାତନାଟ ସାବ ବିଷ୍ଣୁଭାଳ ଅର୍ଚନା କଲେ ।
ସମୟ ସମୟରେ ବୃତ୍ତହେତୁ ଦୁଃଖରେ ସେ ଏମନ୍ତ ଅଭି-
ରତ୍ନ ହୋଇ ପତୁଥିଲେ ଯେ, ତାବର ଅଭ ଦଗଦିନ
ଶିଳ ବହୁ ନ ସିଲ । ବାବାବେଶରେ କାଷ୍ଟ ପାଦୁକାପରି
ଦ୍ଵାରା ମସ୍ତକରେ ଘୋନ “ହା ଶମ, ହା ଶମ” ବୋଲି
ନିତପ୍ରତି ଫରବଣ ବରୁଥିଲେ ଅଭ ବରହାତ୍ମାରେ ଦକ୍ଷଃ-
ମୁକ୍ତ ସିତୁହୋଇ ଯାଉଥିଲ ।

ଦକ୍ଷବଦ୍ସରରେ ଦେବାଲୟରେ ଏକ ବମ୍ବାରହ ସନ୍ଧାରୀ
ଅନ୍ତରେ ହେଲେ । ଦକ୍ଷବଦ୍ସର ତାବର ତାହାର ପରୁ
ଏକ ପାଦାର ପାଦା ଶହଣ ବରୁଥିଲେ । ଏହ ସାଧୁ

ପମୀପରେ ବମ୍ବାର ନାମକ ଧାରୁ ନିର୍ମିତ ଗୋଟି
ମର୍ତ୍ତିଥିଲ । ପରମହଂସ ଦେବ ବମ୍ବାରରେ
ଦେଖାଯା ଦ୍ଵାରା ବମ୍ବାରିଟିକୁ ତାବ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କର
ପାର୍ଥବିମ୍ବାର୍ଥ ବରୁ ଗଲେ । ପରୁ ତେବେ ବାହୁଦୂଷ
ବବା-
ମୁନ ପୂର୍ବକ ଦ୍ଵାରା ବମ୍ବାରିଟିକୁ ଦେଖାର୍ଥାରେ ବ୍ୟାପକ ହେବେ ।
ପରେ ବମ୍ବାର ଏମନ୍ତ ପଥର ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ତାବରାର
ସୁନ୍ଦା ପରମହଂସ ଦେବକର ସଙ୍ଗ ଶାତରେ ନାହିଁ, ପରୁ
ଯେଉଁ ଦଗଳ ଯାଉଥିଲେ ବମ୍ବାର କ୍ଷେତ୍ର ଶିଶୁରୁକ୍ତ ତାହା-
ବର ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ବରୁଥିଲେ । ଏବବା ବୁଝି ସମୟରେ
ପରୁ ତଥାର ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଯାଇ’ ହଠାତ ପଶୁଦ୍ଵିଜକୁ
ରହି କହିଲେ “ଅଭ ଯଦମୋତେ ସେପର ବରକୁ
କରବୁ ତଥା ହେବେ ତୋତେ ପହାର କରବି । ଶୁଣୁ
ନାହିଁକଣାର୍ଥ? ଅରେ ବାସ୍ତା! ବିଗେରରେ କାହୁଅ ହୋଇ-
ଅଛ । ଗଲେ ଶୋକରେ କାହୁଅ ଲାଗିବ ଅଭ ବର୍ଷରେ
ତନ୍ତ୍ରିଷିବୁ, ଶେଷକେବେଳ ଜର ନେଇ ବଷେବୁ?” ଅଳ୍ପ
ଏକ ଦବିଷ ଗଜାରେ ଅବଶାହନ ବରବା ସମୟରେ ବେହି-
ପର ବରୁଥିଲେ “ଅନା ଏତେବେଳଯାଏ ପାଣିରେ ବୁଢ଼ନା,
ଏତେ ପାଣିକୁ ଯା’ ନା, ବୁଢ଼ ସିରୁଟି । ଆ, ଏଣେ ଆ,
ଦେହ ହାତ ପଣଦର୍ଶି ।” ପରୁ କର ଏହ ବମ୍ବାର କର୍ତ୍ତା-
ହୃଦୀ ଅଦ୍ୟବିଷ୍ଟ ଦକ୍ଷଶେଷରରେ ବନ୍ଦ୍ୟମାନ ଅଛ ।

(କ୍ରମଣିଃ)

ମାଆ, ମାଆ, ସେ ଦେଶକୁ ଯିବ ନାହିଁ ମୁହଁ
(୫)

ମାଆ, ମାଆ ସେ ଦେଶକୁ ସିଦ୍ଧ ନାହିଁ ମୁହଁ ଗୋ ।

କି କି ସେ ଦେଶ ମୁତ ଦିଲୁ ଜାଣ ନାହିଁ ଗୋ ।
ସେ ଦେଶେ କି ନଜା ଜଳ, ଅଟେ ଏତେ ସୁବିନ୍ଦ,
ନିଜ ନିଜ ଧନ ବର ଯାଇ ଆର କହ ଗୋ ?
ଦେହରେ କିମ୍ବା ପକ୍ଷଗଣ ଉତ୍ଥାନ୍ତି ତହଁ ଗୋ ?

(୬)

ସେ ଦେଶେ କି ବହେ ଏତେ ସୁଣାଇଲ ପଦନ?

ଯାହା ଶୁଣି ଉପର ମୋ ହୋଇବ ଏ ନାବନ?
ଦେଖିଲ ଉପର, ଅଗତା, ତାହାର ତାହାକୁ ତଥା,
ତାହାର କରିବ କିମ୍ବା ସୁଧାମୟ ନିବନ?
କରିମ ଦଶ କି ସେହି କାଳେ ଯାଇ ଗଲନ?

(୩)

ଅଭାଗି—ଏହି ସେ ଦେଶେ କି ଏ ରତି?
 ଏହି—‘ହଜର ପ୍ରାଣସମ କାହଳି?
 ହେଉଥିଲି ସମ୍ବାଦାଳ, ରକ୍ଷ ରକ୍ଷ ତାପ ମାନ,
 ମୁଦ୍ରଣୀ ପ୍ରାଣ ରହ ଉଠାନ୍ତି ଉଚାତି?
 ଖେଳର କି ନୂଆ ମେଘ ବୋଲେ ଧର ହଜୁଠ ?

(୪)

ବହ ମା, କି ରଲ ସେହି ଦେଶ ଦୂର ଦୂର ଗୋ,
 ହୋଇବ କି ସେହି ଦେଶ ଏହ ଦେଶ ଧର ଗୋ ?
 ଦୂର ଲଜା ସେ ଦେଶର, ଏହପର ମନୋହର,
 ସେଠାରେ କି କହ ଫୁଲ ଫୁଟେ ଏଠା ସର ଗୋ ?
 ତାଳେ କି ସେଠାରେ ପିବ ଅନୁତ ଲହରୀ ଗୋ ?

(୫)

ସେ ଦେଶେ କି ଜନ୍ମ ମାମୁ ଉଦ୍‌ଦେ ହୋଇ ଆକାଶେ,
 ସୁନାଜଣି ମନୋହର କର ରାତ ପ୍ରକାଶେ ?
 ମାତୃ ସ୍ନେହ, ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରେସ, ବନ୍ଦୁ ପ୍ରାତି ଅପ୍ରତି,
 ଦୟା, ମାସ୍ତ ମମରାଦ ଅରୁ କି ଗୋ ସେ ଦେଶେ ?
 ମାଆ, ମାଆ ମୁ ତ କେବେ ନ ଶିବର କହେଶେ ?

ସାମଦ୍ଦିକ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ।

ପଢାଗମନ—ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଧ୍ୟସନ ଦାସ, ସି, ଅର, ର
 ମହୋଦୟ ବିଲାତରୁ ଫେର ଅର୍ଥାତ୍ତରୁ । ତାହାକ ସହିତ
 ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶକ୍ତାସାମେବ, ବନଭା, ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଶେଳବାଳା ଦାସ
 ମଧ୍ୟ ଫେର ଅର୍ଥାତ୍ତରୁ । ମଧ୍ୟ ବାବୁ ବିଲାତରେ ଉଛଳ ଲାଗି
 କଣ ବରତୁତ୍ତ ତାହାର ବ୍ୟୁତ ସମାଲୋଚନା ଅମ୍ବେମାନେ
 ବର୍ତ୍ତମାନ ବରତୁତ୍ତ ଲାହି । ପୁଲରେ ଏତିକ ବହୁଧାରୁ ଯେ
 ମଧ୍ୟ ବାବୁଙ୍କ ଯୋଗେ କଲାତାବାକ ସହିତ ଉଛଳର କଞ୍ଚକ
 ପରତ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ବିଲାତର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଦସନ-
 ମାନ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ କଥା ବହୁଅଛନ୍ତି । ଉଛଳ
 ବରଦ ଶକ୍ତାସାମନକର ସନ୍ଧିତ ଅନ୍ତର, ଉଛଳର ପୁନଃ
 ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର, ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟମାନ ମିଧ୍ୟ
 ବିଲାତର ସମ୍ବଦସନମାନକରେ ଅଲୋଚିତ ହୋଇଥାଏ ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଛଳର ଅବସ୍ଥା ଅଙ୍ଗକ ଶୋତମୟ । ବଚି
 ଏକ ବୁଝା ଉଛଳକୁ ଜୀବନାର କରିଥାନ୍ତି । ଏପର
 ଉଛଳମାତା ମୁଦ୍ରାଗଣ ଜଳ୍ପର ମୁଖ
 ହେବେ ରୁହି— ୧୮ ମଧ୍ୟ ବାବୁ

କୁଣଳରେ ଫେର ଅର୍ଥାତ୍ତ ଏଥ ଲାଗେ ରାତକାଳୀନ୍ୟ-
 ବାହ ଅର୍ଦ୍ଦା କରୁଥାନ୍ତି ଏବ ମଧ୍ୟ ବାବୁଙ୍କ ସାଦରସମ୍ବନ୍ଧ-
 ପୂର୍ବକ ହୃଦୟର ବୁବେଳା କାହାନ ବରୁଥାନ୍ତି ।

ସୁରା କ୍ରୁଦ୍ଧଶବ୍ଦମେତ—ସୁରାର କ୍ରୁଦ୍ଧଶବ୍ଦମେତର ୨ ମ
 ବର୍ଷିତ ମହାଶୁକ ନିର୍ବିମ୍ବରେ ହୋଇ ମାରିଥାଏ ।
 ବର୍ଣମାନକ ପର ଅତ୍ମମର ନ ଥରେହେବୀର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଧରେ
 ଓ ସୁରିଧାନକରେ ହୋଇଥାଏ । ତାହାର ବାର୍ଯ୍ୟ ବିବରଣ
 ଅମ୍ବମନକର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥାଏ । ଲାରବରେ ଓ
 ଦୃଦ୍ଧବକ୍ଷକ ସହ ସମିତ ଯେପର ଧାରେ, ବାର୍ଯ୍ୟରେ
 ଅଗ୍ରବର ହେଉଥାନ୍ତି କହିରୁ ବୋଧ ହେଉଥାଏ ଦନେ
 ଉଛଳରେ ଦଳଗତ ଚେଷ୍ଟାର ତାହା ଧ୍ୱନିବାରୁପେ
 ପରିଣମିତ ହେବ । ଏହ ସମିତର ଉନ୍ନତ ନିମନ୍ତେ ବେବଳ
 ବ୍ରାହ୍ମିଣ ହାହିବ ସବୁ ଜାତିକର ପ୍ରାଣଭେଦ ଚେଷ୍ଟା ଅବ-
 ଶାକ । ଯଦ ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନକୁ ଅମ୍ବମନକର ଗରୁ ବୋଲି
 ପ୍ରହଣ ବର୍ଯ୍ୟାବ ତେବେ ସେମାନକର ଉନ୍ନତ ସବାବୋି
 ନ ହେବେ ଅମ୍ବମନକର ଉନ୍ନତ ହେବା ଅସମକ ।

ମଧ୍ୟ ଏହା ଗୋଟିଏ ଦଳଗତ ଚେଷ୍ଟା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରିହା
 ଜାତ ଗୋଟିଏ ଦଳ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଳ ପରିମ୍ବରର ଉନ୍ନତ
 ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଯେ ଶାବ୍ଦ ସମଗ୍ର ଦେଶର ଉନ୍ନତ
 ସାଥୀତ ହେବ ଏଥରେ ସନେହ ଲାହି । ସେହେବୁ ଅମ୍ବ-
 ମାନେ ବହୁରୁ ଜାପିନିବେଶରେ ସମପ୍ରେ ଏହ ସମିତର
 ମଗଳ ବାମନା କରନ୍ତୁ ।

ଇତି ରୂ—ଗତ ମାସରେ ଅମ୍ବେମାନେ ଓଡ଼ିଶାର
 ଜଳପ୍ଲାବନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହେତେବ ବଥା ବହୁରୁ; ବିନ୍ଦୁ
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଳପ୍ଲାବନ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁରୋତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ
 ପ୍ରତ୍ୟେକର ହେବାନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ରଦେବବକ୍ର ଏହପର ପୀତର
 ମାହାୟ ଅମ୍ବେମାନେ ପୂରୁ ବକ ପାର ନ ଥିଲୁ । ବହ
 ବହୁରୁତ୍ତି—

“ବେ ଜାଣିଥିଲ କି ସଖି ପୁଣ
 ପାରତି ପୁଣି ଏତେ ଗୁଣ ।

ଶଶବେ ବୁଢାଏ ଶଶବେ ପୋତାଏ—
 ଲୋହବାର ସତ୍ତ୍ଵାତି ଗଣ ।”

ପୂରୁ ବୁଢାବାର ମାରିଥାଏ, ବର୍ତ୍ତମାନ ପୋତାଏ
 ହେବାନ୍ତି । “ମୁଣ୍ଡିବା ସଲବା ଶୁଣା ॥” ମଧ୍ୟ ୮

ଦେଉଅଛୁଟୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗଦୀଶବ୍ଦ କୃପା ବ୍ୟାପି
ଉଚ୍ଛଳର ଅନ୍ୟ ଉତ୍ସା ନାହିଁ । ଏହି ସବୁ ପଠନ ଦେଖି
ମନେ ହୁଏ 'ସୋଭାନ୍' ପରି ଉଚ୍ଛଳର ଧୂଷ ହୋଇ ସୁନ-
ଖାର ସତ୍ୟପର ଅବର୍ଗାବ ହେବ କି ?

ବ୍ରାହ୍ମିଣସମିତି ଶ୍ରଦ୍ଧାବାସରେ
ସମ୍ବେଦ ବ୍ରାହ୍ମିଣ ଶ୍ରଦ୍ଧମାନଙ୍କ ପ୍ରତି—

ବହୁତ୍ତ୍ଵାନ୍ତି-ବନ୍ଦ ଯାକୁ ପୋବନ
ବରବାର ତାକୁ ସେ ନାମ କରନ ।
ଅଶାନ୍ତି ଅନେକିଥି ହୃଦୟ ଦେଖ ଶୈଶ
ଅକ୍ଷସ କ୍ଷୁଦ୍ରା ବୃଥା ଅଷ୍ଟନୋଷ ।
ବ୍ରାହ୍ମବର୍ତ୍ତ ବିଶେ ନ ପଣୁ ଏ ପୁଲେ,
ଆଜେ ଉତ୍ସାହିତ ହେଉ ଏ ଉତ୍ସାହିତ ।
ପୁଣ୍ୟ ନାନାତଳ ପୁଣ୍ୟତମ ପୁଣ୍ୟ
ହୋଇ କରୁ ସହା ଲୋବରେ ସମ୍ମାନ ।
ବର୍ମା ଧର୍ମ ଯୋଗୀ ପୁରୁଷପୂର୍ବ
ବିବାହ ଚକ୍ରଦଶେ ପ୍ରସର ଦର୍ଶି ।
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଶେ ଦୁମ୍ଭେ ଉତ୍ସାହ ଜନମ
ଦ୍ୱାରେ ସମାଜେ ଅଧିକ ପ୍ରଥମ ।
ବାଣୀ ଉତ୍ସାହର ଦୁମ୍ଭ ଜାତିଧର୍ମ
ସତ୍ୟାନୁରକ୍ଷାନ ପ୍ରିୟ ନିର୍ବଳମ ।
ସ୍ଵାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଦୁମ୍ଭ ନଶର ଗରମା
ସତ୍ୱ ସୌଜନ୍ୟ ବନ୍ୟ ବନ୍ଧିମା ।
କୁରଗଭରବ ବଣ ବତ୍ରପଶ
ରଖିବାକୁ ଭାବ ଅଛି ଯେବେ ମନ ।
ମନ ଏଥି ଦୁହେ ଜୀବନ ବୋନ୍ଦର
ବର ଅସ୍ମୀଜନ ଉତ୍ସାହର ହତ ।
ବରତ ଅର୍ପିବେ କି ଦୋର ତୋଢାନ
ଦେଖି ଭାବ ଅଗ୍ନି ହୃଦ ସାବଧାନ
ଦେଖେ ଅଶାଶ୍ଵର ପବନ ଉତ୍ସାହ
ଦୁର୍ଲେଖ ଭୀମଭୂଷିତାଳ
ଦେଖେ ସ୍ଵାପ୍ନୁମ୍ଭ ନିମଶ ଜଳେ
ଦେଖେ ଶତ ଶୋଇ ନିଶିରେଣି ତଳେ
ବୁରତଜାନ୍ୟ ଜାବନ ତରଣୀ
ପାଦ ନାହିଁ ଏବେ ସହଜ ସରଣୀ
ତାଙ୍ଗୁତୀ-ପୋତେ ଜାବନ ବୋନ୍ଦର
ଯୋଜବା ତ ପୁଣୁ ଜଳର ଦର୍ଶି

ପତବ ଦ୍ରମ୍ବାକୁ ଏ ପୋଢାନେ ପାର
ହେବଟିକ ବର ପାରଗ ବାନ୍ଦା ।
ସେହିପର ବର ବର ଅବଜନ
ଅଗ୍ରତ୍ତ ପେଣ୍ଠ ବର ଅସ୍ତ୍ରାଜଳ
ବରତବାପୀର ଧର୍ମବଳ ସାର ।
ଧର୍ମ ଦିନା ଅଜ ଏତେ ଶୁରଖାର ।
ଧର୍ମେ ପୁର ଅଗେ ଦୁମ୍ଭ ଅସ୍ତ୍ରାଜଳ
ସତ ଶୁଦ୍ଧ ଧର୍ମ ବର ହେ ପ୍ରଭୁ ।
ଦେଖାପ ଜାବନେ ଅଭି ଶକ୍ତି
ବର୍ମେ ଅନାଶକ୍ତି ଧର୍ମେ ଦିବ୍ୟ ରତ ।
ସୁତ "ବର୍ମରି" ଏ ବରତ ଧାରେ ।
ଅସ୍ତ୍ରୀ ଅଭିମାନ ବର କିମ୍ବା ନାମେ?
ପ୍ରେମେ ଧଲାଜନ ବର ସରଜନେ ।
ଦୁର୍ଲୁଳାଥ ପ୍ରେମ ଉତ୍ସାହ ଜାବନେ ।
ଦୁମ୍ଭ ଅଦ୍ସରଣେ ଅନ୍ୟ ଯେତେ ଜାତି ।
ଉଠିବେ ପଇବେ ସାଧୁ ବାର୍ଯ୍ୟ ମାତି ।
ସାନ ବତ୍ରପଶ ମିନା ବୁଗ୍ଦାଧିନ ।
ସେଥିଲାଗ ମନ ନ ଭର ମତିନ ।
ସତ୍ୟ ଶମ ଦମ ଶରତ ତତ୍ତ୍ଵା ।
ଏଥବ ସବଳ ଦୁମ୍ଭ କୁଳପାଶ ।
ଅତରଣ ତାହା ଆବନେ ନିରତେ
ବ୍ରାହ୍ମବର ଦେଇ ପ୍ରକାଶ ଜଗତେ ।
ଲୋକ ହିତେ ପ୍ରାଣ-ପ୍ରଦାନ-ପ୍ରଦାନ —
ଦଧାତି ଶୋଣିତ ବରିଛ ଧାରଣ ।
ଦଥ ସ୍ଵାର୍ଥବତ ଦେଖାଅ ସେ ଭୟାଗ ।
ଭରତ ଜାତୀୟ ମହାଯାଗେ ଲଗ ।
ମାରେନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ରାହୀ କୃପ ଦ୍ରୋଣାର୍ଥୀ ।
ଦୁମ୍ଭ ପଦ ବଶେ ନ ଉତ୍ସାହ କି ବାର୍ଯ୍ୟ ?
ପରଶୁ ପ୍ରସବେ ଦେବ ନିରଞ୍ଜନ ।
ବରତ ଦୁର୍ଲୁଳ ନୃଥିତ ନିଧନ ।
ବରତରେ ବରେ ଶୋଣିତ ରତ୍ନା
ସେ କଥା କି ଅଜ ନ ହୁଏ ଦୁରଣ୍ଟ ?
ନିଜ ସୁଖ ଲଗି ଜାତ ନିଜେ ହିନ୍ଦୁ ।
ବରତରେ ହିନ୍ଦୁ-ପରବର୍ତ୍ତ-ବିନ୍ଦୁ ।
ଦେଖାଅ ଏ ସତ୍ୟ ଅପଶା ପରାଗେ ।
ଦଥ ଦୁର୍ମତ୍ତ ସବ ବର୍ତ୍ତ ଜାନେ ।
ସବେ ଅସ୍ମେ ଏବ ରଥର ସମ୍ମାନ
ସାଧ ସବତନ ରତ୍ନ ଅଭିମାନ ।

ମୁଦ୍ରଣ

୨ ସଂଶୋଧି

କାର୍ଡିକ, ଓ ମାର୍ଗଶିର ୧୯୫୪ ।

୨ ମ ଟେ ମ ସଂଶୋଧି

ଉଚ୍ଛଵଜନନୀର ଆହୁନ ।

ଅରେ ମୋ ସନ୍ତୁଷ୍ଟିରେ
ସହି ମୁଁ କେତେ ଯାତନା,
ନ ବଳିଲ ବେଳେ
ପାଇଛି କେତେ ଗଞ୍ଜନା ।

ହୋଇ ହୁଏ ଭିନ୍ନ
ଦେଖି ପକାଇଛ ପୋଛ,
ଅରେ ମୋର ସୁତ
ନ ପରେ ମୁହିଁ ମୁରୁହି ।

ଦର୍ଶକ ଉତ୍ତରେ
ରହିଲ ରେ ଥୋକେ ଥେବେ,
ହୋଇ ଶୁଣମାନ
ବେତେ ଅପମନ

ବରତ୍ର ବଦେଶୀ ଲୋକେ ।

ଯେ ଅଛ ଉତ୍ତରେ
ଦେଖି ରହିଲୁ ଥରେ,
ନ ଭର ସକଳ
ପଶିଛି ବଜଦେଶରେ ।

ଦର୍ଶକ ଉତ୍ତରେ
ମୟା ମମତା ତ ନାହିଁ,
ପରଦରେ ପଣ
ଭଲାଭଲା କାହିଁ ?

ପଣିମେ ପାନ୍ତରେ
ସରେ ଯେ କୁମରେ
ଏବେ ଅଷିତ୍ତୁ ବୋଲେ,

ଦର୍ଶକ ଉତ୍ତରେ
ଅଛ ସେ କୁମରେ
ବର ପ୍ରଶଶ
ସାଧକ ଲର ସାଧନେ ।

କାହିଁ ସେ ?

କାହିଁ ଅଛ କାହିଁ ଗରେ ଦେଖିବ ସେ ମୁଖ ?
ଶାର୍ଦ୍ଦ ଶବ୍ଦରୁ ସେ କି ଶାକ ମୟାଖ ?
ପ୍ରପ୍ର ସାହାର ମନ୍ତ୍ର ସିକଟା ପାନ୍ତରେ
ଅଛ କି—ଗଣ୍ଠର କୁପେ ସୁଧାରୁପରେ ?
ସାଧନ ର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କିମ୍ବା ଉପଧ୍ୟାର ଫଳ
ଅଛ କି—ଲହରାଙ୍ଗଳା ନାଭାମ୍ବ ହିଲେଣେ ?
ଦୃଷ୍ଟ ର ଧବଳ ଶାତ ପ୍ରଧାନ ଦେଶରେ—
ମନ୍ଦାର ଲୋହତ ଶାପୁ ରବିକରଣରେ—
ନିଦାଯ ନିଶିଥ ସିନ୍ତ୍ର କୁଦ୍ରମସ୍ତିରରେ—
କମ୍ବ ସାନ୍ଧ ପୁରୁଷାବୁଷେ ନାଲ ନରେ—
ତୁମ୍ଭ ଶାନ୍ତ ଦେବେ ବୋର ନିତ୍ର ସମୟରେ
ସମ୍ଭରେ କି ପ୍ରେମମୟ ସୁଖଦ ସ୍ଥରେ ?
ନାହିଁ ନାହିଁ ନୁହେ ସେ ତ ଉପସୁରୁ ସାନ
ପୂତ ଧାମ ପୁଣ୍ୟମୟ ପବିତ୍ର ମହାନ
ପବିତ୍ର, ପୁଣ୍ୟ ପର ସହି ସମବେତ
ବୁଝେ ଅନୁମାନେ ତହିଁ ରହିଥବ ସେତ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ତତ୍ତ୍ଵ (୩) ।

ଜ୍ଞାନ ଓ ଅମୃତ, ଅନ୍ତରେ ବାଦ ।

ଶ୍ରୀକବଦ୍ବାଗମାନେ କେବଳ ତୃତୀ ସ୍ଥିବାର ବରଣ୍ଣ,
ଅମୃତ ସ୍ଥିବାର ବରଣ୍ଣ ନାହିଁ, ସେଇବାଗମାନେ ପ୍ରକୃତ ଓ
କୁଟୁମ୍ବ, ଏ କୋଣରେ କେବଳ ଏହିପରିମାଣରେ ଅତ୍ୱି ସ୍ଥିବାର
ବରଣ୍ଣ, ମାତ୍ର ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଭୂତ ଶ୍ରେଣୀଷ୍ଠ
ଶ୍ରୀକବଦ୍ବାଗନେ କେବଳ ଏହିମାତ୍ର ଅମୃତ ରିମ ଅନ୍ତର ଉଚ୍ଚ
ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ଥିବାର ବରଣ୍ଣ ନାହିଁ । ଏହି ମନ୍ଦେଶ୍ୱର
ଆୟୋଜନ ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟାନେ କେହି Pantheism,
ବୈଜ୍ଞାନିକ Idealism, କାମ ଦେଇଥାଏନ୍ତି; ମାତ୍ର ସେ ଜାମ
ଉତ୍ସପ୍ତ କି ନା, ଓ ତତ୍ତ୍ଵର ହିନ୍ଦୁରାକ ଯଥାର୍ଥରୁପେ
ଅନୁବାଦତ ହୋଇଥାଏନ୍ତି କି ନାହିଁ, ତାହା ମୋର ଅଲୋଚନା
କୁଣ୍ଡଳବା ଏକାବଣୀତି ଶକ୍ତିରଣ୍ୟପ୍ରମଣ ମନୀଷମାନେ
ଉଚ୍ଚ ମନ୍ଦିର ପୁଣ୍ୟ ଓ ବହୁ ପ୍ରଗ୍ରହଣ ବରାପରିଚ୍ଛନ୍ନି ।
ଏହିମାନଙ୍କ ମତ (ଏହାହିଁ ବେଦାନ୍ତ ମତ) ବିଶ ତାହା
ଦେଖା ଯାଉ ।

ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ଅମ୍ଭେମାନେ ଏହି ଜଗତରେ
ଯାହାଦିକୁ ଛନ୍ଦ୍ୟ ସାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଥିଲୁଣ୍ଡି ଓ ଯେ ସବୁ
“ଅଛୁ” ବୋଲି ଅମ୍ଭେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲୁଣ୍ଡି, ତାହା
ସବୁ ମିଥ୍ୟା ଓ ଅମ୍ଭର ସେହି ପଦାର୍ଥମନ୍ଦର ଅମ୍ଭେଲୁ
ବିଶ୍ୱାସରେ ବିଶ୍ୱାସ, ଭୂମିଳକ,—ଏକମାତ୍ର ବୃଦ୍ଧିହିଁ ସତ୍ୟ ;
ବୃଦ୍ଧି ଛକା ଅନ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସତ୍ୟ । “ସଞ୍ଚିତ୍ ଜୀବିଦିତ୍
ବୃଦ୍ଧି” ଏହା ଉପନିଷଦର ବାକ୍ୟ, ଦୁଃଖମାନ ଜଗତ
ବୃଦ୍ଧିମୟ—ବୃଦ୍ଧିଜୀବ ଅନ୍ୟ ବିଛିନ୍ନ ଜଗତରେ ନାହିଁ । *

ତେବେ ଅମ୍ବେମାନେ ଯେ ଏହି ଜଗତ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକିଂଶୁ
ନାନାଧିକ ବୟସ ପ୍ରତ୍ୟେ ବରୁଆରୁ, ଓ ‘ଅଛି’ ବୋଲି
ବିଦ୍ୟାସ, ବରୁଆରୁ, ଏହାର କାରଣ କଣ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନକୁ
ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ତର ଏହି ଯେ, ସ୍ଵପ୍ନାବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଅମ୍ବେ
ନାନା ଦେଶ, ଗ୍ରାମ, ମନ୍ଦିର, ପଣ୍ଡ, ପ୍ରସ୍ତର, ଆହୁଙ୍କଳାଦ
ଦେଖିଆଇଁ ଓ ସେ ଗୁଚ୍ଛର ଅଛି ବୋଲି ବିଦ୍ୟାସ ବିରାପାଇଁ,
ସେହି ବିଦ୍ୟାସ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଅମ୍ବେମାନେ ସ୍ଵପ୍ନରେ

କ୍ଷାସୁଦେଖି ଲୁଚ, ସର୍ପ ଦେଖି ସତ୍ତ୍ଵ, ମାଗା ଦେଖି ଅଜନତ,
ପିତା ଦେଖି ସାହସାନ୍ତିର ହୋଇଥାଏଁ । କିନ୍ତୁ ସତ୍ତ୍ଵ
ସୃଜକାଳିନ ସୃଜବୁଦ୍ଧ କଷୟ ଗୁଡ଼କ ଯଥାର୍ଥ ଓ ସତ୍ୟ
ବୋଲି ପ୍ରଞ୍ଚତ ଛନ୍ଦେ, ମାତ୍ର ଅମେମାନେ ଜାଗରତ
ହେଲେ, ସେ ଗୁଡ଼କ ମେଥା ବୋଲି ଜାଣି ପାରୁ, ସୃଜବୁଦ୍ଧ
କାନ୍ତି ବା ସର୍ପାନ୍ତି ଲୁଚ ବା ସାର୍ପ ପିତା ମାତାପାତ୍ର
ଅଜନ ବା ସାହସ ଅନ୍ତିକ ବୋଲି ଶକ ଜନ୍ମେ । ସୃଜ-
ବୁଦ୍ଧ କଷୟ ଓ ହେଲିର କାମ ହୋଇଥାବିବ ସବୁ ଅସତ୍ୟ
ଅନିତ୍ୟ । ଅମେମାନେ ଜାଗରତ ହେଲେ, ଅମ୍ବାନକର
ଯଥାର୍ଥ ଶକ ଜନ୍ମୁଇ, ସୃଜବୁଦ୍ଧ ପଦାର୍ଥାଦର ଅନୀବତା
ଅନ୍ତିକରି ଅମ୍ବାନକର ହୃଦସମ୍ମ ହୁଏ । ଜେହେଉ
ଅମେମାନେ ଅବଦ୍ୟା, ମୋହ, ଅଙ୍ଗନ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଏହି ଜୀବ-
ରରେ ଯାହା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଆରୁ, ତାହା ସଂଖେ ବୋଲି ମର୍ମ,
ଏ ମୋର ପିତା, ସେ ମୋର ପୁରୀ, ଅନୁକ ମୋର ଶତ୍ରୁ
ଇତ୍ୟାଦ ପ୍ରକାର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିବେଚନା ବର, କାହାରି ପ୍ରତି
ଦେହ, ମମତା, କାହାର ପ୍ରତି ସେଷ ର୍ଘ୍�ର୍ଷାବିବ ପ୍ରକାଶ
ବରୁଆକୁ । ମାତ୍ର ଅମେମାନେ ଅବଦ୍ୟା (ମାୟା) ପ୍ରବର୍ଦ୍ଧୁ,
ଏହି ଜଗତ ଅସତ୍ୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସତା ବୋଲି ପ୍ରଞ୍ଚତ ବର
ବେରୁ ବିଷୟ ରୂପରୁ ଜ୍ଞାନ ବା ହିଂସା ଅନୁରକ୍ତ ବରୁଅରୁ ।
ମାତ୍ର ସତ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ବାର ଅମ୍ବର ଏହି ଅବଦ୍ୟା ଅଙ୍ଗନ,
ମୋହ ଦୂର ହେଉ, ଅମେମାନେ ଜାଗରତାବସ୍ଥା ପାପ୍ର
ହେଉ, ତାହା ହେଲେ ଏହି ଜଗତ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ମେଥା, ଅନୁ-
ଲକ୍ଷ ଅସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରଞ୍ଚତ ଜୀବ, ଅମେମାନେ ସୃଗ୍-
ବିଶ୍ୱାରେ ଅର୍ଦ୍ଦ, ଅସତ୍ୟକୁ ସତ୍ୟ ମଶୁଅର୍ଦ୍ଦ, ଜାଗରତ
ହେବା ଅବଶ୍ୟ, ଅମ୍ବର ଅବଦ୍ୟା ଦୂର କରିବା, ଜ୍ଞାନ-
ଲୋକ ବାର ଅବଦ୍ୟାନିକାର ଦୂର କରିବା ଅବଶ୍ୟ,
ତାହା ହେଲେ ଦେଖିବ “ସବଂ ଶଳିଦଂ ଦୁଷ୍ଟ” ଏହି
ଦୁଷ୍ଟମାନ ଜଗତ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଦୁଷ୍ଟ, ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟାପତ ଅନ୍ୟ
ଦୁଷ୍ଟଗୁ ସଂସାରରେ ନାହିଁ, ଦୁଷ୍ଟ “ଏକମେବ ଦୁଷ୍ଟଗୁ” ।
ଜୀବର ଅପ୍ରିତ ନାହିଁ, ଜୀବ ମେଥା ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ପଦାର୍ଥ ।

ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍‌ବାହନଶବ୍ଦର ମଧ୍ୟ ସେହି କବିପତ୍ରରୁ
କବ ଯାଉଥାଏ; ଅନେକ ସମୟରେ ଅମେରିକୀୟ
ଗୋଟିଏ କବ ପରିଚୟକରି ସଂପର୍କରେ ବୋଲି ମନେ କରି

ନୁହେ, ଏହା କାଣି ପାରିଲେ, ସାରାର୍ଥ ଜୀବ ବ୍ୟାପର
ବ୍ୟାପ ଦୂଷକୁ ହେବେ, ସର୍ପ ଜୀବ ଜଳିତ ଶୁଣ କାହାର
ଦୂଷକୁ ହୁଏ; ଯେହୁପରି ଏହିମାତ୍ର ଦୂଷ ପଥ୍ୟ ହେବେହେ,
ଅମେମାରେ ଅପଥ ଜଳତା, ପଥ ବୋଲି
ମଣି ଥାଏ । ଯାଥାର୍ଥ ଜୀବ ଜଳି ତାହାରେଲେ ଏହି ଅପଥ
ଜୀବ ଦୂଷକୁ ହେବ ଓ ସମସ୍ତ ସେହି ସତ୍ୟମୟ ଦୂଷ
ବୋଲି ତାଣି ମାପଦା ।

କେବେଳେ ଏହି ଦୂଷକୁ ହେବେ, ଏହି ସମସ୍ତ
ଯାହା ଆହୁ ବୋଲି ଅମେମାରେ କହୁ, ତାହା ସମସ୍ତ
ଅପଥ, ଅର୍ଥାତ୍, ସ୍ଵପ୍ନକୁ ପଦାର୍ଥର ଅମେମାନକର
ଦେବାନ ପ୍ରସ୍ତର, ଅପେବ ଅଗୀବ ଓ ଅନ୍ତିମ, ନିର୍ମୂଳା
ରକ୍ଷଣତ ସର୍ତ୍ତ ରମ୍ପଲ୍ ରମ୍ପାନ୍ତ ।

ଏହି ଯେ ଦୂଷ ଉପମା ଦ୍ୱାରା ଦୂଷ, ଦୂଷକୁ କିନ୍ତୁ ଏହି ବୋଲି ଯେ ଜୀବ-ତଥା ଅନ୍ତର୍ଥାର୍ଥ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦନ
କରନ୍ତି, ହେବେ ଦର୍ଶି ଦୂଷକୁ ଅମ୍ବେ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମଣ୍ଡ,
ବାରଣ ଅମେମାରେ ସ୍ଵପ୍ନବସ୍ତାରେ ଅଛୁଟ୍ ଜୀବରର
ହୋଇ ନିହୁଁ-ଏପଥ ମୁକ୍ତି ବ୍ୟାପ ଏହି ସଂବାରର ପଦାର୍ଥ
ନିତ୍ୟ ଅଦୌ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅମ୍ବର ସ୍ଵାପ୍ନବସ୍ତାରେକୁ
'ଅଛୁ' ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟତି ବୁଝାଅଛୁ, ପଦାର୍ଥ ନିତ୍ୟର
ଅଛୁଟ୍ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ, ଏହି ମତ ପ୍ରଥମ ଉପମାକୁ ଅନୁମତି
ହୁଏ, ଅଛୁ ସଂବାରର ପଦାର୍ଥ ନିତ୍ୟ ପ୍ରକରରେ ଦୂଷ
ମାତ୍ର ଅମ୍ବମନକର ତମ ଦୃଷ୍ଟି ହେବୁ, ଦୂଷ (ରକ୍ତ) କୁ
ଦୂଷ ଖର ପଦାର୍ଥ (ସର୍ତ୍ତ) ବୋଲି ମଣ୍ଡ ଅଛୁ, ଏହିମତ
ସିଙ୍ଗୟ ଉପମାରୁ ଅନୁମତି ହୁଏ । ପ୍ରଥମ ଉପମାରୁ
ସଂବାର ଅଳୀକ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଉପମାରୁ ବ୍ୟାପାର ଦୂଷମୟ,
ଏହିପରି ଉପଦେଶ ମିଳେ । ପ୍ରଥମ ଉପମାରୁ ଉପଦେଶ
ମିଳେ, ଏହି ଯେ ପିତା, ମାତା, ଭୂତା, ରତ୍ନୀ, କୃଷ୍ଣ, ଉତ୍ତା
ପ୍ରସ୍ତର, ଗୁଲୁଦ ଯହା ଦେଖୁଅଛୁ, ଗାତ ବାଦ୍ୟ, ବଳରବ
ବୋଲାହଳ ଯାହା ଶୁଣ ଅଛୁ, ଉତ୍ୟାବ ପ୍ରକାରେ ଯାହା
ଅଗ୍ରାହ, ଅନ୍ତାନ ଓ ଶୂଣ ବୁଝାଅଛୁ ସମ୍ପର୍କ ଅପଥ,
ଅନ୍ତ ବିଦ୍ୟୁତୀ, ଓ ଅନ୍ତିମ, ଏକମ ସରମାନ୍ତି ସର ଓ
ଶିଖ, କାଗରତ ହୃଦ ମୋହ ନିହୁ ତାଣି କର, ଅପଥ

ଅନ୍ତର୍ଥ ପଦାର୍ଥରେ ହେବ ମମତା ବାହନ ପଥରେ ଗ
ବର ନିତ୍ୟ ଓ ସତ୍ୟ ପଦାର୍ଥରେ ହେବ ମମତା ଦୂଷମୟ
କର । ଦ୍ୱିତୀୟ ଉପମାରୁ ଉପଦେଶ ମିଳେ, ଏହି ଯେ
ପିତା, ମାତା, ଭୂତା, ରତ୍ନୀ ବା ଦୁଷ ଲତା ପସ୍ତର,
ଗୁଲୁଦ ଦେଖୁଅଛୁ, ଏହି ବୁଝି, ଏହାକୁ ଦୂଷକୁତା
ଅନ୍ୟ ଦିକ୍ ଥିବା ବୋଲି ବୁଝୁଅଛୁ ଏହା କଲ, କିମ୍ବର
ଦୂଷ ଦୂଷ କର, ଏ ପଦାର୍ଥ କାହା ରକ୍ତ କର ଦେଖ,
ଏହି ଏକ କରିବାର (ସର୍ବ) କୁହୁ ଏହି (ରକ୍ତ), ଯହା
ଶାକ ଦେଖୁଅଛୁ, ଯହା ଶୁଣୁଅଛୁ, ବା ଯାହା ଅନ୍ତର୍ଥ
ଅନ୍ତାନ ବା ଶୂଣ ବୁଝୁଅଛୁ, ସମ୍ପର୍କ ଦୂଷ, ଜୀବ ପଞ୍ଚରେ
ଦେଖ ସଂବାର ଦୂଷମୟ ।

ଏହି ଦୂଷ ପଦାର୍ଥ ଉପମାରେ ଦୂଷ ଦିନ ଶବ୍ଦ ପଦାର୍ଥ
ତିକ୍ରାର ରକ୍ତରକଳ ଦେଖାଯାଏ । ଅମେମାରେ ବେଳେ
ଦେଖିବୁ ବହିର୍ଭବରେ (Objectively) କିମ୍ବା ଅନୁଭ
ବାବରେ (Subjectively) ଦେଖିବୁ; ଜଣେ ପସ୍ତର
ଦେଖି ଉକ୍ତ ପସ୍ତର ଦେଖି ବି ବି ବୁଝଇବା କଣୁଆଛୁ କିନ୍ତୁ
ବାହ୍ୟ ଏବାର୍ଥିକିଷୁଗୁଣ ବିବେଚନା କଲେ ଅମ୍ବେ ଦୂଷଗତ
ତିକ୍ରାବଳୁ ବହିର୍ଭବରେ (Objectively) ଦେଖିଲୁ;
କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ପସ୍ତର ଦେଖି ବା ଗଠ, ଅମ୍ବର ମାନଦିକ ଯେ ଜୀବ
ବା ଅନ୍ତର ବା ବରକୁ ଜନ୍ମିଲ, ଦେଖିବୁ ନେବା କଲେ
ଅମ୍ବେ ଅମ୍ବଗତ ବବରେ ତିକ୍ରା ବଳୁ ଅନୁଭ ବକରେ
ଦେଖିଲୁ । ଯେଉଁମାନେ ଯୋଗୀ, ସେମାନେ ଅମ୍ବ ବଣ,
କିମର ଅମ୍ବ ଜୀବ ହେବ ଏଥାର୍ଥ ପଦାର୍ଥ ଅନ୍ତର୍ଥ
ଦୂଷକୁ ବରନ୍ତି । ଜଗତ ଅମ୍ବମୟ, ସମ୍ପର୍କ ଜଗତ ଅମ୍ବରେ
ପର୍ଯ୍ୟବସିତ, ଏହିପରି ତିକ୍ରା ଉପଦେଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ
ଅମ୍ବଗତ ବବରେ (Subjectively) ପର୍ଯ୍ୟାଳେଇନ୍ତା
ବରନ୍ତି, ସେମାନେ ଏହି ସଂବାରକୁ ପଦାର୍ଥ ଉପମା
ଦ୍ୱାରା, ସ୍ଵପ୍ନକୁ ପଦାର୍ଥ ହୁଏଇ ଉପମର କିମ୍ବର
ବିଜ୍ଞାତ ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ, ଦୂଷମୟ ପ୍ରକର ପଦାର୍ଥ
ବରନ୍ତି ତେଣ ନ ପର ଅମ୍ବେ ସେହି ବନ୍ଧୁକୁ ଜଗରିପ

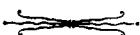
ଜୀବନ ସ୍ଵାର ତୁମଙ୍କାଳ ନିଷ୍ଠାପନ ବୃଦ୍ଧିକାଳ ଜନାନବାର
ଚଢ଼ିବା ବନ୍ଦାଶି ।

ସମସ୍ତ ଜୀବତ ଅମୃତୀ, ପରମାମୂରିତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ
ଅଳିତ, ଅଳିତ-ଏହିପର ମତକୁ ପାଖାଳେ ଦାର୍ଶନିକ-
ମାନଙ୍କ ବନ୍ଦାଶି ଅନ୍ତରେଲକ୍ଷମ (Idealism) ବହନ୍ତି
ଛି ଏହି ଜୀବତ ବୃଦ୍ଧିମୟ, ବୃଦ୍ଧିତଥ ଅନ୍ୟ ସହାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ,
ଆହା ଦେଖିପର ସମସ୍ତହିଁ ବୃଦ୍ଧି, ଏହି ମତକୁ ପାଖାଳେ
ଦାର୍ଶନିକମାନଙ୍କ ବନ୍ଦାଶି ପାନ୍ଦୁଲିଙ୍ଗ (Pantheism)
ବହ ଥାବି,—

ଜୀବନାନେବ୍ୟତ ଚିନ୍ମା (Objectively) ବର
ଯେଉଁ ପରଂବୃଦ୍ଧିରେ ଉପରେ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଯୋଗାମାତ୍ରେ
ଅମୃତ (Subjectively) ଚିନ୍ମା ବର ଯେଉଁ ପରମା-
ମୂରିର ଉପମାତ ହୁଅନ୍ତି, ଉପର୍ଯ୍ୟ ଏକ; ତାହାଙ୍କ ଚିନ୍ମା
ବନ୍ଦାଶି ପ୍ରଣାଳୀ କେବଳ ରିଦ୍ଦ, ବିନ୍ଦୁ ପରଂବୃଦ୍ଧି ଓ
ପରମାମୂରିର ସୁର୍ବ ରିଦ୍ଦ ନାହିଁ ।

ସେହି ପରଂବୃଦ୍ଧି ଅମୃତ ଅମ୍ବା (ସୋଈହୋ—ସୋ-
ଅହୋ—ସେ ମୁଁ ଆଟେ) ଓ ରୂପର ଅମ୍ବାହିଁ ସେହି ପରଂ
ବୃଦ୍ଧି (ତେହୁମେତେହୁ—ତହୁ ହୁଅଥି—ସେ ରୂପେ ଆଟ) ଯତାଦି
ଉଦୟର ଏକ୍ୟ ପ୍ରତିପାଦକ ବାକ୍ୟ ଉପରିଷଦାଦ ଗ୍ରନ୍ଥରେ
ମେଲେ ।

କ୍ରମଣଂ

* ଶିକ୍ଷୟିଶ୍ଵୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ପ୍ରେସ ରଘିନାଶଣ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ନିମନ୍ତେ ମତେ
ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ମାନନ୍ଦୀ ଶିକ୍ଷୟିଶ୍ଵୀ ମିଷ ଟମର୍ସନ (Miss
Thomson) ଅମ୍ବଣ ବନ୍ଦାଶି ରୁ ମୁଁ ଅନନ୍ତ ସହକାରେ
ତାଙ୍କର ଅମ୍ବଣ ରଶା ବନ୍ଦାଶି ପାଇଁ ଅଜ ଭୁବନେଶ୍ୱର
ନିବନ୍ଧି ଅଧିଅକ୍ଷ୍ୟ । ତାଙ୍କର ରଶା ଯେ ମୁଁ ବନ୍ଦକୁ
ଯାଇ ସେଠାରେ ଯାହା ନିଜେ ଦେଖି ଅସିଛି ଓ ସେ-
ଠାରେ ମତେ ଯାହା ଭାବ ଲାଗେଥିଲୁ ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ

*୧୯୭ ବାଲପାଠ୍ୟାଳୟ ବନ୍ଦାଶି ସବ୍ରାତରେ ପଦିତ ବନ୍ଦାଶି ବନ୍ଦାଶିର
ପାଠ୍ୟାଳୟ ଯେ ଯାହା କାମ ଚାଲାଇବା ଓ ଯାହାରେ ଆଜି

ଶୁଣିଶା ବସ୍ତ୍ରାର ବନ୍ଦାଶି ପାଇଁ ମୁଁ ଯେପର ଆଜା ଭବି-
ଅଛି ସେହି ସବୁ କଥା ମୁଁ ଅଜ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବନ୍ଦକ ।

ବୋଧକୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରକେ କାଣିଲୁ ଯେ ମୁଁ ଶିକ୍ଷୟିଶ୍ଵୀ ଗା
ଶିକ୍ଷୟା ପାଇଁ ବେଳତ ପାଇସ୍ତବ । କି ଉପର୍ଯ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷୟା
ଦେଲେ ବାବକ ବାବାମାନଙ୍କର ସୁରିଶା ଲାଇ ହେବ
ଏବଥା ବନ୍ଦକୁ ଶିକ୍ଷୟାରେ ଉତ୍ତରାଦି ଦେଶରେ ସେହି
ଅନୁଷ୍ଠାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ଏହି ଉଚ୍ଚକଳାଙ୍କ ନୁ ଉପରେ
ଯାଇଥିଲା ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍ତ ମିଷନେଶ୍ୱରାନ୍ତେ ଉତ୍ତରାଦି ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ
ଲୋକାଙ୍କ ଶିକ୍ଷୟାର ପାଇଁ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଶୀଘ୍ରର ବନ୍ଦର
ବହୁ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଅଜ ଯେ ଭୁବନେଶ୍ୱରକେ ଠାରେ
ଏକାରେ ହୋଇଥାଏ ଏହା ସେହି ମିଷନେଶ୍ୱରକର
ବନ୍ଦକଳାଙ୍କ ଏହା ସହିର ଫଳ । ଏପର ନିଷ୍ଠାର୍ଥ ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ
ପାଇଁ ସେମାନେ ଅମ୍ବନେକ ଧନ୍ୟବାଦ ପାର ।
ସେମାନ୍କ ନିବନ୍ଧରେ ଏଥ୍ୟୋଗୁଁ ଅଜ ଅମ୍ବନ୍କେ
ସମସ୍ତେ ରଣ ।

ସେମାନେ ଅମ୍ବ ଦେଶାର୍ଥ ନିଜର ଶାର୍ଥ ଦ୍ୟାଗ ବର
ଅମ୍ବ ଦେଶରେ ଶୁଣିଶା ବସ୍ତ୍ରାର ନିମନ୍ତେ ଯଥାଧ୍ୟ ଯହ
ଓ ପରିଶ୍ରମ ବେଳ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରୁଥାନ୍ତି । ତଥାପି
ଉତ୍ତରାଦି ସବୁ ବୁଦ୍ଧରେ ଶୋଷା ବସ୍ତ୍ରାର କରିବ ପାବୁ
ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଏତେ କରି ସୁରା ଯେତୀଠାରେ
ପ୍ରବେଶ କରି ପାଦୁନ୍ଦାହାନ୍ତି ମୁଁ ମୋର କ୍ଷୁଦ୍ର ଶକ୍ତି ପ୍ରୟେଗ
କରି ସେଠାଠାରେ ଶୋଷା ବସ୍ତ୍ରାର ବନ୍ଦକା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାସାଦ
ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୋଷା ବସ୍ତ୍ରାର
ହେବା ଏହାନ୍ତି ଅବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏ ବିଷୟରେ
ସଦେହ ଜାହିଁ । କେହି କେହି ବବନ୍ଦ ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍ତ
ଲୋକାଙ୍କ ନିବନ୍ଧରେ ଶୋଷାର କରିବ କିମ୍ବା କରିବ ନାହିଁ । ରେଖା-
ପତା ନ ଜାଣି ସୁଜା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍ତେ ଉତ୍ତରାଦି ଅକର୍ଷମାନ
ପରବରତା ତତ୍ତ୍ଵ ପାରୁ ନିଷ୍ଠାରେ ? ସେମାନେ ଏରର
ଧନ୍ୟବାଦ କରିବେ, ପିଲାପିଲିକ ଖବର ବୁଝିବେ, ସେମାନ୍କୁ
ଲୋକାଙ୍କ ଶୋଷାରେ ଲାଇ ବଣ ।

କିନ୍ତୁ ଥରେବଳ ସୁର ପିତ୍ରରେ ବନ୍ଦର କର । ବୁଝି
ପରିବ ଯେ ଯାହା କାମ ଚାଲାଇବା ଓ ଯାହାରେ ଆଜି

ନୁହେ ଉଚିତବି ଅଣି ସହିତ ଦେବ ମାତ୍ର । ଯାଏଇ
ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକଟନ୍ତି ଆଜି ବସନ୍ତରେ ଦିନରୁଗୁଡ଼ିକ ପରିଗ୍ରାହ
ହୋଇ ଥାଏବ ନାହିଁ । ଯାଏଇ ସହିତ ନାହିଁ । ଯାଏଇ
ବେବଳ ଜାଗମାତ୍ର ହଂଗମା କରି କରିବି ଶୈଖରେ
ବୁଣିଲେ ଅବଶ୍ୟ କରିବିରେ ମନ୍ଦିରମୟ ଫଳ ପ୍ରପଦ
କରିବ ଏଥରେ ଅମ୍ବୋଧ ସନ୍ଦେଖ୍ ନାହିଁ । ମୋର ବିଦ୍ୟା
ଯେ ଅମ୍ବୋଧ ଦେଶରେ ସ୍ଥାନିକୀର୍ଣ୍ଣ ବିଦ୍ୟାର ଛେଳେ
ଅମ୍ବୋଧକର ଅର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ଓ କୃତ କାରେ ମେ
ଏହାରୁଥିବ ପରିକର୍ତ୍ତା କାହାରୁକୁ ଏହି ବିଦ୍ୟାର ନୁହେ
ମୋର ଅପା ଯେ ସ୍ଥାନିକୀ ବିଦ୍ୟାର କ୍ଵାଣ ଅମ୍ବୋଧକର
ବୁଝ ଶାନ୍ତିମୟ କୁଠାରରେ ପରିଶର ହେବ ଓ କୁମାରେ
ଅପାଣିଘ ପୃଥିବୀ କଳ୍ପନାକୁ ନିରଜ ଶିଖି ଓ ସମ୍ମାନ
ପ୍ରକାଶରେ ପିଲାଧନଠାରୁ ଗନ୍ଧବ୍ୟ ପଥରେ ଚଳାଇ
ପାଉବେ । ବିଦ୍ୟାରୁ ଯାଇ ସବୁଥିମେ ଇଂରେଜ
ମହାକାମାନଙ୍କର ପାଞ୍ଚମୀ ଜୀବବ ଦେଖି ମେ ମର ମୁଦ୍ର
ହୋଇଗଲା ଏକ ମୁଁ ମନେ ମନେ କବର ଯେ “ଯତ ମୁଁ
ଶୈଖବ କବ୍ଯାବୁ ଏହପରି ଯାରେ ବିଦ୍ୟାରୁ ତାହାରେଲେ
ମୋ ଜୀବନର କି ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବଥାନ୍ତା
ସୁଶିଳେତା ମାତା ଶୈଖବକାଳରୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ
ଯେଉଁ ଜାକ ବନ୍ଧ କରିବେ ସେହି ଜାଗନ୍ମତ୍ତିର ପିଲାମାନଙ୍କ
ରକ୍ଷଣ୍ୟ ଜୀବନରେ ମନେହର ଅନ୍ତର ଜୀବାନ୍ତିବ । କିନ୍ତୁ
ଦୂର୍ଭଗ୍ୟବଣଙ୍କେ ଅମ୍ବୋଧକ ଦେଶରେ ସେ ପ୍ରକାଶ କରିବ
ଟିକିବା କଟିଗେ ଅମ୍ବୋଧକ ଦେଶର ମାତାମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କ
ନୁହେନ୍ତି କୋଇ ମାତାମାନେ ଅମ୍ବୋଧକ ରକ୍ଷଣ୍ୟ ଜୀବନର
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁଭୂତି ହୁଅନ୍ତି ଯେଉଁ ମାତା ଅମ୍ବୋଧକ
ଆବନ ରକ୍ଷା କରିବାରୁ କରିବ ଥାନ୍ତି ସେହି ମାତା ଟିକେ
ଅଭିବ୍ରୁ ଅମ୍ବୋଧକ ପରିଶର୍ତ୍ତ ବାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ
ସେମାଟେ ଜାଣି ଶୁଣି ଅମ୍ବୋଧକର ମନ କଦାପି କରନ୍ତି
ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ପିଲାକ ରକ୍ଷଣ୍ୟ ଜୀବନର ଉବ୍ଦର ପାଇଁ
ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପର ବଢାଇବାର ହେବ ବିଦ୍ୟା ମାତା-

ଶୁନ୍ନାବଜ୍ଞା ଓ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଗୁରୁ ଏତେ ଆଶାନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ତାଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବନ୍ଧୁରେ ମୁଁ ଅଜ ବୁଦ୍ଧିମନଙ୍କ କହୁ
ବୁଦ୍ଧାକୁ ଅଧି କାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିମନଙ୍କ ଏକ ଯେଉଁ
ବନ୍ଧୁରେ ଶିକ୍ଷା ଛର କରୁ ଥାବୁ ଏଠା କୁ ଯାଇ
ଅମ୍ବାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁମନେ ମାତ୍ରକ ସ୍ତରାନ ଅସ୍ଵକାର
କୁ ଶୈଳ ଶୈଳ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଦେବାଗାର୍ତ୍ତ ପ୍ରକୃତ
ବୁଦ୍ଧାକୁ ସେହିମାନଙ୍କ ଅଜ କହୁ କହିବାପାଇଁ ମୁଁ
ତାକୁ ଅଧିକାରୀ କୁଣ୍ଡଳ କେ କାହିଁ କାହିଁ
କୁ ତାହା ଯେମନ୍ତ କଠିନ ମେମନ୍ତ ମୂଳକର । ପିଲ-
ମନ୍ଦିର କ୍ଷତ୍ର ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ବବନ୍ଧୁତାକ ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କ କର ସେ
କଶୁତାକ ଏଇରାବରେ ପରିଚାରିତ ବରିବାକୁ ହେବ
ଏ ସେମାନେ ସଂସାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ହର୍ବରୁତ ଓ
ନେତ୍ର ଭାବ ଦୁଇକ ବୁଦ୍ଧିମୁଖରେ ରଖି ଜୀବନପ୍ରତିମ
ବୁଦ୍ଧାକୁ ଅଧିକର ହେବେ । ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କ ମନେ କର
କାହିଁ ଯେ ଶୈଳ ଶୈଳ ପିଲକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ
ନିଷ୍ଠ କରିବା ଅଛି ସହଜ କଥା । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଉତ୍ସବକୁ
ପ୍ରେସ ଶିକ୍ଷାଦେବା । ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରଧାନ କଷ୍ଟକର
ମର୍ଯ୍ୟା । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଦେବାକୁ ହେଲେ ଅବଶ ସେ-
ମନ୍ଦିର ସଙ୍ଗେ ଶିଶୁ ହେବାକୁ ପଢିବ । ଏମନିକୁ ସୁଖ
ଫୁଲରେ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖିଲବାକୁ ହେବ ଓ ଏମାନେ
ମୁକ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ବକ୍ତ୍ଵ ବୋଲି ମନେ କର ଏମନିକ
କ୍ଷତ୍ର ବୁଦ୍ଧିମୁଖ ଦୁଇଖ ସୂଖ ମୟ୍ୟ ମମତ, ଅମେଦିତିମାଦ,
ଅନନ୍ତ ଅନ୍ତିମ ଭୁମି ଅଗରେ ଦୃଦ୍ୟ ଖୋଲ ଅନୁଭୂତି
ପରରେ ପ୍ରକାଶ କରିବେ । ଶିଶୁ ଉତ୍ସବକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି
ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଦେବା ଶିକ୍ଷାପ୍ରସାଦର ପ୍ରଧାନ ବର୍ତ୍ତନୀ ।
ଶିଶୁପ୍ରମୁଖରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସାଭାବିକ ଭାବ ଦୁଷ୍ଟଗୋଟିର
କ୍ରମ—ଯଥା ଅପ୍ରକାଶତା, କୌତୁଳ, ସରଳ ବିଦ୍ୟା,
ସବଳ କନ୍ଦଳାଶକ୍ତି, ପରିହାସ ପ୍ରେୟତା, ଅନ୍ତକରଣ କରିବାର
ମହା । ଏହିପରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବୁଦ୍ଧ ଶିଶୁମାନଙ୍କଠାରେ
ହେଲେ । ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଏହି ଭାବରେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୁଣ ବୋଲି ମନେ
କିମ୍ବା ଦୋଷ ବୋଲି ମନେ ବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଏହି ଶିଶୁତେଜ
ଯୋଗୁ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ତର୍ବା ଦେଖାଇଥାଏଁ ଓ
ବେଳେତେଜ ଲୋପ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଁ । କିମ୍ବା

ମାନେ ଯଦର ଏହି ଶୈଶ୍ଵର ବୃଦ୍ଧିଗୁରୁଙ୍କ ଉତ୍ସମ ଦରକୁ ଅଣି-
ବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ତାହାକୁଠେଲେ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ବକଳ୍ପରେ
ଆଜିର ଅନେମୟ ହେବ ଏହିରେ ସମେତ ନାହିଁ । ପଶୁଶା
ସାର ଦେଖା ଯାଇଥାରୁ ଯେ ସବୁ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତ
ଏହି ପ୍ରକାର ନୁହେଁ । କେଉଁ ଶୈଶ୍ଵରାରେ କେଉଁ ବୃଦ୍ଧ
ବିଶେଷ ପରମାଣରେ ଦେଖାଯାଏ, କାହିଁ ଠାରେ ଅଛୁ
ପରମାଣରେ ଦେଖିଯାଏ, ଏପରି ମୁକରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଶିଶୁର ପ୍ରକୃତ ଦେ ଦେ କଥି ପରୀଶାଲାରେତା ଓ ପଶୁଶା
କଥି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଶୁର ସ୍ଵରକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଶିଶୁକୁ ଯରଥ ପ୍ରୟୁକ୍ତ ରୂପେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ହେବ ।
କେଉଁ ପ୍ରକୃତକୁ ବଚାଇବାକୁ ହେବ, କେଉଁ କବକୁ
କବନ୍ଦବାକୁ ହେବ, କେଉଁ କବକୁ ଉତ୍ସଟକ କରିବାକୁ
ହେବ ଏତେବେଳେ ବିଶେଷରୂପେ ଅମ୍ବ ନ କରି ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ
ଶିକ୍ଷା ଦେବପାଇଁ ଅଗ୍ରସର ନେଇଲେ ସେ ଶିକ୍ଷା ଦୀର୍ଘ
ବଦାପି ପୁଣ୍ୟ ଫଳକ ନାହିଁ । ଶିଶୁ ପ୍ରକୃତ ପରି ଯେବୁପ
ଛକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବା ଅବଶ୍ୟକ, ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ବିଷୟ ଶିକ୍ଷା
ଦେବାକୁ ହେବ ସେ ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସମରୂପେ ଜୀବିବା
ଅବଶ୍ୟକ । ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେବେ ମନରେ
କରନ୍ତୁ ଯେ ଟିକ୍କେସି ଟିକ୍କିବ ଲୋଖାପଢା ଜାଣିଲେ କିମ୍ବା
ଗେଟାଏ ହେଣ୍ଟି ପାଶ କରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ
ପାରିବେ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ କାହାକୁ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍ୟ-
ଜୀବିକ ରେ ଅମ୍ବମାନେ ଦେଖୁଥାଇଁ ଯେ ଭକ୍ତ ଜୀବିବା
ଅରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତାହା ଉତ୍ସମରୂପେ ଶିକ୍ଷା କରିବା
ଅବଶ୍ୟକ । ଏପରି ନ କରେ ତୁମ୍ଭର କୃତକ ସ୍ଥିର ପାଇଁ
ପାଇଁବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏ ଷ୍ଟେଚର ଦେଖାଯାଏ ଯେ
ଶିକ୍ଷକର କଣ କର୍ତ୍ତ୍ୱ, କି ଗୁଣ ସ୍ଥିରେ ଷ୍ଟେଚକ ଟାକ୍
ଫଳବତ୍ତ ହୁଏ, ଏକଷୟ ଗତିକ ଷ୍ଟେଚକ ହେବା ପରିବୁ
ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଦେଶରେ କେହି ବେଶି କିଛି ବାବୁନ୍ତି ନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ଏବେବି ବିଷୟ ଜୀବିବାର ସମୟ ବର୍ହମାନ ଉପରୁତ୍ତ
ହୋଇଥାରୁ ଏଥାପରି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିକର ଯୁକ୍ତ ପରିଅଛି ।

ମୁଁ ବିଜତର କଲେଜରେ ପଢ଼ିଥିବା ସମୟରେ ମୋର
ଜଣେ ସହିପାଠିକ ଅମ ଦେଶର ଟେଲିଆ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ
ପ୍ରବଳ ଧୀରଂଜନ ମେହି ସମୟରେ ଆନ୍ଦରୀ ସହ-

କପ୍ରଗାଳୀରେ ଶୈଷ୍ଯଧୀମନଙ୍କୁ ନିୟମ କରିପାଏ ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁ କେଉଁ ଗଣ ମହେ ଜଗତରେ ଶୈଷ୍ଯଧୀମନେ ଶୈଷ୍ଯ ଦେବାଗର୍ଭ ଉପନ୍ୟାସ ବୋଲି କବେଚିଛ ଦୃଢ଼ମ୍ଭ । ଏହାର ଉତ୍ସରଗରେ ସେ ଜହାଲେ ଯେ ଶୈଷ୍ଯଧୀମ ପାଶ କରି ପାରିଲେ ପିଲମନଙ୍କୁ ପାଇ ଦବା ପାଇଁ ଶୈଷ୍ଯଧୀମନେ ଉପନ୍ୟାସ କୋଲି କବେଚିଛ ଦୃଢ଼ମ୍ଭ । ଏହା ଶୁଣି ସମ୍ମତ ଖେଳି କେବେଳେ କରି ହସି ଉଠିଲେ । ଏ ନିବା ତାନ ପ୍ରତିଲାଇଟା ସେଠାରେ ଉପରୁତ୍ତ ଲେଜ୍‌ମନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କି ମୁଁ ମନ୍ଦିର ନାହିଁ । ଏଥାରୁ କିମ୍ବା ପାଇସ୍ତାନ ଯେ ଦେବକେ ଯେ ପାଶ କରି ପାରିଲେ ଉପନ୍ୟାସ ଶୈଷ୍ଯଧୀମ ନିୟମ ତାନ ନୂହେଁ ସେଥିପର ବିଶେଷ ଶୈଷ୍ଯ ଅବଶ୍ୟକ । ସେ ଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତିଲାଇ କପ୍ରକାର ତେବେ ପୂର୍ବେ ମୁଁ ସୁନ୍ଦର କରିଥାଏ । ଶିଷ୍ଟକ ପିଲକୁ ହୋଇଥି ବିଷୟ ଶିଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ପିଲା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ହୃଦୟମଣି ବିଷବା ଉଠିଲେ ଯେ ସେ ଶିଷ୍ଟର ମନରେ କପ୍ରକାର ରାବ ପ୍ରଦେଶ କରାଯାଇବାକୁ ଯାଇଥାରୁ ଓ ସେ ଯେଉଁ ଶୈଷ୍ଯ ଦେବାଙ୍କରୁ ଶୈଷ୍ଯ ନିମନ୍ତେ ଶୈଷ୍ଯମନଙ୍କ ମନରେ ଉପନ୍ୟାସ ଶୈଷ୍ଯ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥାଏ କି ନାହିଁ ଏବେ ଗରୁଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଶିକ୍ଷାକୁ ବାର୍ଷିକରେ ପଂଶର କରିବାଲେଗେ ଶିଷ୍ଟମନେ କି ପରିମାଣରେ ତେଜୀର ହେବେ । ଏହି ମାନସିକ ପ୍ରତିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଂଭାବରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଷା କି କରି ପିଲକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବିଟାଙ୍କ ଅଗ୍ରପର ହେବା ବଡ଼ାନା ମାତ୍ର । ଗୁରୁଙ୍କ ଉପଦେଶର ଅଶ୍ରୁକୁତ୍ତକ ପୁରି ପିଲକର କେବଳ ଦୁଷ୍ଟ ରହିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଗୁରୁ ଉପଦେଶେ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଦୁଷ୍ଟ ରଖି ପିଲକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବକୁ ହେବ । ଏହାର କଲେ ଗୁରୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତି ଶିଷ୍ଟମନଙ୍କର ମନ ସବ୍ଦି ଜ୍ଞାପନ ରହିବ ଶିକ୍ଷା ସାଥେ ପିଲମନଙ୍କ ମନରେ କି ସୀମ୍ୟ କରିବର କ୍ରେ ଓ ବୋଧଶକ୍ତି ଉପରୁ ଶକ୍ତି ଜ୍ଞାପନ କରାଯାବାକୁ ହେବ, ତାହା ହେଲେ ଶିଷ୍ଟକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସବ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ତରୀ ମଧ୍ୟ ଦେବରେତେବେ ଗଣ ସବ୍ଦି ଅବଶ୍ୟକ । ଶିଷ୍ଟକର ସବ୍ଦିବ ବିଶୁଦ୍ଧ ହେବ ଓ ଉଚ୍ଚତା । କେବଳ ଯେ ମହିନେ କଥା କରି ପିଲମନଙ୍କ

ମନକ ବୁଝିବ ଓ ଅନ୍ତରଣୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ
ପରିମାରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବିବେ । ୨୩୪ ଲୟାରେ ଟେଲେ
ଦେବି ପଢ଼ିବୁ ପିଲାମ ନକ୍ଷା ବୁଝିବିରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇସି କରି
ବାର ମୁଲିକୁଠ ପ୍ରଥମେ ଥିଯାକୁ ହେବ । ସେହି ଦିଆ
ମାଟିରେ ଯେଉଁ ବୁଝି ଯେ ତବ ସେ ଗଛ ତାଳପଥି ମେନ
କର୍ତ୍ତାଙ୍କିବ । ମାଟି ଦିଆର ଜାମ ଦେବି ଏହିନ୍ତା କାନ୍ଦିବା ଗା
ଯେବାକୁ ପୂର୍ବା ଯୋଗୁ ଯେ କୁ ସେ ଗଛ ହାରିପାତକ
ଶିକ୍ଷା ଦେବି କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଦେବିପ ଏହି ପ୍ରଦତ୍ତ ଏହି
କରିବର ଅଧିକାରୀ ଶିଖିମ କିମ୍ବା ଯେଉଁ ବିଷୟରେ
ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ହେବ ଶିକ୍ଷା ଦେବି ଦେବିକେ ଶିଖିମର
ଯେଉଁ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବର ଏ ସମ୍ବନ୍ଧ କାହା ସେ ଉପରିଗତିକି ଶିକ୍ଷା
କଲ୍ପନା ବନିରେ ସ୍ଵର୍ଗ କରି ଦେହର ସମ୍ବେଧନକି ଉପର
ଦେବ ପିଲାମ ନିକ୍ଷା ଫୋଧ କରିବାକାହିଁ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରମୁଖ
ହେବେ । ଶିକ୍ଷକ ନିଜେ ଶିଖିମାରେ ଗର୍ବଶା କରିବେ ଅର୍ଥାତ୍
ନିଜେ ଶିଖିମାରେ ନିମ୍ନରୂପେ ଅଧ୍ୟୟେନ କରିବେ । ୧୦
ନିଜେ ନିମ୍ନମିଟାଗରୀ ହେବେ ତ ହାତଚିଲେ ଶିଖିମର
ସହିତ ସହ ନୁହନ୍ତି କରି ଯାଇବେ ଅଜ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁ
ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ସବ୍ବ ଦରକାର ତ କା ସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ହାତମୁଖ
ଶିକ୍ଷାର ଫଳ ପିଲାମ ନଳିତାରେ ଥାରୁବା ଧାଇଁ ଅନ୍ତରେ
ସମୟ ଲାଗି ସୁତେରେ ପିଲାମ ନଳିକ ଶିକ୍ଷା ଦେବ
ସମୟରେ କରି ସହିଷ୍ଣୁତା ଦରକାର । କବ ଯି ଶାକିନ୍ତି
ହେବ ନାହିଁ, ଯତ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେବ ତାହା ଶିଖିମାରେ ମନ୍ତ୍ରି
କରିବିରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବ ।

ଅମ୍ବାନ୍ତକ ଦେଇର ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଅବଳମ୍ବନ ପରିଲକ୍ଷ୍ୟରେ ହୁଏ ସେ ଅଛବ ଦୂର କି ଦେବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଧୁନିକ ଦେଶରେ ମୁଗ୍ଧତା ହେବେ ନ ହେ ମୁଁ ବିଜ୍ଞାନରେ ଅନେକ ବାଜିକା ବିଦ୍ୟା ଲାଭ ଦେଖିଅଛି । ଧେଠେ, ଶିକ୍ଷୟେଷୀ ମାନେ କିପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଥାବା ମଧ୍ୟ ଦେଖିଅଛି ତାହା ଦେଖି ଅମ୍ବାନ୍ତର ବିଷୟ ଉଚ୍ଚ ଭାବେ ଅବଳମ୍ବନ ହୁଏଇଛି ଓ କର୍ଜରତ ହୋଇଅଛି । ଗେଟ୍‌ଏ ରାଜ ଶିକ୍ଷଣ ଅଧିକାରୀ ଗଣରେ ୨୦ ଜିଣ ଶିକ୍ଷ୍ୟଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟକ ପରିଶର୍କା କରି ପାଇନ୍ତି, ଏହା ମୁଁ ନିଜେ ଦେଖିଅଛି ।

ଅମୁମନ୍ଦ ଦେଶୀୟ ମହିଳା ମାନିକ ବିଷୟ କଟ୍ଟବ

ମୁଁ ରେ ଅମସ୍ତକା ବିରୁଦ୍ଧରେ । ଅମଦେଶର କଥା
ପାଇବା କାଳକ ବାଲକମାନେ ଭାବ ଆଗହନ୍ତିର
ପୂର୍ବତ୍ତି । ସେ ଆଗହନ୍ତି ମାତ୍ର ମୁଁ ମୁଁରେ ଭୁମିମାନଙ୍କୁ
ପାଇବ ଜାହିଁ, ମୁଁ ଦିନେ ଗୋଟିଏ କଦମ୍ବଲୟକୁ ଯାଇ-
ଏଇ । ମୋହଥା ଶୃଣି ସାର ସେଠାର ଗୋଟିଏ ୭ ବର୍ଷ
ପୁସ୍ତ ବାଲକ ମେଳ ଉପରେ ଠିଆହାଇ ମତେ ସମ୍ମା-
ନ କର କହିଲୁ “ଭୁମି ସେ ଦେଶକୁ ଫେରିଗଲାରୁ
ଭୁମି ଦେଶର ଶୈଖ ଶୈଖ ବାଲକ ବାଲକମାନୁ ଅନୁ-
କଳ କ୍ଷତ୍ର ହୁଦିଯାଇ ସେହି ଜଣାଇ ଦେବ ।” ମୁଁ ବର୍ଷମାନ
ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଯେ ଭୁମିମାନେ ସେହି କ୍ଷତ୍ର ହୁଦିଯାଇ ସେହି
ମୁଁ ମୋ ମୁଁରୁ ଶୃଣି ଅଜ୍ଞାଦିତ ହେବ ଏଥରେ ସମେତ

ମୁଁ ଏକ ମୁଖର ବିଲ୍ଲତର ଶିକ୍ଷାପ୍ରଶାଳୀ ପ୍ରଣାମ
କରି ଶେଷ କରି ପାଇବି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତା ବୋଲି ଝୁମେ-
ନାନେ କେତେ ମନେ ବରବ ନାହିଁ ଯେ ବିଲ୍ଲତର ଶିକ୍ଷା-
ପ୍ରଶାଳୀର ଶକ୍ତ ଭାବ ଅଣି ଅନ୍ଧକଳ ଏଦେଶରେ
ଥାର ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁବ କରୁଥାଏ । ତେବେ
ମୁଁ ଦେଶର ଜୀବିଗତ ଆଜୁର ବିଧବାର ଶୂନ୍ୟ ନାହିଁ,
କାଳ ଓ ପାର ବିବେଚନାରେ ବିଲ୍ଲତର ଶିକ୍ଷାପ୍ରଶାଳୀର
ଶିକ୍ଷାଜ ଏଦେଶରେ ରୋପଣ କରି ସ୍ଥାପିତା ବିଷ୍ଵରେ
ଅଗ୍ରଧର ହେବା ଥାଇଁ ମୁଁ କିନ୍ତୁକି କରିଥାଏ । ଏହିପ୍ରକାର
ଯେ ଦ୍ୱାରା ଅମ ଦେଶର ଓ ଅମ ସମାଜର ଅନ୍ତର୍ଭାବ
ହେବି ଏହା ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା । ଅନେକ ମନେ
କରୁଥିଯେ ଓଡ଼ିଶାର ଗର୍ଭମୁନ୍ଦର ନିଜ ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ
ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ନିକାନ୍ତ ନିରାଜ ।
କିନ୍ତୁ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ପଞ୍ଜାଗର ଅବସ୍ଥା ବିଶେଷରୂପେ
ଅଗ୍ରଧ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ସାଧ୍ୟ ଦେଇ ପାଇବେ ଯେ
ଶିକ୍ଷାମର ଅସ୍ଥବାଣି ଗୁହର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ରେଣ୍ଟି ପଢ଼ି ଜାଣନ୍ତି
ନାହିଁ କି ଓଡ଼ିଶାର ଏକାକୀ ସ୍ତ୍ରୀଲେବ ସାହିତ୍ୟ ସେବାରେ
ଅଶା ଜୀବନକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିଥାଏ । ସେନ୍ଦ୍ରପରିପୋଠୁ
ଶିକ୍ଷାଯାଏ ଯେ ଭାବର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ
ଜୀବନରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୋକାପାଳ ଜାଧିବା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ
ପାଥର । ଏହି ଯେ ପରିପରିପୋଠୁ ଯେ କେବଳ

ତାହା ମନେ କରିବା କୁଳ । ସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ କପର
ପ୍ରଣାଲୀରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଲେ ସେମାନେ ଉପୟୁକ୍ତା ମାତା,
ରଚିବା ବା କନ୍ୟା ହେବେ ସେହି ପ୍ରଣାଲୀ ବର୍ତ୍ତମାନ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଓଡ଼ିଶାର ଗୁରୁ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ନାହିଁ ।
ଅହୁର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ସରକାରୀ କାରିକା ବିଦ୍ୟା-
କୟ ହୁଏ ଏଦେଶର ଅର୍ଥବକ୍ଷମାନଙ୍କର ବିଜ୍ଞାପ ନାହିଁ,
କାରଣ ସରକାରଙ୍କ ହାତ ଯେଉଁ ପ୍ରଣାଲୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ
ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ଥାନିକ୍ ଦିଧ ଯତ୍ତାପଛି ତହିୟିବ ଗୁରୁତ୍ୱ-
ମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ସହାନୁଭବ ଓ ଆସ୍ତା ନାହିଁ । କାରଣ
ମୁଁ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦ୍ୱାରା ଦେଖିଥାଏ ଯେ ଫୁଲେ ଠାର
ଲୋକମାନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଧାରଣା କ୍ଷମ ଯେ ହିଂସକ
ହୁଇରେ ପଢ଼ିଲେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଜାତ ଯାଏ ଓ
ସେମାନେ ମଦ୍ୟାନ କରିବାକୁ ଶିଖନ୍ତି । ସେଥିଯୋଗ୍-
ଦ୍ୱାରା ଗୁରୁତ୍ୱମାନେ ସ୍କୁଲକୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଠାର ନ ସଲେ ।
ସେ ଭବ ବାଲକମେ ଦୂର ଦୋଇଗଲ । ସେହିପରି ଏ
ଦେଶର ଲୋକମାନେ ସ୍ଥାନିକ୍ ଓ ସ୍ଥାନିକ୍ତା ଏ ଦୁଇଟିକୁ
ସମସ୍ତାମୟେ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସ୍ଥାନିକ୍ତା କିମ୍ବା ର
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଥାନିକ୍ତ ପ୍ରକୃତି ହୋଇଥିବ ଏଥର
ଦୟ ମୁଁ ଅନେକ ରତ୍ନ ଗୁରୁତ୍ୱକଠାରୁ ଶୁଣିଅଛୁ । ସେ-
ମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷାଦେଇଲେ ସେ-
ମାନେ ଗୁରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଶିଶୁପ ଲଜ କରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ
ଅବଶେଷ ପ୍ରଥା ଉଠେଇବ : ଏ ଧାରଣା ଭାବୁ, କି ସତ୍ୟ
ତାହା ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କରୁଥିବ କରୁ ନାହିଁ । ଏ ଧାରଣା
କରୁଛି ସାର ଦୂର ହେବ ନାହିଁ । ଅଛଏବ ମୋର ଜଳ୍ପା
ଯେ ଦେଶର ସମସ୍ତାମୟେ ବୁଝି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖି, ଲୋକ-
ମାନଙ୍କ ସଂସାର ପ୍ରତି ଅତ୍ମା ଦେଖାଇ ପ୍ରଥମେ କାର୍ଯ୍ୟ
ଅରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେବ । ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ଗୁରୁତ୍ୱ-
ମାନେ ଦେଖି ପାଇବେ ଯେ ଶିକ୍ଷା ସାର ଅପାଶର ବାଲିକା-
ମାନଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଉନ୍ନତ ହୋଇଥାଏ ଓ ଗୁରୁତ୍ୱମାନଙ୍କର
ବନ୍ଧପରିଷ ସମ୍ପଦ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ପଥ ସରଳ ହୋଇପିବ ଦିଲ୍ଲୀ ବର୍ଷାନାମ ଏଥା ହୁର୍ମଣ ଓ
ବଞ୍ଚିତମୟ, ରମବାନଙ୍କ ଅଧାର କରୁଣା ଉପରେ ନିର୍ଭର
କର ସେହି ସବନିସ୍ତରାକୁ ସାଥୀ ରଖି ମୁଁ ଉତ୍ତରାବେ
ସ୍ଥାନିଶା ଦୟାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଭିଷର ହେଉଥିଲୁ ଓ
ଉତ୍ତରାବ କେନ୍ଦ୍ରମୁଳ ବଟକରେ ଗୋଟିଏ ବଦ୍ୟାକୟ
ପ୍ରାପନ କର ମୋର ଏହି ବୃଦ୍ଧିନିଷ୍ଠତ ବାସନାଗତକ
ବାର୍ତ୍ତରେ ପରିଶର କର ଉତ୍ତରାବ କେନ୍ଦ୍ରମୁଳ ଦୟାର
ମର୍ଜି ପଟ୍ଟାଇଲା ରବ କେ ଛି ଏହି କୁଣ୍ଡାଳୀ । ॥ ୫
ବେବେ ଫଳବତ୍ତ ହେବ ତାହା ବଗବାନଙ୍କ ଜଣା

ପ୍ରକୃତ ଓ ମନ ।

(୧)

ପ୍ରକୃତ ରୁ ଦିଇ ବହୁରୂପୀ
ନ ହିଁ ତେ.ର କିଶେଶକୁ କିଛି,
ଯେତେବେଳେ ଯାହା କହେ ମନ
ତା କାଆରେ ବଳ ହେଉ ଛି ହିଁ !
ଯେତେବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟକରେ ମୁଁ
କିପାଇଁ ନ ଧରୁ ହାତ ମୋର,
କିମ୍ବା ଲୁହଣକୁ ନ ହଟାଏ
ହୁମଦିଲ୍ଲୀ ଶିକିତ ଲେ ତୋର ?
ଯେତେବେଳେ ପୁଷ୍ଟର୍ ପ୍ରକୃତ,
ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବର ଅଜ,
ଶିତବାହୁ ଉତ୍ତର୍ଦ୍ଵୀ ଭାତାରଣ
ହିଁ ହିଁ ବରି ହେଉ ଯାଇ ଶକି ।
ବିକ୍ରି ଯେବେ ତାତି ଉଠେ କେବେ
ପ୍ରେମ ଧର୍ମ ହୁଏ ବହୁରୂପ,
ପ୍ରକୃତ ରୁ ହୋଇ ରକ୍ତମୟ
କାମନାର ନ ଲୋତୁ ମରଣ ।
କିନ୍ତୁ “କୁ ଯା ବଳୁଅକୁ ନର
ଅଗନ୍ତୁ ମୁଁ ଅଛୁ ତାହା କର,

ମୋହ ଦେଖା ଦେଖି ଗତ୍ସୁଗେ
କଲେ ହୋ ଦେବେ ଦେବେ ତଳ,
ତମର ଅନ୍ତର କାହାଣୀ
ଦେବେ ପ୍ରତ୍ଯେ ଅଛୁ ତା କର୍ତ୍ତିକ ।”

(୨)

ଉଦ୍‌ଦେଶ ବାରଣ ଫାଶେ ଯେତେ
ଅତ ମୁଁ ଯବୁର ଉଥାରେ
ତୁଳନ୍ତ ପ୍ରକାଶ ଶିଖା ମଧ୍ୟେ
ପଢି ଯାଏଁ ପଢିଲ ପ୍ରକାରେ ।
ମହାମୁଗ୍ନ କୁଳଗମ ପର
ହୁଏ ରନ୍ଦୁଜୀବ-ପ୍ରେତିଗତ,
ସତୀର ମୋହତ ବୁରଗମ
ପର ବ୍ୟାଧ କାଗ୍ନୀରେ ହତ ।
ଲମ୍ପଟ କପଟ ବାଣୀ-ମୁଗ୍ନା
ବସରଳା କୁଳବାଳା ରଳ
ଅପରମ୍ପ କର ଅନନ୍ତା—
ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟେ ବଲବଳେ ଜଳ ।
ଅନାଭାଲେ ତୋ ମୁଖେ ପ୍ରକୃତ
ଦକ୍ଷଜନୋତିର ଗମୀରତା
ଧର, ଦେଉ ତନ୍ତ୍ର-ଉପଦେଶ
ବହୁ ପୁଣି କେତେ ହତ ବଥା !
ବହୁ “ଅରେ ଅଞ୍ଜନ ମାନବ
ଅସାର ସଂଶାର ସୁଖ ଲାଗି
ଅଗପତ୍ତ ନ କଣ୍ଠ ମୂଳ,
କୋହିଲ୍ଲ ରୁ ଦେବେ ହୁଅଖରଗା !
ନ ଦେଖିଲୁ ତୋହ ଅଗେ ଦେବେ
ମହାଜନ ଶତ ଦୁଃଖ-ପଥ
ବେଳୁଁ ନିର୍ବାଚ ପନ୍ଥା ଲେତ
ତଳାଭାରେ ସଙ୍ଗବନ-ରଥ ।
ଦେଖ କୋଟି କୋଟି ସୁଦୃଢ଼ାନ୍ତ୍ର
ଦେବେଶ୍ଵରେ ହୋଇଥିଲୁ ଦେଖା,
ପାର ପାର ଅନ୍ତର ଉତ୍ସୁକ୍ତ

(୩)

ଯେତେବେଳେ ଯାହା ମୁଁ ବରଲା
ସେତେବେଳେ ସେହି ତା ସରଳ,
କଲେ ଏହି ଅର ଦବ ଦିନ
ଚକୁଆଛି କୁହାତ୍ର ମଣ୍ଡଳ ।

* * *

ତଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୁଭଶାଳ ହୁଏ
ଜଗତରେ ସବେ ସାଧୀ ସଥି
ଅନ୍ଧାରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗରେ ଦେଖି
ଦୁର୍ଲଭରେ ପଢ଼େ କଷ୍ଟ ଅଛି ।
ଏହିଥର ପ୍ରକୃତ ଲେ ଦୁଇ
ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ଵ ଅଛି ବି ଶୋଭର,
ବେଳେ ଦର ମୋତୁ କେତେବେଳେ
ବି ପକାରେ ହେବ ମୋ ଗୋତର ।
ଯେଉଁ ଅତୁ ଶାନ୍ତ ଥାଏ ମେଘ
ସେହି ଅତେ ଧରୁ କି ଲେ ଛାତା

ମନସାରେ ଦୁଇ ମାରସର
ଅବସ୍ଥା ପ୍ରକୃତ ତୋ କଥା ।
ମନ ମୋର ବରେ ସବ ଦୟା,
ଦୁଇ ତାକୁ ନ କହୁ ଲେ କହୁ;
ଏତେ କହ ପ୍ରକୃତ ତୋହର
ଏ ବସବଣ ବେଳର ଲେ ହୁଏ ।
ଶୁଦ୍ଧ ମନ କର ଯାଏ ସବୁ,
ତା କଥାରେ ହଜର କୁ ମଥ,
ନିଜ ବିହେ ଯାହା ଯେତେବେଳେ,
ସହଧୂନ ବରୁ ତାହା ହଥା ।
ଦୁଇ ପଦ ହେଲେ ଅଗସର
ହୃଦୟ ନର ପତ ଯାଏ ତଳ,
କିମ୍ବା ତାକୁ ବେଳୁ ନ ତିଆର,
ହଠ ଦେଖି ବଞ୍ଚି ତାର ବଳ ।
ଯେତେବେଳେ କୁକାର୍ଯ୍ୟ ବରଳ
କିମ୍ବା ଝକୁ ନାହିଁ ତେଣ ମେର,
କିମ୍ବା ଶବ୍ଦ କାଷଳା ଅଳର ।

ଦୁଇତଥାଣୀରେ କାଳଦିନେ
ତାକପଥ କରେଲ ଯେବେ
ନରକର ଶାନ୍ତିଶାଶ
ବିଷନ୍ତ ସେ ତରୁଣିଷେ ତେବେ ।
ପାପଦୁମେ ହତାହଳ ଫଳ
ଫଳେଇ ପ୍ରକୃତ କଥାର
ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା କୁହୁ ମନବର୍ଷ
ତବ ତବ ତରୁମେ ବଜାର ।
ସାଧୁ ଜଳେ କନ୍ତ୍ର ପ୍ରକୃତ ।
ପର୍ମାତ୍ର ରେ ପକାଇଣ କରେ
ପକାଇ ଭାତାର ଗଢ଼ାକୁ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର ଶୁର ବିଧାନରେ ।

ଶୈତାନ

ପିତୃତଳୀ ।

(୩) ତ୍ରାନ୍ତପ୍ରୋତ୍ସ୍ଥା ।

ବାର୍ତ୍ତାନାନ ରୁଦ୍ଧାଶିଜନଃ ପାଶାରୁ ସାବଦା ॥
ଯୋଗଃ ସାର୍ପପ୍ରଦୂଷ୍ୟ ଶାତର୍ମ୍ୟ ॥ ମୋରସାବଦା ॥ ସମାସନ ।
ମହୀ ଶୁଦ୍ଧରକର ସେତ୍ରମଣ୍ଡ ଓ ଏତ୍ରାର ନାମକ ଦୁଇ
ପୁଣ୍ୟ ଧରେ । ଏତ୍ରାର ଜଳ ପୁଣ୍ୟ, ସେତ୍ରମଣ୍ଡ ଜାଳକ
ଶୁନ୍ନାନ । କିନ୍ତୁ ଦୁଇର ତାକୁ ପୁଣ୍ୟକୁ ଥାଳ ବରୁଥରେ ।
ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଥାନ୍ତରେ ରେ ଏତ୍ରାର ପିତୃତଳ ଉତ୍ସବପ୍ରକାଶ,
ଦେହାଙ୍କ ଅନ୍ତେ, ଏତ୍ରାର ପତ୍ରପଦ ଲେବ ବରୁଥରେ ।
ସେତ୍ରମଣ୍ଡ କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର ପାଇବ ଜାହିଁ । ଏହା ସେତ୍ରମଣ୍ଡକୁ
ଅସମ୍ଭ୍ୟ ବୋଧ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଏତ୍ରାର ଆକାଶ
ଧୂବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୂରମଣ୍ଡର ରକ୍ତପାତ୍ର ଅଶା ଜାହିଁ ।
ସେତ୍ରମଣ୍ଡ କପବାରେ ଏତ୍ରାରକୁ ବିନାଶ କରିବ, କ
ଉପର୍ଯ୍ୟରେ ସୁଖପଥରୁ ବିଶ୍ଵାକୋମ୍ପାନ କରିବ ଏହି
ବିଶ୍ଵ ଅନୁଷ୍ଠାନ ତାନ୍ତ୍ର କରୁଥିଲା । ମନସ୍ୟ କୌଣସି ମନ
କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଭାଙ୍ଗା କଲେ ତର୍ହିର ଉପାୟମାନ ସତଃ
ମନ ନାମରେ ଅସି ଉପସ୍ଥିତ ହେବ । ସେତ୍ରମଣ୍ଡ କବି ଏବଂ
ଉପାୟ ହୁଏ ବିଲ । ଦିନେ ଖଣ୍ଡେ କୃତମେ ପଦ ଲେଖିଲା ।

ଏମନ୍ତ କବରେ ପଥଖଣ୍ଡ ପାଠ କରିବାକୁ ଲଗିଲା ସେମନ୍ତ କି ପଢା ଏବଂ ସମୟରେ ପଥଖଣ୍ଡ ଦେଖି ଆପଣେ । ବନ୍ଧୁ-ଶଶ ପରେ ଗୁରୁର ଥୋରେ ଅର୍ଥ ଉପରେ ତୁଥିଲେ ସେତୁମ୍ଭେ ପଥଖଣ୍ଡ କବନ୍ଧୀରେ ଲୁଗର ଉଣିଲା । ଏଥରେ ଗୁରୁରଙ୍କ ମଜରେ ସନ୍ଦେହ ହେବାକୁ ସେ ଯେଉଁ ମଞ୍ଜୁ ପଥରରେ “କି ବିଷୟ ପାଠ କବୁଥିବ ?” ସ୍ଵେଚ୍ଛା-ମଞ୍ଜୁ ବହଳ “ବନ୍ଧୁ ନ ହି ।”

ତୁ—କୁ କାହିଁ ତେବେ ପଥଖଣ୍ଡ କେବେ କରିବାକୁ କାହିଁ ?

ସେତୁମ୍ଭେ ବ ସନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଲା । ସେ କିମନ୍ତ ଦୁଃଖ ପଦ୍ଧତିର କର କହିଲା “ପିତା ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ, ପଥଖଣ୍ଡ ଅର୍ଥକିମ୍ବ ନିବଟିରୁ ଅର୍ଥାତ୍ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳ ପାଠ ବୁଝିଥାଏ ରହିବିଲୁ କିମନ୍ତ ଅପରାଧର ଦେଖିବାର ଉପସୁକୁ ନୁହେ ।” ଗୁରୁରଙ୍କ ବ ସନ୍ଦେହ ବୃଦ୍ଧ ଯାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ପରିଖଣ୍ଡ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ କିମ୍ବ କବରେ । କିନ୍ତୁ ସେତୁମ୍ଭେ ପିତ କ୍ଷର ବିଶ୍ଵାସ ଜନାଇବା ନିମନ୍ତେ କବର କହିଲା “ପଥଖଣ୍ଡ ଅପରାଧ ଦେଖାଇଲେ ମେତେ ଦେଖା ହେବାକୁ ହେବ ଏବଂ କ ଦେଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଦୋଷା ହେବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ପଥଳଶିତ ବିଷୟ ଅଞ୍ଚଳ ଦୂଷଣୀୟ ।” ଗୁରୁର କଳୁପୁଥାକୁ ପଥଖଣ୍ଡ କାଟିନେଲେ । କ ସୀଏ ସିରହେଲ କବି ପ୍ରେସ୍ ମନ୍ତ୍ରରେ, ଅନନ୍ତ ହେଲା, କିନ୍ତୁ କାଳେ ପେଟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସନ୍ଦେହ କରିବେ ଏହି ବୟସରେ କାହିଁ କାହିଁ ଦେଖାଇ କହିଲା “ବୋଧୁଏ ମୋହର ବୁଦ୍ଧି ପରାମାରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏତ୍ତାର ଏ ପଥଖଣ୍ଡ ଲୋକିଅଛିନ୍ତି । ଗୁରୁର ପଥଖଣ୍ଡ ପାଠ କଲେ । ପଥ ମର୍ମ ଏହିରୂପ.—ବୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ମାନ୍ୟ କରିବା ପ୍ରଥା ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ପ୍ରୟ ଯୁବକମାନଙ୍କ ପଥରେ ଅଞ୍ଚଳ କହିଲା କହିଲେ ଏହିପଥର । ସେଇ ସମୟରେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ସଂଘାରର ସୁଖ ଓ ଅଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଭୋଗ କରିବା ଉପରେ ସେହି ସମୟରେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ହିଁରୁ କହିଲ ହେବାକୁ । ବୁଦ୍ଧ ବ୍ୟସରେ ଅଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଲାଗ କଲେ କି ଫଳ ହେବ ? ବୁଦ୍ଧପିତା ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ କବୁଥିନ୍ତି ରାଜ୍ଞୀ ସହ୍ୟ ବିଦ୍ୟକ ନିବୋଧର କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ତାଙ୍କର

ଅତ୍ୟାବ୍ଧର କବୁଥିନ୍ତି କାହିଁ ମନେ କରିବ କେବଳ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ କବୁଥିନ୍ତି କୋର ଅତ୍ୟାବ୍ଧର ହେବାକୁ । ମୁଁ ଏହି କି ହତା କାହିଁକି କବୁଥିନ୍ତି ହୁମେ ସବ ମୋହର କବ ବିଦ୍ୟକ ତାହାହେରେ ସଜାର ଅର୍ଦ୍ଦକ ତୁମ୍ଭା କରିବ ।” ନିମ୍ବଗରେ ଏତୁମରର କୁଷର । ପଥ ବର ବୁଦ୍ଧକର ବୁଦ୍ଧିଲୋପ ହେବାକୁ । ଯେଉଁ ପୁରୁଷ-କିମ୍ବ ଚନ୍ଦ୍ର ବିଶ୍ଵାସ, ଯ ହାତୁ ପଥାପଦେଶା ଅପରାଧକାର ଶାନ କରିବି, ସେହି ପୁରୁଷ ଏହା ବିଦ୍ୟକ ସେହି ପୁରୁଷ ସହସ୍ରରେ ଏଷର ଲୋକିଅଛି ।

ଗୁରୁର ବସ୍ତିତ ହୋଇ ପଥରରେ ‘ଏଷି କିମ୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧ ?’

ସେ—ତାକର ହୃଦୟର ବ୍ୟସାର କୋଲା । କିନ୍ତୁ ମୋହର ବିଶ୍ଵାସ କିମ୍ବାକ କାହିଁ ?

ଗୁ—ଏହା କି ଏତୁମରର ହୃଦୟର ବ୍ୟସାର କୋଲା । କିମ୍ବ ହେବାକୁ ?

ସେ—ତାକର ହୃଦୟର ଅନୁଭବ କାହିଁ ?

ଗୁ—ଏହା କି ଏତୁମରର ହୃଦୟର ଅନୁଭବ କାହିଁ ?

ସେ—ତାକର ହୃଦୟର ଅନୁଭବ କାହିଁ ?

ଗୁ—ଏହା କି ଏତୁମରର ହୃଦୟର ଅନୁଭବ କାହିଁ ?

ସେ—ତାକର ହୃଦୟର ଅନୁଭବ କାହିଁ ?

ଗୁ—ଏହା କି ଏତୁମରର ହୃଦୟର ଅନୁଭବ କାହିଁ ?

ସେ—ମୁଁ ଅନୁଭବ କବୁଥିନ୍ତି, ପଥଖଣ୍ଡ କି ଉପରେ ରହିଛି ହୋଇଥାଏ ତାହା ଉତ୍ସମରୁପେ ନ

ଯହ ଏତ୍ତାର ପୁଣ ଜୌଗାର ଦଶଧାରା କରିବେ
କେ ପରେ ଅପଣକର , ମ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରକାଶ
ହେବ ତାହାରେ ଅଗଣ୍କୁ ନନ୍ଦା କଳିବ ହେବ କୁ
ହେବ ଏବ ଏତ୍ତାର ମଧ୍ୟ ଅଛ ଅଗଣ୍କୁ କରୁ
କରିବ ନାହିଁ ମୁଁ ଦ୍ୱାରା କର କହିଅଛୁ ଏତ୍ତାର
ଅଜଳକ କରିବେ ଆଜୁ କରିବ ନନ୍ଦାରେ
ଏଥି ଲେଖି ନାହିଁ କେବଳ ମୁଁ ଅଗଣ୍କୁ କହାଯି
ଦେବ ଉଠେ , ଦେବ ପଶୁଶା କରିବ ନିମନ୍ତେ
ଏହି ଲେଖିଅଛୁ । ଅଗଣ ଯଦି ଅନୁନ୍ଦ ହେବେ
ତାହାରେଇ ଆହୁ ସବ୍ୟ ପମ୍ପରେ ମୁଁ କାବୁ
ଏବନ୍ଧୁ ପଶୁରିବି । ଏ ଯାହା କହିବ ଅଗଣ ଅନ୍ତରୀ
ବଳରେ କହି ତହିଁ ସବୁ ଶୁଣିବେ । ତୋଷାହେନେ
ଆଗଣକର ସବୁ ସମେହ କୁର ହେବ ।

ଶୁଣିର ତହିଁରେ ସମ୍ମତ ତୋର ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ତରେ । ଏହି ସମ୍ବରେ ଦେବାର ଏତ୍ତାର ଅଧିକାରେ
ଉପାସ୍ତେ ହେଲେ । ତାକୁ ଦେଖି ସ୍ଵେତମଣି
ଫଳରେ ରଧୁ ଜାତହେଲ । ଶୁଣିରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏତ୍ତାରର
ଆଶାତ ହେଲେ ସବୁ ରହ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିବ କହି
ଶୁଣିମ୍ଭୁ ଏତ୍ତାରକୁ “ପରାମର୍ଶ ପିତାକ ସଙ୍ଗ ବୁଦ୍ଧର
ଶେଷବେଳେ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା ?”

“—ଗଢି ରହିରେ ।

ଶ୍ରୀ—ତାକ ସଙ୍ଗେ ଭୁବନେ କି ବର୍ଥାପକଥାକ ହେ ତଥାଲ ?

“—ହଁ ତାକ ନିକଟରେ ପ୍ରାୟ ଦୂର ଘର୍ମା ଥିଲ ?

ଶ୍ରୀ—ତାକ ବଥାରୁ ବି ଅକାର ଭାଗିବୁ ସେ ଅଧିକୁ
ହୁଏ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରକାଶ ହେଲା କି ?

“—କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ ହେଲ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀ—କବି ଦେଖ , କୁମେ କୌଣସି କାରଣବଣତଃ ତାକୁ
ଅଧିକୁ କରିଅଛନ୍ତି । ସେ ଦୂର ପୁଣ ରଗାନ୍ତର
ହୋଇଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଅନୁରୋଧ କରୁଅଛନ୍ତି , ତାକର
କୋଧ ଶାନ୍ତି ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ଦେଖାଦିପ
ନାହିଁ । ସେ ଏପରି କୃତିକ ହେଇଅଛନ୍ତି ଯେ
କୁମେକୁ ସନ୍ଦାର କଲେ ସ୍ଵାଧୀନ ତାକର ସେ କୋଧା-
କିଳ ପ୍ରାଚୀନ ହେବ ନାହିଁ । ନିର୍ମିତାନ୍ତର ପ୍ରୟୋଗଶଙ୍କା

ଶୁଣିବ । ଯଦି କ ହାରବୁ ଅହିବ ଅବଶେଷ ହୁଏ
ହେବେ ସମ୍ମୁ ହେବ ଅଟିବ ।

ଅହୁ କାମ ଶୁଣି ତେବେ କିମ୍ବା ହେବେ ।

ସ୍ଵେତମଣି ବହୁବୀ ଲଗାଇ “ଏହି ବିଦୃତ ଦ୍ୱାରା ନାହିଁ,
ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିଅଛୁ । କେ ଶୁଣିଅଛୁ ହେବେ ଶ୍ଵେତମାତ୍ର
କୁମ୍ଭୁ ହେବୁ ।” କେ—କୁମ୍ଭ ଏହି କି ହେବେ କିମ୍ବା
ଅନିଷ୍ଟ ଦେଖା କର ନ ହେବି । ଅବତ୍ମୁ ସ୍ଵେତମଣି କାରଙ୍କ
ହେବେ ସୁନ୍ଦର । ଏତ୍ତାର ତାକୁ ପନ୍ଥ ଦେବ ଗୁମ୍ଭେନ୍ଦ୍ରିୟ
ବୁଦ୍ଧିରେ । ସୁନ୍ଦର ଦ୍ୱାରା ଏହି କିମ୍ବା ଗରେ ।

ଧର୍ମ ସ୍ଵେତମଣି ଯେଉଁ ତୌଣିବ କି କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ପରିଷର ହେବୁ ଅସୁଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପଣେ ଏତ୍ତାର
ପାଶାର ହେଲେ ତାହାର ସରଳତ୍ତମ ବିଳକ ହେବାର
ସବ କବ ଏତ୍ତାରଙ୍କୁ ବୁକଷରୁ ହୁନ୍ତି ନୁହିଛି କରିବାର
ଅଛ ଏହି ଉପାୟ ଉଦ୍ଦରିବାର କଲା । ଏତ୍ତାର ନିକଟକୁ
ଯାଇ କହିଲୁ , କଲ , ଦୂରେ ଦୂରେ ସବର ପରାମର୍ଶ
ହେବାରୁ , ସୁରେ ଶାପ ଏହୁ ନ ପରିଚାଳିବା କର ।
କୁମ୍ଭ କର୍ମତ୍ତ୍ୱାକ ବିବୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି କିଥା କହିଅଛନ୍ତି କି ?
ସେ ଅଭ୍ୟବର୍ତ୍ତରେ ଏଠାରୁ ଅସୁଅଛନ୍ତି ” ଏତ୍ତାର
ବିଦୃତ ହେବ କହିଲେ , ମୁଁ ତ ତାକ ବିବୁଦ୍ଧରେ ବିକୁ
କହ ନାହିଁ ।

ସେ—କେବଳ ପିତା ଅସୁଅଛନ୍ତି । ଅଛ ବିଲମ୍ବ କର ନାହିଁ!
ଏ ଅମ୍ଭେ ଦୁର୍ବେ କପଟ ସୁର କରିବ । ମୁଁ କୁମ୍ଭର
ଅଧିକ ବରିବା ଅଭିନାୟିରେ ଅଛ ଉଶେଳନ
କରିବ , କୁମ୍ଭେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୀଷା ବୁଦ୍ଧାପାଦ
କର ଦେଖାଇ ଅଧିକୁ କରିବ ।”

ପୁଣ ପ୍ରସାଦମତେ ଶୁଣିର ଅଲୋକ ସେଠାରେ
ଅଧି ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ପିତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସ୍ଵେତମଣି ତାହାର
କର କହିଲୁ “ଅଧ ପିତାଙ୍କ ସମ୍ମନକ ଅଧ ।” ଏକ ପିତା
ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପିତାଙ୍କୁ , ଅଭ୍ୟବର୍ତ୍ତର କହିଲୁ
“ପିତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ !” ଏତ୍ତାର ଉଦ୍ଦରିବାର
ବିଦୃତ ପାଦରେ

ପରେ ଦ୍ୱୀପମଣି ନିକା ବାହୁରେ ଅସି ବନ୍ଦବର ରକ୍ତାତ୍ମ
ଦେଖିରେ ଏହାକି ସମ୍ମତରେ ଉପରୁତେ ହେଲା ।

ଶତ୍ୟର କୌଣସି ଅଂଶ ଦେଖଇ ର ପକ୍ଷରେ ନିବ୍ୟାଦ
ରହିଲା ନାହିଁ ଏହି ଜୀବିନ ଉକ୍ତାର ଅନ୍ୟ ଉପାୟୀ ଜ ଦେଖି
ଏକ ବୃକ୍ଷର କୋଟର ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହିଲେ । ପରେ
ଏହି ପାପ ଧରଣୀ ରିମ୍ବରକୁ ହେଲାକୁ କୋଟର ମଧ୍ୟରୁ
ବର୍ଣ୍ଣର ହେଲା ନିରାକାର ପରିପାଦ୍ୟ ବୁଝି ଡ୍ୟାଗଜିଟ ହେଲା
ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଫଟ୍ଟିଏ କମ୍ପୁଲାଇ ଟାଙ୍କର ଅଛାଦିତ କଲେ,
ଏବି କେଣା ଅନୁକୂଳ କର ଭାବୁଡ଼ିବେଶରେ ନଗରିକ ବିହ-
ର୍ଭାଗସୁ ଏକ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ଗମନ କଲେ ଏକ ସେଠାରେ
ଗୋଟିଏ ଚର୍ଚି କୁଠାର କିନ୍ତୁ ଶବ୍ଦ କର ଦିଲେ ମଧ୍ୟରେ କାଷା
କରିବାକୁ କଲାପିଲେ

ଶିଳେ ନ ତାଙ୍କ କର୍ମଚାରୀ ଲାଇ ଯେତୁ କର୍ମଚାରୀର ପ୍ରଗାଢ଼ ପିଛୁକୁ
ଓ ଧର୍ମଶ୍ରଦ୍ଧାରୁଙ୍କ ବିବରଣ୍ ଅବଗଠନ ହୋଇ ତ ହେଉଥିବା
ଆନେକ ପ୍ରକାଶା ଦିଲେ ଏବଂ ତ ହୋଇ ସବୁକାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରକାଶ
ଶ୍ଵାରଶ୍ଵାରୁପ ତାଙ୍କ ଏକ ଉକ୍ତ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କଲେ
ବିଷୟର କି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିଛି ।

(୪) ମଞ୍ଚାର୍ଦ୍ଦର କାନ୍ତାର ।

‘ଏହାରୁ କଥିଷ୍ଯମା କି ଯା କହଇଲା’

ତାବର ଦେଖସଂ : ମସଜେଇଂ ସେ ।'

ବଜା ଗିନ୍ନକୁ ପଥ ଲେଖି ଛାହିଁର ଉତ୍ତର ପାପି
ଆଶାରେ ବସିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ହମେ ନିଶାବସାନ ହୋଇଗଲା
କିଥାପି ଭେଦ ପ୍ରତ୍ୟାଗର ହେଲେ ନାହିଁ. ସେ ଅଥ ଅଧେଷ୍ଠାତା

ଦେଖି ରଗାନ ବୁଝିଲା ଯାଏ ବଲେ । ସେଠାରେ ଉପରିତ
ହୋଇ ଶୁଣିରେ କଳ୍ପି ତାମାତ କବ୍ୟ ମୂଳ ରଜଳାରୁ
ଶ୍ରୀରଙ୍କ ବୁଝି ମମଳ ଦୟାଥାନ୍ତେ, ସୁରବଂ ତାକୁ ମଧ୍ୟ
ବାଧା ହୋଇ ଶ୍ରୀରଙ୍କ ବୁଝି ପିବାରୁ ଦେଇ । ସେଠାରେ
ଉପରୁତ୍ତ ହେବା ମାତେ ଶୁଣିକାବକ୍ଷ ଦେଖି ତାକୁ ଅର-
ବାଦନ କଲେ । ବଜା କେବଳ ଦୁର୍ଗା ଦେଖି ରହିର
କାରଣ ପରିଚାରେ ଦେଖୁ, ତିଣି ନ ବୁଝିରେ ଉପରୁତ୍ତ
ହେବା ସମୟରୁ ଦେଇଛି ଯାନ୍ତେ କହି, କୌତୁକ
ତରସ୍ୟାବ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ବଲେ । ତାହା ଶୁଣି ବଜାକ ବୁଝିଯୁ
ଦ୍ୱା ହେବାକୁ ଲଗଇ, କୋଷରେ ଶବ୍ଦର ବଞ୍ଚିତ ହେବା ।
କିନ୍ତୁ ସେ ସମୟରେ ଅଥବା କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ
“ରଗାନ ବାହଁ?” ଦେଖି ବହିରେ ରଗାନ ଓ କର୍ଣ୍ଣିତ୍ୟାକ
ଉଦୟ ବୁଝି ମଧ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି । ବଜା କଳ୍ପିକାରୁ ଡାବ
ପଠାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ଅର୍ଥରେ ରଗାନ ଓ କର୍ଣ୍ଣିତ୍ୟାକ
ବିଷ ଭ୍ରମଣ କିନିତ କୁଣ୍ଡି ପିପୁଳ ଶବ୍ଦନ ଦୟାଥାନ୍ତେ, ବର୍ଣ୍ଣ-
ମାନ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ପାପକ କିନ୍ତୁ
ଏହି ଉତ୍ତର ପାଇଁ ଗଜାପତି ଭୁମଦୂର ହେଲା, କିନାମାତାର
ନିଦ୍ରା ଯେ କେବଳ କିପଟ ନିଦ୍ରା ବଜା ତାହାର
ଉତ୍ତମରୂପ ବୁଝି ପାଇଲେ ସେ ଅଥବା କୁଣ୍ଠିତ କେନ୍ଦ୍ର
ଶ୍ରୀରଙ୍କ ତାକ ବହିରେ “ମୁଁ କୌଣସି ବଥା ଶୁଣିବି
ନାହିଁ ଯାଏ ଏହିକଣି ସେମାନଙ୍କୁ ତାକ ଅଣ !” ନୋହିଲେ
ଶବ୍ଦନ କଷବ୍ରାରରେ ସଞ୍ଚାରନ ବର ସେମାନଙ୍କର ନିଦ୍ରା
କିନାମ କରିବି “ମୋହର ଛତିନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଅବଳମ୍ବନ
ମୁଁ କୁଣ୍ଠିଦିଅ !” ଶ୍ରୀରଙ୍କ ବୁଝି ମଧ୍ୟକୁ ମମଳ କଲେ । କିନ୍ତୁ
କଣାପରେ ରଗାନ ଓ କର୍ଣ୍ଣିତ୍ୟାକ ସେଠାରେ ଅର୍ଥ ଉପରୁତ୍ତ
ହେଲେ । କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ବରନ ମୋତନ ହେଲା ।

ଉଗାନ ବାହ୍ୟ ଅନ୍ତର ପ୍ରକାଶ ଦର ସଜାକ ଦିଲ୍ଲୀରେ
“ପିତଃ ଅପଶକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଅନନ୍ତର ହେଲା ।”
ବଜା ଦିଲ୍ଲୀରେ “ମୋହର ମଧ୍ୟ କଥାପାଇଁ ଦୂରେ ଅନନ୍ତର
ହୋଇଥାଏ । ନୋହିଲେ ଏହିଶିଳ୍ପ ଦୂର ମାତାପାତର
ଶକ୍ତି କବର ମଧ୍ୟରୁ ଅଣି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବବାହ ବନ୍ଧନ
ଦୂର ବିଦ୍ୟୁତ୍ । କିନ୍ତୁ ଉଗାନ, ଦୂର ଉଗାନର ବାହ୍ୟବାଣ
ବାଜ ପଞ୍ଚାନ୍ତର ନିର୍ମାଣ ମୋହର ଦୂରସରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ

ଶକ୍ତିକାନଳ ଶିତଳ କରିବ, ଏବଂ ଜାନାଇଲାକୁ ପରିପ୍ରାଣ
କରିବ । କିନ୍ତୁ ଉଗାନ ଗନାଇଲାର ପଥରୁ ସକଳ ବିଷମ୍ବୁ
ଅବଶତ ହୋଇ ପିତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କିପରି ବ୍ୟକ୍ତାର କରିବ
ଏବଂ ପିତାଙ୍କ କି ଉତ୍ତର ଦେବ ତଥାମୁଦ୍ବାୟ ପୂର୍ବାୟ ପୂର୍ବ
ପୁରୁଷଙ୍କ ଏବଂ ଭଜାକର କାରିରରକ୍ତେ ଶୁଣି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ
ଦୂରବା ଦୂରେ ଥାଇ ବରଂ ଭଗିନୀର ପଥକଲମନ କରି
ଦୂରରେ । “ପିତା ଚିରୀ ଅର୍ଜୁ ମୁଁ ଆଜାକର ଭଗିନୀ
ପ୍ରାୟ କର୍ଷଣ୍ୟ ପାଳନ କରିବାରେ କିଛି ମାତ୍ର ସୁତ୍ର କର
ଯାହାରୁ, କେବଳ ଅପଣ ତାକର ଗୁଣ କୁହଁ ପାରିବେ
ନାହିଁ । ଅପଣଙ୍କ ବୌଧି ପ୍ରକାର କହୁ ଦେବା ବା ଅପ-
ର୍ଜୁ ଅପଣାନ କରିବା ତାକର ଅଭିପ୍ରାୟ ନୁହେ । କେବଳ
ଅପଣକର ଅନୁତ୍ତରମାନଙ୍କର ଦୌରାଣ୍ୟ ଦମନ କରିବା
ଅମ୍ଭେ ସେ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ କରିବାକୁ କହି-
ପାରୁ । ତଥାର ବିବନ୍ଧ୍ୟରେ ଅପଣଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ହେବ ।
ଶୁଣ ବୃଦ୍ଧ ଦ୍ଵାରା ଅଛନ୍ତି, ଜୀବନ ଶେଷ ସୀମାରେ ଉପରୁତ୍ତ
ଅପଣକର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବପ୍ରାୟ ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।
ଯେଉଁମାନେ ଅପଣଙ୍କର ଅବପ୍ରାୟ ଉତ୍ସର୍ଗପଥ ପୁଣ୍ୟପୁରୁଷ
ତାକର ସାଥେ ଅପଣଙ୍କର ପରିଚିତ ହେବା ଉଚିତ,
ତାକର ଉତ୍ସର୍ଗାନ୍ତିକାରେ ଅପଣଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା
ନୁହିଛି । ଅତ୍ୟବ ଅନୁରୋଧ କରୁଥାଇ ଭଗିନୀଙ୍କ ଶୁଣିବୁ
ପଠ୍ୟାଗମନ କରିନ୍ତୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକାର
ଶୀର୍ଷାର କରିନ୍ତୁ ।” ଉଗାନର ଏହି ଉଚ୍ଚି ଶୁଣିକ କିନ୍ତୁ
ପରିଦେଶାନ୍ତିକାରେ ଦୀର୍ଘ ତାଳିକା ପ୍ରାୟ ଭଜାକର ଶୋକାନଳ
ପ୍ରକାର ପ୍ରକଳିତ ବରିଦେଲା । ଶକ୍ତି ଶର୍ଷ ଉନ୍ନତିହୋଇ
ଦୂରେ “ଉଗାନ ମୁଁ କଣ ଗନାଇଲ ପରିମଳରେ ନିଜିଜାନ୍ତ
ଥାର କହିବ ‘ବାର୍ଷକ୍ୟ ପ୍ରୟୁକ୍ତ ମୁଁ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇଥାଇ,
ଆ ବର ମୋତେ ଅନ୍ତ, ବୁଦ୍ଧ ଓ ଶିଖ୍ୟ ଦାନକର,
ଏହି ବର୍ତ୍ତିପକ୍ଷରେ ପଥର କହିବା କି ଶୋଭମ୍ଭୁ ?’”

—ବୁଦ୍ଧ ବାକ୍ୟ ବ୍ୟବ୍ୟ କରିବାର ଅନାବଶ୍ୟକ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଗିନୀଙ୍କ ଶୁଣିବୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କରିନ୍ତୁ ।

—ନା ଉଗାନ, ଅଜ ମୁଁ ସେଠେ କୁ ଧିବ ନାହିଁ । ସେ

ଅପଣାନ କରିଥାଇ । ସର୍ବ ପ୍ରାୟ ମୋହର ତୁଳ-
ସୁରେ ଦଂଶନ କରିଥାଇ ।

ଏହା କହ ଗନାଇଲାକୁ ନାନା ପ୍ରକାରେ ଅର୍ଥପାତା
କରିବାକୁ ଲାଗେଇ । ତାହା ଶୁଣି ଉଗାନ କହିଲୁ “ଅପଣ
ରଗମାର ଯେପରି ଅନିଷ୍ଟ ତେଣୁ କରୁଥାଇବି, ଦେଖୁଥାଇ
ଦ୍ଵାଧ ସମୟରେ ମୋହର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନିଷ୍ଟକାମକା
କରିବେ ।”

ଭଜା—ନା, ଉଗାନ, ମୁଁ କେବେ କୁମୁଦ ଅନିଷ୍ଟକାମକା
କରିବ ନାହିଁ । ଗନାଇଲ ପ୍ରାୟ ଭୁମେ ନିଷ୍ଠା
ନୁହେ । ତାହାର ଚକ୍ର ପ୍ରାୟ କୁମୁଦ ଚକ୍ର ଭିଷମ
ନୁହେ । ଭୁମେ ରହାଯୁବୁକ ମୋହର ଅନୁତ୍ତର
ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ କରିବ ନାହିଁ, ମୋତେ ଅପଣାନ
କରିବ ନାହିଁ । ସନ୍ତୁଜ ହୋଇ ପିତାଙ୍କ କିପରି
ଭକ୍ତି କରିବାକୁ ହୁଏ, କିପରି ଦେଖି କରିବାକୁ ହୁଏ
କିରୁପେ କୃତକତା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହୁଏ ତାହା
ଭୁମେ ବୁଝିଥାଇ । କୁମୁଦ ମୁଁ ଭଜାର ଅର୍ଥେବ
ଦାନ କରିବାକା ବିଷମ୍ବୁ ଭୁମେ ବିଷମ୍ବ ହୋଇ
ନାହିଁ ।

ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଗନାଇଲ ଆରି ସେଠାରେ ଉପରୁତ୍ତ
ହେଲା । ଉଗାନ ସହାୟ ବଦନରେ ଗନାଇଲ ସଙ୍ଗେ କର
ମର୍ଜନ କରି ମହାବାଦର ପୂର୍ବକ ତାକୁ ନେଇ ପାର୍ଶ୍ଵରେ
ବିଷାରିଲେ । ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଭଜାକୁ ଅପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଧ ହେଲା । ସେ
କର୍ମାମାନଙ୍କ ସମୋଧନ କରି କହିଲେ “ଗନାଇଲ ମୋହର
ଏହି ଶେଷ ଶୁଣ୍ୟ ଦେଖି ତୋହର କି ଲଜ୍ଜା ହେଲା ନାହିଁ?
ଉଗାନ, ତୁ ଏହାପିଣ୍ଡାକୁ ଶୁଣି କଲୁ ?” ଗନାଇଲ ବ୍ୟବ୍ୟ
ଭାବରେ କହିଲା “କାହିଁକି କରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ କଣ ଦୋଷ
କରିଥାଇ ?” ହିତାହିତଜାନଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯାହାକୁ
ଦୋଷ କହିବେ ତାହା କଣ ଦୋଷ ବୋଲି ଗଣ୍ୟ ହେବ ?”
ଏହା ଶୁଣି ଭଜା ଶାର ନିଶ୍ଚାପ ପରିତ୍ୟାଗ ପୂର୍ବକ କହିଲେ
“ହୁଦୟ, ବିଦ୍ୟ ହୋଇ ଯା ।”

ଏ—ପିତା ଅନୁରୋଧ କରୁଥାଇ, ଅପଣଙ୍କର ଅବପ୍ରାୟ
କାର୍ଯ୍ୟ କରିନ୍ତୁ, ଅର୍ଥେବ ଅନୁତ୍ତରକୁ ବିଦ୍ୟ
ଦେଇ ଭଗିନୀଙ୍କ ଶୁଣିବୁ ଗନାଇଲ କରିବୁ ଏକମାତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟ

ଶକ୍ତା—ଅର୍ଦେବ ଅନୁଦରକ ବିଦ ସ ଦେଇ ଗଜାଇଲ
ବୁନ୍ଦୁ ପିବ ? ଉମାନ ସେ କଥା କହ କାହିଁ
ବରଂ ବୁନ୍ଦ ଦୋଗା ଦେଇ ହିଂସୁ କୁନ୍ତକ ସଙ୍ଗେ
ଅରଣ୍ୟରେ କାଷ କରିବି, କିମ୍ବା ପ୍ରାନ୍ତ ଅସ୍ଵପତିକ
ପଦଚଳେ ପତି ଏ ଯାଏ କାବନଧାରଣୋପଯୋଗୀ-
ବୁନ୍ଦ ପାର୍ଥନା କରିବ ହୀନ ବୁନ୍ଦର କରିବ ତଣେ
ହେଲ କହିବ, କୁନ୍ତ ଦେଇ କାନ୍ତାରେ ବୁନ୍ଦ
ପିବ ନାହିଁ ।

୮—ଅପଶଙ୍କର ଯେପରି ଯାହା ।

୯—ଗଜାଇଲ, ମିଳିବ ବରୁଛି ମୋତେ ପାଗଳ କର
ନାହିଁ, ଅଉ ମୁଁ ଚୋଟି ବରକୁ ବରିବ ନାହିଁ ।
ବିଦାୟ ହେଉଥାଏ । ଅଉ ଚୋଟ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ
ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋହର ରକ୍ତ ମାପରୁ ତୋର
ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ । ତୁ ମୋହର କନ୍ୟା—ରୀ,
ମୋହର ଶଶାରର ବ୍ୟାପ—ମୋହର ଦୂଷିତ
ରକ୍ତର ଶତସ୍ବରୂପ—ନା ଗଜାଇଲ ଅଉ ତୋରେ
ତିରସ୍ତାର କରିବ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚିଯ ଏକ ସମ-
ପୂରେ ତୋରେ ରକ୍ତର ହୋଇ ଅନ୍ତରାପ କରିବାକୁ
ହେବ । ଯାହା ହେଉ ଅବକାଶମତେ ସ୍ଵଭବ
ସଂଶୋଧନ କରି ମୁଁ ମୋହର ଏକଶତ ଅନ୍ତରକୁ
ଚରକୁ ଦେଇ ଉଗାନ ଦୁଷ୍ଟରେ ରହିବ ।

୧୦—ଅପଣ ଏଠାକୁ ଅସେବେ କୋଳି ମୋଟେ ଜଣ ନ
ଧଳ, ସୁତରଂ ଅପଣକୁ ସଂଦର୍ଭନା କରିବା ନିମନ୍ତେ
ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଅଏ ନାହିଁ । ଉଗିଲା ଯାହା କହି-
ଅଛନ୍ତି ତହିଁ ପ୍ରତି କଷ୍ଟାତ କରିନ୍ତି । ସେ ଅପଶଙ୍କର
ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟି ଯାହା ଉଠିବ ବିବେଚନା କରିବେ
ତାହା କରିବେ, ମୋତେ ଅସ୍ଵକ କିନ୍ତୁ କହିବାକୁ
ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପରିଶ ଜଣ ଅନୁତରର ବା
ବିଶ ପ୍ରୟେଜନ ? ଏବେ ଅସ୍ଵକ ସଂଖ୍ୟକ ଅନୁ-
ତର ରଖିବା ଯେପରି ବ୍ୟସାଧିଷ୍ଟସର ବିପଦ-
ଜିନିକ । ଏକ ଗୁରୁରେ ଦୁଇ ପରିଶ ଅଧିନରେ
— ୧୮୭ ଆମର ପଠନ ପଠନ ପଠନ ପଠନ

୧—ଅମ୍ବାଜନକର ବୁନ୍ଦର ବ୍ୟାପ ଅପଶଙ୍କର ତାର୍ଯ୍ୟ-
ତତ୍ତ୍ବ କାହିଁ ?

୨—କାହିଁବ ତତ୍ତ୍ବ ନାହିଁ ? ତାହାଜେଇ ସେମାନେ
କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡ କଲେ ଅମ୍ବାଜନେ ସେ-
ମାନ୍ଦର ଶାସନ ହାତ ପାରିବା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ବିଶେ-
ଷୁଷେ ବିବେଚନା କର ଦେଖିପାଇଁ ହେ ଅସ୍ଵକ
ଅନୁତର ରଖିବେ ବିପଦ ପଢ଼ିବାର ସମ୍ଭାବ
ଅତିବିଧ ମୋହର ଅନୁଭ୍ରବ ଅପଣ ମେହ ବୁନ୍ଦର
ସଙ୍ଗରେ ଅଣିବେ ତହିଁର ଅସ୍ଵକ ବୁନ୍ଦକୁ ମୁଁ
ପ୍ରାନ୍ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

୩—ମୁଁ ବୁନ୍ଦମାନକୁ ସବୁ ଦ ନ କରିଥାଏ—

୪—ରାଜ ସମୟରେ ଦାଳ ବରିଅନ୍ତରୀ, ଅଉ ବିଦ୍ୱାନ
ବିଳମ୍ବ ହୋଇଥାଏ ରାଜ୍ୟ ନାହିଁ ହେଲ ଯାଇ
ଆଗ୍ରା ।

ଅଦୌ କିନ୍ତୁ ନ ଧବି ଅପଣା ସାମ ନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଧବା
ଭଲ । ଗଜାଇଲ ବଜାକର ଅର୍ଦେବ ଅନୁତରକ ବିଦ୍ୟା
ଦେବାକୁ କହିଥିବାକୁ ରଜା ଗଜାନ ଗୁହକୁ ଅଧିକରେ;
କିନ୍ତୁ ଉଗାନ ପଣେ ଜଣର ଅସ୍ଵକ ଅନୁତରକଙ୍କ ପୁରୀ
ଦେଇ ପାରିବେ ନ ହିଁ କୋଳ କହିବାକୁ ରଜା ନିରଜ ହୋଇ
ଭବିଲେ ଉଗାନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପଣା ଗଜାଇଲର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଅନୁତର : ଏକଗୁଣ ଅସ୍ଵକ ସୁତରଂ ପଣେ ଜଣ ଅନୁତର
ଦେଇ ଉଗାନ ଗୁହରେ ନ ରହ ପରିଶ ଜଣ ଅନୁତର ସହ
ଗଜାଇଲ ଗୁହରୁ ଯିବା ଉଚ୍ଚେତ ବିବେଚନା କରି ଗଜାଇଲର
କହିଲେ “ରୁ ପରିଶ ଜଣ କରି ଯେବି ଲୁମ ଦୁଃଖ
ପିବ ।” କିନ୍ତୁ ଗଜାଇଲ ସୁତ ପଞ୍ଚବର୍ଷନ କରି କହିଲେ ।
ଦେଖନ୍ତି, ପରିଶ ଜଣ ବା ଦଶ ଜଣ ବା ପାଞ୍ଚ ଜଣର ବିଶ୍ଵ-
ମାତ୍ର ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, ମୋହର ତହିଁର ସିଂହ ଦୁଃଖ
ଅନ୍ତରୀ ସେମାନେ ଅପଶଙ୍କ ସେବା କରିବେ ।”

୫—ଜଣେ ବାକି ଅବଶ୍ୟକ ?

୬—ହାୟ ! ଯେଉଁ ରଜା ଏକ ସମୟରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀ
ନିରାକାର ପଠନ ପଠନ ପଠନ ପଠନ

ପ୍ରତି ମାନ୍ୟତା ହୋଇ କହିଲେ ଅବଶ୍ୟକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ
କରିବା ଅଳାକଣ୍ଡାର । ସାମାଜିକ ଉଷ୍ଣକର ମଧ୍ୟ
ଆଶାଦନର ଅଭିଭୂତ ଆଉ କିଛି ଅବଶ୍ୟକ ହୋଇ
ଥାଏ । ମନୁଷ୍ୟର କେବଳ ଜୀବନ ଧାରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ,
ଯେତିକି ମାତ୍ର ଅବଶ୍ୟକ ତହିଁର ଅଭିଭୂତ ଆଉ କିଛି
କରନ ଦିଅ ତାହାରେଇ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପଶୁ ମଧ୍ୟରେ କିଛି
କରିବ ନାହିଁ । ପଶୁଆବନ ଯେଥିର ବୃକ୍ଷବ୍ୟ-
ପ୍ରଯୋଗ ମନୁଷ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟ ସେହିପର ବୃକ୍ଷବ୍ୟ ସାପେକ୍ଷ ।
କେବଳ ଶାରୀରି ଉତ୍ସାହ ନିମନ୍ତେ ବସୁ ଅବଶ୍ୟକ
ଏବଂ ତାହାରେ ଭାବୁ ବ୍ୟାପକ ନାହିଁ । କରିବା
କିମ୍ବା ବାହିକ ? ତାହାର ଶାର ଦୂର ହେଉ ନାହିଁ ।
କେବଳମାନେ, ମୁଁ ଅନ୍ୟ କିଛି ମାଗୁ ନାହିଁ । କେବଳ
ଶରୀର ଦିଅ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଧୈର୍ଯ୍ୟରେ ମୋହର ଅବଶ୍ୟକ । ମୁଁ
ଅନ୍ୟକୁ ବନ୍ଧ । ମୋହର ବୃକ୍ଷକିମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ସଙ୍ଗେ, ଦୁଃଖର
ମଧ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ହୋଇଥିଲା । ଯଦି ଶୁମ୍ଭମାନେ ଏହି ପିଣ୍ଡାଣ
ଦିନ୍ୟାକୁ ହୃଦୟକୁ ମୋହ କରୁଛରେ ପରିଚାଳନ କରିଥାଏ
ତେବେ ମୋହ ମଧ୍ୟ ବଳ ଦାନକର । ଯେମନ୍ତ କି
ପ୍ରସମନକର ଅଭ୍ୟାସର ମୁଁ ଅମ୍ବାନ ବଦନରେ ସହି ନ
ହେବେ । ମୋହର ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରୋଧ ସଞ୍ଚାର କରି-
ଦିଅ, ରମଣୀର ଅସ୍ତ୍ର—ଅଗ୍ରବନ ଦ୍ୱାରା ମୋହର ଗଣ୍ଠପ୍ରକାଶ
ଯେଥିର ସିକ୍ତ ନ ହୁଏ । ଦେଖ ପିଣ୍ଡାଣମାନେ, ମୁଁ ନିଶ୍ଚମ୍ଭୁ
ଏବର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା, କିପରି ଭାବରେ କଣ କରିବି
ଯାହା ବର୍ତ୍ତମାନ କହିଥାବୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯାହା କରିବି
ଯାହା ଦେଖି ଜଗନ୍ନ ଭାତ ହେବ ଶୁମ୍ଭମାନେ ମନେ କର
ଅଛି ମୁଁ କ୍ରମନ କରିବି, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ୍ରମନ କରିବି ନାହିଁ,—
କ୍ରମନ କରିବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ସ୍ଵରେ କିମ୍ବା କ୍ରମନ
କରିବା ପରିବୁ ମୋହର ହୃଦୟ ଶତ ସହୃଦୟରେ ହୋଇ-
ଥିବ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚମ୍ଭୁ ପାଗଳ ହେଲା ।”

ଏହା ବହି ରଜା ସେ ସ୍ଥାନ ପରିଦ୍ୟାଗ କରେ । ରଜା-
ଶରୀର ସୁଖ ସମ୍ବନ୍ଧ ସମୟରେ ଯେଉଁ ସମୟ ସେବା ଅନୁତ୍ତର-
ମାନେ ରଜାକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦେଖିବାର କରି ବସେଥିଲେ କିପଦ
ପରିବାର ପିମାରେ ପରିବାର ପରିବାର ପରିବାର

କିମ୍ବକ ସକଳ ବୃକ୍ଷକୁ କୁଛ ମଣି ରଜାକର ପଶୁପତିମନ
କଲେ । ତମେ ସନ୍ଧା ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ରଜା ଅନ୍ଧ-
ବାରକୁ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ତହିଁ ସଙ୍ଗେ, ପ୍ରବଳ ହାତୀ କୁଣ୍ଡ
ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ତମେ ବୃକ୍ଷବଗୁଣ୍ଡରେ ରଜାମାନ ଭାଷିବା
ଦିନରେ ଗାନ୍ଧିର ଓ ଉତ୍ସାହର ଅନୁମତି ପାର୍ଥନୀ କଲେ ।
କିନ୍ତୁ ଆଣ୍ଟିଷ୍ଟାମ କେ ତହିଁର ଜାର୍ମାଣ ନ କର ବ୍ୟାପକ
“ଯେ ଯେଥିର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ତାକୁ ସେହିପର ଫଳ
ଦେବାକରକୁ ଦେବ ।” ଶ୍ରୀକର ଆଉ କିଛି ନ କରି
ସେଠାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ଶକ୍ତିମାନେ ସାରବୁଦ୍ଧ କରି
ବୃକ୍ଷମଧ୍ୟରେ ଅମୋଦ ପ୍ରମେୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁଚତ୍ର ବିର୍କର ।

(ଶୁମ୍ଭମାନ)

ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଧର୍ମ ।

ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଧାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବିନିକୁଳୁପେ ଆସି
ଓଡ଼ିଆର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଦ୍ୟାରୁ ହେଉ ଅଛନ୍ତି—

ପ୍ରତ୍ୟୋଗ ପ୍ରମାଣ ସହିତ ଯଥାକ୍ରମରେ ଲେଖାଯାଉଥାଏ ।

୧ ଅର୍ଜ—ସେ ଦେବତାକୁ ଅର୍ଚୁତାରେ ।

୨ ଅର୍ଜ—ଶ୍ରୀପଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରଞ୍ଜନ, ଶ୍ରୀପଦ ସବୁ ଅର୍ଜିବି ।
ଗଣ ଦେବତାକୁ

୩ ଅବଧାର—ମର୍ଜନ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଅବଧିରର, (ଅବଧି
ପରିବାର) Digitized by srujanika@gmail.com

- * ୧ କଣ—(ପଦ୍ମଶିଳ ବରବା) କୁମା କଷ୍ଟ ଅଛି ।
 ୨ କଣ୍ଠ କମା କମ୍ବୁ—ସେ ରୟରେ କମ୍ବୁଅଛି ।
 ୩ ଫାନ୍ଦ—ବାଲକମାନେ ଫାନ୍ଦୁଅଛନ୍ତି
 ୪ ଶମ—(ସହ୍ୟ ବରବା) ଦେଖ ବଲେବେ ସାଥୁ ଶମର
ବଦା ।
 ୫ ଶର୍ମ—(ସୁବବା) ତଳ ଶର୍ମୁଅଛି ।
 ୬ ଜୀବି—ଜୀବି ଶର୍ମୁ—ସବ ଦୁଃଖ ଶର୍ମୁର ଦୁଃଖକବ ।
 ୭ ଖେଳ—ଗୋବିନ୍ଦ ଖେଳୁଅଛି ।
 ୮ ଗଣ—ଟଙ୍କା ଗଣୁଅଛନ୍ତି ।
 ୯ ଗମ—ସେ ବୁଝିବୁ ଗମିଲେ ।
 ୧୦ ଗର୍ଜ—ବ୍ୟାପ୍ତ ଗର୍ଜୁଅଛି ।
 ୧୧ ଗଳ—(ଗଲୁପବଶେ) ସବୁ ଜଳ ଗଳ ଗଳ
 ୧୨ ଗେଲ—ସାଧ ବେଶକୁ ତେଲିଲା ।
 ୧୩ ଘଟ—ଏତେ ଦିନେ ଆସି ସୁଖ ଘଟିଲା
 ୧୪ ଘଲ—ପଥ ଘଲୁଅଛି ।
 ୧୫ ଟେଣ—ପିତୁଳା ଚର୍ଚୁଅଛି ।
 ୧୬ ଜୟ—ମହି ଜୟୁଅଛି
 ୧୭ ରହ—ମୁଁ ରହି ରହୁଅଛି
 ୧୮ ରଜ—ଦିନ ଅଢ଼ ରଜୁ ରଜିଲେ ଏବଂ ରଜିଲା
 ୧୯ ରଙ୍ଗଳ—ହାତେ ନଢ଼ି ଦ୍ୱେଳି ପକ ରହିବେ । ପକର
 ୨୦ ଜନ୍ମ—ସେ ବୁଥା ଜନ୍ମୁଅଛି
 ୨୧ ଭୁଲି—(ଭୁଲଭୁଲିଲେ) ସମ୍ମ ଭୁଲୁଅଛି
 ୨୨ ଦଣ୍ଡ—ଟେକୁ ଦଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡିଲା
 ୨୩ ଦଣ୍ଡି—ଗଜା ଦୋଷାକି ଦଣ୍ଡିଲେ
 ୨୪ ଦଳ—ପାଗେ ଦଳିଲା ମୁଣ୍ଡ ନିଜ ସଙ୍ଗକୁ
 ୨୫ ଦହୁ—ରହୁ ଦହୁର ସିନ୍ଦା ବରହବନ୍ଦି
 ୨୬ ଦୀପ—ଚପଳ ଅବଳା ଦୀପି ଅମୁର ବ. ବ.
 ୨୭ ଦୁର୍ବ—ଦେବଦାରୁ ସୁଗନ୍ଧ ଶୀର ଦୁର୍ବର
 ୨୮ ଧୂର—ମେଧ୍ୟ ଧୂରୁ ଧୂରୁ ସେଇ ଧୂରାଶନ
 ୨୯ ଧୂନ୍—ଅଛି ଧୂନ୍ଦ ଅଛି ମଗଳ ପଟକ
 ୩୦ ନମ୍ର—ମିରେ ଗୁରୁକ ପାଦବରଶକରେ
 ୩୧ ପର—ବିହର ଭରୁ ସଙ୍ଗେ ହରି ହେଲା

- (ଅର୍ଥାତ୍ ବନ ପରେ ବନ୍ଦର ଶ୍ରୀ ପର ଶର୍ମୀ—)
 ପଠଂକ ରାତ୍ରି ପରେ ଗରିବ ।
 ୩୨ ପାଲ—ମାନ୍ଦିଷ ବିକ୍ରାନ୍ତ ପାଲକୁ ଯେ ପକି—
 ୩୩ ପାତ୍ର—(ସଂଖ୍ୟ ଉପବିଷ୍ଟ କମା ସମର୍ଥ ହେବ)
 ପାତ୍ରକ କି ଦୁଃଖେ ଏହି ପାତ୍ରଜୀବି ।
 ୩୪ ପାନ୍ଧୀ—ପାନ୍ଧୀର ସବ ହୃଦ ପ୍ରେ ଦୁଃଖ
 ୩୫ ପଢ଼—ପଢ଼ ବର୍ତ୍ତିବରେ ମର ଚଇଛି
 ୩୬ ପଦ୍ମ—ବଦନେ ଅଶ ଅ ବର୍ତ୍ତେ ଜନ୍ମ ବର୍ତ୍ତା
 ବଦାରୁରେ ରତ୍ନକାଳୀ ସୁରଷ ସେଇ ଟେ. ବ.
 ବୈଦେହୀଶବିଦାସରେ ଆମ୍ବା ଗର୍ବ ଅପରାହ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବ୍ୟାଧ ପରେ ଗର୍ବରେ ଏହି ଅଛି *
- ୩୭ ପଳ୍ଲୀ—ଏହି ଦିନେ ଏବେ ଦୁଃଖ ପଳ୍ଲୀ—
 ୩୮ ପଢ଼—ପଢ଼ିବ ମନେ ରଥ କଲେ ସାଧନ—
 ୩୯ ପନି—ବିହର ଅବଶ୍ୟାନ୍ତ ଜୀବ ନିର୍ଭବ ।
 ୪୦ ପଦ୍ମ—ବିନୁଅନ୍ତର ହୃଦ ପର ଆପନ ଦ
 ୪୧ ପଦ୍ମ—ବିଧ୍ୟ ଦ୍ୟା ଦ୍ୟା ପିନ୍ ନିର୍ଭାବ ମୁଗ—
 ୪୨ ପି.ବ୍ୟ.—ଅଳ କବ କଢ଼ କ ପ୍ରକ
 ୪୩ ପର୍ବତୀ—ମେଘ ବର୍ଷ ଅଛି
 ୪୪ ପରିଷ—ପରିଷକୁ ଭାଷାନ୍ତର ସୁନ୍ଦର ଭକ୍ଷିତେ
 ୪୫ ପରି—ହୃଦୟ ଦିନ ରଜନ୍ତି ହୁଏ
 ୪୬ ପରି—ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ମାନ ଭାବେ ନିରାପତ୍ତି କରି
 ୪୭ ପରି—(ମିଳ ସଗାମେ) ଭାଇମ ଜେ ମିଳ କର ପରି
 ସାଗ—
 ୪୮ ପାଞ୍ଚ—ଶୁଭକୁ ସମସ୍ତେ ବାଞ୍ଚି
 କେ ଦର୍ଶି ବାଲଶ ଭକ୍ଷିତେ
 ୪୯ ମନ୍ଦ—ମନ୍ଦିରେ ନାହିଁ, ଭାବା ଦୁଃଖ ଭାବିଲେ—
 ୫୦ ମନ୍ଦ—(ବିଲେଭାବୀ) ଦୟ ମନ୍ଦରୁ ମାର୍ଦବସି
 ୫୧ ମନ୍ଦୁ—ବୁଥା ଭମୁଅଛୁ କାହିଁକି ହେ ବର—

* ପ୍ରାମନ୍ଦ ଧୂପର ଦରେ ଅଧିନିବ ଅନେକା ଦୁଃଖ ଶାକୁମାର୍ଦବର
 କେବୁ ପରେବା ଅଛି ମାତ୍ର । ଦୁଃଖ କର ଦୁଃଖ କରିବ ଧୂପର
 ପ୍ରକରେ କରିବାର ଯୋଗିଥାଏ । ଯେହି କେବୁରୁର ଅନ୍ତରର ଧୂପର
 ପରିଷକୁ ଦୂରିତ କରିବାର ପରିଷକୁ ପରିଷକୁ

- ୨୦ ଯା—ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଶୁନ୍ଦର ପାଇଥାଏ—
 ୨୧ ଯାପ—ହେଁ ରହ ଦୂଃଖ କାଳ ଯାପିଲେ—
 ୨୨ ରଜନୀ ବା ରଞ୍ଜି—ଗଟିଲେ କାହିଁ, ସେ ମନ ରଟିଲେ
 ୨୩ ଯାନ—ଯାନୁଅକୁ ଧନ ଦେଶ ହତ ପାଇ—
 ୨୪ ରତ୍ନ—ପୂମନେ ପଣ୍ଡା ରଚିବ । ବ. ଚ. ମ
 ୨୫ ରତ୍ନ—ପୂମନେ ପଣ୍ଡା ରଚିଲେ କବ୍ରି ଟ—
 ୨୬ ରତ୍ନ—ରମନ ଯେବେ ମନ ଦଳକବଳ—
 ୨୭ ରତ୍ନ—ଅନ୍ୟପୁରେ ପ୍ରବେଶି ବୁଦ୍ଧରେ ରଣୀ ।

୧. ସମାୟଶ.

- ୨୮ ରୂପ—ପ୍ରେମପ ଦୟ ବୁଯାଇବ । ଶ୍ରୀ ସ୍ଵ. ନ ।
 ୨୯ ରତ୍ନ—ବଳେ ନନ୍ଦ କିବା ଅହା ଉପବଳ—
 ୩୦ ରୂପ—ଅମ୍ବର ବଥା ଶୁନ୍ଦର ରୂପିଲ କାହିଁ?
 ୩୧ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ବନ୍ଦୁଅନେକ କାଣ୍ଡ ମାତ୍ରରେ ରଖାଇ ।

୨. ସା ।

- ୩୨ ରତ୍ନ—କାର୍ଯ୍ୟ-ବର ନିଷ୍ଠେ ଲରଇ ଯଣ ।
 ୩୩ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଲପି କୁତ୍ତ ବାକି ଦିଅନ୍ତ ହୁଟି—
 ୩୪ ଲୁହ—ପ୍ରତ୍ରିତ ମତ ଧୂତ ସମ୍ପର୍କିବ ସମଳ କର
 ଲୁହିଲ । ବ. ଚ. ମ ।
 ୩୫ ଲୁହ—ଲୁହ ଅଛ ବର ହୋଇ ପାଇଁ ଯଶୋଦାକୁ
 ବ. ଚ. ମ ।
 ୩୬ ଶତ—ରାତ ଶପିଲେ ଛବୁବଣାକି ।
 ୩୭ ଶତ—ଗେର ମୟୁବେ ବସି ଶମ୍ଭିରୁ ମାର୍ଗ ଶମ୍ପୁଲକେ ।

ମେ, ଦୂ ।

- ୩୮ ଶାଖ—ଶାଖ ଯା ବିଦ୍ୱର ରଙ୍ଗଲାବା । ସଂ. ମାଳା ।
 ୩୯ ସୃଜ—ସୃଜ ଯହି ଶକ୍ତି ପୃଷ୍ଠମନୋହର । ଲେବା ।
 ୪୦ ଶୋଭ—ଶୋଭାପତ୍ର ବେଳେ ପୁରୀର ମଣିଷ—
 ୪୧ ସୁର—ତୋ ଜଳେ ସୁରରେ ରଜତ ଅପଣ୍ଠ ।
 ଲେବା ।
 ୪୨ ସହ—ସମପ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ସହିଷ୍ଣିଲେ—
 ୪୩ ସାଦ—ସାଦିକୁ ଅମୃତ, ଶାନ୍ତି ନ ପାଇଲ ରହେ ।
 ଲ. ସା ।
 ୪୪ ସୁର—ଉଦ୍‌ଦେଶ ଫଳ ସୁତର ସାଧୁପଦମ—

ଲ. ସା ।

- ୨୬ ସୁର—ସୁରରେ ପବଳ ଯେତେ ନିଶିଶୁଳ କବୁଳୁଳ—
 ଲବା ।

- ୨୭ ହୃଦ—ହେ ହୃଦୟାଷ୍ଟ । ନତ୍ୟାବ—

ତେବେର ଦ୍ୱାବରି ପ୍ରହଳ ବରବାବୁ ହେଲେ
 ବେଳେକେ ସଂସ୍କର ଧାରର (ଯାହାର ମନ୍ତ୍ର କାଳର ଦ୍ୱାବୁ
 ବୁଧ ହୋଇଥାରେ) ଗୁଣ ଓ ବୁଢ଼ି ହୁଏ । ଅତିବେ ଯତ୍ଥୁ
 ପ୍ରହଳ ଦ୍ୱାବୁ ସେଗତିବ ବିଶ୍ଵର ଭିନ୍ନାଭାବର ହେ ଦେଖାନ୍ତି;
 ଅର୍ଥର ପାଦିଣ ଦବାତାନେର ପଦ ଦୁଇ ହୋଇଥାନ୍ତି ।
 ଏପରି ତୁମେର ଅବାରର ଅବ୍ୟାପ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପଟୁ
 ସଂସ୍କର ଧାରୁ ମୁଲେ ବହୁବାବୁ ହେଲେ । ଏପରି
 ତୁମେର ସଂସ୍କର ବହୁବେ ମଧ୍ୟ ଅସମର ହେବ ନାହିଁ ।
 ୧ ଦୁଃ—ଦୁଃ—ଗମୀର ବନ୍ଦୁଘୋଷେ ସେ ପେବନର ।
 ମେ, ଦୂ ।

- ୨ ଦୁଃ—ଦେଖ ହୁ—ସତୀ ଅନନ୍ଦବାଜୀ କ ନେ ଥାରେ
 ବସି

ଶୌଭର୍ଯ୍ୟ ବାନକ ଜ୍ଞାନ ଉବଳୀ

- ୩ ପିତ୍ର—ପେଶ—ପେଶେ ଅରର ମେଦମାଂପ ବିଧା—
 ୪ ପ୍ରତ୍ନ—ପେ ପେ—ବୁଦ୍ଧି କେ ସର୍ବକୁ ପୋଷେଇ କିମଳ—
 * କୃଥ—କର୍ଣ୍ଣ—କର୍ଣ୍ଣର ଦନ୍ତକୁ ଦନ ଶତୀ ସମାନ—
 ୭ ମୁଦ—ମର୍ଦ—ମର୍ଦର ଉପିକୁଳ ବଦଳାବନ—
 ୮ ଦୁଃ—ଦୋଷ—ହେଉ ପତ୍ରେ ମୋର ବିଧଳ ଯତନ ।
 ନ ଦୋଷିତ ବେଳେ ସିରିର ସ ଧନ ।

- ୯ ବୃଦ୍ଧ—ବର୍ତ୍ତ—ହତସାଧନେ ଯାର ଚିତ୍ର ବର୍ତ୍ତ—

- ୧୦ କୁଳ—କୁଳ—କର୍ମରେ କୁଳେଗର ସୁଖ ହୁଅବୁ ତଳ
 ୧୧ ଶୁଭ—ଶୋଭ—ଶୋଭ କହେ ରକ୍ଷଣ ।

କ. ସମାୟଶ ।

- ୧୨ ଶୁଭ—ଶୁଭ—ଜାଣି ଜାଣି ବାଲର୍ପର୍ଦ କେ ଶୁର୍ଣ୍ଣ—

- ୧୩ ଶୁଭ—ଶୁଭ—ଶୁଭାଥାର ଜଳ ଜଳ । ପାଦତ୍ତ ।

* ଏ ହୁଲେ ଏହି ଧାରୁମାନର ବିଦ୍ୱରିକ ମାତ୍ର ବିଦ୍ୱରିଅଷ୍ଟ ।
 ଏହ ନିମ୍ନାସାରେ ଶକ୍ତ ପ୍ରସାଦରୁ ଅବାଳ ଧ ର ଜାଣି ବାରକେ ।

† ହୋ ଧାରଣିନ୍ଦ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ପ୍ରଦର୍ଶ କରେ—ଶୁର୍ଣ୍ଣ

ଅନେକ ମୁଠେ ସଂସ୍କତ ଧାରୁ ତେବେରେ ଅହଳକ
ବ୍ୟକ୍ତିରେ ହୃଦୟରେ ବୋଲି, ଯେଉଁ ଧାରୁ ସମ୍ମଗ୍ର କାଳର
କ୍ଷୟାଦିର୍ବିଜନ ପ୍ରତିଶ ବ୍ୟଥାରୁ ନ ସବୁ, ତୁମରୁ ବିଳାର
ପ୍ରତିଶରେ ସ୍ଵର୍ଗବ୍ୟବ୍ୟ ତୁମରୁ ବୋଧିବେଳ ନ ସବୁ ସେପରି
ସଂସ୍କତ ଧାରୁକୁ ତେବେରେ (କ୍ଷୟାରୁପରେ) ଚଳାଇବା
ଉପର ନୁହେ ।

ଯଥା ।

ନିମ୍ନ ନାମମୁର ମନ ଧୂନର ।

ବରତ୍ୟେ ଦେ ବେଳେ ମୁଠେ ବରତ୍—ମେ ଦୁ :

ଧାରୁରେ ଏ ପ୍ରକଳରେ (ଧନ୍ତ ବଲ୍ଲନେ) ଧୂଷ ଧାରୁମେ
ତଥେ ପ୍ରଭୁର ବର୍ଣ୍ଣମାନକାଳର ପ୍ରତାପୁ ଯୋଗେ ଧୂନର
ହୋଇଥାଏ । ଧନ୍ତ (ବିମା ଧୂଷ) ଧାରୁର କୁପରେ ସଂସ୍କତ
ଦୂରାକୁଶାରେ (ହାର୍ଦ୍ଦେଶ୍ମି—ସି—ଚନ୍ଦ୍ରକା) ସାଦଗଣରେ
ଶୁଭାନ୍ତ ଅଗମ ହେଉଥିବାରୁ “ଧୂନୋତି”, . “ଧୂନୋତି”
ନିମ୍ନାବ ପଦ ହୁଏ ।

ତେବେରେ ସେହି ନକାରର ପ୍ରତିଶ ସମ୍ମଳରେ କ୍ଷୟମ
ନଥକାରୁ ବିଶେଷତଃ ଉକ୍ତ ଧାରୁଟି ସମ୍ମଳକାଳର ବରକ୍ତି-
ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଶ ବର ପାରୁ ନ ସଥକାରୁ ଏପରି ପ୍ରେସ୍ଟୋଗ
ଚଳାଇବା ସଙ୍ଗର ବୋଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ପଦ ବହୁ “ଧୂନୋତିର
ବୈକୁଚିକ ପ୍ରାକୃତିପଦ ଧୂନୋତି କା ଧୂନୋତି ଅନୁକୂଳଗଣରେ
ଧୂନୋତି କହିଲେ କହିପାରିବକ ।” ତେବେ ସେହି ସ୍ଵାଦଗଣର
(ପୁଣି ଅଛୁଟଦିନ) ସୁନୋତି—ସୁନୀର ଭରତୀବ ପଦ ଚଳାଇ
ପାରିବ କି ? ବଦାତ ହୋଇ ନ ପାରେ । ଅତିବ ଏପରି
ଧାରୁର ବ୍ୟକ୍ତାର ଅନୁମୋଦ ।

ଦେଖା ମୁଖ ଜିଦୁର୍ବିଳ ଅବର—ବି, ଚ, ମ ୧୦ ଶବ୍ଦ
୧୧ ପଦ କ୍ଷୟର୍ତ୍ତ=ଅବ୍ୟାଶର୍ତ୍ତ—ସ୍ଵାଧାରୁର ପଦ ।

ସଂସ୍କତରେ ସ୍ଵାଧାରୁର “କ୍ଷୟ” ଅଦେଶହେବାରୁ

କ୍ଷୟତ ମନେଟ ହୁଏ । କହି— ଏହ ପଦକୁ ଅନୁକୂଳଗ
ବର କ୍ଷୟର୍ତ୍ତ ପଦର ପ୍ରେସ୍ଟୋଗ ବରାପରେ । ସାର୍ଥିଦେଇ
“କ୍ଷୟ” ଏହଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଧାରୁରୁପେ ପ୍ରତିଶ କରେ ମନ୍ଦ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଲକ କ୍ଷୟାରୁପ ସଙ୍ଗର ଓ ସୁଷ୍ଠୁକ୍ଷୟ ହେଲ
ଅଛି । ତେବେ ଏପରି ଅଥବା ଅବ୍ୟୋତ୍ତ କ୍ଷୟ ଏହ
ପ୍ରେସ୍ଟୋଗ ନ ପଲେ ବଅଳ ତେବେର ଅପରିଷେଖ
ଗୌରବର ହାତ ହେବ କି ? ତାହା ତ ବଦାତ ନୁହେ
କ୍ଷୟର ଚର୍ଚିବ ଅକ୍ଷୟରହିବ । ଅତିବ ଏବିର
ପ୍ରେସ୍ଟୋଗ କୁଣ୍ଡ ।

କେବେଳତେବେ ସଂସ୍କତ ଧାରୁ ଉପରଗରେ ସୁତ୍ର ଥିଲେ
ତେବେର କ୍ଷୟ ବରକ୍ତେବ ପ୍ରତିଶ କରାନ୍ତି—ଏପରି ପ୍ରକଳେ
ମନ୍ଦ ପାନେ ପାନେ ପୁଣେ ପୁଣେ ଓ ବୃକ୍ଷ ହୁଏ—

ଯଥା ।

୧ ପ + ଅର୍ଥ=ପାର୍ଥ—ପାର୍ଥିଲ (ପାର୍ଥନା ବଲ)

୨ ପ + ରହ୍=ପ୍ରର୍ହ—ଅଦରେ ପ୍ରେରନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବେଷ
ପାରେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କେ ।

୩ ପ + ଶାଳ୍=ପ୍ରଶାଳ୍—ଯପାତିର ଜାହିପାଦ ପ୍ରଶାଳିବେ
ଅମୁରିନ ନିଜଳାରେ— ଯ. କେ :

୪ ପ + ତର୍ବ୍=ପ୍ରତର୍ବ—ପ୍ରତରୁପାତ୍ର, ପ୍ରତ୍ବକୁଆକ୍ଷନ୍ତି ।

୫ ପ + କଟ୍=ପ୍ରକଟ୍—ପ୍ରକଟୁପାତ୍ର, ପ୍ରକଟାରଆକ୍ଷନ୍ତି

୬ ପ + ଲୁଚ୍=ପ୍ରଲୁଚ୍—ପ୍ରଲୁଚୁ କୋବଳଦେ ପ୍ରଲୁଚୁ
ରନ୍ । ମ. ଯା

୭ ଅ + କର୍ମ୍=ଅକର୍ମ୍—ଅକର୍ମୁଆକ୍ଷ (ଶୁଣୁଆକ୍ଷ)

୮ ଅ + କାନ୍ଶ୍=ଅକାନ୍ଶ୍—ଅକାନ୍ଶ୍ମିଲ (ରଙ୍ଗିଲ)

୯ ଅ + କମ୍ୟୁ=ଅକମ୍ୟୁ—ଅକମ୍ୟୁଆକ୍ଷ ।

୧୦ ଅ + ରମ୍=ଅରମ୍—ଅରମୁଆକ୍ଷ ।

୧୧ ଅ + ଲୋକ୍=ଅଲୋକ୍—ଅଲୋକୁଆକ୍ଷ ।

୧୨ ଅ + ସାହ୍=ଅସାହ୍—ଅସାହୁଆକ୍ଷ । କୁ

୧୩ ଅ + ଜାହ୍=ଅଜାହ୍—ଅଜାହୁଆକ୍ଷ ।

* ୧୨୦୧ ଦେଖାରେ ସେ ବରତରଥେ । ବାସିଲେ ଏ ଚଟିଲାଗର ବାହରେ । ମେ, ବୁ । ବାସିଲେ=ଜବାବ ପଲେ । (ବାସିଲାବେ) ବା-
ଧାରୁ ନିଭୟସର୍ବରେ ସହି ଲୋକେ ନିଜଲୋକେ, ନିବର୍ତ୍ତ ରତ୍ନାବ ପକ୍ଷ ଏକ କୁଳପର୍ବତୀ ପ୍ରତିଶ ପଲେ ବାସିଲେ । ବାସିଲୁ ରତ୍ନାବ ପକ୍ଷର ଏବଂ
ଏବା ଲୋକ ଭବାନୀର ଅବେଳ ଲୋକ ଲୋକ ଶାରୁପକ୍ଷରେ । ପ୍ରାପ୍ତ ବରତରେ ଏପରି ଦେଖାଯାଏ କାହିଁ । ଜବାବ ବରତର ଅର୍ଥ
ଦେଖାଇଲେ ନିଭୟସର୍ବରେ ବସ ଏବୁ ସକ୍ରି ହୋଇଥାଏ । ନିଭୟସର୍ବର ପକ୍ଷ ରତ୍ନାବ ଏପରି ନିଭୟସର୍ବରେ ଏବଂ “ପାପ” “ବାବ”

୧୦ ଅ + ହୃ=ହୃ(ହୃ ଅହାକେ ବୈଦନେ ତ; ଅହୋଗୁ-
ଥୁ ।

୧୧ ଅ + ଶ୍ଵ=ଅଶ୍ଵ—ନିଦାବେଶ ଅଛ ଅଶ୍ଵରେ ।
ଉ. ସା ।

୧୨ ଅ + ହୁ=ଅହୁ—ଯତେ ଅହର ପୂଜାପଳ ସୁମନେ ।
କବିତାବଳୀ ।

୧୩ ଅ + ଇନ୍ଦ୍ର=ଅଇନ୍ଦ୍ର—ଅଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରେମରୁରେ

୧୪ ଅ + ଶ୍ରୀ=ଅଶ୍ରୀ—ବିରତେ ଅଶ୍ରୀଷର ବୁଧନେ
ପ୍ରେସ୍ ।

୧୫ ଅ + ବୁ=ଅବୁ—ଅବରୁମଞ୍ଜ ନବପଞ୍ଚବ ଗହନେ
ମ. ଯ ।

୧୬ ଅ + ଦି=ଅଦିଶ—ଅଦିଶରେ ମୋତେ କର-
ବାକୁ ସେହି ସର୍ବୀ ଲାଭ ମନ୍ତ୍ରକ । ଯ. ବେ ।

୧୭ ବ + କଣ୍ଠ=ବକଣ୍ଠ—ବକଣ୍ଠାଶୁଆରୁ ।

୧୮ ବ + ଶ୍ରୀ=ବଶ୍ରୀ—ବଶ୍ରୀପାତ୍ର ।

୧୯ ବ + ଦୁ=ବଦୁ—ବଦୁ ବାରୁଆରୁ ।

୨୦ ବ + କର୍ମ=ବକର୍ମ—ବେମାଜୀର ମାଙ୍ଗ ଭାଗେ ମଥ-
ମନ୍ତ୍ର ବକରଇ ଦବ୍ୟ ଶେ କ— ପ ବ୍ୟ ।

୨୧ ବ + ହୁ=ବହୁ—ଲକ୍ଷ ଅମ୍ବକୁଣ୍ଡେ ବହରନ୍ତି ମୁଗୀ-
ପାଖତ ।

୨୨ ବ + ଇଷ୍ଟ=ବିଷ୍ଟ—ବିଲାଷର ବିକା ପାଦଙ୍କା ଚନ୍ଦ୍ର

୨୩ ବ + କହ୍ନ=ବକହ୍ନ—ପରତ ପବନେ ବକହ୍ନିଲ ପଢ଼ ।

୨୪ ବ + ଲପ୍=ବଳପ୍—ମୋ ଦୁଃଖେ ବଳପନ୍ତ ଗର
କାତରେ ମେ. ଦୂ ।

୨୫ ନିର୍ବୁ+ରିଶ୍ତ=ନିର୍ବିଶ୍ତ—ସୁଶି ସେ ସାତାକୁ ନିର୍ବିଶ୍ତ
ଅନାନରେ । କୁ. ପ. ସମାୟଶ ।

୨୬ ନ + ଶ୍ରୀ=ନିଶ୍ରୀ—ନିଶ୍ରେପିଲ ।

୨୭ ନ + ଥା=ନିଥା—(ସଂସ୍କୃତାନୁସାରେ ଧାର ହ ହେଲା)
ପ୍ରାନ ଜାଗି ଅବା ନିହିଥିଲ ତହିଁ କାମୁ କଶିଙ୍କିମା
ବାମ । ଯ ତେ ।

୨୮ ନ + ସୁଲ ନିଯୋଜୁ—ସୁଷାଧିକାରୀୟରେ ତୋତେ
ନିଯୋଜଣ । ଉ. ସା ।

୨୯ ନ + ବହୁ=ନିବହୁ—ସେ ନଗେ ନିବହୁତି କାନ୍ଦିମର

୩୦ ନ + ବୁ=ନିବାର୍—ବରେ ନିବାର୍କୁ ବରେର ମନ୍ତ୍ର-
ବ୍ୟଥ ପା. କ ।

୩୧ ଉତ୍ତର + ତୁ=ଉତ୍ତର୍—ବିଦେଶ ଦେଶରେ ଉତ୍ତରବ
କିମେଲୁ ହୋଇଥ ବେ, ହ ।

୩୨ ଉତ୍ତର + ତୁ=ଉତ୍ତର୍—ଉତ୍ତର ସେହି ପୁଣ୍ୟ-
ପୁରୁଷ—

୩୩ ଅନ୍ତୁ + ତୁ=ଅନ୍ତର୍—ତୁବ ସେ ବେଳ ଥାରେ
ଅନ୍ତରବ । ତରକ ।

୩୪ ଅନ୍ତୁ + କୁ=ଅନ୍ତକୁ—ସୁନ୍ଦର ଦେଖିଶେ କ
ଅନ୍ତର ତୋ ଲକେ ସୁନ୍ଦର ରଜତ ଶର୍ଷା,
ଦେଇବା ।

୩୫ ଅନ୍ତୁ + ମାତ୍ର=ଅନ୍ତମାତ୍ର (ମାତ୍ର ଥ ତୁର ଅର୍ଥ ବିଷ୍ଣୁ
ଦିମା ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବ ।) ବିବଦେଖି ଅଗ୍ରବାନି
ଅନ୍ତମାନି । ସଖୀଏ ଛତରେ ଅନ୍ତର୍ଘୂରେ ଅମି,
ସ, କେ ।

୩୬ ଅବ + ଗାହ୍=ଅବଗାହ୍—ତୁରତ୍ରେ ତେ ଅବଗାହ୍-
ଯ, କେ ।

୩୭ ଅବ + ତର୍=ଅବତର—ଧବଳ ଗଜାଦେଶ ଅବ-
ତରନ । ମେ, ଦୂ ।

୩୮ ପରି+ଗହୁ=ଅରଗହୁ—ନୂହପରି ଗହୁରୁଦେ କିପାହସ,
ଦେଇବା ।

୩୯ ସମ୍+ଅଗ୍ନ=ସମାଗ୍ନ—ସମ ଏ ଯେ ପାହ କର୍ମିଦ୍ୱୟ-
ଦେବ ଅଗ ଅଶ୍ରୁରେ ଉ, ସା ।

୪୦ ସମ୍+ଗମ୍=ସଗମ୍—ସରତୀଥିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତିଯହି ବଜାନ,
ଅବତୃତ ବାରିପଦା ଯାକୁ ଅଭିଧାନ, ଉ, ପା ।
ରତ୍ୟାଦ । *

ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଉପସର୍ତ୍ତିକ ସଂସ୍କୃତ-ଆରୁ ଓଡ଼ିଆର
ଦ୍ୟୁମାବର୍କିତି ପ୍ରହରି କରୁଥିବ ଗୁଲେ ଯେ ତାହାର
କୌଣସି ନିମ୍ନ ନାହିଁ, ତ ହା ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଯଥାଧ୍ୟ
ଗୋଟିଏ ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ବିଷ୍ଣୁକୁ, ତଳାର କେବାହି

ଶ୍ରୀକାରମ ।

ଶ୍ରୀସୁଧାରା ପଦାଳରେ ଯବନୋପଥର ତର-
ପର୍ବତୀଜ ମହାବନ୍ଦୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ମେ ଗଲିବୁଚାର ମଧ୍ୟରେ
ଏଥର କବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଯେ ଅତି ଅନ୍ତର ଜାଳ
ମଧ୍ୟରେ ମୋଗର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ତାହା ପ୍ରବରେ ଛବି-
ଖତ ହେଇ ଖୁଲଦଶା ପ୍ରପ୍ର ହେଲା । ଏହି ମହା ଉତ୍ସା-
ହର ମୂଳରେ ଅମ୍ବେମାନେ ଯେଉଁ ମହାମାତ୍ରର ହସ୍ତ
ଦେଖିଗାରୁଁ, ସେ କିମ୍ବର ଶିଶ୍ବା ଏବଂ ଧର୍ମମାତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଟେଷ-
ବିକୁ ଉଦ୍‌ବନ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ତାହା ଅଲୋଚନା କଲେ
ଦୁଇତଣ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପୁରୁଷଙ୍କର ଶିଥ୍ୟ । ସେଥିରେ ପଣ୍ଡାପତି
ଥିବାର ଦେଖ ଯାଏ । ନେହ୍ୟରେ ଜଣନ ଶିବ'ମାଙ୍କର
ଗୁରୁ ବିମଦ୍ଧ, ଅନ୍ୟ ଜଣକ ମହାବନ୍ଦୀର ତଥ ମାନୁନ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବକ୍ତା ଶୁକ୍ରାମଣ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭକ୍ତ ଶୁକ୍ରାମଣଙ୍କର
ଭକ୍ତିଗାଥା ମହାବନ୍ଦୀ ଦେଶରେ ସମ୍ପଦ ପ୍ରଗତି । ବୈଶୁ-
ଶାୟ ଭକ୍ତ ମଳ ମଧ୍ୟରେ ତାହାଙ୍କର ନାମ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହିତ
ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ଶୋଭନ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ରୂପରେ ଅର୍ଥକୁ ୧୮୮୮
ଆହୁରିରେ ପୁନା ନଗନ୍ତର ଅନ୍ତି ଦୂରବର୍ଷୀ ଦେହୁ
ନାମକ ଗ୍ରାମରେ ତୁଳାବୟମ ଜନ୍ମଗତି କରିଥିଲା । ତୋହା-
କର ପିତା ବନ୍ଦେ ଜାତିରେ ଶଦ୍ଵ ଏବଂ ବଣିଗ୍ ବନ୍ଦବ-
ସାୟୀ ଥିଲେ । ବନ୍ଦେଜାଙ୍କ ତିନୀପୁରୀ ମଧ୍ୟରେ ତୁଳାବୟମ
ମଧ୍ୟମ । ବୃଦ୍ଧ ବନ୍ଦେଜା ବାର୍ଷିକୁଣ୍ଠରେ ଶନ୍ତିଶୈୟ
ଜ୍ଞୟଶୁ ପୁରୀ ସାର୍ତ୍ତଜାଳ ଉପରେ ସାଂସାରକ ଜାର୍ଯ୍ୟକର
ନିଷ୍ଠ କରିବାକୁ ବସିଲେ ; କିନ୍ତୁ ତାହା ବସନ୍ତ କରିବା
ସାଂସାରକରଣୀ ପରମଭାଗବତ ସାର୍ତ୍ତଜାଳ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ
ହେବାରୁ ଅଗର୍ଯ୍ୟ ତୁଳାବୟମକ ଉପରେ ପୌଢ଼ିବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଜାର୍ଯ୍ୟକର ପଢ଼ି ହେଲା । ତେବେଳେ ତୁଳାବୟମକର
ବୟସ ସମ୍ମେଦଶ ବର୍ଷ ମାତ୍ର । ଏହି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ତୁଳା-
ବୟମ ପିତାମ ତାକର ସମ୍ମିଳିତ ସାଧନ ନିମିତ୍ତ ସଙ୍କଦା ସାଂସା-
ରିକ ବର୍ଷରେ ବ୍ୟ ପୁର ସଲେହେଁ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଛୋଟ
ଅନ୍ତରାଦରଳ ଲଖା ମର ଶାଶ୍ଵତ ବିନିମ୍ୟରେ ପରିଚାର

କଟୁକ.ବଜା ଦେଖିଲୁ ତଥାରେ ଯେ କହିତା କରୁଥିଲେ
ଏହିରୂପ ଦ୍ୱାରା ସମକର ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଅଂଶ ଆଣ
କାହିଁତ ହୋଇଗଲା । ଅନ୍ତରୁ ବଞ୍ଚିବସ୍ତୁଳ ରହିବାରେ
କୁଗାରୁ ଚାହାଇବ ତଥାରେ ବୈଶିଶ ପ୍ରହଶର ବ
ପେଟିବ । କିନ୍ତୁ ବାଲ ଉପରେ ଦୁଇମେବ ବୃକ୍ଷ ପିତାମହ
ଏବଂ କାହାରେ ଯୋଗ ଦିଲେ ଯୋକାନ୍ତର ପ୍ରମାଣ
କିମ୍ବା କେ ଏହି ଅବର ପରେ ଧର୍ମଯାଙ୍ଗ ତେଣୁ ସହେ-
ଦର ମଧ୍ୟ ତାରୁ ଶୁଣି ଅର୍ଥଯାଦି ଉବେଶରେ ବର୍ଣ୍ଣନ
ହେଲେ । ବୁଝୁ ଦୁଇମେବ ଶେବ ଉତ୍ସବର ଦୁଇ
ପ୍ରମାଣ ସୁନ୍ଦର ଏହିରେ ଶେଷ ହେଲା ନାହିଁ । ଏମ୍ବେଳିରେ କଂଶର ବର୍ଷ ବସ୍ତୁଫଳ କାଳରେ ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରେସ୍-
ତମା ଜେଣୁ ହାତକ ଅଜୀବନ ବିଛୁଦ ସଂପଦର
ହେଲା ଏବଂ ଚର୍ଚିର କିନ୍ତୁ ଫଳ ପରେ ଦୁଇମେବ ଏକମାତ୍ର
କଳାକଣ୍ଠର ପ୍ରେସ୍ତରନ ପୁଅକୁ ହସଇ ବସିଲେ । ଏହାର
ଦୁଇଖ ଉପରେ ଦୁଇଖ ଥେବାପରି ମାତ୍ର ଅସିଲା, ତାହା
ପଛେ ପଛେ, ପୁଣି ଯୋର ଦୁଇଶ ଏବଂ ଅନ୍ତରୁକୁ । ଏହି
ପ୍ରେସ୍ତରରେ ଦୁଇମେବ ଜୀବନର ଜତି ଏକାବେଳେକେ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଗଲା । ଯେ ସଂପଦ ରହ ସମ୍ପ୍ରଦୟ ଥାଏ ଅଶ୍ୟ
ବିପର୍ଦ୍ଦନ କରି ସବୁର ଗା ହେଲେ ଏବଂ ଏକମାତ୍ର
ଦେବିଗାନ ଅଣ୍ଣାପୂର୍ବକ ଶ୍ରୀରୋପାସନାରେ ତିକ୍ତ ନିରିକ୍ଷା
କଲେ । ତାହାକର ତିକ୍ତ ମହ ଶର୍ଷପୁ ରକ୍ତିଗଥା ବା
ଅରଙ୍ଗରଚନାରୁ ଉଛିଖିତ ଏକଶ ମାନଦ୍ଵର ମଧ୍ୟ ଅରାଜ
ନିଲେ । ପାଠକର ନକ୍ଷର ବୌଦ୍ଧବ ନିଷେଷ ଜନ୍ମ ମନ୍ଦ
ପଦ୍ୟର ବାଜଳ ଦୁଇଦରୁ ଉପର୍ଯ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ତେବେରେ
ପରିଗତ କରି ତଳେ ଲାଗିବାର କରୁଥାଏ:—

ମା ବାପକ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ପତଣ ସଂସରେ
ସହିଲ କେତେ ଯେ କଞ୍ଚକ କହିବ କାହାରେ?

ଧନମାନ ସମୟର ଦୁଇଷର ଗ୍ରାସେ
ଅନୁଅକ୍ଷରକେ ଶୁଣି ମଲ ଉପବାସେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶରମରେ ଶେଷେ ହୋଇ ମର' ମର'
ଦୁଃଖେ ଶୋବେ ସକାଳକୁଳ ହୋଇ ଜିର ଜ
ନ୍ତରଙ୍ଗରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ବାବୁ ହେଉଥାଏ

ଏଗାର ଦିନରେ ଅରମେଲ ସଂଖ୍ୟାର୍ଥନ,
କୁନ୍ତ ଅଧ୍ୟୟନେ ଚେତେ ନ ସ୍ଥଳକ ମନ;
ସାଧକର ଗୋଟି କେତେ ପଦିଶ ବଚନ
ମୁଖ୍ୟ ବହନ ତର୍ହୁ କହଣ ଯତନ ।
* * ଲଜ୍ଜା ଦୂର କର ଦେଇ ଶୁଭ ବର ଯାଶ,
ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣମୃତ କବୁଧୁର ପାନ ।
ପର ଉତ୍ସାହ ସଦା କହିବା କଷ୍ଟର
ଶରୀର ପ୍ରତି ମାୟା ଦେଇ ଦୂର କର ।
ବନ୍ଦୁର ଅନୁରୋଧେ ଦେଇ ନାହିଁ ବାନ,
ସଂଧାରର ପ୍ରତି ଅଜ ନ ରହିଲ ଟାଣ ।
ଅଗର ପରମର୍ତ୍ତ ନ ଥି ଶ୍ରୀବିଶେ
ସତ୍ୟ ଅସ୍ଥୟେର ସାଶି କରିଛି ମନେ ।
ସ୍ଵର୍ଗ ମୋର ଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର କହଣ ଶ୍ରୀବିଶେ
ରିଷ୍ଟରେ ଅଠଳା ଭକ୍ତ ବର ମୁଁ ଯାପନ ।
କବଳୁ ପ୍ରତିକ ଶେଷେ ସୁରନ୍ତେ ମୋ ମନେ
ଅଠଳ କଲ ହୃଦୟ ବଠୋବା ଚରଣେ ।
ନିଷେଧ ହୋଇଲ ଶେଷେ କହତା ଲଖକେ,
ବଢ଼ ଅଦର ଯେ ତର୍ହୁ ଆନନ୍ଦ ମୁଁ ମନେ ।
* * ତଳ ସେ ଯେ ଯହୀ ମୋର ମୁଲକ ଦ୍ଵିରଣ
ଭାଗ୍ୟ ମୋର ଲୋକ ମଧ୍ୟେ ଏତକ ଦୁର୍ଦଶା ।
ଭର୍ତ୍ତ ସେ ଜଗତେ ଯାହା ଗାଇ ଉପହାସ
ଗୋମେଷାଦ ଧନ ଧାନ୍ୟ ମରୁ ହେଲା ନାଶ ।
ଲେବ ଲଜ ନ ରଖିଲ ହେଲା ମୋ ମଙ୍ଗଳ
ଦୁମ୍କି ବିଲକ୍ଷି ବର ଜାବନ ସମ୍ମଳ ।
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରିପ୍ତ ପଂକ୍ତିରୁ ସ୍ତରିତ ହେଉଥାହିଁ ଭୁକ୍ତ-
ମୁହସ୍ତାର୍ଥମରୁ ବିଦ୍ୟାୟ ପ୍ରହଣ କର ଅଗେ କୁଳଦେବତା
ଠୋବା ବା ହିଂରକ ମନ୍ଦରକ ଯାଦି କରେ ଏବ
ଧୀରେ କହିବାଳ ରଜନ କୁର୍ରନରେ କାଳ ଯାପନ
ରେ । ଅନ୍ତର ଦେହ ଗ୍ରାମର ପର୍ମିମରତ୍ତା ଭଣ୍ଣାଶ
ମଙ୍କ ପାହାଡ଼ ତା କର ଅଶ୍ରୁମୋଦିତ ବାସସ୍ଥାନ କଳିତ
ହିଲ । ପର୍ଯ୍ୟେତ ପ୍ରତ୍ୟେତ ଘରୁପରକ ଭୁକ୍ତମ ଉକ୍ତ

ଅବାସ ଭଣ୍ଣାଶ ଶିଳ ଶେଖରକୁ ଗମନ କରୁଥିଲେ ଏକ
ସେଠାରେ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ଦିନ ଧ୍ୟାନ ଧାରଣାରେ ଅଛବିହିତ କରି
ସମ୍ବନ୍ଧ ସମୟରେ ପୁଣି ମନ୍ଦରକୁ ଅସି ଭଜନାଥ ପରୁ-
ପଲେ । ଏହପର ବନ୍ଦୁଦିନ ତାମ କି ରକ୍ଷଣ୍ୟ ଜୀବନର
ପାରମପଦ ଅଟିବିହିତ ହେବାକୁ ଲାଗଲ, କୁନ୍ତ ତଥିପି
ଭୁକ୍ତମର ଆବଶ୍ୟକ ଲାଗଲା, କିନ୍ତୁ ତଥିପି
ସୁମୁରେ ତାମକ ଜୀବନର ଗତି ନିର୍ମିତ ହୋଇ ଏବଟୋ-
ମୁଣ୍ଡ ହେଲା ଅଛି । ଏବଟ ନାହିଁ ଜାତିର ଭୁକ୍ତପର
ଦିଶମା ବସିରେ ଭୁକ୍ତମର ସ୍ଥଳରେ ଦେଖିଲେ ଯେ,
ଦାକାଗା ଜାମକ ଜଣେ ସାଧ ପ୍ରବୁଷ ତାଙ୍କ ନିବାଟରେ
ଅବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଚିତ୍ରନୟକୁ ଶିଳା ବେଳ ନିଜର ପଥ-
ଚିତ୍ପୁ ଦେଇ ତାମାକୁ ‘ଭୁକ୍ତମୁଣ୍ଡ ହର’ ଏହି ମହିମାରେ ଅଛିତ
କଲେ, ସେହି ଦିନଠାରୁ ଭୁକ୍ତମରକ ହୃଦୟଗ୍ରହି ଫେରୁ-
ଗଲ ଏବି ସମୟ ବନ୍ଦୟ ବିଶ୍ଵାର । ତର୍ହୁ ରକ୍ତ ମହାଅନ୍ତର
ଏବି ଶାନ୍ତିରସରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଗଲେ । ପେଟେ-
ବେଳେ ତାମାକର ଅନନ୍ତଜନିତ ସେହି ମହ ଭୁବରି
ଶ୍ରୁଦ୍ଧ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଭ ବୁଝ ହୋଇ ରହ ନ ଯାଇ
ଦେଶଶାରୁ କବତାରୁପରେ ଉତ୍ସିତ ହେଲ : ଏହି ଦିନ-
ଠାରୁ ଭୁକ୍ତମରକ ବବିହୁ ଶୁଭେ ହେଲ ଏବ ସେ ରକ୍ତ
ରାଶାତ୍ମକ ଅଭିନାଶରତନା ଅଭମୁଁ ବରେ । ଯେଉଁ ବିଶେଷ
ଘଟନାରୁ ସେ ସରସପାଦ ସେବାରେ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କର-
ପଲେ ତାମା କବିକ ମୁଖ ନିଃବ୍ରତ ନିମ୍ନୋତ୍ତର ଶ୍ରୀକରୁ
ପଞ୍ଚାତ ହେବ ।

“କାମ ଦେବ ପାତ୍ରଗୋ ଦେନ ସଙ୍ଗତରେ
ଦିକେ ଦେଖା ଦେଇରେ ମୋତେ ସେହି ସ୍ଵାନ୍ତରେ ।
ଅଦେଶ କଲେ ସେ ମୋତେ କୁକିଳା ରଚନେ,
ବୃଥା ଦିନ ନ ଯାପିଶ ପ୍ରଳାପ କରନେ ।
କୁନ କହ ଦେଲ ମୋତେ—ଗ୍ରୂଭ ସେ ବାଣୀ,
ହିଂରଗା ନିଳ ହସ୍ତେ ଧରିଲେ ଲେଖନୀ ।
ବହିରେ ପିଠେରେ ହାତ ରଘୁତାର ମୋର,
ଏବ ଶତ ବୋଟି ଶ୍ରୀକ ପୂରଣ ରୁ ବର ।
* * ଯାହା ହେଲା ପାଦ ତାମ ଶତର୍ଗ ସକଳ,

ତରଙ୍ଗ ଏହିପାର୍ଶ୍ଵ ଦେବ ଯୁଧ ସ୍ଥାନ,
ଶାନ୍ତି ସୁଖେ କଟାଇବ ଏ ମମ ପଦବା ।
ନାମ ଦେବେ ଦୂରାତାକୁ ପେଣିଲି ବୁଝନେ,
ନମ୍ବର ପ୍ରଭାତ ଏହି, ଗନ୍ଧ ମେଘ ମଳା ।”

କାମବେବ ମହାରାଜୁର ଅଳ କରିମାଜବ ମଧ୍ୟରେ
ଅନ୍ୟତମ । କାମବେବ ଏକ ତୁଳାରମବ ସମ୍ବଲରେ ମହୁ-
ପଥକୁଠ ବଜଳା 'ରକୁ' ଲୁଳାମୁଦ୍ର' ଗ୍ରହରେ ଲାଗିଥ ଆହୁ
ଟ୍ଟ, ମଜ୍ଜାଟ୍ଟ କବି - ମଜ୍ଜାବ ଶଫ଼ବି ହି ଅଭଗ ଉଚ୍ଚ-
କରେ କୁଟ ସଂକ୍ଷିଳ୍ପ ହେ ରଧିରେ; କିନ୍ତୁ ୧୯ ଖୋଟି
୪୯ ଲକ୍ଷ ଅଭଗ ରତନ ବଲାଇଶରେ ତାହାକ ମୁଣ୍ଡେ
ହେଉ । ବଧତ ଅଛୁ ଉକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟ ଧୂରଣ ବରବା
ନିର୍ମିତ ସେହି ପୁଣି ତମ୍ଭାନୁରରେ ତୁଳାରମଗୁପ୍ତେ ପୃଷ୍ଠ-
ବାରେ ଅବର୍ଦ୍ଦିତ ହେଲେ ତନ୍ଦନସାରେ ତୁଳାରମ
ଅବଶିଷ୍ଟ ପଞ୍ଚ କେଣ୍ଟି ଏକ ଲକ୍ଷ ୪୪ ହଜାର ଶ୍ରୀକ
ନିତନ୍ନା ବରଧାବାର କଥର ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁଳା-
ରମବ ରତନ ଅଛ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଅଭଗ ମିଳିଅଛି ।
କବି ଏହି ସମୟ ଅଭଗ ବଠୋବାକ ମନ୍ଦରରେ ବସି
ରତନା କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ମନ୍ଦର ଛତା ଅଭି ଗୋଟିଏ
ନିର୍ଜନ ପ୍ଲାନରେ ବଦିତା ରତନା କରିବାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରମଣ
ମିଳେ । ଦେହୁ ଗମ ନିରକ୍ଷବର୍ଣ୍ଣି ଉକ୍ତ ପ୍ଲାନଟି ବର୍ତ୍ତମାନ
'ତୁଳାରମ-ଅଶ୍ଵମ' ନ ମରଇ ଅଣ୍ୟାତ୍

ସେଇ ସମୟର କଥା ଉପରେ ବନ୍ଧୁତ ହୋଇଥାଏ,
ସେହି ସମୟରେ ମହାବାହୀନ ଦେଶରେ ଦୂର ପ୍ରକାଶରେ କିମ୍ବା-
ଭାବ ପ୍ରଭୁର ହେଉଥିଲା । କିମ୍ବା ଏହି କଥାକଥା । ଅର୍ଥାତ୍
ବିଷୟକ ପ୍ରାଚୀକ ବନ୍ଧୁତା ଏବଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନାବ ଏହି କଥାକଥ
ସାଥୀ ସମ୍ବନ୍ଧରୁଥେ ସାମ୍ବନ୍ଧ ହେଉଥିଲା । ତତ୍ତ୍ଵରଙ୍ଗକ
କବିତାର ମର୍ମ ସଙ୍ଗ ଧର୍ମୀଯବଦିଶ ଗନ୍ଧ ଦିଦିହାସାବ
ଶ୍ରେଦ୍ଧିଗଣକ ହୃଦୟଗମ କରାଇ ଦେବା ଏହି କଥାକଥା ର
ଉଦେଶ୍ୟ । ସଙ୍ଗାତ ଏହି କଥାକଥାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥମ
ଅଳ୍ପ । ସଥାବ ବିଜ୍ୟ ବା ପୁରାଣ ଦିବୁ ଯେଉଁ ସବୁ ଢେବା
ବା ବଢ଼ିଲ ପଠ କରନ୍ତି ତାହି ଶ୍ରୋଦର୍ବୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତର୍ଗତ
କରନ୍ତି । ଦୁଇବାମନ୍ଦର ବିଦ୍ୟ କେବଳ ଉଚ୍ଛଳରେ ନାହିଁ,

କରସବ । ଫଂମ ଭୁବାନେଶ୍ୱର ପଢ଼ିଲୁ ଉଚଳନ୍ତି ଦେଖିବା-
ଯୁଗେ ସବୁ ପ୍ରୟୁଷିତ ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ କୁ ଘରେଇ
ଏବଂ ଗୋଟିଏ ତାଙ୍କୁ ବାବୁଙ୍କ ସରଜତା ସହିତୁ ଝୋକ-
ନ୍ୟାତ ନ୍ୟାତ ଯୁଗେ ପଥେ ମା ଅମ୍ବଳ ଧରେ ପଦେଶରେ ମୁଗୁ
ହେଲା ରତ୍ନାର୍ଥ ଅନୁଭବ ପ୍ରକାଶ ଅର୍ପଣ କରି ସେମ କେବେ
ଦେଇ କୁବାବମକର ଦ୍ଵାରା ପଥେ ସେବା ଦରକାରୁ ଲାଗିଲେ
ଏପରି କି ହୋଇଥି ଉଚ୍ଛବ କୁତ୍ରଗ ପଥେ ର ତ ହାବ ସହିତ
ଏକ ଅଧିକରେ ପ୍ରକାଶ ଦରକାରୁ କୁତ୍ରଗ ହେଲା ନ ହାବୁ
ଏହି ସବୁ ଦେଖି ଚେତେକ କାହାଙ୍କି ଶର୍ଷ ଏକ ହୋଇଲେ
ପହଞ୍ଚିବି ହେଲା ଭୁବାବମକର ଦେଇ ସାଧକରେ ପ୍ରୟୁକ୍ଷ
ହେଲେ । ଏହି ଅଦ୍ୟାବସ୍ଥା କୁତ୍ରଗମାଳକ ମଧ୍ୟରେ ପୁନାର
ପର୍ଯୁଦ୍ଧବର୍ତ୍ତୀ ବିଦ୍ୟାଲୟ ପ୍ରମୟ ପାଠେଇବ ରିକ୍ତ ପ୍ରଥାର ।
ସେ ଭୁବାବମକର ଦିବୁରରେ ପ୍ରାଣକାଳ ନିକଟରେ ନାଚ
ଅମୂଳକ ଅଭିପ୍ରାୟ ଉତ୍ସବାର୍ଥ କର ତାହାର ଗ୍ରାମ
ଶାମ କୁ ବିହିଷ୍ଟ କରି ଦେବାର ଅନୁକ୍ରମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
ଭଲେ । ଜାର୍କୁ କୁତ୍ରଗ ମଧ୍ୟ ତାହାକର ଶ୍ରୀନ ଜାର୍କୁ ପ୍ରତି
ଇଶ୍ୟ କରି ବିବିଧ କରସ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ଦିହାବର ଉଦ୍ଦିତ
ଜଗନ୍ନା ବଚାବେଳକୁ ନିଷେଧ କରି ଦେଲେ । ଭୁବାବମ
ରହିଲ ଉତ୍ସବରେ ବନାଇ ବୁବରେ କହିଲେ—“ମୁଁ
ଅନ୍ତ୍ରାମଙ୍କ ଯାନ୍ତା କହି ରନନୀ କରିଅଛୁ । ସେ ସବୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ-
ରଙ୍ଗକ ଅଦେଶରେ, କିନ୍ତୁ କେତେକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟକର ଅଦେଶ
ମୋହର ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ, ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତିମାରୁ ମୁଁ ଅଗଣକ
ଅନ୍ତିମାରେ କବିତା ରନନୀରୁ ବିରତ ହେଲା ମାତ୍ର
ଯେଉଁ ସବୁ କରି ଅନ୍ତର୍ଧିନ୍ୟ ରତିର ହେବିଥାକୁ ସେ
ଗୁଡ଼ିକ କଣ କରିବ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ ।” ରକ୍ତ ମହାଶୟ
ରଚିତ କବିତା ଶୁଣିବୁ କରମନ୍ତ କରମାରୁ ଅଧେଶ
ଦେଇଲୁ, ଭୁବାବମ ଅଗନିବା ସମ୍ମାନ ପ୍ରକାଶ କରି ସମ୍ମୟ
ବୃକ୍ଷନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ବିଠିଲାକ କହିଲେ ନିବେଦନ କରେ
ଏବଂ ଦୁଇଅନ୍ତର୍ଗ୍ରେ ପ୍ରକରଣକ ମଧ୍ୟରେ ସ ଶର୍ଷକୁ ରଖି
ଲୁଗ ଗେ ଗୁଡ଼ିର ସମ୍ମାନଶା ନଜା ଗର୍ଭରେ ନିଶ୍ଚେଷ
କର ଅଧିକରେ । ସେଠାରୁ ଫେର ଅଧିକରେ ଭୁବାବମ
ଶର୍ମାନଙ୍କ ବ୍ୟଙ୍ଗୋକୁ ଏବଂ ବର୍ଷାପନ ବର୍ଷାକର୍ମରେ
ଅନ୍ତର୍ଗ୍ରେ ମନ୍ମହିତ ହୋଇ ଗ୍ରହେନାର ନିର୍ମାଣ ବିଠିଲୁ

ହେବଳ ଯେ ଦୟା ସତ୍ୟାଧିକ ଦର୍ଶକରେ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ଆଶା
ହେଲେ, ମନୁଷ୍ଠର ଦନ୍ତୀୟଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ।
ଏଥିବେଳେ ବିଜେତାଙ୍କର କର ମୁକ୍ତା ମୁଖ ଶାନ୍ତ
ବସୁଗ କହ ପରିବେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷତ ଘଟନାରେ
ପରିମେଶରକର ତୁଳାରମକ ପ୍ରତିଗୋଟିତ କବ ଏକା-
କବକବେ ବଦଳ ଗଲା । ସେହି ଚୌରୂପାବସ୍ତ୍ର ଘଟନାଟି
— କୁଳକ କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରିକ କ୍ଷେତ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ରର
କବର୍ତ୍ତି, ଏଣିକ ସେ ଜଳରେ ଶଶ୍ଵର ଶାତକ ହେବା
ଶରୀର ଆଉ ତାପରେ ଅସ୍ତ୍ରକ ଜଳ ଉଠେ । ଏହିପର
ଦ୍ୱାଦ୍ସି ଦୂଃଖ ଯସ୍ତଶା ଗ୍ରେଗ ବିଲାରଷ୍ଟରେ ରମେଶର
ଦ୍ୱାରେ ଜାଣିଲେ ଯେ ତୁଳାରମକ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା
ହୁଏ ପଦ୍ମଶା ଉତ୍ସମର ଏକମାତ୍ର ଜୟାୟ । ଏହି ସମ-
ରେ ସେ ତୁଳାରମକ ଗ୍ରହଣାବ୍ଦ ରର ସଂବାଦ ପର
ଶାକ ଶୁଣରେ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ସ୍ଵକୃତ କର୍ମ ଲାଗେ
ଆର ଅନୁଭାପନ୍ତରକ ଦୃଷ୍ଟି ଅବଶ୍ରାନ୍ତ ତ୍ୟଗ କରି ତାମ୍ଭ-
ଶର ଶିଷ୍ଟାଶ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରଦର୍ଶ କଲେ । ତୁଳାରମ ରତ୍ନକ ବୈର-
ଆଚଳ ପରେ ଏକପ୍ରକାର ସମୟ ଅତ୍ୟାଚାର ମୁକ୍ତ ଲାଗେ
ଏବଂ ସେହି ଶୁଣ ତରିତ ଓ ଅଚଳା ଦେବରକୁ
ଶର ସମଗ୍ର ମନ ଶାନ୍ତି ଦେଶରେ ବିଜ୍ଞାପନ ହେଲେ । ମନ-
ଦ୍ୱାରା ସପତି ଶିବଜୀ ତୁଳାରମକର ସୁଖ୍ୟାତି ପ୍ରଦର୍ଶ କର
ଏହି ପଥବ୍ୟାଗ୍ରମ ମହାଯମାରେହରେ ତାହାକୁ ବଜାରକୁ
ଯେତେବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ବସନ୍ତ ପରିବାରରେ ପରିବାରରେ
ପରିବାରର କରି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ତୁଳାରମ ଶିବଜୀଙ୍କ ନିରାକୃ
ତ୍ରୁଟି ଲାଗିଥିଲା ଏହି ପରିବାରର ପରିବାରରେ
ଏହି ପଦ୍ମାନ୍ବାଦରୁ ହେତେବେ ପଂକ୍ତି ଉନ୍ନତ ହେଉଥାଏ ।

“ଭଲ ପାର୍ଦ୍ଦ ନାହିଁ ଛାତି ଯୋଟକ ମସାଲ,
ତହିଁରେ ଲଗାପ ମୋତେ କପାଇଁ ଗୁପାଳ ।
ସୁଶା ତରେ ସଦା ଧନମାଳ ଅତମ୍ଭର
ଏ କପଦ ହାରୁ ହର ମେତେ ରଷା କର ।
● * ମାନଦର ଲୋକାର୍ଥ ଯଶା କରେ ଅଛି ।

ପର ଏହି ହୃଦ ମନେ ରକ୍ତ ତବ ଦୃଢ଼,
ମୁତ୍ତର ବୃଦ୍ଧମାଳ ଗୁରୁଭ୍ରତ ବଢ଼ ।
ଲେଖକ ବିଜେତା ମହ ଅଛି କୁମୁ ତାର,
‘ଶିବ’ ଏହି ପୁଣ୍ୟକାରୀ ମାତ୍ରେ ବେଶ୍ୟାର୍ତ୍ତ ।”

୩୩୩

କେନ୍ଦ୍ରୀୟର ବିଦ୍ୟୋହ ।

ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛବି ।

ସୁରନା ।

ପଠାଣ ଓ ମୋଗଲକବ୍ୟାପ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ହେବା ଦୃଷ୍ଟରେ
ଓଡ଼ିଶା ହନ୍ଦରାଜାର ଅଧୀନରେ ଥିଲା । ବେଶ୍ୟା ଓ
ଗଜପତିବଶୀମ୍ବ ନୃପତିମାନେ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନୀ ଥିଲେ,
ଏହା ମୁଗ୍ଧତା—“ଶର ଶା ଗଜପତିଗୋଟେଇର ନବ-
ବେଶ୍ୟା କର୍ମାଚିତ୍ତ କଲ ବର୍ଣ୍ଣର ଶରସ୍ତବରବର”—
ଅର୍ଥାନ୍ତରୁ ଶୁଣି ପାଣ୍ୟମାଳ ହେବ । ଏହିରୁ ଜାପାଏ ଏ
ଯେ ଗଜପତିବଶୀମ୍ବ ଗଜ ମନ୍ତ୍ର ସମୟରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମାନେ
ମାନ୍ଦ୍ରଜ ଗର୍ଭିନ୍ନ ଓ ବଜାଳାର ଲୋପନେଶ୍ଵର ଗର୍ଭିନ୍ନର
ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଅସ୍ତ୍ରକାଂଶ ପ୍ରଦେଶ ଓଡ଼ିଶା ବଜାଳାର ବର-
ଗତ ଥିଲା । ହନ୍ଦରାଜାମାନଙ୍କ ଜୀବିତକାଳୀନ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁରା
ଅନେକ ପ୍ରକାର ବିଦ୍ୟମାଳ ଥିଲେହେଁ ପ୍ରକୁଷେ କ୍ଷମ ଓ
ଦୂରଦେଶରେ ପ୍ରକାଶ ରହିଥାଏ । ଶର୍କାର ପୁଣ୍ୟକାରୀ
ପୁଣ୍ୟକାରୀ ହୋଇ କିମ୍ବା କବିତା ସକାଶେ ବିଜକରେ ଅବ-
ସ୍ଥାପିତ ହେବିଥିଲା । ତର୍ହେର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନରୁପ ବାରବାଟି
ଦୂର୍ଗର ଭରାବଶ୍ରମ ରକ୍ତୁରୂପମାନଙ୍କର ବିଲାସ ଓ
ଦ୍ୱାତାର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ହେଲା ମହାନମା ଦୂଲରେ ବିରୁଦ୍ଧ ।
ଓଡ଼ିଶାର ବଜାଳା ଏହିତାରେ ରହି ସମଗ୍ର ଉନ୍ନତି-
ଶର୍କାର ସମାଜରେ ଅଧିନିଷ୍ଠ ଥିଲେ । ପୁଣ୍ୟର ବଜାଳା ସମୟ
ଦେଇଲାମ୍ବନ୍ଦିରେ ପରିବାରରେ ପରିବାରରେ ପରିବାରରେ
Digitized by srujanika@gmail.com

ଦ୍ୱାରା ଦେବତା ବଜା ବେଳ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉଚିତରେ ଥୁବିଲା
ଥିଲେ ।

ଗତଜୀବ ବଜାମାନଙ୍କର ପୁରୁ ବଜାକର ନବରରେ
ଶତି ସବାର ପ୍ରବାଦ ପ୍ରତିକର ପାଇ । ବିନ୍ଦୁ ପେନ୍-
ଯେ ହୀନ୍ ବଜାୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାଧିନବରେ ପ୍ରତିଶାପନ
ଭୁବଲେ, ଏଷର ସେବକୁ ନାହିଁ । ମୟୁରଭଣ୍ଡ ଓ ବେଳୁ-
ହର ଥୁବରେ ଏବଂ ବଜାର ଅଧିକରେ ଥିଲା । ବିନ୍ଦୁ
ବେଳୁହର ବ୍ୟାଧିନବରେ ଏବଂ ବଜାର ଦର୍ଶନ
ଲାଭ କରି କ୍ରେତାବ୍ୟକ୍ତ ସବାକୁ ସେମାନେ ନୟୁରଭଣ୍ଡ
ବଜାକର ଏବଂ ଗୋଟି ପୁରୁଷୁ ନେଇ ବେଳୁହର ଗନ୍ଧରେ
ପ୍ରାପିତ ବଲେ; ତଦବସ୍ତୁ ବେଳୁହର ଗେଟିଏ ବସନ୍ତ ବଜାନ୍
ସ୍ଵରୂପ ପରିଣାମ ହୋଇ ଅସାଧୁ । ଅସାନେରେ ଏହା
ମୟୁରଭଣ୍ଡର ଦୃଢ଼୍ୟୁ ଲାଗୁ । ଉର୍ଧ୍ଵ ବଜାୟର ସମ୍ପଦ
ବରପାଳ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିଲାଇ ଅବାଶ୍ୟକ ।

ପଠାଣ ଓ ମେ ଗଲମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗତଜୀବ ରିକି କି
ବଜାୟାଶେନ କ୍ଷମତା ଅପ୍ରତିବ୍ରତ ଥିଲା । ମେ ଗଲଙ୍କର ପତନେ
ଉତ୍ତରୁ ମହାବନ୍ଧୁ ସବାର ଅଭ୍ୟନ୍ତାନ ନେଇଲାକୁ ସେମାନେ
କେବଳ ଦେଶିଲୁଣ୍ଠନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟପୁଳ ଏବଂ ବଜାନ୍-
ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ମର୍ତ୍ତି କରି ଶାନ ଥିଲେ । କାଳନେମୀର
ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମରିହଟାଙ୍କ ପ୍ରତିକୁ ଯାଇ ଓଡ଼ିଶା ଝାରେଇ
ବଣିଜକର ଅଗୀନ ହେଲା । ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ବଜାମାନଙ୍କ
ସହିତ ବଣିଜ ବନ୍ଦିବାୟ, ଦେଶର ଅଭ୍ୟନ୍ତରକ ଶାସନ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି କ୍ରି କରି ନ ଥିଲେ । ଉର୍ଧ୍ଵ ପକ୍ଷକ
ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସନ୍ଧିଧାନ ସାକ୍ଷରତ ହେତୁଥିଲା, ତହିଁରୁ
ଶ୍ରୀ କଣାୟାଏ ଯେ, ଏହି ବଜାମାନଙ୍କ ଝାରେଇମାନେ
ବହିବିନିମଣ୍ଯ ରାସା କରିବେ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟମରେ ବଜା-
ମାନେ ଯରକିଶୁର କର ପ୍ରଦାନ କର ଉତ୍ସାହାତୀକର
ଅସ୍ଵର୍ଗ୍ୟ ସାବାର କରିବେ ଏବଂ ଏହିବିନିମଣ୍ଯ ଝାରେ
ପ୍ରେଇ ଏ ବଜାମାନଙ୍କ ବଜାୟ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗପାୟାତ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବଜାମାନେ ଉପ୍ରୟୁକ୍ତ ଉତ୍ସଦ ଆଦ ଯୋଗାଭ-
ବାକୁ ବାଧା ହେବେ । ସନ୍ ୮୦୩ ଖ୍ରୀ ରେ ଓଡ଼ିଶା
ଝାରେଇଜାମ୍ବୁତ ନେଇ ବିବସବୁ, ବଜାକର ତେବୁଟି
ଶବ୍ଦିରକର ଅସ୍ଵର୍ଗରେ, ଗତଜୀବ ମାହାତ୍ମାର ସପର-

ବଜାମାନେ ଦୂରକର ସବୁ ଏବଂ ମଧ୍ୟରେ ଶାସନ
କ୍ଷମତା ଅକ୍ଷ୍ୟବନ୍ଧରେ ପରିଦ୍ୱାଳ କରୁଥିଲେ । ଅର୍ଥକର
ବଜାମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ପ୍ରତାବର୍ତ୍ତନ ଆଜଳ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ
ନୟୁତ୍ୟ ଥିଲାକୁ, ଅନେକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନେ କ୍ଷମତାର
ଅପବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ଏଷରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।
ସନ୍ ୮୦୩ ଖ୍ରୀ ଅଃ ରେ ନୟୁତ୍ୟ ଗତର ଏବଂ ବଜା ଏବଂ
ଜଣ ଘେରିବୁ ଏକତରଫାଟା ଉପରେ କରି ପାଇ କୁଠାରେ
ଫୁଲର ହେଲେ । ସନ୍ ୮୦୩ ଖ୍ରୀ ଅଃ ରେ ଦୁଇ
ବିକାର ଏବଂ ବଜା ଏବଂ ବଜାକୁ ପ୍ରାହ୍ଲାଦପଥବାରକୁ ଅତି
ନିଷ୍ଠରକରିବରେ ସବକଶରେ ନିଷ୍ଠତ କଥ, ବଜାକୁଠିତ ହେଲେ
ଏବଂ ବଜା ବାବୁ ଝାରେଇଜକର ଅସ୍ଵର୍ଗବଜାକୁ ହେଲା ।
ଏହି ଘଟନାର ଦଶ ବର୍ଷ ଅଞ୍ଚଳ ନ ହେଲାକୁ ଅନୁଭବ
ବଜା ସେମାନାଥ ସଂହ ବାରବରମର୍ଦ୍ଦିତ ଜୀବବେଳ
ବିଦ୍ୱୁତ୍ସୁ ହୋଇ ସିଂହାଶତ୍ୟତ ହେଲେ ଏବଂ ଅନୁ-
ଗଳ ବାବୁ ପର ଯାରେଇ ଜାପମ ହଲରେ ପରଶତ
ହେଲା । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବୌଦ୍ଧ ବଜା ତାଙ୍କର ଅସ୍ଵ-
ନୟୁ ଭଜନମଳର ଭଜନମଳକୁ ଦିମନ ବରିବାକୁ ଅଶ୍ରମ
ହୋଇ ବଜନମଳକୁ ଝାରେଇଜକର ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କରେ ।
ଏହି ଘଟନାର ଅବସବତ୍ତ ପଥର ବେଳୁହର ସବା
ଜାର୍ଥାଟନରେ ଯାଥା କରି ପରଲୋକଗତ ହେଲାକୁ
ଝାରେଇଜ ବର୍ଷିତମୟ ତାଙ୍କର ପୁରୁଷବାହିତା ସ୍ବାକ୍ଷର
ଗର୍ଭଜୀବ ସୁର୍ଯ୍ୟକୁ ଗନ୍ଧରେ ବସାଇବାରେ, ବେଳୁହର ସବା
ଭୂଷାମାନେ ଯେଉଁ ବଜାହାରୀ ପ୍ରତିକର ଉତ୍ସଦରେ
ତାହା ଅମ୍ବାନକର ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଖ୍ୟାତକର ତରିତ
ଅଟେ ।

ସିଂହ୍ୟ ପରଶତ୍ୟ ।

ସରବାର ରହାକର ସଂହ ଗତକାୟକ ।

ବୈଚିଶା ଜାପା ଖରରେ ଏବଂ ଗୋଟି ପାଶର ଓ
ପରଖାବେଷ୍ଟ ଦୁର୍ଗ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦୁର୍ଗ । ଏ ଦୁର୍ଗଟି ସାଧା-
ରଣରେ ଜଣକୀ ଜତନାମରେ ପରିଚିତ । ଗତି ଏବଂ
ଗେଟି ନାମ୍ରତା ନିରାକାରିତା । ହୁର୍ମାମାନକର ଉତ୍ସଦ,

ବୁଦ୍ଧରୁ ଉଚାପ ବା ଉତ୍ସାହର ସଂକ୍ଷାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ
ପ୍ରମାଣିତ ବଚନଥକ୍ଷେତ୍ର । ଗନ୍ଧାରର ଉତ୍ସ ପାରରେ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମୁଖ ନାଳା ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକଙ୍କର ବସନ୍ତ ଓ ପଣ୍ଡ-
ତଥା ପାରାମରିତ ପାରାମରିତ ପାରାମରିତ । ପରାମରିତ ପାରାମରିତ
ପାରାମରିତ ଓ ଅରଣ୍ୟାଦି । ସରଦାର ରହୁ କର ପଠନ ଗଢ଼-
କାମ୍ବିକ, ବନ୍ଦ ଡିଜାମଣ୍ଟରେ ବରନ ଗଢ଼ ଯୁଦ୍ଧ-
କାମରେ ବିଜ୍ୟାତ, ଏ ପୁର୍ବର ସାମୀ । ସେ କର୍ତ୍ତିତବ୍ୟାନ
ପଶେ ତେଜ୍ୱା ପୁରୁଷ । ତାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତକ ଶାନ୍ତି;
ପୁଣ୍ୟବ୍ୟୋମପ୍ରେସ୍ ବୁଦ୍ଧପ୍ରକଳ୍ପ, ଶାନ୍ତି-ଶୁର୍ମରାଜୁଙ୍କା; ଅମୃତ-
ପରମାମରେତଳ ଓ ସୁଦର ମୁଖ୍ୟା ବାନ୍ଧୁକ ପରିଚୟ
ଦେଉଥିଲା : ସେ ଧୃତ ହେଲା ଉତ୍ତରାବୁ କର୍ଣ୍ଣୀର ଡ୍ୟାଲନ୍-
ଟଳ ଏବଂ ରେବନ୍ହସା (Col Dalton & T. E.
Ravenshaw) ସାହେବମନେ ବରମଣ୍ଣମେଳକୁ ଯେଉଁ
ପ୍ରେଟ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ, ତହିଁରେ ଶ୍ଵର ଅଛେଅ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାନରେ ଯେ, ରହୁ କର ଗଢ଼ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଦେଖିଲେ ସେ
ପଶେ ବାରପୁରୁଷ ଓ ଲୋକମନ୍ଦବ ଉପରେ ପରାମରିତ
କରିବା ସକାଶେ କନ୍ଦରହର ଦୟାବାର ପଞ୍ଜୀୟମାନ
ଦେଉଥିଲା । ସରଦାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟାନିଷ୍ଟ ଏବଂ ସ୍ଵଦେଶୀନାନ୍ଦନୀ
ଦେଇଲେ । ତାଙ୍କର ବିଦ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରପଂଶର ଅଛନ୍ତିମ କରି-
ଦେଇଛି ଥାର ପ୍ରତିଶ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକା ନେଇ ହେଲାର ନ
ଥିଲା କୁଳ-ର, ଶାଳରେ, ଓ ବିଦ୍ୟାକୁନ୍ଦରେ ସେଇକାରେ
କିମ୍ବା ସାମନ୍ତ ଏବଂ ସମଗ୍ର ରଜ୍ୟର ପ୍ରାଚୀବର୍ଗଙ୍କର ବିଶେଷ
ଅନ୍ତର୍ଭାବ ସଂ-ଲ । ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରକରେ ରକା ସେନା
ଆୟୁକ୍ତର ଅର୍ପଣ କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସାରେ । ଗଢ଼ମାୟକ
ଆହୁତି ଦର୍ଶନାଦ ପାଠ କର ପରାତ ଜ୍ଞାନାର୍ଦ୍ଦନ କରି-
ଦେଇ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବୈଚରଣୀରେ ପ୍ରାଚୀଗ୍ରାନାଦ ସମ ତାଙ୍କ
ଦେଇ, ଦେବାର୍ଜନ ଉତ୍ତରାବୁ ସେ ନିର୍ମିତରୁପେ ଶ୍ରମଦ୍-
ଶଶବତ ଓ ଗୀତା ପାଠ କରନ୍ତି । ସେ ସପରି ନିଷ୍ଠାବାନ୍
ପୁଷ୍ଟ ସେ ଅଧିଗ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକର ଧରିଲେନ୍ତି ଦ୍ରୋଧଂ ବା
ଶ୍ରୀବାର୍ଷିଂ ବା ପାଠ ନ କର କଳପନଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
ବୀରବାନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହେଲେ, ମଧ୍ୟକାଳ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାନ
ଦେଇ ଯେ ଏହାର ପରମାଣୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାନ

ମେ ତନ କରନ୍ତି । ପାଇତି ବ୍ୟକ୍ତିର ଉତ୍ସମ ପଢ଼ିଥାଏ ଓ
ସୁଶ୍ରୁଷର କମିତିର କରନ୍ତି । କାହାର ଖ ଦିଲ ବା ବସୁର
ଅବଳ ମୁଣ୍ଡେ ତାହା ଧୂରଣ କରନ୍ତି । ଦୌରାଣୀ ବନ୍ଦୁ
କୃପଥଗାମୀ ବା ଅଳ୍ପ ହେଉଥିଲେ; ତମାକୁ ସୁପ୍ରଦେଶ
ଦେଇ ସହାୟକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯେ
ଦୁର୍ବଳାସମାଜର ଦେବତା ବୁଦ୍ଧ ଦ୍ଵାରା ଓ ସମ୍ମାନ କରିବେ,
ବୋଲିବା କରନ୍ତି । ଦୁର୍ବଳ ମା ଦୁର୍ବଳ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୁନ୍ତି
ପରବର୍ତ୍ତନ କର ଏବଂ ବୃଦ୍ଧ କୃତ୍ତିଗାର ଅବାପରୁ ନିବିକ୍ଷେ
ମେଲେ । ପ୍ରକର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଦୂର ଏବଂ କଥା ବୋଲିବାର
ଅବଶ୍ୟକ । ବୃଦ୍ଧାର ସାମୀକର ଶାଶ୍ଵତ ମନ୍ଦାନକର
ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ଗୋଟି କଗ ଥିଲା । ଏହି ବୃଦ୍ଧର ଉଧେଷ୍ଟ
ଏବଂ କୃତ୍ତିଗେତୁ ଉଷ୍ଣଦ୍ୱାରା ସେ ଯେତେ ତେଜ ପ୍ରକାରେଣ
ସଂପାଦିତ ଏବଂ ନିରାକାର କରୁଥିଲେ । ଏକ ଗୋଟି କଲାପା ଓ
ଶିଶୁଧୂତ ଏହି ସେ ଅକ୍ରମକାଳଗ୍ରାସରେ ପଢ଼ିଛି ହେଲେ ।
କୃତ୍ତିଗେତୁକ ରାତ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ କନ୍ୟାଟିକୁ ଅଛି ବାଲ୍ମୀ-
କ୍ରୀତ୍ତିର ବିବାହ ଦେଇ କରିଯାଦିଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ବିହୁର ଅର୍ଥ-
ଲାଭ କରିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦଗାମୀ କଳ ସାମାଜିକ ଦର୍ଶନ
ପୃଷ୍ଠର ବିଶ୍ଵାସ ଦେବାରୁ ପ୍ରସାଦିତ୍ୱରେ ମାତୃତ୍ସବାଚର
ଜୀବନ ଅନୁଭବକ କରୁଥିଲା । କୃତ୍ତିଗା ନିଜର ଓ
କନ୍ୟାର ଦେବିତ୍ୟକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି, ଶିଶୁଧୂତାନ୍ତିକୁ
ଜୀବନର ପ୍ରକାଶକୁ ପାଇନ ପାଇନ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ
ଦେବିକୁର୍ବାହବନରଙ୍ଗ ପର୍ବତର ବୟସ ସମୟରେ ଶିଶୁ
ଶଶୀରୂପର ନିରୁଦ୍ଧେଶ ଦେଲା । ସାଧାରଣକର ବିଶ୍ଵାସ
ଯେ ତୁମ୍ହାରେ ମେରାଥ ଦେବା ସକାଶେ, ବୃଦ୍ଧାର
ସୁରକ୍ଷା ଅପନରଙ୍ଗ କରିଥିଲେ । ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିତୁମେଇ
ଦୁର୍ଗତିର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପତଳରୁ କୃତ୍ତିଗାର ମତ ରୁକ୍ଷ
ଦେଲା, କିନ୍ତୁ ତାମ ର ଉନ୍ନତିତାର ଏହିକି ବିଶେଷତା ଯେ
ତାହାର ଧୂରଣୀର ଅଛି ତାହାର ପୁଣି ଏକ ଦିନ ବହିକ
ପ୍ରତ୍ୟାମନନ ଭରିବ । ଏହି ବିଶ୍ଵାସକୁ ସେ ବିଂଶତି ବର୍ଷ
ଦେଲା ଯେ କରୁଥିଲା । ଦୁର୍ଗପ୍ରକାଶକର ନିଜି-
ମାଜେ ତାହାକୁ ‘ବ୍ୟାଶା’ ବୋଲି ତାକରୁ ଓ ଏପରି
ତାକିଲ ସେ ଅନ୍ତର୍ମାଣ କୁଣ୍ଡଳ ହୁଏ । ବ୍ୟାଶା ଦୁର୍ଗ-
ମାଜେ ଅଚିକିତ୍ସା ଦିଲା ତାହାର ରାତରି ପାଞ୍ଚମିଶରେ

“ମୋ ବାପ ରହୁଥିଲ ଅପେକ୍ଷା । ମୋ ବାପଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ତାଠ ପାଣାଗି ସୁଧା ଚରଳ ଯ ଏ । ବାପା, ଏହି କହିଲ, ମୁଁ କି ବାସ୍ତାଣୀ; ମତେ ଅକ୍ଷ ସୂର୍ଯ୍ୟମାନେ କହିଅଛନ୍ତି ଓ ବାସ୍ତାଣୀ । ମୁଁ କାହିଁକି ବାସ୍ତାଣୀ ହେବି; ତାକର ମା ମାଉସିମାନେ ବାସ୍ତାଣୀ ହେଉନ୍ତି ।”

ରହାବର କହିଲେ—“ନା ନା, କିଏ ଏକାର କହେ? ଯେ କହେ ସେ ହୁଏ । ତମେ ବାସ୍ତାଣୀ ହେଲେ ଅଭି ରତ୍ନ, ଅଛି?”

ଦୁଇକାଳେ—“ବାପା କୁ ଖୋଟି ପରମାୟ ହୋଇ ବହୁଥା । ମୋ ବାପ ଶଣାରୂପଙ୍କ—ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରମା କୌଠି ଅଛି—ମେ ଧନ ତୋ ବାଟ କୁହି ବସି କହିଅଛୁ, କୁ କାହିଁକି କିମ୍ବ କିମ୍ବ ଅଛୁ । ଏହିତ ମେ ବାପ ହସୁକୁ—ମୁଁ ଦେଖୁ—ଅ ଅ ମୋ ବାପ; ଅଭି ମତେ କହି ଦେ ତା ରହାବର ବାପ, ସତେବ ମୋ ବାପ୍‌ଅଭି ଅସିବ ନାହିଁ ।

ରହାବର—“ହୁ ମା ତମେ ହେଉ ହୁଅ, ଶଣା ଶାୟ ଅଥେବ ।

ଦୁଇକାଳେ—“ରହ ଖାଲି ଏପରି କଥା ବହୁ; ଅଭି ସମସ୍ତେ ମତେ ହାପର କରନ୍ତି ।”

ଦୁର୍ଗମା କୁଳୁକରୁ ଏକଫଳା ସୁପକୁ ଅମୃତଗାତି ରମା । ବହି ରକର ଦୁଇକାର ସମ୍ମନରେ ହ୍ରାପନ କରେ । ଦୁଇକାଳେ ଅନନ୍ତର ଉତ୍ତର ହୋଇ କହିଲ—“ପୋଡ଼ା ମୁଁକୁ କୁଳ କୁଅତେ ଗଲ । ଅଲେ! କୁଳ ପୋଡ଼ା ମୁଁକୁ ଧାରି ଆ ଦେଖ, ରହାବର ବାପ ତଣ ଅଣିବୁ?”

କୁଳ କୁଳ ଅଥେବା ପୂର୍ବରେ ଦୁର୍ଗମା ଦୁଇକାଳୁ ପ୍ରଶାନ୍ତ ବର ସେଠାକୁ କିମ୍ବାନ୍ତ ହେଲେ ।

ମହା-ଶ୍ରୀ କୁମାର ଭ୍ରମଣ ।

ଘର, ଏଠ କୁ ଅସିଲେ, ସମସ୍ତେ ସମାଜ ହୁଅନ୍ତି । ପଢ଼େ, ମୂର୍ଖ, ଧନ, ନିର୍ବଳ, ସୁନର, କର୍ମତ, ମହିର, କ୍ଷୁଦ୍ର,

ଏଠ କୁ ଅସିଲେ ସମସ୍ତେ ସମାଜ ହୋଇଥାଏ ନେଇବେ, ଏ ବନ୍ଦକ ତାବନ୍ଦୀ ବୈମନି ଏହଠାରେ ତହେହିଲ ହୋଇଥାଏ । ଶାତ୍ର ସିଂହ ବୋଲ, ଶବ୍ଦବର୍ଣ୍ଣ ବେ ବ, ଲଶା ବେ ଲ, ମହିନିଦ ବୋଲ, ସକା ସମମେ ହଜ ବୋଲ ସମସ୍ତେ ଦେଇ, ମତ ପୋଷଣ କରିଥିଲେହେରେ ଏହି ଶେଷରେ ସାମାଧର୍ମ ହୁଏର ବରିଲୁଣ୍ଟ । ଇନ୍ଦ୍ରମ ସାମଧବ୍ୟାପକ ସ୍ଥାନ ନହିଁ କରିବାରେ ଅଭି କାହିଁ ଏହି କରିବିଲେ କରିବାର କାହିଁ ଏହି କରିବିଲେ କରିବାର କାହିଁ ଏହି କରିବିଲେ —

ଏହଠାରେ କେବି ଥରେ ତିନ୍ମା କର ପାଇଲେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ମହିନର ଅସାରତା ବୁଝି ପାଇବ । ଏହଠାରେ ତାବନ୍ଦୀ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଦୈଶ୍ୟକୁ ହୁଏ, ଅମୁଦର ସକୁତ୍ତର ହୁଏ, ଧାର୍ଥରଗା ଓ ମାତରା ତୁମ୍ଭୁଗମ ବନବାକୁ ସରମ ହୁଏ । ଅଭି ହେଉ, କାଲ ହେଉ, ଦଶ ଦିନ ଜନ୍ମିବୁ ହେଉ, ସମସ୍ତୁ ଏଠାକୁ ଅଧି ଏହି ଶୁଣାନ ମୁରିବା ହେବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ଅମାନୁଷୀ ଧାର୍ଯ୍ୟ, ଯେଉଁ ଅଧିଭାବ ଅଭି ସୁଧିଗା ନାହିଁ ବୋଲ ଅଶେଷ କରିଥିଲ, ତାହା ଏହି ମୁରିଜାଧାର ହୋଇଥାଏ—କୁମେ ଅମେ କିଏ? ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚ ଅମୁଦମାଳ ଇଷ୍ଟୋରେଣ୍ଟ୍ ପଣ୍ଡିତ ମଣ୍ଡଳୀକଠାରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ସହିତ ବରପାଠୀ ହୋଇଥିଲ, ତାହା ଏହି ମାଟ୍ଟରେ କରୁନ ହୋଇଥାଏ । କୁମେ ମୁଁ କିଏ? ଯେଉଁ କ୍ଲୋଶନ୍କୁ ଉପରକୁ ସବାର୍ଯ୍ୟ ବାଧନରେ ଅଶେ, ବୋଲିବାକୁ ସାହରୀ ହୋଇଥିଲ, ତାହା ଏହି ମୁରିବାରେ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ, କୁମେ ଅମେ କେହିଠାରେ ଲାଗି? ଯେଉଁ କୁପାନନ୍ଦରେ କ୍ରୀୟ ଘୋଷିଥିଲ, ଯେଉଁ ଷୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଚରଣରେ ଚିତ୍ରୋର ଧୂରସ ହୋଇଥିଲ, ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଯୋଗୁ ବୁଦ୍ଧି ନିଃ ଧୂରସ ହୋଇଥିଲ, ଯେଉଁ ଲବଣ୍ୟ ରହୁଣେ ଜୀବ୍ୟସ, ସତ୍ତର କକା ପତଥିଲେ, ଯେଉଁ ପଦବ ଷୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କରିଲାରେ ଏ ପାପ ହୁଦ୍ୟରେ କାତାନିକ କ୍ଲୀନ୍ସିଥାଏ, ସେହି ସୁନ୍ଦର, ସେହି ଦେବା, ସେହି

କୁଣ୍ଡରେ ପରିଶଳନ ହୋଇଥାଏଛନ୍ତି । କୁଣ୍ଡ ଅମ୍ବେ ଏବା କିବି? କେତେବେଳେ ନିମନ୍ତ୍ଯ ଏହି ସଂସାର? କେତେବେଳେ ନିମନ୍ତ୍ଯ ଏ ଜୀବନ? ଏହା ନିଃଶ୍ଵର କଳିଧୟ ଦୁଷ୍ଟ, ଯେଉଁ ଜୀବନରେ ଉଠିଲା, ସେହି ପବନରେ ମିଳି ଯାଉଥାରେ । ଏହା ମୁଁ ଖଣ ମଦରେ ମଞ୍ଚ ହୋଇ ଜଣେ କହିବା ଚରଣରେ ଦଳ ଦେଲା, ମାତ୍ର କାଳ ଏପରି ଦନ ଅଧ୍ୟ-ଗାରେ ଯେ ମୋତେ ଗୋଲକୁଦୁଇ ପଦାଦାତ ବଳେ ମୁଁ ଆମ୍ବର କ୍ଷେତ୍ରକାଳ କରି ଆବିନ୍ଦି ନାହିଁ! ତେବେ ଅହ-ନାର କିମ୍ବା? କହେବୁ ଅହକାର? ଏହି ଅନନ୍ତ ବିଶ୍ଵରେ କିମ୍ବା? ମୁଁ ବେତେ ଟିକିଏ—ମୁଁ କି ସମନ୍ୟ—ଏହି ଟି ପିରୁଳାର ଅହକାର ଶୋଭ ପାଦ ନାହିଁ । ସେଥି-ଆଗ୍ରାଂହୀ ବହୁଅଛି, ଏହି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବଥା ମନ ମଧ୍ୟରେ ଉଦିତ ଜୟନ୍ତେ ସମସ୍ତ ଅହକାର—ବିଦ୍ୟାର ଅହକାର, ପ୍ରଭୁ-ର ଅହକାର, ସୈନ୍ୟର ଅହକାର, କୁଣ୍ଡର ଅହକାର, କୁଣ୍ଡର ଅହକାର, ଶମତାର ଅହକାର, ଅହକାରର ଅହକାର ସମସ୍ତ ଅହକାର ଚଢ଼ୁଣ୍ଡି ହୋଇଯାଏ । ଅତି ସେହି ନି—ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅପରିହାୟ୍ୟ, ପଳାଇଲେ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଶୁଣିଅଛି ସ୍ଵର୍ଗର ବୈଷମ୍ୟ ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧରକ୍ତାରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ସର୍ବ କିଥ ତାହା ଜୀବନ ନାହିଁ । କଦମ୍ବ ଦେଖି ନାହିଁ ମାତ୍ର ଶୁଣାନ ଭୁମିର ଏହି ଉପ-ଦେଶ ଜୀବନ୍ତ । ଏହି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗାପେକ୍ଷ ଗରୁଦାନ୍ । ଏହି ନାନ ଘରମ ପଥରୀ ।

ସମ୍ବଲରେ ଅଧିନ ଜଳରଣି, ଅନ୍ତରୁ ପ୍ରବାସରେ
ଯାହିତ ହେଉଥାଏ; ପଦତଳେ ବିଷୁଳା ଧରଣୀ ଯରୁଠ
ଅନ୍ତରୁକୁ; ମୁକେ ପର ଅନ୍ତରୁ ଅକାଶ ବିଷୁଳକ ରହି-
ଥିଲୁ, ସେଥି ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତରୁ ସୌରମଣ୍ଡଳ, ଅଗରମଣ୍ଡଳ
ଅନ୍ତରୁ ଜଗନ୍ନ ନାହିଁ, ରମେଶ ବରୁଅନ୍ତରୁ, ସଂଖ୍ୟାତଳ
ଅନ୍ତରୁ ଦୌଡ଼ା ଦୌଡ଼ି ବରୁଅନ୍ତରୁ । ମଧ୍ୟତଳରେ
କୁଣ୍ଡଳରଣୀ ବାସୁଦୀଲତ ସାମରବଳ, ମଦମତ୍ତ ମାତ୍ରେ
ଯାନ୍ତିକମାନ ହେଉଥାଏ । ଯେଉଁ ଦିଗକୁ ନେଥିପାଇ ବର
ଦିଗରେ ଅନ୍ତରୁ ବ୍ୟାପାର—ମୁଁ କେତେ ଶତ,
କେତେ ସାମାନ୍ୟ ? ଏହି ସାମାନ୍ୟର ଏହି ଶଦ୍ଵିତର,
ଶଦ୍ଵିଦୟ ଶଦ୍ଵିତର ନିମନ୍ତେ ଏତେ ଅସ୍ପତି, ଏତେ

ଏହା କି କରି ଅଟାନ୍ତି ଉଚ୍ଛଵ ଉଥା କୁହେ ? ସେହି
ଶ୍ରେଷ୍ଠକୁ ବେଳେ କରି ଯେଉଁ ଜାବନ ଅବଦିହିକ ହେଲେ,
ପେଂଖର ମହାତ୍ମା ଟିକ୍ଟିଠାରେ ? ମାତ୍ର ପୁଣ୍ୟ ମୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ସତ୍ୟ, ସମ୍ପ୍ରଦୟ ମାନ୍ୟମଣ୍ଡଳୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଲୁ । ତଣେ ମନୁଷ୍ୟ
ଦେଇ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି, ସୀବାର ବରବାକୁ ହେବ, ଏଇ
ଏହା ସୀବାର ବରବାକୁ ହେବ ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକି ଜାତି
ମହାର । ବିନ୍ଦୁ, ଜଳ ଦେଇ ସମୁଦ୍ର, ଭଣୀ, ବାଣୀ ଦେଇ
ମେଘ, ରୋକୁ ବିଲୁପ୍ତ ଦେଇ ମରୁଭୁନ୍ଦ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନ୍ମିତି
ଦେଇ ଶୂନ୍ୟ ପଥ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଧରମଣ ଦେଇ ଏ ଅନ୍ତର୍ମାନ୍ତ ବିଦ୍ୟା
ଏହାର ଏହି ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ମନ୍ତ୍ରକୁ—ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି
ମହାର—ମହାର ବାର୍ଯ୍ୟରେ ଅତ୍ୟ ସମର୍ପଣ ବରବାରେ
ମହାତ୍ମା ଏହି । ସୀବାର ବରବାକୁ ହେବ ବ୍ୟକ୍ତି ମାତ୍ରଙ୍କ
ଭୁଲ ଜାତିମାନଙ୍କର ୪୦୯ ଏହି, ଏହା ପ୍ରମାଣ ପାଇଁ ଯେ,
ଏକଳ ଧୀମ୍ବନ୍ୟ ଅନେକାନେକ ପ୍ରଭୀନ୍ନ ଜାତି ପୁରୁଷଙ୍କୁ
୫୦୦ ହୋଇଥାଇନ୍ତି ଓ ଅନେକାନେକ ନୃତ୍ୟ ଜାତିଙ୍କର
ଅବର୍ଦ୍ଦିତ ହେଲାଯାଇଥିଲା । ପେଂଖର ଅମ୍ବର ଶତ ଜାହିଁ ?
ଯେଉଁ ଦିନ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିଙ୍କର ୫୦୦ ହେବ, ସେ ଦିନ
ଏଇ ମୁଁ ରହିବାର ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ହେଲୁ କି ମୁଁ
ମଧ୍ୟ ସେହି ମନୁଷ୍ୟ, ପୃଣି ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ଅନୁର୍ଦ୍ଧତ,
ଅନ୍ତରେ, ମୁଁ କିମ୍ବା ଜହାନିନ କିମ୍ବା—କହିଗଲି—

ଏହିଠାରେ ସମୟକର ସମ୍ବ୍ଲାନ୍ତଥାବ; ଭର,
ମନ, ସତ୍ତ୍ଵ, ଅସତ୍ତ୍ଵ ସମୟେ ଏହି ବାଟରେ ସଂକଷିତ ଧ୍ୟାନ
କରି ଯାଇଥାଏ । ଏହୁନ ଆଶ୍ରମ ପକ୍ଷ, ପୃଣି ଉତ୍ସର୍ଗ ପ୍ରାକ୍
ଏହିଠାରେ ଶୋଭ ପାଇଲେ ଶେଜି, ତାପ, ଛାଳା,
ସମ୍ବନ୍ଧା ସମୟ ଦୁଇରୁତି ହୋଇଥାଏ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ଅସ୍ତ୍ର-
ରୌଦ୍ରିକ, ଅସମ୍ବଦେବକ ତାଙ୍ଗଶ୍ରୀ-ସମ୍ବନ୍ଧା ବ୍ୟୁତରୁ
ହୋଇଯାଏ । ଏହିଠାରେ ଯେଉଁ ଅଗ୍ନି ପ୍ରକଳିତ ହୁଅଇ,
ତାହା ରହିଜନ୍ମରେ ନିବାଶ ହୁଅଇ ନାହିଁ । ସେହି
ଅଗ୍ନିରେ ବୌନ୍ଦୀଯ ପୋଡ଼ିଲ, ପ୍ରେମ ପୋଡ଼ିଲ, ସରଳତା
ଯୋଡ଼ିଲ, ଲଜ୍ଜା ପୋଡ଼ିଲ, କୋମଳତା ପୋଡ଼ିଲ,
ପରିଷକା ପୋଡ଼ିଲ, ଯାହା ପୋଡ଼ିବାର ନୁହି ସେ-
ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପୋଡ଼ିଥାଏ—ଅର ଧେଷ ସହିତ ଅପର
ବ୍ୟକ୍ତିକ ଅଶା, ଭାର୍ଯ୍ୟସ, ଉତ୍ସର୍ଗ, ପ୍ରତ୍ୟୁଷତ, ବ୍ୟାଖ୍ୟାତି,

ବାହୁଦି ? ଅଣିରେ ଧତ ପଚାର ସେ ଯେତେବେଳେ
ପଲାଇଲ, ତାହା ପଛରେ ମୁଁ ନ ଧରିଲ ଏବା କିମ୍ପା ?
ଯେଉଁ ସମୟରେ ମୁଖୁର ବିକଟ ଶୟା ସେହି ମୁଖରେ
ପଡ଼ିଲ, ତେବେଳେ କାଂଗ ମୁଁ ଗରି ନ ରଖିଲ ?
ତେହି ସେ ସମ୍ମାନରେ ପଢାନି ଦେଖାବକାଳ ଦଶଜର,
ବରେଥା ବାର ବାଟର ସେବକ ଅଭ୍ୟାସ କର କୁଳଧଳ,
ମୁଁ କିମ୍ପା ସେହି ପଢାନିରେ ନ ଶୋଇଲ ? ମେହି
ସର୍ବ ପଢିମାର ଅସ୍ତ୍ର ଓ ସବୁବଣିଷ୍ଠ ଯେତେବେଳେ
ନିଶ୍ଚ ଜଳରେ ରଥାର ଦେଇ, ସେହି ସମୟରେ ମୁଁ ପାହା
ଜଳରେ ବୁଢି ନ ମଳ ? ମୁଁ ବେଜରେ ଦରଜା ଦେଇ
ନ ମଳ ? ତୁବୟ ବ୍ୟଥତ ମେଲ, ଦଶଦଶ ଅନିକାର
ଦେଖିଲ । ତାତର ସୁରରେ ଭାଙ୍ଗାନ୍ତ ବବରେ ତାବଳ,
ପାଶାସ୍ତବେ ବେର୍ତ୍ତିଠାକୁ ଗଲ ?—ମୋ ଅନୁଭବ ଅଳୁଆ,
ମୋର ଅନୁଭବ ଅନୁଭ, ମୋର ନୟନର ତାବ, ମୋର
ସମସ୍ତର ସମସ୍ତ, ଜାବଳ ସବୁ ଭୁମେ ମୋର ବେର୍ତ୍ତି-
ଠାରେ ? ଅଥବା ପାରିବୁ ପତଥିଲ ଅର୍ଥିଲ, ଅର କେଉଁ-
ଠାରେ ? ଅବାଶରେ ସେହି ବର ନାଟି ? କହିଲ ଅର
ବେର୍ତ୍ତିଠାରେ ଦୂରରେ ସେହି ମନୋହର ସର ମେତତହେବା
ସ୍ଵର୍ଗରେ ବହିଲ ଅର ବେର୍ତ୍ତିଠାରେ ? ପ୍ରମୁଚ୍ଛ ହେଲ ? ମୁହୂ-
ର୍ବ ସବାଗେ ଅନୁଭ ଜମତର ଅସ୍ତ୍ର ଲେପ ହେଲ ।
ହାସ ! ପତଥିଲ ସୁଜଳ ବରବାବୁ ବିଦ ବଧାତାକୁ ବହିଲ ?

ଅଶ୍ରୁକଣା ।

Thou art slave to earth no more!
O soul, thou art freed!—and we?—
Ah ! when shall our toil be o'er?
Ah ! when shall we rest with thee?
Lord Lytton.

ଅହାରେ ତୁରନ୍ତ ବାବ ଏ କ ତୋ ବିଶ୍ଵର
ଏ କ ତୋର ଦାରୁଣ ଶାସନ !
ମାନବ ବାବନା ପଥେ ଅନୁଶେଷ କଥାର
ବାଧା କହୁ ପଦାର ବନ୍ଦମ ।

ଶୁଦ୍ଧ ଜବ ନର ବୋଲି କଥ କୁଛିଲାନ
ଦେଇ କରେ ପାବେ ତାକୁ ଦଳ
ତୋର ପାଶେ ବିଶକଳ ଯା ମରନ ଲାଗେ
କରଯୋଇ ନିତ କରେ ଆଳ ?
ଅହା କୁ ଉଛଳଗର୍ବୁ ସ୍ଥାନ ଡଳ ପର
ଦୂର ନେଇଁ କ ଅମ୍ବଳ ନିୟ !
ସବେ ଏତ ଅର୍ଥାରେ ବିକଳ ପ୍ରାଣରେ
ବୋଲନ୍ତି ଏ ବିଦ୍ୟର ଅବଶ୍ୟ ।
ବ ତୋର କୁଟିଲ ତଥେ ପଢ଼ ରେ ଶମନ
ଅରୁମାନ ଗଲେ ଶୁତ ଦେଶ !
ଜାହନର ଶେଷ ଯାମେ କବ କ କୁଳନା
ଦେଖାଇଲୁ ତୋ ମୋହନ ଦେଶ !
ତେଣୁ କରେ ତୋର ସଙ୍ଗେ ଗଲେ ତଳ ସେହି
ବୁଲ ନିଜ ଲାଭ ପରିଜଳ
କିଣ୍ଟାରିଲେ ଜାବକର ସକଳ ସମ୍ବନ୍ଧ
ତୁବୟର ସକଳ ବନନ ?

,

ଗଲ ଘର, ଦେବ, ଅହା ! ତେଜ ଏ ସଂପାଦ
ଶିରେ ବହ ନିୟତ-ଶାସନ ;
ନ ବିର୍ତ୍ତିର ଶୋକାବୁଳ ବନ୍ଦୁ ପରିଜଳକେ
ନ ଶୃଣିଲ ତାବର ଫନନ ।
ନ ବରଲ ତଳେ ଦେବ ପୁରି ଜଳକ
ଗନ-ସ୍ଥାନ ଅକରଣ୍ଣ କଥା ;
ରଜାଦେଶ ଶିରୋଧାରୀୟ ମନେ ମନେ ପଦ
ଅନନ୍ଦରେ ନୂର୍ମରଲ ମଥା ।
ଦିପର କଲବୁଁ, ଦେବ, ସେହି ଅଳ ପାପ୍ର
ପୁରିମଳ ପଶାନ୍ତ ବନନ !
ଅକଣ୍ଠିପୁର ସେହି ନୟନ ସୁଗଳ
ବୌମ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରେସ୍-ଦରଶନ !
ଦିନସ୍ତ-ଦରଶାପ୍ରତି ସେ ମଧ୍ୟ ରହାଣି
ସେ ତୁର୍ମର ସାଧୁ ବ୍ୟବହାର !
ସୁଗ ଅମୁଲର ସେହି ବୋମଳ ତୁବ୍ଦୟ
ଦୟା ମାସ୍ତା ହାତର ଅଧାର !

ଦିଦ୍ୟା ହନ୍ତୁ ସେହି ଶୁଭ ସମ୍ପର୍କ
ସେହି କୁଳ ମଥୁର ମରତି
ତଥ କାହିନ୍ତି ନାହା ଖାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ସଗେ
ହୃଦ ଏକ ଦର ହେ ଭରତ ।
ମନେ ପତେ ସେହି ଦିନ ବିଦ୍ୟୁତୀରେ ଯେବେ
ଶୁଣୁଥେ ହେଲେ ବର୍ଷାମାନ ;
ଶିଖାରାଜ କି ଭୌଗଳେ ଶାନ୍ତିଜ୍ୟ-ବାର୍ଷି
ଆବଳର ଉତ୍ସବ ମହାନ !
ମନେ ପତେ ଏବେ ଯେବେ ବଜାଗାନ୍ଧିଗରେ
ଭରବାକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଲନ,
ବର୍ଣ୍ଣର ଦୂଷଳ ଧାର ଭରଗ ଅଗ୍ରାହୀ
ଦ୍ୱାରେ ଥାରେ କୁଳି ମୁଣଗ ।
ଶାନ୍ତିଜ୍ୟା ପର ଅହା ରକ୍ଷା ମାରି ମାରି
ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ହେ ପରିଷ ମନ୍ତ୍ର
କପର କୁଳକୁ ଦେବ ଏ ସମ୍ପ୍ର ବିଥା
ଦେଖିଛ ଯା ନୟନ ସୁଗଳ !
କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ପଢ଼ିଷା ଚିରଖାଳ ରହି
ତେଜ ଶ୍ଵାସ ସମେ ଗ ଲାଲପା,
ଅନ୍ତର ଉନ୍ନତ ଦିଗେ ଯ ଉତ୍ସବ କୁଳ
ପୂର୍ଣ୍ଣ-ପ୍ରାଣେ ରଖି ହେ ଉତ୍ସବ ।
ବିଜ୍ଞାନ ଉତ୍ସବରେ ଏ ଯାଦିର ପଥ
ବୁଝ ହେଲେ ଅଧିମ୍ୟ ଶରତେ
କପର କୁଳକୁ ଦେବ ଏ ଦାରୁଣ ବ୍ୟଥା
ଯେତେ ଦଳ ଆହଁ ଏ ମଞ୍ଚରେ ।

*

ଗର ଦେବ, ଯାଏ ଦେବ, ନାହିଁ କିଛି ବ୍ୟଥା,
ଲଭ ପରିଷଳ୍ୟ ନିମିତ୍ତଗ;
ରବେ ଯେତେବେ ଅଛି ତବ ଚାହୁଁ ତୁର
କବୁଦ୍ଧକୁ ଅଗ୍ରବରଷା ।
ସେ ପଦବ ତବ ମଧ୍ୟେ ତବ ଚାହୁଁ ଦେଖି
ଶାଶ ଦେହ ଦ୍ୱାରାବ ସବଳ,
ତାପକୁ ଧରି ନାହାରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତାରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତାରେ

ଅନ୍ତର ରଖନେ ବସି ଦେବଦଳେ, ଦେବ,
ନ କୁଳ ହେ ଜନକୁ ବିଥା
କପର କୁଳକ ଅବା କୁଳନେଥେ ଯେବେ
ଦେଖି ମନେ ପାରିଥିଲୁ ହେ ବ୍ୟଥା !
ସେ ଅନ୍ତରପୁରେ ଦେବ ରକ୍ଷା ସମ୍ମାନେ
ମାଗ ନିଜ ଦେଶ ପାଇଁ ବର,
ରବତାପୁରେ ସେହି ଅଲୋକପଦେଶେ
ସାଧ ମାତୃଭୂମିର ମଜଳ ।
କସି ସେହି ଶକ୍ତି-ଦେଶ କର ଅଣିବାଦ
ଅମ୍ଭେ ସବେ ନିଜ କର୍ମ ସାର
ଯାଉ ଦେପାଶେ ଦେବ ସହାୟ ବଦନେ
ଦେଇ ସୁଖେ ରବର୍କ ପାଇ । *

୧ ଅଭିରାମତରଙ୍ଗୀ ।

ମା ଉଛଳ ଖୁଲୁ, କୁମ୍ଭ କି ଗର ଅରଣ୍ୟା ? ସୁଖମୂଳ
ଦେଶିବା କି କୁମ୍ଭ ଖାରେ ନାହିଁ ଗୋରବ ଗରରେ
ଅନ୍ତରାଦିତ ଦେଖାନ୍ତୁ କି ଶିଥାତା କୁମ୍ଭକୁ ଏକାବେଳେ
କୃତ କରାନ୍ତକୁଣ୍ଡରୁ । ତାହା ନ ହେଲେ ଏ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ବଳା
କର୍ମକ ? ସେବନ ସମ୍ମଲପୁରର ସୁଯୋଗୀ ସହୁଦୟ
ସୁଧାର ଦୂର ପରିଷଳ୍ୟ ଅବାଳ କର୍ମେଣି । ସେ ଦେବନୀ
ମନ୍ତ୍ରୀ ନ ଦୁଃଖ ପୁରୁଷରେ ସଂସାର-ଧନ୍ୟାସୀ ସୁଦେଶି-
ବହୁଳ କର୍ମୀ ମନ୍ତ୍ରନୁକର ଦେବାନ ! ଏ ଶୋଭାପତ୍ର
ଅନ୍ତରୁ ଶୁଣି ନାହିଁ ପୁଣି ସମ୍ମଲପୁରର ସାଧାରଣ ଜାକଳ
ଶାନ୍ତିର ଧର୍ମ ବ-ଉଛଳ କୁଳମେହନ ପଢ଼ନାୟକ ରବିଲାବା
ପଣ ଦେଇ !

ଏହ ଉତ୍ସବ-ପଦ ବିଶ୍ଵାଦଧରି ପାରୁତ ହୋଇ ଯାଏ
ନିରାକାରିତାର କଲାବେଳ ଯେଉଁ ଅପରାଧ ଶିଶୁ
ସମ୍ମାନମାନକର ମୁଣ୍ଡ କାହାର ପରିଷଳ ସେମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରୁ ସୁନ୍ଦର । ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ସାରରହଣ୍ଡି ରଜନ ଲାଗେ ଏବେ
ଶୁଣଗଲ ।

* ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଶ୍ରୀନ୍ଦ୍ର ଯୋଗେନଦ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଦୋଷଧା ପୋରବରେ ପଠଇ ।

ଅନିର୍ବୀ ଦେଶର ପୁରୁଷ ସମ୍ବଦ କୁହେ କିମା
ଦେବଳ ପ୍ରାଚୀଷୟସୂତା ଦେଶର ଶକ୍ତି କୁହେ କୌଣସି
ଦେଶର ସଜୋହିତ ଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ପ୍ରଧାନ ଶକ୍ତି ଏକ ସଜୋତ
ସମ୍ବଦ ଦେବଳ ସେହି ଦେଶର ସ୍ଵଦବ୍ୟନ । କିନ୍ତୁ ଅହା
ଅଧିକ ଉତ୍ତର ସ୍ଵଦବ୍ୟନର ମୁକୁଟ ମଣି ଏବେ ପର-
ବଳ ଯାଁକ ହଜିଲ ।

ବୁଦ୍ଧର ସୁଧାରିତ ଶକ୍ତିରେ ଅଭିମନ୍ତକୁ ପର
ଏ ମରଧାମରେ କେହି ଦେଖିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବିନ୍ଦୁ
ମଧ୍ୟ ବଣ୍ଣା କେହି ଅର ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ଅପଣାର
ପରବାରକୁ ସମସ୍ତ ଦେଶକୁ ସବଳ ପ୍ରଭାବ ସାଧା-
ରଣ ଉଦ୍‌ଦେଶ ଓ ସବଳଶ୍ଵାନକୁ ଅନେକବିମନ ଭର ଗଢ଼,
ଦେବିବାକବ ଅମୃତ ସବଳକୁ ଘରୀର ଶୋକଷାଗରରେ
ବସାନ୍ତ ସେ ମାତ୍ର ମାତ୍ର ଦିନ ନ ଦବା ୧୦୯ ସମୟରେ
ଅନୁଭବ ମନ ପ୍ରାଣ ଚଲେ ।

ମୁଖ ପାଇବନ୍ତି ଏଠନା ନୁହେ; ବରଂ ଜଗରର
ତବୁଟେ ଏଠନା ପାଇଁ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ସଙ୍କାପେଣ୍ଟ ଅନ୍ତର
ପହଞ୍ଚ ଓ ମୁଣ୍ଡୁତି । ଥୋପି ମି ଜବନ୍ଦୁ କୁଳ ଏହିଭବନରେ
ନଟିଲ ଏହି ମାନବ ଦୁଃଖ ଏପର ମାୟାଭାଲ ଗ୍ରହଣ ଯେ
ସତର ଅଭ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ସୁଶ୍ରୀଷ୍ଟେ ଏହି ନିରାନ୍ତର ବ୍ୟାପା-
ରରେ ସଙ୍କାପେଣ୍ଟ ଅନ୍ତର ଅଧିକ, ଅକୁଳ ଓ ମର୍ମାହତ
ହୋଇଥାଏ । ଅଭାଲରେ ଏହି ବାବୁଣ ଏଠନା ଉପରୁତ୍ତ
ହିଲେ ଅହିଭବନ ବୋଲି ପ୍ରଫେରିମାନ ହେବାର କଥା ।
ମୁଣ୍ଡାଂ ଚର୍ଚରେ ଦୁଃଖ ଜଗରତି ହୁଏ ।

ପୁଣି ମୁଢବନ୍ଦୁ ସଦ୍ବୁଦ୍ଧାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଗକୁ ଚକ୍ର ହେଲେ
ତାଙ୍କ ବ୍ୟୋଗ ବେଦନାର ପରିଷାମା କାହିଁ ?

ପେଇ ସବୁ ପଟକାରେ ଲୋକର ମୂରୁ ହେଲେ ଶୋଇ
ବାଦିତନାଳ ଏକ ଗଭୀରତମ ହୁଏ ଅଭିଭମକ ମୂରୁ ପେଇ
ସମ୍ପ୍ର ପଟନାରେ ସଂପାଦିତ । ଅଭିଭମ ସ୍ଵରେ “ଆଶାୟୀ
ଜହାନ ଅଣା ବିଶେରଥାଦସ”; ବିନ୍ଦୁ “ବୟସେ କଣୋର
ଜୀବେ ବର୍ଣ୍ଣାଧାର ।”

ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷାର ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅଧିକମଙ୍କ ଶିକ୍ଷା
ପତ୍ର ଉଚ୍ଛବେଶିବା ଥିଲା । ମଧୁବାବୁଙ୍କ ପରେ ସେ
ହୁଣ୍ଡର ଓଡ଼ିଆ ଏ.ମ.ଫ.ଏ.ଲ. ହୋଇଥିଲେ । ବିଦ୍ୟା-
କ୍ୟାମ୍ପେ ଅନ୍ୟଜଳ ପ୍ରାକମରୁ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ

ଦେବା ପର୍ମା-ନ୍ତୁ ସେ ଶିକ୍ଷିକ୍ ଓ ସହୃଦୀମାନଙ୍କର ପାଠ
ଓ ପ୍ରଣାମାର ପାଥ ହୋଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ନିୟମା-
ନୁବର୍ତ୍ତାର ଓ ଅଧ୍ୟୟନାଭିନବେଶ ଅନୁରଗ ଚାକ ସମ୍ମୁ-
ଳାବନର ନିୟମାମକ ମାତ୍ର ଧଳ । ସେ ଅସାଧାରଣ ଧାରଣକୁ
ସମ୍ମନ କରିଥିଲେ ସତ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୂର ଗୃଣବଳରେ ଶବ୍ଦ
ଜୀବନରେ ଉଡ଼ିବେବୁର ହିମ ଉନ୍ନତ ଲବ କରିଥିଲେ ।
ସେ ୧୯ ବର୍ଷରେ ପ୍ରବେଶିବା ପଦ୍ମଶାରେ ପାଶ କରି-
ଥିଲେ । ଏବ ଏକାଦଶମେ କୃତତ୍ୱ ସହିତାରେ ସେ ୮୮
ବର୍ଷ ସମୟରେ ଏ.ମ.ପଦ୍ମଶାରେ ଉତ୍ତର୍ଣ୍ଣ ହେଉଥିଲେ ।
ଏତେ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣସରେ ଏ.ମ.୧. ପାଶ କରିବା ଓଡ଼ିଶାପ୍ରଦିତ
ଅବଶ୍ୟକ ଅସାଧାରଣ ବୋଲିବାକୁ ହେବ । ପରେ କ.୧.୧.
ପାଶ କରି । ୨ ବର୍ଷ ସମୟରେ ଜନ୍ମକୋଟରେ ଓବାଲିଛି
ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ଓঁ বালক পৃষ্ঠা ষে প্রাণী দুর বর্ণনার উচ্চ
চেনি মূল এক পৃষ্ঠা উচ্চ ইঁহাঙ্গ বিদ্যালয়ৰে
শিক্ষা হোমস্থে ।

ତାକର ସରଳ, ପ୍ରେସ୍ ପ୍ରକଟ ବିଦ୍ୟାନୂର୍ଗ ଏବଂ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠା ଯୋଗୁଁ ସେ ଶରୀର ସମାଜର ଯେପରି ଖେଳ
ଓ ରହୁଥିଲା ହୋଇଥିଲେ, ଉତ୍ସପନତାରୁ ମଧ୍ୟ
ସେହିପରି ବନ୍ଧୁ ପଢାନ୍ତିର ଘର କରିଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକ-
କାର୍ଯ୍ୟ ଅଭିଭବ ପ୍ରକାରେ ପଞ୍ଚଶିର ଅନ୍ତକୁଳ ଥିଲା । ସେ
ଯେ କେବଳ ବିଦ୍ୟାଲୟର ଉଚ୍ଚତମ ପଣ୍ଡଶାରେ
ଉତ୍ସାହ ହୋଇ ପାଠ ଶେଷ କରିଥିଲେ ତାହା ନୁହେ ।
ଶିକ୍ଷାପତି ତାକର ଅନୁଭବ ଅଗ୍ରହ ଥିଲା ଏବଂ ଶେଷ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଦେନିବ କେବେଳେ ସମୟ ନିୟମିତରୂପେ
ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ ।

ଶିକ୍ଷାବିଦଗୁ ଶୁଣ ଡେବାଲେଟ ବ୍ୟକ୍ତିବାସୀ ନିର୍ମାଣ
କରିବା ଅଭିଭାବକ ଥିଲେ କେବେଦୂର ସମ୍ଭବ ଧରି
ଚାହା ଟ୍ରୋଇ ବିଷ୍ଵାସ । ଡେବାଲେଟ ବ୍ୟକ୍ତିବାସୀ କହି ଶିକ୍ଷା
ଓ ସମ୍ମାନ ସାହେବ ହେଲେବେଳେ ଅଧ୍ୟନା ଏହା ଅଭିଭାବକ
ଯେ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ସାର ଘେରିବ କର୍ବ୍ୟା କରିବେ
ପରିପରି ଖେଳିବ ସରଳ, ସଫୁଦୟ ସମ୍ମାନପର
ଅଭିଭାବକ ଯେ ହଠାତ୍ କୁଟିଛି ଲାଭ କରି ପାରି ନ ଥିଲେ
ଏହା ଅର୍ଥର୍ୟ ନହେ । କହି ସାମାଜିକ ବେଳିବେଳି

ବର୍ଣ୍ଣର ସକ୍ଷାନ; ଏଣେ ମସ୍ତକରେ ଅନେଗୁଡ଼ିବ ଅଶ୍ଵାସ ସଜନଦର ବର; ସୁଚବଂ ତାକୁ ଅଗରା ସରାବା ବର୍ଣ୍ଣର ଅଶ୍ଵ ଲୋଚବାବୁ ପଢିଥିଲ । ସେ ଅଶ୍ଵାସିବବରେ ବେବେବେଥର ମୁନ୍ଦର ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ; କବୁ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ଲାସ୍ଟିକ୍ ହେବା ସମୟକୁ ଏଜଗରୁ ଏବାବେଳକେ ତାକର ମୁଠି ଲୋପ ଘାରିଲ । ମୁରୁ ଥୁଣ୍ଡକ ଏଠା କରେବଣେ ସ୍ଲାଇର ହେତ୍ତାକୁର ହେବାନିମନ୍ତ୍ର ତାକଠାରୁ ନିଯୁକ୍ତିପଥ ଅଶ୍ଵିଥିଲ । କିନ୍ତୁ ଅହା ଅରସମକୁ ତଣା ନ ଥିଲେ ସେ ସେ ଦାସଦୁର ଲାଗି ଉବେଶ ନ ଥିଲେ !

ତାକର ମାତ୍ରକାର ଭବିତରେ ବିଶେଷ ଶୁଦ୍ଧି ଥିଲେ ସେ ଡେଟା ପଚିବା ଓ ଲୋଶିବାରେ ମନୋଯାଗି ଥିଲେ ଏକ ମାତ୍ରକାର ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ସେବା ଓ ସମ୍ମାନ କରୁଥିଲେ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ କଣେକ ଶକ୍ତିମାତ୍ର ପଥତିଥିଲେ ଦେବାବୁ ଅବସର ପାଇ ନ ପଲେହେ ଉଛଳକାହିଁଥେ ଓ ମୁକୁରରେ ତାକର ସେ ସାମାଜିକ ବେବେବ ପ୍ରବଳ ପାଇବିତି ହୋଇଥିଲ । ତାକର ଅନୁଶୀଳନ ଓ ବିବେଶକାର ଆବ୍ୟାକ୍ରି ଅବଶ ମିଳିଥିଲା ।

ବର୍ଣ୍ଣତା ଦେବାର ଶକ୍ତି ତାକର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତ ସ୍ଲାଇର, ନେଂବଳା, ଡେଟା, ବିଜଳା କୁଣ୍ଡାରେ ସେ ବର୍ଣ୍ଣତା ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ । ତାକର ଏହି ତବୁଣ ଦୟାର ବର୍ଣ୍ଣତା ଶୁଣି ଅନ୍ତି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜଣେ ବୁଝିବାଗୁ ହୋଇ ତେଣାରେ ବର୍ଣ୍ଣାର ଅବଶ ପୁଷ୍ଟାରୁବେ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଅଣା ବିଦୟରେ ।

ସବ, ସମ୍ମିଳିତ ପ୍ରକାଶ ଦଳଗର ସହଦେଶ ପ୍ଲଟ ଉଛଳବାରୀକର ଅଦ୍ୟାଧିକାରୀରେ ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧି କରୁ ନାହିଁ । କୌଣସି ସାଧାରଣ ସରରେ ନିୟମିତ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଷୟରେ ଉଛଳାୟ ବୃଦ୍ଧୁରା ପାଇସ ସମସ୍ତେ ବିମୁଖ କିନ୍ତୁ ଅଭ୍ୟମକୁ ଏକାଜ୍ଞାୟ ଦୋଷ ଦେଇ ଶୁଣ୍ଟ କର ନ ଥିଲ ।

ଶୁଦ୍ଧାବର୍ଣ୍ଣାର ସେ ସବ ସମ୍ମିଳିତ ପ୍ରିୟ ଥିଲେ, ଏବ ଆବନନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରି କି ଉଛଳ ସମ୍ମଳନ, କ ଗୋରକ୍ଷଣୀ ସବ, କ ସ ହିଂଦେମାଳ, କ ବ୍ୟାସାମନ୍ଦିର (ଜିମନ୍‌ଏସିଆ) କି ଶୁଦ୍ଧମିଳିତ କିନ୍ତୁ ବୃଦ୍ଧ ସକଳ ପ୍ରକାଶ ସରରେ ସେ ଗ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ସବରେ ସେ କୌଣସି ଏବ ପ୍ରଧାନ ଅଞ୍ଚଳ କାର୍ଯ୍ୟ କର ନେଇଥିଲେ ।

ବେବେଳ ହୁଏ ବିଦ୍ୟାଲୟର ଭବ ଉପରେ, ସାହିତ୍ୟ-ନ୍ୟାୟ, ବାହ୍ୟତ୍ତବା, ଅଥବା ସବ ସମିଶ୍ରରେ ଯୋଗଦାନ କି ଅରସମକୁ ଏବେବୁର ଲେବ ପ୍ରିୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ? ତାହା ନୁହେ; ଏପରି ସହେ ଅଥବା ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆର ସୁରକ୍ଷା ଲେବ ଅରସମକ ପର ଏବାବେଳକେ ଅଜାତିତ ହେବା ସହଜ ନୁହେ ।

ପ୍ରାତି ଅନ୍ତର ବନ୍ଦୁ, ଅନାନ୍ଦରକ ବାସ୍ୟବାନଙ୍କ ବାବ ଏହା ଲୀର କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ପ୍ରାତି ବେବେଳ ପ୍ରାଣ ଉପାଦନ କରେ । ସେଇମାନେ ଶରୀର ଲାଗି ଅରସମକ ସଂର୍ଗରେ ଅସିଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ତାତୀରେ ପ୍ରାତି; ବାରଣ ଜାତି ଅର୍ଥ ପ୍ରଦେଶ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଲୋକ-ମାତ୍ରକୁ ରହ ପାଇବା ଅରସମକର ସରକାର ଶୁଦ୍ଧ ପଦମିଳେ ହେଉଥିଲ । ସେ ବିଷନ ଅଷନରେ ଯେଥର ବାବହାରରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପର ସରଳ ଥିଲେ ।

ବିନ୍ଦୁ ସଂଯମ ଗୁଣ୍ୟରୁ ତାକର ସହଜ ଧର୍ମ ସଲ ସମ୍ମାନୁବର୍ତ୍ତିତା ଏବ ନିଯୁମାନୁବର୍ତ୍ତିତା ବିଷୟରେ ହେ ଉଛଳାୟ ପ୍ରବଳମାନକର ଅବଶ୍ଵାସାଳ୍ୟ ଥିଲେ । ଅମ୍ବମାନେ ତାହାକୁ ପଥା ନିଯୁଷ ବଳ ଜେତିବାରେ ଦେଖିଅଛୁ କିନ୍ତୁ ତହିଁରେ ମହ ବା ଅବ୍ରତ ହେବାର ଦେଖି ନାହିଁ; ଗାନ୍ଧାରେ ଯୋଗ ଦେବାର ଦେଖିଅଛୁ କିନ୍ତୁ ନେତ୍ୟ ହୋଇ ଅଚରଣ ସମୟ ଦେବାରେ ଦେଖି ନାହିଁ; ବଜ୍ରବାନବଦ୍ଧ ସଙ୍ଗୋତ୍ତବାର ଦେଖିଅଛୁ କିନ୍ତୁ ବୁଥା ଅଳସ ଗମ୍ଭେର ବାର ଦେଖି ନାହିଁ;

• ସକ୍ଷ୍ୟାରେ ଯଥା ସମୟରେ ପଚିବାର ଦେଖିଅଛୁ କିନ୍ତୁ ସକାଳେ ବଳମ୍ବରେ ଉଠିବାର ଦେବେ ଦେଖି ନାହିଁ ସ୍ତଳକଃ ଜାବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ସାମାଜିକ ସକଳବିଧ କାର୍ଯ୍ୟ ସଥ୍ୟ ସମୟରେ ଯଥା ବିଦ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦରାଗର ସହିତ ସଥ୍ୟାଦି ଉଛଳା ନିମନ୍ତେ ସେ ନିରନ୍ତର ଯହିବାନ ସମ୍ଭାବିତ ଥିଲେ ।

ଅରସମ ଯଥାର୍ଥରେ ଅରସମ ଥିଲେ ; କେହି ବେଳେ ତାକର ଉତ୍ସମ୍ମିଳିତ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ବା କୁଣ୍ଡ ବାସ୍ୟ ଶୁଣ୍ଟ ନାହାନ୍ତି । ତାକର ଉଦ୍ବାଦ ଶରୀର ମାତ୍ର ଅଜିବାର ସମ-

ଚରାଙ୍ଗୁ । ପଥା ହୁଏ ଅଲ୍ୟାନ୍ଦମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଉତ୍ସବ ପାଇନ ଚରବେ ।

ସେବବୁନ—ମତ ଅର୍ଜୀବୟ ଯୋଗ ସମୟରେ ବେଳବାରେ ବହୁରୂପ ଲୋକଙ୍କର ସମାଜମ ହୋଇଥିଲା । ଅଣେତ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଵଭବ ଉପସ୍ଥିତ ନେତାମାନଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରନୀୟରୁରେ ସେମାନଙ୍କର ସେବା, ଶୁଣ୍ଡୁଷା ଓ ସୁଧାଲଙ୍ଘ ପାଇଁ ପଦମ୍ଭେତ ବହି ଦେଖଇ ଓ ସରକାର ବାହାରୁରୁବରି ପାଇଁ ପାଇଁ ପ୍ରଣାମାବଳିନ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହା କରିବ ଯତଃପାଇଁ ଶୋଟିଏ ଯଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ପଢ଼ଣ । ଦେଖଇ ଲୋକ ନିଜର କୁରୁକୁଳର ସୁଖ ପ୍ରକଳିତ ଯହି ବରବେ ଏହା ପକୁତର ନିୟମ । ଦେବକ ଏହି ପକୁତର ନିୟମର କବୁତ ଏହି ପତତ କରିବରେ ପରିଭରିଛନ୍ତି ହୁଏ । ସରକାରବାହାରୁର ଅମ୍ବମାନଙ୍କଙ୍କର ସ୍ଵରୂପ ବରବେ—ଅମ୍ବମାନେ ନିଜର କୁତାମାନଙ୍କଙ୍କର କହି ବରବୁ ନାହିଁ । ଏହି ମତ ବହୁବାଳରୁ ତଥା ଅସ୍ତ୍ରିଙ୍କ । ଯଦି କେବେ ଶମତା ବା ମାନ୍ୟର ପ୍ରଲୋଭନରେ ପତ କେହି ଗୋଟିଏ ଅଧେ ଅନାହାସ୍ତ୍ର ବାର୍ଯ୍ୟ ବରେ ଚର୍ଚରେ ସମୋର୍ଯ୍ୟ ବା ମାନ୍ୟପିଯାବାର ଅସ୍ତ୍ରିଙ୍କ ପରବୃକ୍ଷ ହୁଏ । ଏହି, ସବଳ, ବୁଝ, ଲୋକହତିଷ୍ଠିତାର ମାତ୍ରା ହରିବେ ହୁଏ ଆଏ କିନାହିଁ ତାହା କେବଳ ତାହାଙ୍କର ଅନୁଭବା

କାଣ୍ଟି । ଯାହାହେବ ସେମ୍ବୁ ସ୍ରୋତର ଗତ ନୂତନ ଦଗକ ପ୍ରଧାନତ ହେଉଥିଲା । ଶୁଣ, ଶୁଣ, ସାଧକା ସେବକ ଉପର ଦେଇ ତାହା ମନେ ମହାନଙ୍କ ସାଗରରେ ପତତ ହେବ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ରଗବାନଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ଏହି ସୋତ ଅପରିହାତ ଗତରେ ଅପରିହାତ ନିର୍ବିକ୍ଷଣ ସାଗରରେ ପତତ ହେଉ, ଯେଉଁମାନେ ସେହି ସ୍ରୋତରେ ହାସ ଦେଇଥିଲା ନିର୍ବିଦ୍ୟରେ ଓ ନିର୍ବପଦରେ ନିଜର ବର୍ତ୍ତନ୍ୟସାଧନ କରନ୍ତୁ ।

ଏହି ପ୍ରଥମାଧୀନ ଉତ୍ସବର ସେବବୁନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କହୁ ନ କହ ରହିଥାବୁ ନାହିଁ । ଉତ୍ସବରେ ତେବେଳ ସମ୍ମିଳନର ଅସ୍ତ୍ରବେଳନ ସମୟରେ ସେବକ (Volunteer) ଲୋକା ହୁଅନ୍ତି । ଦିନୁ ପେହି ଦୁଇ ତିନିଦନ ପରେ ତାଙ୍କର ବର୍ତ୍ତନ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର କୁଳିତ ଦଳ ବା କାର୍ଯ୍ୟକ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର କ୍ଷମ କହିବ ପରିଲକ୍ଷତ ହୁଏ । ଯାହାହେବ କଟକ କରେବର ଓ ସୁରମାନଙ୍କର କେତେକ ଶବ୍ଦ ଏହି ଉତ୍ସବକାଣ୍ଠ ହୁଅଛି କାର୍ଯ୍ୟକରିଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକରି ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ମନରେ ବିଶେଷ ଅନାର ସଂକାର ହୋଇଥିଲା । ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ସେବବୁନ କିମ୍ବା ଗୁଣରେ ଉତ୍ସବକର କୃପାବୃତ୍ତି ଅବର୍ପଣ କରନ୍ତୁ ।

ସୂଚୀପଣ୍ଡିତ ।

କଣ୍ଠୀ	
୧ । ଉତ୍ସବମାନଙ୍କର ଅହିତ (୪୭)	
୨ । ବାହି ସେ ? (୪୭)	
୩ । ପୁନ୍ଧରି ରହୁ	
୪ । ପାଇସାନାର ବର୍ତ୍ତନ୍ୟ	
୫ । ପ୍ରଭୁ ଓ ମତ (୪୭)	
୬ । ପିତୃତ୍ରି	
୭ । ଶୁଣ୍ୟ ଧୂରତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି	
୮ । କେବେ ଓ କିମ୍ବା	
୯ । ଦେବତା ଓ କିମ୍ବା (୪୭)	
୧୦ । ବୁଦ୍ଧାମ୍ବା	
୧୧ । କେବୁନ୍ତର କେନ୍ଦ୍ରାଦ୍ୟ	
୧୨ । ମହା-ଜୀବାତ କୁମର	
୧୩ । ଅନୁଭବା (୪୭)	
୧୪ । ଅନୁଭବଙ୍କ	

(ପ୍ରଥମମାନଙ୍କ ମତାମତ ନିମ୍ନେ ଲେଖିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।)

ଲେଖିବମାନଙ୍କର ବାମ ।	ସୁନ୍ଦର ।
ଶ୍ରୀପ୍ରତି	...
”	...
” ପରିପତ ଦାସ ବ. ଲେ,	୧୮୭
ବୁନ୍ଦା ସେଲବାନା ଦାସ ଏମ୍ ଅର୍. ବ. ଏସ.	୧୮୮
ଶ୍ରୀପ୍ରତି କରନ୍ତଶାର ଦଳ ବ.୧୯	୧୯୦
” କରନ୍ତଶାରକର ଗୋପ	୧୯୧
” ଗୋପନୀଯ ନନନୀ	୧୯୦
” ପମଶବର ସବ୍	୧୯୦
ଶ୍ରୀମତୀ ରେବା ବସ୍	୧୯୧
ଶ୍ରୀପ୍ରତି	...
” ଉଦ୍‌ବାସୀ	୧୯୧
” ଶିବନାରାୟଣ ଶାସ୍ତ୍ର	୧୯୨
” ପଦଗର୍ବ ପଦଗର୍ବ	୧୯୨
” ପୋପକାନ୍ତ ଦାସ ବ. ଲେ,	୧୯୨

ବଜ୍ରାପନ ।

ଶାନ୍ତି ଶର୍ମାନୟ ।

ବଜ୍ରାପନ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣବାବୁ, କୁମାରଚୋଇ, ଠାକୁରପଡ଼ା, ବରଦାଳ ।

୧ । କୁଳମାଦ ବଟିବା—ଉପଦଂଶ ବା ଗରମେହସର

ପଦକ ଅବସ୍ଥାରେ ଏହା କଣେଖ ଉପଯୋଗୀ ।
ଯେଥର ପବ୍ଲିକ ବେଳ ହେଉ ନା ବାହୁଦିନ ଏହା
ବଟିବା ସେବନରେ ଅକୁ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନିଷ୍ଠା
ଅବସେଧ ହେବ । ଯେ କଷ ଥୁରୁଷର ସଙ୍ଗ ଶରୀର
କଷମୟ କରେ, ଯେ କଷ ସ୍ଥା ଲୋଭର ଜ୍ଵାଳା ଓ
ସଙ୍ଗ ଶରୀର ଦୂଷତ କରେ ଏକ ଯେ କଷ ରହିବା
କଣାଧରମାନଙ୍କର ଶୋତାମୟ ଧରିବାମ ଉପରୁ
କରେ ଯେହି ଉପଦଂଶ (ଗରମି) କଷ ନାଶକରେ
“କୁଳମାଦ ବଟିବା”ର କ୍ଷମତା ଅକୁତାମୟ, ଯୁଦ୍ଧ
ତରି ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ଅତାଧୀନୀ କ୍ଷମତା
ପରିଦୃଷ୍ଟ ହେବ । କଷଦଳ ବ୍ୟବହାର କରେ ହସ୍ତ,
ପଦ, ଓ ଶରୀରର ସମସ୍ତ କ୍ଷବର ତତ୍ତ୍ଵ ବୁଝଇ
ହୋଇ ଦେବ ପୂର୍ବାନ୍ତି ଧାରଣ କରେ ।

ଏହି ମାତ୍ର ସେବନୋପଯୋଗୀ ଉପଦଂଶ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩ ଟଙ୍କା ।

୨ । ବାରିମା କରାଇ—ଶେତ ରକ୍ତ, ବା ମାଳ ଯେ
ପଦାର ପ୍ରଦର ଏହା ସେବନରେ ଅଟେରେ ଦୁଷ୍ଟ-
ଦୂତ ହେବ । ଯେ ସବୁ ସ୍ଥା ଲୋଭର ଦୂରବାଳେ
ଅସମ୍ଭବ ଯାତନା ହେବ, ଅସ୍ଵଚ ବା ଅକୁ ପ୍ରାବ ହେବ,
ଯେଇମାନଙ୍କର ଦୂର ନିଷ୍ଠମିତ୍ରସେ ହେବ ନାହିଁ ।
ଯେଇମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା, ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା, ହସ୍ତ ପଦ-
ବିଧା, ଜ୍ଵାଳବ ପ୍ରଦର ଉପଦୃତ ଅଛି, ବା ଯେହି
ସବୁ ସ୍ଥା ଲୋଭ ରକ୍ତାଳୀକ ଦେବନା (ବାଧକ)
ଓପ୍ରଦର ସେବନେବେଳେ କଞ୍ଚକ ଅବସ୍ଥାରେ ଉପ-
ପ୍ରିତ ହୋଇଥାଏନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହି ଉପଦଂଶ ବ୍ୟବ-
ହାର କରେ ଧୂମ ଗର୍ଭାରଙ୍ଗରେ ସମର୍ଥ ହେବେ ।
ଏହି ବୌଢା ଉପଦଂଶ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫ ଟଙ୍କା ।

୩ । ମାତ୍ରା କୁମାରକ—ନୂତନ ଓ ପୁରୁତ୍ତ ପକଳ
ପଦାର ପ୍ରମେହ ଓ ଜନର୍ଥା ବେଳର ସଦ୍ୟ ଫଳପଦ
ପଣ୍ଡାତ୍ମି ମହୋଷିଷ । ଯେଇମାନଙ୍କର ମୂଳତ୍ୟାଗ
ପମ୍ପରେ ଅସମ୍ଭବ ଯାତନା ହେବ, ବା ମୁଣ୍ଡପିଛିଲ -
ପୂର୍ବ ରକ୍ତ ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠମୁକ୍ତ ସେମାନେ ଏହି ଉପଦଂଶ
ସେବନରେ ସତର । ଅବସେଧ ହେବେ । ନୂତନ
ପମେହରେ ଏହି ଦଳ ବ୍ୟବହାରରେ କ୍ଲାନ୍‌ଯେତା
ଦୂର ହେବ, ଏହି ସମସ୍ତରେ ସମସ୍ତ ଉପଦୃତ ଦୂର-

ଦୂର ହେବ । ପୁରୁତ୍ତ ବେଗରେ କ୍ଷବ ଦେବି ଦଳ
ବ୍ୟବହାର ବୁଦ୍ଧିବା ଦୂର ।

ଏହି ଶିରିର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫ ଟଙ୍କା ।

**୪ । ନିଷ୍ଠନମୁଖୀ—ଏହି ଉପଦଂଶ ନେତ୍ରପରରେ ପରମ-
ହିତକର । ଅଶିଥର, ଅଶିରୁ ଧାରି ଗରିବା, ଅଶି
ପଦାର ଧୂତିବା ବାଲୁପତିବା ପର ଗରି ହେବା,
ତର୍କ ଲେବ ହେବା, ଏହି ଏହୁ ସବୁ ଉପର୍ଶର୍ତ୍ତ ହେବୁ
ଦୁଷ୍ଟମଣ୍ଡର ଅନ୍ତରା ବା ବଣ୍ଟୁ, ପିମେର, ପଟଳ, ଅର୍ବଦୁ
ଅସୁମାନ ଓ ରଖିନିତା ପ୍ରଦର (ଆମର ବଳା)
ବେଗ ଏହି ଉପଦଂଶ ବ୍ୟବହାରରେ ପୁର୍ବୀଧୟରେ
ଅନ୍ତକାର ପାଣ୍ୟ ସହିର ଦୂର ହେବ । ଏହା ନିଷ୍ଠମିତ୍ର-
ଦୂଷେ ବ୍ୟବହାର କରେ ତର୍କ ପ୍ରସନ୍ନ ରହେ ଏହି
କୌଣସି ପ୍ରକାର ନେଥ ବେଗ ଅନ୍ତମର ରଘୁ
ରହେ ନାହିଁ ।**

ଏହି ତିବା ଉପଦଂଶ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୫ ଟଙ୍କା ।

**୫ । ଚତୁର୍ନାଟକ—ଏହି ଉପଦଂଶ ବ୍ୟବହାରରେ ସକଳ-
ପ୍ରକାର ଯାତୁ ବଳା-କ୍ଲାନ୍ ସମ୍ଭାବରେ ୧୪ ଟଙ୍କା
ମଧ୍ୟରେ ଅବସେଧ ହେବ, ପୁରୁତ୍ତ ବେଗରେ ୧୦ ଟଙ୍କା
ଅର ବ୍ୟବହାର ବୁଦ୍ଧିବା ଦୂର ।**

୧ ଟିବାରୁ ଟ ୦ ।, ୧ ଟିବାରୁ ଟ ୨ । ଟଙ୍କା ।

**୬ । ସାରବତ ଦୂତ—କଣ୍ଠମୁଖ ବର୍ତ୍ତ, ମୁଦ୍ରବର୍ତ୍ତ,
ବରମାରୀ ଓ ପୁଷ୍ଟିଜଳକ । ଏହି ଦୂତ ବରମାରୀଧିକରି
ଏକ ମେଧାର ପୁଷ୍ଟି ସାଧନରେ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଉପଯୋଗୀ ।
ଅକୁ ମେଧାର ପକଳରେ ଏହା କଣେଖ ହେବର ।
ଅତରିକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମନ ଯୋଗୁ ଯେଇମାନଙ୍କ ସର୍ବ-
ଶିକ୍ଷାତ୍ମକ ଦୂରସ୍ତର୍ତ୍ତ ଏହା ଶରୀରର କ୍ଷମତା ଶିକ୍ଷାତ୍ମକ
ଉପର୍ଶର ଉପରୁ ହୋଇଥାଏନ୍ତି ଏ ଦୂତ ତାଙ୍କ ସନ୍ଧରେ
କଣେଖ ଫଳପ୍ରଦ ।**

୧ ଟଙ୍କା ପତର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ୮ ଟଙ୍କା ।

ପାକ ୦ ଟଙ୍କା, ପି. ଟ ୦ ୧୮ ଟଙ୍କା ।

ଅମ୍ବ ନିକଟରେ ଅସୁଲେଖାନ୍ତର ସକଳ ପକଳ ଉପଦଂଶ
ଦୂର, ଚିଲ, ବୁଦ୍ଧ ପରମା କଣ୍ଠମାର୍ତ୍ତ ପ୍ରତିକୁ ଆଏ ।
ବୌଣସି ସେବନ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ନେବାରୁ ହେବେ ଯୁଦ୍ଧ
ପରମିତ ଟିକଟର୍କ ସହ ଦେବେ ବଳାମୁଦରେ ବ୍ୟବହାର
ପଥ ଦୟାବାର ।

ମୁଦ୍ରଣ

୨୪ ଇତି ।

ପୌଷ ଓ ମାଘ, ୧୩୧୫ ।

୫ମ ଓ ୬୦ ମ ସଙ୍କଳ

ଘୋମିହି ।

୨୨୯

କିଏ ଏହ କାର ମୁହଁ । କୁମାର ବୃଦ୍ଧେ
କୁଳକ ଦୂଷିତ-ଅଜ, ଲଗାକୁଣ୍ଡ ଦେଶ,
ତ୍ରାହ ତ୍ରାହଚାପ୍ରା ସଙ୍ଗେ ତୁମନ୍ତି ହରପେ
ନିଃତ୍ତ କାନ୍ଦାରେ, ଅହା ଖରି ମୁକ ଦେଶ ।
ଏହି କି ଧୋନିହି ।—ଯାର ମହିମା ସଙ୍ଗୀତ
ଗାଇଲେ ପଦବ ବଣେ ମହିର ଅପଣେ
ବାଲୁଛି—ବଳୁଛୋଇବ, ହୋଇ ତମୋହରି
କି ବାରହ, କି ବୌନର୍ମ ତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକଳନେ ।
ଧନ୍ୟ ହେ କାରକେଣରି ! ଉର୍ମିଲା-ବିଲାସୀ,
ପଞ୍ଚତୁଷ ବିନମ୍ବେ ସୁବୋମଳ—ଛରେ
ପରି ଦୁଇେ ମହାଶ୍ଵର, ନର-ଉପବାସୀ !
ଶାରୀଲ ହୁର୍ଦାନ୍ତ ରଷେ ଦୁନୁଳ ସମରେ ।
ତୁରୁଷେହ-ପଶୁକାଷ୍ଠା ଦେଶର ସଥାର !
ହେଲେହେ ଅନୁର ଗର୍ବ ବିହୁ ମଜ ଚରା ।

ବିବାହରେ ଅର୍ଥତ୍ତୁସଙ୍ଗ ।

[ସାମାଜିକ]

ବିବାହ ଏକ ସୁମେଲ୍ୟ କବାପାର । ଏହା ପାଇ ପାଇ
ଉଚ୍ଚପ୍ରକ ପଶରେ ଅପୁରୁଷ ଚିତ୍ରମୁରଣୀୟ ଘଟନା । ଯିବା-
ମାଗାଦି ପରିବାରକର୍ତ୍ତା ଏହ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ପଶରେ
ଏହା ପ୍ରାରକର ମହୋପ୍ରକ, ସତର୍ବ ଏପରି ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ
ଯଥୋତ୍ତିତ ସମାବେହପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବାହର ନିର୍ମୟ କିମ୍ବା ପାର୍ଥବର
ରହିବ । ଏହ ପାର୍ଥବ ନିର୍ମାଣ ଏଥିମୁକ୍ତ
ଦନ୍ତବାନ୍ଧବମାନଙ୍କର ଯଥୋତ୍ତିତ ସତ୍ତବାର ଓ ଅଗ୍ରପରକ
ଏହ ଉପାହ ଅତମୁରର ପ୍ରଥାନ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତରେ
ଅବସ୍ଥାର ଉତ୍ତର ଉତ୍ତରରେ ଏ ଅତମୁରର କାହା ଉତ୍ତର
ଅତ୍ୟକ ହୋଇ ପାରେ । କିମ୍ବା ଉତ୍ତରକା ଅତ୍ୟକ ହେବ
ଏହି ଅତମୁର ଲଗି ଅର୍ଥର ଏକାନ୍ତ ପ୍ରଥେନ୍ଦ୍ରିୟ । ଅଥ
ବ୍ୟଥ ନ ହେଲେ ଅଳ୍ପାୟକ ପରିମାଣରେ ଅତମୁର ପ୍ରଥେନ୍ଦ୍ରିୟ
କାରେ ଉତ୍ତର ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପାୟକ
ଦେଖି ସବୁଦା ବନ୍ଧବସ୍ତା ଜରିବା ଉତ୍ତର । ଏହ ଦିନପରେ
ସବୁଧାଯାଇଗଲି ପ୍ରତି କୋଣସି ଏହ ବିଶେଷ କିମ୍ବା
ଦିନେଣ୍ଠି କଷାୟାର ନିପାରେ । କଣେବୁନ୍ଦିଗଲି ଅପଣାର

କଣ୍ଠୀ ହିତରେ ଯେତେ ବ୍ୟୁତ ଭଗିବା ଉଚିତ ସେହି-
ପରି ପଥାରେ ତେବେ ଅଥବା ସେହି ଅଳ୍ପାତରେ
ବ୍ୟୁତ କରୁଥିଲା କଣେ ପରିବଶାଳୀ ବିଭାବ ପଞ୍ଚରେ
ବିଭାବ ପୁନର ବା ସୁଧାର କରିବ । “ବ୍ୟୁତ ଭେଦ ବ୍ୟୁତ
ତର, ଶକ୍ତି ଦେଖି ଧରି ବର” ଏହି ମାତ୍ର ଏଷକେ ଅଳ୍ପ-
ସରଣୀୟ । ପୁନର ପଞ୍ଚ ଯେ ତେଣାରେ ଏ ପେଣ୍ଟରେ
ସେହି ପୁନର ଦୋଷ ପରିଵର୍ତ୍ତି ହୁଏ ନାହିଁ ।
ଉଦ୍‌ବଳିତ୍ୱ ବିଭାଗାନେ ବିବାହୋସ୍ତବରେ କଣ୍ଠପୂରିତ
ଦେତେବ ଅସାର ଅନାବଶ୍ୱକ ଅତମୁଗରେ ଅବସ୍ଥା-
ପରିତ୍ୱାତ ବ୍ୟୁତ କରୁଥିଲେ । ବ୍ୟାଗାଳ ବ୍ୟାଥାରୁ ସଂପ୍ରଦା
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅସ୍ତ୍ରବାଣିଶି ଏଥର ଅସାରତା ଏବଂ
ଅନାବଶ୍ୱକତା ହୃଦୀ ପାରି ଅଛନ୍ତି ଏହି ସେ ଆଡ଼େ ବ୍ୟୁତ
ସଂବଳିତ କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଉଦ୍‌ବଳିତ୍ୱ ବ୍ୟୁତରୀନ ପୁରୀୟ ବ୍ୟୁତ ନନ୍ଦିଶୋଇ
ନିଃ ନିହାତୁର ଏ ପଞ୍ଚରେ ପ୍ରଥାନ ଏହି ପ୍ରଥମ ପଥ-
ପ୍ରଦର୍ଶନ । ଉତ୍ତର ବ୍ୟୁତାହୀନ ପଞ୍ଚର ମହାମୂଳ ପରିଷିତ
ଏହି ସାମାଜିକ ବ୍ୟୁତାର କିମେ କରଣ ସମାଜରେ ଅଧିକ
ଏହି ଅଳ୍ପାତ ହେଉଥିବା ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟର ବ୍ୟୁତ ।
ସମାଜର ଅମୂଳକୁ ଏ ଶୁଭସଂପାଦ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବା
କିମନ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟୁତରୀନ ତେଜ୍ଜ୍ଞ ଏକାନ୍ତ ପୁରୁ-
ଷାଣିକ । ପିନ୍ଧି ଅଶ୍ୱେଷ ବ୍ୟୁତ ଯେ ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତଙ୍କ କରଣ
ଅଦ୍ୟାପି ଏ ଯମ୍ନେ ସଞ୍ଚିତ ଉଦ୍ବାଧାନ, ଏମନ୍ତ ବି ହେବ
କେହି—“ନାହିଁ ମୁଁ ଶାର” କାର ନିରାକାରୁ ପଢ଼ି
ଚାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥର ପଦବ ଶୁଣନ୍ତିଆନରେ ସେମାତେ କି
ବୁଝିଲ ବଳକ୍ଷ ଲଗାଉ ଅଛନ୍ତି ତାହି ପାନ୍ତି ନାହାନ୍ତି ।
ଏପରି ପୁଣିତ ଉତ୍ସବରେ ଶିକ୍ଷିତ ଏହି ସମାଜର ନେତ୍ର
ଶ୍ଵାସାୟ ବ୍ୟୁତରୀନକେ ଯୋଗ ଦେଇ ଏ ପୋତାତକ କାନ୍ଦର
ପ୍ରତ୍ୟେ ଦେବା ଅଛନ୍ତି ଶୋତନ୍ତି ! ଏପରି ଦେବା ଶିତା
ତେଜା ! କରଣକ ଦେଖାଦେଖି କେହି, ଧରିବ ପଦମ୍ଭ

* ଏହାର ମହେତ୍ୱ ବେଶନାମକ, ଟିକ୍ଟ ଅଧ୍ୟା ପ୍ରୟୋଗୀ ବ୍ୟୁତ
ଏହି ପଥାର ଦେଖେଥିଲୁ । ଅଧ୍ୟାଂଶ ବ୍ୟାଧାତିମାନେ ଦେବତା ଦିନରେ
‘ବ୍ୟୁତ ପ୍ରୋତ୍ସହ’ ପାଇଁ ସମ୍ରତ ବ୍ୟଥାପନ କରୁ ବାର୍ଷି ଦେବତା ସଥା
ପଥା । ବ୍ୟୁତ ପାତାର ଦେଖେ ବ୍ୟଥାପନ କରିବାର ଫରମା ବନନ୍ତି
ଦେବତା ପାଇଁ ପଦମ୍ଭ ହେବ ବାର୍ଷି । (ସମ୍ଭାବି)

ବୁଝିଲ ଅଥାର ବୁଲୋତିର ସରଳ ନନ୍ଦ ଶର୍କ ହତ
ଦେବାହାର ଉତ୍ସବରେ ଅବୁଣ୍ଡିତ ସବରେ ଦେବତା ଦେବା
ନୃତ୍ୟ ତଳାରବାର ଶିଖିଲେବ । ଅନ୍ୟ ହେବି, ଏବେ
ଦୂର ନ ଗଲେବେ ଉତ୍ସବର ଗୋଟିବ ବନାଇବା ଲାଗି
କୌଣସି ଏବ ଯାହା ବା ନାହିଁ ବସବ ଅପଣାରୁ “ତନତା
କୁହାଇ ବାହାମ ବାହାମ”କେ ବୁଝ ପରିଲେବ । ଏ ମହା
ଦେବମ ତାପାର ! ଏବେ, ଦୂରସଥ ନ ଯାବ ଦିନ୍ତି,
ତଥାରୁ ଦେବମର ବ୍ୟୁତ ପରିଷିତି ପରିଷିତି ତ । ଦେବମାନଙ୍କର
ବ୍ୟୁତ ସକୋତ ସଂଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟାକାର୍ଯ୍ୟ ନ ହେଉଥିଲାକୁ
ବୁଝିଲ ସମାଜର ଏବ ଅଭିନବ ଅବର୍ତ୍ତନାର ପ୍ରବେଶ ।
ମୂଳରୁ ସାବଧାନ ନ ହେଲେ କିମେ ଏହି ଅସାର ଦୂର-
କର୍ତ୍ତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅତମ୍ଭର ଦ୍ୱ୍ୟାକ ଉଚି ପକଟ ଧରିବ,
ଏବ ଅବରେଷ୍ଟରେ ବ୍ୟୁତ ସ୍ଵର୍ଗ ସଂନ ଉତ୍ସବରୁ ଯୋର
ବ୍ୟୁତ କରିବାର ବ୍ୟାଧି ଏବ ବ୍ୟୁତ ବରିବ । ହେ
ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟୁତରୀନ, ବେଳମୁଁ ଦୂର ସାବଧାନ । କିମ୍ପି
ଓ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା କେତେବ ହାଜରେ ବ୍ୟୁତର
ଦେବାହାରେ ଅବସବାନ୍ତି, ଫୁଲ, ଧାତ ଉତ୍ସବାଦ ହୋଇ-
ଥାଏ । କିମ୍ପି ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ସବରେ ଏ ରୁଥ ଅତମ୍ଭର ଦେବା
ଯାଏ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ଉତ୍ସବରେ ଦେବତା ଶାନ୍ତି ପାଇବା
ନଭବେ ବାବ । ଗୋଟିଏ ସମାଜର ସାମାଜିକ ହାଜରେ
ଦେବତରେ ଏତେ ପାର୍ଥବି ! ସମାଜ ପଥରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ
ସମାଜେହ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେବା ଦେବତାରୁ ନାମମୁଣ୍ଡ ଶିଥ
ବାରାନାତ, ଚକ୍ରବରାନାତ, କାର, ହଳମଳ ପୁଲିହାତର
ବର୍ଣ୍ଣନା ପଢ଼ି ଅମେଜାନେ ଅନେକ ଥର ଅତମ୍ଭର ମର୍ମି-
ହତ ହୋଇଥିଲୁ । ଅମୂଳକ କଣ୍ଠୀ ବା ପୁଣ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ
ପରିଷିତ ଉତ୍ସବରେ ସେ ଏକ ବାଲକ ବିଦ୍ୟାଲୟୀ
ଶ୍ଵାସନ ଦୟା ଶୋତନ୍ତି ପାଇବାର ବ୍ୟଥାପନ କରି-
ଅଛନ୍ତି, ଏ ଗଲ ସମାଜ ସେ କେବେ ପଢ଼ି ଗୁରୁତବ
ଦେବୁ ତାହା ରଗବାନ ତାଣନ୍ତି । ଉତ୍ସବର ଅତମ୍ଭର
ଏହି ସମାଜେହ କୁତା ଦେବାହାରେ ଅଭ ଦୂରଗୋଟି
ଦେବମୁଁରେ ଅର୍ଥ ପ୍ରେଜ ଏହି ପାରେ । ଯଥା; ୧୯ ଶୁଦ୍ଧ,
୩୪ ବ୍ୟୁତରୀନ ବା କରଗଲୁର ଅର୍ଥ କମାନ୍ତି

ଶୁଦ୍ଧ ସୁନ୍ଦର ଗୁରୁତବ ଦ୍ୱାରାବରେ ଦେବତାର
କରାନ୍ତି କରାନ୍ତି ଅଭିନବରେ ଦେବତାର
ଅଭିନବରେ ଦେବତାର ଅଭିନବରେ

ବମ କି ମୁଳକ । ପ୍ରାଚୀର ବନ୍ଦ ପୁଣିରେ ମୁଲ (ଅର୍ଥାତ୍ ବନ୍ଦାଶୁଦ୍ଧ, ବରଶୁଦ୍ଧ ଏ ଶୁଦ୍ଧର ଗମଦାନ) ର ବଥା ଲେଖାଅଛି, କିନ୍ତୁ ତାହା ଅଧିମ ପତ୍ର । ସୁର୍ତ୍ତିବାରମାନେ ସେ ପ୍ରଥମ ଜାତି ପୁଣି ଦୂଷିରେ ଦେଖି ଅଛନ୍ତି, ମାନବ ସମାଜର ଅସର, ଅତିମ ଅରସାରେ ଏ ପ୍ରଥାର ଉତ୍ସର୍ଜି । ଅର୍ଥମ ଅରସାରେ ପିତା ପରିବାର କମର ବଜାୟରେ ବଜାୟରେ । ଶ୍ରୀ, ପୁରୁଷ, ବନ୍ଦା ଭାବର ସମସ୍ତେ କାଳର ଅନ୍ଧରୁ ସଙ୍ଗତ, ବାହାର ବିଶ୍ୱାସରୁ ନ ଥିଲ, ବିମା ଦାସ ଦାସୀ ଏହି ଶ୍ରୀମାର ପୁଣ୍ୟକାଳ ସନ୍ଧରମାନକ ମଧ୍ୟରେ ଦିଲ୍ଲି ଭାବର ଭଣେଶ ନ ଥିଲ । ସେମାନଙ୍କ ନିଜର ଉପାର୍କ୍ଷରେ ସେମାନଙ୍କର ଘୋରମି ଅସରାର ନ ଥିଲ ।—

ଶ୍ରୀମା ପୃଷ୍ଠା ଦାସର ଚିତ୍ର ଏବଂ ଧନ୍ଦମ ସ୍ଵର୍ଗ ।

ଯତ୍ତରେ ସମୟଗରତମ୍ଭୁ ପଥରରେ ରେଣ୍ଡ ଚକ୍ରନ୍-ମନ୍ତ୍ର । କୁରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାମରୀ ପରି ପିତା ସୁତ କିନ୍ଦା ପାଦବାସୀମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ବିଶ ପାରୁ ଥିଲେ । ପ୍ରତିଧି ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭରତୀ ଦେଶର ଭାବରେ ରେଣ୍ଡ ପଥର ପାରୁ ଥିଲେ <ହୁ ସତଃ ପ୍ରତିଧି ଯାତର କାହାର କାହାର ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କିମେ ଦିଲ୍ଲି ପ୍ରାଣ ହେଲା । ଏହୁ ଅରସାରେ ପିତାର ଅର ଏବଂ (କନ୍ଦମାମୁଲ) ରେ କୈଣିଏ ଅସରାର ରମ୍ଭଲ ନାହିଁ । ତାହା କନ୍ଦାର ସ୍ଵାଧନରୁ ଯେ ପରିଚିତ ହେଲା ।

“ଦୁଇବରର ଶଙ୍କା ଲମ୍ବା ସ୍ଥା ଧନ୍ଦମ ରବେତେ”
(ଦେବଳ ।)

କିନ୍ତୁ ଅର୍ଯ୍ୟମହର୍ଷରଙ୍ଗ ମୂଳରୁ ଶୁଣ ଶାହର ପ୍ରଥାରୁ ଯେଉ କିନା କରି ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମୃତରେ ବିବାହ ଅଠ ପ୍ରକାର । କ୍ରୁଣ୍ଣ, ଦେବ, ପୂର୍ଣ୍ଣ, ପ୍ରାକାପତ୍ୟ, ଗନ୍ଧାର, ଅସ୍ତ୍ର, ଗନ୍ଧର ଏବଂ ପେଶାଚ; ପ୍ରଥମ ଚକ୍ରିର ପଣସ୍ତ ଓ ଶେଷୋକ୍ତ ପରିକାର ବିବାହ ନିଯମ; ଯେଉଁ ବିବାହ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ଶର୍ଷି, ଯିମନ ଏବଂ ବରତାର ସହାରେ ସମ୍ମ ହୁଏ ତାହା ସେହି ପତିମାଣରେ ଶାସ୍ତରେ ପ୍ରକାଶ ଏବଂ ଯହିଁରେ କାମୁକତାର ମାତ୍ରା ଯେତେ ଅସ୍ତର ତାହା ଯେହିଁ ପରିମାଣରେ ଶୁଣି । ଏହି ଅସ୍ତର ବିବାହ

ଶ୍ରୀମାନ ଦେଖିଲେ ଯାହା ପ୍ରଷ୍ଟମାନ ହୁଏ ଯେ ଶେଷୋକ୍ତ ଚକ୍ରିର ବିବାହ ଅର୍ଯ୍ୟମାନ ପାଶର ବାନ୍ଦୁର କାର ଏବିଷ୍ଟ ବିନନ୍ଦେ ଦୋଇଥାଏ ।

ପେଉ ବିବାହରେ ସ୍ଥାମୀ କନ୍ଦା ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଦର୍ଶି ଦେଇ ରିତାକ, ଚକ୍ରିର ବିର୍ତ୍ତ ପରି ଦର୍ଶନ ଦିଲେ ତାହା ଶାହରରେ ଅସର ବିବାହ । ଏହି ଜଗନ୍ନାଥ ବିଧାନମତେ ବୁଦ୍ଧି ଯେ ପଢି ପଦ ବାଚିବା ନୁହେ ବୋଲି ମିତାକର ଦେଖିଥିଲେ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେ ସ୍ଥାମୀର ସତିଶ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀକୁ ହେବ ନ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଶାକ ନାଦେଇ ଆପ ମାନୁଷ ଦିଲ୍ଲି ? ଅଛ କନ୍ଦା ବିକ୍ଷେପ ସାଥରଣ ହୋଇ ପଢ଼ିଥାଏ । ହନ୍ତୁ ଶାକର ଦିଲ୍ଲୁ ଧର୍ମଧୂଷାନରେ ହନ୍ତୁ ଶାକୁନ୍ଦ୍ରାସାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାରେ ଏ ଶ୍ରେଣୀର ଦୂଷ୍ୟ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅଛ ଅନ୍ତପ୍ରତାର ମୀମିଂସା ହେଉଥାନ୍ତା । ହନ୍ତୁ ! ଅଛ ଦୁମ୍ର ହନ୍ତୁକାହିଁ ? ପ୍ରତି କଥାରେ ଶାହର ମେହାର ଦିଅ, ଝକିଏବିହି ବନ୍ଦିକମ ହେଲେ ଧର୍ମଗଲ ଧର୍ମଗଲ ବୋଲି ବୋକାନ ପାଇ । ଏହି କନ୍ଦା କେବୁ କି ଦୁମ୍ର ଧର୍ମ ? ଏହି ଦାସ ବନ୍ଦବାସ୍ୟ ବି ଦୁମ୍ରକୋଳକ ଧରି ? ଶତର ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ ଶୁକ୍ଳଗୋପିତା-ଅତ୍ମମାସପାରୁ ଯାହାକୁ କହ ଦେବଥାକୁ ଦ୍ୟାତ ଦାସା ପରି ତାକୁ ବିକ୍ଷେପ କରିବା କି ଦାନୁଶ ନୃଶଂଖ ବନ୍ଦବାସ୍ୟ ଏହା ବୁଦ୍ଧି ପାରୁନାହିଁ । ସବ୍ୟ କବତରେ ଦ୍ୟାତ ବନ୍ଦବାସ୍ୟ କିମେ ଲେଇ ପାରୁଥାର । କିନ୍ତୁ ହନ୍ତୁର ପରିବାର କବତରେ ଏହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲାଭକୁହୁଅଛି । ଦାସ ବନ୍ଦବାସ୍ୟରେ ଯେ ଚାତିର ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ଅରମ ସେ ଚାତି ଯେ ଶିଳକାଳ ଜୀବନର ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦାସ ହୋଇ ନ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ତାମୁଲର ଭରଣ ଓ କାମୁଲ ସମାଜରେ ଏ ଶ୍ରୀ ବିଜନ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଏ ଶ୍ରୀର ବିଶ୍ୱବିରଣ କିମ୍ବନ୍ତେ ସାମାଜିକମାନେ ଏବାବେଳକେ ଅନ୍ତପ୍ରତାର ।

ସ୍ଥାମାନକୁ ସେମାନକ ଲାଗୀଥାଏ ଅଥବାର ଦେବା ଦୂରେ
ଆଜ ଯେତେ ଦଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜ ସେମାନକୁ ଉପସୂର୍ଣ୍ଣ
ସମ୍ମାନ ଦେବାର ବିଷ ନାହିଁ, ଯେତେ ଦଳ ସେମା-
ନକୁ ଦୂର ଅସ୍ଵର୍ଷାତ୍ମୀ ଦେବତା ବୋଲି ଶବ୍ଦ
ଓ କଞ୍ଚି କରିବାର ଶିଖ କାହିଁ, ତାରର କଳନା
ହୋଇ ଉପସୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମାନ ଦେଖିବାକି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ
ନାହିଁ, ତେବେଦଳ ମାଏ କାଣ୍ଡୀ ଉତ୍ସବ କଲେ ସମସ୍ତ
ଉଦ୍‌ସେନ ରୂପସ୍ତରେ ଅଛନ୍ତି ମାତ୍ର ।

ଏ ଅଧିମ କଳ୍ୟାନକୁ ସାରର ଏତେ ପ୍ରସାର କାହିଁକି ?
ଅମାନକ ସମାଜରେ ସ୍ଥାତାର ସଂଖ୍ୟା କଣ ଉଠା ?
ଦିବାହସ୍ତ୍ରୀ ଅପେକ୍ଷା ପୁରୁଷର ଅଥବା ପ୍ରେସ୍ତୁତିନୀୟ ? କଳ-
ସଂଖ୍ୟା ହିସାରେ କଳ୍ୟାନ ଏ ସୁରମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଦ୍ୱୀ-
ମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କେଣା । ବିବାହ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଉଚ୍ଚଦ୍ରୁଷ୍ଟ
ପରେ ସମାଜ ଅବସ୍ଥାକ, ଦର୍ଶନ ହିସା ସମାଜରେ କଳ୍ୟାନ
ନିର୍ଦ୍ଦେଖ ବ୍ୟସ ମଧ୍ୟରେ ପରିଣୟ ସମ୍ମାନକର ନିୟମ
ଥିବାରୁ କଳନା ପଞ୍ଜ ଦିନାହୁ ପ୍ରେସ୍ତୁତିନୀୟା ଅଗ୍ରେ
ପଟ୍ଟିବା କଥା । ପୁରୁଷ ବିବାହ ନ କରି ରହିପାରେ,
ତାହା ସମାଜରେ ଦୂଷଣ ନୁହେ, କିନ୍ତୁ ହନ୍ତୁ କଳନା ଚିର-
ଜୋମାଣ୍ଡ ରହିବା କୁଚିତ । ସମାଜ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ ବଡ଼
ସାହାନ, ଏହି ସବୁ କାମନାରୁ ଦିବାହ ନିମନ୍ତେ ପୁରୁଷର
ଅବସତ କେଣା ଘଟନା, ବରପକ୍ଷ ଅର୍ଥ ଦାବୀ କରନ୍ତେ
ତେବେ ଦେଖନ୍ତି ଦ୍ୱାରା କାହିଁକି ? ଅଳ୍ପ ବ୍ୟସରେ
ବାଳକମାନଙ୍କୁ ଦିବାହ ଦେବା ଏବଂ କାମୁକତାର ବଣ-
ବନ୍ଧୀ ହୋଇ ପରିଣତ ବ୍ୟସରେ ବାରମ୍ବାର ଦାରୁହଣ
ଭରିବା ଦିଲ୍ଲୀର ଦ୍ୱାରା ମୂଳରେ ଦିବ୍ୟମନ୍ତ୍ରିକ
ଯେତେ ଉତ୍ସୁକ ନୁହନ୍ତି, ପୁତ୍ର ଓ ପୌତ୍ରମାନଙ୍କର ଦିବାହ
ସମ୍ମାନ ଲଗି ତଢ଼ି ବଳ ବ୍ୟସ ଓ ବ୍ୟଗ୍ରମ । ବୃଦ୍ଧତା
ସମାଜରେ ଏବୋଷ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଥବା, ପୁଣି ଯାହାକର
ଏକ ପ୍ରକାର ତଳେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେହିମାନେ ବର୍ଷର ଅଠ
ଦଳ ମାସ ଖାର୍ଷିଲି କୋଣସିମତେ ତଳନ୍ତି ସେହିମାନେ
ଏ ଦୋଷରେ ଦୂଷିତ । ପୁତ୍ରର ଉପନୟନ ପର ଦବସ
ଦୁଃଖଦୂଷଣ, —ପିତାମାତା ପ୍ରତିବି ବନ୍ଦ ବର୍ଗମାନେ ଏ
। ୧ ଦିବାହ କରି କୃତକୁଣ୍ଡ । ପାତା ପକ୍ଷ ପକ୍ଷ

ଅନ୍ତେଷ୍ଟରେ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ର ବାବୁନ, ଓ ଉତ୍ସବର
ନ ହେବୁ ପାଥ ଯନ୍ତେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିଗ୍ବୁନ ଅଧିବ—ଯେମନ୍ତ ବି
ଦେଖୁ ବ୍ୟସ ମଧ୍ୟରେ ପୁଣର ଦର୍ଶନ ନ ଦେଇ
ପାରିଲେ ପିତାକର ଘୋର ଗୋରବନରବପାର ହେବ ।

ପରିଶର ବ୍ୟସରେ କାରମ୍ବାର ଫର ପରିଶର କରିବ
କଳନା ମହାର୍ତ୍ତବାର ଅଜନ୍ତର କାରଣ ହୋଇ ପାରେ ।
ରଗବାନ ଶକ୍ତିବର୍ମି ଯଥାର୍ଥ ବହୁଅଧିକତା—

ଅଛି ଗତର ପଳାଗ ମୁଣ୍ଡମୁଣ୍ଡ

ଦିଗନଦ୍ରିଯାନ କାଗ ମୁଣ୍ଡମୁଣ୍ଡ

କରିଥାବ କଣ୍ଠରଶୋଭିତ ଦିଗମ୍ବର

ତଦିପର୍ବ ନ ମୁହୂର୍ତ୍ତବାଣାଭଗୁଣ ।

ଏ ଦୁଷ୍କବସ୍ତୁ ନିଶ୍ଚିର ସମାଜରେ କି ଏପରି ଶତ ଶତ
ଉପାଦରଣ ମିଳି ନାହିଁ । ପତ୍ର, ପୌତ୍ରର ଦିବ୍ୟମନ୍ତ୍ର,
ଜଳନର ଚର୍ଯ୍ୟବଦ୍ଧା ଉପର୍ଦ୍ଵିତୀ, ଅର୍ଦ୍ଦାରବରୁ ସଂଧାର-
ଯତ୍ତ ତଳବା କଞ୍ଚିତର, ତଥାପି ବ୍ୟବସାୟମର ମାଧ୍ୟା
ଦୁଇ ନାହିଁ । ଅନ୍ତରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦକ୍ଷ ଅନ୍ତର ଶିଶୁ ସର୍ପି
ବର୍ଷାପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଲକର ପାରିଶବହ ଲଗି ଉନ୍ନିହ ସଂଧାନ
ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ପରିଶାମ ଦିବ୍ୟପୂରେ ଲେଖ ତନ୍ମୁ ନାହିଁ
ସୁଧା, କଳନା, ବନ୍ଦ, ସୁଜଳବ୍ୟସର ପରିଶରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ନାହିଁ—
ସେ ନିଶ୍ଚିର କିମ୍ବା ଯେତେ ହେବେ, କିମ୍ବା ବାସୁବ ଜଳନର
ଗୋଟିଏ ରହସ୍ୟମୂଳ ପ୍ରହସନ ଅନ୍ତରନ୍ତ୍ର ବରିବେ—
“ଦୁଷ୍କବସ୍ତୁ ତରୁଣୀ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରାଣେରେବାଧି ଶଶଧ୍ୟା”
ଲଭ ନିମନ୍ତେ ଯେ ଅର୍ଥବ୍ୟ ହେବ, ଅଗ୍ରବ ହେଲେ
ପରିଶର ବେଶ ଲଗି ରତ୍ନ ବରସିବ କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚିର “ଦୁଇ
ପିବେତ୍ର” । ଏହି ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ କଳ୍ୟାନ ମୁଲ୍ଲ ଓ
ମାହାମୂଳ ନ ବନ୍ଦିବ କାହିଁକି ? ଥିକ୍ ଏ ସମାଜ ! କଳନା
ବରସପୂରେ ବାଲ ଦୂଷି ଉତ୍ସେ ସମାଜ । ଅନେକେ
ପାଶର ଦିଲ୍ଲୀର କାରଣରେ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯିବ ଦିଲ୍ଲୀର
କଲା ଅର୍ଥାତ୍, ଧର୍ମବିନ୍ଦୁଜା ଅମୃତର୍ଯ୍ୟଦାରୁ ଅଗ୍ରବ
ପ୍ରତିବ ଅନେକ କାରଣରୁ ଏହି କଳନା ଦିଲ୍ଲୀର ପ୍ରଥାର
ପ୍ରସାର କରୁ ଆଶ୍ରି । ଦିଲ୍ଲୀର ସମାଜରେ ଅର୍ଥାତ୍କୁର
ଅନ୍ତରମାଧ୍ୟ କମ୍ବାଏ, ବେରର ବୁଝି କରେ, ଅନ୍ତରମାଧ୍ୟ ଏହି

ପ୍ରାଚୀକରଣର ଉପାୟରେ ଅର୍ଥଲଙ୍ଘର ପିପାଶା କାହାର ତରେ । ତୁରିବାରେ ସହସ୍ର ଦରିଦ୍ର ମେଳକର ଦୂର ଦୂରଶା ଦେଖି ଧରିବାନେ ଅର୍ଥରେ ଅଯଥା ଗୋରକ ଓ ମୁଣ୍ଡା ଅବେଷ କରନ୍ତି । କିମେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରବାସେ ଲବ୍ଧ ହେଉ ପଢ଼ୁବେ “ଧନ ଭାଇ ପିତାମାତା ଅର୍ଥଥା ଦେବତା” ହୋଇ ପଢ଼େ । ତେଣୁ ଆନନ୍ଦାନ ବାୟୁମାନେ ଯେ କଳ୍ପାଶୁକୁ ରହିଥିବ କରନ୍ତି ତାହା ନୁହେ, ଅନେକ ପୃଷ୍ଠାକଷ୍ଟାର ଲୋକେ ବନନା ବନ୍ଦବସାୟର ଅର୍ଥଗମନ ଏହି ପତ୍ରା ସ୍ଫୁରତ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାର ଦେଶାୟାବ ।

ବିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତତା ବା ଅଟିରିତ୍ବ ଅର୍ଥବ୍ରତ ଯୋଗୁଁ ଦୁଇମା ବନ୍ଦବସାୟ ବୌଣସି ମଜେ କ୍ଷମଣୀୟ ନୁହେ । ଧର୍ମରେ ଅସ୍ତ୍ରା ଅନୁଭୂତି ସତର, ଶାସ୍ତ୍ରରେ କର୍ତ୍ତ୍ର ସ୍ଵଲ୍ପ, ଲୋକ ଆଶ୍ରମ ଦରିଦ୍ରତାରେ ଥାତିବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୂଷଣୀୟ କମ୍ପ୍ କରିବା ଲାଗି କମ୍ପି ପ୍ରଦତ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନେକ ଦରିଦ୍ର ବିହୁ ଧର୍ମବିଷ୍ଣୁ ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ସମ୍ମନ ବନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦମ ଅଭିଭାବକୁ ହେଲା ସଜ୍ଜା କମାନ ବହିମୂଳ୍ୟ ଯୋଗ ପାତକ ଏବଂ ସାମାଜିକ କଲକ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି । ଅଥାବ ଦୁଇକାରୁ ଧନରହ ସହକାରେ ବିବାହ ଦେଇ ନ ପରିଲୋହେ କରାଯି କରିଥିବ କରିଥିବ ନାହିଁ । ତେବେ ପଦିଷ ଧର୍ମବିଷ୍ଣୁ କର୍ତ୍ତ୍ର ? ଅଛୁ କେବଳ ଧର୍ମର ଛଳିକା, “ସୁଧର୍ମନ୍ଦ୍ରନିଧନଂ ଶୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ” ମୁଖ୍ୟ ଅଛୁ ମାତ୍ର । ଧର୍ମପ୍ରାଣ ହିତର ଧର୍ମନୂୟଗ ଲୋପ ପରିଲୋହ ଅଛୁ ରହିଲ କଣ ? ସେ ମୁକୁ, ସେ କତ ନ ହେଲେ ପରି । ତାହାର ଅଛୁ ଅସ୍ତ୍ରମର୍ଯ୍ୟାଦା, ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଅଭିମନ୍ନ, ବରଗରିମା ଜ୍ଞାନ କାହାରେ ଥିବି ? ସେ ନିତ ନୁ ହାନି ଜୟନ୍ୟ ରହିର ପଣ୍ଡଥ ନେବାରୁ କାହାରେ ସଂକୋଚ ବୋଥ କରିବ ।

ହେ ଶିଖାର୍ଥକ୍ରୋଗାଗା ! କହ ଦେଖି ତିବ ସମାଜର ତି ଏହି ପରିଜାମ ? ଏହି କି ବେଦନର୍ଥକୁ ଦୟା ହିଁ ତୁମ୍ଭମାନେ ନିତେ ପରିତ ହୋଇ ଉତ୍ତକଳ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜରେ କି କଳକ କାମା ଲାଗଇ ଅଛ ? ନିଜେ ଅସ୍ତ୍ରମାନ ବସର ସମସ୍ତ ଜାଗିର କି ଦୂର୍ମାନ ରଖାଇଅଛ ? ଗୁହ୍ୟାକାନ୍ତ ଧେନ୍ଦର ବନ୍ଦବସା କରିଥିବ ଯେ ମୁଲେ ଧର୍ମବିଷ୍ଣୁର କଷ୍ଟର କଷ୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟ, ହୁଏକ ତୁମ୍ଭେମାନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା

ବିକରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସ୍ତୁ ଏହି ନାହିଁ—ତତ ଜ୍ଞାନରେ ବିକର ଧର୍ମପଣ୍ଡା ତଠରକାଳ ନେବାର ଦରିଦ୍ର ବି କହି ଲୋମହିର୍ଷଣକାଣ୍ଡ ବନାପାର ତିନ୍ଦ୍ର ବସି ଦେଇ ।

(କମଳା)

ଉତ୍ତା ପୋଇର ଜ୍ଞାନପ୍ରାପ୍ତି ।

ଅନୁଷ୍ଠାନିକ.

(ବିମୁଦ୍ରି ।)

ଉତ୍ତା ପୋଇ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ପାଠକଙ୍କର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକତା । ଶୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟକାରୁ ସେ ଜାଗରେ ବାରିଶ ଏତବ ମାତ୍ର ଅନୁମତି ହୁଅଇ, ବିନ୍ଦୁ ସେ ଜାଗେ ଧର୍ମକାଳ ମାତ୍ର ସେ ଶୈବ କିମ୍ବା ଶାର୍କ ନୁହେ; ତାହାର ଧର୍ମ ଟକିଏ ନୁହେ ଧରିବାର । ଅଭେଦ ପ୍ରଥମତଃ ତାହାର ଧର୍ମର ତିଥିର ପରିଚୟ ଦେବା ଥବାରେ

ଧୂମାର ଧର୍ମକୁ ହଡ଼ି ଧର୍ମର ଗେଟିଏ ଶାଶ୍ଵତ କିମ୍ବା ଉପଶାଶ୍ଵା ବୋଲି ବିଦେଶ ବିପ୍ରଯାଇ ପରେ, ଏଥାକୁ କେହି ମହିମା ବା ଲୁମ୍ପ୍ରାଣ ଧର୍ମ, କେହି, ବା ଅବେଶ ଧର୍ମ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏଥରେ ଅଥୁଳା ଉତ୍ତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଗନ୍ଧାର ଶର୍ଷାଂଶ ଲୋକ ଦ୍ୱାରିତ । ଏହି ଧର୍ମକଲ୍ୟମାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟବାଣ ବୃକ୍ଷର ଏକ ଅବଗିନ୍ଧ ଇତର ତାତ ଅଟନ୍ତି, ଶିଖିତ ଓ ପ୍ରକ୍ରିଯା କ୍ଷତି-ଧୂରକ ନାମ ନାହିଁ କହିଲେ ତଳେ ।

ଉତ୍ତାଙ୍କ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାଗମ୍ଭରେ ମହିମା ଦାସ ନମରେ ନିଶ୍ଚ ପରମ ଯୋଗୀ ଉତ୍ତକରେ ଅଭିରୁତ ହେଉଥିଲେ । ସେ ଉତ୍ତକର ଅନେକ ଧାରା କ୍ରମର ପରିଶେଷ କୁମୀନାମକ କୃଷ୍ଣର ବକ୍ତର ଓ ହିନ୍ଦୁ ସମସ୍ତ ପାଦର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲ । ସେ ନିତାନ୍ତ କିମ୍ବା ଓ ଜିତେନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ । ସେ ପ୍ରାୟ ସବ୍ଦା ଜୀବନରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଯହ ଦେବେ ସେ କୌଣସି ଜୀବନୁ ଅସ୍ତ୍ର ଦାଶୁ ବ୍ୟାପକ କାହାରି ପିଣ୍ଡାରେ ମଧ୍ୟ ବସନ୍ତ ନାହିଁ । କେହି ଅହାରଦ ଦେଲେ କାଣ୍ଡରେ ଅଣ ପଦରେ ରହି-

ଯେ ସେ ସେହିଠାରେ ଅହାର ବଜନ୍ତି । ସେ ଛାଗରେଦି
ମାଳୁନ ସଲେ, ନଗ୍ନାଳ ଶୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର କଞ୍ଚକାର
ଅହାର ବରୁଥିଲେ । ଶାର ବର୍ଷର ସେ ଅନାଦିକ ଶବ୍ଦରେ
ଯାପନ ବରୁଥିଲେ । ସେ ସମ୍ମଣି ନିବାରାଗ ବାନ୍ଧା
ଥିଲେ । ତିତା ଉଲବାଦ ତାଙ୍କର କିନ୍ତି ନ ଥିଲ, ପ୍ରତିମା
ନାମ ଶ୍ରବଣରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟଥିଲ ପ୍ରକଟର ହେଉଥିଲ
ଓ ଲୋକର ପ୍ରତିମା ପୁତ୍ର ଦେଖି ପୃଷ୍ଠାମେନାମ୍ବି ବ ଥିଲ
ହେଉଥିଲେ । ସେ ନିବାରାଗ ଏବେଶ୍ଵର ଧର୍ମ ତାଙ୍କି ନିର୍ବିଶେଷରେ
ପ୍ରତିର କରିବାକୁ ଧରିଲ କଲେ । ତଙ୍କର
ଅଭୂତ ଘେଗୋହୁଳନ ବାରିଶି ଶତ୍ରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥାନ
ସହାୟତା ଦିଲ । ସେ ଅନେକ ସେଗ କେବଳ କଥାରେ
ଭଲ କରି ହେଉଥିଲେ । ଅନ୍ତର ତେବଳ ଗୋମୁହ
ମ୍ରିମା ଗୋମ୍ପା ଛଳ, ଏଣୁ କରି ତାଙ୍କର ମହିମା ଶୁଣି
ଅତେ ଦ୍ୱୟାକ ହୋଇଗଲା, ବାରଣ ସେ ସମୟରେ ଗତି
ତାଙ୍କର ଅରଣ୍ୟରୁ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ଭଲ ଉଚ୍ଚକର
ଦିତାନ୍ତ, ଅନ୍ତର ଥିଲ । ଲୋକେ ଜାତାନ୍ତ ବନ୍ୟ ଓ ବୃଦ୍ଧୁତା
ବରୁଥିଲେ, ଅର୍ଦ୍ଧମାନଙ୍କର ବୟସାବ ପ୍ରାୟ ନ ଥିଲ
କହିବାକୁ ହେବ । ସତାନୀମା ରିମା ତିନିକଷ୍ଟ ଥିଲ ମନା-
ଶୁଣି ହୁନମାନଙ୍କରେ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅନ୍ତର ହୋଇ
ବାପ ବରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ହବୁଦେବଦେବର ପୁତ୍ର ସମୟର
ଦ୍ୱୟାକ ହୁଇ କରିଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ଭୂତ,
ଫେର, ଆଦିନାର ସ୍ତରା ଓ ସୁତା ମୁକ୍ତ ଦେଖି ଥିଲା,
ତତ୍କର ଶୁଣିଅମାନେ ଅତ ଅଭ୍ୟନ୍ତକଷ୍ଟ । ମହ ବଳରେ
ସେମାନେ ହ୍ଲାବର କୃଷି ପଞ୍ଚାଦିରୁ ହୁନାଲୁଗତ କରି
ପାରନ୍ତି ହୋଲି ସମସ୍ତକର ବନ୍ୟାସ ଥିଲ । ସେଗର କିମ୍ବା
ମହ ଓ ତେବେ ମଳାଦିତ୍ୟ କରି ଯାଉଥିଲା, ସେଗ
ତିନିକା ଲେକ ପ୍ରାୟ ନ ଥିଲେ । ପ୍ରେସ୍ ସବୁ ଅନୁ-
ମାନକ । ଏଣୁ ସମସ୍ତେ ମହିମା ଦାବକ, ଭିନ୍ନର ଦୂରେ
ଦଶ୍ମାସ ଓ କର୍ମ ବରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ଏହି ସମୟରୁ
ପ୍ରତିମା ପୁତ୍ରା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଅଜମ କଲେ ଓ ତାଙ୍କ
ନିକଟରେ ଯଦି ହେବି ସୁନ୍ଦର କରେ ଯେ, ଏ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
ଶର୍ଣ୍ଣର ଏପରି ବିମା ସେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଭିନ୍ନର ସେପରି
ଲେଖା ଅଭୂତ ସେ ଉତ୍ତର କରିବୁ “ଶର୍ଣ୍ଣର ଲେଖାରେ

ନାହାନ୍ତି ବିମା କଥରେ ନାହାନ୍ତି ସେ ଅଲେଖ, ପ୍ରତ୍ୟେ-
ବର ତୁବେସ୍ ସେହିରେ ବିବତମନ, ତୁମେ ସେହି ଅଲେ-
ଖର ପୂଜା ବର, ମୁକ୍ତ କର କରବ ଓ ସମସ୍ତ ସେମ
ଶୋକ ଓ ଦ୍ୱାମକୁ ନିହାନ୍ତି କରିବିବ । ” ସେହି ଉନା-
ବଦ୍ୟ ଯେମେ ସେବା ତାଙ୍କ ନିରାକାର ଅଥିରେ ହେ
ପ୍ରତ୍ୟେବରୁ ଅଲେଖ ଧରିବେ ଦାର୍ଶିତ ବରୁଥିଲେ । ସେ
ଦିନ୍ଦିଗୁ ଗୋମୁହ କିମା ଗୋମ୍ପ କରି ପିରିଶାବୁ ଦେଇ
ବହୁଥିଲେ “ତୁ ଅଲେଖ ନାମ ଉତ୍ତର କରି ତାହାକୁ
ପ୍ରଣାମ ଦିଲ ମୋହିର ସେବା ହୁଏ ହେବ । ” ଏହିକି
କଣେ, ବେଗ ମୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଉଚ୍ଛିତର ସୁନ୍ଦର ସାଧନ
କରିବାକୁ କରିଲେ । ନିହମା ଦାବ ସମସ୍ତ ପୋରାଈର
ମତ ଖରନ କରି ଘାଗବତର ଏକାଦଶମକୁ ପ୍ରଥାନ
ଧାସ୍ତରେ ପରିଣାମ କରେ + ଏ ମହାମ୍ରାତ୍ମା ତେବେନା-
କାର ତୋରହା ଗ୍ରାମରେ ରହିଲାନା ସାଙ୍ଗ କରିଥିଲେ ।
ଏଠାରେ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟଦିମାନେ ତାଙ୍କ ବସାଧ ସମ୍ମାନ ଓ ତୁମ୍ଭ-
ପର ଏକ ଦିନକ ଦେବଳ୍ୟ ନିରାଶ କରିଥିଲ୍ଲା ।
ଏଠାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଦିବସରେ ଉଚ୍ଚ ଧର୍ମ-
ବଳ୍ୟମାନଙ୍କର ମେଳି ହୋଇଥାଏ ଏହି ଦିନକ ମେଳା
ଏକ ଅନେକ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ସେହିଦିନ ପିତା ଓ ନାନାପ୍ରକାର
କାର ଅହାଶୁଦ୍ଧାଶ ସମରତରେ ହୋଇଥାଏ । ମହମା
ଦାବକ ନାମାନ୍ତରାମେ ଏହି ଧର୍ମ “ମହିମା ଧର୍ମ” ନାମରେ
ପରିଚିତ ।

—ଏହି ଧର୍ମକଲମିମାନେ ହୁଇ ଶେଣିରେ ହଜାର ।
ଅଣିଟ ଓ ସନ୍ଧାନ । ଅଣିତମାନେ ବୁଦ୍ଧାଶମାବଳମ୍ବା,
ଏମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ବେଶକ ବସ୍ତ ପରିଥିବାନ, ପ୍ରାତିଶିନ୍ମ,
ପ୍ରାତଃ ସନ୍ଧାନରେ ସୁର୍ମର୍ଦ୍ଦ ମନ୍ତ୍ରରୁ ମନ୍ତ୍ର କରି ଅନେକ
ବାର ଭୁର୍ବୁଷ ପ୍ରଣାମ ଓ ସବା ଅଲେଖ ନାହେ-
ତାଙ୍କର । ଏଥରେ ସହିନ୍ଦ୍ରିୟ ସବା ନିଷେଷ ।
ଅଲେଖ କରି ଏମାକେ ବାହାରିବୁ ନମ୍ବାର କରିଯା
ନାହିଁ । ଗୋମ୍ପ ଓ ଗୋମୁହ ଏମାନଙ୍କର ପଥିତା
ସାଧନ କରେ । ସେଗ ହେଲେ ଅଣୋ ଅସ୍ତ୍ର ବନ୍ୟ ବାର
କରିବାକୁ ନାହିଁ । କେବଳ ଅଲେଖ କରିବାକୁ ଉଚ୍ଚମ୍ଭାବ
ଗୋମ୍ପ ପାଇଁ କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚମ୍ଭାବ
ଗୋମ୍ପ ପାଇଁ କରିବାକୁ ନାହିଁ ।

. ମୁଣରେ ଏମାନେ ସମକଷ ଟଙ୍କାଲି ଦିଶ୍ଚାପ, ବଳୁଳଥର
ସନ୍ଧାପାକର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥାନ ଗଣ ଏହି ଯେ ସେମାନ
କର ଧନ୍ୟାସ୍ତମାନ ସେମାନେ ମୁଣ୍ଡମୁଣ୍ଡ କରିଥାନ୍ତି । ଜଣେ,
ସନ୍ଧାପାକର ଅଛିଜା ଅଛିବ ପ୍ରଣାମ୍ୟ । ମହିମା
ଦାସକ ଉପଦେଶ ଓ ଦିନ୍ୟ ସମ୍ବୂଧ୍ୟ ପାଇଁ ଅନେକ ବର୍ଷ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୌଖିକ ଥିଲା । ସମସ୍ତ ଦିଶ୍ୟ ଅନ୍ଧାରୀଙ୍କ ଭାବ-
ଧୂଣି । ମାର୍କଟେସ୍ଟ ଘରି ଅଧର୍ମ,—ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିମାନେ
ତାହାଙ୍କ ପରି ମୁଣ୍ଡିଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିବେ—କିମ୍ବୁଗ
ଶେଷରେ ପ୍ରଳାପ ହେବ ଓ ତର୍ହିରେ ମହିମାଧନ୍ୟୀମାନଙ୍କ
ବିଦ୍ୟତ ସମସ୍ତେ ଦିକାଶ ପ୍ରାଣ ହେବେ; ଏହାହିଁ ସେମାନ-
କର ଦୃଢ଼ ଦିଶ୍ଚାପ । ଅକ୍ଷବ ପାଇଁ ପାହଶ କଷା ହେଲା-
ଏହି ଧନ୍ୟାର କରନ ଓ ଶାସ୍ତ ସର୍ବ ପ୍ରାଚ୍ଵିତ ସଂଶାରେ ଏ
ଶ୍ରୀବନ୍ଦର ନାୟକହାର ଲିଙ୍ଗର ହୋଇ ଜାଳପଢ଼ ପସକ-

ମେ ଦିବର ହେଥାଏ । ସମାବେଶ କଷଣ ଆଜି,
ସବରେ ଏହାର ନିତ୍ୟ ବାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନରେ ସମ୍ପର୍କ ହୋଇ
ଅଛି ତାଣ ପ୍ରକାଶ କରିବାର୍ହୀ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ମୁଦ୍ରା
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ।

ଧ୍ୟମା କେଇ କହାନ ଓ ଶ୍ରୀ ଅନ୍ତର ଥିଲା । ସେ ସାଥେ ହାତ ଜନନୀ ନିଳାହ କରୁଥିଲା । ଏବଂ ଏହି ମହିମା ସମ୍ବାଧୀନ ବିଥାରେ ମୁସ୍ତୁ ହୋଇ ମହିମା ଧର୍ମରେ ଉପାଦିତ ହେଲା । ଗାନ୍ଧାରୀ ଯୁଦ୍ଧର ଅଧିପଦତ୍ତ ଓ ବାହାର ଦୁଦ୍ଵଦ୍ଵର ପ୍ରତେକ ଶକ୍ତି ପଦଃ ଧର୍ମରକରେ ଅନୁମୁଦିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଥିଲା ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବାଧ ଶ୍ରେଣୀରେ ପରିଚୁକ୍ତ ହେଲା । ଏ ସମୟରେ ମହିମା ଧର୍ମର ଅବସ୍ଥା ଅଗ୍ରବ ଶୋମେ ଥିଲା । କାରଣ ଧର୍ମର ଅଛି ସ୍ଵେଚ୍ଛା ସମୟରେ ମହିମା ଦାବ ପରିବେଳେ ବିନାନ କରିବାରୁ ଜାହର ହସ୍ତ ଲାଗିଲା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଉତ୍ତରକି ଯାଇଲା । ଯେ ଧର୍ମରେ ଶାଶ୍ଵତ ନ ଆଏ ତତ୍ତ୍ଵରେ ବୈବକ୍ରମୀଶ୍ଵର ଅପ୍ରାଚୀନ ଥାଏ, ସେ ଧର୍ମର ପରିଜାଲ ଅବଧିମାନ ହୋଇ ପଡ଼େ, ମହିମା ଧର୍ମର ଏହି ଦଶା ପରିଥିଲା । ମୁହନି ବେବି ଖୁବ କମ୍ ଉପାଦିତ ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମଭାଗ କରିବାରୁ ଅରମ କଲେ । ଏଥପାଇଁ ଉତ୍ତର ଧର୍ମବଳମାନେ ଦଶେଷ ଦୂରିତ ଥିଲେ ଓ ପ୍ରାଣରେ ଅସ୍ତ୍ରଧର୍ମ ରାଜଶତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଇ ଲଗନ ସମର୍ଥ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବା ଉପଦେଶ ସବୁ ଲାଗିବାକୁ କରିବାକୁ ବାରମାରୁ ଅନ୍ତରେଥେ କରି ବିପଳ ପ୍ରସାଦ ହେଲେ ।

ଏକଦା ପ୍ରାମା ଘେର ପ୍ରାମାନୁରକ୍ତ ପାରଥିଲ । ପ୍ରବା-
ର୍ଦ୍ଜନ କର୍ତ୍ତବୀ ସମୟରେ ପଥଦ୍ରୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଦିନତା ଦିନ,
ମୟରେ ପ୍ରଦେଶ କଲ । ସେ ଲିଙ୍ଗନ ମାର୍ଗ ଗୋଟିଏ ଏକ
ଜୀବି କୁଠରେ ପଢଇ ହେଲ ମାତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀ ବଣଭାବ
ସେଥରେ ଜଳ ନ ଥିଲ । କେବଳ କେତେବେ ଆମାନନ୍ଦ
କର ଛାଡ଼ା ତାହାର କୌଣସି ସ ଦାରିଦ୍ର ଅଧାର ଦିନ
ନ ଥିଲ । ଅଧିକଳିତ ଭାବରେ ଅଲୋଚନା ମୁଣ୍ଡ କଲ;
ତପ୍ତରେ କୃଥିରୁ ଉଠିବାର ଉପାୟ ନ ଦେଖି କେବେଳେ
ବାହାର ତାକିବାରୁ ଲିଙ୍ଗିଳି ଦିଗ୍ବି ଏହି କଳ ଅଗମ୍ବନ

ଥିବାକୁ ଦେଖି ତାହାର ଅର୍ଥଧଳ ଶୁଣି ନ ଥିଲେ,
କେବଳ ଅବଳାଙ୍ଗା ପ୍ରତିଧିତ ଛଳରେ କୈବାନ୍ଧପୁଣ୍ଡି
ରହିଲ ପ୍ରଦାନ ବହୁଥିଲ । ମହେତ୍ତିର ନିଜଦିନ ଏ ତିନି
ବିଚ ଅହାରପାନ୍ୟ ଅଗବରେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଅଗବର
ବାହିତ ହେଲା । ଷ୍ଠାନ ଉଷାରେ ପ୍ରାଣ ବହୁର୍ଗର ହେବାରୁ
ଝାବିଲ, ଫିରଣ୍ସ ସୁର ଶୀଘର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଉତ୍ତରାତି
ରିର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଆଜା ଦୃଶ୍ୟର ଦେଲ । ମୁହୂର୍ତ୍ତ ତାହାର
ଦୁଷ୍ଟମୁଗ୍ନ ବ୍ୟାବାନ କରି ଅଗ୍ରବର ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଯେ
ଧର୍ମବାନ ତାହାକୁ ବିଚଳନ କରିବାରୁ ସମ୍ଭାବ ଅସାଧ ।
ଶ୍ରୀମାର୍ପେଇ ସେହି ନିବାର ଅଲେଖକୁ ବିହୁର ବାବରେ
ଡାକିବାରୁ ଲାଗିଲା । ଏହି ସମୟରେ ସହସା ବାହାର
ଜୀବ ଶବ୍ଦ ଶ୍ରୀମାର ଶ୍ରୀ ଗୋଟିର ହେଲା ଏହି ନିମଣା
ଜୀବ ପଦଶବ୍ଦ ନିବାହିର୍ମାର୍ତ୍ତି ହେଲା । ଶ୍ରୀମା ଅବେଗାତି-
ଶ୍ରୀମାର୍ପେଇ ଅଶ୍ରୁପାଦତ ହୋଇ ଗଦ୍ଵାବ ସ୍ଵରରେ ଅଲେଖ,
ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉତ୍ତର ଶବ୍ଦମୁମ୍ଭେ ପ୍ରାଣୀ ଉତ୍ତ
ସ୍ଵରରେ ବହିଲେ “କରେ ଦ୍ୱାରା ତୁ କପରି ଏଠାକୁ
ଅଥ ଏପରି ଅବଶ୍ୟାରେ ପରା ହେଲ, ତୋର ଶୀଘ୍ରମୁର
ଓ ବାଜରଗାରୁ ଅନୁମାନ କରେଁ ଯେ ତୁ ବତ ବଞ୍ଚି
ପାଇଲୁଣି, ପ୍ରାଣର ଯେବେ ଗ୍ୟା ଅଦ୍ୟାବି ରହିଅଛୁ
ଦେବେ ମୋହର ହସ୍ତଥର ଉଠି ଅସ, ମୁଁ ତୋତେ
ଦେଇଲ ବସର ତୋହ ଘୁରୁଗେ ଉଡ଼ି ଅପଦି” । ଶ୍ରୀମା
ବହିଲ “ମୋହର ମୁଗ୍ଧରୁ ଭୟ ନାହିଁ, ବିମା ଶାଶ୍ଵତକ
.କ୍ଷେ ପାଇଁ ଏ କାରତା ନୁହି, ଏ ମହାନ୍କାର କଳା-
ସତା ଅଧେମା ମୁହୂର୍ତ୍ତ କି ହୁଅନ୍ତନକ ହୋଇପାରେ ।
ତାହା ନୁହେ । ମୋହର ଦୁଃଖର କାରଣ ଏହି ଯେ
ଅଲେଖ ଶ୍ରୀମାର ନାମ ପୁଷ୍ପମୁରୁ ଅଚିକରି ଲେଖ ହେବା
ପରି ବୋଧ ହେଉଥାଣେ, କାରଣ ପ୍ରତୁହ ଧର୍ମବିଲୟୁ-
ମାନକ ସଙ୍ଗା ଅଚିକରି ସେଥାରୁ ପୁଣି ମୋଟିଏ, ହୋଇ
ଅପସାରିତ ହେଉଥିଲା । ଅମ୍ବାନକର କୌଣସି
ଲିଖିବ ଶହ କାହିଁ ଯାହା ପଢ଼ି ଲୋକେ ଉଦ୍‌ବିନିରେ
ଅକା ଅଲେଖ ସ୍ଥାନକ ଅଗ୍ରଧନାରେ ମଳ ଲଗାଇ
ଅମ୍ବାନ ଶାନ୍ତି ଦିନାନ କରିବେ । ଦେଖି ରହିପର ଦୃଷ୍ଟି
ରହେପ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଅହା କି ପରିତାପର କଷଣ ।

ଶୁଭୁବିର ସମସ୍ତ ତେଜ୍ଜ୍ଵା ବି ନିଜକ ହେବ, ”ଦେହି ସ୍ଵର
ବହିଲେ—“ଦୂର କଳେ ପରମବତ୍ର, ତୁ ତେଜ୍ଜ୍ଵା କରୁ
ନାହିଁ କାହିଁ ବି । ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଦୋଷାବ୍ୟସ ରେହୁଛୁ ।”
ଶ୍ରୀମା ଦେଖି “ରାଜାନ୍ ଅଧିକାର, ମୋହର ତେଜ୍ଜ୍ଵା ବାହୁ
ଧସିଲ, ମୁଁ ଜଗମୂର୍ତ୍ତ, ଅଷ୍ଟ ସରରେ ମୋହର ପରିଚୟ
ନାହିଁ । ଯେ ଅଲେଖ ସ୍ଥାନାବ ମହିମା ଗୁରୁ କହିଅବନ୍ତି
'କୌଣସି ଲୋଗାରେ ନାହିଁ' ଯାହା ପର୍ଯ୍ୟ ଉଚ୍ଚର ଅଗମର
ତାହା ଅଜ ଓ ଅନେକର ମୁଁ କି ପ୍ରତ୍ୟେ ଦେଇ ପାରେ ।
ଅସମବ ! ” ଦେହି ଦୂରମୟ ପ୍ରତ୍ୟେ ପ୍ରତ୍ୟେ ପଥରେ
କୁପରୁ ଉଠାଇଲେ <କ ପ୍ରତ୍ୟେ ପଥରେ ପଥର ଦେଇ
ବହିଲେ “ ବାବୁ ତୁ ଉତ୍ତରକର ବୁଝୁ, ମୁଁ ତୋତେ କ୍ରିନ
ତକ୍ଷୁ ପ୍ରଦାନ କଲି, ମହିମା କ୍ଷେତ୍ରାଲ୍ପରେଶ ଓ ଧର୍ମର
ସାର ମନ୍ତ୍ର ସବୁ ପାଦର ଶାଖାକରରେ ତୋ ଦୁଦରେ
ପାଇଛୁଗିର ହେବ । ତୁ ତ୍ରିଭିରୁ ଲେଖ ଜାରିଷବା ଲୋକ-
ମାନେ ଲେଖିଯିବେ । ତୋହାର ମହିମା ଧର୍ମ ଶବ୍ଦ
ବର ଦରିବ ଏହି ତୋହର ଆଜା ଫଳବନ୍ଧ କରି ଅନ୍ତରି
ବାଳରେ ତୁ ମୋହର ଚରଣ ପିଙ୍କର ହୋଇ ରହିବୁ ” ।
ଏହା ବହି ସେ ଅନୁର୍ବାନ ହେଲେ । ଶ୍ରୀମାର୍ପେଇ କୃ-
ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଅଲେଖ ନାମରେ ଅବାଶ ବିଦ୍ୟା ବରେ
ବହିଲେ । ଏହି ପରି ସେ ବନ୍ଦି କୁରିବିଲେ
ପରିପୁଣ୍ୟ । କୃଏ ଧର୍ମ ଲକ୍ଷିତ ଲେବମାନେ ଅଥବାଶ
ମୂର୍ତ୍ତ ଓ ଅବରେ ହେଉଥିଲୁ ପୁଣ୍ୟ ଅନେକ ହୁଲିରେ
ନିତାନ୍ତ ବହି କରି ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀମା ପରି ଲେବ
ପୁଣ୍ୟକାରେ ବରକ । ଯାହାର-ଅନୁରେକ-ଧର୍ମର୍ଥବ ଯେତେ
.ଦୃଷ୍ଟି ସେ ସେବି ପରିମାଣରେ ଗାନ୍ଧି ଲାଗ ବରେ ।
ବିଶ୍ୱ ଧର୍ମବହୁ ମନୁଷ୍ୟର ମନୁଷ୍ୟର ।

କେନ୍ଦ୍ରୀୟର ବିଦ୍ରୋହ ।

ଶତକାଷ୍ଟ

ବୃକ୍ଷଷୂଳ ପରିଚେତ ।

(୨୩୧ ଅୟ୍ୟ ।)

ସନ୍ତା ଅନ୍ତର ହୋଇଥାଏ । ଦୁର୍ଗମ୍ଭାମୀ ସାନ୍ତା
ଦନନାର ସମାପନକରୁ ଟୋଗଣୀରେ ଅସୀନ । ଦିବଠରେ
କୁଳସମେହତ ପୁରୁଷେଭିର ପୃଥିଯୋଗୀ ବସିଥାଇଛନ୍ତି ୧୩
ହୁର୍ମୁଖ ଅନେକ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ମନ୍ଦିରରେ ବସି ଜାନାବିଷୟ
ସମାଲୋଚନା କରୁଥାଇନ୍ତି । କେତେକ ଦସ୍ତ ହେଲ, ସନ୍ତା-
ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଅବାଶ୍ୟକ ବୋଟିଏ ଧୂମକେତୁ ଦୁଷ୍ଟ ହେଲୁ
ଅଛି । ଜାହା ଅଛିକା ସବୁଟୁ ପ୍ରସର । ବୋଲିବା ବାହୁଦିନ
ଯେ ବୌର ଜଗରର ପୁଥିବା ଦେନ୍ତରୁ ଏବୁ ସୁର୍ଯ୍ୟଦେବ ଏକ-
ତତ୍ତ୍ଵିକଥରେ ସାତିବୋଜାଦାର ଟଣ ହୋଇ ପୁଥିବାର ପ୍ରତିବନ୍ଦ
ପ୍ରକଳ୍ପିତ କରୁଥାଇନ୍ତି; ଏହି ମଜାବଳୟୀ ସରବମାନେ ଥିଲେ ।
ସୁନ୍ଦରର ଜାଲିଶିଖି ଏହିମତର ପ୍ରଥମ ପ୍ରତିବନ୍ଦ କର
ବାବଗାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀହିତରେ ହୋଇଥାଇଥାଏ । ସର୍ବମାନେଶାଳିଶିଖ
ପାଇଲେ କଣ କରନ୍ତି, ଏହା ଗୋଟିଏ କୌତୁକିଲୋଦ୍ଧିପକ
ବିଷୟ ଅଛେ । ସର୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରମତ୍ତନା ବୁଝିମାନ
କୋଳ ଜ୍ୟାତି ଲାଗ କରିଥାଏ । ସେ ଜାଣେ ଯେ ଅଗ୍ର-
ସ୍ଵର୍ଗବାକାର ଜଗରତ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତରୀମା ତାହାର ଦୁଷ୍ଟ ବିପର
ପ୍ରାଚୀରହାର ଜଗରତ ମନ୍ତ୍ରିତ, ଅମ୍ବାନକୁର କୌତୁକିଲ ଜବ-
ତାର୍ଥ କଟିବା । ସତାଶେ ଜେନା ମଜକୁର ଲୟିବନ୍ତ କରିଯାଇ
ନାହାନ୍ତି । ସେ କହିଲେ—

“ଆଜ୍ଞା ଏହି କେତେ ଦିନମ କଥା । କିନ୍ତୁ ଆ
ଜାହାଟା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଦେବକର ରଥ ଯିବା ବାଟରେ ପଡ଼ିଥାଏ;
ତେବେ ରଥର ଓ ଜାହାର ସର୍ବର ହେଉ ନାହିଁ କିପରି ?
ପୃଥିଯୋଗୀ ବହିଲେ— “ଆବୁଶ କି ଯେ ସେ ସାରଥ,
୧୪ କର ଦାନୁକ, ଲନ୍ଧନକର ମାତଳୀ ଏବୁ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକର ଅବୁ-
ଶର ତୁଳନା ନାହିଁ । ଲାଜୁଥାପ ତାର ଓ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକର ମଧ୍ୟ
ହେଲେ, ମହାପ୍ରଳୟ ହେବ । ପ୍ରତି ୨୦ କି ୨୫ ବର୍ଷରେ ଥାରେ
ଲୋକୀଏ ଗୋଟିଏ ଧୂମକେତୁ ଦେଖାଯାଏ, ଜାହାହେଲେ
ହୁବେଦକ ୨୦୨୦ ବର୍ଷରେ ମହାପ୍ରଳୟ ହେଉଥାନ୍ତା ।

ବହାବର— “ଏ ସବୁ ବସନ୍ତର ଅବେଳନା କ୍ଷୁଦ୍ରେବନ ।

ବୃତ୍ତିନାନେ ଜୀବନକରେ ତୁଳନା ଓ ପରିଗ ମନନା ବନ୍ଦୁ-
ଶଳେ । ଧୂମକେତୁ ଧୂ ଦେଖିବାରୁ ଅସମ ଓ
ଦେଇବାରୁ ଯାନ୍ତି, ତାପ ସେମାନେ ଅବସର
ହୋଇଥାଏ, ଅମାନକୁ ଅବଶ୍ୟକ ତଥାରଥାନ୍ତି ।

ଅବାଶ ଅସୀମ ଅନନ୍ତ; ଯେଉଁ ଦମକୁ ଦୁଷ୍ଟି କର
ସାମା ନାହିଁ । ଦୁର୍ଗମ୍ଭାଗାର ପରି ଦେଇବାରୁ ସୀମା
ବେଶ୍ଵର ନୁହେ । ଏହି ଅସୀମ ଅନନ୍ତ ପୁବାଶ
ମହାବଳ ପହାଦରେବେଳ ଲାକା-ଷେଷ । ମହାବଳର
ବକ୍ଷରେ ଥାଇ ମନାଟରୁ ଧୁଷ୍ଟି ହିପ ପାଳନ ବର୍ତ୍ତୁ-
ଅଛନ୍ତି । କାଳର କୌଣସି ଅମ୍ବେମାନେ କାଣ୍ଠାଶୁଳକ
ଦିଗେଷ କ୍ଷୁଦ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ବର ଗୁରୁରୁ । ମହାପ୍ରକଳ୍ପ କି

ହେବ ଧୂମକେତୁ ଉତ୍ସିତ ହେଲେ ସୁରକ୍ଷରେ
ଅନେକ ଉପାର୍ଜନ ପାଇନା ହୋଇଥାଏ, ଏହା ରକ୍ଷଣ୍ୟ ।”

ପୃଥିଯୋଗୀ—ଶୈକ୍ଷାନାମୁଦ୍ରାବାସ ଧୂମକେତୁର ଶିଳ୍ପିରି ।

ବହାବର—ଧୂମକେତୁ ଉଠିଲେ, ଦୁର୍ବିଷ୍ଟ, ମାତ୍ରବ୍ୟ, ସଞ୍ଚ-
ବିଶ୍ଵବିରାମ, ଶୁଭମାନକର ଦିନାଶ ଉତ୍ସବ ପାଇଥାଏ ।
ଶୁଭମତେ—ଲାଜୁଥାପ ତାର ଯେ କେବଳ ଦେଇବାରେ
ଉଠିବ ଏପରି ନୁହେ । ମସ୍ତକଗଞ୍ଜ, ଫେରାନାମଥି-
ବରକରେ ମଧ୍ୟ ଦେଇପରି ଉଠିଥିବତ । ଜାହାହେଲେ
କୋଇ ଶକ୍ତି ପରିବେ ଦେଖିବା ?

ଏପରି କଥୋପକଥନ ସମୟରେ ଦେବକର ପଢ଼ିବୁ
ଅନନ୍ତ ଏକ ଦୂର ଅବନନ୍ଦମନ୍ଦରେ ବୁନ୍ଦିକଳ୍ପରେ
ଦୁର୍ବିଷ୍ଟମାନିକୁ ନିବେଦନ କଲା । :—

“ଶ୍ରୀରାମୁ ପ୍ରପୂରା ଶର୍ଦ୍ଦିରେ ବୃଗ୍ରାବେଶ କଲେ” ।

ଏହା ଶୁଣି ସବୁଷୁ ସମସ୍ତେ ମୁଣ୍ଡରେ ଅବାଶ ଶ୍ରୀ
ପତନିପର କଣକାଳ ନିଷ୍ଠା ନିବାକ୍ରମ ହୋଇ ରହିଲେ । ଶୂନ୍ୟ
ଦିନବାର ଅଚିନ୍ତ୍ୟ କଲା,—

“ ଶର୍ଦ୍ଦିନକୁ ଯବା ପୁରୁଷୁ ମହାବତୀ, ପାଠମହା-
ଦେଇବି କହିଥାଏ, ପୁରି ଶେଷ ମଧ୍ୟରେ : ଏକ ଅଳ୍ପକଳ
ଲୋକି ଯାଇଥାଏ, ତହିଁଲେ ଅତୁରୁ ଯେ,
କାରିପଦାଠାରୁ ଛୋଟିଷୟ ବୁନ୍ଦାବନଚକ୍ରଜୁକୁ
ଶାରୀରରେ ବସାଇବାରୁ ହେବ । ଏଥିଥାରୀ ପାଠମହାଦେଇବି

ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ବି, ଶମ୍ଭୁ ଅଫଳମେ କେନ୍ଦ୍ର ବାତରୁ ବିଜେ ବଚନ୍ତୁ । ”

ଏହି ଉତ୍ତରାବୁ ଦୂର୍ଗାମା ଦୂର୍ଗା ଉପସ୍ଥିତିପାଇବା କୌଣସି ବିଦ୍ୟାରୁ ବିଜେ ପ୍ରତ୍ୟେଷରେ କେନ୍ଦ୍ର ବାତରୁ ବିଜେ ଯିବାର ଅଧ୍ୟୋତ୍ତମ ବିଜେବାରେ ବସ୍ତୁ ରହିଲେ ।

କରୁଥ ପଢିବେ ।

୩୩୫

(ଫେବ୍ରୀ-ଜୁନୀ ।)

ଦୂର୍ଗାମାକର ପଞ୍ଚମାର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ, ତାହର ଦକ୍ଷା ମାତା, ଦ୍ରାବୁଡ଼ାୟା ଚିତ୍ତାଦେଇ ଓ ପରିମା ମୁଦ୍ରଣ ଘର୍ଯ୍ୟା ବାତରୁ ଦେଇ ସଲେ । ତାହର ସନ୍ମାନ ମଧ୍ୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ଏବି ଖୋଟି ଅବୈକ୍ସାମାନିକା ରୂପକଷ ବଜାବା ସଲେ । ତିଥକର ରୂପବାକିତ କୁହର ରୂପ ସେ ସନ୍ତ୍ଵନ ସଲେ ବୋଲି ପରିଚନମାନେ କାହିଁର ଚିତ୍ରଲେଖା ନାମ ରଖି ସଲେ । ରହାବରକର କେଷ ସହୋଦର ପ୍ରଭକର ବିହି । ସେ ସର୍ବିଦ୍ଧ ପରି ଲାପ୍ତିମାନ ପୃଷ୍ଠା ସଲେ ବୋଲି ପିତା ଚାକର ପ୍ରଭକର ନାମକରଣ ବର୍ଥିଲେ । ପ୍ରଭକର କର ଅପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟାକ୍ତ ସଲେ । କେହିଁ ଦ୍ୱାରୀ ଦକ୍ଷତ ତାକଠାରେ ଯାଇଥାକୁ ବର ବ୍ୟାର୍ଥକାମ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । କୌଣସି ଜାନ ବ୍ୟାକୁ ତାହାକୁ ଏବି ଖଣ୍ଡ ବନ୍ଧ ମାଗିଲେ, ଅନ୍ଧ ବନ୍ଧ ସ୍ଵର୍ଗତ ନ ହେଲେ, ସେ ବୋଲିଦ୍ୱିଧିତ ପରି ସ୍ଵାମୀ ପରିବାର ବନ୍ଧ ପାନ କରି ଆସେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ରହନ୍ତି । ଏଥପାଇଁ ପିତା ପୁତ୍ରଙ୍କର ଅନେକ ଥର ମଜାନ୍ତର ଦୟାକ୍ଷରୀଳି । ପିତା, “ଯେଉଁ ବଂକୁ ନିଜେ ଉପାର୍ଜନ କରିବାର ଦ୍ରୋଷ ନ ଜାଣେ, ତାହାର ପରାହିତ ଅର୍ଥବ୍ୟ କରିବାର କୌଣସି ଅୟବାନାହିଁ,” ଏପରି ଜନ୍ମନା ସୁଧକ ଦିଅନ୍ତି । ଅମମାନକର ସମୟ ସମୟରେ ଏପରି ମନର ଅବସ୍ଥା ହୁଏ ଯେ, ଯେଉଁ ମନ ଅଜେକ ଝଲକରେ ଗୁରୁତର ପଥନାରେ ଅଳି ଓ ଅଭିନନ୍ଦ ଥାଏ, ଗୋଟିଏ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ବାତାରେ ତାହା ଉତ୍ସବେଳର ହୋଇ ପଥେ ଏବି ତହିଁରୁ ବିଷମ୍ୟ ଫଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ପିତାଙ୍କର ଧୂନା, କଟୁଗୁରେ

ପ୍ରସବକର ଠିକ ଏହିପରି ଅବହା ଘର୍ଯ୍ୟା । ସେ ଦିନେ, ସେମନ୍ତମୀ ଜନନୀ, ଶ୍ରୀମା ନିଶ୍ଚିରାତ୍ମିଣୀ ପାଦ ପରିଦ୍ୱାରା ଘର୍ଯ୍ୟା ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣପତମ ସହେଦିତକ ମୁନ୍ଦେଶ୍ଵର ନ ବରି, ଚାରଥାତ୍ମା ହୋଇ, ପରିଜନକର ଅନ୍ତରେ ଅବାପରୁ ହିନ୍ଦ୍ରାଜ ହେଲେ । ତହାରୁ ତାଙ୍କର ଅତ ଗୋପେ ଉଦେଶ ରହିବ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧ ପିତା ଉପସ୍ତ୍ର ପେବୋପର ପୃଷ୍ଠକର ଅନରଣେରେ ବିଧିତ ଓ ପରିମାଣକରେ ଦବୁ ହୋଇ ଅଟିରେ ବାଲପ୍ରାସରେ ପରତ କଲେ । ପଢ଼ିବରହାନ୍ତର ଚିକା ଦେବିକର ଦେଖ ତଜମ ସୀମା ପ୍ରଣ ହେଇ ସଲ ବୋଲବା ବାଦୁର୍ଯ୍ୟ । ତଥାପି ରହ ଜୀବନରେ ସେ ଆର ଏବି ଥର ପତ୍ର-ଚରଣ-ଦର୍ଶନ-ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଲୁଚର ପ୍ରବାନ୍ତା ହତିଲେ ନାହିଁ । ବାଲ ସବଲବଧ୍ୟାଧୂର ଅର୍ମୋଦ ଚିତ୍ରପତମ କାଳସହିକାରେ ଚିତ୍ରା ଦେଇ ସୁନ ମନ୍ଦିର ଧ୍ୟାନଧାରୀଙ୍କ କରି ସୁହବର୍ମିରେ ବାପୁତା ହେବେ । ଶ୍ରୀମାନ ନାଶ୍ୟମ ରଙ୍ଗ ତାଙ୍କର ଦ୍ୱାର୍ପତି । ବାଲକର ବିନ୍ଦୁରଙ୍ଗନ ରୂପ ଲୋକର ମନୋପ୍ରଚାର ସଲ । ଚିତ୍ରା ଦେଇ ନାଶ୍ୟମ ରଙ୍ଗକୁ ଅପଣା ନିକଟକୁ ଅଣାଇ ସୁନ ବିର୍ବିଶେଷରେ ଲାପୁଲ-ସହିତ ଲୁଚନପାଳନ କରିବିଲୁ ଲଗିଲେ । ନାଶ୍ୟମ ରଙ୍ଗ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଲ ଏକତରେ ବର୍ଣ୍ଣକ ହେବାରୁ ଲଗିଲେ । ଦୁଇତିକୁ ଏକତରେ ଦେଖିଲେ, ଲୋକେ ଅନୁମାନ ଦିଅନ୍ତି ଯେ, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରଥାବୁଷ ସୁନଦୀର ମର୍ତ୍ତ୍ଵରେ ଲାଲା କରିବା ସକାଶେ ସୁଗଳ ମୁରୁରେ ଅର୍ଚର୍ଚି ହୋଇଅଛନ୍ତି । ତିଥି ଦେଇ ଉପାଦକଲାରେ ବାଲକର ରୁ ବହନ୍ତି ଯେ ନାଶ୍ୟମା ତାହାର ବର । ବାଲକା ରହୁରରେ କହେ,—

“ବହମା, ବର ବଣ ?”

ଚିଦାଦେଇ—“ତୋର ବାପା ତୋ ମା’ର ବର ?”

ଚିମଲେଖା—“ସେତ ବେଶ ?” । — (ନାଶ୍ୟମ ପ୍ରତି)

“ନାହିଁ, ତୁ ମୋର ବର ହେଲେ ମତେ ମାରିବୁ
“ନାହିଁ ?”

ନାଶ୍ୟମ—“ ଦୂର, ବାପୀଏ, ବର ବିନ୍ଦୁରଙ୍ଗନ ଅନ୍ଧାରୁ ମାରେ,
ସେ ଗେଇ ବରେ । ତୋର ମୋର ବିଶ୍ଵାସେ

ପାଇବିଲେ ବସି, ବାଢା ବଡ଼ଭାବେ ଦେଖନେଇ କରି
ଥିବା, ମେହନାକେ ସ୍ଵରୂପ ଦେଖୁଥିବେ” ।

ଚିଥଲେଖା—“ବାଣୀ, ସେ'ତ ସବୁ ମହା ହେବ ।—ବଜମା,
ଅମୁମାନକୁ ଦିଲ ଦେବେ ହେବ ।”

ଚିଥାଦେଖ—“ତମେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାହ ପିଲା, ବଢ଼ି ହେଲେ
ଦିଲ ହେବ ।”

ପାହଣୀ ଦେଇଛଇ ନାଶ୍ଵର ଗନ୍ଧିକୁ ଡାମାରୁପଦରେ
ବରଣ କରିବାକୁ ଅଛିବା ନ ଥିଲ । ତେବେବାକ କୁଳରେ
ପିଲାରେନା ବିବାହ ପ୍ରଥାର ପ୍ରତିଲଙ୍ଘ ନ ଥିଲ । ହୁର୍ଗରେନା
କୁଳର ଦିଲା ଦେଖି, ପିଲା କଣ୍ଠୀର ବିବାହର ସେ ସଞ୍ଚିତ
ଦସ୍ତଖତ ଥିଲେ । ଏକଦିନରୁତେ ଚିଥଲେଖା ତାଙ୍କର ତଥ୍ୟର
ପିଲାର ଦ୍ଵର୍ବାଦ । ତାହାକୁ ହରାଇଲେ ସେ ଅଜ ପାଦୁ
ହେବେ, ଏଣୁ ଫଳକ ହେବା ଆହ ଯେତେ ଦୀର୍ଘକାଳ ସୁରିତ
ରହିଥାଏ ରହ । ତୀଏ ବିବାହ ଦେବାର ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କର ନ
ଥିଲେହେ, ବାଲକବାଲକା ଦିଲେ ବିବାହ ହୋଇ ଦସ୍ତଖତେ ।
ତାହା ଏହିବୁପେ ସଂପର୍କ ହେଲା । ବାଲକ-ବାଲକା ଓ
ସଜ୍ଜିନୀମାନେ ଦିଲକରେ ବୈଚତ୍ରୀ କୁଳରେ ବରତଣ କରୁ,
ଅନେକ ବନ୍ଦହୃଦୟ ଅହରଣ କରି ଧୂରନ ମାଲାମାନ ଗୁହ୍ନିଲେ ।
ତଣେ ସରମା କହିଲା—“ଏକ ଲେଖାର ଓ ରଜତକର
ବିବାହ ଦେବା” । ଏହା କହ ସଖୀମାନେ ଉତ୍ସବକୁ
ସମସ୍ତକାରେ ବୁଝିବ କଲେ । ତଣେ ସଖୀ ପୁରୋହିତର
ଅନୁକରଣ କଲା । ତିତିକେ ଏକ ଦସ୍ତଖତିମ୍ବ ହୁବୁରେ ଥର
ନାଶ୍ଵର ଗନ୍ଧିକ ଗଲାରେ ପ୍ରଦାନ କଲ ଓ ସଖୀମାନେ
ହିତିଥିବ ପ୍ରଦାନ କରି ବିବାହ ଦାର୍ଘ୍ୟ ସମାପନ କଲେ ।
ବାଲକ ବୁଝିବ ପ୍ରକାଶମନ କରି କେବ୍ରୀ ମାତାଙ୍କ
ବହିକ—“ଦୃଷ୍ଟା, ପୁଣି, ଅମ୍ବମ କରଇ କିବାହ ହୋଇଲା
ଗଲା” ।

ଚିଥା ଦେଇ ସହାସ୍ୟବଦନରେ ବାନଗାର ମୁଖ ଚାମନ କରି
କିଲେ “ବେଶ ହେଲା” । ସେହିଦାତୀରୁ ନାଶ୍ଵର ଗଞ୍ଜ
ତାହାର ବର ବୋଲି କାହିଁବା ମନ୍ତ୍ରେ ପ୍ରସାର ବନ୍ଧମୁଳ
ହେଲ । ଉତ୍ସବେ ଏକଦିନେ ଅହାର, ବିବାହ, ହୀତୀ,
ପୋରୁକ, ହୀସପରିହାସ, ଅଧ୍ୟୁତ୍ସନ, ପ୍ରସାର କରନ୍ତି ।
ପୁଣିଥିଥ ବନ୍ଦହୃଦୟ ଉତ୍ସବକୁ ବୁଝାବିରାଗ, କାବ୍ୟ, ସାହଚିତ୍ରି

ଅଥ ପାଠ ଦେଇଲେ । ଉତ୍ସବେ ସମାଜ ବୁନ୍ଦିର ଉତ୍ସବ
ଧରି, ହତୋପଦେଶ, ମାତାଙ୍କା, ସମାୟର ଓ ମହାତ୍ମା-
ତର ବେଳେର ଅଂଶ, ବସ୍ତି, ବୁନ୍ଦାର, ଉତ୍ସବ ରେତି,
ଶକ୍ତିଜୀବା, ମେଘଦୂତ ଥିଲ ପ୍ରମାଣ ଦେଲେ । ଏହି
ପ୍ରକାରେ ବାଲକ ବାଲକାର ବାଲକାରା ସମ୍ମାନ ଦୁଃଖେ,
ଚିଥଲେଖା ବସ୍ତି ପାପା ହେଲା । ତାହାର ଧର୍ମର ଓ ମନ୍ତ୍ର
ପଥବର୍ତ୍ତନ ଅବମ ହେଲା । ବରକ ଅବମଞ୍ଚିର ସହି
ପ୍ରତ୍ୟେତ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଗୋପ ହେଲା । ମୁଖଶା ପ୍ରତ୍ୟେତା ଘର
କଲ । ବାହୁ ସୁମୋଳ ଓ ବନ୍ଧୁଲ ଶୀର୍ଷ ହେଲା । ବାହୁ-
ସୁଲକ ଚପଳତା ଏକବାରିକି ଉପେକ୍ଷା ହୋଇ, ସେ
ଗ୍ରାମ ବାନାରେ ପରିଶର ହେଲା । ପରିଧର ଅଜ ବାନ୍ଦୁମାନ
ମୁହିଁ ଯେଉଁ ନାଶ୍ଵର ଗଞ୍ଜ କଣ୍ଠରୁମୁହୁର୍ତ୍ତୋର ଚତୁରାଣ
କଟକାରେ ସେ କୁଣ୍ଡିତା ନ ଥିଲ, ଏବେ ତାହାକୁ ଝଣ୍ଡା
କରିବାକୁ ଧାରା ହେଲା । ଉତ୍ସବରୁମ୍ବ ଦୁଷ୍ଟ ଏହିତ ହେଲେ
ସେ ତାଙ୍କା ହୁଏ । ଏହା କି ବୁଦ୍ଧ ? ଯାତିକାମାନେ ସମସ୍ତେ
ଏହା ଥରେ ଜୀବନରେ ଅନୁଭବ ବରିଅଛନ୍ତି, ଅପରି
ଅପରାକ୍ରମ ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧ ପରମାତ୍ମା ଉତ୍ସବ ପାପ ହେବେ ।

ନାଶ୍ଵର ଗଞ୍ଜକୁ ପାଇବ ମାତା ଅନେକ ଦୟା
ହେଲ ଦେଖି ମାହାନ୍ତି । ସେ ଅଭିନ୍ୟ ଉତ୍ସବରୀ ହୋଇ
ସବୁ ସମୀକ୍ଷା ଅନ୍ତର୍ମାର୍ଥ ଦୂର ଓ ବାହନ—ହର୍ଦୀ ପ୍ରେରଣ
କରି ଅଛନ୍ତି । ପାଦବୀ ଦେଶରେ ଦ୍ରୁତୀ ବଢ଼ି ଉପଭାଗ ଓ
ଅକାଶକ କରୁ । ଗଢ଼କାଳ ସକାମାନେ ଦେବକ ଶର୍ଣ୍ଣାର
ଓ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ସବାରେ ହସ୍ତୀର ମଣି ନାହିଁ । ହସ୍ତୀ ନ ହେଲେ
ସେମାନେ ଦିଲେ ତାରିକେ ନାହିଁ । ବାଟ ତାହିଁ,
ବାଟ ନାହିଁ, ମାହାତା ପଥିବ, ଜାଲ କଲ, ହାତୁ କଟୁ, ନ
ମାନ, ଅପରା ବାଟ ଅସେ ବରିଯାଏ । ପରମାତ୍ମା ପ୍ରତ୍ୟେତିକ
ନାଶ୍ଵରଗଞ୍ଜ ସୁଗହରୁ ଗମନ କରିବେ । ଅପରି
ବୁଦ୍ଧରେ ତାତିଲେଖା ଓ ନାଶ୍ଵର ଗଞ୍ଜ ଦେଇଶା ବୁନ୍ଦେ
ଉପରମରେ ବରତଣ କରୁ । ଏକ ବସ୍ତି ଏପଲଖଣ୍ଗ ଜୀବନେ
ଉପବେଶନ କରି ବିଜ୍ଞାପ ଲାଭ କଲେ । ପ୍ରବୃତ୍ତ ଅପରିଲେ
ଶୋଭ ଥାରଣ କରିଅଛି । ଉତ୍ସବ ପାଣ୍ଡିରେ ଶୁଭ୍ରାତ୍ମେଷ୍ଟ
ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗରି ରଜଗଥାର ପରି ବୈତରଣୀ
ପ୍ରବାହତା । ଅପରମ ସୁର୍ଯ୍ୟଦର୍ଶ ମସ୍ତନ ସ୍ଵରକାରି ଉପରେ

ହଜୁଦ୍ବ କହୁଅଛି । ଆପର ପାଣ୍ଡିରେ ପକଳ ଓ ଅରଣ୍ୟାଳୀ
ନଷ୍ଟ ପ୍ରାଚିକା ରମଣୀୟ ମୃଗ୍ରୀ ଥାରଣ କରି ଅଛି । ପଞ୍ଜିକ-
ଶିଳକର ପୟାତରେ ତବାକୁମୁଖବାଣୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ଥାରେ
ଦଲୁପ୍ତ ହେଉଥିଲା । ପଣ୍ଡିମାନେ ମୁହଁରୁ ସମଗ୍ର ହୋଇ
କୁଳାୟ ଅଶ୍ୱ ଦେବ, ତଥାପି କୁଷମୟ ଦେଲାର କହୁଅଛି ।
ଅଛ ଗୋଟିଏମାସା । ପଢ଼ିମାକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ଅତ୍ୟ ନ
ହେଉଥିଲା, ପୂର୍ବଦ୍ଵାରା ଉଚ୍ଚିଲ କରି ତନ୍ମା ମୁଁ ଗୁରୁ ଦିରଙ୍ଗଜାଳ-
ହାର ପୃଥିବୀ ବଜାର ଦସନରେ ମସିତ କଲେ । ପ୍ରକଟର
ଶୋଷ ତକୁଣ ତକୁଣୀର ଦୁଦ୍ୟରେ ଫଳଘତ ହେଲା ।
ଉଦୟ ଦୁଃଖଶ ଲାବରେ ହେଲା, ଉତ୍ତାରୁ ନାଶ୍ୟଣ
କଞ୍ଜ କହିଲେ ;—

“ମୁଁ କାଳ ଯାଉଛି !”

“କେବେ ପୁଣି ଆସିବ ?”

“ଦିପରେ କହିବ ? ମୁଁ ସ୍ଵାଧୀନ ନୁହେ ଯେ ଯେତେ-
ଦେବଲେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରି ପାରିବ । ମୁଁ ଏଠାରୁ ଯାଉଛି ସବ୍ୟ,
ଦକ୍ଷ ମୋର ମନ ପ୍ରାଣ ଏଠାରେ ରଖି କେବଳ ଶୁଣ୍ୟ
ଦେହ ଦୂରନ ଯାଉଅଛି ।”

“ତୁମେ ସରସ ଦେବେ ବୁନ୍ଦ ଚିତ୍ତର
ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବେ, ଅଭିବ ଏ ଦ୍ୱାରିମାରୁ ସୁରଣ କରିବୁ ।”

“ଏହା କହନା, ତୁବୁଣ୍ଯ ଫିଲାଇ ଦେଗାର ପାରିଲେ
ଦେବନ୍ତି କହିବେ କି କୁଳ ଅଜ୍ଞିତ ରହୁଅଛା ।”

“ଯେଉଁଦିନ ସଗ୍ରାମାନେ ଅମ୍ବାନଳର ଦିବାହଦେଲେ,
ସେହି ଦିନରୁ ଦୁଇକୁ ଦୁଦ୍ୟର ଦେବତା କୋଳ ଧାନ ପୁଜା
କରୁଅଛି । ଯେତେବେଳେ ଏହେହରୁ ପ୍ରାଣ ତଥାଗ କରି ଲାହୁ,
ତେତେହିସେହି ଦେବତାର ପୂଜା କରୁଥିବ । ତୁମେ ଗଲେ
ଶ୍ରୀମତ୍ତ ଶୁନ୍ମମୟେ ଦେଖିବ । ତୁମେ ନିକଟରେ ନ ଥିଲେ ତୁମର
ଅଫର୍ଟର ବଜା କ୍ଲୋଶଫାଯ୍ୟକ ହେବ ।”

ନାଶ୍ୟଣ କଞ୍ଜ ଚିତ୍ତଲୋକାରୁ ବାହୁବଳରେ ଛୁନ ଓ
ଦୃଢ଼ ଅଳିଙ୍ଗନ କର ତାହାର ଅନନ୍ତ ମୁଖାରବନକୁ ଦୃଷ୍ଟ
ଦିଶୁଣା କର—(ବିଶ୍ଵ ନାଶ୍ୟଣ କଞ୍ଜ, ଅନ୍ତର ବାଲକା
ପ୍ରତି ଏବି ବ୍ୟବହାର କରୁଅଛି) —ବ୍ୟାଧିର କମ୍ପେଶ୍ଵରେ
ସ୍ଵାୟ ଅଧ୍ୟେଷ୍ଟ ହାପନକରି ଚାନ୍ଦ କଲେ । ପରମାର ଝର୍ଣ୍ଣରେ
ଉଦ୍‌ଦୂର ଅଞ୍ଜଯନ୍ତି କଞ୍ଜକତା ହେଲା । କିନ୍ତୁମଣ୍ଡିତାରୁ

ନାଶ୍ୟଣ କଞ୍ଜ କହିଲେ :— “ଯେତେଦିନ ଏହେହରୁ ପ୍ରଣ
ବାୟୁ ବାହାରି ଯାଇ ନାହିଁ, ତୁମେ ମୋର ତୁମ୍ଭେଶ୍ଵରର
ହୋଇ ଗରିବ । ତୁମୋର ମନ ବପରି ବ୍ୟବୁନ୍ତ ହେଉଅଛ,
ଆଜକା ହେଉଅଛ ଯେବି ବ ଅଗ୍ର କୌଣସି କରେଇ
ଅଭିଧାର ହେବ ।”

“ଏହା ମଞ୍ଜଳ ତଗନାଥଙ୍କ ସୁରଣ କରି ସବଳ ବ
ଦରିବ, ଏହା ଅବଶ୍ୟ ମଞ୍ଜଳ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଅମ୍ବାନଙ୍କ
ଦୁନ୍ଦୁର ବୁଲକ ବାହାରୀ ସମ୍ବୁ ସମ୍ବୁରେ ଦେବକୁ ତୁମ୍ଭୁ
କରିବ ନାହିଁ ।

“ଏହା ଅର ବହିବାରୁ ହେବ ।”

ଏହା ବହି ନାଶ୍ୟଣ କଞ୍ଜ ସ୍ଵାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ବହୁ-
ଲୁଳ ଅଗ୍ରଶ୍ୟ ଉଦ୍ଧୋତନ କରି ଚିତ୍ତଲୋକାର ଅଜ୍ଞାନ
ରେ ହୋଇଗ କରି କହିଲେ—“ମୋର ସ୍ଵାୟ ପରିବର୍ଣ୍ଣନ ସ୍ଵରୂପ
ଏହାକୁ ଧାରଣ କରିବ ।”

ଅନ୍ତର୍ଜାର ପ୍ରେମିକ-ପ୍ରେମିକା ଉଥସବୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ
କଲେ ।

ଶୃଙ୍ଗାରହାରପଣ୍ଡିତ । *

ଅନ୍ତର୍ଜାର

ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗ ! ତୋର ଦର୍ଶନେ,
ଅପାର ଅଳକ ଉପରେ ମନେ ।

ସୁବୋମଳ ସ୍ଵର୍ଗ କଣକେ ଧୂ,
ଧୂ ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ରଗେ ସାର୍ଵିକ ।

ତୋ ପରଶେ ମୁହଁ ହୁଏ ପଦବି,
ଶିଶା ଦେଇ ମୋତେ ସଥାର ଶିଥ ।

ବରରେ ବବରି ବରରେ ଧନ୍ୟ,
ରବ-କର ଧାର ନକରେ ସତ୍ତ୍ଵ ।

ମୁହଁ ହିଙ୍କାଳରେ ତୋର ସୁବାପ,
ଧାରି ଅଗେ ମୋତେ ତୋହର ପାପ ।

ରୁତଳରେ ଦେଖି ତୋ ଦିବ୍ୟ ବାହି,
ମୋ ଜୀବନେ ଅଧି ଉଥୁକେ କ୍ରାନ୍ତି ।

*ଶୃଙ୍ଗାରହାରପଣ୍ଡିତ “ଗଜଶିଳ୍ପୀ” ବା “ଶୃଙ୍ଗାରହାରପଣ୍ଡିତ” ।

ଏ ବି କଳନନ୍ଦ ଅଛୁ ପଢାଇ ?
ନୁହେ, ଭରୁବକ ଲୋଗକ ବାପ ।
ମୁଁ ଦିନେ ଟେଲିକ ଗୋହର ପତ,
ଦେହ-ଦୂଷ-ମାସ-ପ୍ଲେଟ ଦେସ ।
ତୁ ଆଖୁ କ୍ରେ ମୋ ଜୀବ ଅଧାର,
ଯେ କହିବ କହ ଶୁଣାଇବାର ।

ପିତୃଭକ୍ତି ।

ଶକ୍ତିକାରୀ

(ପ୍ରକଳ୍ପିତ ।)

ବନନ୍ଦୀ ।

“ବାସନ୍ଦିଃ ପଦମୋ ରୟାନ ନିଧନି ।
ଅରଣ୍ୟର ପଦମୋ ଯେତ ଯମ ନନ୍ଦ ।” ଯମ-ସୁନ ।

ବଜା ମୁଖ୍ୟର ବୁଝନ୍ତିରେ ବହର୍ତ୍ତିରେ ଅରଣ୍ୟର ପୁଣ୍ୟରେ
ନମନ କଲେ । କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରକଳିବେଗରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥାଇ ।
ବିଦୁତ ଦୂଷତରେ କରୁବେଳ ତନକିତ ହେଉଥାଇ, ଧାରଣ
ଅଶ୍ଵ ନାଦରେ କଗଜ କଷ୍ଟିତ ହେଉଥାଇ ଏବଂ ମୁଖର
ଧାରରେ ଦୁଷ୍ଟିପାତ ହେଉଥାଇ । ବ୍ୟାପ୍ର, ରଙ୍ଗିବାଦ ହିଁସ୍ତ
କୁମାନେ ଭାବ ହୋଇ ଯେ ଯାହା ଗତିରୁ ପଳାୟନ
କରିଥାଏନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବଜା ସେହି ରାଷ୍ଟ୍ରର ଦୁର୍ଯ୍ୟଗମୟ
ରଜନୀରେ ହାତ ଦୁଷ୍ଟି ସଜେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାରୁ ଲଗନେ
୧୮ କେତେକ ଦୂର ଗମନ କଲା ପରେ ଏବଂ ମରୁଭୂତି-
ଦୂର୍ଲ୍ୟ ଦୂରଶୀଳ ପଥରେ ଉତ୍ସତି ହେଲେ । ହତ
ଦୁଷ୍ଟିର ବିମନ ନାହିଁ । ଉତ୍ତର ଲିପ୍ୟାର ହତ ଦୁଷ୍ଟିର
ଆହୁ ନ କରି ଅବେଗରେ କହିବାରୁ ଲାଗିଲେ
“କି ମୁଁ ଅହୁର ପ୍ରବଳବେଗରେ ପ୍ରବାହା ହୁଅ, ହେ ବାରିଦ
ଅଧିକାରୀ ଦୁଷ୍ଟିପାତଦ୍ଵାରା ସଂପରକ କଳନଗୁ କରିବାଅ,
ହେ ଦୁଷ୍ଟି, ମୋହର ଶୁଣ କେଣବରିଷ୍ଟ ମସ୍ତକରୁ ଦଗ୍ଧ
କରିଦିଅ, ହେ ବକ୍ର, ପୁଷ୍ପକାର ଶୁଣ, କରିବାଅ, ଅକୁଙ୍ଗ
ମାନକ କର ସମ୍ମଳେ ବନନ୍ଦ ହେଉଯାଇ ।”

ବଜାକ ସବରେ ଦୂରକ ମଧ୍ୟ ସେହିଥିର ଦୂରଶା
ଦେଖ ବିଦୁତରେ । ସେ ସଜାକରିକାଙ୍କ ଦେଖି କହିଲେ—

ମହାସତ, ମଲକୁ ଫେରିଯିବା, ବୁଅରେ କଷ୍ଟ ହେଲ
କରିବାର ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ରମ୍ଭାର ବାହୁଦରନଶ୍ଵର,
ଦୂରକ ବଥାରେ ଅଧେ କର୍ତ୍ତାର ନ କରି ପୁରୁଷ
ଦୂରକାରୁ ଲାଗିଲେ ‘ହେ ବାସୁ, ହେ ଦୂର, ହେ ଦୁଷ୍ଟି,
ହେ ଦୁଷ୍ଟି, ଭୁମିମାନକର ଧୂର୍ଣ୍ଣଗୁ ପ୍ରବାହ ଦର । ଭୁମି-
ମାନେ ମୋହର କଳନ ନାହିଁ, ମୁଁ ଭୁମିମାନକ ଘରଦାଳ
କରି ନାହିଁ, ସନ୍ନାମ ବୋଲି ଅଦର କରି ନାହିଁ, ଭୁମି-
ମାନେ ରୌଣ୍ଡର ପ୍ରବାହେ ମୋହଠାରେ ଭଣୀ ନୁହ ଦିମା
ମୋହେ ମାନକ କରିବାର ବାଧ ନାହିଁ, ଭୁମିମାନକର ଦାସ
ଦାନହୀନ ଘୋର କୁକୁ ମୁଁ ଏହଠାରେ ଦ୍ୱାରାମାନ, ଯଥେଷ୍ଟ
ମୋହେ କଷ୍ଟ ଦିଅ, ମୁଁ ଦିଲୁ କହିବ-ନାହିଁ’ ।

ବେଳୀ ସଜାନ୍ତ୍ର କେହଠାରେ ଅଷ୍ଟ ଉତ୍ତର
ହେଲେ ୧୮ ସଜାନ୍ତ୍ରର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି କହିଲେ “ମହାସତ
ଅଧିକ ୧୦.୮୦ ମେଟ୍ ଯେଉଁ ନିଜାତର ପଣ୍ମାନେ ଅନିବାର
ରଜନାରେ ବଚରଣ କରିବାରୁ ରଜ ପାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ
ଅଧି ରଜନାର ଭୀଷମଜାତ ଦେଖି ଭାଇ ହୋଇ କଷ୍ଟର
ମଧ୍ୟରୁ ପଳାୟନ କରି ଥିଲାନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଏଥି କଷ୍ଟ
ଦୂର୍ଦ୍ଵୟ କରିବାରୁ ଅଷ୍ଟମ” । ବଜା ଉତ୍ତର କଲେ “ଯେଉଁ
ପାପାର ପାପ ପ୍ରାଣ ହୋଇ ଲାହୁ ସେହି ଭାଇ ହେବ, ଯେ
ରଣ ଯେ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ, ଯେ ଜଳ ସେହି କଷ୍ଟରେ ପଳାୟନ
କରିବ । ଯେତ୍ତାମେ କପଟ କରିବା ଦେଖାଇ ମହେ
ମନୁଷ୍ୟର ସମ୍ମାନଶ କରିବାର ତେଜ୍ଜ୍ଞ ବରମ୍ଭ ଦେଖିମାନେ
ବିଦୁତରେ କଷ୍ଟିତ ହେବେ, ପାପପୂର୍ଣ୍ଣ କୁତୁହା ଦିହାର୍ଥ ହୋଇ
ଯବ । ମୁଁ କୌଣସି ପାପ କରି ନାହିଁ, ସବୁ ମୋହର
ଭାଇ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।”

ବିଦୁତ ଅଲୋକରେ ଅଦୂରେ ଏକ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ଦୃଶ୍ୟ
ହେଲେ । କେବା ସଜାନ୍ତ୍ର ସେହିକୁଣ୍ଠାର ମଧ୍ୟରୁ ସିବା କିମନ୍ଦେ
ଅନୁମୋଦ କଲେ । ୧୨ ସମୟରେ ବଜା ବିଦୁତକ ମନ୍ତ୍ର
ପ୍ରକଳିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ଥାପନ୍ତି କୁତୁହା ଦିହାର୍ଥ କରି
ବିଦୁତର କଷ୍ଟ ଦେଖି ଅଭିଗ୍ୟ ବନ୍ଦର ହେଲେ ପରେ
କେବାକ ପ୍ରତ୍ୟାମରେ ସମ୍ମତ ହୋଇ କହିଲେ “ବୁଝାର
କାହିଁ ଦେଖାଇ ଦିଅ” । କେବା ସଜାନ୍ତ୍ର କଟାଇ ଦେଖାଇ
ଦେଖିଲେ । ବଜା, ବିଦୁତକ ଓ କେବା କମ୍ବାରିଦ୍ରମୁଖ-ମନ୍ତ୍ର

ହେ । କୁଣୀ ସମ୍ମଗରେ ଉପସ୍ଥିତିହୋରବେଶ ବକାଳୁ ଛାଂ ମଧ୍ୟର ଫିଲାରୁ କହିଲେ । ଦିନ୍ତୁ ପ୍ରଚାରର ସମବାର ଘରକୁ ପାଠିଲ । ସେ ବେଶକୁ ଚିନ୍ତାର କରି କହିଲେ “ବୁମେ ବଣ ବାହୁଦିବ ଏହି ହତ୍ତିରେ ମୋହର ବଞ୍ଚି ହେଉଅଛି, ବୁମେ ନିଜେ କଞ୍ଚି ବୋଧ କରୁଥିବ । ତିଥି ମୋହର ଦୁଇଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରବଳ ହତ ଉପସ୍ଥିତ ଛାଂ ବିବରରେ ବାହା ତଗରର ହତରୁଷ୍ଟି ଆଜି ଦୂର । ମନ ଚିନ୍ତାହୀନ ଥିଲେ ଅଛି ସାମାଜିକ କଞ୍ଚି ସୁଜା ଶରୀରେ ଅନୁଭୂତ ହେବ । ଦିନ୍ତୁ ବର୍ଜିମାନ କେବଳ ଗୋଟିଏ ତନ୍ମାରେ ମୁଁ ତହିୟ ହୋଇଅଛି, ‘କନ୍ଧାମାନଙ୍କର ଅବୁଜାତା’— ଏହି ଚିନ୍ତା ରହ ମୋହର ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଚିନ୍ତା ହାଜି ପାଇ ନାହିଁ । ହାୟ ! ଯେଉଁ ହସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଅନ୍ୟ ତୋକରୁଏ ସେହି ଉତ୍ସବ ମୁଖ ଦଂଶନ ବଳ—ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଉଚିତ ଦୟା ପ୍ରାପନ କରିବ । ରିଗାନ୍, ଗନେରିଲ, ଯେଉଁ ଦୂର ପିତା ସରତାନ୍ତୁକରଣରେ ବୁମ୍ମାମାନଙ୍କୁ ସର୍ବିଷ୍ଟ ଦାନ ଦିଇଅଛୁ— ନା, ନା, ଅଉ ସେ କଥା ଶୁଣି ନାହିଁ,—କେବୁ ସମବାର କହିଲେ “ମହାବତ, ବୁଣୀର ମଧ୍ୟ ଦୂଳନ୍ତ୍ର, ବତା ବହିଲେ ‘ମୁଁ ଯଦି ନାହିଁ, ବୁମେ ନିଜେ ଯାଅ, ହେଉରେ ମୋହର ବୌଣସି କଞ୍ଚି ହେଉ ନାହିଁ, କରଂ ଯେଉଁ ଚିନ୍ତାହୀନ ମୋହର ଦୁଇଷ୍ଟ ଦୟା ହେଉଅଛି, ଏହି ଦୂର୍ଯ୍ୟଗ ସମୟରେ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଦୟା ଚିନ୍ତା ବରିବାର ଅବସର ପାଇନାହିଁ’ । “ଏହା କହି କହୁଷେକର କହିଲେ ବୁମେ ଅଗେ କୁଣୀର ଏହି ଆଏ ।” ଦୂଷକ କୁଣୀର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଲୁ ।

ବୁନ୍ଦୁମୁଖୀ କଣୀ ନି କଞ୍ଚି କେହି ଦୁଇଷ୍ଟମ ବରି ଅନୁଭୂତିରେ ପରିତ ହୋଇ ଅଭୂତ ଦେଖି ଅବସ୍ଥାନ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଉପରି କଞ୍ଚି ମୁଗ ଦ୍ଵୁତ୍ତିବେ ସେ ତାହା ଉତ୍ସବରୁପେ ଦୂର୍ପାରି ଥିଲେ । ଅଣ୍ଟରୀ ସମୟରେ ସେ ତାହା କ୍ଷଣମାତ୍ରେ କିପରି କଞ୍ଚି ଭୋଗ କରୁ ଥିଲେ ଏହି ଦେଖି ବାଦ ବାଦ ଅଭିନ୍ୟାନ ଅବଳ ହେଉ ଉତ୍ସବରେ କହିବାକୁ କହିଲେ “ତେ ଧାନ ହାନ ବାକ୍ତ୍ରମାନେ

ପେଇଁଠରେ ଥାଏ, ବୁମ୍ମାକରର ଅନାହର ମସ୍ତକ, ଏହି ଦେହ, ଏହି ଛନ୍ଦ ନ୍ୟୁ ଏ ହତରୁ ବୁମ୍ମାନଙ୍କୁ ବଦାପି ରକ୍ଷା କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ହାୟ ! ମୋହର ସମ୍ଭବ ଓ ଶକ୍ତି ଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ବୁମ୍ମାନଙ୍କ ବଥା ଅଟେ ବଦି ନ ସଇ । ହେ କିମ୍ବାର୍ଯ୍ୟମାନୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅରେ ଅରେ ଦେଖ ଦେଖି ପରିପ୍ରମାନେ ବି କଞ୍ଚି ଭୋଗ କରୁଥିବାକୁ । ସେ କଞ୍ଚି ନିଜେ ଅରେ ଅନ୍ତର ବଳେ ନିଧି ବୁମ୍ମର ଦ୍ୟୁମ ସମ୍ଭବ ସମ୍ଭବ ପ୍ରେକ୍ଷଣ ଦେଖିବାକୁ ହେବ ।”

ଦୂଷକ କୁଣୀର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଦେଶ ହେଇ ଉତ୍ତିଃ ମଧ୍ୟରେ ଏତଗାରକୁ ଦେଖି ଉତ୍ସବରେ ତିକାବାର ଦେଇ ହେବି “ମହାବତ ଏଠାକୁ ଅସ୍ତ୍ର ନାହିଁ”, ମୋହର ରକ୍ଷା କରିଲୁ ।” ଦେଖି ପରିବିଲେ “କୁଣୀର ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସବ କଷ୍ଟର ସ୍ଵରଗରେ କହିଲେ ‘ଭୁବା’ । ଦେଖିଲୁଛି ଦୁଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । କୁଣୀର ସମୂର୍ଖ ମାଝ କହିଲେ “ଦ୍ୱିତୀୟ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ବାହାରି ଅସ୍ତ୍ର ।” ଛନ୍ଦୁବେଶୀ କଣାର ସାମାଜିକ ଶକ୍ତି ଏ କମ୍ଳ ହାବ ଶଶର ଅବର ବରି କୁଣୀର ମଧ୍ୟରୁ ଦୟିର୍ଗ ହେଲେ ଏହି ପାଗଳ ପରି ପ୍ରକାଶ ଅଭମ ବଲେ । ବତା ପାଗଳକୁ ଦେଖି ପରିବିଲେ “ବୁମେ ବି ଦୁନ୍ତର ବନ୍ଦମାନଙ୍କୁ ସବୁଧି ଦାନ କରି ଏହି ଦଶା ଲଭି ଅଛି ।” ଏତଗାର ଜୋଗିବି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ପୂର୍ବବର ବାହିତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବତା ଦେଖିଲୁଛାର ପରିବିଲେ “ଦୁମ୍ବର ବନ୍ଦୀମାନେ ବି ଦୁମ୍ବର ଏ ଦଶା କରୁଥିବାକୁ ସବୁଧି ଦାନକଲ ଦେଖିମାସ ରଖ ଧାରାଲ ନାହିଁ ।”

ଦେଖି— ତାହାର କଣା ନାହାନ୍ତି ।

ବତା— ନିଅବାଦାମ । ଦେଖିଲୁଛି ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନନ୍ଦବେଦି ପାମାର ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଦୁଇଷ୍ଟକ— ଦେଖିଲୁଛି ଏ ଶାଜଳ ରତ୍ନ ସମସ୍ତକୁ ପାଗଳ କରିବ ।

ଶାଜଳକରୁ ପରିବିଲେ ବୁମେ ପୁରୋ ବଣ ଥିଲା ? ଏତଗାର ବିତର ପରିଚୟ ଗୁଣ୍ଡ କରି କହିଲେ ମୁଁ ଅହିଁ କାହା ଥିଲ, ଦେଖିଲୁଛାର, ଅରସର, ସତ୍ରରେ ତାହାକର କହିଲୁଛାର, ଦୂର, ଦୂରର ଓ ରମଣୀ ମୋହର ବଜାୟେ ଥିଲା, ମୋହର ଦୁଇଷ୍ଟ ଜଳକରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଥିଲ, ମନବଥା ଶଶିକାରୁ

କଣ୍ଠ ସଜଦା ପ୍ରୟୁଷିତ, ହସ୍ତ ସଜଦା ରତ୍ନିପାଥିବ । ମୁଁ
ଶୁଭର ପ୍ରାୟ ଅଳ୍ପଥ, ଶୁଗାଳ ପ୍ରାୟ ଧୂର୍ତ୍ତ, ହେଠା ପ୍ରାୟ
ଫେହୁ, କୁଟୁମ୍ବ ପ୍ରାୟ ପାଗଲ ଏବେ ସିଂହପାତ୍ର ତିରାଶ ଥିଲ—
ମହାଶୟ ରମଣୀମାନଙ୍କର ବାହୀ ଝୋଲର୍ମୁଖ ଦେଖି ଧୂର
ସିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ଦେଶ ଭୁଣାରେ ମୋହୁତ
ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ କିବଟରେ ଚେଗେ ଦୂଦୂର ବାହୁପ୍ରକାଶ
ଦିବବେ ନାହିଁ । ଏହା ଦୂରାବାକ୍ଷ ଜାତାରେ ଯେପଣି ଅପରା-
ଦିକ ନାମ ହୀନ ନାୟା ଉତ୍ସବ ପ୍ରତି ସହା ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥିବେ ।
ହୋ, ହୋ, ହୋ ! ”

ରଜା ପାଗଲର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଅନନ୍ତ ବନ୍ଧୁ ହେଲେ
ସଂସାର ଓ ସାରର ସ୍ଵର ତାଙ୍କ ରୂପ ବୋଧ ହେଲ । ସେ
ପାଗଲକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହୁଲେ “ଦେହ ଦୂର୍ଯ୍ୟାମ ସମୟରେ
ଅନାଦୁତ ଶାରରେ ଏପରି କଞ୍ଚିତହୃଦୟକିରା ଅପେକ୍ଷା ମୁରୁ
ରୂପ ପକ୍ଷରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଶୈଖ୍ୟପୁର ଆହେ । ଏଥୁ ବଳ ମନୁଷ୍ୟବଳ
ପାତ୍ର କିଛିନ୍ତାହେ ? ଏହାହୁଁ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକର କୁହ । ଶଶର
ଦେଖିବତ କରି ଅମେମାନେ ଅମୃତ ନକର ପ୍ରବୃତ ଅବସ୍ଥା
ଗୋପନ କରି ରଖିଁ । ଏହା କହି ସ୍ଵାୟ ପରିଚଦ ହେବ କରି
ଦୂରବୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ ।

ଦୁଇଶୁଷ୍ମର ଦେହି ଅନକାର ରତ୍ନାରେ ଅଲୋକ
ଦେଖି ରଜାକୁ ନାମ ହୀନରେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟର ଦେଖି ଅକ-
ଶେଷରେ ଦେହାନ୍ତରେ ଅସି ଉତ୍ସବ ହେଲେ, ଦିନ୍ଦୁ ସ୍ଵାୟ
ସ୍ଵର ଏହାଗାରୁ କହି ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଏତାର ପିତାଙ୍କ
ଦେଖି ସବର ପ୍ରଳାପ କିବିବାକୁ କରିଲେ “ପୁରୁଷ ରଜା କି
କହିଲେ” ମହାବକ ଅପରାଧ କି ଅଭି କେହି ବଳ ସହ-
ଚର ନିଜିଲେ ନାହିଁ ? ମେହି ସଙ୍ଗରେ ଆପରାଧ । ଅପରାଧର
ବଳମାନଙ୍କର କିଷ୍ଟର ଅଦେଶ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ଦୂପେ ପାଳନ
ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଅକ୍ଷମ ଅପରାଧ ସାହୀଯ କରିବା ନିମନ୍ତେ
ସେମାନେ ମୋତେ ନିଷେଧ କରିଥିଲେ ସୁଜା ମୁଁ ଅପରାଧ
ନିବଟିକୁ ଅବିଅଛୁ । ଗଲନ୍ତ ଅପରାଧ ନିମନ୍ତେ ଅଗ୍ନି ଓ
ଅହାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆହୁ ! ” ଏହା କହି ରଜାକୁ ସ୍ଵାୟ ଦୁର୍ଗ
ସଲଗୁ ଗୋଟିଏ କୃତୀଗକୁ ଦେଖି ଗଲେ ଏବେ ତାଙ୍କ
ସେତାରେବରଣ କହିଲେ “ଅପରାଧ ଏହାନେ ନିଶାମ କରେ
ଅଭି ଯାହା, ଅବଶେଷ ବେବ ତରବୁଦ୍ଧମୁକ୍ତ ଅଶି ଦେବ,
ମୁଁ ମୁହଁ ଅଛି, ଅଳ୍ପଶଣ ଧରେ ଧୂର୍ତ୍ତ ଅଦ୍ଵିତୀୟ । ”

ଶୁଷ୍ମର ପ୍ରହାନ ଦିଲେ, କେବଳ ଦେହର ଓ ଏତେବେ
ବଚାକ କିବିଲେ ରହିଲେ । ଶୁଷ୍ମର ବୁଦ୍ଧରେ ଉତ୍ସବରେ
ହୋଇ ଯାବା ଶୁଣିବେ ତହିଁରେ ତାଙ୍କର କୁଦ୍ଧିତ କଷିତ
ଦେବ—ଶୁଣିଲେ କନାରିଲ ଓ ରିଗାନ ପିତାଙ୍କ ହତ୍ୟା
ଦିବିବାର ଉତ୍ସବର ବରୁଅଛନ୍ତି । ଏହା ଶୁଣି ବାହିନୀମୂ
ଳ କରି ତତ୍ତ୍ଵରେ ଦୂରୁତ୍ୱକାରୀ କିବଟକୁ ପୁନଃନାମ ମମର ବରେ
ଏବେ ଦେଶକୁ କହିଲେ “ବକ୍ତ, ଅନ୍ତରେ ଥବୁଅଛୁ ଏହିଶାନ୍ତି
ବଚାକୁ ଏତୋତ୍ତମ ଦେଖି ଯାଏ । ଶିରା ପ୍ରୟୁଷ, ବଚାକୁ
ତହିଁରେ ଦେବାର ତୋରାତମନ୍ତ୍ରରେ ମମନବର । ସେଠାରେ
ଦୂମର ଦିଶେ ପ୍ରଭୁହ ଅଛି । ସେଠାରୁ ଦିଲେ ଦୂମର ପ୍ରଭୁ
ନିଷ୍ଠିତିପଦ ହେବେ । ମୁଁ ଶୁଣିଲା ପାଣିଶ୍ଵାମାନେ ବଚାକୁ
ଦିବ୍ୟା କରିବାର, ଚେଷ୍ଟା କିବୁଅଛନ୍ତି, ଅର୍ଦ୍ଧପଶ୍ଚାମା ମାତ୍ର
ଦିଲ୍ମ ଦିଲେ ସଜାକର ଅଭି ଜକିର ନାହିଁ ଏବେ
ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ରକ୍ଷା କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ସେ-
ମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେହିଦଶା ଦ୍ୟବ । କେବଳ ଶୁଷ୍ମରଙ୍କ ପର୍ବ-
ମର୍ମନୂସ'ରେ ରଜାଙ୍କ, ଯେବି ତୋରାର ଯାତା କରେ ।
ଦୁଇଶକ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗମନ କଲେ ।

ଦେଶାର ପିତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତକ କିବାପର ହେଉ ଦ୍ୱାରା ଥିଲେ
ଯେ ଏ ସାରରେ ତାଙ୍କ ଭୁଲିଯ ଅଭି କେହି କିମ୍ବାଗ୍ୟ
ନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସଜାକ ଦୂର୍ଗା ଦେଖି ତାଙ୍କର ହେ ତୁମ
ଦୂର ଦେଖିଲୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କଥାର
ଶୋଇଗଲା; ପରାଗୁ ସଜାକର ଦୂର୍ଗା ଭୁଲନାରେ ସ୍ଵାୟ ଦୁଷ୍ଟ
ତାଙ୍କ ଅତିତୁଳ୍ପନ୍ତ କୋଣ ଦେଲୁ । ସେ ଅପରାଧ ସବୁ ଦ୍ୱାରା
ଦୁର୍ଗାତୋର ସଜାକ ବିଷୟ ତିନ୍ତା କରି ନାହିଁ ଲଗଲେ—
ବଜା କି କଷେ ନିଷେଧରେ ତୋରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଏହା
ଦ୍ୱାରା, ସେ ହାକିନ୍ତା ପ୍ରହାନ କଲେ ।

ବିଶ୍ୱାସାତକ ।

ନ ସବା ପର୍ବିତାର ନ ସବା ପ୍ରୟାଗରା ।

ପଢିବାର ମହାବିଷାକ ଦିବ କଥାପଦବି ॥

ଶନାଗିଲ ଓ ଜିବାନର ବେଳାଚିକିତ୍ସା ଦ୍ୱାରା
ଶୁଷ୍ମରଙ୍କ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଦୂରା କାହିଁ ଦେଇ
ଥିଲୁ । ସେ ଅଭି ସେମାନଙ୍କ ନିବଟକୁ ଦେଖି ନାହିଁ ଏହା

ପଢୁଥୁଁ ସ୍କ୍ରିବ ବର ପାଳକ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ ଦେହର୍ଗତ ହେବା ଶୁଣୁଥିବ ସେତମନ୍ତର ତାବ କହିଲେ “ଶୁଣେ କଣ୍ଠିଷ୍ଟାଲ ସାରରେ କଥେପଥକଥିନ କରୁଥିବ, ମୋହ ବିଷୟ ପରୁଚିଲେ ଦେହିବ ରଜର ଶରୀର ଅସ୍ତ୍ର ନେବାରୁ ଶଥିନ କରିଅଛନ୍ତି । ତୁମ୍ଭୁ ଦେହ କଥାପରିଜରେ ଜନ୍ମେଇ ବନ୍ଦ ନିବାରୁ ମଣି ଏ ପତ୍ର ପାରଥବାର ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲେ । ପତ୍ରରେ ଲେଖା ଧରି ଯେ ପ୍ରେସ୍ ଟେଚ୍ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାନ୍ତରେ ପରାର୍ଥନ କରିବେ । ଦକ୍ଷ ଗହର ମଧ୍ୟ କହିଥିଲେ ଯେ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ସେ ବୁଢ଼ାକ ପାଶବଳମନ୍ତର କରିବେ । ଏହିପରି କେତେକ ଦେଖାଇ ଦେହି ଅବଗେନ୍ତରେ ପଥ ମଣି କେଉଁଠାରେ ଗଣିଅଛନ୍ତି ତାହା ସୁନ୍ଦର ଧରିବି କହି ଥାରେ ।

ପାରିଷ୍ଠ ସେତମନ୍ତ ଶି ଉପାୟରେ ଶାନ୍ତି ହିରୂପଦ କର ଦରିବ <ହେ ବିଷୟ ଅନ୍ତର୍ଶାନ ଟିକା କରୁଥିଲ । ପିଲାଇ କଥା ମୁଣ୍ଡ ତାବୁ ଏକ ମଶାସୁମ୍ଭେଗ ମିଳିଗଲ । ଗୁଣ୍ଠର ସୁହ ପରିବାଗ କରିବା ମାଧ୍ୟକେ ସେ ବୁନ୍ଦମଧ୍ୟ ଯାଇ ଅଗ୍ରେ ପିତାଙ୍କ କଥିତ ପଥ ମଣି ହିନ୍ଦୁଗର କଳ <କ ଦିନ୍ଦୁ ମନ୍ତର ପରେ ରିଗନ ଓ ଗନାରିଲ ନିବାରେ ଉପରୁକ୍ତ ହୋଇ ପିତା ଯାହା କହିଥିଲେ ତତ୍ତ୍ଵମୁଦ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ବହି ସେମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ପଥ ତେଣୁ ପ୍ରଦାନ କଲ । ଏହ ସମୟରେ ଅସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟାଲତା ସେଠାରେ ଉପରୁକ୍ତ ହୋଇ ସମ୍ମାନ ଦେଲେ ଯେ ଗୁଣ୍ଠରଙ୍କ ସାହଯ୍ୟରେ ପାଳ ତୋରର ନାମ ହୋଇଥାଏ ।

କଣ୍ଠିଷ୍ଟାଲ ସକଳ ଶେଷ ଅବଗତ ହୋଇ ଗନାରିଲ “ଅଜ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମନ୍ତ୍ର ବିଳାୟ ନ ଦରି ପ୍ରାମାଳ ନିବାରୁ ଗନନ୍ତର ଏହ ଜାକୁ ଏ ପଥ ମଣି ଦେଖାଅ ।” ଗୁଣ୍ଠର ଜନ୍ମକିଂଦ୍ରିଯା ନିମନ୍ତେ ଭୁବନେଶ୍ୱରମାନଙ୍କୁ ଅବେଶ ଦେଲେ । ଅର୍ଦେଶ ପ୍ରାଣୀ ମାତ୍ର କେତେକ କଣ ଭୁଟ୍ଟ ଗୁଣ୍ଠରଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ ବହର୍ଗତ ହେଲେ । ପରେ- କଣ୍ଠିଷ୍ଟାଲ ଏତମନ୍ତର ସମ୍ମାନନ କରି କହିଲେ “ସେତମନ୍ତ, ରାଗୀ ଗନାରିଲ ସଙ୍ଗେ ଗମନକର, ଦୁମ୍କର ଶୈଖ ପାତକ ପିଗକ ପ୍ରତି ଅମ୍ଭେଦକେ ଯେଇ ଦଣ୍ଡ ବିଧାନ କରିବୁ ତାହା ଦୁମ୍କର ଦେଖିବାର ଉପସ୍ଥିତ ଦିନେ । ବୁନ୍ଦ, ଅଲବା-କିବୁ ଦେହିବ ଶାନ୍ତି ପୂର୍ବର ଅୟୋଜନ କରିବେ । ଅମ୍ଭେ-

ମାନେ ମଧ୍ୟ ସତର ଅସ୍ତ୍ରକନ ବହୁଅଛୁଁ । ଅହଠାକୁ ଦୁମ୍କର ହିତାକ ପଠନେ ଅବସ୍ଥା ହେଲେ ।

ସେତମନ୍ତ, ଗନାରିଲ ଓ ଅସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟାଲ ଅଲବାକ ସୁହା-ମୁଗରେ ଗମନକଲେ । ବିଟେଶ ପାରେ ଦୁଇଟିଛି ତଳ ଭବତ ଦୃଢ଼ ଗୁଣ୍ଠରଙ୍କ, ଥରି ରିଗନ ଓ କଣ୍ଠିଷ୍ଟାଲ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପରୁକ୍ତ କଲେ । ବୁନ୍ଦର ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ କଣ୍ଠି-ଷ୍ଟାଲ ଉତ୍ତମାନଙ୍କୁ ତାବି କହିଲେ “ ପରିଷ୍ଠ ହସ୍ତ ଦୟ ଦୃଢ଼ବିପେ ବନ୍ଦ କର ” । ଗୁଣ୍ଠର ଜହିର ଗୋପନୀ ବାଜନ ଦୂର ପାଇ ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇ ପରିବିଲେ “ଅପନାଙ୍କ ବି ଉଦେଶ୍ୟ ଦେଖି ଦୁଇ ପୁରୀ ପୁରୀନାହିଁ । ଅପନାନେ ମେଧର ଅରିଥ, ମୋହପ୍ରତି ଏହି ଅଭ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଅପନାନକ ଉଚିତ ନାହିଁ । “ ଉତ୍ତମାନେ ଗୁଣ୍ଠରଙ୍କ ବନ୍ଦ ବରିବାରୁ ଉତ୍ତମାନ ରତ୍ନର ରତ୍ନର ରିଗନ ରୁ କଣ୍ଠିଷ୍ଟାଲ ସଗନ୍ଧିତ ହୋଇ କହିଲେ “ମାତ୍ରର ଅବେଶରେ ତାବୁ କନ୍ଦନ କର “ ରିଗନ ମଧ୍ୟ ତହିଁରେ ଯୋଗବାନ ପୂର୍ବକ କହିଲେ ଦୃଢ଼ବିପେ ବନନ କର, ପାରିଷ୍ଠ ! ଶାନ୍ତି ପାଇବ ! ” ଏହା ବହି ଗୁଣ୍ଠରଙ୍କର ଶୁଣ୍ଡ ଉତ୍ତମାନଙ୍କ କରିଦେଲେ । ଉତ୍ତମାନେ କଣ୍ଠିଷ୍ଟାଲ ଉତ୍ତମାନ ପୁରୀର ଅଦ୍ୟ ହୋଇ ଗୁଣ୍ଠରଙ୍କର ହସ୍ତ ଦୟ ଦେଲେ ।

କଣ୍ଠିଷ୍ଟାଲ ଗୁଣ୍ଠରଙ୍କ ପରିବିଲେ “ପ୍ରମନ୍ତରୁ ଶୁଣେ ବି ପଥ ପାରଥିଲ ?

ବ—ସବା ବହ, ଅମ୍ଭେଦକେ ସବୁ ବିଷୟ କାହିଁଅଛୁଁ ।

ବ—ଭଦ୍ରାହାମାନକ ସନ୍ତରେ ଦୁମ୍କର କି ସର୍କର ଅଛୁଁ ।

ବ—ଭାନୁର ବାଜାରୁ ଶୁଣେ ବେଳେ କି ପଠନ ଅଛୁଁ ।

ଶ—ମୁଁ ଯେଉଁ ପଥ ପାଇ ଅଛୁଁ ତହିଁର ଲିଖିବ ବିଷୟ ଅନ୍ତର୍ବାକ, ଏହ ଯେଉଁ ବନ୍ଦ ଏ ପତ୍ର ଲେଖି-

ଅଛୁଁ ସେ ଶତ୍ରୁ ସନ୍ଧାନ ବେଳେ ନାହିଁ ।

ବ—କି ନାଲକ ?

ଶ—ନିଅ୍ୟବାଦୀ ।

ବ—ସତର କେବେ ସାକରୁ ପଠନ ଅଛୁଁ ।

ଶ—ଜୋଗର ।

ବ—ବାରାନ ?

ଶ—କାରଣ ମୋହର ରଜା ନାହିଁ ଯେତୁମେ ନିଅ୍ୟବାଦୀ

ଦେବ ଗଜାକର ଚକ୍ର ଉତ୍ତରାଞ୍ଜଳ କରିବ, ତୁମ୍ହର
ଗୁଣ୍ୟ ସକ୍ଷିତର ପଦମ ଶରୀରରେ ନିଷାନ୍ତ ଦନ୍ତ-
ପାଇ ଦରିବ ଏବଂ ମୁଣ୍ଡ ତାହା ଦେଖିବ । ଶତା ଯେଉଁ
ହକ୍ ସହି କରି ଅଛନ୍ତି ସେ ହତରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ
ଟ୍ୟୁର ହୋଇ ଆକାଶ ଝଣ୍ଟ କଲେ । ସେହି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ
ସମୟରେ ହିସ୍ପତି କରୁଥିଲୁ ଯତ୍ତ ଦୂମଦାରେ ଅଧି
ରିହାର ବଜି ଥାନା, ତାହା ହେଲେ ଦୁମ୍ବର
ପାଶକୁଦୟ ନିଷ୍ଠିତ ପ୍ରକ ହୋଇ ଯାନା । ଏବଂ
ଦୁମ୍ବ ବ୍ୟାକରଣକରୁ ବହୁଥାନ୍ତ “ଦାର ଗୋଲ
ବେ” । କିନ୍ତୁ ଦୁମ୍ବପାଦ ନିଷ୍ଠିତ ଅବ୍ୟାକରଣ କନା-
ମାନକର ବି ପରିମାନ ହେବ ତାହା ଦେଖିବ ।

ତାହା ଅର ଦେଖିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ” ଏହି କଥା
ବହୁ କର୍ଣ୍ଣିତଦ୍ୱାର ପଦାପାଦ କାଷ ଗୁଣ୍ୟରକର ଗୋଟିଏ
ଚକ୍ର ନିଷ୍ଠିତ କରି ଦେଲେ । ତହିଁରେ ତିଗାନ ଅପଣାୟ
ଅକ୍ଷୀର୍ଦ୍ଧ ହୋଇ କହିଲା “ଏକ ଚକ୍ରର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି
ଅନା ଚକ୍ର ହାତେ କଟିବ । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠିତ ଦେଇ ଦିଅ”
କର୍ଣ୍ଣିତଦ୍ୱାର ଗୁଣ୍ୟରକର ଅନ୍ୟ ତେଣ୍ଟିକି ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠିତ
ଦେଲେ । କର୍ଣ୍ଣିତଦ୍ୱାର ତାଙ୍କେବ ପୁରୁଷକ ଦୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରମୁଖ
ଅନ୍ୟାୟ କାହିଁ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ନାମାପାତାର ରେମାର
ରେବାକୁ ଦେଖିଲେ । କର୍ଣ୍ଣିତଦ୍ୱାର କୁଣିତ ହୋଇ ଅରି
ଦିଯେଣିତ କଲେ । ତିମେ ପ୍ରକୁ ଓ ରୂପରକ ମଧ୍ୟରେ ଅଧି-
ଶୁଦ୍ଧ ଅରମ ହେବ । ଯୁଦ୍ଧରେ କର୍ଣ୍ଣିତଦ୍ୱାର ସୃଷ୍ଟିରେ ବର୍ଷନ
ଅପାଦ ପ୍ରାପ୍ତ ନେଲେ । ଇତ୍ୟବସରେ ରିଗାନ ଅନ୍ୟ
ଏକ ଦୂର୍ଯ୍ୟ ହିସ୍ପତି ଅରି କାହିଁ ନେଇ ପ୍ରଥମୋତ୍ତର ରୂପରକ
ବର୍ଷରେ କଷ କରି ଦେଲେ । ରୂପରେ କୁଣିତ ପଢ଼ ପ୍ରାଗ
ରାଜାନ କବ । ଦୂର୍ଯ୍ୟ କୁଣିତର ଚକ୍ରହାନ ହୋଇ ନାନା
ପ୍ରାଚୀର ଦିବାପ କରି ଦେଖିଲେ “ହାୟ, ତୁ ସେତମାନ୍ତର
ଏ ସମୟରେ କାହିଁ କଲା । ” କିମ୍ବୁ ଦେଖିଲା ଯେ
ତାକର ଏହି ପଦମର ମୂଳ ଦାରନ ଅଟେ, ତାହା ତାକୁ
ସେ ସର୍ବଦ୍ଵାରା କଣ ନ ଥିବା । ଦୂର୍ଯ୍ୟ କାହାକିମ୍ବା
ହେବ—

ଧାର୍ଯ୍ୟ ଦୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯା, ଯାହାକୁ ଖୋଜୁଥିବୁ ସେ
କୋଣେ ମୁଣ୍ଡ କରିବୁ, ସେହି ତୋରିବ କିମ୍ବା ପାଇ-

କଟାଇ ଦବରଣ ଅମ୍ବାନବୁ ବହୁଅଛନ୍ତି, ତାକର
ସୁରକ୍ଷା ଏତେହିର ନାହିଁ ସେ ତୋର ପ୍ରାୟ ପାରିଷ୍ଠେ
ପର ସେ ଦୟା କରିବେ” । ବୁଜିର ତେବେଳା ହେବ ।
ଏତଗାର ସେ ନିରପଥ ତାହା ସେ ଦୟା ପାରିଲେ ।
ପାଶମା ସ୍ଵେଚ୍ଛାମାନଙ୍କ କଥାରେ ଦଶାୟ ସ୍ଥାପନ କରି ସେ
ଏତଗାର ପ୍ରକ ଅନ୍ୟାୟ ବ୍ୟାକରଣ କରି ଅଛନ୍ତି ଏହା
ସହ ଅଭିନୟ ବ୍ୟାକରଣ ହୋଇ କହିଲେ “ପ୍ରଭୁ, ସୁତ୍ତ
ଯେଉଁ ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛ ତହିଁ ବିମନେ ମୋରେ
କମା କର ଏବଂ ଏତଗାର ମନ୍ଦିର କର । ” ରିଗାନ
ଭାବିମାନକୁ ତାଙ୍କି କହିଲୁ “ ଏ ପାରିଷ୍ଠେ ଗୁହରୁ କର୍ଣ୍ଣି-
ଦୂର୍ଯ୍ୟ କରିଦିଅ, ସେ ସ୍କର୍ମ ତୋରରକ ମନନ କରୁ । ”
ଜଣେ ଭାବିଦ ଗୁଣ୍ୟରକ ହାତ ଧରି ସେଠାରୁ ସେହି କଥା
ବର୍ଣ୍ଣିତଦ୍ୱାର ପୁରୁଷର ଅନ୍ୟାୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଥିଲେ,
ତାକର କଳବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିଲ । ରିଗାନ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ
ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ସେହିମନ ।

ଗୁଣ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଗରୁ ବିଶେଷ ହୋଇ ଦେଖେବ ଦୂର୍
ମାତ୍ର ମନନ କଲା ପରେ ଜଣେ ବୁଜି ଦୂର୍ଯ୍ୟର ତାକର
କିମ୍ବା ଦେଖି ଅତିଶ୍ୟ ବସନ୍ତ ଦେଖି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଵ-
ଗୁହରୁ ଦେଖି ଏକ ମନା ମାନ୍ୟରେ ତାକର ହିସ୍ତ ଧରି
ଥାରେ, ମୁହାରୁମୁନେ ମନନ କରିବାକୁ ବରିବ ।

ଏତଗାର ଏକାଳ ତାକର ବ୍ୟାକରଣ ସମ୍ମନ୍ଦ୍ର ପଢ଼ିଅରେ
ପଦଗୁରନ କରୁଥିଲୁ ଏବଂ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକୁପ ମନା କିମ୍ବ
ଏହି କଷେଷ ଗୁରୁ ଅଛନ୍ତି ମନ୍ଦ ସମୟରେ ବୁଜି ସ୍ଵ-
ରକ୍ଷଣୀୟ ସେଠାରେ ଉଥରୁଗ ହେବ । ଏତଗାର
ପିତାକୁ କିମ୍ବିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଦେଖି ଦେବ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବୁଜି ଦୂର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣ୍ୟରକ ଜଣେ ପ୍ରକା ଗୁଣ୍ୟର ତାହା
ତାହା ମାତ୍ର କୁର୍ବାକୁ କହିଲେ “କର, ମୋତେ ପଢ଼ିଅ,
ମାତ୍ର ଏ ହାତ ପଲିବାର ଦର । ଦୁମ୍ବର ସାହାଯ୍ୟ ଓ
ବାନୁନା ମୋହର ଦ୍ୱାରା ମାତ୍ର ଉଥରୀର କରି ପାରିବ
ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦୁମ୍ବ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲୁ ଏହି
କଥା ରିଗାନ ବା କର୍ଣ୍ଣିତଦ୍ୱାର ପୁରୁଷରେ ଦୁମ୍ବର ଅବସ୍ଥ
ହେବ । ”

କୁ—ହାସ, ପର ଅଥବା ଚମ୍ପୁଖାର ବୋରାଥକ୍ଷେତ୍ର, ଅଥ ଦେଖିବେ କିପରି ?

ଶୁ—ମୋହର ପଥ ଲାଈଁ, ସୁତରଙ୍ଗ ଚମ୍ପୁ ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । କଷ୍ଟଖାବା ସମୟରେ ମୁଁ ଅଜ ପ୍ରାୟ ଗଲି ପଥଦର୍ଶକ ଦୋରାଥକ୍ଷେତ୍ର । ବସବର ଦେଖାଯାଏ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ସୁଖ ସନ୍ତୋଷ ସମୟରେ ଉଦସନ୍ତ ନ ଘବ ଅବଶେଷରେ ପଥଦର୍ଶକ ହୁଅଛି । କିନ୍ତୁ

ଅଭାବ ମନୁଷ୍ୟର ପରିଚ୍ଛା ଉତ୍ସବ ଦରେ । ଏଡ଼ଗାର କୁହୁ ବେଳା ଧାରଣ କରି ଅପଣାର ସମ୍ବାଦର ସବ ଲାଙ୍ଘା ଜାଗ ବୋଲି ମନେ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପିତାଙ୍କର ଅବହା ଦେଖି ତାଙ୍କର ସେ କଷ୍ଟଖାବ ଦୂର ଦେଇଗଲାହଁ । ପଦିଲେ ସମ୍ବାଦରେ କୌଣସି ବର୍ଷପୂର୍ବ ସୀମା ନାହିଁ, ସୁତରଙ୍ଗ ସୀ । ନାହିଁ । ଯେ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସୁଖ ବା ଧନବାନ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ତାହାର ଅବସ୍ଥା ସଙ୍ଗେ ଅମ୍ବାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ତୁଳନା କରି ଅଧିକ ଅଧିକ ଅଧିକ ଅସ୍ଵାର ଓ ଦୀନ ମନେ ବହୁଁ, କିନ୍ତୁ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଅସ୍ଵାର ଓ ଦୀନ ବନ୍ଦରୁ ସଂବାଦରେ ଯେ କେତେ ଅଛନ୍ତି ତାହା ଥରେ ଦୁଃଖ ଭାବୁ ନାହିଁ ।

ଏଡ଼ଗାଗର ଦେଖି କୃଷକ ପରିଗିର “କିମେ କେଉଁ-
ଅତେ ଯାଉଥାରୁ ?”

ଶୁ—ସେ କଣ କଣେ ଦୂଷକ ?

କୁ—ପାଗଳ ଓ ଦୂଷକ ।

ଶୁ—ଆହାର କିନ୍ତୁ ହେଲେ ପଦେତ ତତ୍ତ୍ଵ ଆତ୍ମ, କୋହଲେ ସେ ଦୁଷ୍ଟ ବରିବାରୁ କମ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଗର ରକ୍ଷକ ହତରେ ମୁଁ ଏହପରି ଏହ ବନ୍ଦରୁ ଦେଖି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପାଠ ପ୍ରାୟ ଉଦ୍‌ଧରଣ । ସେତେବେଳେ ମୋହର ସୁଧ କହାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲ । କିନ୍ତୁ ତାହା କଥା ଅବେ ସୁରା ଭାବିଲାନାହିଁ । ବିଜୋଧ ବାନବାନାମେ କୋଣାରୁ କୁହୁରେ ପାଠମାନକୁ ହତା ବଳ ପ୍ରାଣ ଦେବତାମାନେ ପାଠମାନକୁ ହତା କୁହୁଅଛନ୍ତି ।

ଶୁ—କବ ଅବହା ଦେଖି ଏଡ଼ଗାର ବସୁନ୍ତ ହେଲେ । ସେ କିପରି ଚମ୍ପୁଖାର ହେଲେ ଏହ ଦୂରଭାଗ କରି

ଏପରି ଦେଶରେ ବାହୁଦେଶ କ୍ରମାନ୍ତରକ୍ଷଣ ଦକ୍ଷଗାର ଆହା କିନ୍ତୁ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଶୁଭ୍ର କୃଷକର କହିଲେ “ବହୋ ! ବଦାୟ ହୁଅ । ବେଳ ଏତକି ମାତ୍ର ଅନୁରୋଧ ଯେ ପୂର୍ବ ସେବା ସୁବନ୍ଦର କରି ଏ ପରିଚ୍ଛା ଶର୍ତ୍ତି ବସ୍ତ ଅନ୍ତିମ । ମୋତେ ତୋରରକୁ ଯେତେବେଳା ବିନ୍ଦୁ ଅନୁରୋଧ କରିଛି ।”

କୃଷକ ବସ୍ତ ଅଶୀର୍ବାଦ ମନ । ଶୁଭ୍ର ଏହାଗରୁ ବେଳେକ ସୁର୍ତ୍ତ ମୁହଁ ପାନାନ ଭର କହିଲୁ “ତୋର-
ରଗେ ଯେଉଁ ଭଲ ପକାଇ ଅବୁ ମୋତେ ତହିଁର ଶୁନ୍ଦିର
ଉପରକୁ ଯେତି ଗଲ, ସେଠାରୁ ଅଭୁ ମୁଁ ଦୂର
ସାହୀଯ, ଲୋତଦ ନ ହୁଁ” ଏବୁ ତୁମ୍ହାର ପରିଶ୍ରମର ଉପ-
ସୁର୍ତ୍ତ ସବସାର ପ୍ରଦାନ କରିବ ।“ ଏଡ଼ଗାର ପିତାଙ୍କର
ଅଭିନ୍ଦାର ଦୂର ପାରିଲେ ବହୁ କୌଣସି କଥା ପ୍ରକାଶ ନ କରି ତାଙ୍କ ଦେଇ ତୋରରରିତୁଣରେ ଗମନ କରେ ।

ବାନ୍ଧବ୍ୟକଳହ ।

ଶୁଭ୍ରପର୍ବତୀ ୧୯୭ ରଖିବାରୁ ମୁଖେଷରୁ ।

ଗନାରିଲ, ପ୍ରେତମଣ୍ଡ ଓ ଅସତ୍ତ୍ଵାଳକ ଏକଷ ଶୁଭ୍ରରଙ୍କ
ଶୁଭ୍ରର ବୈରିଗନ ହେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅସତ୍ତ୍ଵାଳକ ଅଣ୍ଟା-
ବେଶ ଧୂଳକ ଅଗ୍ରେ ଗମନ କଲେ । ଗନାରିଲ ଓ
ପ୍ରେତମଣ୍ଡ ତାହାର ପଞ୍ଚମ ମନକ କଲେ । ଭତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରେତମଣ୍ଡ ପ୍ରତି ଗନାରିଲର ଅବେଳି ପ୍ରଗମ୍ଭାବ ଦେଖି-
ଥିଲ ଏବୁ କି ଉପାୟରେ ପାରିବ ଏହ ବିଷୟ ସବଦା ତାହା କହୁ-
ଥିଲ । ଶୁଭ୍ରର ଶୁଭ୍ରର ବୈରିଗନ ହେଇ ସ୍ଵରୂପରୁ ଯଜ୍ଞ-
ଧର୍ମବା ସମୟରେ ପଥରେ ପ୍ରେତମଣ୍ଡକବଳରେ ଅପଣା ନ
ମନୋଗତ କବ ପ୍ରାଣ କଲ ଏହ ପ୍ରେତମଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ
ପାରିଲେ ପାରିଷ୍ଵାର ପାପଲାଙ୍ଘ ପୁରଣ ତର୍ଣ୍ଣକାର ସ୍ଵରୂପ
• ୨୬୧ ।

ଅସତ୍ତ୍ଵାଳକ ଅଲବାନଙ୍କ ନବାରେ ଉତ୍ସବିଷ ହୋଇ,
ଶତାବ୍ଦୀର ରଙ୍ଗଲଗ୍ରହରେ ପଦାର୍ଥ କରିଥିବା କୃଷ୍ଣ

ତୁଳାରବ, ଗୁଣ୍ଡରକ ସତପ୍ରେହିଗା ଏବଂ ଏହମନ୍ଦର ସତ-
ରତ୍ନ ବିଶେଷରୁପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲା । କିନ୍ତୁ ଅଳବାହର
ସ୍ଵର୍ଗ ଅନ୍ୟଥିବ । ସେ ଜିଗେମ୍ବ, ଓ ଧନୀଭାଙ୍ଗ ଥିଲେ ।
ପରୀ ପରି ତାଙ୍କର ଅନୁରିକ ଘଣା ନାଚ ହୋଇଥିଲା ।
ଅସତ୍ତଦ୍ଵାଳୁ ସ୍ଵର୍ଗଥିଲା ଅଳବାହ ସତଳ ବିଶ୍ୱ ଅବଗତ
ହୋଇ ଶୁଣୁଗରୁ ତିରଯାର କରିବେ, ମେତାମନ୍ତର ପ୍ରଥାଂପା
କରିବେ ଏବଂ ପୁନ୍ତର ଅଦ୍ୟାତ୍ମନ କରିବାକୁ ମୁହଁରେ
ବସା ଫଳମୁଖ କରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅଳବାହ ଅସତ୍ତଦ୍ଵାଳୁ
ବଥାଗେ କର୍ତ୍ତପାର ବଳେ, „ନାହିଁ—ଅସତ୍ତକୁ ପରୀ ଆରୁ
ଥବାର ଶୁଣି, ଅସତ୍ତଦ୍ଵାଳୁ ସାକ୍ଷାତରେ ପରୀର ନାମା-
ପ୍ରକାରେ ଉଚ୍ଚବସାର ଲେଲେ । ଅସତ୍ତଦ୍ଵାଳୁ ବସିଗ
ହୋଇ ସେଠାରୁ ପ୍ରକାଶକ ତତ୍ତ୍ଵବସାର ସମୟରେ କୁର-
ଦେଇରେ ଧେନ୍ତମଣ୍ଡ ଓ ଗନାତିଲ ସତରେ ତାହାର
ସାକ୍ଷାତ ହେଲୁ ୧୭ ଅଳବାହ ଯାହାର କଥିଥିଲେ
ତତ୍ତ୍ଵବସାର ସମ୍ମଦ୍ୟାୟ ସେ ଗନାବିଲକୁ କହିଲା । ତାହା
ଶୁଣି ଗନାରେଲ ଅଚିଶ୍ଵ କିନ୍ତୁତା ବେଳ ଏବଂ ସ୍ଥାନାଳକର
ଯେଥରି ଘର ଉପରୁଟି ତତ୍ତ୍ଵରେ ମେତାମନ୍ତର ପ୍ରକାଶ
କରିବାକୁ ଗଲେ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟରେ କଳହିବାର ହେବାର
ସମ୍ବାଦା ଦେଖି ଧେନ୍ତମଣ୍ଡର କହିଲା “ତୁମ୍ଭ ଆରୁ ସେଠାରୁ
ଶିବାର ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, ସ୍ଥାନାମେପରି ଭାବୁତା ପ୍ରକାଶ
କରିଅଛନ୍ତି ତତ୍ତ୍ଵରୁ ବୋଧ ଦ୍ୱାରା ସର ପ୍ରତିଶର୍ମ କରିବ
ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭେ କର୍ତ୍ତଦ୍ୟାଲୁ ତକଳିକ ମନନ କର ଏବଂ
ସେଠାରେ ବୈନାଶ ସନ୍ଧାର କରି ଶୀଘ୍ର ଶୁଭ ନିମନ୍ତେ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ । ଅସତ୍ତଦ୍ଵାଳୁ ଅମ୍ବ ଦୁଃଖର ପଥବାକିର
କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଯେବେ ତୁମ୍ଭେ ଆଜ ନ ହୋଇ ସତଳ
ଦୟବ ଉପେକ୍ଷା କର ମୋହର ଉପଦେଶ ମନେ କାର୍ଯ୍ୟ
କର ପାର ତାହା ହେଲେ ନିଶ୍ଚିଷ୍ଟ ନୋଟର୍ସର ଲାଗ ବରବା ।”
ଏହା କହ ମୀମୁ ଅବ୍ୟାୟ ଧେନ୍ତମଣ୍ଡର ଦେଲ ଏବଂ
ଆଶାର ପାଇଁ ତାହାର ଧ୍ୟାନ ଏବଂ ଧ୍ୟାନ ଏବଂ ଧ୍ୟାନ
ଅର୍ଥ ବନ ତାହା ଥରେ ସହବ, ବର୍ତ୍ତମାନଦୋଷ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ।”
ଧେନ୍ତମଣ୍ଡ ବୁଦ୍ଧିତା ପ୍ରକାଶ କରି ବଦିଲ “ଶୁଣେ,
ଦୁଃଖରେ, ସମ୍ମଦ୍ଦିଲେ, ଦୟବମେ ଏ ଦାର ଦୂମର ହୋଇ
.ଦେବବା ।” ଏହା ବହୁ ସେଠାର ପ୍ରକାଶ କରି ।

ଅଳକାର ପହାର ଅଗମନକାର୍ତ୍ତା ଧାର ଦ୍ୱାରରେ ଥିଲେ
ଅଥ ଉପରୁଗୁ ହେଲେ । ଗନ୍ଧାରିଲ କପଟବେଶ ପ୍ରକାଶ,
କରି କଜନି “ମୁଁ ଅଉ ମୁଁ ସ୍ମେର କା ଆଦରର ଯେତାମ
ନୁହେ ।” ସେ କଥାରୁ ସ୍ଥାନୀ ତାକୁ ଅଦର କରିବେ,
କିନ୍ତୁ ଦୋଷ ସ୍ଥାନାର କଲ ତାହାଠାରେ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା
କରିବେ । କିନ୍ତୁ ପହାର କଥା ଶୁଣି ଅଳକାର ହୋଇ
ଦିଲ୍ଲି ହେଲା, ସେ ଗନ୍ଧାରିଲକୁ ତରମ୍ଭାର କରି କହୁଲେ
“ଗନ୍ଧାରିଲ, ତୁ ସାମାନ୍ୟ ଧୂନିକଣା ଅପେକ୍ଷା ହେବ ଅଛୁ
ଗୋହର କର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ମୋର ରୟ ଲାଭ ହୋଇଅଛୁ ।
ଯେ ତମକାତା ପିତାଙ୍କ ଏପରି ଦୃଶ୍ୟ କରେ ତାହାର
ଧାପର ସୀମା ନାହିଁ । ବିନ୍ତୁ ଶାଶ୍ଵତ ସୁରକ୍ଷାରେ ଦୃଷ୍ଟ ତଥାର
କଲେ ଅବଶେଷରେ ଶୁଣି ହୋଇ କୟାମ୍ବିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ହେବ ।”

ଗ—ଦିବୋଧ ! ଅଜ ଅଯୁକ କହିବାର ଅବଶ୍ୟକତା
ନାହିଁ ।

ଅ—ମନ ଲେକଣ୍ଡ ଉଲ୍ଲବ୍ଧି ମନ କୋଥ ହୁଏ, ଯାହାର
ପ୍ରକାଶ ମାତ୍ର ସେ ମାତ୍ର ପ୍ରଭୃତିର ଲେକଣ୍ଡ ଅଧିକ
କରିବେ । କଣ କଲ ? ତୁ କଣିଯା ନୋହୁ ବାପ୍ରାଣୀ ।
ଧାର୍ମିକ ଦୃଷ୍ଟି ପିତାଙ୍କ ପାଶର କରିଦେଲୁ । ଦିଲ୍ଲୀରେ
ଗୋଟେ ଏଥର ପ୍ରକାଶିତ ଶୈଖ କରିବାର ହେବ ।

ଗ—ଶ୍ରୀ, କାଷୁରୁଖ! ବୁନ୍ଦ ଅସରମାନ ଚାଥ ନାହିଁ,
ତୁ ପାଥ ମୂର୍ଖ ଦିନ ଅଛ କେବୁ ମୋହିବ ପେଟାକ
ପାଥ କଣ୍ଠାପରାବ ନିମନ୍ତେ ଦୁଃଖ ପାରାଶ କଲିବ
ନାହିଁ । ଶବ୍ଦ ବେଳେ ଆମ ଜୀବିତରେ ଆସି ଉପ-
ହିତ ହେଲେଇ ବିନ୍ଦୁ ଦୁଃଖ ନିର୍ଭିନ୍ନ ହୋଇ ବସ-
ଅଛ ।

ଥ—ସମୟ, କେତେ କିମ୍ବାର୍ଗ୍ରୀତ ଥରେ ନିଷ୍ଠି ପାଇ-
ଦର; ଲୁଦ୍‌ବୁଦ୍ଧାଳ ରମଣୀ ବିଷୟ ଅବେଳା ଅଥବା
ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଚିଶେ!

ଅ—ଧାରୀପୁର, ଯଦୁ ଜ୍ଞାନ ଏ ଦେଖାଗୁ ଧାରୀ ତାହା
ହେଲେ ଅମୃ ପ୍ରକୃତ ଗୋପନ କରି ଗଣ, ଯଦୁ
ରମେଶ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି ତାହା ହେଲେ ଏହେବୀ
ଜୋହିବ ଶଶୀକ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ କରି ଦୟାନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ ଉଗାଳର କଣେ ଛତ୍ର ସେଠାରେ ଅସି ଉପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ ହେଲା ଭାବରୁ ଦେଖି ଅଲବାଦ ପଦିଲେ “ବ ସବ୍ବଦ୍ଵୀ” ଭାବର ବହିଲ “ଶୁଣୁଗବର ଚନ୍ଦ୍ର ନିଷ୍ଠା ବଜାବାକୁ ଯାଇ କର୍ଣ୍ଣପୂର୍ବ କଜନେବ ଭାବର କହିବ କିମ୍ବା କହାଇ ହୋଇଥିଲାଟି” ଅଲବାଦ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହି ଶୁଣି ନ ସଲେ । ଭାବର କଥା ଶୁଣି ବସୁତ ହୋଇ ‘କହିଲେ ‘ଶୁଣୁଗବର ଚନ୍ଦ୍ର !’ ଶୁଣୁଗବ ସହରେ ଯାହା ଘଟିଥିଲ ଭାବର କରସବୁଦ୍ଧ ବସ୍ତିନା କଲ । ଅଲବାଦ ବସିଲେ “ଧନ୍ୟ ପରମେଶ୍ୱର ! ଧନ୍ୟ ଦୁମ୍ର ମହିନା ! ଧାର୍ଯ୍ୟ ! ବର୍ଣ୍ଣପୂର୍ବ ପର ଏତେ ଶୌଦ୍ଧ ଦୟା କଥାନ ହୋଇ ଅଛି ଏଥରୁ ଶୁଣୁଗବେ ପରମାନାନ ହେଉଥିଲୁ ଯେ ତୁମେ ସୁର୍ଗରେ ରହ ସବ୍ଦା ମନୁଷ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟବଳୀ ପ୍ରକାଶ୍ତ କରୁଥିଲୁ”

କର୍ଣ୍ଣପୂର୍ବର ମଧ୍ୟ ସବାଦ ପ୍ରାଣ ହୋଇ ଗନାରିଲର ମନ ମଧ୍ୟରେ ସୁଗପଥ ହର୍ଷ ଓ ଦିଷ୍ଟାଦ ଉତ୍ସବିତ ହେଲା । କର୍ଣ୍ଣପୂର୍ବର ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଗନାରିଲ ଅଚାୟାସରେ ସମ୍ପତ୍ତି ବଜ୍ଯ ଅୟବାର କରି ପାରିବ, ଏହାଟି ତାହାର ହର୍ଷର କାରଣ । କିନ୍ତୁ ରଗ୍ନ ରିଗାନ ବିଧବୀ ହୋଇ ଅଛି, ଦେଖିମଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ବାହା ବିବରେ ଅଛନ୍ତି, ରିଗାନ ଲଜ୍ଜା ବଲେ ସେତମଣ୍ଡରୁ ଅନ୍ୟାୟ ସରେ ବକାର କରି ପାରିବ, ଏହା କିମ୍ବା ଗନାରିଲ ବିମର୍ଶ ହେବ ।

କର୍ଣ୍ଣପାର ଭାବର ଗନାରିଲରୁ କ୍ଷେତ୍ର ପଥ ପଦାନ କରି କର୍ଣ୍ଣପାର “ଦୁମ୍ର ରଜ୍ଞୀ ଏ ତୁ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ଶୀଘ୍ର ଉତ୍ସବ ଦେବାକୁ ହେବ” । ଗନାରିର ପଥ ସେଇ ଶୁଣି ମଧ୍ୟରୁ ମଦ୍ଦ । ଅଲବାଦ ଅନେକ ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲେ ୨୮ ତାରିଖ ବାସିର ବାସିର ପ୍ରାଣି ପ୍ରତିକରୁ ଅନେକ ପ୍ରାଣି କରି ଭୁବନେ ଯେବା ମୁୟ କଷ୍ଟରୁ ଗମନ କଲେ ।

କିନ୍ତୁ ପରେ ଗନାରିଲ ଅବ୍ରଦ୍ଧାକୁ ତାକି ତଥା ବୁଦ୍ଧରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପଥ ପ୍ରଦାନ କରି କହିଲା “ଆୟ, ଏ ପଥ ଦେଖିମଣ୍ଡରୁ ଦେବ” । ସେତମଣ୍ଡ ରିଗାନ ବୁଝିରେ ଥବ କିମ୍ବା ଅଧିକାରୀ ପଢି ସେଇ ରିଗାନ ବୁଝିମୁଣ୍ଡରେ ଗମନ କଲ । କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ

ଉଦ୍ଧବିତ ହେବ ଶୁଣିଲ ଦେଖିମଣ୍ଡ ଶର୍ଷ ବୈନିବ ବଳନା କରିବା ନିମନେ ସୁନ୍ଦର ଶମନ କରିଅଛନ୍ତି । ରିଗାନ ଅବ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଦେଖି କଗ୍ନାର ସଂକାଦ ପରିବିଲ । ଅବ୍ରଦ୍ଧାକୁ ସବଳ କଥା କହି ଅବଗେଷରେ, ଗନାରିଲ ସେତମଣ୍ଡରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ପଥ ଲେଖିଥିବା ଦୁର୍ବଲ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଲ । ଗନାରିର ପ୍ରାୟ ରିଗାନ ମଧ୍ୟ ସେତମଣ୍ଡରୁ ପର ପରମାପାଦକ୍ଷା ହୋଇଥିଲ । ସାମାଜିକ ମୁଦ୍ରରେ ସେ ଲେଖି ମାତ୍ର ଦୂଃଖିତ ହେଲ ନାହିଁ । ସାମାଜିକ ମୁଦ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ସେତମଣ୍ଡରୁ ଅନାୟାସରେ ଲବ ବରି ପାରିବ ଜ୍ଞାନ ବରି ବରି ଅନନ୍ତରେ ଅନନ୍ତରେ କିନ୍ତୁ ଗନାରିଲ ଗୋପନରେ ସେତମଣ୍ଡରୁ ପଥ ଲେଖିଥିବାର ଶୁଣି ରିଗାନର ମହାପାଦନା ଉପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ ହେଲ । ଶାଖାର ଉପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ କଷ୍ଟର ହୋଇଥିଲୁ । ଅବ୍ରଦ୍ଧାକୁ ସେତମଣ୍ଡରୁ କିମ୍ବା ନିରକ୍ଷଣ କିମ୍ବା ସିବାର ରହା ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ରିଗାନ କି କୁ ତହିଁରୁ କିମ୍ବା କରିବା ମାନସରେ ଦହିବ “ସେଠାରୁ ସିବାର ପଥ ଅଛନ୍ତି ସପଦକଳନକ, ବାଲ ମୋହର ସେଇ ଯାଦା କରିବେ । ତୁମେ ଅଦ୍ଵାନୀରେ ରୁହ, କାଲ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସିରି ।” ଅବ୍ରଦ୍ଧାକୁ ସମ୍ମନ ହେଲ ନାହିଁ । ରିଗାନ ସେତମଣ୍ଡରୁ ପଥ ଖଣ୍ଡି ମୋହର ପଥ କରିବାର ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶ ଦିଲ । ଅବ୍ରଦ୍ଧାକୁ ତହିଁରେ ସୁଦ୍ଧା ସମ୍ମନ ହେବ ନାହିଁ । ରିଗାନ ଅନନ୍ତରେବାଗାୟ ହେବ ଅବ୍ରଦ୍ଧାକୁ କହିଲ “ମୁଁ ତାଣେ ତୁମେ ଗନାରିଲର ବଜା ଶ୍ରୀପାତ୍ର ଉତ୍ସବ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଯାହା ହେଉ ମୋହର ପଥ ଶର୍ଷ ମଧ୍ୟ ସେତମଣ୍ଡରୁ ଦେବ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମୋହର କଥା ହେଉଥିଲୁ । ମୁଁ କିମ୍ବା ହୋଇଥାଏ, ଫିର୍ତ୍ତ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମୋହର କଥା ହେବା ଅୟକ ସୁନ୍ଦରିକ, ଗନାରିଲରୁ ଏହୁ କଥା ବୁଝାଇ କରିବୁ । ଅନୁତ ମଧ୍ୟ ଦୁମ୍ରକୁ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ଶୁଣୁଗବରୁ ହୁବାର କରି ଶୁଣୁଗବରୁ ପରମାନାନ ହୋଇଥିଲୁ । ତାହାର ଦୂର୍ଦର୍ଶା ଦେଖି ସବାଧାରାଣ ତାହା ପର ଦୟା ପରାଗ ବରୁଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଅମୃତମୁଦ୍ର

ପ୍ରତି ଚତୁର୍ବାରରେ କରୁଥାନ୍ତି । ଯଦି ସେହି ହୃଦୟମ୍ଭା
ସଜରେ ଚମ୍ପର ସାରାକୁ ହେବ ତାହାହେଲେ ଚତୁର୍ବାର
ତାହାର ଶିରଷେଦଳ କରିବ । ଯେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ
ତାକ ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟାମର ପ୍ରଫାନ କରିବ ।” ପାପାମ୍ଭା
ଅଥେଷ୍ଟକୁ ପାପିଷ୍ଠାର ଏହ କିଷ୍ଟର ଅଦେଶମରେ
କାର୍ଯ୍ୟ କରିବକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇ ସେଠାରୁ ପ୍ରକାଶ
ଦିଲ ।

(କମଳ)

— .

ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ ।

(୧)

ବେଳ ପାଇ ନାହିଁ ମୋରେ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ,
ଯେ ଜୀବନ ସୁଖମୟ
ବିଷା-ହିତାର ନିଳପ୍ତ,
ହେଙ୍ଗ-ଅହଙ୍କାର-ଶୂନ୍ୟ, ପ୍ରମୁଖ-ପ୍ରସନ୍ନ,
ଦୟା-ସରଳତା-ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଶାନ୍ତ-ତପୋବନ ।

(୨)

ଗୋଟି ପାଇ ନାହିଁ ମୋର ସେ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ,
ମାତ୍ରା, ଚିତ୍ତ-ଅନ୍ତରୁରେ—
ନ ପରି ଅନନ୍ତରୁରେ—
ଥିଲ, ଅକି ଅଲକ୍ଷିତେ କରେ ଅନ୍ତର,
ହେ ଦଶ, ଦିଦ୍ୟା ! ଏହା ଉବ ହସନ ।

(୩)

ଗୋଟି ପାଇ ନାହିଁ ମୋର ସେ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ,
ହୁଗ ଜୀବୀ, ସୁନ୍ଦର
କରୁଥିଲ ମେହି ଗଢି,
ସେ ଅମ୍ବଲ୍ୟ କବ ରେଖନ ଯେଷନ,
ଖୋଜିବେ ପାଇବ ବାହୁ ସେ ଅମ୍ବଲ୍ୟ ଧନ ।

(୪)

ଗୋଟି ପାଇ ନାହିଁ ମୋର ସେ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ,
ପୃକ୍ଷ ଜନକ କଜନ—
ଦେହ ମନ ତର ମନୀ
ବରୁଥିବ ରବେ ନାହିଁ ଜନ୍ମା ବ ମରଣ,
ହାତ ଧରି ଶାନ୍ତିତନ୍ତ୍ର ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ।

(*)

ଗୋଟି ପାଇ ନାହିଁ ମୋର ସେ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ,
ପ୍ରାଣ ସମ ବନ୍ଧୁ ଗୁଣେ
ନ ଦେଖିଲେ ମନ କ୍ଷଣେ
ଶୁଣ ନୋହୁଥିଲ, ଅଛି ଅଛି ମୋ ସୁରଣ
ବୋଇଗଲ ବ ପ୍ରକାରେ ଏ ପରବର୍ତ୍ତନ ।

(୫)

ଗୋଟି ପାଇ ନାହିଁ ମୋର ସେ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ,
ଅହା । ଗଲ ଦେଉ ପଥେ
ଅଲକ୍ଷିତେ ମୋ ଅଗ୍ରତେ,
ଦେଖୁଛ ବେଳକ ମୁଖ ମୋ ମନ-ସୁମନ,
ଜନ୍ମା ଅଗ୍ନି ଦୁଃଖ-ବନେ ଭଲେ ଧନବନ ।

(୬)

ଗୋଟି ପାଇ ନାହିଁ ମୋର ସେ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ,
ଏବେ ମାତ୍ରା-ମନ୍ଦିରକା
ଦୁଶ୍ମାନ ବମ ସଙ୍ଗ ବରେ ନିର୍ମଣ;
କାନ୍ତି ସକଳ ଦୁଆ ମୁହୂ-ଧନ ଜୁନ ।

(୭)

ଗୋଟି ଗୋଟି ନ ପାଇଲ ମୋ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ,
ଅବେ ପକୁ ପାପ ହର୍ବା
ପୃଷ୍ଠା-ସ୍ତିତି-ଲୟ-କର୍ତ୍ତା
ରବ ଶ୍ରୀଚରଣେ ସବ କର ସରପା,
ଗୋଟିବ ନାହିଁ ମୁଁ ଅର ସେ ଗତ ଜୀବନ ।

— .

କୋଣାର୍କଦର୍ଶନ ।

୩୫୫

ପରତର କାଞ୍ଚିପୁ ଜାନନ ଉତ୍ତରେ ସବେ “ଅଲ୍ୟ
ଚନ୍ଦେଶ୍ଵର, ମୁଁପାମାର ” ଉଚିନ୍ଦ ଯେବ ଦେବରୁ ଶିବା-
କାନ୍ତା କୋଣାର୍କ ଜାମଣ୍ଡ ଅନ୍ତର୍ମାନ ସମ୍ମରଣ କରିବା-
ଥର କାନ୍ତରେ ପାଲେ । ଲୋକ ଦୂର ବନ୍ୟସବେ ଯେବେ
ଶ୍ରୀବନନ୍ଦ କଳ୍ପନାର ଦୂରଶ କରେ, ସେହିପରି ଭରନ୍ତି

କୁର୍ମହୀନଗା ହେଉଥୁ ପ୍ରାଚୀନ ଗୋରବ ସ୍ଥତରେ ପୂନର୍
ଦଳ ହେଉଗଲାର ହେଉଥାଏଛି । ପ୍ରାଚୀନ କାନ୍ତି ଅମ୍ବନଙ୍କ
ଜୀବଳ ଦେବା ତେଣିବ ଆଉ ଅମ୍ବର ଯତ୍ତ ବିଶ୍ଵତ
ସାନ୍ଦ୍ର ଝାହି ନେଉଥାଏଛି । ଅମ୍ବମନେ ଅସ୍ମୟମାଦୀ
ହୁଏଇ ଅଛୁଁ, ନିତର ହୀନତାରେ କଢ଼ା ହେବାକୁ ବସି
ଦଳି ଉଦୀପକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦେଖିଲେ ଏଷୁଗ ଚାଲିଯୁ ଶକ୍ତି
ନୁହେ ବୋଲି ବିବଶ ହେଉଥାଏ । ଅଧିମ ପରି ନିବଶ
ହେଉଁ ବା କାର ପରି ଉଦେଶ୍ୟ ହେତୁ ପ୍ରାଚୀନ ଗୋର-
ଦର ସୁପି ଯେ ଅମ୍ବନଙ୍କ ଅଞ୍ଜାଦ ଓ ଅଶ୍ଵୀଷ ଦିଏ
ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏହିଥରି ବହୁଦିନରୁ
କୋଣାର୍କର ନାମ ଶୁଣି ଧଳି, ମନେ ଘବି, ଚିନା ଆଶା,
ଦିଲାଶା, ସୁହୃଦ, ଅଞ୍ଜାଦ ଓ ଶାନ୍ତି ବହୁତ ଅନୁଭବ
କରିଥିଲି ସତ୍ୟ ମାତ୍ର ସତକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବାର ବାଧନା
ଅଣ୍ଟି ଥିଲ । ସେଠାକୁ ଯାନ ବାହନାତର ଧୂରଧା
ଦିମ୍ବା ଗଲ ସଡ଼ିକ ଶୁଦ୍ଧ ନ ଥିଲା ଏବାର ଅନୁଭବମ
କାରଣ । ଏହା କୌଣସି ଫିଲିଙ୍ଗ ସ୍ଵାନ୍ତର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ
ନୁହେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ସେ ଅଭିଜ୍ଞାନୀ ଦୃଷ୍ଟି କାହିଁ ।
ମନ୍ଦପ୍ରାଣ ବୋଣାର୍ଦ୍ଦରେ ଥିଲା । ସମ୍ମତ ମେରୁ ଥିଲେ ଆଜି
ବେଳେ ଆଜେ । ପଢ଼ିବେ ପ୍ରକଟିତ ଗୁରୁତବମଳ ଛୁବି ଓ
ଦିଲାନ୍ତି ବାହୁଣୀର ଅନିବାଚନ୍ୟ ଶୋଭା ଦୃଶ୍ୟମାନ
ହେଲେବେହଁ ସେଆଜେ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ । ଗହୁଁ ଗହୁଁ
ଦଶଳଧୂ ଫୁଲ ଦିଗରେ କିଷ୍କିଷ ଅବକ୍ଷିତ ପରି ବୋଥ
ହେଲା । ହିମ ଦୁରି ହେମଦୃଢ଼ ପରି ଅଭିପ ଶୁଭ ବୋଣାର୍ଦ୍ଦ
ସ୍ମୃତି ପ୍ରତିବଳ ଦେଲା, ବହୁକଷେତ୍ର ପରେ ଗଠନ କଣା ପଡ଼ିଲା
ଏବି ତଣିକୁଁ ଏହା ମନ୍ଦରର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ ମଣଶାଳା ।

ଅମ୍ବାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ବଢିଲା । ଜଣ ବଦ୍ରାତର ହେଲା
କିନ୍ତୁ ଗୁହ୍ନ୍ ଗୁହ୍ନ୍ ମନ୍ଦରର ହୁଏକ କାନ୍ତି ଧୂଷରିତ ହେଲା
ପ୍ରଶବ୍ଦା ଗଜନ ଗଢ଼ ଲୋହିତ ହେଲା ଓ ସନ୍ଧାନରାର
ପୁନଃତୁ ବାହାରି ପ୍ରକୃତି ଭ୍ରମ କାନ୍ତି ରୂପ କମେ,
ଘେଡ଼ାଇ ଦେଲ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବସଳ ରୂପ ଧରି ଅମ୍ବା
ଅଞ୍ଜିଦକୁ ଉଷ୍ଣତ ଭାବିରେ ପରିଣତ ଭଲ । ବାହୀନ୍,
ତମସାନ୍ତା, ନିଷ୍ଠା, ମନ୍ତ୍ରମଧ୍ୟେ ଅମ୍ବେନ୍ଦ୍ରନେ ପଢ଼ିଗଲା ।
କିନ୍ତୁ ତାହା ଦିବିଶଶ ନୁହେ । ସେ ଦିନ ଚନ୍ଦ୍ରଦୟପୁ
ହେବାର କଥା, ତନ୍ଦ୍ର ଧୀରେ 'ମନ୍ଦରର ପୁଷ୍ଟିଦେଶରେ ପ୍ରତି-
ଭାତ ହେଲା । ଅମ୍ବାନେ କୋଣାର୍କ ଜାତ୍ର ପ୍ରତି କାଳର
ଅଗ୍ରେ ଯଥରେ ପୁଷ୍ଟି ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ମନରେ ହେଲା
ତନ୍ଦ୍ର ପସ ସର୍ବତ୍ର ଅମ୍ବାନଙ୍କର ଦୟେଗ ପାଇଁ ହୋଇ-
ଅଛି । ଦିବସର ଦୂଷ ଜୁଲେଇ ଧରିବିତେ ଚନ୍ଦ୍ରର ରତ୍ନ
ପୁଷ୍ଟ ପ୍ରଭରେ ବରଦିତ ପ୍ରାତିନ କୋଣାର୍କର ରଗ୍ନବିଶେଷ
ଅମ୍ବାନକୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା ଅଶ୍ୱାସ ଦେବ । ପ୍ରକୃତର ମେହିନ୍
ବୋଲା ହେଇ ଜଣି କୋଣାର୍କ ଅମ୍ବାନକୁ ତାମ୍ଭେ ବେଶ
ମଧ୍ୟ ମୁଠ୍ରେ ଦେଖାଇବ ।

ଏହିପରି ଦ୍ଵାରା ବନ୍ଦ ଥିଲା ଅମେରିକାରେ ମନ୍ଦରତ ନିବିଟକର୍ତ୍ତା
ହେଲୁ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଶ ଖାଲ ଓ ଗୋଟିଏ ବାଲିକୁଳ
ଅଚିନ୍ତନ କରି ମନ୍ଦରର ସମ୍ମିତ ହେଲୁ । କିନ୍ତୁ ଦେଖିରୁ
ବନ୍ଦ । ଏହା ପ୍ରକାଶର ହାତ ବେଶନ୍ତୁଥେ ଚମ୍ପକ, ରେ
ସ୍ନାକକରି ପୁରୁଷଙ୍କ ହେବ । ଏହା ମାନବର କୋ-
ପ୍ରକାଶର ବୈଶିକ ଶଶର । ମାନବରମନ୍ତ ସେଥିରୁ
ବୋଲନ ଓ ଉନ୍ହା ଦେଖି ଅଂଶରେ ଚିତ୍ର । ଏହା

ବେହୁଣ ସୁରା ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଂଶରେ ବନ୍ଧୁ ତହିଥାକ ।
ଅଷ୍ଟମ ଜନ୍ମ ଦାରେ ଏହାର ସ୍ଵେଚ୍ଛମୟ ତିଳ ଦେଖି କେବି
ଅଣ୍ଟାସ ଲିଙ୍ଗରେ କିନ୍ତୁ ପୁଣ୍ଡି ହେବନାହିଁ । ଜେଣ୍ଟି
ଦିବସରେ ଦେଖିରୁ ବୋଲି ସୁର କରି ଫେରି ଅଥିଲୁ ।
କେବଳ କନ୍ତୁ ଦିବଶ ଯେତେ ଅମ୍ବୁନାନେ ବେଶ
ଉତ୍ତରେ ଥିବା ଦୂରଟି ପ୍ରଦୂରାଣ୍ଟ ଓ ଦୂରଟି ପ୍ରଦୂରାଣ୍ଟର
ଜୀବନ ବୋଲି ଭାମ କରିଥିଲୁ ।

ପରେ କୌଣସି ମତେ ଶତ୍ରୁ ଅଗ୍ର ବାହୀନ ହେଲା ।
ଶ୍ଵରିଥିଲୁଁ ବେଳେର ଅନନ୍ତ ଦୂରରେ ଖର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୱର
ଚନ୍ଦ୍ରଗା । ତେଣୁ ଶତ୍ରୁ ପ୍ରକଟ ନ ହେଉଣୁ
ସମ୍ମୁଦ୍ର ଦିଗରୁ ଗଲୁଁ । ଦେଖିଲୁଁ ଚନ୍ଦ୍ରଗା ନାମ
ପରି ବୃଦ୍ଧତ ନୁହେ । ଜ୍ଞାନୁଦୀ ଅନନ୍ତ ଦୂରରେ
ଚାର୍ଟେଡ ଦ୍ଵାରା ସୁଧାଦ କଳାର ଚକବା ମାତ୍ର । ଶେଷ-
କାଳରେ କପରି ହେବ ଜଣା ନାହିଁ । ଜଥାପି ଅନନ୍ତଙ୍କ
କହୁଁ ଥାଏ ଏହା ନାମର ଅନ ରୂପ ହେବାର ନାହିଁ । ଯେହୁଁ
ମନେ ପୂର୍ବ ବାକି ମୁହାନ ଦେଖିଥିଲୁଁ ସେମାନେ
ଏହି ଝର୍ଯ୍ୟର ତଥ ମନେ' କେବଳ ରିକ୍ବିବେ । ଏହାର
ବିଶେଷକୁ କେବଳ ପୂର୍ବୋଦ୍ଧବିଦ୍ୟ; ବିନ୍ତୁ ବୋଲାମାରପାରେ
ଯେ କୌଣସି ବିଶ୍ଵିଜ୍ଞାନେ ସ୍ମେର୍ବାଦୟ ମହିନା ଓ କମ-
ନା ମୁଗ୍ଧାରେ ଏହାଠାର ଅଳ୍ପ ନ ହେ ।

ଏଠାରେ ଧାନାଦ କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ମନ୍ଦିରମୁଖ ହେଲୁ ।
ମାର୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ଦଶପୁ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ଣ୍ଣ ଦେଲ ।
ଦେଖିଲୁ ଗୋଟିଏ ଚାରୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧ହାତ ଲମ୍ବା
୨ହାତ ତୋଡ଼ା ଓ ଏକହାତ ଦେଖ ଦରିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ
ପ୍ରକାଶ ଶିଳା ପଢ଼ିଥିଲୁ । ତାହାର ଏକ ପାଣ୍ଡିରେ
ନିଅଟି ସୁରିଷ୍ଟ, ଭାଙ୍ଗିଲ, ମୁଣ୍ଡ ଜୀବନ ଛାଇରେ
ଖେଦତ ରହିଥିଲୁ । ଅକର୍ମଶିଳାରେ ସୁରି ଗେରିବର
ଫ୍ରେଣ୍ଟି ଏହି୦.ରେ ଅମ୍ବେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖି ଦୃଷ୍ଟି
ହେଲୁ । ଶୁଣିଲୁ ଏହା ଦିନେ ସୁରଗାଲାର ତୁର
ଉପରେ କରିଛି ୧୪୨୩୯୮. ମନ୍ଦିର ଧରଣ ବନ୍ଦିବଳ ।
ମନ୍ଦିରର ଧୂପ ଦର୍ଶନରେ ପଞ୍ଚ ଯତ୍ନ କାଳିକମେ
କାରାରେ ଗୋପନୀୟ ଦୃଷ୍ଟି ପଥରେ ଘଟିବାରୁ ହାତବୁକ
ଦେଲ । କହୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ପଥର ନେବା, ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତେଣା

ବାଟିକି ମଧ୍ୟ ଦୂର ଘର, ଏଇ ପଛାନ୍ତି ଅର୍ଜୁବରୁ ଅଥବା
ଅଳଗ କରି ଦେଲେ, ଏହି ମୁଣ୍ଡ ଏବଂ ନେବି ବେଳେ-
ହଠାତ୍ କେବେଳି ହିମ୍ବଙ୍କ ଅପରି ଦେବରୁ ଏହା ଅଧ୍ୟ-
ବାଃରେ ପଢ଼ି ରହିଥାଏ । ଅଛଦନ ଦେଲେ ସୁରି ଶୋଭାଙ୍କ
କଥାଷ ଢାଇପଦେ ପଢ଼ି ଥବାର ଶୁଣିଲୁ । ଫଳାଫଳ
ସେହି ହତ୍ତି କର୍ଣ୍ଣ ଗୋରୁଳକ ମନ ଗଚି ଉପରେ ହରର
କରେ ବୋଲିବା କିମ୍ବାମାତ୍ର ।

ନବପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅଟିହିମ କରି ଅସିବୁଁ ବୋଲି ମନେ
କଲୁଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ ମନେ ହର ଜିଲ୍ଲା
ଛିବିର ଅନୁଭବ ଦେବକୁ ଚକ୍ର ଅନ୍ଧକୁ ହେଲା ।
ତାହାର ଅଳ୍ପଚନ୍ମାୟ ମାଧ୍ୟମ ଓ କମଳାଦ୍ୱାରା ଥମେ
ମାନେ ଯେତନ୍ତୁ କି ଜଡ଼ିଯୁଗ ହେଲା, କଣାର୍ଥ ଦେଖି
ବାଜି କାମଜା ମୁକୁର୍ରୁକ ପର୍ବ ରୁଳଗଲୁଁ । ବହୁ କଷ୍ଟକେ
ପର ମନ୍ମରିଯୁଣୀଳ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଦୂର ଯାଏଇଁ ମନ୍ମର
ଦୃଷ୍ଟି ପଥବର୍ତ୍ତୀ ହେଲ ଦେଖିଲୁଁ ସମସ୍ତ ବୈଶାର୍ଦ୍ଦ ମନ୍ମା-
କାର୍ତ୍ତିର “କାଳଚରତ ଦକ୍ଷାଳ” ପରତୋଳୁଁ ମୁଖଜାଳା
ତେବେବିହୀନ ହୋଇ ମଳନଧିବରେ ଦଶ ସ୍ଵାକ୍ଷର ହୋଇ-
ଅଛୁ । ବେଦାର ରଗ୍ବାଦିଶେଷ ଅଗିନିମ କରି ମନ୍ମର
ସାନ୍ଧିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ରହିଁ, ଦୁଦ୍ୟ ପୁରୁଷର କର୍ତ୍ତା
ଦିଷ୍ଟାଦରେ ଜଡ଼ିବ ହେଲ । ମହାଭାବିନ କିମ୍ବକ ହେଲ
ଓ ରୂପକର ଶୋଭରେ ସୁରିଗ ହେଲ, ମନ ଉଚି ଚିନ୍ମା
ନେ ସତ୍ତ୍ଵାନ୍ତିତ ହେଲ, ପୁଣି କ୍ଷଣେ କଣ ବେଗରେ ଥାନ୍ତୁ
ପାଦର ଉପେକ୍ଷା ହେଲ ।

ଏହିପରି ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାକୃତିକ ଧ୍ୟାନ ଓ ଚିନ୍ମୟର
ସମ୍ମୟ ବେଳେ ଅମ୍ବେମାଙ୍କେ ମନ୍ଦିର ଦେଖିବାକୁ
କବିଲୁଁ । ସୀହିଦାରୀରେ ଠିଆ ହେଉ ମନ୍ଦିରର
ଅବଶ୍ୟକ ଅଛୁଟ କୋଣରେ ଢର୍ବୁଚ ହେଲୁଁ
ଦେଖିଲୁଁ ତେବେ ପ୍ରଭୁ ର ସ୍ଥାନର ଅଧିରଜୁରୀରେ ଧୈର୍
ହାର ଉଦ୍‌ଦେଶ କରି ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ସିଦ୍ଧନ ଚମ୍ପକ କହୁଁ
ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ସିଦ୍ଧାସନ ନାହିଁ, ଗର୍ବମୁଣ୍ଡାଳା ସିଦ୍ଧର
ମୂର୍ଖ ଓ କୁହଦାର, ତଥାପି ସିଦ୍ଧାସନର ଝାକ ଓ ପିଲା,
ଶ୍ଵର ଏହିକଥାର ମୁକ୍ତାବୀ ପରି ସମସ୍ତ ଫୋରକବ୍ରାତା ।
ଏଥର “ପର୍ବତ ମହିର” ଏ ନାମର ସାର୍ଥକା ହେଲା

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବନ୍ଦମାର୍ଗ ପାରେ । ଅନୁଗ୍ରହ ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବ୍ରତ କାଳିରେ
ଏତେବେଳେ ମନ୍ଦର ଶ୍ଵାସନ କରିବାର ବାରଣ କିଞ୍ଚିତ ପ୍ରତି-
ସଂକଷିତ ହେଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ଅନୁମାନ କରି ଅନ୍ତର ବିନ୍ଦୁ
କରେ, ଏହିପରି ବନ୍ଦର କଲା ନିର୍ମାଣରେ ଏ ବର୍ଷର କଥା-
ବାର୍ତ୍ତା କରୁ, ଏହି ମନ୍ଦର ସମ୍ମନନ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ଜଳ ପ୍ରତି
ଅମ୍ବ ପାଇବେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ତାହା କେତେକ ପରି-
ଯାଏବେ ଶୌଭାଗ୍ୟକ ଲଳା ପରିବୋଧ ହେଲେଛେ । ଏଠା-
ରେ ଉତ୍ତରେ ଯୋଗ୍ୟ ।

ଉଛୁଳର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ଥାଧୀନ ଘର୍ତ୍ତା ନର୍ତ୍ତିବେବକ
ସ୍ଵଜ୍ଞତା କଲାରେ ଶିବେର ସାମନ୍ଦର ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ
କଣେ ବ୍ରାହ୍ମଗ୍ରୟ ଥିଲେ । ଶିଳ୍ପ ସ୍ପର୍ଶରେ ତାଷାକର
ଅସାଧାରଣ ବୃଦ୍ଧପୂର୍ବୀ ଥିଲା । ବିଭିନ୍ନମାନ ବାରିଜନିଷ୍ଠ
ସାହେବ (Executive Engineer) ସରକାରର
ଯେପରି, ସେ ସ୍ଵଜ୍ଞତା ସେହିପରି ଥିଲେ । ଅଛି ଯେ-
ଠାରେ ସୁବିଜ୍ଞାତ କୋଣାର୍କର ଅକ୍ଷୟାଚି ଦିଦିମାଳା,
ଖେଳକେଳେ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ମରଣୀୟ, ସୁନ୍ଦର
କଥା ପ୍ରହାସିତ ହେଉଥିଲା । ଧର୍ମଦୟା ଓ କାରିଗରଙ୍ଗ
ଉପସାହ କମନ୍ୟୁ ସାର୍କାରେ ସେତେବେଳେ ବରୁପ
ମନ୍ଦିର ମଠ ନିର୍ମାଣ ଶିଳ୍ପ ଥିଲେ, ତାହା ମମ୍ବାଟଃ କାହାର
ଅବଦିତ ନାହିଁ । କେବୁ ହାନିର ଏବାନ୍ତର ଓ ବାଳ
ବନ୍ଧୁର ଉତ୍ସାହପୂର୍ବା ଦେଖି ଘଟାଇବା ସେଠାରେ ଖେଳିଏ
ଅର୍ପମନ୍ଦିର ତୋଳାଇବାର ବାମା ବଜାଲା । ବର୍ଷ ମାସ
ଦଳ ଅଞ୍ଚଳ ହେଲା, ସାମନ୍ଦର ନିମର୍ଗ କରିବେଥ କରେ-
ବାରୁ ଉପଦୟୁ ଦେଲେ; କିନ୍ତୁ କିବଟରେ ପଥରର ସନ୍ଧାନ
କିମ୍ବା ଧଳ । ପରେ ଜାନା ଟୋଗଳ ପ୍ରମୁଖ କବି ଶ୍ରୀଚିର,
ନବ୍ୟକିରି ପ୍ରଦୂରିତ ପ୍ରତି ଅଣ୍ଣାବାଗ ସୁଦ୍ଧା କରା
ଗଲା । କିନ୍ତୁ କହଇ କରି ବନ ହେଲା ନାହିଁ ଫୁଲି
ଶିଲାବଣି କାର୍ଗର୍ଜରେ କଷିତ୍ର ଦେଲା, କିନ୍ତୁ କାହିଁବେ
କିମ୍ବା ଫଳ ପଢ଼ିବା ନାହିଁ । ଧରିଦେଶରେ ଶିଳ୍ପବର ସାମନ୍ଦର
ଦିନ ଦ୍ରୁଦୟ ଦେଲେ ସବୁ, କିନ୍ତୁ କର୍ମସିଦ୍ଧି ବନା ପ୍ରତି-
ନିବନ୍ଦ ଦେବ ନାହିଁ ବୋଲି ପରିଜ୍ଞାପିଲେ ।

ଏଣେ ସାମନ୍ଦା ପତ୍ରୁସିବାଦେଲେ ତଥ ପହାଁ ଆକୃତି-
ସମୀକ୍ଷାରୁଲେ । ସେ କିମ୍ବା ଫଳପତ୍ରେ ଗୋଟିଏ ପଢ଼ ସକାଳ

ପ୍ରସବ କଲେ । ସୁଦ ଶରୀକଳା ପରି ଦିନକୁ ଦିନ ବଣିକାରୁ
ଲଗିଲା, ଏବ ପରିଶେଷରେ ଯେତେବେଳେ ୨୫ ମ ବନ୍ଧୁରେ
ସହିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପାଠ୍ୟାଳାକୁ ଗଲ, ତାହାର ବେତେବ
ସଙ୍ଗୀତାକୁ ଅପେକ୍ଷକ ବୋଲି ଦିନ୍ଦୁ ପ କଲେ । କର ସନ୍ତୁନ
ବାଲକ ହେଲେହେଁ ମନ୍ଦିରତ ହେଲେ ଏବ ଘରେ ପାର
ମାଗାଙ୍କଠାକୁ ଦୂର ଦିଶାନ୍ଦେଶରେ ବାହାରିଲେ । ଦିନେ
କି ଦୂରଦିନ ଗଲି, ପରିଶେଷରେ ଗୋଟିଏ ଦୁଃ୍ଖପରେ
ଅଶ୍ଵପୁ ପ୍ରହଳା କଲେ । ସେ ବ୍ୟାଗ ଗର୍ବକ ଧରାରୁ ଟିକିଏ
ଯାଉରେ ଅଭିର ଅଭିର୍ଥନାରେ ପ୍ରଭୁର ହେଲା ବାଲକ
ସେ ପରି ସୁଲୋଦରରେ ଅବସ୍ଥା ନ ଥିବାକୁ ଜାତିନ ଯାଉ
ଆଲାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ୟସ୍ଵର୍ଗରୁ ଯାଇବାର ଅଭୟ କଲ । ତାହା
ଦେଖି ସେ କୁଟୀ ବହିଲୁ “ଶିବେର ସାମହ୍ୟ ଦେଉଳ
ତୋଳିଲ ପରେ ଯ ଉ ଜାଇଲେ ହେବ ନାହିଁ । ପାଖେଇ
କବି ଜ ଜାଇଲେ ସମ୍ମାନ ପାଇନ ପାଇଁଶବ୍ଦ” । ଏହା ଶବ୍ଦ
ବାଲକର ଟେଟ ପରି ମର । ସେ ଅଶ୍ରୁଧାନ୍ତିତ ସ୍ଥର
ସାମହ୍ୟକର ଶରୀର ପରିଚ୍ଛା ପରିଚ୍ଛା ପରିଚ୍ଛା ସେହି
ତାହାର ପିତା । ଅନ୍ତରଦିଲମ୍ବରେ ତାହାର ପିତା ସହିତ
ଗେଠ ହେଲ, ଏହ ସେ ହଠାତ୍ ପରିଚ୍ଛା ନ ଦେଇ
ବହୁମାତ୍ର “ମହାଶୟ ! ମୋତେ ଅନ୍ତର ଦିନକୁମୁନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରର
ମୂଳରୁ ହୁଏଇ କରିବି” ପାଦମ୍ଭା ଓ ଅନ୍ତରମାତ୍ର ନିଶ୍ଚୀ-
ମାନେ ଶବ୍ଦ ଦସ୍ତି ହେଲେ ଓ ବହୁତ ବିଶଳିତରେ
ଅନୁଭବ ଦେଲେ । ବାଲକ କୁଟୀର କଥାନ୍ତୁଷାରେ
କୁଳକୁ ଧାରେ, କାର୍ଯ୍ୟ ଅମ୍ବ କରି କୁବ କର୍ମ ହେଲ,
ଏହ ଉପରେ ଉପୟୁକ୍ତ ପିତାର ଉପୟୁକ୍ତ ସୁଦ ବୋଲି
ପରିଚ୍ଛା ଦେଲ । ଉପରେ ସାମା ରହିଲ ନାହିଁ । ସାମନ୍ତ
ଦିକ ପ୍ରତାପୁ ପରିଚ୍ଛା ପାଇ ଧନ୍ୟମନ୍ୟ ହେଲେ ଏହ
ଅନୁଭବମ୍ବରେ ମନ୍ତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅପଣାକୁ ଦିଶ୍ୟ-
ତିତ କଲେ । ନଥତ ଦୂରର ମନ୍ତ୍ର ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେ ରଥନ,
ଏହ ଏକ ଅସାଧାରଣ ପାଠନାରେ ଧୂର୍ବ ପାଇଅଛି ।

ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରୁ ଶୁଣିଲା; କିନ୍ତୁ
ତାହା ପୂର୍ବିକର ପ୍ରାଚୀର ବୋଲି କେଥେ ହେବ ନାହିଁ
ତେଣୁ ସେ ସେବରେ ବହୁତ ମର ଦେବର' ଅଣକା
ଥିଲେଫେ ସଠାଯେ ତାହା ଲେଖିବା ଅବଶ୍ୟକ | କିନ୍ତୁ

ହୁଏ ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷାର ପୁଣ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ଠିକ ସାମନ୍ତରୀ ସହ
ପରି ହୋଇଥିଲା । ସେ ବହୁଦୂର ଓ ବହୁଦୂର ଅନ୍ୟୋଧ୍ୟ
ଦରି ସଙ୍ଗେଶ୍ୱରେ କୋଣାର୍କରେ ପଢ଼ୁଣ୍ଡ ପିତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ପରେ ଚିତ୍ତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥେ କାଳର ପରିଶ୍ରମ ପରେ ମନ୍ଦର
ଅପର୍ଯ୍ୟ ସବାର ଦେଖି ଶିଳ୍ପୀ ସବାକର ପ୍ରାଣ ଅହିତ ହେଲା ।

ସେ ହଜର ସାବ ବାଚିଶମ ନକୁ ବନ୍ତୁ କରିଲେ,
ସେମାନେ ଗାରକଥାକୁ ଉପହାସାୟା ମନେ କରି ସାମନ୍ଦରୁ
କହିଲେ । ସାମନ୍ଦ ନିଜେ ନିଜବାଳକ ପ୍ରତିକୁ ଘନ୍ତୁ ଅନ୍ତରୁ
ବବ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଏହି କଥାକୁ ବାଲଚୁପଲାବ ବା
ଅୟୁର୍ବ୍ଦ ନ ମନୀ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ବଜାବଠାରେ ବନ୍ତୁ
କଲେ । ବଜା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜାରି ପଗଢିବାରୁ ବାଳକ ନିଜର
ଦିଆ ସନ୍ଧର୍ଷ ପ୍ରତିକୁ କତ କହିଲ ଓ ସଙ୍ଗେ । ଅନ୍ତାନିବ
ଶିଖୁରଣ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚ ବିଶୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିକୁ କଲେ । ପ୍ରତିକୁ
ଶାତ୍ରୁ ମାତ୍ରର ହୋଇ ଜ୍ଞାନ ଅବାର ଧାରଣା କରି ।
ଶେଷରେ ବଥା ହେଲ ନିର୍ଦ୍ଦ୍ଵେଷ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
ମନ୍ତ୍ର ସମ୍ପଦ ନ ହେଲେ ବାଲକର ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ହେବ ।
ନତେଇ ଶିଖୁରାମାକର ମଧ୍ୟରୁ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖ୍ୟ ୧୯୦୦ ହରା
ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧରେ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡର ହେବେ ।

ସେହି ପନଠାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅସାଧ ରଖ ବେଗରେ ଅଗ୍ର-
ସର ହେଲା । ବାଲକର ଅଳୋକିତ ବର୍ମିକୋଶଳ ଓ
ଶିଳ୍ପାଗ୍ରହ୍ୟ ଦେଖି ପନ୍ଥେ ଚକିତ ହେଲେ; ଏହା
କାରିଗରମାନଙ୍କର ନିଷାରୀର ନିରଜନ ସ୍ଵରୂପ ନିର୍ଦ୍ଦେଖ
ଦିବଦିବ ପୂର୍ବ ରସିରେ ମନ୍ଦର ସମାପ୍ତ ହେଲା ।
ଶିକ୍ଷୀମାନେ ପ୍ରାଣ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ହେଲେ । ବାଲକର
ପିତା ଦେଇର ଶିଳ୍ପକୁଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଚିନ୍ମୟ ଦର ବ୍ୟାକୁଳ
ହେଲା, ଏହି ସତରୁ ଦୂର ପୃଷ୍ଠା ଦୁଇମୁଖରେ ଦେଖ ଓ
ଚାତର ଦୂର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦୁଆର ହେଲା । ଏହି ପ୍ରାଣ ବରି
୧୯୦୦ ମହାୟନ ନିଷ୍ଠା ହୋଇ ବିପରୀ ଦେଇର ସବ-
କାଣ ରୈବ ଚାହା ମଧ୍ୟ ସବଶେଷ ଦେଖିଲା । ବାଲକ
ପିତାର ସୁଦ, ଏ ସବୁ ଠୋ ମୁଣ୍ଡ ତାଙ୍କ ମହିଳା ଦୁଇମୁଖ
ଗଢ଼ ଦେଇ, ସେ ଦେଖିଲ ମେ ସମାପ୍ତ ଘେଲାଗତ,
ରଖିବର କାରିଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ତାଟିଅଛନ୍ତି, କେବଳ ରାଜୁ
କାରିଅଛନ୍ତି । କାହିଁଲେ ୧୯୦୦ ମେରୁବର ପଞ୍ଚ ଅକ୍ଷାର

ଅଉ ଉପାୟାନ୍ତର ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଜୀବନ ଲଗି ୧୦୦
ଅମୁଲ, ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହେବ ଏକ ଦେଶର ଶିଳ୍ପିଙ୍କର
ଦିନଷ୍ଟ ପ୍ରାୟ ହେବ । ଏଥା ଜୀବ ସେମାନଙ୍କ ଆଖା ଓ
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟନା ଦେଲୁ ଏକ ଜଣାଥରେ ପିତାଠାରୁ ମେଲନ
କେଇ ନିଜେ ଯାଇ ମହିନର ତତ୍ତ୍ଵ ଦିନଷ୍ଟ ବଳ ।

ପରଦିନ ବିଶ୍ୱର ସମୟ ଉପହିତ । ସାଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ
ବୁଢ଼ା ଅସୁରୀ ରହୁଥିଲୁ ତେଣୁ ବାଲକର ପ୍ରାଣଦର୍ଶ
ଅଦେଶ କଲେ । ବାଲକ ମଧ୍ୟ ବାର ସନ୍ଧାନ ପର ଉଚ୍ଚ-
ଫୁଲଗିରେ ଶଳ ଘୋଲା । କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟ କଦାଚି ଅଦୂତ
ରହେ ନାହିଁ । ବାଲକର ମୁଠର ଅନ୍ଧ ବିଳମ୍ବରେ ବଜା
ସମୟ ଦିଷ୍ଟ ଶୁଣି ମର୍ମରେ ଅସାତ ପାଇଲେ ଓ ଶରୀ
ଯାଏ ସେ ଦୁଃଖ ଏହେ ପ୍ରବଳ ଓ ଜୀବିଷ୍ଟାସ୍ତ୍ଵ ହେଲା ଯେ
ସେ ସେଥିରେ ପ୍ରାଣ ତ୍ବାଗ କଲେ । ଅସୁର ମନ୍ତ୍ର
ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ନିପତ୍ତ ହେଲା ।

ଏ ସ୍ବର୍ଗ ଶୁଣିଲୁଁ ଓ ଯାହା ଦେଖିଲୁଁ ତାହା ମଧ୍ୟ
ଜନ ଶୁଣୁଥିବ ପୋଷକତା କଲ । ମନ୍ଦର ସେହି ବାଳକୁ
ସୁଧାବାଳରେ ଡିକ୍ଖିଥିଲ । ବନ୍ତୁ ଯାହାକୁସବକାର ତାହାର
ସ୍ଵର୍ଗର ଜଗକୁ ମନ୍ଦରର ରଗ୍ବାଦଶେଷ ଓ ବେହା
ବାହାରିଅଛି । ଯେହିଁ ମୁଖୀଳା ଅଶ୍ଵର ଥିଲ ତାହାର ମଧ୍ୟ
ଭାଗ ବାଳକେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଣକକୁ ତାହା ବେଣୀ ଧୃତ ହୋଇ
ଅଛି । ତେଣୁ ଅମେମାନେ ମୁଖୀଳାର ପାଇ ଦେଇ ଚଢ଼ି
ମନ୍ଦର ମଧ୍ୟରେ ଅବଲଞ୍ଛି ହେଲୁଁ । ଦେଖିଲୁଁ କଳାମୁଖୁ
ଙ୍ଗ ଉଦ୍‌ବୃକ୍ଷ ରଗ୍ବାୟ ଚର୍ଚିତାବଳ ଦିବା ରାତି ସୂର୍ଯ୍ୟ
ଚନ୍ଦ୍ର, ପର୍ଣ୍ଣ ଦୂରରେ ଦେଖିଅଛି, ଏହି କଳ କାହିଁ ଓ
ଆକାଶ କଣ୍ଠ ନିଜରେ ଧୀର ଭାବରେ ଅଧ୍ୟ ସମରପାନ
କରିଅଛି । ଦିନେ ମୁର୍ଦ୍ଦବ ପ୍ରମେତୁର୍ଭାଗି ଯାହା ନିମ୍ନା
ହୋଇଥିଲ ଅଛି ସୁର୍ଯ୍ୟଦେବ ସ୍ଵଦେହରେ ତା ଉପରେ
ଦିବକ କରୁଛନ୍ତି । ଯେହିଁକିମ୍ବା ଅଛି ଆସରେ ଅବେଳା
ଥିଲା, ପ୍ରଚାର ଦେଖାଗା... ସ୍ଵାଧୀ ଅବେଳାରେ ଅମେଳନ
କରି ଅଛନ୍ତି । ଯାହା ଅଛି ବାପ୍ରତ ଦଶାର କୋଳାହଳରେ
ମୁଖର ରହିଥିଲା, ନିର୍ମଳାର ବେଠାଟେ ଲମ୍ବାର ହୋଇ
ବେ ଦେଇବର ନଶିଗତା ସାତି ଗାନ୍ଧିଆଟି ଅନ୍ତରେ
ଦିଲ୍ଲି ଦିଲ୍ଲିମିତ କର କିମ୍ବା ଘୋପାନ ଧ୍ୟାନ, ପରିଗେ

ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ସକିଳ ମୁଗ୍ଧାଳା, ଅମେମାନେ ମନ୍ଦର ଅବ୍ଧି ଶେଷ ସେହି ସୁଗନ୍ଧର ରାଗ-ରାତ୍ରି-କଣ୍ଠିତ ଗର୍ଭଗ୍ରାୟ ଖାନରେ ଶିଥାଏନ ସମ୍ମରେ ନିଃଶ୍ଵର ଘବରେ ଲୁହକଣ ଦଶୀୟମାନହେଲୁଁ, କୁଟୀରେ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲ ପଞ୍ଚ ଅମ୍ବଳ କଣର ସମ୍ମାବ ଦେବାକୁ ନ ଥିଲ, କମଣଃ କ୍ଷେତ୍ରଜୀବ ବନ୍ଧୁରରୁ ଉତ୍ସରତ ହେଲ, ତନ୍ମା ହିରରୁ ହିରର ହେଲ, ତୁବ୍ୟ ଗନ୍ଧର ହେଲ, ମନ ହୁରିତ ହେଲ, ଶଶର ତଢ଼ିତ ହେଲ । କମଣଃ କାଳର ଅବହିନୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପଦ୍ମରିତ ହେଲ । ତୁତ, ରାଜଶଶ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ପର୍କ ଅଛନ୍ତି ନିରବ ମହାଶ୍ଵରରେ ଲଜ ହେଲ ତିତ୍ତବୁ ଜୀବନ୍ତ ପର ପ୍ରାୟମାନ ହେଲ, ମନର ମଧ୍ୟରୁ କି ଏକ ଦିଦିତ ଶକ୍ତି (ଅମ୍ବା) ସରଶରେ ସମ୍ମରେ ଦଶୀୟମାନ ହେଲ । ଦେଖିଲୁଁ ନିର୍ମିତଦେଇ ଅମ୍ବାନଙ୍କୁ ତାବ ଲଜ୍ଜିତ କରୁଥିଲୁଁ । ତାବ କିମ୍ବକୁ ଅମେମାନେ ପାଉଥିଲୁଁ, ତାବ ରାଜସରରେ ବସିଥିଲୁଁ, ତାବ ଦେଶରେ ବୁଲିଥିଲୁଁ, ଗୋଦର ଦ୍ୱାବ ଯାଏ । ସମ୍ମରେ କୁଣ୍ଡ କରୁଥିଲୁଁ; କଲାଳରେ ହାତ ଧର ଲଗିଥିଲୁଁ; ଗୁରୁ ସତିଷାରେ ଥବେଶ ଚର୍ବାତୀ ଅଳଂକୃତ କରୁଥିଲୁଁ; ଦେବଧୂର ଶବୁଥିଲୁଁ; ସହରର ବୋଲାହଳ, ମଧ୍ୟସଲର ହିରତା, ଦେଶର ସ୍ଫଳତା, ବାତାର ଉତ୍ସରତ ସମସ୍ତ ଦେଖିଥିଲୁଁ; ସୁନି ବାଜାକ ସନ୍ତେ ଅର୍ଦ୍ଦ ମନରର ଅସଥିଲୁଁ; ହାଙ୍ଗ, କରତାଳ ବୋଲାହଳ କରୁ ବସ୍ତର କରୁଥିଲୁଁ; ଗରୁବ ସୁତ ସୁଲକ କନ୍ଦାଇଥିଲୁଁ; ବ୍ରାହ୍ମଣର ହୋମ ଓ ଅଶୀବନ ପ୍ରାଣର ପଦ୍ମ କରୁଥିଲୁଁ । ଗଢ଼ି, ସୁନି ମନରରେ ପରିଲୁଁ, ଶିଥାବନରେ ଦୃଷ୍ଟି ପତ୍ରର, ସୁନି ମସ୍ତକ ପ୍ରତ୍ୟେ ପାତା ଅନନ୍ତବ କଲ, ତୁବ୍ୟ ଗନ୍ଧର କାଗର ହେଲ, ତିନେ ଧ୍ୟାନଳ ହେଲ, ତୁତ ରାଜସର ବର୍ତ୍ତମାନ ମନେ ପଡ଼ିଲ, ଶିଳ୍ପ ବାଲକର ସାହୁକୋନ ପ୍ରେମ ଓ ସ୍ଵାର୍ଥ ତଥାଗ ସାମନ୍ଦା ସ୍ତରର ବୁଲୋଚିତ ବ୍ୟାକ ଅସ୍ପନ୍ନାନ ଓ ଦେଶ ସବୁ ଝଣେ, ତିଥିପାଇଁ ଅଛିତ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ଥିତ ଦେଶ, ଶିଶୁର ଓ ଦୁରଳତା ପ୍ରାଣର ପୋଟିଗଲ ।

ସମବ ପରେ ପୁଣି ଦେଖିଲୁଁ ଶିଥାବନ ପ୍ରତ୍ୟେ-ଶୁଭ୍ର ପରି ବୋଯ ହେଲାନ୍ତି ନାହିଁ । ତଥୁଁ ପାରକୁରେ ଉଠି ମନର

୫ ପାଖ ଦେଇ ତଳକୁ ଅବିଲୁଁ, ବେଦା ବୁଲୁଁ, ଅନବାନ୍ତ ଶିଳ୍ପ ଦେଇ, ନବାବିଷ୍ଟ ଏ ପୁଣି ଉତ୍ତରତାବିଶ୍ଵ ଅବର୍ମି ମୁଗୁନ୍ଦର ପେତୁ ସୁର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାପଣ ମୂର୍ଖ ଦେଖିଲୁଁ ତାହା ଲେଖନ ଥ ରାଗ କରି ନ ପାରେ । ତାହାର ରଥଦେଇ କବ ପ୍ରଭାଗ ତତୋଧିକ ବୋଶଳ ପ୍ରଦଶନ କରୁଥିଲା । ଗୋଟିବର ମୁଣ୍ଡ ଶକି ପଢ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେହି ବନ୍ଧୁଅଧିକ ଗର୍ଭ କର ଧରି ଲଗାଇ ଦେବାକୁ ବୌଦ୍ଧରେ ନବ ଶିଳ୍ପ ସମର୍ଥ ହେଲା ନାହାନ୍ତି । କେତେକ ଦେଖା ବହୁଧଳେ ଦେଖି ଏ ସବୁ କାହାର ନାହିଁ । ଏଥର ଶିଳ୍ପର ପାରକ ଉତ୍ତର ରମ୍ଭାର ମାଟ୍ଟାରୁ ସୁନ୍ଦର କରି ପାଇଥିଲୁଁ ଦେଖି ବସ୍ତିତ ହେବାକୁ ଦୁଇ ।

କମେ ଅବତରଣ କରି ସବୁ ତମ ସ୍କଲରୁ ଅସି ଦେଖିଲୁଁ, ତାହା ଦେବର ଶୁଭ୍ରର କନ୍ତୁ, ତକର ସୁନ୍ଦର ପ୍ରତିବୁଦ୍ଧିରେ ଖୋଦିଲ ଗହ ମନର ରଥର ପ୍ରତିପାଦନରେ ବାହ୍ୟାୟ କରୁଥିଲା । ଦେଖିଲୁଁ ତାହାର ଅସି ଦେଖିଲୁଁ ତାହା ପ୍ରସ୍ତର ଗର୍ଭ ପ୍ରଥିତ ସୁପହିତ ବାତୋଟି ଯୋତା ଓ ଗୋଟିଏ ବାରଧରେ ବୁକ୍ଷିତ ଥିବାର ଜୀବ୍ରି ନିର୍ଦଶ ଧାରଣ କରି-ଅଛି ତହୁପରେ ଉପର ପାବକୁ ଯାଇ ମନ୍ଦର ଦେଇ ରେ ଧାରିଲୁଁ । ଦାରିତ ହାହିଁ, ଦେବକ ପ୍ରତ୍ୟର ପ୍ରାଥିତ ହାର ଦାର ବନ୍ଦରେ ଦୃଢ଼ ବନ୍ଦ ରହି ଥିଲା । ଗ୍ରଥିତ ପ୍ରସ୍ତର ରୁ ଶ୍ରୀ ଏ ଦେଇ ମର୍ମରରେ ଯେଉଁ ଶୈଳମଙ୍କଳ ଅନ୍ତେ ଦାରରୁ ରୁହୁ ହେଲା ମୁଗ୍ଧାଳା ବାଲକା ପୂରି ହୋଇଥିଲା, ତାଙ୍କର ନାମାଦି ଲେଖାଥିଲା । ତପୂରେ ସେହି ପ୍ରତିରେ ଯାଇ ଉତ୍ତର ହାରର ହାରବନ ଦେଖିଲୁଁ । ଏହି ହାରବନ ଶୁଭ୍ରକର ଶିଥ ଦିନ ବହି ଥିଲା ଅଛି । ଏଠାର ପ୍ରତି ବନ୍ଦ ରୁ ତିନି ଦିନାପରି ବୋଧ ଦେଖିଲୁଁ, ସାପରବାଦି, ପୁଲରପାତ୍ରତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଦ୍ଧ ମନ୍ଦରରେ ଯାଇଛି, ପାରୁତିକ ରାବରେ ଶେଷିତ ରହି ଥିଲା । ବର୍ଣ୍ଣମାତ୍ର ପରିତାବ କଲେ ବର୍ଣ୍ଣର ଫୁଲରୁ ସେ ଫୁଲ କଲ ନୁହେ ଦିମା ପାନ୍ତରର ସର୍ପ ତାହାର ପ୍ରବେଦ ନାହିଁ । ଗୋଟିବ ବୋମଳ ବନ୍ଦୁ ମୁଣ୍ଡର କରିବାକୁ ମନ ହେଲ, ଏବେ ରଧିକର ବନ୍ଦୁ ପାନ୍ତର ସର୍ପର ଦେଖାଇ କଲା ଏ ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରବ

ଗାୟୁ : ଦାର କିମ୍ବଳ ଘୋମା ଓ ଅଂଶଫଳ ନ ହୁତ ଚିତ୍ର
ଦେଖିଲୁଁ । କେହିଁଠାରେ ଲଭାରୁମ ଗୋଟିଏ ଜହୁରେ
ଏପରି ପ୍ରସ୍ତର ଯେ ଏକା ଚିତ୍ର ଦୂର ବସ୍ତୁ ରଖାଇଅଛି ।
କିମ୍ବା କେହିଁଠାରେ ଧନ୍ୟ ସମାଜ ଓ ଉଷ୍ଣକିରଣ
ଚିତ୍ର ଅମରତ୍ତବରେ ଗୋଟିଏ ରଖାଇଅଛି । ବାମ ସବୁ
ସତର ସାହାଯ୍ୟରେ ହେବାର ଅନୁମାନ ହେଉଅଛି ।

ଏ ସବୁ ଦେଖି ପରିଶେଷରେ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରର ଅନନ୍ତ
ଦୂରରେ କେତେ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ରଖି ମଣ୍ଡପକୁ
ଗଲାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡିଲୁଙ୍କ ଏହା ଦେଶ ମନ୍ୟ ଥିଲା । ଉତ୍ତରରୁ ଯାଇ
ଦେଶିଲୁଙ୍କ କେତେବେଳେ ଛାନରେ ହନ୍ତିଗୋଟିବ ହୋମର
ଚିହ୍ନ ରହିଥିଲା । ଏହଠାରେ କେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡ
ଦେଶିଲୁଙ୍କରେ ହେଲା । ସବେଳୁଗି ପ୍ରାୟ ବାର ଫୁଲ ଉଚର
ଲକଣମୟ ସ୍ଵର୍ଗନାସ୍ତରୀୟ ରୂପ ଅମୃତ ଅରଣୟ ପ୍ରମୋଦ
ହେଲା । ମୁଣ୍ଡିଲୁଙ୍କ ଏତେ ସ୍ଵର୍ଗ ଯେ କଠୋର ଘରରେ ଶୁଣି
ଦେଇବାକୁ ମନ ହିସେଥ କରୁଥିଲା । ଦିନ୍ତୁ ହୁଅର ବିଷୟ
ରଥର ଯୋଜା ପ୍ରତିକିର୍ଣ୍ଣିତ କରୁଥିଲା । ଦିନ୍ତୁ ହୁଅର ବିଷୟ
ଅଜାରକିଣି ଅବନାପ୍ତ ରହିଥିଲା ଏବେ ମସ୍ତକ ଓ ହତ୍ତ
ଦେଖିବ ଅନ୍ଧର ଅନ୍ଧରେ ସ୍ଵର୍ଗ ନାସ୍ତରୀୟ ମୁଣ୍ଡିଲୁଙ୍କ
ଗୋଦନ ରହିଥିଲା ଲାଲା ନାହିଁ କେବଳ ଅସାମୀନ୍ୟ
ମାଧ୍ୟମ ସେ ମୁଣ୍ଡିଲୁଙ୍କ ଶୋଭର ମୂଳ ଓ ଶେଷ । ସ୍ଵପ୍ନର
ନାସ୍ତରୀୟ ରହିଥିଲା ପ୍ରଶାନ୍ତ, ପ୍ରଣାମ, ପ୍ରଣାମ ଦେବଦୁର୍ଗାର
ବପନରେ କମଳାର ରୂପା, ହୁନ ଓ ସୁମୋଳ ହତ୍ତରେ
ମନୋହର ଦୃଢ଼ ପୁଣ୍ୟକିରିବ, ସୁମେହ ତୋରଣାକୁ ରଥରେ
ଶିଳାରକୁ କ୍ରୁଥତ ସପ୍ତାଶ୍ରୀ ଓ ସାତଶ ପ୍ରତିକିରିବ କାମ ମନୋ-
ମୁଗ୍ଧକର ଦେଲେହେ ସଲୋପର ମୁଣ୍ଡିଲୁଙ୍କ ଲକଣ୍ୟ ଓ
ମାଧ୍ୟମର ସମ୍ମା ଅବମ୍ବକ ।

ଦେଖ, ମୁଗ୍ରୀ ପଦଦେଶରେ ଥିବା ପଥରର
ଶିଥାପଣ ଉପରେ ପଥର ସଙ୍ଗେ ଖୋଲାଯାଏଇ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହେଲା । ପରିବି ଗଲ ରେ ଫେରିଲାଙ୍କ
ତାହାରୁ ହିର । ତେବେ କଣ ଏହି ମୁଗ୍ରୀ ଶିଥାପଣର
ଦୂର୍ଘ ମର୍ଦ୍ଦ ? ଦେଉ ଏହାର ପୃଷ୍ଠ କୋଇ ଜାହାନ ।
କୈବିଦ୍ୟା ସନ୍ଦର୍ଭ କଣ ଏ ଗମନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଚାର୍ଯ୍ୟର
କଣ ହେଉଥିବାକୁ ମୁନ୍ନ ହୋଇ ଥିଲା ବିମୁଦ୍ରାବି

କଥା କଣ ସବେ ଉଦୟାସ ବୋଲି ଶୁଣିଗ ହେବ ?
 ହିଥାନ୍ତା, କିମ୍ବା ଲୋକଙ୍କର ଭବ ବିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଙ୍ଗେ,
 ପ୍ରବୃତ୍ତିନିଷ୍ଠା ଦିଲା ହୋଇ ଅଛି । ସେ ଶୁଣିର ବିଧା ଯେ
 ଶୁଣିର ବିଶ୍ୱାସ, ସେ ଶୁଣିର ସତ୍ୟ, ସେ ଶୁଣିର ଅନ୍ତର୍ଭାବ
 ଅଛି ନାହିଁ ?

ଅଜ ଉତ୍ସବର ଅର୍ଥ ଦୂର ପ୍ରକାର । କିମ୍ବନ୍ତୀ
ସଙ୍ଗୋଭବରେ ସତ୍ୟ ହାର ନ ପାରେ, କିନ୍ତୁ
ଜହଞ୍ଚରେ ବିଶ୍ଵ ସତ୍ୟ ଥିବା ଅସମ୍ଭବ ନାହିଁ । ଯମ୍ପ୍ରେମାଳେ
ମଧ୍ୟ ସେହି ମତର ପକ୍ଷପାତ୍ର । ତେଣୁ ସେହି ଥାବେ
ଘରବାବୁ ଲଗିଲୁ । ତିନ୍ମା ଅନୁମାନ ସଜ୍ଜରେ
ପ୍ରବେଶ କରି ଉତ୍ସବର ଦୀର୍ଘ ଶୋଇ ଦେଲେ ।
ଦେଖିଲୁ ନଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହେ ସୁମହାରୁ ମନ୍ଦିରର
ମୂଳୀ ଭର୍ତ୍ତା ସୁଦୃଢ଼ ଓ ହାୟି ଦେବୀ ଅସମ୍ବବ । ସମାପ୍ତ
ସମେ କିମ୍ବା ବିଶ୍ଵ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ଦିର ଶିପଟିକ ହୋଇ-
ଅଛି । ଏହି କନ୍ଦଳାଟି ବିଶେଷ ସର୍ବତ ଓ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ବନ୍ଧ
ହେଲେହେ କିମ୍ବନ୍ତୀରେ ସତଃକାରେ ବିଜ୍ଞାନ ହୁଏଇ
କରିବା ଅବୋକୁଳ ନାହିଁ । ତେଣୁ କିମ୍ବନ୍ତୀ ଅନ୍ତିମାନ୍ଦ୍ରରେ
ସଜ୍ଜକର ମୁଣ୍ଡ ଓ ପରେ ଅନ୍ତିମ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ବନ୍ଧ
କାରଣକରଣ ମନ୍ଦିର ପରମହିଂସ ପ୍ରକଳ୍ପ ପଥାନ୍ତି ହୋଇ-
ବାବୁ ହେବ । ସିନ୍ଧାନ୍ ଯାହାଦେଇ ଏହି ମହିତ ବାର୍ଷିକ
ଏହି ହାଇ ଅବଶେଷ ମଧ୍ୟ ଦେଶବାସୀର ଲୋକଙ୍କାନ ଓ
ସବାର କଳା ଅବରକ ହିଶେଷ ପରିଚୟ ପ୍ରାକାଶ
କରୁଥିଲା । ଏହା ଦେବକ ଶିଳ୍ପିମଣିରେ ନାହେ । କିନ୍ତୁ
କୌଣସି ଦସ୍ତଗାର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ମଧ୍ୟ କାଳର ଶାସନ
ଲେଖନ କରି ବରତିର ବିଶ୍ଵାସୀ । କାରଣ ଦେଶର
ମଧ୍ୟରେ ଚର୍ମମନ୍ଦିରରୁ ପଢ଼ିଥିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀକୃତ୍ତବ୍ରଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରର
ମନ୍ଦିରର ଥାରଣା ସବୁ ଦେଖି ଅମେମାନେ ହଠାତ୍ ଦ୍ରବ୍ୟ
ହେଲୁ । ‘ଶୁଣ୍ୟଥିଲା ଦୁର୍ବେଶ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ ଶର୍ମିକିରି
ପ୍ରସରରେ ମନ୍ଦିର କିମ୍ବା ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରସରର
ପ୍ରକାଶ ଅପରାନ ଓ ପରିମାଣ ଦେଖି ଏହି ଅନ୍ତିମ
କରି ମନ୍ଦିରେ ଯେ ବିମୁଦ୍ର କାଗଜ ହେଉଥିଲା ତାଙ୍କା
ଅପରା ନ ହେଉଥିଲା ଏହି ଲୋହଶାବା ଅମ୍ବା ଦ୍ୟା-
ଗୋଚର ହେଲା । ଦେଖିଲୁ ଏହାର ପରିମାଣ ପ୍ରାଯୁ

ଅଠହାତ ଏବ କେଥ ପ୍ରାୟ ସୋଜଶାଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣନେଥ
ହେବ । ଏହାର ସମାନ । ଏବ ଦୂର ନୀତିହେ, ଅନନ୍ତର
ଅସ୍ଵର ସବାର ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲୁ । ଏହା ରଗୁ ମନ୍ମହିତ
ତିପତି, ତାହା ବ୍ୟକ୍ତି ଅବିକ୍ଷି ଉଗ୍ର ମନ୍ମହ ମଧ୍ୟରେ
କେତେ ଥିବ ଓ କାଳରେ କେତେ କଞ୍ଚ ହୋଇଥିବି
କିଏ କହି ପାରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ଅଠହାତାରୁ
୧୫ ହାତ ଲମ୍ବା ଓ ଦୂରହାତ ବର୍ଣ୍ଣନେଥ (କାରଣ
ମନ୍ମହର ସମସ୍ତ ପ୍ରତ୍ୱର ପ୍ରାୟ ଏହପରି) ପ୍ରତ୍ୱର ୧୦୧୨
ହୋଇ ପ୍ରସା ଦେଇ ବହି ଅଣିବା କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ବଡ଼
ଲୁହା ଧାରଣା ବିଶେଷ କରିବା ବଡ଼ କଢ଼ି କରି ବୋଲି
ପ୍ରତ୍ୱୟମାନ ହୋଇ ନ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ୧୫ ଶତାବୀର
ଅଧ୍ୟକ୍ଷତ ବଡ଼ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନରେ ଅନନ୍ତ ଉତ୍କଳ
ପକ୍ଷରେ ତାହା ବିରୁଧ ଗୋରବାଦହ ଏହା କାହାଠିକୁ
ଦୁଇଲାଗୁ ହେବ ନାହିଁ । ଏପରିଟି ସେମାନଙ୍କର
ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟର ଉପାୟ ନିର୍ବିଳାଶ କରିବାର ପ୍ରତ୍ୱରକର
ବଡ଼ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତମାନେ ପ୍ରାୟଃ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ
ପଡ଼ିବେ । ଏଥରୁ ନମିକ ବସ୍ତୁ ଓ ଗୌରବ ଉପାଦନ
କରିଯାବେ;—କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳବାସୀ, ପ୍ରତ୍ୱର ଦୁଇଖାରୁ ଗଲେ,
ଅମ୍ବୁମାନେହିଁ ଏଠାରେ ପ୍ରତ୍ୱା ବସ୍ତୁ ସାମଗ୍ରୀ ।
ସେହି ମନ୍ମହକୁଣ୍ଡମାନଙ୍କର ବନ୍ଦରର ଏହି ଉତ୍କଳୀୟମାନେ
ସବୋପରି ବସ୍ତୁ ଓ ଖେଳର ଦୟା । ତାହିଁ ୧୫ ଶତ
ଶତାବୀର ସର୍ବତମ ଉତ୍କଳ, କାହିଁ ଅମ୍ବର ଅନନ୍ତାନ
ଅଧ୍ୟକ୍ଷତ ଓଡ଼ିଶା ୧୧ ହେବ ରଗବାନ୍ତ, କେତେବଳ ଏହିତର
ଦେବକ ପକ୍ଷ ସ୍ମୃତରେ ଘରେ ବସି ଛାଡ଼ି, ଗୌରବା
ଦ୍ଵିତୀୟ ହେବୁ । କେତେବଳ ଏବ ଉତ୍କଳର ଉତ୍କଳବାନଙ୍କ ହେବୁ
କୋଣାର୍କ କୁକେଶ୍ୱର ଶାସ୍ତ୍ର ବୁଝିର ହେବ ଭାବର
ସମ୍ମଦ ଗର୍ବ ମୋଦିବ ଉତ୍କଳର ସ୍ମୃତରେ
ଦେଇବ ନାହିଁ ? କାହାଦୁ ମନ୍ମହୋତ କି ଉତ୍କଳ ସ୍ମୃତରେ
ପରିପ୍ରକ୍ରିୟା ହେବ ନାହିଁ ? ଏହା ସବଳେ ଦୁଇଥି ବଦାପ୍ରିଦ୍ୟବା
ଦ୍ଵାରା ଲାଭ ହୁଏ । କୁକେଶ୍ୱର ହୀନର ହୁଏ ।
ବୋଣାର୍କ ଦେଖି ଆର ଅଜ୍ଞାବ ହୁଏ ନାହିଁ । କରଂ
ବିଶାଦ ହୁଏ । ଯକୁନ୍ଦ୍ର ଅଗା ଦେବିତିକ ହୁଏ ।

କିନ୍ତୁ ଘର ଉତ୍କଳବାସ ! ମନେରଙ୍ଗ, ପୁଣି ଥରେ କୋଣାର୍କରୁ
ଦେଇ । ପୂର୍ବପୁଣ୍ୟମାନେ ଦୂର ଉପରେ ଅଣାବାଦ ବର୍ଣ୍ଣନ
କରୁଥିଲାମ । ଦୂରକୁ ତାଙ୍କ ଥାରୁ ଉପରେ କରୁଥିଲାମ ।
ଏତିହି ବେଳେ ତାଙ୍କ ହୁଏ । ବିଶାଦ ଦୂର ଦେଇ ।
ଦିବାଜା ତଥା କରା କରା ପରିହାର କର । ପୂର୍ବପୁଣ୍ୟ
ମାନଙ୍କର ଅଣାବାଦ ସମ୍ବଲ ହେଉ । ସେମ ନନ୍ଦିର ଶକ୍ତି
ଦୂର ପ୍ରାଣରେ କାର୍ଯ୍ୟ କର । ରଗବାନ୍ତ ସହାୟ ହେବେ
ଦରିଦ୍ର ଉତ୍କଳ ଭାବର ମହାତାପିର ଅଂଶ କୋଲି କାର୍ଯ୍ୟର ମୁଦ୍ରା
ହେବ ।

ଭିକ୍ଷା ।

(ଶ୍ରୀପୁନ୍ତ ଶବମୟୁଦର ସାଠିଧ୍ୟକ ଉତ୍କଳପୀଜନ
ଅନ୍ତିମକୁଣ୍ଡରଶେ ମନ୍ମହମାନଙ୍କ
ହତେବୁର ଦର୍ଶନମେ ଲିଖିଛି)

ବ ଘୋର ଦୂରଗତ ଏବେ ପତନ ରେ ଅଷ୍ଟ
ଏ ଦରିଦ୍ର ଉତ୍କଳ ଦେଶରେ !
ପତନକୁ ଶର ଶର ଉତ୍କଳ ବିଜ୍ଞାପା
ଦୁର୍ବିଷ୍ଣୁ କରି ଉପରେ ।
ଅଦ୍ୟବେ ମୁରୁ—ଦବା ବାଣୀ ରଧୁକର ।
ଶ୍ରବଣେ ଯେ ମାତ୍ର ଧୂଳ ତର,
ଦି ମହାଭୂଷଣ ଦୁଇଥ କି ସେମାହକର ୧
ଦେଶ ଏବେ ସମ୍ମାନ ଦୂର ।
ତଥ୍ୟ ସେ କୋଟିରଗତ ଅସ୍ତ୍ର ପଞ୍ଜର
ପୋଟ ଗୋଟି ହୋଇ ଦରିଲଈ,
କାହିଁ ଶକ୍ତି ପଦ ମାତ୍ର ହେବ ଅଗ୍ରପର,
ମୁଗ୍ନ ଅଜ ନ ତୁର ବାଣି ।
ଦ୍ଵାରା ଦୁଇ ତାର .. ଧଦାରେ ପଦ,
ଦୁଇପଦ ଧାର ଭାବ ସହାୟ ଏଷବ,
.ସବର ଯାଇଥି ଏବି ।

ଶକ୍ତି ତାର ସଲ ଯେବେ କଂଶ କୋଣ ପଥ
ନଳ ଯାଉଥିଲା ଦକ୍ଷକରେ,
ଚକ୍ର ତୋଳା ଗାଁ ତହା, ଅହା ଅସମଥେ
ଧାରୁ ଦେବ ନେତ୍ର ନିଜ କରେ ।

ମରୁର ରାଷ୍ଟ୍ରକାଷ୍ଟା ଶବ୍ଦର ଉପରେ
ଦେଖ ଦେଖ ପଞ୍ଚକରି ଅସି ।

କେମନେ ଦେଖୁଛ ବସି କଷ୍ଟିନ୍ ମନରେ
ହେ ଶୁଭ ରତ୍ନା ଦେଶବାସୀ ।

ହା ରକ୍ଷଣ ! ତୁମ ବଚେଦ ଏ କି ମରୁରେ,
ତୁମେ ପଶ ଶୁଭଥାଗ ପ୍ରକୃତ ଦୟାମୟ,
ଅଛୁ ଏଥ କି ଶୁଭ ଉଦେଶ ।

କେତେ ହେ ଅଳୟ ସୁମ୍ମ ଉତ୍ତଳି-ନବାସି !

ଉଠ, ଆଉ ନ କର ହେ ମଠ,
ତୁମ୍ଭି ନୟନ ଅମେ ତୁମ୍ଭ ଦେଶବାସୀ
ମରିଯାନ୍ତି ହୋଇ ହୁଅପଥ ।

କେମନ୍ ସୁଖ ଶଯ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦରୀ ରୁକ୍ଷିଣି—

କେମନେ ହେ ତୁ କୁଅଥୁ ଅନ୍ତି !

କେମନେ କାଟୁଛ କାଳ ହଦିଶ ମେଲଣ,
କେମନେ କଟିନ ତବ ମନ ।

ତିର୍ତ୍ତିଳ ଉତ୍ତଳେ ଦେଖ ମହାମୁର୍ତ୍ତାଷ୍ଟା
ପତନମରି କାହିଁ ପରିଚାର ।

ଶକ ଶତ କରେ ତାବି ଦିଲ୍ଲାର୍ଦ୍ଦିଶ କାଷ୍ଟା
କାଳ ମୁଖ କରଇ ବ୍ୟାପାନ
ମହା ପ୍ରାଣି ନରେ ଅହା ନ ପାଇ ଅହାର !

ମୋର ବଳବଳ ଅନ୍ଧପାତ୍ର
“ହା ଅନ୍ତର ହା ଅନ୍ଧ” ରୋଲି କରି ତରୁବାର,
ଦିଅ ଅନ୍ଧାର . କି ଶୁଭ !

ଧନ କି ଜବନେ ଧାରି; ଧରିଶମ ଦେଲେ
ସଜେ ତାହା ଦେବ କି ଶୁଣାନେ ।
ଧନ ଦେଇ ଜଣେ କରି ପର୍ବତ ପୁଣ୍ୟବଳେ
ଦିଲାଅ ହର୍ମାନ୍ ମହାପାତ୍ର ।

ସ୍ଵଦେଶୀ ବଦେଶୀ ଅର ଲାଗଣ ଜ ବରି
ମାଗେ ଶୁଷା ଉତ୍ତଳ ପ୍ରଦେଶ,
ଜାହିଁ ତାର ଅରମାନ ସ୍ଵରେ ମାନ୍ତ୍ର ମରି,
ଅଳ୍ପ ଦିକେ ହେବ ସର୍ବଶେଷ ।

ଓଡ଼ିଆ ଧାରୁ ତତ୍ତ୍ଵ ବିବାର ।

ପୁଣ୍ୟନ୍ତର ।

ସ୍ଵରୂପ ଧାରୁ ।

ଓଡ଼ିଆଭାବେ ଅବଳମ୍ବନ ଧୟାନ ଧାରୁମାନଙ୍କର ଯେ
ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର କୃତ ତାହାର କିମ୍ବା ସର୍ବପ୍ରକାଶିତ କୁଣ୍ଡଳ
ଯାଇଥିଛି । ତଥନ୍ତରମେ ଯାହା କି ଓଡ଼ିଆରେ ସୁଶ୍ରଦ୍ଧି
ଓ ସୁମରାବରେ ଚଳିଥାରେ ସେପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ (ସୁନ୍ଦରି)
ଧାରୁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୟୋଗକରିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସହାୟ
ସ୍ଵରୂପବର—ପୋଷ୍ଟବର ଭାଗ ନ ହେବା ପ୍ରକାର ସୁନ୍ଦରି
ପୂର୍ବକ ଏକାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା ଉଚିତ ।

‘ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଵରୂପତ ଧାରୁ ହୁଲେ ଏହାହିଁ ବକ୍ତୁବ୍ବ
ଯେ ଓଡ଼ିଆର ସାଂସ୍କୃତିକ ଧାରୁମାନଙ୍କର ସ୍ଵରୂପ ଏଥୁବା
ଏହ ଅବ୍ୟାପ୍ତି-କର୍ତ୍ତା-ସୁନ୍ଦରିଙ୍କ ନିଷ୍ପତ୍ତି, ନିର୍ଵାରଣ କରି
ଯାଇ ନ ପାରେ । ଏହାର କାରଣ ଅଛ କିନ୍ତୁ ନୁହେ,
ପାକ୍ରାତ୍ତାବୋକ୍ଷର ମାତ୍ର । ପାକ୍ରାତ୍ତାରେ ସୁକ୍ତା ଏହି କିମ,
ଏହାର ତତ୍ତ୍ଵାନ୍ୟମନ୍ତ୍ରିପାରେ ଜାଣି ସୁନ୍ଦର ବା ଚିନ୍ତା-
ଶାଳ, ସପ୍ରକଳ୍ପ ଓ ସର୍ବିଦ୍ୟା କୁଦୟ ଯାବହୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
କରି ପାରିବ ତାବକ୍ତ ସାଧନ କାମ ହେବ । ତାବକ୍ତ କରି ହୁଏ
ପାପ ନେବ । ମାତ୍ର ଏହ ତତ୍ତ୍ଵ ଅସମ୍ଭବ କାଣେଣିନ-
ଗତ ବଡ଼ ଦୃଷ୍ଟିର । [ନିର୍ମିତିକାମିନେ ତତ୍ତ୍ଵ ସବୁକା
ଦେବା ସମ୍ମାନକାରୀ । ଅନେକବ୍ୟବ ବିନ୍ଦୁ ପାରିମାତ୍ର
ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତାକୁମୁଖେ ।]

ସ୍ଵରୂପ ଧାରୁମାନ ଓଡ଼ିଆର ପରିଶର୍ଣ୍ଣ ହେବା ସମ୍ମାନ
ରେ ସୁଲଭ, କେତେବୋଟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅନୁଗ୍ରହ ଦୃଷ୍ଟି
ଯଥା—

- ୧ । କେତେକ ସ୍ଥଳେ ସ୍ଵଦର୍ଶନ ପଞ୍ଜମବର୍ଷିର ଅଗମ' ଓ
ଲୋପ ହୁଏ ।

୨ । କେତେକ ସ୍ଥଳେ ରକାଶତ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଏବଂ
ଉକାଶତ କେତେକ ସ୍ଵର ଅଧିକ ବର୍ଣ୍ଣରୁପେ
ପୁତ୍ରହାତ୍ମକ ଅନ୍ତିମ ।

୩ । ମୂଳଧାତୁର ସପ୍ତକ୍ରତ୍ର ବକାର ଯକାଶତ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର
ଲୋପ ହୁଏ ।

୪ । ଦିଶେଷତଃ ବର୍ଣ୍ଣପରିଚ୍ଛର୍ବ୍ରତ [ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବଦଳରେ
ଆର ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ହେବା] ଓ କେତେକ ସ୍ଥଳେ
ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଶିଥିପରିଚ୍ଛର୍ବ୍ରତ ହୁଏ । ସୁତ୍ରପୁଣ୍ୟ ସ୍ଵ-
ମାନଙ୍କର ବହୁସ୍ଥଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା ।

୫ । ଉପବର୍ଗୀୟର ହଳନ୍ତରଲେପ ହେଲେ ସ୍ଥାନେ ଝାନେ
ଦୁଃସ୍ଵର ଦର୍ଶନ ହୁଏ ।

୬ । ସ୍ଥାନେ ରକାଶତ ସ୍ଵରର ଲୋପ ହୁଏ, ଆମ୍ବାଜି
=ଅର୍ଦ୍ଦିଷ ।

୭ । ବେତେବସ୍ଥଳେ ଧାତୁର ଅନ୍ୟତ୍ଵ ହଲ୍କର ଲେପ
ହୁଏ—ପୁଣ୍ଡ—ପୁରୁ ।

୮ । ବେତେବସ୍ଥଳେ ଜିହ୍ଵାଉପବର୍ଗୀ ଜୀବିଧାର୍ଥଙ୍କୁ ପ୍ରାକାଶ
କରିବାରୁ ହୁଏ ।

୯ । ସ୍ଥାନେ ଉପଧାସ୍ତର ଦର୍ଶନ ହୁଏ—ଶକ୍ତି=ରଣା ।

୧୦ । କେତେକସ୍ଥଳେ (ମୂଳ ଧାତୁର) ଯକାର ତ୍ରୈ
ବକାରର ଉକାର ଓ ଉକାର ହୁଏ—ତ୍ରୈତ୍ରୈ
ତେଜୀ, ଆମ୍ବାଜି=ଅଜଳ—ଉତ୍ତରାତି ।

୧୧ । ହୃଦୀ ଲେପେ ପୂର୍ବ ସ୍ଵର ଦର୍ଶନ ହୁଏ ।
୧୨ । ଅଗମର ଶିଥିପରିଚ୍ଛର୍ବ୍ରତ ଥାଏ ।

୧ ଅଣାଳ ଓ ଅଣୋଳ ଧାର ।

ଏହିଥାକୁ ଦସନ ଅର୍ଥ ଦସଣିବା—ଅଣ୍ଣାଳ କବ
ଅଳଇନ, ଦ, ସ । ବେମନ୍ତେ କହିବ କିମ୍ପା ଅଣ୍ଣୋଳର
ଶୀଘ୍ର ସଢ଼ା ଶପର, ଯାଇଲେ ।

କେହି କେହି ବର୍ଣ୍ଣରମାତ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଦେଖି ଅନୋଲୁ
ଧାରୁଳ କେବଳ ଏହାରୁ ମନେ ରେଣୁ । ଅନୋଲ
ଥାରୁ ଅର୍ଥ (ବୋଲାୟମାନ ହେବା) ସଙ୍ଗେ ଏହାର
ଚକ୍ରରେ ଦୂର ସାମନ୍ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ଅତେବ ଯ ଉପସର୍ଗ ପୁରୁଷ (ଲୋକଙ୍କାଙ୍କନେ-

ଧ୍ୟାନାଂ) ଲୁହାରୁ ଏହାର ପ୍ରକୃତି ବୋଲି କହିବା
ଉଚିତ ବୋଧ-ଦେବ ।

ଅ+କୁ=ଅଶ୍ରୋଳ (ଅଶ୍ରାଳ) ଏ ସ୍ଵରେ ଶ୍ରୀରୂପ (ରତ୍ନ) ସ୍ଥିତପରଦୟ ଅରୁ ଧର୍ମନବହୁ ଅଗନି ଘଟିଥିଲା ।

ତେଥ ଶରସ୍ତ୍ରରେ ପୋକୁ ଉଦୟ କାର୍ଯ୍ୟର ଉଦ୍‌ଦିନ
ହରଣ ଅନ୍ତରେ ଦେଖାଇବୁ । ଆନୋଳ ଧାରୁ ଗ୍ରହମଙ୍ଗେ
ପ୍ରାନ୍ତିକାନ୍ତିକାରେ (ଦସ୍ତଖତ—ବରତୀରେ) ଦକ୍ଷର
ତଥାର ନୂହ । *

୫ ଅଭିଜନ

ପଣ୍ଡାର ଅବଳମ୍ବନ କରିବା ଅର୍ଥରୁଣ୍ଟାରଲେ (ସେ-
ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମୟଷବୁ ଅଛିଲେ) ଏହି ଉପଧବ ପଢ଼ିବ
ନୁହ ଥାଉର ଜିମ୍ବା ଅବର୍ତ୍ତନ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଯକ୍ଷ ବା ପାତ୍ରଙ୍ଗେନ
ଶିଖ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଅର୍ଥର ଅଛି କରିବା ଲାଭ ।

ଅନୁମିତ ହେବା ଅର୍ଥ ହେଲେ ଏ ଉପବର୍ଗ ପୁଣ୍ୟ
ବଳ ଥାଇବା ଜାତ ହୋଇ ଦିନୀଶବ୍ଦ ହେବା । ସଥା

ଅ ବର୍ତ୍ତିଗାତ୍ରାପଦ କୁମାରୋଧେଁ । ସର୍ବର୍ଥ ମେଳାପ
ଗାୟାଂଚରୁଥି । ଅକର୍ତ୍ତା=ଅଜନିତ—ଇହ କୁମାର
ପ୍ରେସ ପରିମାଣ

ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଅଭିଜାତ — ଏ ହୁଲରେ ରୂପାର ଲେପ ଓ ବାବାରୁକୁ ଉକାର ହେଲା । ଶବ୍ଦକ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏଥିବେ ହୀଏ । ଯାଥି

ଶୁଣବ'ରି ଲୋସ—କୁହ=ଦଳ, ଦୁଇ=ଦଳ
ଦଳହ=ବଡ଼ ଉତ୍ସାହ ।

କର୍ମ ଇ—ସୁଧି=ସୂଳା, ଲବଣ=ଲୁଣ, ଦେହର୍=
କେଉଁ, ଶୈବଳ=ଶିରତ, କହୁ—ବଜା । ଇତନିବି ।

୪୩

ହନ ଅର୍ଥାତ୍—ଅଭ୍ୟବିର୍ଗଙ୍କ 'ଦର' ଧାରା
ପ୍ରଥମେ ପ୍ରାଚୀଗଳୁ ସାରେ 'ଅବଳ' (ଫୁ) ହୋଇ ପରିବର୍ତ୍ତନ

* ପ୍ରକୃତ୍ୟାମ କଥା ହୁଅଥିଲା ଅଛି, ଏ କଥା ଧାରା, ପ୍ରକୃତ୍ୟାମ ଆପଣଙ୍କ କଥା । ଏବେ ଏ କଥା ନୁହାଯାଇ ଦେବାର ରତ୍ନ ଏବେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ କଥା ଅବସ୍ଥା ପଠିବାରୀ ଥିଲା (୧୯୧୯୩୧) ଫେବ୍ରୁଆରୀ । ପାହା କେଳେ ପ୍ରଥମ ଅଛିବିଷ୍ଟକାଳ (୧୯୧୦୧୬ବିଷ୍ଟକାଳସ୍ଥାନ) । ଏବେ ଧାରା ଉଚ୍ଚ ଗ୍ରାମୀନ ପ୍ରକୃତ୍ୟାମ କଥା ପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଆପଣଙ୍କ ।

ଅର୍ଥ ହୋଇଅଛି । ଅ + ହୃ — ଅର୍ଥ—ରକାରର
ବେଷ ଏବଂ ବକାରର ରକାର ଓ ଚକର ରକାର
ହେବ । ଗ୍ରଂ ହେବାର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଅନ୍ୟଥା ଦିଶା-
କୁରୁ । ଅନ୍ୟ ଉଚ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟ ଅର୍ଜନ ଥାରୁ ସ୍ଵଳେ
ଦେଖନ୍ତୁ ।

୫. ଅର୍ଥୀସ ।

ସ୍ଵା ଉପର୍ଗ ସହି ମୁଣ ଥାରୁ (ଅମଣି) ଏହାର
ଜନ୍ମପୁଣୀ । ଅ + ମୁଣ — ଅମଣି — ଅର୍ଥୀସ । ଦ — ଲ,
ମ — ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ କ୍ରେତର ସ୍ଵଳେ ବିଶେଷତା ବା ବାହାରକ
ସ୍ଵାରେ ରୁ ଓ ପ୍ରାଣ ପ୍ରଦେଶ କହି ପାରୁ ନ ସବାରୁ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ହିମେ (ରୁକ୍ଷାରୁ ଲୋଗ ହେବ) ରର ଅ'
ହେବୁଣ୍ଠି ମକାର ସ୍ଵଳେ ଚନ୍ଦ୍ରଦନ, ହୋଇଅଛ । ଅନ୍ୟତା
ଦର ଭାବ—ଯଥା—

ପୁଣୀ=ସର, ଦକ୍ଷ = ଦୁନା, ପୁରୁଷ = ଶୁଦ୍ଧ—ଇତ୍ୟାଦି,

୬. ଅକ,

ଅକ ରଖି ଦୁଦେ ସ୍ଵେଚ୍ଛମୟ ମୁଣ୍ଡ,
ତେଣୁଣ୍ଠ ସପା ଦୁଏ ଅନାମୟ ମୁଣ୍ଡ ।

ଅକ ଥାରୁ ଏହାର ପ୍ରକାର, ଅକାରର କବିତା
ଚାରଶରେ ଅକ ହୋଇଅଛ ।

୭. ଅର୍ଗେ (ଅ) ମ ଅଶ୍ଵୋ (ଅ)

ଆ ଉପର୍ଗ ସୁବୁର ଚମ୍ପ ଥାରୁଣ୍ୟ, (ଅତେ-
ନାର୍ଥା) (ଚମୁଅପନେ) (ଅତମଙ୍ଗେ ଅମ୍ବୋପତ୍ର)
ଅ + ଚମ୍ପ — ଅଶ୍ଵୋ ଅ—ପଞ୍ଚମବସ୍ତ୍ରଗମ ଏବଂ ଅକାର
ସ୍ଵଳେ ଓକାର ହୋଇଅଛ । ଅନ୍ୟତା ଅର୍ଥାତ୍ ଶର
ପଞ୍ଚମବସ୍ତ୍ରଗମ ଯଥା—ମହା—ମଞ୍ଜି, ମାର୍ଗିତ,
ମଞ୍ଜାର, ଚିତର୍ତ୍ତା—ମନ୍ଦିର (ବଣ୍ଟିବେଳ) ବ୍ୟକ୍ତନ =
ମୁଣ୍ଡା, ଲବଧାର ।

ଉତ୍ତର ଥାରୁ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଅନେକଥା ପଞ୍ଚମବସ୍ତ୍ରର ଅଗମ
ଦ୍ୱାରା ।

ଏହା ମୁଣ୍ଡରୁ ଅନୁକରଣ ଦୟା ଯାଇଅଛ । ମୁଣ୍ଡର
କ୍ଷୟର ଅନେକ ଦ୍ୱାରେ ପର ଦ୍ୱାରେ—ଯଥା—ଗନ୍ଧି-
ଚାର୍ଦ୍ବା—ଶତରୁ, ମୁଣ୍ଡର ମୋହଣ—ମୁଣ୍ଡର, ଦ୍ୱା-

ଦ୍ୱାକନେ—ବଣ୍ଣନ, ମେଳ ଗହବୈକଳେ—ଶତରୁ,
ଅକିଲକ୍ଷଣେ—ଅକିଲ ରତନାନ୍ଦ ।

• ୮ ଅବୁର ବା ଅବୋର ।

ଏହି ଧାରୁର ଅର୍ଥ ଗରିଆତେ ଦେଇଥା ତଥାର
ଚନ୍ଦ୍ରପତ୍ର ଅବେଶ କରି ଘୃପଣାର କରିବା ।

ଅନ୍ୟ ଅବୋରିଲ ଅର୍ଥ । ମୁଙ୍ଗଗହନେ କନ୍ତୁ ପଣି ।

(ମନ୍ଦରତ)

ଯେତେ ବିଷ୍ଣୁବଜ୍ର, ଜାରସ୍ତୁତ ଅବୋରି ବେଳେ ସମ୍ବା,
ମାତ୍ର ।

୯. ବମାୟଣ ।

ଆ ଉପର୍ଗପୁଣ୍ଠକ ରୁ ଥାରୁ ଏହାର ଜମ୍ବୁନାନ ।

ଅ + ରୁ=(ଅବେର) ଅବୁର—ମଧ୍ୟେ ଅର୍ଥକ ବର୍ତ୍ତ ଉବାର
ସଂଯୋଗ ହୋଇଅଛ । ନନ୍ଦମା ସ୍ଵର୍ଗଦର୍ଶକ ପୁଣ୍ଠ ଥାରୁ
ରୁ ପୁଣ୍ଠ ହଳ ପରି ରୁ ଉତ୍ତରୁ ହେବାର । ପରେ ଇତା-
ରଣ ବୌଦ୍ଧରୁଥୁ ରୁ ରୁ ହେବାରୁ ଅମେର ହେବ ।

୧୦. ଉକଚ ବା ଉକୁଚ ।

ଚେଲକାର ସ୍ତର ଗଲେ ବଳେ ଦେଇ ପାଶ ।

ଶିଂଶପାଦମେଉକୁଚିକଳ ପ୍ରାଣ ନାଶ । ଦେ, ପରିଦର୍ଶନ ।

ଉକୁଚିକା ଉପରେ ବାନ୍ଧିବା—ଏହି ଅର୍ଥରେ ନାମ
ପ୍ରଥମେ ଉକୁ ଉପର୍ଗପୁଣ୍ଠକ (କଚ କନଙ୍କେଖା-ଶା) କଚ
ଥାରୁଣ୍ଠ କଚିଥିଲ । କାନନ୍ଦମେ ଉଗରି ଅର୍ଥ ଏହିକ
ବିଶ୍ଵହ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ମନ୍ତ୍ର (ଉପରେ ସବିବା ଅନ୍ତର୍ମାଣେ)
ବିଶ୍ଵହ ହୋଇ ଅସିବା ।

ଉକୁ+କଚ=ଉକୁଚ—ଏ ସ୍ଵଳେ ଉକୁ ଉପର୍ଗପୁଣ୍ଠ
ଉକୁଚ ଅର୍ଥ । ହଳନ୍ତ ଲୋପ ଏବଂ ଉକାଶଗମ ହୋଇ
ଅଛ । ଉପରେ ଉକୁଚା ଅର୍ଥ ଯଥା,—

ବୁଦ୍ଧର ବହଳ ବନସ୍ତ୍ର ଉଚରେ । ୯

ବଦଳିଗେଲା ପରସ୍ପର ଉକୁଚନ୍ତ ବାରେ । ସା, ମରି

୧୦. ଉକୁଚ ।

(କ) ବୁଦ୍ଧମାନେ ଶିର ମୁଣ୍ଡ ହବର । ଉକୁଚ ବଳେ
ବାଣୀ କ୍ଷେତ୍ର ପୁଲର । କୁ, ପ, ବମାୟଣ ।

ଏପରି ପ୍ରକାଶାର୍ଥ ହେଲେ ଉକୁ ଉପର୍ଗପୁଣ୍ଠକ
ଅଶ୍ଵଦନାର୍ଥ ୧୨ ଥାରୁଣ୍ୟ (ବେଶ ପ୍ରକଟ କାନ୍ଦା-
ଅନ୍ତନ୍ବୁରଗନ୍ତୁ) ।

ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି+କଟ୍ଟ=ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି—ୟ ସୁଲେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ଉପସର୍ଗର
ନାମ୍ୟର୍ଥ ବୋଧ ହୁଏ । ହଳନ୍ଦର ଲେପ ଓ ଉ-
କାଷାଯନ ହୋଇଅଛି । ସ୍ଵତଃରେ ମନ୍ଦ କୈତେବେ
ହୁଲେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧର୍ଗତଃ ନାମ୍ୟର୍ଥ ଜଣାଯାଏ, ଯଥା—
ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି, ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ, ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ।

(୮) ଉଚ୍ଚତ ପଢ଼େ କି ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ହେମବୁଦ୍ଧି । ଲ, ବ,
ଏପରି ଖୋଚିବ କରି ଲେଖିବା ଅର୍ଥ ବୋଧହେଲେ
(ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରନେ କୁଠ ଇଚ୍ଛେତ୍ରେ-ଧ୍ୟା-ପା) ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଉପ-
ସର୍ଗପୂର୍ବକ କେବନାର୍ଥ କୁଠ ଥାବୁରୁ ଉପ୍ରମା ବୋଲି
ବହିବାରୁ ହେବ । ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି+ବୁଦ୍ଧ=ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ—ହଳନ୍ଦର
ଲେପ ମାତ୍ର ଦିକ୍ଷିଅଛି ।

୯ ଉତ୍ତାନ ବା ଉତ୍ତାନ ଅର୍ଥବା ଉତ୍ତାନ ବା ଉତ୍ତାନ ।

ଏହି ଉତ୍ତାନର ସ୍ଵଲ୍ବ, ବିଭିନ୍ନ ରୂପ ଥାବୁର ଅର୍ଥ
ଉତ୍ତେତେ ବିମ୍ବା ଟିକିବ ଉତ୍ତାନକୁ ବରିବା । ଗାହାହେଲେ
ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଉପସର୍ଗପୂର୍ବକ କୁ ଥାବୁ (ଉତ୍ତାନ=ପ୍ରାସାଦ ବା
ପଞ୍ଚେପ) ଏହାର ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ(କାଳ)=ଉତ୍ତାନ ଓ
ଉତ୍ତାନ ବା ଉତ୍ତାନ । କରି ଏବଂ ଉତ୍ତାନ ଓ ପଞ୍ଚନ
ବର୍ଣ୍ଣର ଅଗମ ହୋଇଅଛି । *

୧୦ ଉତ୍ତାନ ବା ଉତ୍ତାନ ।

ଏହି ଥାବୁର ଅର୍ଥ ଅଟିବିବା । ଏହାର ଉତ୍ତାନ କାରଣ
ଦୁଇ ଶ୍ରବନ ଅନୁନ୍ତ ହୁଏ, ମାତ୍ର ପ୍ରଥମ ଅପେକ୍ଷା
ବିପ୍ରମୁଖ ଅତି ସରତ ବୋଧ ହୁଏ । ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଉପସର୍ଗପୂର୍ବକ
ନାମ୍ୟର୍ଥବୋଧକ କଳ ଥାବୁର (କଳା ବାନଥେନ୍ଦ୍ରିୟ) ନଦୂବା
ଅର୍ଗର ଶରର୍ଥ ଅର୍ଥନ୍ତବୁଦ୍ଧିରେ ଏହି ଥାବୁଟ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇ-
ଅଛ । ଉତ୍ତାନ— ଏହିଟ ବହୁକଳ ମୁଗାନମୁଗେତା
ଉତ୍ତାନକୁ ଉତ୍ତାନ କିମନ୍ତଃ ‘ଅଗ୍ରନ’ ଓ ‘ଅଗ୍ରେନ’ ଏହି
ପ୍ରବାଦକୁ ମଧ୍ୟ ଥରଣ କରିଅଛି ।

୧୧ ଉତ୍ତାନ (ଅ)

ଏହାର ଅର୍ଥ ଅନେକ ଦୋଷ ରଙ୍ଗା ବରିବା ।

* ପ୍ରାସାଦ ଶାଖା ରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗାକ ଖାଦ୍ୟ ରଙ୍ଗରେ କମ ବହୁତୁ,
୧ ରଙ୍ଗ ଏହାର ପ୍ରଥମରେ ରଙ୍ଗାକର୍ତ୍ତର ରଙ୍ଗରେ ଶାଦ୍ୟରେ ଅନ୍ତରୀଳର
ରେଖ ପ୍ରତିବାଦକୁ । ଅର୍ଗର୍ହ—ରଙ୍ଗା ରେଖ ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗରେ
ପ୍ରତିବାଦ ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗରେ ।

ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଉପସର୍ଗପୂର୍ବକ ବ୍ୟସ ଥାବୁରୁ ଏହିଟ ଉପ୍ରମା ।
ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ+ପ୍ରେତ=ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ—ହଳନ୍ଦର ଲେପ ଏବଂ ଅନ୍ୟତ୍ର
ଉତ୍ତାନର ପାତାର ହୋଇଅଛି । ଏପରି ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ+ଅନ୍ୟତ୍ର
ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ—ଯଥା, କଟ୍ଟ=କଟା, ପରଶୁ=ପାରଶ
ପଞ୍ଚୁ=ପେନ୍ଦା ରଜାଦି ।

୧୨ ଉତ୍ତାନ (ଅ)

ଏହାର ଅର୍ଥ ଅପ୍ରତ୍ୟେ କରିବା କିମ୍ବା ଶଯାମ ଦସ୍ତରବା,
ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଉପସର୍ଗପୂର୍ବକ ହୁବୁ ଥାବୁରୁ ଜାତ, ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ+ହୁବୁ=
ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ (ଅ) । *

୧୩ ଉତ୍ତାନ ।

ଏତେ ବୋଲି କର ଧରିବାରୁ ଉତ୍ତାନ ଶିର । ବିଶ୍ୱମାୟିତ
ବୋଧକୁ ଏହି ଥାବୁଟ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଉପସର୍ଗପୂର୍ବକ (ଖର୍ତ୍ତ
କିମ୍ବା ଶେତ୍ରକୁ ଗତି ପ୍ରତିବାତେ) ଶୋଭା ଥାବୁରୁ
ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ଶୈଳଗ ବରିବା] ଥାବୁର ଅର୍ଥନ୍ତବରଣରେ
ସଂକୁଳ ହୋଇଥିବ ।

ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ+ଶୋଭା—ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ—ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରାୟମାତ୍ର
ଦେଖେ ଏ ପ୍ରଗଭେଦ ରହୁ ନ ସବୁରୁ ତଥାତ ଅନେକ ସୁଲେ
ତହିଁରଥବାରୁ ଏ ସୁଲେ ଶର କୁ ହୋଇଅଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ଉତ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ହୋଇଅଛି ।

ଶର କୁ ଯଥା—ଶୋଭ—କାନ୍ଦିନ୍ଦି—ମାତ୍ର
ଇତ୍ୟାବୁର ଅର୍ଥ । ଓ ର ର—ଯଥ—ଶୋଭ—ନ୍ଦ୍ର, ଲେପ
—ଲକ୍ଷା । ଶ୍ରୋତ—ସୁଅ, କପ୍ରୋତ—ବହୁବି ଉତ୍ତାନଦି

୧୪ ଉତ୍ତାନ ବା ଉତ୍ତାନ ଓ ଉତ୍ତାନ ।

ବୁଦ୍ଧିରୁ ଉତ୍ତାନ ସ୍ଥାନ, ବହୁ ଯାଉଛୁ ବିଏ
ବିପୁଳାରେ, ପରିଷ୍ଠ ସମ ରହି ପଞ୍ଚୀକରିବାରୁ କେ,

ଏହିଟ ଉତ୍ତାନ ଉପସର୍ଗପୂର୍ବକ ଶଳ ଥାବୁରୁ (ଶଳ ଥାବୁର
ଅର୍ଥ ଚଳନ) କିମନ୍ତଃ ‘ଅଗ୍ରନ’ ଓ ‘ଅଗ୍ରେନ’ ।

ଶଳ, ଚଳ କ ସଂବରଣଦ୍ୟୋ—ଥାବୁରୀଗଠ ।

* ରଙ୍ଗ ସାଥେ ଉତ୍ତାନ ରଙ୍ଗରେ, ପ୍ରଥମ ରଙ୍ଗରେ, ପରିଷ୍ଠ ରଙ୍ଗରେ
ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗରେ । ଏହାର ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗରେ
ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗରେ ।

ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ଶଳ — ଉଚ୍ଛଳ ଉଚ୍ଛଳ = (ଉଚ୍ଛଳନାର୍ଥ)
ଉତ୍ତବ୍ଦ ଶଳ — ଉତ୍ତବ୍ଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣାଦ୍ୱୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଲୋପ ହେଲା ।
ଉତ୍ତବ୍ଦ ଶଳ — ଉଚ୍ଛଳ—ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ଶଳ ।

୧୭ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ (ଅ)

ଏହାର ଅର୍ଥ ବ୍ୟାକର ଶେଷ କରନା — ଷଷ୍ଠୀବ୍ରତ
ଉଚ୍ଛାରଣ ଅସିଲେ ଗୁହବୁ; ନୃସିଂହାର ଉତ୍ତବ୍ଦ + ଯା + ପ
(ଉତ୍ତବ୍ଦାନନ୍ଦ) ରୁ ଜାତ, ପ — ଅ । ଏ ସ୍ଥଳେ ହଳନ୍ତର-
ଲେପ, ଯର ଜ ଓ ପର ଅ ହୋଇଥାଏ ।

୧୮ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ (ଅ)

ଏହ ଧାରୁର ଅର୍ଥ ଉପରକୁ ଉତ୍ତାଇବା ଅର୍ଥରୁ
ନିରୋଧିତବା । ପବନ ଉଚ୍ଛାଳଲେ ସେ ନବବ୍ୟାର ବାଟେ
—ସା, ଘରତ । ଉତ୍ତବ୍ଦ + ଯାତ୍ରାତୁର ଉତ୍ତବ୍ଦିହୋଇଥାଏ ।

୧୯ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ।

ଉତ୍ତବ୍ଦ + ଜଃ — ଉଚ୍ଛବ୍ରତ—ଈକାରର ଉଚ୍ଛବ୍ରତ, ଅକା-
ରର ଅକାର ଏବଂ ହଳନ୍ତର ଲୋପ ହୋଇଥାଏ । ଏ
ସ୍ଥଳେ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ଉପସରଗର ନାସ୍ତିତ୍ୟ ଜଣାଯାଏ । କାରଣ
ଜଃ ଧାରୁର ସହତ ହେବା ଅର୍ଥର ବେପଶ୍ରତ୍ୟ କରୁଥାଏ
ଅଛି । ଉଚ୍ଛବ୍ରତ—ସହତ ବା ଏକଥ ସହିତ
ପ୍ରବ୍ୟବୁ ଅସ୍ତବ୍ୟତ୍ଵ କରିବା । (ଜଃୟାତେ)
—ପକଳ ବନ୍ଦୁ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ—ବୋ, କ୍ର, ସହରି ।

୨୦ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ।

ଉତ୍ତବ୍ଦ ଉପସରଗ ପୂର୍ବକ କ୍ଷୁଣ୍ଠାରୁ ଏହାର ପ୍ରବୃତ୍ତ ।
ଉତ୍ତବ୍ଦକୁଳ — ଉଚ୍ଛବ୍ରତ—ହଳନ୍ତ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ଓ ମୟୁକ୍ତ
ବବାରର ଲୋପ ହେଲା । ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ମାରଗରେ ଅସ୍ତ୍ଵ
କରିବ, ପାଞ୍ଚଙ୍ଗ ।

୨୧ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ।

ଜ୍ଞାନ ଉଚାରି ଲହିବା, ଅଲ୍ପ ଧୀରେ ବହେ ଦାରି—
ଦଶମୁନ୍ଦି । ଉଚାରି — ଉଚନ୍ଦରୁ ଉଠି । ଏହି ଧାରୁଯ
ଉତ୍ତବ୍ଦର ଅର୍ଥାନ୍ତରୁରେ ସୃଷ୍ଟି ଉତ୍ତବ୍ଦାନ — ଉଚାର ।
ଉତ୍ତବ୍ଦରୁହଳନ୍ତରଲେପ, ଯଦିଭ ଉଚାର, ଏବଂ ନବାର
ବାର ହୋଇଥାଏ ।

୨୨ ଉଚ୍ଛବ୍ରତ ।

ଏହ ଧାରୁର ଅର୍ଥ ଅକାଦିତକୁ ପନ୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିବା ।

ସେଇବି — କୁଞ୍ଚ ଉତ୍ତବ୍ଦରେ ଅର୍ଥରୁ ପରତ ମୁତ୍ତକା-
ଦିବେ ଅକାଦିତ ହୋଇ ଥିବାରୁ ପୁନରପି ଉଚର ସ୍ଵପ୍ନବାନ
କଲେ + ଉତ୍ତବ୍ଦକଳ = ଅର୍ଥରୁ ଉପରକୁ କଳ ଅସିଲୁ
ପରେ କରିବା, ଏହି ଅର୍ଥରୁ ଜାତ, ଜାତର ଧକାର ଓ
ଉପସରଗ ହଳନ୍ତର ଲୋପ ହେଲା ।

୨୩ ଉତ୍ତବ୍ଦା (ଅ)

ଏହାର ଅର୍ଥ ଏହି ଯେ ପ୍ରଥାର୍ଥ ଶଷ୍ଠୀଦ ଉପରକୁ
ଟେବା । ବୋଧକ୍ଷେତ୍ର ଏହିଟ ଉଚ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥନ୍ତକର-
ଣରେ କହି ଧାରୁର ପାରଥବ । ଉତ — ଉତ୍ତବ୍ଦା—କୁଞ୍ଚିତ-
ଲେପ ଓ ପଞ୍ଚମବର୍ଣ୍ଣାଗମ ହେଲା । ସୁତଥାଂ ଉଚାରଣ
କମେ ଅବର୍ତ୍ତ ପାର୍ବତୀ ହୋଇଥାଏ ।

୨୪ ଉତ୍ତବ୍ଦା — ଶାରୀରିକବା ।

ଦେଖିବା ଦଳବିଦ୍ୟ ଉତ୍ତବ୍ଦ ଅତରେ ସେଇରେଲେ ହେଲିବାରୁ
ଲୀ, ବ ଦୟାତର ଉତ୍ତବ୍ଦ (ଉତ୍ତବ୍ଦରଣ ଅଦାନେ—ଧା, ପା)
ଧାରୁର କିମ୍ବା ବିପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତରେ ଉତ୍ତବ୍ଦ ହୋଇ କଢ଼ାଏ ।
ଉତ୍ତବ୍ଦ ଅତରେ— ଏ ସ୍ଥଳରେ ଅର୍ଥ ଏହି ଯେ କଣ କା
ଦିନ ବନ୍ଧୁ ପକାଇବା । ସ୍ଵପ୍ନରେ ଉତ୍ତବ୍ଦ ଧାରୁର ଅର୍ଥ
ଏହାର ଅଦାନ, ଓଡ଼ିଆରେ କଣଙ୍ଗ ଧାନ, ଏହି ମାତ୍ର
ବିପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ । *

୨୫ ଉତ୍ତବ୍ଦର ବା ଉତ୍ତବ୍ଦ ।

ପାଲିକ୍ଷିତ ଅଙ୍ଗରୁ ଉତ୍ତବ୍ଦର ହଳକ ଏମନ୍ତ ବିତ୍ତୁ ରଜନ;
ଲୀ, ବ । ଉତ୍ତବ୍ଦି — ଅବରଣ କର—ଏହି ଅର୍ଥରେ
ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତବ୍ଦରନିକଳ ରୁ ଧାରୁରୁ ଉତ୍ତବ୍ଦ ହୋଇ
ପରେ ଧାରୁର ପାଞ୍ଜୁବ ରକ୍ଷାପୂର୍ବକ କିମ୍ବିତ ଦ୍ୱାରା
ଧରେ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରୟୋଜନ ହୋଇ ଅବିଳ । ଯଥା,—ଦବିନ-
ମନେ ଉତ୍ତବ୍ଦ ପଲକେ ବର୍ଷ ଉତ୍ତବ୍ଦ—ଲୀ, ବ; ଏହୁଲେ ପ୍ରକେ
ଶାରୀରିକ ଉତ୍ତବ୍ଦି—ଏହୁଲେ ଉତ୍ତବ୍ଦ କୁ ଶବ୍ଦରେକ
ଅର୍ଥ, ଉତ୍ତବ୍ଦ । ଉତ୍ତବ୍ଦାର ଉତ୍ତବ୍ଦି ।

* ବିଧାର ବଳେ ରଜନି ପାଦୀ । ପିତ୍ତୁ ପାଦ ଉତ୍ତବ୍ଦର ପତି
ପିତ୍ତୁରେ ଦଳ ମୁଠ ରଜନେ । ମଧ୍ୟ ରଜନିର ଦଳ ନନ୍ଦିର ।
ଉତ୍ତବ୍ଦେ ଦଳ ମୁଠ ଧେ, ୨, ୬; ବିଧା ଉତ୍ତବ୍ଦର ଅର୍ଥ କୋପ ଏବଂ
ନନ୍ଦିର ମୁଠ ଏବଂ ଏହୁଲେ ରଜନିର ଦଳ ମୁଠାର ପ୍ରୟୋଜନ
ହୁଏ । ‘ରଜ’ ଧାରୁର ପଞ୍ଚମଦିନମ ପେଣେ ଉତ୍ତବ୍ଦ ବୋଲ ମଧ୍ୟରେ
ଏହେ ଦଳ୍ୟ ।

୨୭

ଭାବରେ ପ୍ରଥମେ ବାମଶ୍ଵା ବଜନ, ଚଳିକା। ଏହି ଧାର୍ତ୍ତି ଉଚ୍ଚ ଉପରସର୍ପିବକ “ର” ଧାର୍ତ୍ତି ଅର୍ଥରୁ “ରଦ୍ଧି” ଶବ୍ଦରୁ ଥିଲା । ଉଚ୍ଚ-ଗ-ତ(ଅ) - ଉଦୟ - ଉଦ୍-
ସ୍ଵକାରର ଲେଖଣ୍ଡେଲ । ତେବେର ଅନେକ ସୂଳେ ଏପରି
ସ୍ଵକାରର ଲୋହାରୀ । ଯଥା—ଅଶ୍ଵ = ଆଶ୍ଵ,
ପ୍ରଦୀପ = ଗରତ, ପର୍ଦ୍ଦାପ = ପର୍ମା ବିଷ୍ଣୁ = ଦସ ବା
ଦଶେ, କନ୍ଦମୟୀ = କେନ୍ଦ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ = ଅଧ୍ୟାତ୍ମ, ଜଳ୍ଯାଦ,
ଏହିଏ ଶବ୍ଦ ଧାର୍ତ୍ତରେ ସହିତ ହେଲେ “ଉଦ୍ଦେ” ହୋଇ
ଆଏ—ଯଥା—ଉଦେହେଲେ, ଉଦେହେବେ, ଉଦେହ

୨ ଉଥର ବା ଉଥାର *

ରକତ ନିଷ୍ଠାରଇ ସେ କରଇ କାରଣ—ସା, ଏ;
ଉଥରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏ, ଉହାତ୍ୟ ଥାବୁଲୁ ଜାଇ । ଏଷ୍ଟାନେ
ଉପସର୍ଗ ଦଳନ ଲେପହେଲ ।

୨୮ ଦିନା (୧)

ସେ କମେ ଦିମେ ଉଥାର ଅଛି—ଏହା ତୁର ଅଶ୍ରୁକ
ଜୀପୂର୍ଣ୍ଣଯଥ୍ ଏହି ଯେ ଉଧଗକୁ ଧାର୍ତ୍ତ ଅଛି ଅର୍ଥାତ୍ ବଢ଼ି
ଅଛି । ତାହାହେଲେ ତତ୍ତ୍ଵ ଉତ୍ସର୍ଗତଳ୍କ ଧାବ୍ ଧାରନ
ଉତ୍ସର୍ଗ, ଏହାହିଁ କହିବାକୁ ହେବ, ଉତ୍ସର୍ଗତାବିଧାଯ,
ବ—ଆ । ଉଧଗର୍ଗ ହଳନ୍ତର ଘେପହେଲ, ଅନ୍ୟପରେ
(ଏଥରଙ୍ଗେ)

ଦୁଇର୍ଥ ଏଧାରୁ ଏହାର ପ୍ରକାଶ କଣ୍ଠରେ ମଧ୍ୟରେ
ପାରେ । ଏଥି—ଉଦ୍‌ଧା—ଏସ୍ତଳେ ଏଇ ‘ର’ ହୋଇ-
ଅଛି । ତେଣୁ ଶକ ସ୍ଵର୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଦେଇବ ସ୍ଵର୍ଗେ
ଏଇ ‘ର’ ଦୂର—ସଥା ବୁଦ୍ଧିଲ — କୁନ୍ଦିତ । ବାଣୀଶ୍ଵର
— ବିଷୟ ଉଚ୍ଚାର ।

ବେହି ବେହି ବହନ୍ତି କି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ଉପଦ ଓ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସହଚର "ର" ଧାର୍ଯ୍ୟ ସମୁଦ୍ରନ—ଲର୍ଦ୍ଦୁସନ ଶବ୍ଦ ଏହାର ପ୍ରକାର, ୧୫ରେ ଅର୍ଥବ୍ୟାଖ୍ୟାମ ମାତ୍ର ଦେଖାଯାଏ, ତାଙ୍କ କୃତି ଅଛିନାହିଁ କିମ୍ବା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵାଶ୍ୟାମ—

* ଦେଖେ କରେ କାହିଁଦିଏ ଏଣ୍ଟିକୁ କହିଲେ ତେବେ ପଢ଼ିଲୁ ପ୍ରଥମ ଶୋଭାର
ଶୋଭାରୀ । ଶୋଭା ପଦ୍ମି ମୟ କହି କହି କହି କହି କହି କହି ।

ଉଚ୍ଚ ରୂପ ଦେଖି ସାମନ୍ୟ ମିଳାଇବାକୁ ଗଲେ, ସମ୍ମନ
ଧ୍ୟାନ, ଓ ରହାଗର ଲୋପ, ସ୍ଵକାର ସ୍ଵଳେ ଅବଶ୍ୟକ
ନିକାରର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରେ ଲୋପ କରିବାକୁ ହେବ। ଯାହାହେତୁ
ଧର୍ଥ ସାମନ୍ୟ ଅଛି।

୧୯୭୩

ଦିନିଷେ ଉତ୍ତରକାଳେ ଗଲେ ସବେ ଦେବତା ଉଚ୍ଛି,
ଉଷା । ବୋଧିଏ ଏହି ଥାରୁଟ ଜହ ଉପର୍ଗ ସହିତ
(ଘାସପ୍ରୋ) ଏ ଥାରୁକୁ ଅନୁକରଣ କରି ବେଳମୁଠ
ହୋଇଥାଏ । ତାହାରେଲେ ଏହୁଲେ ପ୍ରୋକ୍ତ ଉପର୍ଗର୍ଭ
ନାୟିର୍ଥ ପ୍ରକାଶ ପାଏଁ ଜହ—ନାହିଁ ଘା ଅର୍ଥାତ୍ ଲାପ୍ତ
ଏପରି ଅର୍ଥରେ ଉତ୍ତର ଥାରୁର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ।
ଉଚ୍ଚତା+ଘ=ଉତ୍ତର—ହଳମୁଣ୍ଡଲେପ ଓ ଅକାରର ଅକାର
ହିସା ।

• • •

ପକ୍ଷାସାର ତଳେ ଛଲପି ଉଠିଲା । ସ. କେ ।

ଭାବ + ଲସ୍ତ ଧାରୁଳୁ ଉପହାନ୍ତି । ଉପର୍ଯ୍ୟଗର ବଳନ୍ତି
କ୍ଲେପ ଦେଲା ।

୬ ପରିଚୟ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶିଖ କଟି ଦେଇ ପିଲାଣ ଗଳିଥାଏହା ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଧାରାରୁ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ଆପାଇ କଲାବା ବିମା
ଦ୍ୱିତୀୟ କରିବା (ଦ୍ୱିତୀୟାଯା) ଏଷକୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶବ୍ଦକାର
(ଦ୍ୱିତୀୟରେଣଦ୍ଵିତୀୟ) । ଇହ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିନ୍ଦୁଧାରୁ
ଭାଷକ ଧାରା ଫଳକ । ଇହ ଅର୍ଦ୍ଧହିନ୍ଦୁ (ଦ୍ଵିତୀୟ) ଆପାଇ
ବା ଦ୍ୱିତୀୟ କରି ନେବା, ଏହି ଅର୍ଥରେ କାହିଁ । *

- ୩ -

ଓঁ র অশিলে মন্ত্র শ গোট । আঁ, দি ।

ଓଡ଼ିଆବା=ପଦାର୍ଥକୁ ସ୍ଥାନକୁ ଦଶିଖ କର ହିଣ୍ଡି
ନିବା । ଭାଷାନେଲେ ଛତ ଉପରଗପଳର ଦେବବାର୍ଧ

* ରେଣ୍ଡିଂ ପାର୍କିଙ୍ କରିବାକୁ ନାହିଁ ରାଜସ୍ବକୁ ଦେବ, ତଥାବତି ଧାର୍ମିକ ମାନ୍ୟକର ଅଛି (ଏହି) ନାହିଁରକ୍ତର, ରେଣ୍ଡିଂ ପାର୍କିଙ୍ କରିବାକୁ ପାଇଁ, କିମ୍ବା ନାହିଁ କରିବାକୁ ପାଇଁ ଧାର୍ମିକ ଲାଭକୁ ପାଇଁ କରିବାକୁ ପାଇଁ।

ପିଲୁ ଧାରୁଗ ଅର୍ଥାକଣଶ୍ଵର ଜାଗ । (ପିଲୁଳ
ବୈକୁଣ୍ଠ) —ଧା, ପା ।

‘ଉତ୍ତର + ଲ – ଉତ୍ତର – ପୋର – ଉଚାରର ଓକାର
ଲକାରର ରବାର ଏବଂ ଦ୍ଵା ଲେପେ ଆ ବର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ
ହୋଇଥାଏ ।

୩୩ ଶବ୍ଦ ।

ନାଲକଣ୍ଣେଳ ଡେଖିଥିବେ ସବାଙ୍ଗେ । କ, ବା

ଏହି ଅଛାଦନାର୍ଥ ଧାରୁଟ ସଂସ୍କୃତର ଜଦର୍ଥବୋଧକ
ଉର୍ଣ୍ଣ ଧାରୁର ଉପରେ । (ଉର୍ଣ୍ଣ + ଅଛାଦନେ—ଧା, ପା,)
ଆଜଏବ ନିମ୍ନଶେଣାଜ ଲେବେ ଡେଖାଇ ଉର୍ଣ୍ଣ କହନ୍ତି ।
ଉର୍ଣ୍ଣ = ଉତ୍ତର – ଉତ୍ତର ‘ଓ’ ଏବଂ ଶର ‘ତ’ ହୋଇଥାଏ ।
ଶୟୁତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଲୋଞ୍ଚ ହେବା ସହଜ କଥା ।
ଶବାରର ଛକାର ହେବା ଡେଇଅର ଅନେକ ସ୍ଥଳେ
ଦେଖାଯାଏ ଜାହଁ । *

୩୪ ଶବ୍ଦ (ଅ)

ମାସକରେ ଥରେ ଲୋଏ ପାଇ, ସା, ତ ।

ଅବ ଉପସର୍ଗପୁନ୍ଦକ ଲିପି ଧାରୁରୁ ଏହାଙ୍କ କାହାଙ୍କ
ଅବ = ଓ, ଅବ ‘ଓ’ ହେବା ଉପିପୁକେ କୁଣ୍ଡ
‘ଅବ+ଲୁଧ’ = ଲୋଳା । ହଳନ୍ତ ‘ପ’ ର ଲୋପ କରି
ରର ଅବାର ହେଲା । ଅନ୍ତରୁ ଉତ୍ତର ‘ଆ’ । ଯଥ—
ରାଶି – ଅଶୀ, ଦର୍ଶିଣ – ତାହାଶ, ହଳା – ବାରୁି,
ବିହୁ – କାଷ୍ଟି ଉତ୍ତରାଦି ।

୩୫ ଶବ୍ଦ ବା ଉଲଟି ।

ଯା କର ଲେଟନ୍ତେଶ ଓଲଟିର ସଂକ୍ଷିତ – ସ, ସାରତ ।
ଅବ ଉପସର୍ଗପୁନ୍ଦକ ଲୁଟ (ଲୁତିଲେତନ୍ତେ – ଧା, ପା) ;
ମୟୋ ଲୁତ ଧାରୁ (ଲୁତ ତନ୍ତେତନ୍ତେ) ଏହାରି ପଢ଼ିବା ।
ଅବ+ଲୁତ, ଅବ = ଓ, ଲୁତ – ଲଟ ଉତ୍ତରର ଅବାର

* ଅନ୍ତରେ ଏହି ପଦଟି ଅର୍ଥରେ ପେଣିବ ଏଣ୍ଟା ହେଲା
ଦେଇମାତ୍ର ଏହି ପଦଟି ଅର୍ଥରେ ପେଣିବ ଏଣ୍ଟା (ଅବିପଦିତ)
ହେଲା । ଏହାର ଏହି

କି ଏଣ୍ଟା ଧାରୁ ଏଣ୍ଟା ଏଣ୍ଟା ଏଣ୍ଟା – ଧା, ପା,
ମୟ ହେଲା ଏହାର ବନ୍ଦର ହେଲା – ଧା, ପା, ୧୦, ୧୦୧୦ ।

ହେଲା । ଫାନେ, ଉତ୍ତାରର ହୋଇବାରୁ ଓଲଟ ଧାରୁ
ଉଲଟ ଧାରୁ । ଯଥା—ପତେ ପତେ ପତେ ଉତ୍ତାର
ପତେ ତଳଟିର – ବେ, ଧା । ଉତ୍ତାରର ଅବାର ହୋଇବାର
ପନାଶ “କଜ୍ଜ” ଧାରୁ ସ୍ଥଳେ ଦେଖିବେ ।

୩୬ ଶବ୍ଦ ।

• ଉତ୍ତକଥାର୍ଥ ଅର୍ଥର ଦେଖିଅଛି ବିମା ଲମ୍ବି ଅଛି ।
ବୋଧକୁ ଅବ ଉପସର୍ଗ ମିଳିବ ହୁଣ୍ଡାଳ [ହୁଣ୍ଡାଳ
ଧାରୁ, ଅଥ ‘ଦେଲାଇବା’] ଧାରୁର ଅଥବା କେଳକାଥ
ହୁଣ୍ଡାଳ ଶଳରୁ ଏହାର ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇଅଛି । ହୁଣ୍ଡାଳେ
ଉତ୍ତର ଉତ୍ତାରର – ଧୂର ବାମ୍ୟ ସମଦିନ ଅଛି । ମାତ୍ର
ବର୍ଣ୍ଣ ବକୁଳ ଟକିବ ବଲକଣାରୁବେ ଦୟାଅଛି । ଅବ+ହେଲା=ହେଲା, ଅବ=ଓ, ହୁଣ୍ଡାଳ – ହୁଣ୍ଡାଳକରେ
ସ୍ଵର୍ଗ ଉତ୍ତର ଏବଂ “ଝୋର” ର ଲୋପ ହେଲା । ଯାହାହେଉ
ଅଥ ଏହି ଧୂନ (Sound) କି ବନ୍ଦର ବନ୍ଦେ ଏହି
ଏବେଶଣ ଅଶ୍ଵିନ୍ଦ୍ର ବୋଧକୁ ଏବଂ । ଅବ ଉପସର୍ଗ ସ୍ଵର୍ଗ
ହୁଣ୍ଡାଳ ଧାରୁ ବହିଲେ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରେ ।

୩୭ ଶବ୍ଦ (ଅ)

ନାଥ..—ସୁଦର ନାଟ ଚାସଦେନ କହମ, ଦୃଷ୍ଟି
ଓଜ୍ଜାଇ—ଦ, ଚି, ମ, ଏବଂ ଲୋକରେ ବେହ ବେହ କମନ୍ତି
କି “ସେ ଗରୁରୁ ଓଲେବି ପତିଲାରି” ଆଜଏବ ସ୍ଵର୍ଗ
ଜଣାଯାଏ ଅବ ଉପସର୍ଗପୁନ୍ଦକ ତୁହଥାରୁ (ଅବରେହ)
ଏହାର ପଢ଼ିବା । ଅବ = ଓ, ତୁହି (ରେହ) – ଲେହ,
ର – ଲ । ଉତ୍ତାର – ଏହୁଲେ ବର୍ଣ୍ଣର (ରିନ) ସ୍ଵର ଧରି
ଦର୍ଶି ଦର୍ଶିଅଛି । ଅବରେହ – ଓଲେହ – ଓଲେହ –
ଓତ୍ତାର – ଉତ୍ତାର; ଉତ୍ତାରର ବନ୍ଦରୁ ଏହି କମଣ୍ଯ
ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘୟିଅଛି । ଉତ୍ତାର ଏହ ସ୍ଵର୍ଗରେ
ବନ୍ଦରର ହୁଣ୍ଡାଳରେ ହୁଣ୍ଡାଳରେ – ଯଥା—ମହାବୁନ୍ଧି – ମନ
ହଟା । ହୁବ – ଦବ, କାରବେହ – କଲାଧ ଉତ୍ତରାଦି ।

(ନିମନ୍ତମା)

ତୁଳାରାମ ।

ଅନୁଷ୍ଠାନିକ

(୧)

ମୋର ସାଙ୍ଗାହକାରେ ରହି କଣ୍ଠ ଶକନ,
ଉଛିଲେ ଏହି ଚନ୍ଦ କର ହେ ଶ୍ରବଣ ।
ହୀନଣ୍ଠି ଅରଣ୍ୟବୀରୀ ଅଥର୍ଵବଦୀନ
ବଞ୍ଚାଇବରେ ମଳନ ଅନାହାବେ ଯୀଣ,
ଜୀବୀ ହୃଦୟ ଅତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବସ୍ତିତ
ଫେରିଲେ ମୋର ବଦାପି ନ ହୋଇବ ପ୍ରାତି ।
ଶମତାସ ହୋଇଛନ୍ତି ସଦଗୁରୁଅତି
ମନହିର କର ଏକମାତ୍ର ତାବ ପ୍ରତି
ଏହି ଏକମାତ୍ର ଯେଗ ରହିବ ସାଖନା,
ଯାହା ଉଲ୍ଲ ତାହା କେହିଁ ନ ବଚିବ ଦୂରା ।
ଯେଉଁ କର୍ମ କ୍ଲେ ହୃଦ ଦୋଷ ଯେବେଳେ
ଏପରି କରିମେ କେବେ ନ ଦେବନ୍ତ ମନ ।
ଦୁଷ୍କ ନିନ୍ଦାକ କରନ୍ତି ଯେବେ ଯୁକ୍ତିପାଳ
ତାଙ୍କ କଥା ପ୍ରତ କେବେ ନ ତେବିବ କାନ ।
ତ ଜୀବିବ ସଜା ତୁମେ ଜାଣିଛୁ ସକଳ ।

ବୈଶ ଲଭନ୍ତି ଯଥା ଅନାଥ ଦୁଲଳ । ଉତ୍ସାହ
ତୁଳାରାମକ ହନ୍ତେଷ ବଦ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ସାଧୁଗାର ପରି-
ଗ୍ରୂହ ଏବ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତ ଉପଯୋଗୀ । ଯିଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ
ଆର ରାଜାମାନେ ତତ୍ତ୍ଵାଶ୍ରିର ଦୀଳ ଅନାଥମାନକର
ଅର୍ତ୍ତ ହାହାକାର ଶରୀରଗର୍ବ ନାହିଁ କି ସେମାନଙ୍କର
ଦୁଃଖ ପରିଦା ଦେଖି ଥାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ତୁଳାରାମ
ଉତ୍ସମର୍ଗେ ବୁଝ ପାରିଥିଲେ ଏବ ରାଜାଙ୍କ ଏହିପରି
ଉପଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିବା ନିଜର ବ୍ୟବ୍ସା ନାହିଁ ସରଳା-
ନ୍ୟାବିଜନରେ ତାହା ସମ୍ମାନ କରିଥିଲେ ।

ଯଥପାଠରେ ଶିବଙ୍କ କିଞ୍ଚିତାକି ମୁକୁ ବା ବିକୁନ୍ଧ
ଦୋର ବଦନ ପ୍ରାତ ହୋଇଥିଲେ ଏହି ସେବନନ୍ଦାତୁ
ତାହାର ଦର୍ଶନାଭାଳ୍ପା ହୋଇ ମୁକୁବାନ ମନ୍ତ୍ର-
ମାର୍ଗବାଦ ଉପହାର ଗହନପୁରୁଷ ଦେହ ବିକଟର୍ହାନ୍ତି
ଲୋହମାନଙ୍କ ତଥା ଅଗମରେ ଉପର୍ତ୍ତିତ ନେଲେ । ତୁଳା-

ରାମ ସେ ସବୁ ବହି ପ୍ରହରନ ନ କରି କହିଲେ—“ମହା
ଶର୍କ, ରଜତକାଞ୍ଚନ ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁହିଁକାୟମନ । ଏ
ବରୁ ବସୁରେ ମୋହର ଲୋର ନାହିଁ । ମୁଁ ଦରିନର
ବାସ ଦରିହି ମୋହର ବରବା । ତୁମେ ଉଗନରୁ
ହୋଇ ପ୍ରଜାପଲନରେ ନିଷ୍ଠୁର ଥାଏ, ତାହାହେଲେ ମୁଁ
କୃତାର୍ଥ ହେବ ।”

କଥିତାଥିରୁ ତୁଳାରାମଙ୍କ ଏହିପରି ସଦୁଗଦେଶ ଏବ
ସମ୍ପର୍କ ଶୁଣରେ ମହାବସ୍ତୁପରି ସମାର ପ୍ରତି ବାହୁଦୂଷ
ହୋଇ ଶବ୍ଦ ପରିବାଗପୂର୍ବକ ଅରଣ୍ୟରେ ଅଶ୍ଵପୁ ତ୍ରହଣ
କଲେ ସେଥିରେ ଶିବଙ୍କଙ୍କ ତନମ୍ବା ଆନାବାର ଅନ୍ତର୍ଗୁରୁ
ବ୍ୟବୁଳ ହୋଇ ତୁଳାରାମଙ୍କ ବିକଟର୍ହେନ୍ଦ୍ରପଦେଶହାର
ନିଜର ଏକମାତ୍ରମଧ୍ୟରେ ଯେବାରପ୍ରତ୍ୟବହିନୀ ବିମିତ ବହୁ
ଅନୁମୟ ଦିନମ୍ବ କଲେ ତହିଁରେ ଉତ୍ତର ବୁକାରାମ ଅବସ୍ଥ
ପ୍ରଦାନ କରି ତହିଁଲେ ‘ତୁମର ମନସ୍ତାମ ଅବର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ।’
ସେହିନନ୍ଦାରୁ ମଧ୍ୟ ଦୂରାରାମ ବାହୁଦୂଷକ ଶିବଙ୍କର
ବୀବଜକୁ ଏହିପରାରେ ଉପଦେଶ ଦେବାରୁ ଲାଗିଲେ ।
ତାହାର ଯେଉଁ ଧର୍ମ ତାହା ପାଲନ କରିବା ଉପର୍ତ୍ତି ।

ତହିଁ ଉତ୍ସାହରେ ଶିବଙ୍କ ପୁନାବଗଦରେ ଥରେ ତୁଳାରାମ-
ମଙ୍କ ସାହାର ଲୁର ବିଲେ । ସେବରେ ଦିନେ ସେ
ତୁଳାରାମଙ୍କର ବଥକାର ଶ୍ରବଣ କରୁ ଅଛନ୍ତି, ଏମନ୍ତ
ସମୟରେ ରାଜବର୍ଦ୍ଧନରଙ୍କ ତଣେ ମୁସକିନୀଙ୍କ ସର୍ବିଦ
ତାଙ୍କର ସନ୍ନାଳ ପାଇ ବାରୁ ବନୀ କରିବା ନମିତ ଦିନେ
ସେମାନେ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ମୁସକିନାନ ଉତ୍ସାହରୁ ଏବା
ପ୍ରାଣ ତାଏ ଯେ ପଠାମାନେ ଯେବେବେଳେ ଏକାଠି
ହେଲେ, କେବେବେଳେ ଶ୍ରୋବନର୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶିବଙ୍କକ
‘ତହିଁ ଥାରିଲେ ତାହିଁ’ । ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହପରାମାର୍ଗ
ଦେଖି ସେମାନେ ଶିବଙ୍କ ମନେ ବରି ତାହାର ପ୍ରାଣ

ଥାବନ କଲେ । ଏହି ଅବସରରେ ଶିବଜୀ ସିଂହରୁ ପ୍ରକଳ୍ପନ କରି ସିଂହରୁ ଦୂରରେ ଉତ୍ତରିତ ହୋଇ ରଖା ଥାରିଲେ । ତଥାନମୁନ ହୃଦୟମାନଙ୍କର ଏହି ବିଚ୍ଛ୍ଵାସ ଯେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସୁଣାଏ ଓ ପାର୍ଥକାରଙ୍କରୁ ଭେବଳ ଶକ୍ତା ଶର୍ମିତ ତଥାନକୁ ମୁଗ୍ଧ ଲାଭ କଲେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଜ୍ଞାନ ବିଷ୍ଣୁ ଥାରି । ଭନ୍ଧୁରେ ଅନେକ ପ୍ରଥମେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ହେବୁଥାରେ ଏହି ପରେ ତାହାଙ୍କ ସଦ୍ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ସଦ୍ବୁଦ୍ଧି ସର୍ବଜନରେ ବଣିରୁତ୍ତ ହୋଇ ଶିଶ୍ୱର ପ୍ରତିକରିତ କଲେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ସ୍ବାଭାବିକ ସରବରା ଏବଂ ସହିତୁବୀ ବୁଝ ପ୍ରଶଂସନୀୟ । ଦୁଷ୍ଟମାନେ ଯେତେ ପ୍ରତାର ଅକରାଗର କରିଥିଲେ, ସେ ସମ୍ମରକ ଭୁବନେଶ୍ୱର ରଗବଦିନରୀ ବନରେ ଥରି ତଥା ମନୀଶରେ । ଦରାନ ନାନା ଅତ୍ୟାଗର ରେତ କରି ଅଗ୍ନି-ଦୃଶ୍ୟକ ଭୁଲିଥ ଅଥବା ପାତ୍ରଶାଳୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏହିପରି ଅନେକ ଘଟନା ଘଟିଥିଲା, ମାତ୍ର କୌଣସିଠାରେ ଦୁଷ୍ଟମନଙ୍କରୁ ଅଭ୍ୟାସ ବିକ୍ରିହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସେହିବୁ କୋତୁଳା ନାମରୁ ଗୋଟିଏ ଦର୍ଶକ ଏଠାରେ ଉଠିଲେ । କିମ୍ବା ତାହାର ପ୍ରକୃତି ଅନୁମାନ କର ହେବ ନାହିଁ । ଏହି—ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକୁ ତତ୍ତ୍ଵଦ୍ୟାନ୍ତେ ମଧ୍ୟରେ କଣେ ବାଧାରୁ ଥିଲା । ତାହାଙ୍କ ସ୍ବାପନର ଏହି ପରି ଏହିପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ଦେଖି ପ୍ରତିଶୋଧ କରିବ ଦିନେ ସଥ୍ୟ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଅନୁଭବ କଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ମାନ ବନରେକିନେ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଏହି ଉତ୍ସତଳ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଯେ ତଦ୍ବୀପ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସଙ୍ଗର ଦୟା ହୋଇଗଲା । ସେ ତୁଳା ଦିବତି କରିବ ନାନ କଲେ । ତାହା-କର ସ୍ଵରରେ ଠିକ୍କର ମୁଢି ଗାନ କଲେ । ତାହା-କର ଏତୋତ୍ତର ଧୀର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ସହିତୁବୀ ଦେଖି କାଂସ୍ୟ-କାର ମୂର ପାପ ଗୁଡ଼ିଦୟ ବହସରାହ ପ୍ରବାହର ହୋଇଗଲା । ପରିଶେଷରେ ସେହି ଶୀଘ୍ର ମଧ୍ୟ ପରିକର ଅନୁବର୍ତ୍ତନ ଦୋର ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶୁଣିବାରେ ନିୟମ ହେଲେ । ଉପରେକୁ ଏଠାରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପେନର ଏବଂ ତାଙ୍କ ପରିଚିତ ନିକଟଟି, ସେହିପରି ଅନ୍ତର୍ଗୁଡ଼ିକ, ସେହିପରି ଅନ୍ତର୍ଗୁଡ଼ିକ

କୋତୁଳ କାହାଣୀରୁ ତାହାଙ୍କର ଦୟାଶିଳତାର ଯଥେଷ୍ଟ ପରିଚିତ ନିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଜନ୍ମାଧିକାରୀ ନଦୀ ଖରରେ ଉପାସନା କରୁଥିବା ସମୟରେ ତଥା କୁଷକ ତାହାଙ୍କ ଦୂରା ଧ୍ୟାନରେ କାଳକ୍ଷେପ ନ କରି ନିଜର ସେଷ ରକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ସେଥରେ ସାଧୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସମ୍ମରକ ହୋଇ କୁଷକମ୍ପାମାର ଷେଷ ଗଣ୍ଠ କଲେ । ଷେଷ ରକ୍ଷଣ ସମୟରେ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଦଳେ ଦଳେ ପକ୍ଷୀ ପତନ ଆସି ସେଥରେ ଉପଦ୍ରବ ଅଗ୍ରମ୍ଭ କଲେ । ମୁହଁର୍ ପାଣିକୁ ତତ୍ତ୍ଵଦେବା ମନୀଧାପ କାରି ସେଥରୁ ଦିରତ ହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସେବ ମଧ୍ୟରେ କାଷ୍ଟମଧ୍ୟରେ ଧ୍ୟାନମଧ୍ୟ ହେଲେ । ପଶ୍ୟନ୍ତର ପ୍ରତି ନିର୍ମିପୂର୍ବେ ଶବ୍ୟ ଶୋଷନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହାରେ କିମ୍ବା ଦଳ ଗଲା । ଦେହପତି ସ୍ମୃତେନକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ଯେ, ତାହା ପଣୀ ପତନକର ବାସନ୍ତି ଦୋରାଥାନ୍ତି । କେବେ-
ଯିବେ ସେଥରେ ଅନ୍ୟନ୍ତ ଦିରକୁ ହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅସାଧ୍ୟତାବଶତାବ୍ଦୀ ସଥେଷ୍ଟ । ଶିରସାରପର୍ବତଙ୍କ ପ୍ରାମ୍ୟ ପଶାପୂରତ ନିକଟରେ ଦିରକୁ ପାର୍ଥନା କଲେ । ସେମାନେ ଦଳରରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେଖିଲେ । ଏବଂ, ଚେତିବେଗ ମୂଳ୍ୟ ଦଶ ବିଧାନ କଲେ । ଏବଂ ନିଜେ ଷେଷ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯାହା ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ସେଥରେ ଅନ୍ୟଧିକ ମଳେ କଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ପ୍ରାପଦାଂଶୁ ଅର୍ପିତ ହେଲେ, ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶବ୍ଦମ କରିବାକୁ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ହେବାକୁ ତାହା ଦେବତ ମନ୍ଦର ଗୁରୁତବରେ ବନ୍ଦ୍ୟିତ ହେଲା ।

ଅନୁମାନ୍ୟ ଧର୍ମପ୍ରଗରହକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ବୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଥାର ଉତ୍ସେଖ ଦେଖାଯାଏ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅଛି । ନନ୍ଦାମ୍ବା ଚେତନାକ ପଠନୀ ସହିତ ଏହି ପଠନାର ପୂର୍ବୀ ସାଧୁଶବ୍ଦ ଅଛି । ଦିନେ ଲୋହମାରେ ସଂଗର୍ଭନ ହେଉଥିବା କେଳେ କଣେ ସ୍ବା ନିଜ ସନ୍ତାନ ମୁଢି ଦେବକୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉତ୍ସେପ କରି ବହମ ଯେ ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରକାର ହୋଇଥିବ, ତାହାହେଲେ ମୋର ଏହି ସୁଧାର୍ତ୍ତକୁ ବଜ୍ଞାଇ ପାଇବ । କଥିତଅଛୁ ତୁଳାଶମ ଚତୁର୍ବାହିରୁ ଗୋଟିଏ ଅଗର ଗଚନାରେ ବୃକ୍ଷର ସ୍ତୋତ୍ର ପାଠ କଲେ । ଅଛି ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଯେ, ଶିଶୁରୁ ପୁନଃଜୀବିତ ପାପ୍ତ ହେଲ ।

ଆଜି ଗୋଟିଏ ଗଣେଶ ଏହି ଯେ ତଳାମଣି ଦେବ ଜ୍ଞାନକୁ ଜଣେ ପୁନଃଜୀବିତ କ୍ରମାଣ୍ଵ ଦେବତା ପାଇବ ନିକଟରେ କରୁଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଅମବିଷ ମତେ ତୁଳାଶମ ତଳାମ୍ବ କବନାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ତଳାମଣି ତାହାଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଗରଥର୍ମା କରି ପଶୁରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଗୋକନ କରିବାରୁ ବସିଲେ । ସେଇନ ସମୟରେ ତୁଳାଶମଙ୍କ ଅଥବା ସ୍ତୋତ୍ର ପାଠ ହୋଇଥିଲେହେଲେ ତୁଳାଶମ ସେଥିରେ ଏହା ନ ହୋଇ ନିକଟରେ ଗଣେଶ ଠାରୁବିଳି ପାଇଁ । ଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଅମବିଷ କରିବାରୁ ବୃକ୍ଷରୁ ଅନ୍ତରେ କଲେ । ତଥାଂକ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ତଳାମଣି ରହିଲେ ଦେବତା-ମାନଙ୍କୁ ସହିତ ସ୍ତୁଳକୁ ଅମବିଷ କରିବା ମୋହର ସାଧ ନୁହେ । ତଥାଂକ ରହିଲେ ତୁଳାଶମ ଦୂରଖ୍ୟ ଆପଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରୁ କହି ଗଣେଶ ଓ ଦିତୋରାତ୍ରି ପରାହନ କଲେ । ତାହାଙ୍କ ଅନ୍ତରେ ଦେବତାମାନେ ଅପରି ନିର୍ଦ୍ଦେଖି ଦାନରେ ଉପଦିଷ୍ଟ ହେଲେ । ଏହି ଯତୀର ଅଲୋକବ କଥା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ତରିକରେ ବନ୍ଧୁକ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଅମ୍ବେନାକେ ତାହାଙ୍କ ସତରା ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାରୁ ଅନ୍ତର ।

୧୫୩ ତାହାର ପ୍ରାଳୀଗୁଣ ମାସରେ ତୁଳାଶମ ସ୍ତୋତ୍ରରେହମି ହେଲେ । ତାହାଙ୍କ ମୁଦ୍ରିତ ତତ୍ତ୍ଵ କାଳ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁ ସେ ପ୍ରାବାହରେ ଦେବତାଙ୍କର ଅଭିନାଶ ପ୍ରାପନ କରୁଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ମୁଦ୍ରିତ ପାଇନାଟ ମଧ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ । କଥିତଅଛୁ ଯେ ତୁଳାଶମ ମୁଦ୍ରିତକୁ ଶିଷ୍ଟ ଦର୍ଶକୁ ଅନୁମ ଉପଦେଶ ପ୍ରତିକର୍ଷକ ବସନ୍ତମର୍ମଣିଙ୍କ ଅନ୍ତରେ କରି ଦେଖିଲେ “ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ବୈଶିଶ୍ଵର ପର, ରୂପେ ଶିବର ମୋ ସତରେ ଅପ । ତାହାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସେ କଥାର ବନ୍ଧୁଗାତ କି କରି ପରମମାସ ବୁର୍ତ୍ତ

ଏବି ଗୋଧନାଦ ପରିତ୍ୟାଗର ଅନ୍ତରାଜତାଙ୍କ ତାହାଙ୍କର ଅନ୍ତରମଳ ବରିବାରୁ ଅନ୍ତରମା ହେଲେ । ତଥାଂକ ତୁଳାଶମ ଦର୍ଶକ ଶିଷ୍ଟ ପରିବେଶୀଙ୍କ ହୋଇ ଲବ୍ଧିତାଙ୍କ ନିର୍ମାଣ କରି ସଂକଳିତ ଅନ୍ତର କଲେ । ସଂକଳିତ ଶେଷ ମାତ୍ର ଅକାଶରୁ ସୁରକ୍ଷବନାନ ଅବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଏବି ଗୁରୁତବ ସେଥିରେ ବସି ଅନୁର୍ଦ୍ଧର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଦର୍ଶକଗଣ ସଂବ୍ୟୁ ନେଇଥିରେ ତାହା ଦେଖିଯାଇ ଥିଲାରେ ତଥାଂକ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ କଲେ ।

ମରୁ ଅଥବା ହେଲେ ଅନ୍ତରାଜ୍ୟ ଧର୍ମପ୍ରାମାନଙ୍କରଙ୍କ ଯେପରି ଅବସ୍ଥା ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପରୁତ୍ତ ହୋଇଥାଏ ତୁଳାଶମକର ମଧ୍ୟ ସେହିଅର୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ମରୁକୁ ଅଥବା ଦେଖି ସବତା ପ୍ରାୟ ସମାଧମଗ୍ନ ବହୁଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଏହି ସମାଧ ସମକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ବୌଦ୍ଧବିଜ୍ଞାନକ ପ୍ରବାଦ ଅଛି । ତାହା ଏହି ଯେ ତଳାଶମ ଦିନେ ଶିଳାମ୍ବନ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ଶିଳାମ୍ବନ ପଶା ତାଲିକୁ ଦେଖିଲାମଣି ଦସ୍ତକୁ ଉଡ଼ିଲା ।

୧୫୪ ଦେଖି ସେ ଅବସ୍ଥା ଦୂରିତ ହୋଇ ଭବନେ ।

୧୫୫ ତେବେ ପ୍ରତ୍ୟେମାର ମନର ମାଲନାମ ପୁଣ୍ୟତତ୍ତ୍ଵ ଦୋଷ

ଫରିଯାଉ ଅବସ୍ଥାରେ ଜୀବକୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ମୋତେ ଚାର୍ଯ୍ୟାମ ଅବସ୍ଥା ଶକ୍ତି ହେବେ ନାହିଁ, ଦେଖିବେ ବିଶ୍ୱାସ ମୁଁ ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ଅବସ୍ଥାପି ଉପଲାଭ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏହିଅର୍ଥ ଭାବ ସେ ଦୂରକାଳରେ ଏପରି ବିଶ୍ୱାସ ଭାବରେ ରହିଲେ ଯେ, ସଂଶୋଧି ତାଙ୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପଦାର୍ଥ ମତେ କରି ବଳେ, ଉପି ଅପରି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଦେଖିଲେ । ବନ୍ଧୁତ ସମୟରେ ତଦୀୟ ରତ୍ନକାଳୀ ସଂବାଦ ପ୍ରକାଶକ ରହିଲେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଇଥାର ଅନୁମାନ ହେଲା । ନିର୍ମରଣ କରିବାନାଟିରୁ ତାହାଙ୍କର ଏହି ବବର କାର୍ଯ୍ୟ ମୁକ୍ତ ଅଛି ।

ସବାର ମଧ୍ୟରେ ଅଛି ଯେତେବେ ବିବସନି

ଦ୍ୱୟ ହୋଇଲୁ ତଥେ ବିବ୍ରାହିନୀ ।

ତଥାକବ ଦେଖି ଏବେ ଏହି ସିରୁକଳ

ରେଖାରେବ ଶକ୍ତିପୋତ୍ତ ପାଇଛି ତେବେ ।

...କବିତ ଅଣେ ରେବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠରେ ବାସ
ଦେଇଁ ହାଜେ ହୁଏ ସବୁ ପାପ ଜାପ ନାହା ।

ତୁଳାଶିମଙ୍କର ଜାନ ଅନ୍ତେଚା କଲେ ଦେଖାଯାଏ
ସେ କଣେ ଯାର୍ଥାର୍ଥ ଜାଗା ଥିଲେ । ସେ ନିଜ ଇଚ୍ଛରେ
ସଂକଳଣାଙ୍ଗ ହୋଇ ସନ୍ଧ୍ୟାପ ଗଢ଼ନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ
ଅବଶ୍ୟକ ଦାସତ୍ୱ ଓ ତୁର୍ଭୁବ ଦେଖି ଜାଗର ଦେଖିବା
ଗଢ଼ନେ ପ୍ରବୃତ୍ତି କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ପଶୁକ କହୁ ଥନରହ
ଓ ଧନବାଦବତ୍ତା ଜାହାଜର ପାଶରୁ ଅପିଲେ ସୁଜା
ସେ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକାଶ ଦିଲ୍ଲି ମାତ୍ର ଲୋକପ୍ରକାଶ ନ କରି, ସମସ୍ତ ରୂପ
ବରଥିଲେ । ସେ ଘାର୍ଯ୍ୟକ ଧନ ସମ୍ମାନର ପ୍ରାର୍ଥି ନ
ଥିଲେ । ସୁରଥୀ ସତ୍ସମ୍ମାନ ଜାହାଜ, ଅନ୍ତର୍ଭବରେ
ଦୋଷ ହେଉଥିଲା ।

ପୂର୍ବେ ଲେଖାଯାଇ ଅଛି ଯେ ମହାଶ୍ୱର, ଦେଖରେ
ଅବାଳ ଦୃଶ୍ୟ ବନରା ସମସ୍ତକ ନିବିଟରେ ତୁଳାଶିମଙ୍କ
ଅଭିନ ରଚନାର ଅଭିନ । ଜାହାଜ ବାକାବଳୀ ମହାଶ୍ୱର
ମୁଣ୍ଡିଯୁ ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ଦେଖ ବୋଲି କହିଲେ ଏହିଲ
ହେବ ନାହିଁ । ଏହା ବୋଲି ଯେ ଜାଧ୍ୟେ ଏହି ଅର୍ଥ ତୁମ୍ଭ
କୋଣର ଦିଶେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ ବନ୍ଦି, ୧୯୫୦ାରେ
ସେ ମହାଶ୍ୱରର ଜାଗପ କବି । ସରିଆ ଟେଲିଫିଲ୍ ଦ୍ୱାରା
ପ୍ରକରି ସତନ୍ୟଗଣ ତୁଳାଶିମଙ୍କର ଅନୁଗମୀ କିମ୍ବା
ପରିଚିତ । ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ବୌଣସି ଦିନ୍ଦ୍ରି
ଦିବସରେ ସବାନବରେ ଜାହାଜ ଶ୍ଲୋବାର କର୍ତ୍ତାଙ୍କ
କରିବା ରେଖି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଶିଶୁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ
ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶର୍ତ୍ତବାଲ୍ୟ ଅଣାନ୍ତି ବା
କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମାସରେ ଦିତୋ ବାଦର୍ଦନ ଯାହା କାଳରେ ତୁଳା-
ଶିମଙ୍କ ଅଗନ୍ତ ଗାନ୍ଧି କରି ଥାନ୍ତି । *

କାପାନର ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ ।

କାପାନର ବର୍ତ୍ତମାନ ଜାଗପୁ ଉତ୍ତରର କାରଣ ଅନ୍ତେ-
ଚିନ୍ତା କଲେ ଜାଗାଯାଏ ଯେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥ ତାହାର ମୁଳ ।
ତାହାକର ଶକ୍ତିଜ୍ଞା ଏଗ ପୁରୁଷ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଶକ୍ତି-
ବଢ଼ିଏ ଏଗ ହୀ ଶିକ୍ଷିତ । ତାହାକର ଅନ୍ତର, କିନକ-
ହାର, ଶତ, ମାତ୍ର ପ୍ରଭାବ ଏବୁପ ବୈଶିକନ ନିୟମରେ
ପରିବଳିତ ଓ ଏବୁପ ସୁଧାଜନକ ଯେ ରଂଲଣ୍ଟ,
ଅମେରିକା ପ୍ରତିକି ଦେଶଗୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକମାନେ କାପାନର
ସର୍ଗ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତା କରି ଅଛନ୍ତି । କାପାନ ବାସୀ
ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ ଏବଂ ସତଃ ଅବଳମ୍ବନ କରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରୂ-
ଅନ୍ତର୍ଭବ । ସେହି ହେଉଥିବା ଆଜି କାପାନର ତୟ୍ୟ, କାପାନର
ଭୂମିକା ଯଦି କାପାନର କୋଣରେ ଦୋଷ ଥାଏ ତାହା-
ପାଇଁ ତାହା ଜାହାର ଅକ୍ଷୟକ ସ୍ମୃଦେଶ ବାସିଲା ।

ଏହି ସ୍ମୃଦେଶ ବାସିଲାରେ ହେଉଥିବା କାପାନ ନିୟମାବଧାରେ—ରେତି ମଧ୍ୟ କରିପାରେ । କ୍ୟାନ୍ତର ସ୍ଵାର୍ଥ
ପାଇଁ ବେହେ ବେହେହେ ଅନ୍ତର କ୍ଷତି କରେ ନାହିଁ ।

ଏହି ଜହାନର୍ଭ । ଜାହାର ସ୍ମୃଦେଶକ ଉତ୍ତରର ପ୍ରକୃତି
ଓ ପୁରୁଷରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ବରୁ ଅମେରିକାନେ ପ୍ରବୃତ୍ତର
ନିୟମ ଲୟନ କରିଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାକୃତିକ ବିଷ୍ଟମାନ୍ତ୍ସାରେ
ଦେଖରେ ଯେଉଁ ଧରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାର ଉଚ୍ଚତ ତାହା
କରି ନାହିଁ । ସେହେଉଁ ଶରତର ଆଜି ଏହି ଅକ୍ଷୟକ
ନିୟମ ଅବଳିତ ଓ ପତନ । ସେହେଉଁ ଶରତର ବର୍ତ୍ତମାନ
ଅମେରିକାନେ ପାଶୁତ୍ୟ କାତିମାନକର ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ
ହୋଇ ଧାରୁନାହିଁ ଏବଂ ଯେଉଁ ଜାପନ ୧୦ ବର୍ଷ ଧରେ
ଅଧିକ ବୋଲି କଥିତ ହେଉଥିଲେ ସେମାନକ ବର୍ମ୍‌
ପଟ୍ଟାଟା ଓ କୋଣକ ଅଗର, ବ୍ୟବହାର, ଶତ, ନତି,
ପ୍ରକରି ଦେଖି ଲାହାରେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କୁ ମସ୍ତକ ଅବଳିତ
କରିବାକୁ ମେଉଥିବି । ପାଶୁତ୍ୟ ଦେଖରେ ଅଧିକାଂଶ
ସୁନ୍ଦର କୁଡ଼ାକ ଅନ୍ତରକଣ ଦରେ ପ୍ରାୟ ୨୦ ବର୍ଷ
ମଧ୍ୟରେ କାପାନ ଜାହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଉତ୍ତର ସାଧନ କରି
ଅଛି: ଅମେରିକାନେ ସମବେଳ ତେଜ୍ଜ୍ଞ କଲେ ଜାହାର

ଅଛୁଁ ସମ୍ରୟ ମଧ୍ୟରେ ଦେହପତି ଉନ୍ନାଇ ବାଧନ କରି
ପାରିବୁଁ । କିନ୍ତୁ ସମବେଳ ଚେଷ୍ଟା ଦେଉନାହିଁ ବୋଲି
ଉଦ୍‌ବ୍ରତ ଗରି ଅନ୍ତରେ ସମୟରେ ବାଧା ପାଉଅଛୁଁ ।

ଭାବର କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦୂଦିବଳୀ ସୁରଖ କରନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍
ଏକ ହେବଳ ଶକ୍ତିତା ଏବଂ ଜଣକୁ ଅଧିକ ଲୋଭର
ବିଷୟରେ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ପୁଣିକିରି (?) ଜୀବିଧା-
ବାଦ ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟକର ବାସ ଭାବ ହେବୁ ଦୂର୍ଦ୍ଵେଷ ଓ ମନ୍ତ୍ରକ
ପ୍ରତିକର୍ଷ ସହସ୍ର, ମହାପ୍ରାଣୀର ପ୍ରାଣ ଅସମୟରେ ଯହାର
କରିଥିଲୁ ।

ବନ୍ଦର ଦକ୍ଷିଣ ଶିଥା ପ୍ରାଚୀନୀ କାର୍ଯ୍ୟକଷେ ନହେ ।
ତଥା ଏ ଶିଥାର ପ୍ରକଳ୍ପ ଉଦେଶ୍ୟ ସାଧୁତାରେ ପାରୁ
ନାହିଁ । ଅନୁଶୋଷ ଶିଖିବ ଭାଗତିଧୂ ଯୁଦ୍ଧକଳର ଲକ୍ଷ୍ୟ
ଗନ୍ଧ ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠା ବିଶିଖିବି । ଜାପାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ-
କଣ୍ଠ ଶିଥା ପ୍ରାଚୀନୀ ପ୍ରକଳ୍ପ ଧିକାରୁ ତାହାର ୨୫୮
ବେଳମାନକର ରୁଚ ମଧ୍ୟ ତରି ଓ ମାର୍ଜନ । ଶିଖ
ଜାପାନ ଯୁଦ୍ଧକଳର ଛାତ୍ର ଏହି ସେ ସେ ଜାପାନର ହୁଲ
ଓ ବରେବୁର ଶିଥା ଶେଷ କରି ଉଳଙ୍ଗ, ଅମେରିକା,
କର୍ନ୍ନା ପରିବର୍ତ୍ତ ଦେଶର ଭାରତାନା ଓ ଅଫର୍ଦ୍ର ନାନୀ
ମେହମାନ ପର୍ଯ୍ୟବ୍ରକଣ କରି ଆସ ସୁଦେଶରେ ସେହୁଁ-
ପରି ଭାରତାନା । କିମ୍ବା କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର ସ୍ଵଧୀ ଗରମୁ କରି
ଅଥବା ଅନ୍ୟ ହାତ ବରେ ସାଥରଣ ଲୋକର ଉପ-
ବାର କରିବ ଏବ ସୁଦେଶର ଭାବିତିମର୍ଗ ପ୍ରଶନ୍ତ ବରେବା
ଜାପାନରେ ପ୍ରାରମ୍ଭ ହୁଲଠାରୁ ବଣ୍ଣ ବିଦ୍ୟାକଷ୍ଟ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହୁଲରେ କାର୍ଯ୍ୟକଷେ ଶିଖି ଦିଆଯାଏ ।
ଛିନ ଯେବେ ପରାର୍ଥ ବନ୍ଧୁ ଶିକ୍ଷକଠାରୁ ଶଣ ଦିମ୍ବା
ପ୍ରସ୍ତରରେ ୮୦କଟେ ହୁଲରେ କଢ଼ ଦିମ୍ବା ମତେଲ ଦେଖି
ଭାବୀ ସହସ୍ରୀ ପ୍ରମ୍ବନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।
ହୁଲକେ ସମ୍ପ୍ର ଉପାନାନ ଧୟାନର ହୋଇ ରମ୍ଭିତ
ହୋଇ ଥିଲୁ; ଯେଉଁ, ଉପାନମାନ ଅବଶ୍ୟକ ଶିକ୍ଷନ
କାମ ସମ୍ପ୍ର ସ୍ଵତ୍ତରେ ନେଇ ଯେବେ ପଦାର୍ଥର ପ୍ରମ୍ବନ
ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତରମୂର୍ତ୍ତେ ବୁଝାଇ ଦିଅଛି । କମ୍ପ୍ୟୁଟରମାନ-
କର ଅଧିକାରୀ ହେଲେବେ ସ୍ଵତ୍ତ ହେଲୁ ବିବନ୍ଦୁ
ନାହିଁ । ବିଷକ୍ତ ହୁଲକେ ଯାହା ହେଲୁ ଦିଅଥି ତାହାର

ଶ୍ରୀ ସମାନେ ଲିପିବରୁ କରି ରଙ୍ଗି ଏହି ଧାରାହିଁ ସେମା-
ନକ୍ଷର ପ୍ରଦଳ ।

ଏଠାରେ ପ୍ରାଇମେଣ୍ଡ ସୁଲମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ବିଷୟ
ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ ତାହାର ନାମ ଶୁଣିଲେ ହୃଦୟ ଅନେକେ
ଅଞ୍ଚାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତିଗ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତେବଳ
ନାମହଁ ବଢ଼ି । ସମସ୍ତ ବିଷୟ ସ୍ଥଳ ଓ ସରଳ ଭାବରେ
ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ବିଷୟ ଦେଖେଇ ଶିକ୍ଷକ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ
ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତି । ପ୍ରାଇମେଣ୍ଡ ସୁଲରେ ଏପରି ସ୍ଥଳ
ଭାବରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାର କାରଣ ଏହି ଯେ, ମଧ୍ୟଦୂର
ଦୂଳରେ ସ୍ଵର୍ଗ ଦେଖି ସମସ୍ତ ବିଷୟର ଉତ୍ତମରୂପେ ଶିକ୍ଷା
ଦିଅନ୍ତି ।

ପ୍ରାରମ୍ଭେ ସୁଲ୍ଲ ଦୂର ପ୍ରକାଶ; ଯଥ,— ନିମ୍ନପାଇ-
ମେଣ୍ଡ ଓ ଉଚ୍ଚପାଇମେଣ୍ଡ । ନିମ୍ନପାଇମେଣ୍ଡ ସୁଲ୍ଲରେ
ଅନ୍ତରୀ ଦୂରବର୍ଷ ଅଧୟକ୍ଷ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରାରମ୍ଭେ
୧୨ ଲମାନଙ୍କରେ ବାଲକ ଓ ବାଳକୀ ଏକ ସଜ୍ଜରେ ପଢ଼ି-
ପାଇଁ ନିଯମ ଅଛି । ଏତିପ୍ରକାଶତ ଅନ୍ତାନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ସନ୍ଦେଖ
କା ସୁଲ୍ଲ ଦୂର ଦୂରତାକୁ ସୁତ୍ତରୀଣ ପ୍ରଥମଙ୍କ
୫୫୮ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ଅନ୍ତାନ୍ତରେ ଜାପାନରେ ସମ୍ବନ୍ଧ

ଶିଖିବାଲକା ସ୍ତୁଲରେ ପଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଛକ୍ଷଣ-
ଦୂରୀଙ୍କରେ ଉଦ୍‌ବର୍ଷ ବୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧ୍ୟପତର ବ୍ୟସ । ଏହି
ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ବୌଣସି ବ'ଳକ୍ଷ-ବାଲକା ସ୍ତୁଲରେ
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ନ କରେ ତାହାହେଲେ ତାହାର ଅଭ୍ୟବକ
ଅର୍ଥ ଦୃଶ୍ୟରେ ଦୃଶ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ଛକ୍ଷଣ ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରାଚ୍ୟମେଶ ସ୍ତୁଲରେ ଯେଉଁ ବସନ୍ତ ଶିଖା ଦିଆଯା ।
ତାହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ନିମ୍ନରେ ଦୟାଗଲା :—

(୧), ନାଚିଶିକ୍ଷା:— “ଶୁଦ୍ଧମାଗମତି ବଳକ ବାଲକାମାନ—
କର ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଥମେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋମନ ଓ ପ୍ରାୟ ଶୂନ୍ୟ
ଆଏ । ସେହି ସମୟରେ ସେମାନେ ଯାହା ଶିକ୍ଷା କରନ୍ତି,
ତାହା ସେମାନଙ୍କର ମନ୍ତ୍ର ଓ ଚରିତ ଗଠନ କରି ବନ୍ଧୁତ
ନୟସରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠନ ହୁଏ । ଉଦ୍‌ଦେଶ ଗଠନର ଏକମାତ୍ର
ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାଚିଶିକ୍ଷା । ଅର୍ଥବଦ ନାଚିଶିକ୍ଷା ପ୍ରାଇମେସ୍
ଫ୍ଲୁଇ ପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷା । ଦେଶ ଓ ସମାଜପ୍ରତି କାର୍ଯ୍ୟ ଓ
ଧ୍ୟାନିତି, ସ୍ୟାମ ଜୀବ, ସହଦେଶ ବାସ୍ୟ ସ୍ଵରୂପ ନାଚି-

ଶିକ୍ଷାର ଅଗ୍ରଗତ । ବାଲକମାନଙ୍କୁ ଶିଖିବା ଚରିତ, ଜୟବାଦ ଓ ରତ୍ନ ବନ୍ଦହାରର ବିଷୟ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ପାଇବ । ଦୁଃଖାଦୀ, ଘଟକା, ପ୍ରକାରବାକିଏ ପ୍ରତ୍ୟେକି ଏହି ଜୀବତ ମହାସୂରମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନାକରି ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ, ସମସ୍ତ ଲାଭିତିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ।

(०) पाठ्यशिलित।— देवेन्द्र बार्याद्वारा दुष्पाद
प्रकृति टिक्करविका <न चन्द्रा शक्ति
देविहर्ष पाठ्याग्रहितर उद्देश्यं त्रिमूल
शुल्कवे प्राणमता दश . उत्थपवे एवत्तेज शशि
पर्याप्तु वरवलयोग, दिव्याम, वृग्नेन ते दिग,..
दिवमिति दिग्गांवे योग ते दिव्याम एव उत्तर,
पद्मामाण, मद्भा, एम्बु यज्ञवल्ल दीप्तिमात्र एवत्तिलवरे

ଶିକ୍ଷା ଦୟାଏ । ଉଚ୍ଚପ୍ରମେଣ୍ଯ ସ୍ତୁଲରେ ଧରନ ଶେଷ
ଧରନାର ଓ ମହାଜନା ଶିରପ୍ରାର ଶିକ୍ଷା ଦୟାଏ ।

(୪) ଉଚିତାସ :— ଦେଶବାସଙ୍କ ଉତ୍ସାହନ କରିବା
ପାଇଁ ଉଚିତାସର ଅଧ୍ୟକ ଅଚ୍ୟନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ । ପ୍ରାର-
ମେଣ୍ଟ ମୁଲରେ ଜୀବାଳି ଜାଗିର ଉତ୍ସାହି ଓ ଉଚିତାସ
ଦୟପୂର୍ବ ସବଳ ସ୍ଵଭବେ ଶିକ୍ଷା ଦୟାଯାଏ । ଗଢ଼ୀଶ୍ଵର-
ମାନେ ସ୍ଵତାନ୍ତ୍ର୍ୟ ସମ୍ମାନ ଦିପରି ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୃଦ-
ତାହା ଦିକ୍ଷାରୂପେ ଦୟାପାନ୍ତି ।

(+) ଶୁଗୋଳ :— ଶ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵଦେଶର ବିଷୟ ସହାଯେ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ସବ୍ଦା ଉଚିତ । ସେଇପାଇଁ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଶାରମେଣ୍ଟ୍ ସ୍କୁଲରେ ଉପାଚାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପାଇଁ ଏହାକିମ୍ କଲକାରୀ ଓ ହୃଦୀଶ ଉପରୂପ ଦ୍ୱାରା ମାନଙ୍କରେ ଉପରୂପ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା ପାଇଅଛି ।

ପ୍ରକାଶ ।— ଦେଖନ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଜ୍ଞାପାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ
ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଥାନ କାରଣ । ପ୍ରାଚୀମେଘ ସୁଲକ୍ଷଣ ସାଥ-
ର ଏଣ ପ୍ରାଚୀକ ପ୍ରକାଶ ଓ ସ୍ଵରୂପକ ଦୁଇମାନଙ୍କର ସରଗ
କାଳ ଏହ ଦେଖନ କରିବାର ସମ୍ଭବ ସମ୍ଭବ ଓ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର
ପ୍ରବିଗ୍ରହଣ ସମ୍ଭବର ଉତ୍ସମର ବିଷୟ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରାପାଇ ।
ଧାରା— ଇତିହାସ, ପ୍ରାଣ ଏବଂ ଜନିକ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କର
ଜ୍ଞାନ ଓ ଗଠନ ଏବଂ ଦେହ ଉତ୍ସିଦ୍ଧ ଓ ପ୍ରାଣବିଦ୍ୟା
କି କି ବାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟକ୍ତତାକ ହୃଥର୍ତ୍ତି, ଜାତା ସମସ୍ତ ପ୍ରାଚୀ-
ମେଘ ସୁଲକ୍ଷଣ ଶିକ୍ଷାର ଅଳ୍ପଗର୍ତ୍ତ । ଗନ୍ଧବ୍ଲକ୍ଷରେ ବିଶ୍ୱବ
ଶିକ୍ଷାମାନଙ୍କୁ (ବିଶେଷତଃ ବାକିବା ଶିକ୍ଷାମାନଙ୍କୁ) ସାହେୟ
ବିଷୟ ଓ ବୃଦ୍ଧକାର୍ଯ୍ୟର ବିଷୟ ଉତ୍ସମରୁପେ ଦୁଇର
ଦ୍ୱାରା ।

(୨) ଶତରିଷ୍ଣା—ବାଲକ ବାଚକାମାନଙ୍କ ପୁଣି ଅଶ୍ରୁ
ଭଗନ ବିଷା କରିବା ଅପେକ୍ଷା ତଥାକଳି ପିଣ୍ଡ ସହି
ସାଧାରଣ ଏକାର୍ଥ ଗୁରୁତ୍ବ ଉତ୍ତମରୂପେ ଦୂର ସେ ଗୁଡ଼-
ଦର ତତ୍ତ୍ଵାବଳ କରି ଥାରିବା ଏହ ଯୋଜନ୍ୟ ଚାହୁଁର
ଉପ୍ରାଦନ କରିବାରେ ତତ୍ତ୍ଵ ବିଷାର ଉଦେଶ୍ୟ । ଯେହି
ଦେବତା କହି ପରିଚୟ ସଙ୍ଗେ ତାମତକ ସମସ୍ତରେ
ପିଣ୍ଡ ଉପରୀବା ।

(୮) ସବୀର |— ମନ୍ଦିର ବୋଟିଏ ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟଚର.

ବିମ୍ବା ସୋଇ କେବେହେଁ ଅନେକଷଣ ରହୁଥାରେ
ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମୟ ରେ ଜାହାଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣକ
କରିବାକୁ ହୁଏ । ଜାବନ୍ତରାମ ପାଇଁ ସାର ଗେତ୍ରରେ
ମସ୍ତିଷ୍କ ପରିଜଳନା କରି କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ
ହେଲେ ଅବସର ଅନୁମାରେ ଦିଶାମ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ ।
ଏହି ଅବସର ମଧ୍ୟରେ ଲିଖିଛି ଅମୋଦ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ପରିମୁଦ୍ରାରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିତ୍ରରେ କଠି-
ନରେ ପରିଶ୍ରମ କରିପାରେ । ଅମୋଦ ଦିର୍ଦ୍ଦୀଷ ହେବା
ଉଚିତ <ବ ସଙ୍ଗୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅମୋଦ । ସମ୍ପାଦର
ଅହୁରି ଗୋଟିଏ ଗୁଣ ଅଛି; ଏହା ବାଲକ ବାଲକମାନ-
ଦର ନୈତିକ ଦୋଷ ଶକ୍ତି ଉପାଦନ କାରିବି ତାହା
ଉତ୍ତରାଧିକାର ଦ୍ୱାରି ରଖି ରଖିବା ଯେହି ହେବୁରୁ ଜାପାନ ର
ପ୍ରାଇମେଶ ପୁଲରେ ସଙ୍ଗୀର ଶିକ୍ଷା ଦିପିଯା ଜାପାନକ
ବାଲକମାନେ ଚାପ୍ଯ ସତ୍ତ୍ଵର୍ତ୍ତମାନ (The National
Anthem of Japan) ପ୍ରଥମେ ଶିଳ୍ପ କରି
ତଥା ସେମାନକର ସ୍ମୃଦେଶ ବାସିଲାଣ ଓ ସ୍ମୃଦେଶ କରି
କାନ୍ତହୋଇ ଖରେଦୁଷ୍ଟି ସଙ୍ଗେ, ଦକ୍ଷମଳ ହୁଏ ।

(୯) ବ୍ୟାୟମ—ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟର ରକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟାୟମ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶୀୟକ ବିଧାଯକ; ବ୍ୟାୟମ ପ୍ରତିମାନକୁ ସବଦା ପ୍ରମୁଖତାପାତ୍ର କରୁଥିଲୁ ବାଧିତ କରୁଥିଲୁ ଏବଂ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହିତରେ ଅଣି ସେ-ମାନକୁ ଉଚ୍ଚତାର ସ୍ଥଳର ଓ ସମାଜ ପ୍ରେସ୍ କରେ । ଡ୍ରିଲ୍ (drill) ଶିକ୍ଷା କଲେ ତିତିକ୍ଷା ଏକାଗ୍ରତା ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ଜୀବାନର ପ୍ରାରମ୍ଭ ସ୍ଥୁଳ ମାନବରେ ଉଚ୍ଚ ବାଳକ ଓ ବାଚିକାମାନକୁ ସନ୍ତୋଷ, ନୌବାହନ, ପୋଡ଼ିକା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବପ୍ରକାର ହିଁତା ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଏତଦ୍ୱେଷ୍ଟର ପାଇବ ଶିକ୍ଷମାନକୁ (Military Gymnastics) ସାମରିବ ବ୍ୟାୟମ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଏ ।

(‘०) ମୁନକାର୍ଯ୍ୟ ମାଳ୍ ଏଲ୍‌ଓର୍କସ (Manual Works)— ଦାତାନାଙ୍କ ଏ ବିଷୟରେ ଉତ୍ତର ଦେଖିବା ପରିବାହା ଏବଂ ପୋଶାକ ପରିଚକ୍ରମ ପ୍ରକର୍ତ୍ତା ଉପରି ଥୋରାଗୁ ହୁଏ ଏକ ସେ ସୁନ୍ଦର ଯୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଚର୍ଚାପେ ଉଚିତକୁ ହୁଏ ତାହା ମଧ୍ୟ ଶିଖି ଦୟାଏ ।

ସ୍ଵଦେଶୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିହ୍ନରୁ ବୋଥ ହେଉଅଛି, ଯେ

ଅମୂଳନବର ମୋହନପ୍ରା ପ୍ରାୟ କରୁ ହୋଇ ଏହି ।
ଅମୂଳନକୁ ମଧ୍ୟରୁ ବେତେକ ଶଯା ଜ୍ୟୋତିର୍ଗତି କର୍ମ-
ଷେଷରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ କର୍ମବାଚର ଯେ ପରିଚୟ
ଦେଉଥିଲା, ବେତେକ ନିତ୍ୟବଜ୍ଞ ହେଲେହେଁ ଶଯାନ-
ଶାୟିତ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଘରୁ ଅଛିନ୍ତି କଣ କରିବେ !” ଏକ
ବେତେକ ବର୍ତ୍ତମାନ ଧୂଜା ପ୍ରଗାଢ଼ ନିତ୍ୟରେ ଅଛିଥିବୁ ।
ଏହି ଶେଷୋକୁ ଗ୍ରେଣିର ବିଷ୍ଣୁମାନକୁ ଡାଢ଼ ଡାଠାର-
ବାକୁ ହେବ ଏବ କାର୍ଯ୍ୟପଥ ଦେଖାର ଦେବାକୁ ହେବ ।
ନିତ୍ୟବଜ୍ଞ ହୋଇଥିଲେହେଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ
ଶଯାନାୟୀ ସେମାନେ କର୍ମବାଚରନକୁ ଉଦ୍‌ବାହରେ
ଅନ୍ୟ ସରଣ କରିବେ ।

ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଦେଶରେ ବହୁନାନ ପ୍ରଚଳିତ ଶିଳ୍ପଶାଳା
ଏଥିଟି ଯେ ତାଙ୍କ ପଟେବର୍ତ୍ତନ ନ କଲେ ଅମ୍ବାନଙ୍କର
ଉଦ୍‌ଦିତ ଆଶା ଦୂରାଣ୍ଟ ମାତ୍ର । ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରମ୍ରାନ୍ତିକ
ଲାଗୁ ଅମେରିକାର ଶିକ୍ଷାପ୍ରକାଳୀ ସବୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏକ ରୂପ
ରୂପ ୨ ଦେଶର ଶିକ୍ଷାପ୍ରତିବନ୍ଧିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ।
କମ୍ବାର ବର୍ତ୍ତନକ ଶିଳ୍ପଶାଳା ଗଠନ କରିପୁଣ୍ୟକାରୀ
ଦ୍ୱାରେ କ୍ରମ୍ରାନ୍ତିକରାନ ଦ୍ୱାରା ବାଧ ନୁହାରେ ଦ୍ୱାରା-
କିମ୍ବାରେକ ପରିମାଣରେ ରୁହ ଶିକ୍ଷାପ୍ରକାଳୀ ପ୍ରଭୁନନ
ଶିଳ୍ପାଳୀ ।

49

ବସନ୍ତ

۶۰

ନୀଟିକ୍ରି ମଧୁର ବସନ୍ତାଳ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ କଗନ
ନ ପ୍ରବୃତ୍ତିଯାଏ ଅମୃତର ଧାର

ଏହି ସାଧୁମିଳି ଦେଖେ ଅନ୍ତର ମୂରତ
କା ଏହି ମୁଗ୍ଧ ଜୟନ୍ତିଶ୍ଵର ଘାଗ ।

ପ୍ରକାଶ ପ୍ରେମଗାନ୍ଧି ତାଳେ ତାଳେ ଗାଇ
ମୁଦ୍ରଣ ହେତେ ଉଗେ ଚଳେ ସମୀରଣ.

ମହ୍ୟ ଉତ୍ସବେ ଥୁବ ବି ମହା ଅଦେଶେ
ତତ୍ତ୍ଵରେ ମହାକାନ୍ତରେ ।

ପଶୁ ପଶ୍ଚିମ ଲଗା ସ୍ଵାଦର ଜଞ୍ଜମ
ସବେ ଅଜ ପ୍ରାଣେ ପୁଲଦତ,
ଉଦ୍‌ଧାର ଉପରେ ସବେ ଶିର ନିହି ସୁଗେ
ଶୁଣେ ତ ଅପ୍ରେ ସଙ୍ଗୀତ ।
ଅନୁକର ସେ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲି କୋଡ଼ିଲା
ବସି ସୁଗେ ଚୁଟଚାରୁ ତାଳେ,
ବୃଦ୍ଧ ବୃଦ୍ଧ ତାଳେ ମୋହି ବିଶୁଦ୍ଧନମନ
ତ ପାସୁଷ ଦଶୁବର୍ଣ୍ଣ ତାଳେ ।
ସେ ଉତ୍ସବ ସେବା କରି ଆମ ପରଞ୍ଜନ
ବୁଲି ନିଜ ଭୌରବ ମୂରତ,
ପାଲାବେ ସୁର୍ପାର୍ଣ୍ଣ ରେଣୁ ମାଗି ମାଗି
ପ୍ରାଣରେ କରଇ ଅଚରି,
ଶର୍ଷ ଶାର୍ଷ ଦରତରୁ ସେ ଉତ୍ସବ ପାର୍ଶ୍ଵ
ଦିଘୁମଣ ମାରିଥିଲ ବର,
ଏହିପର ନାନାଭାବେ
କବ ମଧ୍ୟପବେ ଅଜ କୁଣ୍ଡ ରୂପରେ ରହ
ସୁର୍ଯ୍ୟକୁ ହୋଇଛୁ ଉତ୍ସେଲ ।
ସେ ବିଜୁ ଅଚଳ ଜଳେ କୁଠ ବିଶୁଦ୍ଧଦଶ୍ଵ
ଉଠି ତାଜେ "ହେ ଭରତବାସୀ,
ଏ ମନୀଦୟବ ଦିନେ କଷ୍ଟ ଅଶ୍ରୁରୁ କୁଠ
କୋ ନୟନେ ଦୀପା ର ଉଦ୍‌ବାସୀ,
ନାହିଁ ତ ପରୁଣେ କୋର ଦୋନର୍ମାଁ ॥
ଏହି ଦିନେ ତୋହରି କୁଦମିନ୍ଦି
ପ୍ରଭୁର ବସେ ଦେଖି
ନ ହୁଏ ତ କୋ ମନ ମୁହଁରୁ ପ୍ରେରି
ଭରତର ବନ୍ଦିବେ
ପ୍ରଭୁର ପ୍ରମୋଦ କାନନ,
ଦେବେ ଦିପା ରୁହି ଥୁଣ୍ଡ ନରସିଂହ
ନ କୁଠ ଦେବ ନବନ ।

ନବନ ବସନ୍ତେ ଅଜ ନବନ ଯୋବନ୍ତେ
ଥରକଳୁ ଦଶଇ ଦୁଷ୍ଟୁଳ,
ତୋ ମୁଖ ଉପରେ ଦିପା ଦଶାଦ କାରମା
ତୋ ନୟନେ ଦଶାଦର ଜଳ ।”
“ସବେ କି ବସନ୍ତ ଅଜ” ହେ ଦିଦେଶୀ କୁର
ସବେ ବସେ ମନୟ ପବନ !
ସତେ କୁଞ୍ଜେ କୁଞ୍ଜେ ଦୃଷ୍ଟ— ପୁଞ୍ଜ ମୁକୁଳର
କୁଞ୍ଜଧୂଳ ତୋଷେ କି ଶୁଭବନ !
ସତେ ବିଶୁଦ୍ଧକେଁ ବିଶୁଦ୍ଧ ବସନ୍ତର ଦୂରେ
ଦୂର୍ପତ ମହିମା ପରମ,
ତେବେ ତରତେ ସବେ ମହା ମହୋତ୍ସବେ
ଶୈର୍କ କାର ଧର୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ ନ ଦେଇ ।”
ଏହି କି ଭରତ ଅଜ ସେ ମହା ଅହାକେ,
ପ୍ରତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣେ ଉଠିଅଛି ଜାଗି,
ବାନ୍ଧି ଅଛି ଦୂରେ ଅଗ୍ନି ଶ୍ରୀଯାତ୍ମ୍ୟବେଶେ
ପୁଣ୍ୟ ଜର୍ଦ୍ଦ ଦରଶକ କରି,
ଦାହି କୋଳିକାକଳୀ ଭରତର ବକ୍ଷେ
ଦୁହୁ ମନ ମନୟ ପକନ !
ବାହୁ ଅବା ପ୍ରବୁର ସେ ଗନ୍ଧ ମୁକୁତ
ସେହି ତଥ ତଥବମେ ହଳ ।
ଦୂର୍ଦ୍ଧିଗ ଅନନ୍ତର ଆମ ରମ୍ଭନ
ଲାଗେ ମହାମରୁକୁମି ଥର,
ହୁକୁମ ମୁମୂର୍ତ୍ତର ଆଜ ଅର୍ଦ୍ଧନାତ
ପ୍ରାଣ ଶୁର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ରବୁ କରି ।
ଦିନେ ଦିନେ ସବା ସ୍ଵାମ୍ଭୁ କାଗରଣେ
ଦେବେ ନାତେ ଲାଜାମୁରତ,
ଶତକର କହେ ଯେହେ “ଅନ୍ତ ଦେହ ଦେହି”
ଦି ଭରୁଣ ସେ ପ୍ରାଣବରଣ ।
ଦେହ ପେଣି ମଧ୍ୟ ଭରତ ପରମା
ଲେଖିଅଛି ଦ୍ୱାରା ବିଧାନ
ଏ ବସନ୍ତେ ଦୂରେ ଆଜ ଶ୍ରୀ ଶାରକା
ଦୟା ଦୟା ଦୁର ପ୍ରାଣ ମଳ ।

ମଲୟ ବନ୍ଧର ଯତି
ଜାଳିବାରୁ ଚିତା ଗରଇର
କୋଟିଳ ସବର ଯତି
ଏ ଶୁଣାନ ମଧେଣ
ଦୁଃଖ-ଦୁଃଖ ବରଇ ପ୍ରବଳ ।

ଦିଦେଶୀ ଥରଇ ଯଦି
ଏଥୁ ମଧୁବାନ
ଆହୁନାଦେ ଲାଗେ ତା ବିଲୟ
ସୁନର ମନୋଷ ଯାହା
ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡେ ପଢି
ଦନୁ ଦନୁ ଲଭୁଆଛୁ କ୍ଷୟ ।

ଦ୍ୱୟ ଯାହା ଅଞ୍ଜରରେ
ଦେଲ ଦ୍ୱୟ କର
ସେହି ସୁତି ଏବେ ଦଂଶେ ମନ,
ବହୁମାନ ଦୁଃଖଠାରୁ
ଗତ ଝୁଲି ତି
ଅଗ୍ରଥକ ବରଇ ବହନ । ଜାପ
ସଂସାରେ ସୁନର କରି ଗଢ଼ିଲ ଘରଟି
ସେହି ବର ହେଲ ଅର୍ଥାପା

ମଧୁମାତ ହେଲ ଶେଷେ
ଗରଳ ଅଧାର
ଜାଗ ହେଲ ତହୁଁ ନାନା ପାପ ।

ହୋଇଥାନ୍ତା ଯତି ଏହା
ସାହାର ମରୁ
ଟଙ୍କମୟ ବଜର ପ୍ରାନ୍ତର
ଅଜି ଏ ଅଞ୍ଜର ସୁତି
ନ ଆନ୍ତା ଏ ବକ୍ଷେ
ବଜି ହେଉ ନ ଥାନ୍ତା ଅନ୍ତର ।

ଜାଗ ବି ଦିଦେଶୀ ଘର
ଅଞ୍ଜର ଘରର
ସେ ଅଞ୍ଜର ଗୌରବ ସମ୍ମନ ।
ଧର୍ମ ଦର୍ଶ ଜୀବ ପ୍ରେମ— ଶୌର୍ଣ୍ଣମର୍ଯ୍ୟାର
ଏ ଘରର ମହା ଧୀଠାନ ।

ଶୁଣ'କୁ ବି ଘରର
ବର୍ଣ୍ଣିଯୁଗ ବଥା
ଯେବେ ଭଲ ସଂସାର ମମତା
ଶତ ଶତ ଯୋଗୀ ର୍ଷତି
ଜରୁଗନେ ବହୁ
ମାର୍ଗସିଲେ ମହାତର ବଥା ।

ଜାଗ ବି ସେ ଯୁଗକଥା
ତରକିଣା ଜୀବେ
ଯେବେ ନରେ ଦେବ ଅରତର
ଦେବ ଦେବନ୍ତର ମହା— ପଢ଼ିବ ବାଧନେ
ଦେଇଥିଲେ ସାର ବିଶ୍ୱ ଦରି ।

ଜାଗ ବ ସେ ଦନ ଯେବେ କୃଷ୍ଣ ଅବତରି
ଗାଗା ଧର୍ମ କରିଲେ ପ୍ରଭର
“କର୍ମର ସାଧନ ଧର୍ମ” ଏ ମହା କଚନ
ବାସିଗଲ ବିଜଳ ସଂସାର ।

ଜାଗ ବ ସେ ଦନ କଥା
ଯେବେ ରାତ୍ରିର ପଥ
ପିତା ପୁତ୍ର ବନ୍ଧୁତା ବଜେ
ବାହି କେଉଁ ଦେଶେ ବସି ବୋଖୁତ୍ୱମ ଜଳେ
ରଘୋବିନ୍ଦୁ ଗରେ ଗଲେ ମହି ।

‘ଅହିସା, ନିଶାଂ’ ରହୁ ସେ ଗରିବୁ ଲଭ
ପ୍ରେମେ ବାହି ଦେଲେ ବିଶ୍ୱନନ୍ଦ
ବେତେ ପାପୀ ତାପୀ ଅହା ଗଲେ ତହୁଁ ତାଙ୍କ
ସେ ମଧୂର ଧର୍ମ ଅସ୍ମାଦନେ ।

ଜାଗ ବ ରେଜିସ୍ଟ୍ରେ ଶିଳ୍ପ ତେଗ ମହାରୁ
ଅସ୍ତରୀ ଦଶ୍ମାସର ପାଇଁ ।

ଶତ ପାଶେ ହୋଇ ତା ଏଗା ମାନ୍ଦେନ୍ଦ୍ର
ଶିର ଦେଖେ ବୈଷ୍ଣଵ ଅନନ୍ଦ ସମଦ୍ଵୀଳ

ଶତ ସେ ଶିରରେ କିମ୍ବା ହେଲ ଶିରଧର୍ମ ରୁତ
ଶତ ଶିର ଶୌର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରାପଦ

ଶତ କ ସେ ଶୌର୍ଯ୍ୟ କେତେ ଜିଗିଷ୍ପ ପରାଶେ
ଶତ ଅଗାରଳ ଘୋର ଅବସାଦ ।

ଶତ ରଞ୍ଜିତ ବାରହର
ବିଷ୍ଣୁ ଅବରର ସୁନ୍ଦର ଅଞ୍ଜର
ଶତ ଦଶ୍ମ ଶତ ସମ୍ମନ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ବରଷୟ ମାନ୍ଦେନ୍ଦ୍ର

ଶତ ସବୁବେଳେ କରେ ସଂଯୋଜିତ ।

ଶତ ସବା ସରଷୟ ବରଦନ ସଲେ
ଶତ ପରିଷେଷେ କେଗଲ ସମାନ

ଶତ ସବୁ କିମ୍ବା ଦସାନ୍ତର ଉଚ୍ଚବିତ କହେ
ଶତ ସମୟ ନ ନୁହେ ତା ବାରଗ

ଶତ ଶତରେ ଥବା ତିର୍ତ୍ତର ଚିହ୍ନରେ
ଅବା ଦନ ଦତ୍ତ ବେଳରେ
ଅବା ରାତର ସତେୟ ହାଲକୁଠ ରୁକ୍ଷ
ରହିଥିଲେ ତେବାର ପଥରେ ।

ଏ ଶୁଣି ପ୍ରକାପର । ସଂଗ୍ରାମର ଭୂମି
ଶୁଣି ଶେରସିଂହର ବସନ୍ତ

ଏ ବନ୍ଦରେ ହିତଥିଲେ ଦିନେ ଶୁଭବାଳା
ଲୟା ବାର ଦୁର୍ଗାବଜ୍ର ସମ୍ମ ।

ଏସ ମୋହେ ହଳିପାଇ ତର୍କୀଶ ପ୍ରାଚୀଣ
ଗୁରୁର ମୁଖୀର୍ଥ ହଳ

କେ ବୋଲିବ ସହସରେ ଗୁଡ଼ ସେ ସାରଗ
ପାନ ପାନ ଅଳ୍ପତି ଦକ୍ଷଳ ।

ଯେତେ କ୍ଷାଣ ହେଉ ପଢ଼େ ସେ କରିଶୋଧିବ
ଧରମାରେ ଏବେ ପଚାଇବ

ଏତେ କାଳ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଧର୍ମଭାବ
ପରିଚି ଦିଲିଛ ଜୀବ । ”

ଅଞ୍ଚଳ ଶୁରୁ ହୁଏ କୁଳ କର୍ମ କରେ
ତଥା କି ହେ ପରମ ଧ୍ୟାନେ

ମୟୋର ଅଭିନାଶ ଏକ ଗୀତ ଦଶା ନ ହେଲୁଛି
କୀର୍ତ୍ତି କାହାରେ ?

ବନ୍ଦ ବନ୍ଦ ରକ୍ତ ଦେଇ

କରିଲୁ ହେ ଯାହାର ଗଠନ
ଦେଗ ଅଛ ସେହି ପୁରୁଁ ବି ଦୂଃଖସାଗରେ

ଭାଇ ଅଛି ହୋଇଛି ପତନ !
ଅତିର ସାରଗ ହେଉ ଯେ ଏକ ସାରଗ

ମାଗ ଦ୍ୱା ପାଦପଦେବର,
ଦୀନତା ଦାସକ ରତ୍ନ ଶର୍ମିଯାଉ ପଣେ

ହେଉ ପୁଣି ପଦିଷ ଶବ୍ଦର । *

କଠାସେନ ।

ମୁସଲମାନ ଉଚିତରେ ଲକ୍ଷଣ ଅଛି ଯେ ୧୦୩
ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦେ ବନ୍ଦୁଧୂର ଶିଳକ ସ୍ଥିତି ଧରିବା ଆଣ୍ଟା-
ଦେଖା ସେନାବ ସାହାଯ୍ୟରେ ନବକୀପ ଓ ବନ୍ଦୁଦେଶ
ଅଧିକାର ବର୍ତ୍ତନେ । ଅସମ୍ପରେ ଏବଂ ଅଭିଭିତ
ସବରେ ଏହି ପ୍ରକାର ଅନ୍ତରଜାଗ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ
ନଗର ବିଜ୍ଞ ସାନ୍ଧ ମୁସଲମାନ ସେମାପରକ ପରେ
ଅର୍ଦ୍ଧପରିଚାଳନକ ନୁହେ । ନବକୀପ ତୃପ୍ତିରେ ବନ୍ଦୁଧୂର
ଶିଳକ ପୁଷ୍ପପୋଷକ ସେନାବ ସାହାଯ୍ୟରେ ବନ୍ଦ ଅବ-
ଶିଖାଣ ପ୍ରାଣରେ କଷ ବର୍ତ୍ତନେ । ଏ ଶୈଥରେ
ଅବଶ୍ୟକ ପ୍ରାଣର କରବାକୁ ହେବ ଯେ କରବାକୁ ଲକ୍ଷଣ-
ଦ୍ୱାରୀ ହେବା ଯୋଗୁ ଅବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ
କୌଣସି ବନ୍ଦଗର ଶାସନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶିଥଳବସ୍ତାରେ
ପ୍ରାଣର ଫେରିଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ, କଠାସେଇ
୨ ଶୁଦ୍ଧ ଶୈଥରେ ସମବେଳ ୫୦୦୦୦ ମୁସଲମାନ ସେନା,
କେବଳ ୨୫୦ ତଣ ହନ୍ଦୁର୍ବେଳ ହୁଏ । କାହାର
ହେଉ ଯଥେଷ୍ଟ ଶାୟିତା ଓ ଅବଶ୍ୟକତାର ପରିଚୟ

କଟାବେଳ କଣ ୧୯ ଦେଇଠାରେ ଏ ବିଷୟ ଖୁଅଛି,
ଦୁଇମାନ, କାଉସନ, ଝାଲି^୧, ଡିମାର, ବେଳ, ରାଗେଟ
ପ୍ରଭତ ପ୍ରତିରଗଣ ଅନେକ ମନ୍ତ୍ରିଙ୍କ ଗଲନାବର ବିଜନ-
ବାମ ହୋଇଥାଏନ୍ତି । କାଲେଶ୍ଵର ପ୍ରହତର ଉତ୍ତାବୁଧା
କମ୍ପୁ ସାହେବ “ରିପ୍ଟାର” ଅନୁବାଦ ମୌଳିକ ଅବ-
ଦୂର ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରଭତ ବିଜନକଟ୍ଟମାନେ କଟାବେଳର
ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦୀ ଅବସାର ଦରି ନାହାନ୍ତି । ଏଥରି ବ
ବରଣୀମେଣ୍ଟ ପ୍ରବାଦିତ ବଜପେଶର ପାଚାକ ଉତ୍ତର
ତାରିକାରେ କଟାବେଳର ନାମୋଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ-
ନାହିଁ । ଅଥବା ଏହି କଟାବେଳ ଉଡ଼ିଶାର ମୋଟିଏତ୍ୟାଳ
ହୁଳ କାହିଁ ।

କଟାବେଳ, ବା କାଠାସିବ ବା ବୋାସିବ, ବର୍ତ୍ତମାନ
ନାମ ଘୟବଦିଆ ଦୂର୍ଘ ବା ଗତ, ବାଲେଶ୍ୱର ଉଲ୍‌
ଉତ୍ତର ପଥିମାଣ ସୁକୃତିରେଣୁ ୯୩୦,୭୨ ଅନୁମାନ ତଥା

ମାରିଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହିବୁର୍ଗ ସୂର୍ଯ୍ୟରେଣ୍ଟାର
ପାଠ ଓ ସୁରଷସ୍ତ୍ରା ରକ୍ଷା କରିବା ସବାଣେ ନିର୍ମିତ ହୋଇ-
ଥିଲା । ଦୂରର ପରିଶା ପ୍ରାଚୀର ଓ ମଧ୍ୟଦେଶରେ ଥିବା
ଛେତରକ ଅଞ୍ଚଳକା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ପତିଦୃଷ୍ଟି ହେବ ।
ପ୍ରାଚୀରର ମଧ୍ୟଭାଗ ସୁରକ୍ଷିତ ପରିବାରାବ ସୁରକ୍ଷିତ । ଆଜ୍ୟ-
ଦୂରରେ କଥାପରି ଦେବାକର ମନ୍ତ୍ର । ଏହି ଦେବାକର
ନାମ କୋଟି ବା ଦୂର୍ଗ ଅରଦୂରରେ ବାପଦେଶ୍ଵର ଏହି ରୂପ
ଦେଇଥାଏ । ପ୍ରାଚୀର ପ୍ରତ୍ୟମଧ୍ୟ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଶ୍ୟ ଏକ
ମାରିଲରୁ ଅୟକ ଦୀର୍ଘ । ସୁରବଂ କଲକତା ଫୋର୍ଟ
ଉଦ୍‌ଦ୍‌ରିଥମଠାରୁ ଚାହିବ । ସମୟବ୍ୟକ୍ତ ଦେବାକର ଲେଖନ
ଦର୍ଶନକାଳରେ ଅପ୍ତକାନ୍ଦର ପରିମାପ ୩୦୮୩ ପ୍ରାଚୀନ
ତତ୍ତ୍ଵ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସରନ କରିଥାଗି କି ତୁ । ଦୂର-
ପାଶ୍ୟରେ ସରବରିଯ ଗ୍ରାମ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଏହି ଦୁର୍ଗ ଚନ୍ଦ୍ରାଦଶ ଶତାବୀରେ ଉତ୍ତରାମ୍ବଳି
ରକା ଲଜ୍ଜାନୀ ନରବିଂଶ ଦେବକାନ୍ତାନ୍ତ ସ୍ଥାପିତ
ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । କଠାସେନ ବା ଶର୍ଣ୍ଣନୀଆ ଦୁର୍ଗ
ଉତ୍ତରାମ୍ବଳି ଉତ୍ତର ସାମାଗେ କବ ବଜ୍ରର ଦୟିଗରେ ଅବ-
ହିତ ହୋଇ ଥିବାକୁ କବି ଦୁର୍ଗକଷୟନ କରି କେହି ତୁମ୍ଭ
ନିଜେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାତ୍ର ନ ଥିଲେ ।

“ତବାକ୍ତିଜନପ୍ରତି” ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଲିଖିତ ଅଛି ଯେ
କଥାଧେନ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର ଏଲ୍ଲାକା ଓ ଯାଜଙ୍ଗଗର ସୀମାନେ
ଅବସ୍ଥାର [ଗୋଡ଼ର ଚାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵର] ହୁଅସାହେବ
କଟ୍ଟାଧେନର ଅବସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ଦରୁ ଥିବାକୁ ତାବାକର୍ତ୍ତା
ବନ୍ଦିତିନ୍ଧୀରେ ଯାଜନନ୍ଦ ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥାର ଏ
ଦୂର୍ଧ୍ଵ ସ୍ଥିରାର କବନ୍ଦକୁ ହକ୍କିତିକ ବାହାରାଥରେ
ଏଲ୍ଲାନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟ କହିଲୁ ଯାଜନନ୍ଦର ଢିପୁରରେ ଅବସ୍ଥାର
କୁ ଢିପୁର ରଚିଧାସ “ସକମ ଲାଗେ” ଯାଜନନ୍ଦର
କାନୋହୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାହିଁ । ଅପର ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଯାଜନନ୍ଦ
ଗରକୁ ମୁସଲମାନ ଲେଖିବାର “ଯତ୍ପୁଃ” କହିଲା
ଅଛନ୍ତି । ସମ୍ମେ ଜଣନ୍ତି ଯେ ଯାଜନ୍ଦର ଉତ୍ତରର ପ୍ରକଳ୍ପ
ବିବାହ ହୁଲ । ଧାର୍ଯ୍ୟ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଯେ ୧୯୮୦
ଆସି ଏବେ ଥୋରାଟିଗାଡ଼ାରୁ ୨୦ ମାଝଲ ଦୂରରେ
ହୁଏ ଯାଜନନ୍ଦରୁ ସନ୍ତାନ ମରେ ମନ ବର୍ଧନେ ।
୨୦୦୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ଦିନରେ ଯାଜନନ୍ଦର

ତେ. ରେ ଥିବା ଅସମ୍ବା କିନ୍ତୁ ଲୁକମାନ ବହମ୍ଭୁ
 “ଖୋଲାଇ ଗାଜି” “ପାଂଗି” ତାହାରେଲେ ଯାଇଛନ୍ତି
 ଗର ଯେ ଯାଇପର ଏ ବିଷୟରେ ସମେତ ନାହିଁ । ଫରେକ
 ଷଟଃ “ଯାଇଗର ଶୁଭାଳକ କାମାଗା” ଲେଖେଥିବ ଅନ୍ତରେ
 କରିଥିଲେ ମୁସଲମାନ ଇତିହାସରେ (ନାବାରାଜନାନ୍ଦିଙ୍ଗ
 ଗ୍ରହଣେ) ତାହା କର ନାମ “ବାବରାଷ” ବେଳି ଉଚ୍ଛଵେ
 ଅଛି । <ବି ବାବନ୍ଦୀର ଅବାୟ ବାମନାବ୍ୟ (ପାଂଗିନ
 ନାମକ ସୁକଳାର ଓରାଥ ଉପାଧି । ଗାଜି ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ
 ଦେବକ ସମୟରେ ବାମନାବ୍ୟ, ପଞ୍ଚାସକ, ସେନାପତି
 ପ୍ରଭୃତି ଉଥାୟର ସ୍ଥଳୀ ହୋଇଥିଲା । ସୁରବାଂ ଯାଇନ୍ଦ୍ର
 ଗର ଯେ ଉଚ୍ଛବ ଘଜାନା “ଯାଇଥୁବ” ଏଥିରେ ଲେଖି
 ମାତ୍ର ସମେତ ନାହିଁ ।

ତମାକ୍ଷରରୁମିଶିବ ପ୍ରଫଳକାର ନିନହାଇ ସିରଗୁଡ଼ କଥା-
ସେଣ ଯୁଦ୍ଧରେ ସ୍ଵର୍ଗ ଉପରୁତ ଥିଲେ । ସେହି ନହାନ-
ସୁଜର ଯୁଦ୍ଧ ଯୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣା ତମରେ ପକ୍ଷିତ ହେଲା ।
ଶିଖିତର ଟେଙ୍କ ମୋହନ୍ତି ଅନ୍ତର୍ମାନ୍ୟ ସମଦ୍ୱୟ ।

ରାଜ୍ୟ ପତ୍ର ପ୍ରକାଶନ କରିଛି । ଏହାର ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲୁଗାର ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଦିଲ୍ଲିର ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପାଇଁ ପରିଚାଳନା କରିଛି । ଏହାର ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲୁଗାର ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଦିଲ୍ଲିର ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପାଇଁ ପରିଚାଳନା କରିଛି । ଏହାର ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲୁଗାର ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଦିଲ୍ଲିର ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପାଇଁ ପରିଚାଳନା କରିଛି ।

ଅନ୍ଧାର କାର୍ଯ୍ୟକେ ପ୍ରଦୂହ ହେଲେ । ଏହି ସମସ୍ତରେ
 ୨୦୦ ମାତ୍ର ହଳୁ ପଦାଗିକ ଏବଂ ୫୦ଜଣ ହଳୁ ଆଶ୍ଵା-
 ଦେଖୁ ନିବକ୍ଷି ବେଳେନର ଅବସନ୍ନ ମୁ ପଥକ୍ଷାର ଚାଲ-
 ଅବେ ହଠାତ୍ ଅଭିଭିତ୍ ଘରରେ ମୁସଲମାନ ସେନବର
 ପଦ୍ମାବ୍ଲୁଗ ଅଛନ୍ତିର କଲେ । ଏହି ଅଛନ୍ତିରେ ବସର୍ଯ୍ୟତ୍
 ହୋଇ ପଠାଗ୍ ସେନିବ ଦ୍ୱ୍ୟାଦ୍ଵାରା ପଲାୟନପଥର ହେଲେ ।
 ବହୁ ସେନି ବୃତ୍ତାବୃତ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ଯେତି ଲୁଧିନାନ୍ତିରଙ୍କ
 ଜ୍ଞାନ ଚାନକର ହୁଏଗତ ହେଲା । ଡୁଗାଟୀ ଗର୍ବସେ-
 ନିବହ ଅନ୍ତିର୍ବ୍ୟରେ ନିଜର ବିଜ୍ଞାପା ଲକ୍ଷ୍ମେଷଜ୍ଞକୁ
 ପ୍ରତିବାରି ହେଲେ ।

୭୮, ଫିରା ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୪୪ ଖଣ୍ଡାବରେ ଯାତନଗର
ବୈନ୍ୟର ସେନାପତି ପଦରେବିତ ହୋଇ ବଜକାଳା
ସାମନ୍ୟରୁ ବଜର ବଜାଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀଜୀ (ଗୋପନଗର)
ଅଛମ ଲେ । ଅମ୍ବେ ଶାକ ୨୭ ବନ୍ଦିବେଳା ଏହି
ସୁନ୍ଦରେ ସାମନ୍ୟରୁ ତତ୍ତ୍ଵ ବଧାନରେ ବରସାପଦ୍ମ
ପଦ୍ମଚର ଅତି ଏକ ଗ୍ରୂପଥମ ସାମନ୍ୟରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଜୀ
୩୨, ପ୍ରଦ୍ୱାର ଦ୍ୱାରା ନାମାନି ବାବା) ଗଢ଼ିବା
ଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପତଳମଞ୍ଜଳି
ସେନାପତି ନାଗର ଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀଜୀ ରଖିଥିବାରେ,
ସାମନ୍ୟରୁ ତାହଙ୍କୁ ସିନ୍ଧୁର ନିହତ କରି ୧୯୪୫ ମୁଁ
ଅଧିକାର କରି ଭାବର ଲୁହନ ଅରମଦଳେ । କିମ୍ବା ଦ୍ୱାରା
ଲୁହନର ପ୍ରତିଶୋଧ ଦେବା ସାମନ୍ୟରୁ କରିଛି
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ବଜର ଶାସନକାର୍ତ୍ତ ତୁଳେଣ୍ଟିରେ
ହୋଇ ମୁଗର ସ୍ମୃତି ଅଳ୍ପଦିନ ନିର୍ମାସନରେ କରି
ରେନା ପ୍ରାର୍ଥନା ଲେଲେ । ବହୁବଳ ଦ୍ୱାରା ବୈନ୍ୟ
ଦେଶରେ ପ୍ରବେଶକାଳ ପରେ ସାମନ୍ୟରୁ ପ୍ରାଣୀନ
ସାନ୍ତ୍ରୀ ସିହିତ ମୁଦ୍ଦେବକ ପ୍ରତ୍ୟାଗନ୍ତ ରଖିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ସୁନ୍ଦରାଳ ଘଟାଯାଇଥିଲା କିମ୍ବା
ତଥ ନୃସିଂହଦେବ) ତେଣାଳ ବିଷ୍ଣୁକାନ୍ତେ ପ୍ରେରିତ ଶ୍ଵରୀତି
ଧଳେ । ଖାଲି ୩ ଓ ବନ୍ଧୁର ଥାହେବନ ମନୀଙ୍କ ଏହି
ଘଟା ଖାଲି ୧୯୦୬—୧୯୦୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘଟିଥିଲା । ମନୀଙ୍କ ଦେବି
ଧଳେ । କାରି ମନୀଙ୍କରେ ଦେବତାଙ୍କ କିମ୍ବା ଯେ
ନେବେବିଦେବ ୧୯୦୮ ଖାଲି ୧୯୦୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ସକ୍ତର କରିଥିଲେ । ବଜାଦେଶର ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଶ୍ରୀ ଏହି
କଠାସେନ ପୁରୁଷେ ଘରକାମାଗା ଦେଲାପତି ଧିବାରୁ
ଏବ ଏହି ପୁନିମାନଳକରେ ମୃଦୁ ସଙ୍ଗ ଉପହିତ କି ଧିବାରୁ
ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିର ଲେଖନକମାନେ ଉଚ୍ଚ ପୁରୁଷ ଦେବରା
ଲେଖନକାର ଅବଶ୍ୟକତା ଦେଖି ନାହାନ୍ତି [ଲେଖନକମା-
ନଳର ଦୁଷ୍ଟି ବିତି !] ନଗପିଂହ ଦେବକର ରଜତ
କାଳରେ କୋଣାରକର ବିଷ୍ଣୁର ସୁର୍ଯ୍ୟମନର କିର୍ତ୍ତନ-
ହୋଇଥିଲା । ଏହି ମନ୍ଦିରର ନାହାନ୍ତି ମୁଣ୍ଡାରେ
ଅବୁଲ ପାତଳ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ଯେ ନିଗାନ୍ତ ଅଷ୍ଟାୟୀ
ମଝ ଏହା ଦେଖି ମୁହଁ ହେବ ଏହି ପ୍ରଣାଂଶ୍ଵ ନ କରି ଦୟା
ପାରିବ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗ ନଗପିଂହ ଦେବକର ଶାଶ୍ଵତିକ
ବଳ, ଶାଶ୍ଵତ ଓ ଦୁଷ୍ଟ ଅମାନୁଷିକ ସବୁରୁ ଲୋକେ
ଏହାକାରେ ଲାଗୁଲ ଥିବାର ଦଶାୟ କରୁଥିଲେ ।
ଶୁଦ୍ଧ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟବାବେ ସୁନନ୍ଦାର ନଗପିଂହ
ପ୍ରକଳ୍ପ ମହିଳା ବନ୍ଦର ପଠାଣସୁତାକର ପୁରୁଷ ଅରମ୍ଭ
ହେଲେ । ଶକକାମାଗା ସାମନ୍ଦରୟ ବନେଷ ପରାମିତିଷ୍ଠତ
ମୁସରିତାନମାନକ ସହିତ ପୁରୁଷରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲେ ।
ପଥମ ଦୂର ଗୋଟି ସୁନ୍ଦରେ ସାମନ୍ଦରୟ ପରକିଳ
ଦେଖିବା କୁଟୁମ୍ବ ପରକିଲୁଗେ ସନ୍ତ ସାହସ କି ହେଲା
ପ୍ରକଳ ପରକମ ସହକାରେ ପୁରୁଷରମ୍ଭ କଲେ । ବିଷ୍ଣୁ
ପୁରୁଷରେ ମାଲିକ ଉଜ୍ଜବେଶ ତୃପ୍ତିଲକ୍ଷ୍ମୀ । ସମ୍ମାନିକୁଷେ
ପରକିଳ ହୋଇ ତେଣା ପରାତ୍ୟାଗ କଲେ । ଭାଦ୍ରାକର
ଗୋଟିଏ ଶୈତାନ ହସ୍ତୀ ଏବି “ ନାହାନ୍ତ ଲୁଗନପ୍ରଦବ ଦିଦ୍ଧ
ମାନକର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲା । *

* ୧୯ ପ୍ରକଟିକ୍ ଶାଖା କାନ୍ତି ମାମାଣ୍ୟ ପ୍ରାଚିତ ହେଲେ ୧, ୯୯-ଜାନ୍ମ ଦିନୀରେ ହେଲାଏ ୨୦୨୫ ମାର୍ଚ୍ଚିତାରେ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଥିଲା । ଅଛେ ବାହୁ ମହିଳା ଜଗରେ ଅନୁଭାବ ଦିଇ ଏ ଶାଖା ପାଠମାର୍ଗ ଉପରେ ଉପରେ ଦେଇବାରୁ । ମାମାଣ୍ୟ କାନ୍ତି ଅଛୁ କିମ୍ବା ମୁହଁରଙ୍କରେ ରୂପିତ କରିବାରେ ଦେଇବାରୁ । କାନ୍ତିର ବାର୍ଷିକତାର କିମ୍ବା ବର୍ଷାରେ ପରିମାଣିତ କରିବାରୁ ଏହାର ସମ୍ଭାବନା ହେଲାଏ । ପାଠମାର୍ଗ ଅନ୍ତରକାଳରେ ଶୈଖିକ ପିଲାଇ କୁଣ୍ଡଳ ସାହିତ ବରତା କରିବା ଏମୁକ୍ତରେ ଏହାକିମ ମୋହନ ଶାହିର ପଦିକ୍ଷେ ଅଛି । ମହିଳାର ବରତାର ରାର୍ଷିତାରେ ଏହା ପରିଦ୍ରାଵିତ ହେଲାଏ । ଏହାର କାନ୍ତି ମାମାଣ୍ୟ କାନ୍ତିର ପାଠମାର୍ଗ କରାଯାଇଲା ।

ଉକ୍ତିକ ଜନମାଙ୍ଗର ଶକ୍ତି ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ।

مکالمہ

ଅସ ମା ଅସ ମା ଅସ ମାଗେ ଉମା
 ଅସ ମା ଉହୁଳ ଗେହେ
 ଦୁଃଖିମୋ ସନ୍ଧାନ ପୁଦ୍ଧ ଅସନ
 ସଜାତ ରଖିଛ ସ୍ମେହେ ।
 ନାହିଁ ଅନ୍ତିମି
 କିର୍ମଳ ନ ନୂନିଲ
 ଆହୁରଳ ଥାରେ ଶାନ୍ତି ବାରେ ବାରେ
 ଖୋରବ ପଦକମଳ । ୯୩
 ନବ ବ୍ରଦୁଳ
 ପୁନାଳ ଅପରାହ୍ନା
 ଅମଣ୍ଡିପଲ
 ରକ୍ଷମ ସୁନ୍ଦର
 ଚାଟି ଅର ସୁବାସତା ।
 କେତଙ୍ଗ ସମନ
 କର୍ଣ୍ଣର—ସୁଧା ଧବଳ
 ତୋର ଦିଅ ଦିନ
 ତୋରେ ଦେଇ ମାତ୍ର
 ପୁତ୍ରବ ପଦପୁନାଳ । ୯୪
 ଅସ ମା ଅସ ମା ଅସ ମା ଗୋ ରମା
 ଅସ ମା ଗୁସ୍ତ ବହଳ
 ଦେଖି ଯାଆ ଥରେ
 ମୋହର ବୁମରେ
 ଦନ ବଞ୍ଚନ୍ତି କେସନ ।
 ନାହିଁ ମୁଖେ ହାସ
 ନାହିଁ ପୁରୁଷ ଗରବକ
 ଅହ ଚନ୍ଦ୍ର ଶାଶ
 ତିର୍ଯ୍ୟକ ବର ବରବ ।
 ମୋହର ନନନ
 ଯେ କାଳେ ସଲେ ମୋ କୋଳେ
 ଡହୁଳ ରବନ
 ଅମର ସଦମ
 ପରମ୍ୟ ଥିଲ ବୁତନେ ।
 ଫର୍ମ ପଦୋରବା
 ଅମର ଦୁଷ୍ଟି

ସୁରବିହେନିଶା	କହେଲବୁ ତଳ
ଉଛଳ ମହା-ମଣିନା ।	
ମହାନଦୀ ଜଳ	ଧରିଣ ମେଳ
ଉଛଳ ପରତଶରି	
ଧାର୍ଯ୍ୟଧର ରଙ୍ଗେ	ଉତ୍ତାଳ ରଙ୍ଗେ
ସିନ୍ଧୁ ସଞ୍ଜମ ମନୀଷ ।	
କ୍ରାନ୍ତିଶୀ ବିରୂପା ।	ତାରବା ସ୍ଵରୂପା
ପୂର୍ବୋତ୍ତା ବୈତରଣୀ	
ଦୃଷ୍ଟି ଫେନ ରେଖା	ପୃଷ୍ଠି ପୃଷ୍ଠ ରେଖା
ଅଭ ଯେତେ ଉଚ୍ଚନ୍ତିଶୀ	
ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ, ଯଶୋଦା	ଶାନ୍ତିକାରୀ
ପଡ଼ିଲେ ନୟନପଥେ	
କନନି ପ୍ରବଳ	ଶୋକ ହଳାହଳ
ତୁଦୟୁମ୍ନଳବୁ ମଛେ ।	
ନାହିଁ ଘନ ବିହି	ସବଳ ସର୍ବତ୍ରି
ବହିକୁ ଦେଖି ଅନନ୍ତ ସମ୍ରାଟ	
ଭାଇ ବାହି ହାତି	ହୋଇଅଞ୍ଚିତ୍ରା
ଅନ୍ୟକଷେତ୍ରକୁ କର୍ମ ଅଦ୍ଵାତ ।	
ଦ୍ଵିତୀୟ ମା ଅସ ମା	ପ୍ରେମା ଗୋଭିମା
ଅସ ବାରେ ବୃଧା ବହି	
ପଥ ରୁକେ ଶକ୍ତି	ତୁଦୟୁମ୍ନର ରକ୍ତ
ମାନସ କଢ଼ିବୁ ଦହି ।	
ଅସ ମା ଅସ ମା	ଅସ ମା ଗୋ ଭମା
ବାରେ ଅସି ଦୟା କର	
କଳ କଳାପୃଷ୍ଠି	ଦର ମାତ୍ର ତୁମ୍ଭୁ
ସେବ-ଶୋବ କାପ ଦର ।	
ତୁମ୍ଭ ନମସ୍ତେ	ରୁଘ୍ୟାଧିନମସ୍ତେ
ତୁମ୍ଭ ମନ୍ଦିର ପାଦାଦଳ ମହାମାୟୀ	
ତୁମ୍ଭ ଶକ୍ତିତୋର ।	ତୁଦୟୁମ୍ନର ମୋର
ପ୍ରସବ ଶକ୍ତିତାପ୍ତୀ ।	

ମୁଦ୍ରଣ

୨୪ ପତ୍ର

ପାଲଗୁନ ଓ ଚେତ୍ତି, ୧୯୧୫ ।

୧୩ ଓ ୧୪ ସଂଖ୍ୟା ।

ଦିଆଇ ମୋହନ ଆଶ୍ରମ ।

କାହିଁ ଲୁଚିଥକ ଗୋପନୀ

ଆସି ଉଗାଗନା ?

୧୧. ମନ୍ଦିରରେ ଆହୁ ଏକ ଗୁରୁ

ପାଦପଦ୍ମରେ ଅନ୍ତରେ ନାମନା ।

ଅର୍ଥାତ୍ ମୋହନ ରୂପେ —

ନାମ କବି-ବିଦ୍ୟୁତ୍ ।

ଏକାଡେମୀ ସ୍ଥଳ ପର୍ଷଣେ

ଅଜି ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ।

ପିଲ-ଦଶ ବୁଲ ବଚନ

ଚୋଇ ଗଲାର ଗତ

କାଳ-ପାଶବାଗ-ଅନନ୍ତ

ପ୍ରେରେ ଚୋଇ ଧରଇ

ଅମର କାରଣ ହିସର

କାଳ ବେଗରୁ ମହିନେ

ରୋହି ଅଛୁ ଯାନ୍ତା ମୁମନେ

ଭାଗ ଦିନାଶ କାହିଁ

ଜଳକଳ ଦିନ୍ୟ ବାଲକେ

ବଦିବା ଅନ୍ତରେ ନାନାକ ଫେରି

ବଢାଇ ଅଛନ୍ତି ନାବରେ

ଶୁଣୁ ଯଣ ରୂପରି ।

ଯେତେ ଉପଦାର ସାଧୁ

ଏହି ପାଠ ବେନା !

ଧବିଜତ ତେତେ କରୁଛି

ତବ ପଦି କାମ ।

ଏହା କାଗା ଘନ ତମିରେ

ଜୟ ଅଲେଙ୍କ ସମ

ପ୍ରତ୍ୟାପନ୍ୟ ରବେ ତୋଭନ

ଏକ ସଥୁ କରମ ।

ଦୁଃଖ କଳକିର ସଂସାରେ

ବଦା ସମ ଅନ୍ତେଷ୍ଟି

ପ୍ରବତ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ

ରୂପ ସମ ମନୀଷୀ ।

ଉଜ୍ଜଳ ପରତ ତୁଦୟେ

ଦୂରେ ତବ ଜନମ

ମହୁରେ ବୁଝୁମ ସମାନ

ତୁମ୍ଭକ ଯତନ ।

ରେବ-ରୀମ-ମତ୍ତୁ-କାନ୍ଦାରେ

ପଦ-ତନ୍ତ୍ର ରୂପରି

ଅନୁସରି ଅନେବ ଚଳିବେ

ସାଥୁ ଉଦୟେଶ୍ୟ ଧରି ।

ଏକାଡେମୀ ସଦା ଯୋଷିବ

ତବ ମଧ୍ୟରୁ ନାମ

ଯେନେ କାଳ ସବ ଲାଗନେ

ଶ୍ଵେତ ହୀପ-ଶାସନ ।

ଅଜି ଲୋତୁଅଛୁ ଉଜ୍ଜଳ

ରୂପ ସମାନ ତନ

ଦେଖା ଦିଅ କରୁ ପ୍ରାର୍ଥନା

ଥରେ ଲାଗୁ ତନମ ।

ੴ ਪ

ବ୍ୟାକିରଣ ଦିଁଁକ ଅନୁମାନେ ‘ଗୋପ’ ଫଂକ୍ ହିପର
ପ୍ରତି ହୋଇଥାଏଇ, ଯଥ,— ଗୋପେଷିତିତ୍ତ=ଗୋପ ।
ଗାନ୍ଧି ଚାପୁତେ ଉଚି ଗୋପ । (ଜବକେ ଏହି ପ୍ରତି ପ୍ରକାଶନାର୍ଥ ଯତ୍ତ ଉଚି ନେବଳ । ଏହା ଅବାଧ ସ୍ଵରାର୍ଥ
ଅଛେ ।) ଭାଙ୍ଗେଖଣ ଦୂର ପ୍ରକାଶ ମାଧ୍ୟମାନ୍ୟରେ ଗୋ
ପ୍ରକାଶ ପ୍ରକାଶ ଅର୍ଥ ଗୋପନୀୟର ସାମଗ୍ରୀ ।
ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋପନୀୟ ଯେଉଁଠାକୁରେ ବାସ କରୁଥିଲା ରକ୍ଷା ପାଇ
ଆଏନ୍ତି ଏ ବିନ୍ଦୁପଦ ବିନନ୍ଦେ ଯେହି ଡାନରେ ଗୋ
ପ୍ରକାଶକୁ ରଖାଯାଏ । ଯୁଗର ପ୍ରତିଶାନ ଗୋପନୀୟ, ଖୁଅତ,
ଅର୍ଥ ଉଚିତର ଗୋପନୀୟରେ ।

ଶୁଦ୍ଧ କାଳରେ ଗ୍ରାନଟିବସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହବାଗା ଅର୍ଥୀ ଜାତିର
ଯୁଧପାଳନ ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିବାନ୍ ମୁଖ । ନଷ୍ଟିକାର୍ଯ୍ୟ ସାଥି-

କରାନେ ଲାଦୁ ପ୍ରକଳନ ହିଁଲେ ବା କୁଣ୍ଡ କାର୍ଯ୍ୟରେ
କିମୁକୁ ଜୋଖା ଶିମଦେ ଛାଇ ମୋର ଥାଏ ନ ସଲେ ।
ପ୍ରସ୍ତରଗ ଚାହିଁ ଓ କିମୁକୁରେ ଦୁଇବା ସକାରେ
ବେଦୋକୁ କେବେ ଗୁଡ଼ିଏ ସ୍କରନ୍ଦର ପ୍ରାଣୀ ଥିବାର
ସେଥିଯାଏ । ଉଦ୍‌ବେଦ ଅଞ୍ଚମ ମରାଳକୁ କେବେତ ଗୋଟିଏ
ପୂର୍ବରେ ଗୋଧନ ବିସ୍ତୃତ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଅଛି । ପ୍ରଥମ ଅଳ୍ପ-
ଧର୍ମରେ ନିବାରଣ ଆର୍ଯ୍ୟ ସିନ୍ଧୁ ଓ ସବୁଜାଳାଙ୍ଗେ କେବେତା
ଗୁଡ଼ିଏ ମୁହଁ ପଢ଼ିବମାଳ ଫାପଜ କାହିଁ ବାବ କହୁଥିବାର
ଜଣାଯା । ତିତ୍ରିକାଳେ ସନନ୍ଦ ତ ବିଦ୍ୟି କିମୁକୁ ଅଳ୍ପଧ୍ୟ-
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ହିସ୍ପ କହି ଏବ ଅଳ୍ପଧ୍ୟ ତାଙ୍କିବାର ଅଧ୍ୟ୍ୟ-
ସତ ମେହି ଥିଲ । କୌଣସି ହାନରେ ଘଜି ଫାପିବା
ହୋଇ ଦାନ୍ତି । ଅଗନିନାଳ ସ୍ଵର୍ଗରେ ମନ୍ଦରେ
କିମୁକୁ ବିଶ୍ଵାସ ଓ ପ୍ରସବାନ୍ତରେ ଥିଲେ । ପୂର୍ବାକୁ
ରୂପ ପଣ୍ଡ ସମ୍ବରେ ଦାବ ମୁହଁ ପଢ଼ିବାର ସନ୍ଧାନ
ଦେଖେ ଦିଲି କାହିଁ କିମୁକୁ ରହିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ମର୍ମି
ମାତ୍ର ବୋଧନ ଥିଲ । କିମୁକୁ କିମୁକୁ କିମୁକୁ
ଅଳ୍ପଧ୍ୟରେ ଗୋଧନ ଦୋଷ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଳ୍ପଧ୍ୟ
କିମୁକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟର କାମକାଳ କାହିଁକିମୁକୁ ରହିଥିଲ ।
କିମୁକୁ ଘଜାଇ ଅଳ୍ପଧ୍ୟ ରହି ହାନ ଯେପରି
କାମକାଳ କିମୁକୁ ହିଁ, ଅଳ୍ପଧ୍ୟରେ ସେହିଯର
କିମୁକୁ ରହିଥିଲ ଅର୍ଥାତ୍ ଫାନ ଗୋଧ ନାହିଁରେ ଅଳ୍ପ-
ଧର୍ମ କାହିଁକିମୁକୁ ରହିଲ । ଦେଖିବି ଅଳ୍ପଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମସ୍ତ
ମେହି । ଅଗନି, ଧାର୍ଯ୍ୟର ଗୋଧ କାମ ବୋଲି
ଥିଲ । ତମ୍ଭେ ଦେଇଥିଲେ । ଗୋଧ ଶର୍କି ତହାକେ
ପରିମର୍ମି କିମୁକୁ ସ୍ଵର୍ଗ ବ୍ୟକ୍ତିକିମୁକୁ ହେଅଇଲ । ବର୍ଦ୍ଧମାନ
ଆର୍ଯ୍ୟ ଏ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଣ ଶାଖା ପ୍ରାଣାଶା । ଏହି ଅଧ୍ୟକ୍ଷଣକାରୀ
ଦିଲାହ ମନ୍ଦିର ଦେଖି କରିବେଶର ସର୍ବତ୍ର ପରିମର୍ମି
ଦୋଷ କାହିଁକିମୁକୁ କାହିଁ କାହିଁ ସମ୍ମର୍ମିତ୍ୱକୁ ପ୍ରାଣ
କଳାପ କାହିଁକାହିଁ ସମ୍ମର୍ମିତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କାହିଁକାହିଁ ବୋଲି
ଅମ୍ବ ପରିମର୍ମି ଦେବ ଥାଅନ୍ତି । ଅମ୍ବମାନେ ଶାହୁଦରେ
ଦ୍ଵିତୀୟ ଏହି କଣ ଗୋଧ ପଢ଼ି ନାମକାଳିକ ସବାର
ଦେଖିବା ପାଇଁ । ଆମ୍ବ—

“ଶାନ୍ତିକିଣ କାଶ୍ୟପ କେବୁ ବାହୁଦୀର୍ଘ ସାରଷ୍ଟିକସ୍ତୁଥା ।
ଭରତୀଜୋ ଗୋବିମନ୍ତ ଯେତାଳାକ ସ୍ଵାଧୀପତଃ ।
କଲିଷ ଖାଗ୍ନିକବଶୀଲ୍ୟ ଭୂଷାନ୍ତ୍ରେୟ ଦରିଷ୍ଟକୋ ।
ଦଶମିତଃ ଭୂତିକର୍ତ୍ତ କୌତ୍ତିକର୍ତ୍ତ ଲଥାପରଃ ।
ଦେବକୌତ୍ତ ମୋଦିଗଲେଦୋ ଅଳମଧାନଃ ପଶଶରଃ ।
ପ୍ରେୟାନୁ ସ୍ଵାତିର ବାସଙ୍କ ମେହତକସ୍ତୁଥା ।

ଦେବୟାତ୍ମ ପଦ୍ମନାଭ ହୈବ ଜନମଗୁ ସ୍ରାଵିପରଃ ।
ଚର୍ବିର୍ବଳାତି ଦେବିଗୋଟା କଥାତା ପୂର୍ବ ପତ୍ରିକେ
ମାନ୍ଦରଥମ୍ଭ ଶାଖରେ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଚର୍ବିର୍ବଳ ଗୋଟି-
ପରି ରାମ ଲଙ୍ଘଣ ଅବା । ଯିବ୍ବାହ ମହି ।

“ କମଦ୍ରି ରତ୍ନଦାତେ ଦଶମିଷତ୍ତ ଗୋଟିମ
ଦଶି କୁଳାଚୀପାଗପୁରୀ ମୁନ୍ଦେହୀ ଗୋଟିକାରିଣୀ
ଏତୋତ୍ତା ଯାନ୍ତୁ ଧରିବାନି ତାନି ଗୋଟି ମନ୍ଦିରରେ
ଘୋରାଳୁମ୍ଭେକ ମୌଦ୍ରଣଲେଖ ପରାଶାର ଦୃଷ୍ଟିତି

କୀଟନୋବି କୋଗିରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନାବେଳୁ କ ନୁକ୍ତା
ପରିମାଣରେ ଅଭି ଏବଂ ଗୁଡ଼ଲେୟ ଗର୍ଜ ସ୍ଵର୍ଗକାଳ ।
୧୦ ପ୍ରବୃତ୍ତିଚିନ୍ତାଗତ ଆମାଦାର କଷ୍ଟପ୍ରତିକାଳ ।
ଅର୍ଥରେହିରାଣ୍ଟି ବୃକ୍ଷାଶାଖ ହାତୁ କରିଥିଲୁ ଏବଂ ଗର୍ଜ
ସାରିଖ୍ୟାଲିଙ୍ଗମାତ୍ର ବୈମୁଦ୍ର ପଦବୀ ସାରକେଷ୍ଟାଠାରେ
ଶକ୍ତି କାହାରୁମ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିମ କୋମି କରାଯାଇବୁ
ଶବ୍ଦକାଳ ସେବକ ମୁକଧ୍ୟ ଗେବ କାରିଦ୍ଵାରା
ଏତୋ ସନ୍ଧଯତନ୍ତ୍ରାବ ହାଜି କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିରରେ

(ସବୁ ଦିଇ ରଙ୍ଗରୁ ଗୋଟା ।)

ଭଗବାନ୍ତରୁଷି—ଭଗବଦଦିଲାଥ ପଣୀ ।
କାରଣଗ୍ରହ = କରୁଛି ।
କୁମୁଦୀ— କମୁଦୀଶା ।
କୃପାନ୍ତର୍ମୁଖ— କୃପାନ୍ତର୍ମୁଖ ।
ନାଗରାଜ— ନାଗରାଜ ଉତ୍ସାହ ।
ଆମେ ଅଞ୍ଜଳିକେ ନାମରଦଳା ପଣୀ, ନାଗରାଜ
ଓ କାନ୍ତି ପ୍ରକୃତିକୁ ଗୋବିଧି ରୂପେ ନନ୍ଦାର ବର୍ତ୍ତ-
ମାତା ଚନ୍ଦ୍ରକ ଦେଖିଅଛୁ । ନେମାଳ ଏହା ମଞ୍ଚ ଦେଖି
ଅଟୁ କୋଣାର୍ଥ ନାତଳା ନାହିଁ ଏକ କାନ୍ଦୁର ପରିଭାବ
ଫମେ ମାଂସ ରୂପ ପୂର୍ବ ଜୟନ କହିଲୁ । ବୈନ ଗୁରୁଙ
ଦୁଇ ରୂପେ ଏକମାନ କରିଦେଲେ ମନ୍ତ୍ରକ୍ଷେତ୍ରମୁହଁମାତ୍ର
ଦିବ ବିବରନ୍ତରେ ଅପରି ଜ୍ଞାନୀ, ମାତ୍ର ମୁକ୍ତମାଂସ ଯେହି
ପରମାନନ୍ଦବାଗତେ ନିଷିଦ୍ଧ, କାରଣ ମୁହଁମେହ ପ୍ରାପ୍ତର
ନିର୍ମିତିର ଗୋପ ଅନ୍ତି ! ରତ ।

ପ୍ରାଚୀବିହାରୀ

ଦୟାଜୀବୀ ହୁଅ—ଲେଖେ କିମ୍ବା କିଳୁଣ୍ଠର
ମାଟ୍ଟ ନୋ ଅଛିବୀ ସମ୍ବନ୍ଧରୀ ନିର୍ମାନ ।
କବି ଲବନର ପାର କମ୍ବା ଯତ୍ତା—
ପଥ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର କି ଏହା ଲେଖେ ଯାଏ ଗାଁହୁ କବା ।
କମ୍ବା ପ୍ରକାଶେ କଞ୍ଚା ଅକ୍ଷର ସଙ୍କୁଳ
ଯାଏ ଜୀବନରେ ଘରେ ଯାଇଲା ବଢ଼ିଲା ।
ଲେଖନ ପ୍ରିୟ ଧରେଇ ଲେଖେ ପ୍ରିୟ ପ୍ରିୟ
ଦୟା ଜୀବନର ପାନ୍ଦିତୀ ହୁଏ ସମ୍ମା ।
ମହି ପର ସଂଗ ଯୁଦ୍ଧ ଦର୍ଶକ ଯାଇଥି
ଦେଖିବା ଅଭିଭୂତ ପାପ ତାହାମିରାଜନା ।
ତେଣା କିମ୍ବା ଯାଏ ଯାଏ ଯାଏ,
ଏ ପ୍ରକାଶ ପାଦର ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ପାଦର ।
ଏ ବିଜ୍ଞାତ ଦେଖା ଏହା ଏହା ଏହା—
ଏ କି କି କି କି କି କି କି କି

ଅବସ୍ଥାର ହତିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସାମାଜିକ ଶୁଭଗୁଣକ
ପଥୋଗ୍ରାଫି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଲାଗି କିମ୍ବା ଏକାବେଳେରେ ଏଥିରେ
ହୋଇ ପଡ଼େ ଯେ ସେ ସମସ୍ତର ଏକାବେଳେରେ ଶାନ୍ତିକ
କରିବା କରିବାର ଦ୍ୱାରା କାରଣ ମାନବ ସ୍ଵର୍ଗଟି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ
ହୁବର ପରିବର୍ତ୍ତନର ଏକାନ୍ତ ବିଷୟ ହେବାରୀ । ଯଦି କୌଣସି
ସାମାଜିକରେ ଏକ ସମସ୍ତ ବର୍ଷ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ
ହୋଇ ସେହି ସମସ୍ତରେ ହେବାର ଦୂରସ୍ଥୀକୃତ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଶୁଭକ ଏକାବେଳେରେ କରିବାକୁ ଧରିବାକୁ ଧରିବାକୁ
ଏତେ ଅଧିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଅବସଥକ ନେବା
ଯେ ଦୈନିକ ଜୀବନର ଏତେ ଚଳନ (mode of life)
ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ପଢ଼ିବାର ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତନଙ୍କ ନ
ହୋଇ ବେଳେ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା ମୋର କିମ୍ବା ମୋର କିମ୍ବା
ଗୁଣକ ସହିତ ବର୍ଷବାରୀ ଚର୍ଚାରେ ହିମ୍ବେ
ତାମାର ମନେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବାରୁ ବାଲି
ଅନୁରୂପ ହେବ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସୁଦେହରେ
ସମାଜର ଅଧିକା ଏହିପରିପ୍ରକାର ମୋରାଥାର । ସମାଜ ପରି-
ମଳକମାନଙ୍କର ବହୁକାଳ ବସାପୀ ଆଦେସ୍ମାନୀୟ ବାନନ୍ଦ
ସମାଜ ଅବଶ୍ରମାପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାରୁ, ଆୟତି
କୁ ଶକ୍ତି ଲାଗି ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ବହୁକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧର ଆବଶ୍ୟକ
ମୋର କିମ୍ବା । ଅବରେ ଏ ସମସ୍ତର ମୂଳ୍ୟ ଏକାବେଳେରେ
ନରବାବୁ ମନେ ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା ମୋର ପଢ଼ନ । କିମ୍ବା
କୁବି ଶେଷମୁଖ କୁର୍ବା, କାଶ କିମ୍ବା ପ୍ରତିକାର
(Renunciation) ଏବଂ ଧୂମା । ଧୂମା ଶକ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ
ବର୍ଷବାରୀ ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧର କିମ୍ବା ବାନନ୍ଦ ଏହିଅଧିକ
ମାତ୍ରା ଏକ ଦିନ କେବଳାକୁ ନାହିଁ କେବା ଅନୁମତି
ଦିଲୁ କିମ୍ବା ଅଛି କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଯେମ୍ବା ସହିତ ଅନ୍ୟର
କଲେ ଏହି ଅବଶ୍ରମା ଗୁଡ଼କାଳ ତିରେଗାନ ସମବଧର
ଏହି ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ନାହିଁ କାହିଁ ଯୁଗମାତ୍ରା ହିଁ
ଗୋଟିଏ କିମ୍ବା । ଅ ମୂରତା କିମ୍ବା ସ୍ଥାନିକାର
ପ୍ରକାର ଏହି କାହିଁ ମନ୍ଦିର । ‘ସ୍ଥାନିକାର କିମ୍ବା
ବୁଦ୍ଧା’ ଏହିକୁ କାହିଁ ମନ୍ଦିର ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟରେ
ମନ୍ଦିର ଏହିକୁ କାହିଁ ମନ୍ଦିର । ଏହିମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନିକାର

ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ, ସମାଜ ସେ ସମୟ ବିଷୟରେ ଅନୁଭାତ-
କର ଗାତିର ପ୍ରଚେଳନଦାର ସେମାନଙ୍କ ଦେଲାକ ଜୀବନର
ଶାର୍ଯ୍ୟକଳ୍‌ପକ୍ଷୀ ଜୀବନବିଧ ଅଯଥା ନିୟମଗୁରେ ଆବଶ୍ୟକ କରି
ସୁମାନଙ୍କର ଓ ସେଥି ସଙ୍ଗେ ଧୂର୍ବମାନଙ୍କର ଜୀବନ-
ବିଧ ଅନିଶ୍ଚ ସାଥନ କରୁଥିବା ଏବଂ କିମେ ଆମ୍ବାଦଙ୍କୁ
ଆବନ୍ତିର ପ୍ରଶର ସ୍ରୋତରେ ଅର୍ଜଣ କରି ଅମଗ୍ୟତା
ଓ ବଞ୍ଚିତାର୍ଥ କବଳ କବଳ ଅତ୍ତକୁ ଡାଖି ନେଇଥାହି ।
ସମାଜର ନେତୃବର୍ଗ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ସମୟ ପ୍ରଚେଳନ
ବିଷୟ ଶାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ (Customs) ମୟାନ ଜାକଲେ
ଅଛିରେ ଆମ୍ବାନଙ୍କର ସଜନ ଶା ହେବ ।

ଅମେରାନେ ଏଠାରେ ଉତ୍କଳ-ଶାସ୍ତ୍ର ଜୀବନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ବିବରଣ ଦେବୁଁ ଏବେ କୁର୍ଦ୍ଦପୃଷ୍ଠାକୁ ବନ୍ଧୁ ମାତ୍ରେ ତହିଁରୁ
ଦେଖି ପାରିବେ ଯେ ଅଞ୍ଚଳୀୟ ବାଲକ ଓ ନବଜାତ ବାଲୁ-
ଗାରୁ ସମାଜ କି କଷ୍ଟରେ ଦେଖେ ତାହା କାହିଁରିକୁ
ଧ୍ୟାନର ନାହିଁ । ଏହାଙ୍କିମାତ୍ର ନିତକୁ ବଳକରୁ ଦେଖି
ନେବେ ତାହିଁ ଆଜାନ୍ତର କଷ୍ଟରେ ଦେଖେ ବନ୍ଦ
ଏ ବାଲକାଳ ଜନ୍ମରେ ସମାଜରେ କୋଣଥି ଥାର
ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମାଜରୁଲୋକମାନେ ଯେ
ବଳ ଏଥି ନିମିତ୍ତ ଦୀଥୀ ତାହା ତେତେବେଳେ
ମାନେ ଜୀବ ଧାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅମୂଳନକ୍ତ ସମାଜର
ପାଇଁ ଏହି ଯେ ଦ୍ୱାରାତି ପରମାନନ୍ଦ ଠାରୁ କୌଣସି
ଦେଇରେ ଉତ୍କଳ କୁର୍ଦ୍ଦପୃଷ୍ଠା ଏବେ ଗର୍ଜାଗଣ ଓ ବୁନ୍ଦି
ପଞ୍ଚାରକ ବ୍ୟାପକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଜର
ହୋଇ ନ ପାରେ । ତବନୁପାଇୟ ଜନ୍ମବ୍ୟକ୍ତି
ମାରୁ ଦେଖି ତ ହେଲା ପରି ବେଳୁଡ଼ିତ ହୁଅଥିବୁ
ପାଇଁ ପରିପାଇଁ ବୁନ୍ଦିରେ ସହିତ ଜୀବାରକୋଣଥି ସମ୍ପର୍କ
ନାହିଁ । ପିତା, ସୁତା, ଓ ବକ୍ଷୁକଳନମାନଙ୍କର ସଦୁପଦେଶ
ତାହିଁ ରଞ୍ଜିତକୁର୍ରେ ବଦାପି ପ୍ରେବେ କରେ ନାହିଁ ।
ଫଳ : ଅନ୍ତିମିତା ନାତା, ଉର୍ବିଳ ଇତ୍ୟାଦିକ ଧରି
ଥିଲା ସମୟ ଅତିବାହିତ ହୁଏ ଏବେ ସେମାନଙ୍କର
କୁର୍ଦ୍ଦପୃଷ୍ଠା ଓ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନ ତାହାର ମଳିନ୍ୟ

ପ୍ରକାଶ ଦେଇ କାହାରୁ କୁଣ୍ଡଳ ସେହି ମାତ୍ର ଓ ଜଗିଲ୍‌
ମାନ୍ଦିଲ ପଇ ଗୋଟିଏ ନାହା କଥିପିଲୁଗେ ପରିବାର
କେବୁନ୍ତି । ବାନାନ ମନ୍ଦିର ବାଲକାଳିରୁ ଏହି ଧାରା
କାହାର ପ୍ରଥମା ଏହୁ ସେ ବାଲକଖାନକଠାମୁ ସବାଂଙ୍ଗରେ
ହେବା ଏବ ସେ ଭାନୀର ବିଗାନାକର ଗୋଟିଏ କାହା
ମାତ୍ର ; ଏବ ସେ ଜଗରରେ କୌଣସି ପ୍ରକାଶେ ମୋତା
ନୁହେଁ । ୧୫ର ଅଭିନ୍ଦା-ନ ବାଲକାଳିରେ ଭାନୀର କି
ଶିକ୍ଷା ମୋହ ପାରେ ? ଯେ ସବୁ ସା କୁଣ୍ଡଳ ଉପାନୁଵେ
ବାଲକମାନଙ୍କ, ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କହାଯାଏ ସେ
ସମସ୍ତକୁ ସେ ବିଶ୍ଵର ହୁଏ । ଏହିପରି ସମସ୍ତ ବାଲକାଳ
ଆହାର କିପୁରେ ଅଭିବାହକ କରି ଶିକ୍ଷା ପରିବର୍ତ୍ତରେ
କେବେଳ ହୁଏ ? ପ୍ରଥମ ହୁଏ ଏହି ବିଚାଳନୁବେ ଆଜିରୁ
ଭାନୀର ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନ ନିକଟାମର କେବେଳ ମୁଦ୍ରିଏ
ବିଷୟରେ ଅନ୍ତର ଥାଏ । କିନ୍ତୁମାର୍କ ବ୍ୟକ୍ତିର ସଂମରଣେ
ଅନ୍ତର ଅଛୁ ତିଳାର୍ଥ ଏବଂନିମ୍ନରେ ସେ ସମ୍ମୂଳ ଅନ୍ତରଜାଃ
ଏଥୁ ନିର୍ମାଣରେ ଅନ୍ତର ଏବଂ କୃତ୍ସମଳଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତହୁଏ ।
ଏହି ପ୍ରବରତ ଏବଂ ଏବଂନିମ୍ନରେ ଶିଳାକ୍ରମିତ୍ୟାଃ କ୍ରିତ, ରହ
ତାଙ୍କ ତିଳିଦିନ ପାଇଁ ଅନ୍ତରିକ୍ଷରୁ ହୁଏ । କରୁଣାଶ୍ରୀତାରେ
ଦୀପର ମାତ୍ର ଭାଇର କ୍ରିତିମ ମନୁଷ୍ୟାରେ ଜିହ୍ଵର ତିଳିର
ଅନ୍ତର ଏବଂ ମେହିନାକର ଦ୍ୟାନାହାର ମାନଦ କାହାର
ଅଧୁକିଳ ଅଭିନନ୍ଦରେ ଉଧାର ଦୋଷଅନ୍ତର ସେହିଏ କି
ଅନ୍ତର ପରିଶାରରେ ପ୍ରକାଶ ଓ ମାତ୍ର ଉତ୍ସବ କିମ୍ବା
ତାରେ ହେବ ଅଛି । ଉତ୍ସବ ମାତ୍ର ସେହି ଏହି
ଦର୍ଶନ ଶର୍ମାଜାମ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମରାଗ ବୁଦ୍ଧିକ ପିତାମହ
ଶିକ୍ଷା ଅଭିନ୍ଦା ଓ ହୃଦିକା ପ୍ରକାଶକୁ ଲେଖାନ୍ତରେ
ଆଏ । ଏହି ଶର୍ମାଜାମରେ ଅବିରିଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶର ଫେର
ରେ କଥାମହାର ଏବଂ ଶର୍ମାଜାମରେ ଏହି ପ୍ରକାଶର
ଗୋଟିଏ କ୍ରିତିମ ଜୀବ ହୋଇ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆମ୍ବା
ଦେହ ବୁଦ୍ଧିର ବେଶ ସାହର ଦତ୍ତାତ୍ରେ ବିଶ୍ୱାସ

ପାଇଁବୁକ୍ ମୀଳକ ଛାନେ ଅମୂଲ୍ୟ ଗଲା । ଏହି ଶାହି-
ପରରେ ଅମେରାଜେ ପକ୍ଷୀର ସହିତ ବବ ଦିନମୟ କରି

ଏକବାର ବହୁକା ଉଦ୍‌ସ୍ଥିତି ସୁଧାରେ ପ୍ରବଳ ଘେଲା
ଏହାର ଉପକରିଗ କାନ୍ଦିବିରୁ ବୃଦ୍ଧାଳୁ ମେହାଙ୍କ ଅଜ-
ଦ୍ୟକ ହୁଏ । ସୁଧାରିତ ଉଚିତ କଷିଲେ ନଳେ ଯେ ବାର
ଖାଲୀ ମାନ୍ଦିବ ଜାଗିର ପ୍ରସାର ଦେଗିବା ଓ ଏହା ମନ୍ଦିର
ଷେଷକାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥମ ଅଙ୍ଗ । ବାକଶର୍ମୀ ଶ୍ଵାର ମନ୍ଦିର
ସ୍ଥାପନାରୁ କିମ୍ବା ଶ୍ଵେତପୁଣ୍ୟ । କିମ୍ବା ନାୟ ନଳିଲାରେ ଅବ-
ଲାଭ କି ଦୁଇର୍ଦ୍ଦା । ଯେଉଁପରି ଠାରୁ ସେ ପିତ୍ତାଳପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥାର
କରଣୀଶ୍ଵରମନ୍ଦିରରୁ ଅଗମନ କହେ ସେହି ମନ୍ଦିରରୁ ବହୁ-
ଦିନ ନିମିତ୍ତ ସେ ଜାଗାର ବାକଶର୍ମୀ ହସିବ । ଦୁଇତିନ
ଶାଶ୍ଵତିକ ଯସ୍ତାରେ ଅଜପ୍ରତ୍ୟେଜ ଅବବନ୍ଦି ହେବାର ଯାଇ
ପରିବର୍କରେ ତାହା ଅନ୍ୟ ସମ୍ମାନରେ ବନ୍ଦିକୁ କରିବା ଦୂରେ
ଆଉ କେବଳ ଅଭିଭାବ ଓ ଧୂମମୁଖ ଗମନମୁହର ଏବଂ
କୋଣିମେହି କହନ କରୁ । ଗୋଟିଏ ଲାର୍ଯ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ
ଯଥ୍ ହୋଇ ଶ୍ଵାରିଗୋଚର ହୁଏ ତାହା ମେଲେ
ପ୍ରତିକରେବେଳେ ସେ ହୃଦୟରେ ଦୁଇମଣ୍ଡଳ ବି ଦଶା
ଦେବ ଜ୍ଞାନ ପଠାଇଲା ଏଠାରେ ଉତ୍ତରେ କରିଲାକୁ ମନରେ କିମ୍ବା
ବୋଧ ନେଇଅଛି । ଶାଶ୍ଵତ ନ ନମିନାମେ ଉତ୍ସବରାତ୍ରି
ପରି କରିଲେବେ ଯେ ଅମ୍ବନାମେ ଗୋହୁକୁ କିମ୍ବା
ଦେବରାତ୍ରି ଏହା ସାହିତ୍ୟରେ ଜଣାଇବ, ବେଳେ
କାହିବାକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ, ମନେହ ଏବେ ପାଇକରି କାନନା
କାର୍ତ୍ତିକ, ଦ୍ୟୁଧର ବାହୁଦ୍ରି । ଆର ସୁତା ଯେଇଠାରେ
ତାହାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୟବା ଅବ୍ୟକ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୋତରାୟ ସେ
ସମୟ ଉତ୍ସବରେ ତାହାର ମୁକଳ ରୁ ଉତ୍ସବ ହେବା କିମ୍ବା
କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କଥା । ସେ ପମାତ୍ର ଏହିପରି କିମ୍ବା ସେ
ଅମ୍ବାକଥିବ କଣ୍ଠମାନଙ୍କର ପ୍ରବର୍ତ୍ତର ଉତ୍ସବ କେବୁ-
ଦର୍ଶନ ପୁରୁଷଙ୍କର ଅନ୍ୟ ସମୟ ସମାଜର ଅଭିଭାବ ସେ
କିମ୍ବାମ ଲୋହମାନଙ୍କର ପଦଧଳ ହେବା କରିବାର
ଯୋଗ୍ୟ ନ ହୁଏ । ଏହି ସାମାଜିକ ଅଭିଭାବର ମନ
ପରିଚାର ଅନ୍ୟମାନେ ପ୍ରକାଶ ବୁଝେ । ଅନୁଭବ କେବୁ-
ଦର୍ଶନ ପ୍ରକାଶର ଅଭିଭାବର ପ୍ରକାଶ ବୁଝେ । ଯେଉଁ
ଏ ମନ୍ଦ୍ର କିମ୍ବା ସହ୍ୟ ବହୁଆସ, ସେ ଯେବେବେଳେ
କହି ସୁରକ୍ଷା ହେବାରୁ ଅଭି ଦର୍ଶନ ଏବଂ ଯେବେ
ଦେବେଳେ ତାହାର ଦୟ ସହ୍ୟ ବହୁଆସ, ସେବା ଦେବିର

କରେ ତେଣେବେଳେ ଏକାବେଳେକେ ସମସ୍ତ ସଂକୋଚ
ତଥାଗ କରିବାକୁ ଉଦୟର ହୃଦ; କାରଣ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ
ଗୋଟିଏ ଶେଷ ଜୀବା ଅଛି, ତହିଁରୁ ଅସକ କହିଲେ
ମାନୁବ ପ୍ରକୃତି ଅଛି ସହ୍ୟ କର ପାଇବ ନାହିଁ । ଫଳତଃ
ବୁନ୍ଦୁ ଶାନ୍ତି ଦେବା ସେହି ଦିନଠାରୁ ତରକାଳ ଦିନିର
ଦିନାସ ପ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।

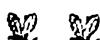
ଏହିପରି ଶତକର ବୁନ୍ଦୁଟି ଅମ୍ବମାନବ ସମାଜରେ
ପ୍ରତକତ ହୋଇ ସ୍ଥା ଜାତିର ସ୍ଥାନଟା ହରଣ କରି
ଅଛି । ସେ ସମସ୍ତ ଏଠାରେ ଉତ୍ସେଖ କରିବାକୁ ଗଲେ
ଗୋଟିଏ ଦୁଃଖ ପ୍ରତି ଶେଇ ପଡ଼ିବ । ଆଚିରେ ଏ
ସମସ୍ତର ସମ୍ମାର ନ ହେଲେ ଏହି ଉତ୍କଳ ସମାଜର
ଉନ୍ନତି ଅନ୍ନା କେବଳ ଦୁଷ୍ଟଶାମାତା । ଏହି ହେବୁ ଅମ୍ବେ
ମାନେ ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳ ସମାଜର ଏହି ଦିନାସ ହୁଅଛି
ଅକର୍ଷଣ କରୁଅଛି ।

ଏ କିଏ ?

ବର୍ଷିଶ କାମୋଦୀ—ଶୁଠତାଳ ।

ଏ ବିଏ ମରୁ ମୁଗର ଅଛ ଏ ଦୁଷ୍ଟକାନନ୍ଦେ ।
ବର୍ଷ ଲଜା ଦୋଳାପାନେ ମାରିଛି ବାବା ବାଦନେ । ପଦ ।

ଶୁଶ୍ରାର ଗଭର ତନ	ଧରକ ହରେ ନିଯନ୍ତ୍ରଣ
ଶତ ସୁହାସ ତରଙ୍ଗ ଖେଳେ ଲଜତ ଘେରନ୍ତେ । ୧ ।	
ନାଚ ତରଙ୍ଗେ ତରଙ୍ଗେ	ସ୍ଵଲ୍ପକେ ଦିନାଥ ରଙ୍ଗେ
ଲୋଟି ପଥେ ତରଙ୍ଗ ସେ ପୂର ମଧ୍ୟରତାନେ । ୨ ।	
ହସାର୍ହ ସୁଷମାର୍ହି	ହସେ ବୁନ୍ଦୁମ ଦିବଶି
ସେ ତାନେ ବୈଳ ମଧ୍ୟ ମାତର ମଧ୍ୟ ସୁଧାପାନେ । ୩ ।	
ଦଶ୍ମନମନ ମୂରତ	ଏ ବି ତନନ ଘରପ୍ରାଣି
ତାକୁଛନ୍ତି ପ୍ରେମଧାର ଏ ମୋହମୟ ଜୀବନେ । ୪ ।	

ଛୁପ୍ତା ।

ଅମ୍ବେମାନେ ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତ ଛୁପ୍ତାର ଖେଳା ପ୍ରବିଷ୍ଟ ନିହୁ
ଅଛି । ପ୍ରତେଥକ ପର ପ୍ରତିଶ ଦ୍ରୁବ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ କାଳିକାଳି
ଶନିଂ କାଳମୁହୂର୍ତ୍ତ ଦିନାମାନ ଥାଏ । ଏଥିରେ ପ୍ରତେଥକ କତେବର
ଆକାର ମାର ଲକ୍ଷଣ ହୃଦୟ । ଦୃଢ଼ ଶୁଣ୍ୟରେ ଯେହାର
କେବଳ ଦୃଢ଼ ଅକାର ମନୁଷ୍ୟର ଶ୍ରୀମତୀ ପେହିପରି
କେବଳ ମନୁଷ୍ୟର ଅକାର ପ୍ରତିଭାବ । ସେଥିରୁ ଗୁଣ
ଅବସ୍ଥାପର ବିହି ସହା ମିଳେ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରୀମତୀ
ଅଭିଭାବ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ନାହିଁ । ବୁନ୍ଦୁର ଦେଖର ସେଥର
ଆକାର ଭିନ୍ନ ଫଳ ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କହି ଦିଶେ ନାହିଁ ।
ଏଥର କହିବେ କଣ ? ଏହା କି ପରାର୍ଥ ? କେହାର, କହନ୍ତି
ଏହା ଦ୍ରୁବ୍ୟ ପଦବାଚ୍ୟୁ ନୁହେ, ଦ୍ରୁବ୍ୟର ଅଭିଭ ମାତା ।
ଅନେକର ଅଭିଭାବ ଶ୍ରୀମତୀ ଦ୍ରୁବ୍ୟ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏହିପରି
ନେ ତ ହାର ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେଷତ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଶ୍ରୀମତୀ ଦ୍ରୁବ୍ୟ
ପ୍ରତିଶ କାଳି ଦ୍ରୁବ୍ୟ ମନୀରପମ୍ବ ଅନ୍ତର୍ଭାବ
ପାଞ୍ଚମୀଦ୍ଵାରା । ଦ୍ରୁବ୍ୟର ଅନେକରେ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଏହି
କରେ ରହି; ଅଭିଭ ଏହି ରହି ଶ୍ରୀମତୀ ସମସ୍ତର
କାଳି ପରିଷ କରିବା ଅଭିଷ୍ଟ ମାନବ ପରିଷରେ ଅଭିଭ
କାଳିକାଳି ନାହାଇଥାଏ । ଶ୍ରୀମତୀ ପରିଷରେ ପ୍ରତିବିନ୍ଦୁ
ପ୍ରତିବିନ୍ଦୁ ଏହି କରି ତାହାରୁ କେବଳ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ପ୍ରତିବିନ୍ଦୁ
ପ୍ରତିବିନ୍ଦୁ ଏହି କରି ତାହାରୁ ମାନୁବ ମନ ମାନେ ନାହିଁ ।
ମନୁଷ୍ୟ ମନ ସେଥିରୁ ନୁହନ ତହିଁ ତାରୀବାକୁ ସଂଦା
ତ ଏହି ନାଥାର୍ଥରେ ବନ ଶ୍ରୀମତୀ କେବଳ ପ୍ରତିବିନ୍ଦୁ, ଅର
ଦ୍ରୁବ୍ୟ ସମ୍ମାନ କରିବି ଏହି କରି ହେବ ।

ସୁମେଷ୍ଟରୀ ଅର୍ଥରୁ ପରୁଷ ସହିତ ନାଶର ଅଥବା
କୃଷ୍ଣ ହତ ଲଜାର ଯେପରି ସମ୍ମନ, ସୁର୍ଯ୍ୟ ସହିତ
ଶ୍ରୀମତୀ ସମ୍ମନ । ତେବେ ଶ୍ରୀମତୀ ସବୁ ବସ୍ତୁ,
ଶ୍ରୀମତୀ ଶତରଜଗତରୁ ପଥକ । ସେଇତିଗତରେ
ପୁରିଷ ପ୍ରବୃତ୍ତିରୁ ପ୍ରତିଗ୍ରହଣ, ଉଷ୍ଣତା, ନିଷ୍ଠା ରତାଦ ବଦି-

ମାନ ; ଶୁଣ୍ଡାକଗରରେ ନାହିଁ ଦୂରିରେ ସ୍ତ୍ରୀଶ୍ଵର, ଶାରୀ-
ଲଗା, ସଦ୍ବ୍ୟତାଦ ଧିକ୍ ଦିଦ୍ୟମାନ । କେବେ ସୈର
ଦିଶର ପ୍ରକାଶରାତି ସହି କରି ନ ପାଇଁ ଶୁଣ୍ଡାଦ ନିର୍ମାଣ-
ଶୁଣ୍ଡାରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଅଭପତ୍ରାଧିତ ଏଥକ
ଦୂଷଣ ସୁଣାତଳ ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ଵପୁରହଣ କରି ଶ୍ରାନ୍ତବ୍ୟାପରୁ
ମୁକ୍ତ ଲଭ କରେ । ଏହି ଶ୍ରୀ ବଜ୍ର କମଳାପୁ ଏହି
ଉଦ୍‌ଧର । ଦ୍ଵୟାମୟ ଶିଖିନ୍ଦ୍ର ସୃଜ୍ଞ ପରାର୍ଥମାନଙ୍କ ପ୍ରତି
ଦ୍ଵୟା ପ୍ରବାଣ କରି ବିଶ୍ଵପୁ ଏ ଜନ ଜଗନ୍ତ ସହିତ ଏକ
ନୂଳନ ଜଗନ୍ତ ସୃଜ୍ଞ କରିଅଛନ୍ତି । ବୋଧଦ୍ଵାରା ଏହି
ଶୁଣ୍ଡାକଗର ସୃଜ୍ଞ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ତତ୍ତ୍ଵଜଗରର ରକ୍ଷା
ହୋଇ ପାରନା କାହିଁ । ଏହି ମହାଶୁଣ୍ଡାରେ ଭଗବାନ-
ଙ୍କର ଶ୍ରୀ ପ୍ରତିପଳକ ହେଲା ଏହି ବୋଧଦ୍ଵାରା । ଜଗ-
ଜଗରିତ ପୁର୍ବେ ଅର୍ଥରୁ ସୃଜ୍ଞର ପ୍ରାକ୍ବାଳରେ ଏହି
ଶୁଣ୍ଡାମୟୀ ମୁହଁର ସବୁ ଅନ୍ତରେ ଦେବ । ବାହାର୍ହ ଦେବ-
ଦର୍ଶାଣ ଜାରୀ ରଖି । “ରତ୍ନୋ ସତ୍ତ୍ଵ ପନ୍ଦାୟକ ।” ଏହି
ଶ୍ରୀମଧ୍ୟରେ ଅଭି ଏକ ବୃତ୍ତ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ମିତ ଅଛି ।
ଦୂଷଣ ପ୍ରବରତ ଉଦ୍ଧାକାର ଶୁଣ୍ଡାମାନ ଏକ ମହାଶୁଣ୍ଡାରେ
ଅନୁରେତ ଏହି ଉଚ୍ଚ ସବୁ ଏକ ଗୁପ୍ତ ଓ ଅନ୍ତିଃ ଅନ୍ତିଃ ରି
ଯୋଗୁ ଯାହା ଗେବ, ଏହି ଅବେବଚାଳରୁ ସୃଜ୍ଞଠାରେ
ଦେଲେ ସମ୍ପ୍ର ଶ୍ରୀ ସେହି ମହାଶୁଣ୍ଡାରେ ମିଳିବ
ଲାନ ହୁଅନ୍ତି । ଏ ଉଚ୍ଚ ମଧ୍ୟରେ ବିହି ମାସ ପ୍ରଦେଶ
ନ ଆଏ । ଜାରାମ୍ଭା ଓ ପରମାମ୍ଭା ମଧ୍ୟରେ ସେହି
ଗେବ । ମାୟା ବିମୁକ୍ତ ଦେଲେ ସମ୍ପ୍ର ଜାରାମ୍ଭାରେ
ହେବ । ଏ ଉଚ୍ଚ ଉପାଦରେ ବିହି ଗେବ ।
ବୋଲି ମହାମାନାକେ ପାନୀର କରି ଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରକାଶନ, ସଗଳ ଦିନ ସନ୍ଦର୍ଭ । । ।
ଶୋଭା ପ୍ରକାଶ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ମାତ୍ର । ଗଣେଶ
ଅରୁମାନ, ଶୁଯ, ଲବଣ୍ୟ, କଷ, ଶୋଭା ପ୍ରକାଶନ ପ୍ରେସ୍
ଅସବୁ ଜାହା ସବୁ ମନୁଷ୍ୟର ଶ୍ରୀ ପରିଚ୍ୟାଗୀ
ଅଛି । ଶ୍ରୀରେ ଗନ୍ଧିମା, ପାବିମା ବା ନାଲମା,
ସୁଶ୍ରୁତା ବା ସୁତ୍ରା ବହିର୍ଭୁ ଲକ୍ଷଣ ହୁଏ ନାହିଁ । କିମ୍ବା
ସେ କୁ ଅସବୁ କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀ ଅଥବା ବର୍କତ, ଏ ଏବଂ
ଜାହା ସବୁ । ନାମହରେ କଣ ଶ୍ରୀ ସବୁ ପଞ୍ଚଶିର୍ଯ୍ୟ

ସହ ଓ ଅସହ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଗେଦ କଣ । ଗାତାକାର
କହିଅଛନ୍ତି “ନା ସତୋ ଚିଦିଲେ କବୋ ନାଗବୋ
ବିଦ୍ୟନେ ସତ୍ତା” ଅର୍ଥାତ୍ ଅସତ୍ତର ସହ ବା ଅନ୍ତରୁ ନାହିଁ
ଏହି ସତ୍ତର ଅସତ୍ତ ଓ ଅସତ୍ତ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀମଦ୍ ପ୍ରବୃତ୍ତି
ଅସତ୍ତ ହେଲା, ତାହାମେଲେ ତାହା ଏହି ସଜ୍ଜନୁସ୍ଥାନେ
ଅସତ୍ତ । ବିନ୍ତ ଯଥାର୍ଥରେ ତାହା କଣ ? ତେବେ କଣ
ଏ ଜତକଗତ ସହ ? ନା, ତାହା ନୁହେ । ଏହି ପରି-
ବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ସ୍ଥଳକଗତ ଯଥାର୍ଥରେ ଅସତ୍ତ । ଏହାର
ଅନ୍ତରୁ ଶର୍ପାରେ ବଦିମାନ । ଏହି ସ୍ଥଳ ଜତର ସ୍ଥଳଗାନ୍ଧି
ନାହିଁ ହେଲେ ସୁନ୍ଦର ସୁମୁଖ ଶ୍ରୀମଦ୍ ନାହିଁ ହେବ ନାହିଁ ।
ଶ୍ରୀମଦ୍ ସେହି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଧୋଇ କହିବ । ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଥଳ
ଶର୍ପାର ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟ ବିନ୍ତ ସୁମୁଖ ଶର୍ପାର ମନ ଅନୁଭବ ନୁହେ ।
ଯାହା ସ୍ଥଳକାରୀ ଅନୁଭବ । ଏହି ଶ୍ରୀମଦ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକର ଅନ୍ତରୁ
ପରା ତିଥି ଜ୍ଞାପନ କରୁଥାଏ । ଯୋଗୀମାନେ କହନ୍ତି ମୁହଁ

ଶ୍ଵରୀ ପାତରେ ଆସୁଥିଲୁ କୁଏ ତାମାହେଲେ ଜଡ଼ର ଏହି ଶ୍ଵରୀପାତ ତାମାହ ନିଶ୍ଚିନ୍ଦାର ପରିଗ୍ରହକ । ଶ୍ଵରୀ କେବଳ ଅନ୍ତର୍ଣ୍ଣାତ୍ମକ, “ଏ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ଯ ବା ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଥିଛି ତାହାର ଶ୍ଵରୀ ଅଛି”, ମନୋକଳଗତର କଥା ଅନେକବୀ କଲେ ମନ୍ଦ ଏହି ଶ୍ଵରୀ ପାତର ନିରଗନ୍ଧ ପାରିବୁ । ପିତାର ଶ୍ଵରୀ ପାତରେ ପୁଅର ଉଦୟ ଏବଂ ପିତାର ଶ୍ଵରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀତିଥିଲୁ କୁଏ । ଏଥିପରୁ ଶାତରେ କଥନ ଅଛି ଯେ ପିତା ମୁନଃ ପନ୍ଥ ପରୁ ପ୍ରାୟରେ ତାମା ଗର୍ଭରେ ତାତ ହୁଅଛି । “ଆସୁ ବେଳେ ତାମାରେ ପୁଅର” ସେହିପରି ପୁଅରକରଣୀୟା ଅନ୍ତର୍ମାନୀୟାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ । ଶ୍ଵରୀ ଅନନ୍ତର ଯୌବନ ହରାଏ ସବୁ, ଦୃଢ଼ ସେ ଯୌବନର ଶ୍ଵରୀ ଅନନ୍ତର କଳଣିରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ହୁଏ । ପୁଅରକରଣୀୟା ସେହିପରି କବା ଦରଖକରଣକି ଉପରେ ଅଂଶରା ପରିବ ହେଉଥାଏ । ଶ୍ଵରୀ ପରିବ ନ ନେଇଲେ ପୁଅର ଭବାପର ହେବା ଅସମବ । ଶ୍ଵରୀଙ୍କ ମୁକ ସଂଜୀବନା । ଏହାର ଉଦୟର ଦୁଇବା ବଜ କଟିଲା । ଜାରର ମଗଶାନ୍ତେ କୋଥିରୁ ଏ ତାମାର ସୁମୁଖ, ଶବ୍ଦର ବା ଶ୍ଵରୀ ଏହି ଶ୍ଵରୀକଳକୁବେ ସରରେ ବିକରଣ କରିବେ । ଅତକେ ଏହି ଶ୍ଵରୀକଳକରିବେ ନହିଁରମଳର

ସମୟ ଶାପୁଣିଶ ଦିବ୍ସମାନ—ଏହି ଶାପୁଣର ଯଥାର୍ଥ ସତ୍ରା,
ଶାପୁଣି ଜବର ପରିଶାମ । ଅତେବେ ଶାପୁ ଅମୂଳନକର
ଅଧର୍ମ । ଅଦର୍ମ ଜୀବନ ଲାଗ କରିବାକୁ ହେବେ ଏହି
ଶାପୁ ପରି ମହ ଉତ୍ସାହ ଶୋଇ ଶାନ୍ତ ଶୁଭ ଦିବ୍ସକାର
ହେବାକୁ ହେବ । ଯତା ଶାପୁରେ କାହିଁ ସେ ସବୁ
ଦୁଃଖନୟ । ଏହି ଶାପୁ ପ୍ରାସ୍ତୁତ ଜୀବନ ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।
ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତ ଏହି ଶାପୁର ଜେଳାକୁ “ଭଗବାନକର
ବିଚିତ୍ର ଉପଲବ୍ଧି କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଶାପୁ ଅମୂଳନକୁ
ଯଥେଷ୍ଟ ଶିଖି ଦେବ । ଏହାକୁ ଅନୁସରଣ
କଲେ ଏହା ଅବଶ୍ୟ ସନ୍ନାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବ । ଅତେବେ
ଶୁଭମାନକ ଫରାର ସହିତ ନିତ୍ୟ ସଂବନ୍ଧ ଏହି ଶାପୁକୁ
ଦେବଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବୋଲି ସ୍ଥାପାକୁ କରି ନିର୍ମିନ୍ଦ ହେବା
ଅମୂଳନକର ଉଚିତ ନୁହେ । ଏହାର ତଣ୍ଡିକାନ୍ଧିଧାନ
କଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁଖ ଓ ଅନନ୍ତ ନିଳବ । ହୁଏ “ନେ
ଶାପୁର ବତ ପଞ୍ଚପାଞ୍ଚ । ଶାପୁ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ପରିପାଳନ
ଏହାକୁ ହେତୁ ଜୀବ କରିବା ହିନ୍ଦୁର କଦାପି କରି କର
ନୁହେ । ଶାପୁ ହିନ୍ଦୁ ଦେବ “ନମସ୍କରେ ନମସ୍କରେ
ନମସ୍କରେ ନମସ୍କରେ । ଯା ଦେବ ସଙ୍କରୁତେଷ ଶ୍ରୀ
ଶୁପେଣ ସହ୍ରିତା ।”

ଶ୍ରୀରାମେଶ୍ୱର ଗୋପିନାଥ ॥

三

(କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀ)

ପ୍ରସାରରେ କହ କିର ନୁହି, ସମସ୍ତରୁ କାଳର
କବଳି ଚକରେ ହଣ୍ଡେଷିତ ହୋଇ ଯାଉଛୁ । କରୁ
ଗୋଟିଏ ଛକ୍ତା, ସେହିଟି—ଅର୍ଥାତ୍ ମନ୍ଦିରରୁ ଅଜି ଥେବେ,
କାଲ ସଧାରନ ଖେଳ ଧାରି ଘରିଯାଏ । କରୁ ଜାହାର
ଖେଳର ମୁଢି କିର କାଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାଏ । ଅଜ ସେହି
ଛେତାସୁଗ ନାହିଁ କି ସେହି ସମଚନ୍ଦ୍ର ଜାହାନ୍ତି । କୈଁ
ଜାହାରର ଅଭ୍ୟ କାର୍ତ୍ତି-ସ୍ଵର୍ଗରେଷ ଗୋପନୀୟ
ଅଜ ମୁହା ଅନ୍ଦର ଗୋକରରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଅଛନ୍ତି ।

ଗମନ କରି ଚିହ୍ନଟ ପଞ୍ଜତରେ ଅବସ୍ଥାନ ବାଲରେ
ବସନ୍ତକାଳ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁ ଧରାଖାମରୁ ଅବ-
ଶ୍ରୀ ହେଲା । ବସନ୍ତର ଅଗମନରେ ବନ୍ୟ-କୁଷମନ୍ଦିରୀ
ପ୍ରତ୍ୟୁଷିତ ହୋଇ ବନ୍ଦୁର୍ବାଗରେ ସୁଗନ୍ଧ ବଜାର କଲେ ।
ମନ ଗନ୍ଧବଦ ସେହି ସୌରର ବନ୍ଦନ କରି ଶିଖନନ୍ଦର
ମୁଣ୍ଡରିତ କଲା । ବସନ୍ତର ବୋକିଲ ବଧ୍ୟ ଅମୃତାଗାରେ
ଉପବେଶନ କରି ଅମର ଶରୀରାବ ପ୍ରେମିବ ହୁଦି-
ପୂରେ ଅମୃତ ବର୍ଷଣ କଲା । ଧରିଷୀ ଦେବୀ ନନ୍ଦନ
ଭୂଷାରେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାତା ହୋଇ ଜୀବନଶୂଳର ଅନନ୍ତ ବର୍ଷନ
କଲେ । ବନ୍ଦୁଷ୍ଟିବୁନ୍ଦ ନନ୍ଦନ ଦରଳସ୍ତରେ ଅଭିନ୍ନ
ହୋଇ ଅପୁର୍ବ ଶୋଭା ଧରଣ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ
ସମତତ୍ କରିବନନ୍ଦନ ସୀତା ଦେବୀଙ୍କ ସହିତ ବନ
ଭୂମଣରେ ବନ୍ଦୁର୍ବାଗ ହୋଇ ଶ୍ରୀଏ ଶିଳା ଉପରେ ଉପ-
ବେଶନ କରିବୁ ସୀତା ପରିଲେ, “ପ୍ରଭେ, ଏହି
ପରମ ଭଗତୀୟ ବସନ୍ତ ବାଲ ଅଛି ଆହୁ, ବାଲ ଘରିବ
ନାହିଁ । ସେହିଏହି ମାନବ ନୋବନ ନାହିଁ ନାହିଁ ।
ଏହି ଅମୂଳନକ୍ଷତ୍ର ମନ୍ଦିର ବସନ୍ତକାଳରେ ଅମେମାନେ
ଦେବୀ ମନ୍ଦିର ଗର୍ଭ-କେନ୍ଦ୍ର ଗୁଣେ ଦରଶ କରିବୁ,
ଏହି ଦେବତାଙ୍କ ଦେବି ସମତତ୍ କହିଲେ
ପ୍ରୀଣେ, କଜ ଦେବ ରହିବ ନାହିଁ ସତ୍ୟ, ବନ୍ଦୁ ॥
ଏହି ଅହା କେଉଁଥିରେ ସିବ ନାହିଁ । ଅମେମାନେ
କୌଣସି ସ୍ଵାରେ କହ ପାହିବ ବଲେ ସ୍ଵାର,
“ଶାପୁଣ୍ଡ ଅହା ଅକାଶିତ ପ୍ରତି ଧାବନାନ ହେବ ।”
—ପ୍ରସେ, ମୁଁ ଅପରାକର ଏ କଟଳ ତରି ଦୁଇ
ପାହୁ ନାହିଁ; ଅପରା ମୋତେ ଧୂରବରେ ଦୁଃଖ
ନାହିଁ ।

ମଧ୍ୟ ଦେଶକୁ ବୃଦ୍ଧିରେ ଉପରେ କରିବ । ଦୁଇ
ଗୋଟିଏନାମାନେ ମୋତାରେ ଅମ୍ବ ସମର୍ପଣ କରି
ନିଆନ ଘରରେ ମୋର, ସେବା କରିବାରୁ ମୁଁ
ଚାପାଇଲାଥ ନାମରେ ଅଛି ହେଉ ।’

ତତ୍ତ୍ଵ ସାମା ଅଶ୍ଵରାଜୁ ଖାତୋଇ କହିଲେ, “ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅପର ଏପରି ବେଳୀ ଚାପ ଶାରକ କରିବେ ଯେ ଗୋଟିକିମାନେ ମୁସୁ ଖୋଇ ଅପରଙ୍ଗର ସେବା କରିବେ? ସେହିଚାପ ଦେଖିବାକୁ ମୋର ଅଭିନ୍ନ ଅଭିନାଶ ଜନ୍ମିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।

ଶମ—ସେ ରୂପ ଏତେ ମନୋହର ଯେ ଜାହା ଦେଖି
ରୁମ୍ଭେ ଧେର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହି ଥାର୍ତ୍ତବ ନାହିଁ ।

ସୀମ—ପ୍ରଷ୍ଟେ, ଦାସୀର ଅଭ୍ୟାସ ପୂରଣ କରିବାକୁ
ହେବ । ଅତିଶ ସେହି ରୂପ ଅବ୍ଦିତ କରି ଦେଖାଇ
ଦିଅବ ।

ଚହଁ ସମଦନ୍ତ ସେହି ଶିଳାଖଣ୍ଡ ଉପରେ ଶବ୍ଦଗ୍ରହ-
ସବଧାର କେ ପିଲାଥ ମୁହଁ ଅଛିବ କହୁବିଦ୍ଧୀନ୍ତି
ଲାଗିଲେ । ଶ୍ରୀମୂଳ ଅଛିତ କରି ହୃଦୟ ଓ ମୂଳଳି
ଅଛିବ କବ ମାତ୍ରବେ ସାବ ଅଉ ଯେମ୍ବେ ଥର ରହ
ନ ଥାର ମୁହଁର୍ଗ ହେଲେ । ମୁହଁ ଅବଜନ ଷେଷିଠାରେ
ଶେଷ ହେବ । ସମଦନ୍ତ ହତ-ତେବନା ସାବକୁଣ୍ଡିବ
ସେ ସାନତ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ସେହି ହାନରେ ପ୍ରତିର ଖଣ୍ଡିକ ହେବେକାଳ ଦୂରଧାର
ତାହା ଦୀର୍ଘ ବହି ପାଇବ ! ମୁଷ୍ଟଳମାନ ବଚନ ସଂଖ୍ୟା କୁଠା
କଣେ ଦୂର ବୃକ୍ଷ ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟର
ସେହି ବାଟରେ ଯଇଁ ଗୋଟିଏ ଦେବ ମର୍ତ୍ତି ପତ୍ର ଆଁ
ଦେଖି କହୁଲେ “ଏହେ ଯଦ ତୁ ଦେବତା କୌଣସି କୁଠା
ତେବେ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ସଜ୍ଜ ଦେବ !” ଏହା ଦେଇ ଦୂର
ଠାତେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାର ଗଲିଗଲ । ଦୂରରେ ପଟ୍ଟାଳେ ଜାଇ
ଦରି ଫେରି ଅସିଲ ସମୟରେ ଦେବକୁ ଫେରି ପ୍ରତିକାଳ
ମଞ୍ଚରେ ଦେଇ ଅସିଲେ । ଦୂର ରେମୁଣା ମାମକ
ପ୍ଲାନରେ ଉପହଳକ ହେଲ କ୍ଷଟ ତାହା ଏତେ ବାର୍ଷିକ ଦୋଷ
ହେଲ ଯେମାହିମାନେ ବହୁ ଦରିକରୁ ଅଞ୍ଜନ କରିଲେ,
ଅଞ୍ଜନା ବିଚା ବାଥ୍ ହୋଇ ସେହି ପ୍ରସର ଗରି

କେମ୍ବାତାରେ ରଙ୍ଗ ଦେଇ ଗଲେ । ଚିନ୍ତିତନ ଅନେ,
ସେହି ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ତାହା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁ ସେବା
ଦିର୍ଘବିଶ୍ଵ କରି ଦେଲେ ।

ଏକବୀ ମାଧବାନନ୍ଦ ପୁଣ୍ୟ ନାମକ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ
 ସେଠାକାର ଗୋପୀନାଥ ସ୍ମୃତିଦେଶ ବିଲେ । “ମୁ
 ଚେମୁଣ୍ଡା ତ୍ରାମରେ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶୁ ହୋଇ ଥାଇ । ତୁ ଶ୍ରୀଷ୍ଵେତରୁ
 ବୁଦ୍ଧମୁଖ ନେଇ ସେହି ପ୍ରତିମାକ ଅନ୍ତରେ ଲେପନ
 କରିବୁ ।” ମାଧବାନନ୍ଦ ସେହି ଅବେଳା ଅନୁଯାୟୀ ଶ୍ରୀ-
 ଷେଷରୁ ବୁଦ୍ଧମୁଖ ନେଇ ଗାହାକ ଅନ୍ତରେ ଲେପନ କରି
 ବସିବାସ ପାଇଁ ମନ୍ଦିର ସଂଲ୍ଲଙ୍ଘ ଗୋଟିଏ ଅଗଣ୍ୟରେ
 ଅଶ୍ରୟ ନେଲେ । ମନ୍ଦିର ସେବକମାନେ ସାମାନ୍ୟ କେତ୍ତେବୁ
 ବୋଲି ଅବହେଳା କରି କେହି ଗାହାକର ସହ ନେଲେ
 ନାହିଁ । ଶ୍ରୀକାଳରେ ମାଧବାନନ୍ଦ ଅନାହାରରେ ମନ୍ଦିର
 ଅନ୍ତରେ ଏକବୀଳାନ୍ତରେ ଶୋଇ ରଖିଲେ । ବଜୁ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ
 ପ୍ରତି ପାଦପାଦମାଧ୍ୟମ ଆମ ପାଦେ ପାଦି ପାଦିଲେ ।

ପ୍ରଦୀ ଗୋପିନାଥ ତାହା ସତ୍ୟକରି ପାଇଲେ ମାହି ।
ସେ ସ୍ଵପ୍ନ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀପର୍ବ୍ରତ ଲାଟିଥ ନେଇ ମାଧ୍ୟବା-
ନନ୍ଦଙ୍କ ଦିକ୍ଷିତେ ଦେଇ ଅସିଲେ । ସେ ପ୍ରସାଦ ସେବା
କରି ସକୁତ୍ର ତାଟିଆର ପାଇରେ ଜଖିଦେଲେ । ତହଁ
ଅରଦ୍ଧନ ସକାଳୁ ହଲାଗୁ ଦେଖିଲ ଯେ ମନ୍ଦର କାହାନାହୁ
ଗୋଟିଏ ବୁଝା ତାଟିଆ ଉବ୍ଧା । ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ତନ୍ଦଳ
ପଢ଼ାଗଲ ଯେ କାଳି ବିକରେ ମନ୍ଦରରେ ଗେଣ୍ଟିହୋଇଥିବ;
ସଂଶେଷ ଉପରେ ଦେଖା ପଢ଼ିଲା । ସେବମନେ କରି
ଅଛି କେବଳ କାଳିର ଗୋଟିଏ କାଳିର କାଳିର
ଗୋଟିଏ କେବଳ ପାଶ ର ତାଟିଆର ସକୁତ୍ର ଫୋର
ପଡ଼ିଥିଲା । ଅର ସେ ପାଶ କୁଅଚିତ ! ତାଟିଆ କାହିଁ
ପାଇଲୁ ବେଳ ପାଇତିବାରୁ ମଧ୍ୟ କର ଦେଲୁ ନାହିଁ ।
ଦେବଳ ବରଣ,—ଅଚିତ୍ ବରଣ,—ଶାବଣ ଧାରରେ
ଦ୍ୱାରା ଲୟକ୍ଷଣ ଦୃଶ୍ୟ ହେବାରୁ ଲାଗିଲା । ବରଣ ଏବେ,
ଲୟକ୍ଷଣକ ଗର୍ଭର; ଦେବର ସତ୍ୟ ସର୍ବିଷର ପିଣ୍ଡଦାନ ।
ଦ୍ୱାରା କେବଳ କୋଲ ଗୋପଠାତୁ ରକ୍ଷା, କୋଠିଲେ
ସେହିଠାରେ ଦ୍ୱାରା ରକ୍ଷା କୋର ଆପନା ତେଣେ ସମୟ
ପରେ କରି ପୁଣ୍ୟକ ଅଧିନନ୍ଦନ ମାତ୍ର ଶାନ୍ତ ଦେବ ।
ଦ୍ୱାରା କେବଳ ଦୂରୀକା ଦୂରୀକା କୋବ; ସେ ପରିଦର୍ଶକ

“ଦୁମ୍ପେ ଏ ତାଟିଆ କାସୁଁ ପାଇଲ ?” ମାଧ୍ୟବନାନ୍ଦ କହିଲେ
 “କାବା, କାଲ ଘଟିଲେ କଣଣ ଦୂର ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୋତେ
 ଏଥରେ ପ୍ରସାଦ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ; ମନ୍ଦରରୁ ଭାବିବ
 ଅସି ନେଇଗିବ ବୋଲି ମୁଁ ଏଠାରେ ରଖି ଦେଇଛୁ ।”
 ଦୁର୍ବୁ ଏ କଥା କାହାରି ମନରୁ ଲଗିଲା ନାହିଁ; ସମସ୍ତେ
 ଚହିଲେ ଏ କୌଣସି ହେଲା କି ମିଳି କହିଛା । ସହା-
 ହେଉ ପଦାର୍ଥ ରିକଲ, ଆଉ ଲେକଟା ମଧ୍ୟ ମାତିଗୁଡ଼ାକ
 ଖାଇଲାଣି; ଏବେ ତାକ ଅଉ ଦୟ କହି ନାହିଁ ।

ସେହି ଦିନ ଶାର୍ଦ୍ଦିରେ ବଢ଼ି ଘରୀବାକୁ ସ୍ଥାନଦେଶ ହେଲା
 “ ଯେଉଁ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ ତୁମେମାନେ ଗେର ବୋଲି ଏକେ
 ଅପମାନ ଦିଲା ସେ ମୋର ପଚମ ଜକ୍ଷନ୍; ତୁମେ
 ତାହାକୁ ଅବହେଲା ବରି ଉପାସ ପକାଇ ଥିଲା । ମୁଁ
 ତାମା ସହି ନ ପାଇ ସେହି ଶ୍ଵାର-ଲାଟିଗଣି ହେଲା କରି
 ଦେଇ ଅଣିଥିଲା; ଅଭିନବ ମୋର ତତ୍ତ୍ଵ ହେଲା କହି,
 ମୁଁ ହେର । ”

ତଥିଁ ଅଗନନ୍ଦ ସୁଖାଶ୍ୟ ସମସ୍ତକ ଅଗରେ ଏବନ୍ତି
ବହିଲେ । କରିଅନ୍ତି ଗୋଟା ପଡ଼ିଲୁ “ସେ କେଷ୍ଟକ
କାହାନ୍ତି ?” ଆଉ କାହାନ୍ତି ? ମାଧ୍ୟବାନନ୍ଦଙ୍କ ଅଭି-
କେନ୍ଦ୍ର ସାନ୍ଧାର ପାଇଲେ ଲାବିଁ । ଏହି ଘଟନାରୁ ଗୋପି-
ନାଥଙ୍କ ନାମ ନେଇ ଶ୍ରୀର ଚେତ୍ର ଗୋପିନାଥ ।

କୃଷ୍ଣାସ କବିରୂପ ଚେତ୍ୟେ ଚରିତାମୁଦ୍ରାରେ ଲେଖି-
ଅଛନ୍ତି:—

* * * ମହାନ୍ଦ ସଙ୍ଗ ।

ଯାର ଛନ୍ଦ ଗୋଧିଲାଏ ଶୀର ଟେଳ ବୁଝି ।
ଚକ୍ରକୁମାର ପଥ ଏହି ସାଂକେ କେବଳିଅବଳି—

ପୁରୁଷ କ୍ଲୋପୀନାଥ ପତ୍ର ପ୍ରାଣ ମୋର,
ପଞ୍ଚ ଗୋପାର୍ଜି ସାହୁ ମାସ ଖୋରମେହର ।”

ଏହାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅହୁରି ଗୋଟିଏ ବିମୁଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିକଳା ଆଛା । ବଜାର ଗୋପୀବନ୍ଧବକ୍ୟର ଗୋପୀନାମ ଓ ବ ଥିବ ଦ୍ୱାରା ବିବାହର ପରାମର୍ଶ ଏକବାକୀନଙ୍କର ଦରଣ କରୁଣ୍ଟା, ଅହଶୟ ପ୍ରେମର୍ଷକୁ ହୋଇ ଶ୍ରୀକଳାଙ୍କୁ ଅଭିଭବ କରି ପରାମର୍ଶକୁ ସେଇ ସଂକେ, ଖାଦ୍ୟ ଦିଗ୍ବିଜ୍ୟରେ ଦିଲ୍ଲିରେ ହୋଇଗଲେ । ବେଳେ

ତାହାଙ୍କ କୃଷ୍ଣ କାନିର ଟଙ୍କି ଏ ଅଂଶ ବାଧାଗଲୁ ଦୟାଧଳ ।
ଏହା ଦେଖି ତାନାଙ୍କ ସଞ୍ଚରେ ଅସିଥୁବା ବେହେବନାନେ
ଓ ବାରିକି ସେବିଠିରେ ପ୍ରାଣବିନାଶକ । ସେହିନି-
ଠାରୁ ସେମନ୍ଦିକର ସମ୍ମାନ୍ୟ ମନ୍ଦର ପ୍ରାକ୍ତନରେ କହିଥିଲୁ ।

ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଗୋପିନାଥକର ମନ୍ଦିର ବାଲେଶ୍ୱର
କେଳ କୁଷମଠାରୁ ମା + ଛଲ ଦୂରରେ ଅବତିତ ।
ବଲେଶ୍ୱର ଅଷ୍ଟଲଞ୍ଜ ନେବେ ଏହାକୁ ଅତିଶ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ-
ଶାନୀ ଦେବତା ବୋଲି ମାନ୍ୟ କବନ୍ତି । ସବୁ ପାହା
ବଜାଳୀଗନଙ୍କର ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଣ ଏହାକ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ
ଚେମ୍ପୁଣ୍ଡ ଯାଆନ୍ତି । ଗୋପିନାଥକଠାରେ ଯେଉଁ ଶ୍ରୀରାମ
ଦେବ ହୁଏ ତାହା ଅତିଶ୍ୟ ଉତ୍ଥାପେଣ୍ଟ ।

ପିତ୍ତକା

三

ପ୍ରକାଶ |

ପଦ୍ମ ରାଜୁ କେଣ୍ଟ ତୋରଗରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ
ବଜ ବ ସୁଶ୍ରାଵ ପଶେଷ ବନ୍ଦୋବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ ।

ଚାକର ଧେବା ନିମନ୍ୟେ ଦିଶ୍ୱାସୀ ଭତ୍ତେ ନିପୁଣ କରି-
ଲେ । କେଣ୍ଟକ ଯହିରେ ବଜାକର ଶରୀର କିଞ୍ଚିତ

ହେବ । କଞ୍ଚିଲ୍ଲିପୁକ ଗୁହକ ଦୀବା ନିମନେ କେଣ୍ଟିଲ୍ଲିପୁକ ଅନେକ ଅନୁଗ୍ରେୟ କଲେ, ବିନ୍ତି ଲଜ୍ଜା ବାତଙ୍କେ

କୁଣ୍ଡଳ ପାଇଁ ଏହି ବନ୍ଦରଙ୍ଗରେ ବନ୍ଦ ହେଲେ ତାହାର ଯେଉଁ କଣନ୍ତା
ମେ ସେ ଏତେ ଦୂର କଷ୍ଟର ବନ୍ଦରଙ୍ଗର କରିବାରେ ଅଛନ୍ତି,

ଏହିଲୁ ଓ ରୋଗନାର ଗୁଡ଼ିବାକିରେ ତୁଳି ଯାହାକୁ
ପଢିବାରେ ସମ୍ଭବ ବନ୍ଧୁତ କରିଅଛନ୍ତି, ସେହି କିଞ୍ଚିତିଥିଲା

ଏ ଅବସ୍ଥାରେ କପରି ସିବେ । ଏହି ଲଜ୍ଜାରେ
ଯତ୍ନ ସମ୍ପଦ ଗୁହକୁ ଦିବକର ସମ୍ମତ ହେଲେ ନାହିଁ ।

ଏହି ଅନେକିଣ୍ୟ ଉପାୟ ହୋଇ ବର୍ଜିଲିପୀକୁ ଖର୍ବୀ ।
ଏହି ଲୁଙ୍ଗରେ । ତିଥିରେ କେବୁ ବିଜେଳ କି ଅବସ୍ଥାରେ

ଦୂର, ଶକ୍ତି କି ଅବସ୍ଥାରେ ସନ୍ତୋଷ, ଗନ୍ଧାରୀଙ୍କ ଓ
ତେବେ, ଶକ୍ତାକ ପ୍ରାଚୀ ବିପଦେ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦେଇଥିଲେ
ତୁମ୍ଭୁରୁଷ ବସ୍ତୁର ହେଉଥିଲା ।

ସତ ପାଠ କରି କର୍ଜଳୟାର ଶୋଦବ ବୀମା ବହିଲ
ନାହିଁ । ନୟନୟୁଗଳକୁ ଅଧିକାନ୍ତ ଅଶ୍ରୁଥାର ପ୍ରବାହିତ
ଦେବାକୁ ଲଗିଲା । ବିନ୍ଦୁ ପିତା ତାଙ୍କ ଘଜନ୍ତରେ ଉପକ୍ଷିତ
ଦୋଷାତକଣ୍ଠ ଖୁଣ୍ଡ ସେହି ଶୋକ ସମୟରେ ମଞ୍ଚ ତାଙ୍କ
ମୂର୍ଖରେ ହାସ୍ୟରେଣେ ଦୃଷ୍ଟି ହେଲା । ବୁଝୁପାତ ଦେଉ-
ଥିବା ସମୟରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଦୟ ହେଲେ ପ୍ରଭୁର ଯେପରି
କମଳା ଶୋଭା ଧାରଣ କରେ, କର୍ଜଳୟାର ମୁଖମର୍ମନର
ଲକ୍ଷାଲୀନ ଶୋଭା ସେହିପରି ଦୃଷ୍ଟି ହେଲା । ବିନ୍ଦୁ ପଦ-
ବାହିକୁ ସେ ଅଥବା କିନ୍ତୁ କଥା ଯାଇଲେ ଗାହିଁ,
କେବଳ ଦୂର ଏକ ଥର ପି—ତା ବୋଲି କହ ନିନନ
କରିବାକୁ ଲଗିଲେ <କାନ୍ଦୁ> ଉକ୍ତେସ୍ଵରରେ,
କହୁଲେ “ ଭରିନା, ଭରିନା, ଭରିନାବୁଲର କଲକ,
କେଣ୍ଟା, ପିତା, ମେହୁ ଧ୍ରୁଷ୍ଟଣ ଫତ୍ତରେ ପିତା—ଏ ସମ୍ବା-
ଦରେ ଦୟା ନାହିଁ—” । ଫମେ ତାଙ୍କ ଶ୍ଵାସ ହୁକ୍ଷ
ଦ୍ଵାରାଗଲା । ଅଉ କଥା ହିଁ ପାତିଲେ ନାହିଁ ।
ପ୍ରାଚୀର ବାଦ୍ୟାର ପ୍ରାଚୀ ତ କର ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର
ପ୍ରବଳ ଦେବରେ ଅଶ୍ରୁଥାର ପ୍ରବାହିତ ହେବାକୁ ଲୁଣେଇ ।
ସେ ଶୁଣିବରକୁ ଯାଇ ଲିପିତରେ ବସି ସେବନ କର-
କାକୁ ଲଗିଲେ ।

ପ୍ରାକ୍ତୁଥିଷ ମଧ୍ୟ ସକଳ ଦିଷ୍ଟମ୍ ଅବଗତ ଶୋଇ ଆର-
ଧ୍ୟ ବ୍ୟବର ହେଲେ ଏହି ଉଠିଲା ଅଥବାର କରି
ଗାହା ଶକାନ୍ତି ସୁକା ପ୍ରଦାନ ଚରେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
ଉପସୂକ୍ତ ସେନାନୀ ସାମରଣ କରି ପଦ ସମ୍ପଦୀ ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା ନାହିଁ
ଓ ଗନ୍ଧାରିଲ ଦିନୁଛିରେ ଯୁଦ୍ଧାଶାକଲେ । ଜ୍ଞାନରୁକ୍ତି
ପ୍ରେସ୍ ହେନିବ ଟିହିର ଫାଯନ କରି ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରତିକାର
ବାବ ଲାଗିଲେ । ତିନ୍ତୁ କୋଣର ଦଶେଷ ସଂକଳିତ
ବାର୍ଯ୍ୟବଳତ ପ୍ରାକ୍ତୁଥିଷକୁ ସ୍ଥାପି ସବକୁନ୍ତି ମମକ
କରିବାକୁ ଦେବାରୁ ସେ ପ୍ରଥାନ ସେନାପତିଙ୍କୁ ପରେ
ସୁନ୍ଦର ପକଳ କରି ଅର୍ପଣ କରି ପ୍ରାକ୍ତୁଥିଷ ଫେରିଗଲେ ।
ଟିରିଲିପା ସୁନ୍ଦରିଷେଖର ରହିଲେ ଏହି ପିନାମୁ ସ୍ଥାପି
ରିଃବର ଥରିବା ନିମନ୍ତେ ସବଚର ଦର୍ଶନ ପିତାମହ
ଦିନର ପ୍ରେରଣ ବଲେ ।

କେଣ ସତ୍ୟ ରୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧାରେ ରଖି

କୁର୍ରିଲିପୀ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ୍ କରିବାରୁ ଯାଇଥିଲେ ।
ଉଚ୍ଚୟବସରରେ ବଜାକର ପୂର୍ବ ଶବ୍ଦ ଉପରୁଚି ହେଲା ।
ସେ ଉଚ୍ଚବାନକର ନିଷେଖ ନ ଶୁଣି ଏବଂବୁ ବହରକ
ହୋଇ କେଉଁ ଦିଗରୁ ମୃଳିଗଲେ କେହି ତାହା ଲକ୍ଷଣ
କରି ପାଇଲେ ନାହିଁ । କୁର୍ରିଲିପୀ ଯାହାକୁ ପିତାଙ୍କ
ଦକ୍ଷତାକୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦ୍ଵେଷ ଦ୍ୱାରାରେ
ଉଧୟକି ହୋଇ ଦେଖିଲେ ଶକ୍ତି ଘୋର ନାହାନ୍ତି
ଏବଂ କେଉଁଠାରେ ଅଛନ୍ତି ତାହା ମଧ୍ୟ ତାର ପାରିଲେ
ନାହିଁ । ସ୍ଵରଗ୍ଭାବୀ ପ୍ରଭ୍ୟାଗର ହୋଇ କୁର୍ରିଲିପୀକୁ
ସକଳ ବିଷୟ ଜଣାଇଲେ । ତାହା ଶୁଣି କୁର୍ରିଲିପୀ
ଅଧ୍ୟକ ଅଧ୍ୟେତ୍ର ହେଲେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚବାନକୁ ସମ୍ମୋଦ୍ଦନ
କରି ହେଲେ “ଯାଆ, କ୍ଷେତ୍ର ଚର୍ଚାଗରେ ଅନେକଣ
କରି ପିତାଙ୍କ ଏଠାକୁ ଯେବ ଅସ, ‘ଯେ ତାଙ୍କ
ଅଗ୍ରେଗଣ କରିବ ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୋହର ସତଳ ସଞ୍ଚାର
ପ୍ରଭାବ କରିବ ।’” ଉଚ୍ଚବାନେ ଶବ୍ଦାବ ଅନେକଣରେ
ଚର୍ଚାଗରୁ ଗମନ କଲେ । କୁର୍ରିଲିପୀ ମଧ୍ୟ ଚକିଷେକରୁ
ସଙ୍ଗେ ଦେବ ପିତାଙ୍କ ଅନେକଣରେ ବହରକ ହେଲେ ।

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ

ଏତେବୁନ୍ଦର ସିଂହାଳ ଯେତି ତୋରଗରେ ଉପସ୍ଥିତ
ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ଅଛ ପୂର୍ବ ବେଶ କାହିଁ । ସ୍ଵର୍ଗରକ
ଅନୁମୋଦିତ କରି ବୃକ୍ଷ ତାଙ୍କ ମେଳେ ପରିଚିତ
ଅଣି ଦେଇଥିଲେ ସେ କର୍ତ୍ତାମାନ ମେହି ପରିଚିତ ଧାରଣ
କରିଥିଲୁଣ୍ଡି । ତୋରଗରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି
ତାଣି ସ୍ଵର୍ଗ ପରିବିଲେ “ଆଜ କେତେବେଳେ ପରେ ସେହି
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଶୁଣ ଉପରେ ଉପର୍ଦ୍ଦିତ ବେଳା ?” ଏତା ଯେ
ସବଳ ସ୍ଥିତାରୁ ମୁକ୍ତ ପାରବା-ଅଗାରେ ଅମୃତବାଣ
ବର୍ଦ୍ଧିବାରୁ ଏବନ୍ତ କରିଥିଲୁଣ୍ଡି ଏତାର ତାଟା ଉତ୍ତର
ବୁଝେ ଦୁଇଅଳେ ଏବଂ ପିତାଙ୍କ ତହିଁରୁ ନିରାକରଣବା
ମାନସରେ ମନେ । ଏବ ଜ୍ଞାନୀ ସ୍ଵର୍ଗ କରି କହିଲେ
“ଆଜ ଅନ୍ଧକ ଦୂର ପିଲାକୁ ହେବ କାହିଁ । ଧର୍ମମାନ
ଅମେମାନେ ପର୍ବିନେପରି ଅବେଳାଣ କରୁଥିଲୁ” ଦେଖ

ସ୍ଵର୍ଗର ତହିଁରେ ପ୍ରଥମେ ଶଶ୍ୟାସ କଲେ ନାହିଁ । ପିତାଙ୍କ କବି ବୁଝିଲେ ତାମା ପଦକ ନୁହେ, ସମଜକ ଭୂମି । ପିତାଙ୍କ କବି ବୁଝି ଏତଗର କହିଲେ ଅପଣକର ଚନ୍ଦ୍ର ଯଶ୍ମିଆ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍ସମାନ ଅବଶ କୋଇଥିବା ତଥିବେଳୁ ଆପଣ କହି ବୁଝି ପବନକାଳୀନ ନାହାନ୍ତି ।” ଏହା କହି, ପବନକାଳ କି ଉତ୍ସମାନ ଭଲ, ତହିଁ ଉତ୍ସମାନ ସମ୍ମତ ବିପରି ଉତ୍ସମାନ ଉତ୍ସମାନ ପାଇଁ ପବନକାଳ ଭାବମାନେ ବିଭବି ବୋଟିତ ଗୋଟିଏ ମୁଖିକ ପ୍ରାୟ ଉତ୍ସମାନ, ଏବ ସେମାନେ ଅୟକ ଉତ୍ସମାନ ସମ୍ମତ ଗର୍ଭନ ମୁକ୍ତା ଶୁଣା ଯାଉ ନାହିଁ । ଏହିଥରେ ନାନାପ୍ରଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଅବଶେଷରେ କହିଲେ “ମୁଁ ଆଉ ହମ୍ମର ଗର୍ଭ ପାରୁ ନାହିଁ, ମୋହର ସମ୍ମତ ପୁଣ୍ୟକ ହେଉଥାଏ ।” ସ୍ଵର୍ଗର ଧର କଥାରେ ଦଶ୍ୟାସ କରି କହିଲେ “ମୋହର ହସ୍ତ ପ୍ରତିବିଧି ଏବ ମୋହର ମଧ୍ୟ ଦିଦାଯୁ ଦେଇ ଏ ଶାନକୁ ପ୍ରକାନ କର ।” ଏହା କହି ଏତଗାରକୁ କେତେବେଳେ ସର୍ପିମୁହ୍ୟା ପ୍ରକାନ କରିଲେ । ପରେ ଜାନ୍ମାପାତ୍ରଙ୍କର ପରମେଣ୍ଟର, ମୁଁ ଏହି ସଂସାର ତ୍ୟାଗ କରୁଥାଏ । ତୁମା ସାକ୍ଷାତରେ ଏ ଦୁଃଖ ଜୀବନ ଭାଗ ନିଷେଧ କରୁଥାଏ । ଏ ଭାବ ଅୟକ ଦିନ ବହନ କରିବାରୁ ହେଲେ ତେଲାକାବରେ ମୋହର ଜାନ ପ୍ରାୟମ ସ୍ଵର୍ଗ ନିଜାଣ ହୋଇଥିବ । ଯଦି ଏତଗାର ଜାବର ଆସ ତାରୁ ଅଣାହାନ କର; ମୋହର ଏବେ ମାତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥନା ।” ଏହା କହି ଲକ୍ଷ ପ୍ରଥାକ କଲେ, ତରୁ ମୁହଁ ହେଲ ନାହିଁ ।

ଏତଗର କପଟ ଦିପ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ “ମହା-ଶୟ, ଅନ୍ତର୍ଜାଲ ପ୍ରତି କେବ ଅନ୍ତର୍ଜାଲ, ଦେହମାନେ ରକ୍ଷା କଲେ । ସୁତ୍ରର ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ସମାନେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବା ଏବ ମୁଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅନୁରୋଧ ।” ସ୍ଵର୍ଗର ତହିଁରେ ଶଶ୍ୟାସ କରି କହିଲୁ ଏବ ମୁଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କେତେ କାହିଁ ନାହିଁ ।

ଏତା ପଢ଼ିଲ ମଧ୍ୟରେ ହିସରି କଥୋପକଥାନ ହେଉଥାଏ ଏମନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭାବା ଧେତେ ରେ ଅସି ଉପରୁକ୍ତି

ହେଲେ । ତାବର ବାହୁଦାନ ରୋପ ହୋଇଥାଏ । ଶଶ୍ୟର ବନ୍ଧୁଶ୍ରୀରେ ଅଛାଦନ, କେବଳ ପ୍ରାଣ ବାକ୍ୟ ବରୁ ଅଛନ୍ତି । ସେ ସ୍ଵର୍ଗର ପ୍ରଥମେ ତହିଁ ପାରି, ଏ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ଲାକୁ ଗନାରୀଲ ପ୍ରାୟ ଦିନୁ ଅଛନ୍ତି । ସ୍ଵର୍ଗର ମଧ୍ୟ ଗନାରୀଲ ଲାକ ଉପରୁକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ “ଗନାରୀଲ, ତୋହର ଶଶ୍ୟ ଶୁଣି ହୋଇ-ଅଛି । ହାୟ, ସେମାନେ କୁକୁର ପରି ଗୁଣ ବାକ୍ୟବାର ମୋତେ ପ୍ରାର୍ଥିତ କରିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ହିଁ କହିଲେ ସେମାନେ ନି ବହୁଥିଲେ, ମୁଁ ନାହିଁ କହିଲେ ସେମାନେ ନାହିଁ ବହୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଝୁ ଅଛି ମୋହ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଅବସର ଅବୀ ବଶ୍ୟାସ ଥିଲ ନାହିଁ । ପେଣେ-ବେଳେ ଦର୍ଶି ଜଳରେ ଅର୍ପି ହେଉଥିଲୁ, ଯେତେବେଳେ ବାଦୁରେ ମୋହର ଶଶ୍ୟର କଞ୍ଚିତ ହେଉଥିଲୁ ସେହି ସମ୍ମତ ସେମାନଙ୍କର କଥାର ବୁଝିଅଛି, ଯେହି ସମ୍ମତ ସେମାନଙ୍କ ଲଳରୁପେ କହିଅଛି । ସ୍ଵର୍ଗର ବାଜାକ ସ୍ଵର ତିର୍ଯ୍ୟ ତାକର ହସ୍ତ ତୁମନ ବିରିବାରୁ ଅଗ୍ରବର ହେଲେ । ବିନ୍ଦୁ ମାନବ ଜାତ ପ୍ରତି ବାଜାକର ଅନୁଭିତ ଦଶ ଜାତ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ଵର୍ଗର ଅନ୍ତର୍ଗାସ ବୁଝୁ ବୁଝୁ ସେ ହେତୁରେ ମୋହର ହସ୍ତରେ ନକ୍ଷାର ଗମ ଅଛି, ଅଗେ ମୁଁ ତାହା ଗୋତ କରେ ପରେ ତୁମେ ତୁମନ କରିବି ।”

ହାୟ ! ତୁରୁଗିର ବି ଅର୍ଦ୍ଧର୍ୟ ନିପୁମ, ଶତା ଲିପୁରଙ୍ଗ କଥା ! ଏଥାରର ବିନ୍ଦୁହିଁ ହୀର ନୁହେ । ଆଜ ଯେ କଥାକି ସେ ଆଜହାଜ ଘଷୁ । ଯେଉଁ ଶଶ୍ୟରରେ ମରି ମର୍ତ୍ତା ମର୍ତ୍ତିର ବିନ୍ଦୁ ମୂଳ୍ୟ ପାଇଁକିମ ଶୋଇ ପାଉଥିଲା, ଅଛି ଯେହି ଦେହ ସାମାନ୍ୟ କଳିଲାତାରେ ଅଛନ୍ତି । ଶତା ଦୂର ପାହାକ ସେବାରେ ବିପୁଲ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ସମ୍ମତ କରୁଥାର ପାହ ହୋଇ ଏବା ଅବଶ୍ୟକରେ ତୁମନ କରୁଥାଏ ।

ଶଶ୍ୟର ବାଜାକ ପରିଲେ “ଅପଣ କଥ ମୋତେ ତହିଁରେ” ବାଜା ବାବରେ ଶଶ୍ୟର ମଧ୍ୟ ତାକୁ ମିଥ୍ୟ-ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରାର୍ଥିତ କରିବାରୁ ତେଣ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଏହା କଥ ହେଲେ ‘‘ଅର ମୁଁ ଦୁର୍ବିଧାରେ ଭୁଲିବି

ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭୁ ମୁଁ ଜଳରୂପେ ଚାଗେ । ତୁମ୍ଭେ ଶବ୍ଦ
ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସ୍ଵା ମୁଁ ଥର ତୁମ୍ଭଙ୍କ ଛୋଟଙ୍କ ଜଳରେ
ପଡ଼ଇ ନାହିଁ । ଦେଖ, ସଂସାରର ଗତି ଦେଖ, ବ୍ୟକ୍ତି
କିମି ଥାଏ କର ।

ବୁ—ଅଷ୍ଟରସୁତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାୟ ହେଲେ ସ୍ଵରା ମୋହର
ପାଠ କରିବାର କ୍ଷମତା ନାହିଁ ।

ଶ—ଥାଏ ଦର ।

ଖ—ଅନ୍ତର ଦିଗର ପାଠ କରିବ ?

ଶ—ତୁମ୍ଭେ ମୋ କଥାର ଅର୍ଥ ଦୁଇ ପାଳନ ନାହିଁ ।

ତୁମ୍ଭୁ କିମ୍ବୁ ନାହିଁ ସତ୍ୟ, ତନ୍ତ୍ର ତଥାପି ତୁମ୍ଭେ
ସଂସାର ଗତି ଦେଖୁଥିବା ।

ବୁ—ଅନୁବଦ୍ଧାରା ଦେଖୁଥାବ ।

ଶ—ତୁମ୍ଭେ ତ ପାଶଳ ବୋଲାଇଛୁ ? ତମ୍ଭୁ ନ ଥିଲେ
ସୁନ୍ଦର ସଂସାର ଗତି ଦେଖି ଥାରେ ।

କର୍ତ୍ତାବାର ଦେଖ । ଦେଖ, ବିଷୟମନରେ ବସି
ତରଗତି ଦସ୍ତବୁଦ୍ଧ ତରବୀର କରୁଥିବାରେ । ବିନ୍ଦୁ
ସେମାନଙ୍କର ହ୍ରାଦ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଦେଲେ ତୁମ୍ଭେ
ବହି ପାଠିବ ନାହିଁ ଯେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା, କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଦର । ଉତ୍ସୁକ ଦେଖି ବୁଦ୍ଧି ଭୁବନାର ଦେଖିଥାଇଛୁ ?

କୁ—ହା ।

ଶ—ତୁମ୍ଭୁ ବୁଦ୍ଧିରୁ ଦେଖି ଚମ୍ପରେ ପଲାଯନ କବେ ।
ପ୍ରଭୁର ପ୍ରତିମତ୍ତି ଏହିଠାରେ ଦେଖ । ପଦାରଦ୍ଧିତ୍ଵ
ବୁଦ୍ଧିର ଅଦେଖ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ପାଳନ କରିଛି ।
ସାମାନ୍ୟ ପାପ ମଧ୍ୟ ଛନ୍ଦ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇ ଦୁଇ ।
ତନ୍ତ୍ର ବସ୍ତୁମୁଣ୍ଡ ପଢ଼େବ ସବଳ ପାପ ଗୋପନୀୟ କରି
ରଖେ, ପାପରୁ ସବର୍ତ୍ତ ମର୍ଗର କରି ତହିଁରେ ଜନ୍ମେ
ଅଶ୍ଵାଧାର ଦେଲେ ପାପର ତହିଁ କ୍ଷମି ହୁଏ ନାହିଁ;
କରଂ ଅଶ୍ଵାଧାର ହୋଇ ଯାଏ । ତହିଁ ଛନ୍ଦ ବସ୍ତାଧାର
ପାପ ସାମାନ୍ୟ ଚାଲାପାରେ ଆସୁ, ହୋଇ ତରୁ
ଦରଗରେ କ୍ଷମିତ୍ର ହୋଇ ପଢ଼େ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭୁ ତରୁ
ତୁମ୍ଭଙ୍କ ନାମ ବୁଝି । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଥର । ଏହି ସମସ୍ତରୁ
ଅସିବା ସମ୍ଭାବନେ ଅମେନାନେ ହିଂମାରେଇଲୁ,
ବୁଝି ଦେବା ମ ହେବ ତାହାରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କ କରି
ଧର—

ଏହି ସମୟରେ କିର୍ତ୍ତିଲ୍ଲୟାର ତନ୍ତ୍ରକ କମିଶନ୍
କେବେକ କଣ ଅନୁତ୍ତର ସବ ସେଠାରେ ଉପର୍ଦ୍ଵାରି
ହୋଇ ପାକାକୁ ଥରିବାରୁ ଉଦ୍‌ଦିତ ହେଲେ । ପଚା
ସବିଲେ “ଧୂର ଏ କି ପଦି ! ଏମାନକ ହତ୍ତରୁ ତ ନିଆ
ଥାଇବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ।” ଭଜନମାନେତାକୁ ନାନା-
ପ୍ରକାର ବୁଦ୍ଧିରେ ଆପଣକର ଅନ୍ତରାଣ ସେବକ, ପଲାଯନ ଦୂର
ଉପାୟ ନାହିଁ ବ୍ୟବ ପାକା ସେଠାରୁ ଦୃଢ଼ ବେଗରେ ପନା-
ମ୍ବନ କଲେ । ଭଜନମନେ ମଧ୍ୟ ଲାବ ପରେ, ଗୋଟାର
ଜାତ୍ରୁ ବକ୍ଷପୂର୍ବକ ଧରି କିର୍ତ୍ତିଲ୍ଲୟାର ଶିବରେ ସେବି
ଗଲେ ।

ଧୀର୍ଯ୍ୟ ! କି ତୁମ୍ଭୁ ଦିଦାରକ ଦୂର୍ସବ୍ୟ ! ଶାକାବ କଥା
ଦୂରେ ଥରି ସାମାନ୍ୟ ଦାନହାନ ବନ୍ଧୁର ପଦେଶ ଦୂର୍ସବ୍ୟ
ଦେଖିଲେ ପାଶାନ ତୁମ୍ଭୁ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବିଗଳିବ ହୋଇ ଯାଏ ।

ଏତଗାର ପିତାଙ୍କ ଦେଖି ଯାଉଥିବାନ୍ତି ଏମନ
ସମୟରେ ଅସଂ୍ଗ୍ରହିତ ସଙ୍ଗେ ସେମାନର ସାଥୀ
ଦେଲେ । ଅସଂ୍ଗ୍ରହିତ ବୁଦ୍ଧ ଶଶ୍ଵତ୍ତବ୍ରଦ୍ଵାରା ଦେଖି ଅକଷ୍ମା
ଅନ୍ତରର ଦେଲେ । ଗୁଣ୍ଡିକୁ ହିତବା କରି ସୁନ୍ଦର ଲାଭ
କରିବ ଏହାହିଁ ତାହାର ଅନୁଦର ପ୍ରାଚୀ କାହାର ।
ପରିଷ ଅସ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଗୁଣ୍ଡିକୁ ମମୋଧନମ୍ବାନ୍ତିର
କରିଲୁ ‘ନରମନ, ସ୍ଵାମୀ ତୁ ପାଧନାନ ସୁତର କରି
ଦଶାରକତାରେ କମା ପ୍ରାର୍ଥନା କର, ତୋହର ଜନନେର
ଶେଷ ମୁଦ୍ରତ୍ତ ଉପର୍ଦ୍ଵାରି ।’ ଶଶ୍ଵତ୍ତବ୍ର ସବୁରେ ମୁନ୍ଦ
କାମକା କରୁଥିଲେ; ସାମାନ୍ୟ ଧୂର କରିବାର କମନ୍ତେ ଅସଂ୍ଗ୍ରହିତକୁ
ଅନୁରୋଧ ଦେଲେ । ବିନ୍ଦୁ ଏତଗାର ରହିଲେ ବାଧା
ପ୍ରଦାନ କରିବାରୁ ଅସଂ୍ଗ୍ରହିତକୁ ସଙ୍ଗେ କରିବ ବନାଇ
ଉପର୍ଦ୍ଵାରି ହେଲ । ଅସଂ୍ଗ୍ରହିତ ଏତଗାର କରୁଥିବ ଅନୁଦର
ହୋଇ ତୁମିଗେ ଏହିର ଫେଲ ଏହି ମୁନ୍ଦ କରିବ ତାହା
ଏତଗାରକୁ ବହିଲା “ଧୂର, ତୁ ମୋତେ ହିତ୍ୟ କଲି,
ତୁ ମୋହର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ କମା କର, ତୋହିନ୍
ବନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପଥ ମୁଣ୍ଡ ଅଛି ତାହା କେଳ
ସେବନମସ୍ତକ ଦେବୁ । ଏହି ମୁଣ୍ଡ କଲେ ତୋହିନ୍ ଦେବେଶ

ଲୁଗ ହେବ ।” ଏହା କିମ୍ବା ଅଳ୍ପକଣ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଣ ଜୀବନ କର ।

ଶନାରିଲ ଦେଖାଯାଇଲୁ ଯେଉଁ ପଢ଼ ଲେଖିଥିଲେ, ଯେହି ଏହା ଏହା ପାଠକୁ ଯୁଦ୍ଧରୀକ କାହାରେ । ତିନୁ ଧାର୍ତ୍ତର ପାଧକାମ୍ପର ଏହଠାରେ ଅବସାନ ହେବ ।

ଏତଙ୍ଗାର ପିତାକୁ ସେଠାରେ ବସାର ଅସଂଖ୍ୟାଳ୍ପ କଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରୁ ପଥ ଖଣ୍ଡ ବାହାର କଲେ । ଅନ୍ୟ ବସନ୍ତର ପଢ଼ ପାଠ କରିବା କାହିଁବିନ୍ଦୁକି କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ତିନୁ ଯେଉଁ ପଢ଼ ପାଠ କଲେ ଶତ୍ରୁ ମନୋଭାବ ଜଣା ଯାଇ ପାରେ ସେ ପଢ଼ ପାଠ କରିବା ଦୃଶ୍ୟାୟ ନୁହେ । ଏହି ନାହିଁ ଅନୁସରଣ କରି ଏତଙ୍ଗାର ପଢ଼ ଖଣ୍ଡ ଶିଖାଇ ପାଠ କଲେ । ପରିବର ମର୍ମ ଏହିପରି ;—

“ ଅମ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବର୍ଦ୍ଧ ହୋଇଥିବା ତାହା ଯେତେ ଦୁଃଖ ଥାଏ । ତାକୁ ହତାକ ଦୁଃଖ ଅନେକ ସୁଯୋଗ ଅଛି । ଯଦି ଦୁଃଖ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା କିମ୍ବା ଦୂର ପ୍ରବନ୍ଧ ହୋଇ ଥାଏ ତାହା କେବେଳେ ହାତ ଓ ସମୟର ଅଭିଭବ ହେବ ନାହିଁ । ଯଦି ସେ ସୁଉଛରେ କଷ୍ଟ କର କରି ସୁହବଦ ଫେର ଅସିବ ତାହା ହେବେଳେ ସବୁ ବସନ୍ତ ହୋଇ ବିବ । ତାହା ହେବେଲେ ସିଂହ ବନ୍ଦନ ହୋଇ ବିବିଦ । ତାହାର ଶବାହୁ ମୋହର କାରାଗାର ହେବ । ସେହି କାରାଗାରରୁ ମୋହେ ମୁକ୍ତ କର ଏବଂ ଦୂମର ପରିଶମର ପୁରସ୍କାର ସ୍ଵରୂପ ତାହାର ହୋଇ ପୂରଣ କର ।

ଦୂମର ବସା

— ତ ଶନାରିଲ ”

ଓହୋ ! ବ ବ୍ୟାଷତ ! ଯେଉଁ ବରମା ଅକବାହ ପ୍ର ସୁ ସକଳ ଦୁଃଖ, ମର୍ମପିଷ୍ଟ, ଓ ଧାର୍ତ୍ତର ସ୍ଥାନିକୁ ହତାକ କରି ତାକ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏତମର୍ମ ପ୍ରାୟ କରିପାଇବାର ପଣ୍ଡ ହେବାର ବାସନା କରେ ତାହାର ଦୃଶ୍ୟାକ୍ଷାର ପାନା ନାହିଁ । ଏହିର ମ୍ୟାନାର ବାସନା କେଉଁଠାରେ ପୂରଣ ହେବ ତାହା ଅଛେଣ୍ଟ ।

ପଢ଼ ପାଠ କରି ଏଭାଗର ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଦୟାତ ହେଲେ ଏବଂ ପାପିଷ୍ଟ ଅସଂଖ୍ୟାଳ୍ପ ଅପଦର୍ଶ ଦେବକ ଏହଠାରେ ଯୋଥୁତ କରି ଏବଂ ପାଠାବି ଜନେନ ଦ୍ଵାରା କହିବେ ନମାନ, ମମ ପାଦେ ମୋହ ପାଳାନାନକ ଶିଦ୍ଧମନ୍ଦ ନାମାନ କରିଲେ । ଅଲ୍ଲାହା ଶାନ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ବୁଦ୍ଧର ଦେଇଥିବାରେ ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଏତଙ୍ଗାର ତାଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ ଉପରୁତ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ପଥ ଗଣ୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରି ବିଦ୍ୟିଲେ “ଧୂନ ଅଗମ୍ବ ହେବା ପୂରମ୍ବ ପଥ ଖଣ୍ଡ ପାଠ କରିବେ । ଯଦି ସୁନ୍ଦରେ କଷ୍ଟ କର କରନ୍ତି ତାହା ହେଲେ ଦୂଶ ଧୂନି କଲେ ଏ ପଥକାହିଁ ଅପରକ ସମ୍ମାନରେ ଉପରୁତ୍ତ ହୋଇ ପଥ ଲୁହିବ ବିଷୟର ସତତ ପମାନ କରି ଦେବ । କିନ୍ତୁ ମୋତ, କଥାରେ ଯଦି ଦ୍ଵାରା ନ କରିବେ ତାହାହେଲେ କଞ୍ଚକୁ ଅପରକର ମୂଳ ପଟିବ ।” ଏହା କହି ଏତଙ୍ଗାର ସେଠାରୁ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

କିମନାନ

ଶାନ୍ତି ।

ବିମୁଁ ? ତାହିଁକି ଅସି ଏ ଯୋଗ, ଧ୍ୟାନେ ତାପଦୟେ ତର ତର ବି କର ଥାଏ । କି ଅଭିଭ ସ୍ଵବନାରେ ସତତ ସତ କିବା ଅପୂରଣ ଯୋଗୁ ମାନସ ଷୋଭିତ । ଧନ ମାନ ଗୋରବର ନାହିଁତ ଅଭିଭ କିମ୍ବକେ ଅବଦର ନାହିଁ ମୋହର ପ୍ରାପନ । ଅଭିଭ ସବଳ ସୁଖ ସଂଶାପ କରିବି । ମେବେ କିମାର୍ ଦୁଃଖ ପଦା ତଞ୍ଚିବି । ଯଥା ପିନ୍ଧିର ଅବିଭ ଶବ୍ଦ ମୁଖ ସ୍ଵାନ କରିବେ ଦେଇ ଥାଇ ସବ ଶୈଳ୍ୟମାନ । ତଥା ମୋ କୁଳ ନୁକ ଥାଇଁ ସବ ଶୈଳ୍ୟ ଦୁଃଖ ମୁଖ ଲଦୁବାରୁ ହେବାରୁ ଅଯୋଧ୍ୟ । ତାହିଁ ଅଭିଭ ତାହାର ପୁନ୍ୟ ଯାତ ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି ହିଲୁନ ନ ପୁଷ୍ଟର ମନ କୁଣ୍ଡି ।

ଶାନ୍ତି

ବର୍ତ୍ତିତା

୪୩୯

ଅମୁମାନଙ୍କର ଅଧାସ ରୁମି ଥିଲୁ ଦୁଃ୍ଖ-ଫୋନ-ଭର
ଗୋମଳ ଶଯ୍ୟା ନୁହେ; ଅମୁମାନଙ୍କର ଜୀବନ ମଧ୍ୟ
ଶିଶୁର କୌତୁମ ନୁହେ । ଏ ସଂଧାର ଏକ ମହାସମର-
ପ୍ରକାଶ । ଏ ପ୍ରାଜଣରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନକୁ ଅପରାଧ
ଜଗାନ୍ତିଯାୟୀ ପୁଞ୍ଜ ବାର୍ଷିକର ସାହାଯ, କରିବାର
ହୁଏ । ଯେ ଯେତେପରିମାଣରେ ଏ ସଂଗ୍ରାମ ରୁମିରେ କୃତ-
କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ସେହି ପରିମାଣରେ କୃତ, ସେ ସେହି ପରି-
ମାଣରେ ଜ୍ଞାନର ଜୟିତ ଉପରକୁ କରି ଜାହାର ସମ୍ବନ୍ଧ-
ବଂଦନାର ବଢ଼ିବାଦାର ତତ୍ତ୍ଵର ବଚାର୍ତ୍ତ ବୋଲି
ବୁଝାଯାଏ । ଏ ସମ୍ରକ୍ଷେଷେଣରେ ଅବତରଣ କଲେ ଜାନା-
ପଥ ଦିଗପୁରୀ ମଧ୍ୟରେ ଅପଣାରୁ ଦିନକୁ କରିବାର
ହୁଏ । ଏ ସଂଗ୍ରାମରେ ପଦେ, ଶବ୍ଦରେ ଆପାକ,
ପଦେ, ପଦୀଜିରୁ କୁଦ୍ରିଷ୍ଟରେ, ପଦେ, ମର୍ମରେହୀ
ଅପମାଳ, ମନୋଦେବନା, ଯତ୍ତା ଭୋଗ କରିବାରୁ ହୁଏ ।
ଏତୁବ୍ୟକ୍ତି ମାନବ ସାମାଜିକ ବନ୍ଦନ ବଳରେ
ସଂଧାରରେ ନାମୋଦରରେ ସମ୍ଭବ । ସେ ଦେଶେଦେଲେ
କନ୍ଦି, କେହେବେଳେ ତ୍ରୁଗା, ଦେତେବେଳେ କନ୍ଦି,
ଦେଶେବେଳେ ବା ଅୟାୟ ପରିଜନ । ଏଣୁ କିନ୍ତୁ ରହ
ଯଦୁଗା, ମାନ ଅପମାଳ ସରେ, ମଧ୍ୟ ତାରୁ ଏହ ଦିନଥ
ସମ୍ବନ୍ଧଜାତ ଦେଶବନ୍ଦୁକର ଜୀବନର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବେ
ଅପଣାରୁ ସଂଶୀଳ କରିବାରୁ ହୁଏ । ତେଣୁ ତାହର
ଦ୍ୱାରର ସାମା ନାହିଁ ଦେଇ ଦୋଧ ହୁଏ । ଏବେ ସେ
ଦୁଇଲ; ସେ ଦୁଇଲ ମନ୍ତ୍ରର ଉପରେ ଜାହାର ମୃଦୁଯ
ଜାବନ ସଂଗ୍ରାମର ଭାବ; ଜାତଧରେ ସୁମି ସାମାଜିକାର
ବନ୍ଦନରେ ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ଅଗିମାନରେ ଏଥାଥିକ ବନ୍ଦନ
ରହ । ଦୁଇଲ ମନ୍ତ୍ରର ଉପରେ ଏହ ମହିମାର ବନ୍ଦନ
ଦେଇ ତାରୁ ସଂଧାରତ ବନ୍ଦନ ଏ ଧର୍ମର ପଥର ହେବାରୁ
ହୁଏ । ପଥରେ ଜନ୍ମ, ଜିଜି ଦ୍ୱାରରେ ଦୋଷଲବ-
ବନ୍ଦନା ସେ ଦୂର ଦେଲେ, ନେବେ ଓ ସରବରିକୁ ତତ୍ତ୍ଵ
ତତ ହୁଏ, ଦେଲେ, ଦୂରରୁ ଦେଖାଯି ମହିମାର ବନ୍ଦନ
ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ପାଇଲ ଦେଇଲାରେ ମୋହନରେ ମହିମାର ଶାର

ତେବେଳାବନ୍ଦୁରେ ତାହାର ଅମୃତାରୁ ତାତ ହୁଏ । ଏହୁ
ପରି ଦେଶିବାରୁ ଗଲେ ମାନବ ଜୀବନ ବଜା ଦାଢ଼ିବନ୍ଦୁ,
ବଜାଅଗାନ୍ତିର୍ଷୀୟ ।

<ତେ କିମ୍ବା ଦୁଇର ମାନବ ଜୀବନ ଯୋର ଅଶ୍ରୁ-
ପର୍ଷ୍ଠ ଏ କଥା କରିଲେ ପ୍ରାମଣେ ମହା ଅଭି ଉତ୍ସମ୍ଭବ
ହୁଏ । ମନେ ହୁଏ ଯେ କୌଣସି ଉତ୍ସାହରେ ଜୀବନ
ଉପରୁ ଅଗାନ୍ତିର ମାଦା ଲୁହ କରି ଥାଏ ସେ ମାନବ
ସମାଜର ମିଥ, ପ୍ରାଣିତ ଧରମାର ନନ୍ଦା । ସେହି
ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ଜ୍ଞାନକାଳ ହୁଏ ସାରି ବଜାର କ୍ଷମତା
ଅପରିସ୍ୟା, ସଂଧାର-ସଂଗ୍ରାମର କ୍ଷମତାରେ କରିଲା
ସତ୍ତ୍ଵବିନ୍ଦନ ମନ୍ତ୍ରର ଦାର୍ଶକ, ତାହର ମୁହଁମୁହଁନ ପ୍ରଲେ-
ପନେ ମନୁଷ୍ୟ କ୍ଷମତାର ଅୟାୟ ଜୀବାତ, ଦ୍ୱାରର ଦେଶ
ବିଦ୍ୟା ରହି ମହାଶାନ୍ତି ବଜାରର କରେ ଏକ
ସଂଗ୍ରାମ-ପ୍ରାକଣରେ ନାମା ଅସତ ଅମାୟ ସବେ ଅସତ
ସେ ଜୀବନକ୍ୟ କର କରିଥାଏ ଜାହା ଜାଗା କରି ବଜାର
ମୋହନାକୁ ବଳରେ ଧରୁ ମନ୍ତ୍ର ବନ୍ଦ ସବେ ଅପଣାରୁ
ମିଳାଇ ହେବ । ଏହୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା ସଂଧାର ଦିନଦିନ
ମାନବର ଦରକାଳାରୁ ମୁହଁ ଘାନ କରିବା ନିରିତ ବଜାର
ମହୋଷଧ ।

ଏତୁବ୍ୟକ୍ତି ଅମୁମାନଙ୍କ ମନୋବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ
ବଦଳର ବୋଯି ସୁଦୂର ଦୀର୍ଘ ଅଛୁ । ମାନବବୁଦ୍ଧି
ଦେଶେ ଗୁଣୀୟ ଉଚ୍ଚ ବନ୍ଦନ ଅଧାର । ସେ ଗୁଣୀୟ
ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତଙ୍କ ଓ ସଂବନ୍ଧବାହିଙ୍କ ମାନବ ଅପଣାର
ଗୁଣୁ ଜୀବନରେ ବିଶ୍ଵରୂପେ ବନ୍ଦନ କରିବାରୁ ସମ୍ମର୍ଥ
ହୁଏ । ଦୟା, ମମତା, ସମାନୁଭୂତି, ମେଧ, ପ୍ରେସ, ଶୋର୍ମ୍ଭ,
କାର୍ଯ୍ୟ, ମହିତ୍ର, ବଜାର ପ୍ରକୁପ ପ୍ରେସ କୋମାନ୍ ଓ କଠିନ
ଭର ଦୃଶ୍ୟକ ମାନବର ପ୍ରଧାନ ସହାୟକାରୀ ସେ
ଗୁଣକ ବଜାର ପ୍ରଥାନ ନୀତୀବାନଧୀ—ଦେଶୀ
ଉତ୍ସାହକିରଣ ଉଚ୍ଚତାରେ ଗୁଣକର ପ୍ରକାଶ ଓ ଏତୁ
ଦିନବିରତ ଜଗି ଦୃଶ୍ୟକ ଭାବରେ ଦେଖା ଦେଖା ବଜାର
କିମ୍ବା କୌଣସିକ କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହୁ ସଂଧାରରେ ଦେଖାଯି ଏ
ମାନବ ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ଦୁଇଲାର ମୋହନରେ ମହିମାର ଶାର

ଦେଇ ସେବେବେଳେ ଦୁଃଖାକୁ ହେବ ଜାହାର ସେହି
ସବ କହିବା ଶ୍ରୋତରେ ଗାସ ଅସି ତାହା ଦୂଦୟରେ
ଲବିଥିଛି ଓ ସେହି ପ୍ରସବରେ ତାହା ସମୟ ଦିଶକୁ
ସଞ୍ଚାରିବା କରୁଥିଛି । ଯେଉଁ ପ୍ରେମର ମହିମାରେ
ମାନବ ଅପଣାର ଥନ, ମାଳ, ଯଶ, ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସମ୍ପ୍ରଦୟ ଧୂଳି ଅପଣାକୁ ପ୍ରସବ ସମ୍ବାସୀ ବୋଲି ଧସାରରେ
ପରିଚାଳି କରିବ ଦିବ ତାହା କହିବାର ଶ୍ରୋତରେ ପ୍ରବା-
ହିବ । ଯୋଜା ସମ୍ମାନପରରେ ଶର୍ଷ ସମ୍ମାନ;
ଦେଖୁଁ ତାହାର ସଞ୍ଜିଗଣ ଏକେ, ସୁନ୍ଦର ତୁମିରେ ବଳ-
ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ, ତାହାର ମନ ଅସ୍ତ୍ରିର ହୋଇ ଉଠିଲ,
ଜୀବନ ପ୍ରତି ମନତା ବଢ଼ିଗଲ, ସେବିକର କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଦୁଇ
ସେ ପୃଷ୍ଠାର୍ଥୀ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଏହି ସମୟରେ ବକ୍ର-
ନିର୍ଣ୍ଣାଶରେ କହିବାର ହଙ୍କାର ଜାହାର କର୍ଣ୍ଣିରେ ପରିଣାମ;
ସେ ହୀର, ସେ ଅଚିକଳ, ତାହାର ଦୂଦୟରେ ଶତ-
ବଳର ବଳ ଅସିଲ, ତାହାର ଧମନୀର ପୁଣି ଉଷ୍ଣ
ଶ୍ରୋତର ବହୁକାରୁ ରଚିଲ, ସେ ମହା-ଦର୍ଶନରେ ବପଞ୍ଚ
ଦେଖିନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ସାଧାନଦ୍ୟାୟୀ ଶଶ୍ନୂଳାଶ
କରୁ ଶେଷରେ ବାରହର ବୌରବରେ ଅମୃତିର ଦଳ
ଦେଇ । ଏ ଶୋର୍ଯ୍ୟ, ଏ ଗୋଟିବକହାଣୀ ତାହା ମନକୁ
କିଏ ଅଣିଲ ? ବହିତା । ଏହିପରି ଅବେଳନା କଲେ
ଏହା ମୁନ୍ଦର ଦୁଇସେବାରୀ ଯେ ମାନବର ଉତ୍ସବରୁ-
ଗୁଡ଼ିକ କହିବାର ହସ୍ତରେ ହାତୀ-କନ୍ଦୁକ ।

ମନୋରୂପର ଶୋନର୍ମଲ୍ୟ ଉତ୍ସବରୁ ଗୁଡ଼ିକର
ଉତ୍ସବର ନନ୍ଦିତ କହିବା ଯେଉଁ ଜାହାଯ, କରେ
ବାସର ବହୁଦେର୍ଶର, ଶୋନର୍ମଲ୍ୟ ତୁରଣ ମିରି ସେ
ତତୋଦ୍ୱାରି ଅବଦାନ କହିବାର ଅଭିବରେ ସବାଗର
ପଣୀର ବିଚାର ଉତ୍ସବର ଜଳ ଅକାଶ, ନେତ୍ର-
ନନ୍ଦବାସକ ଉତ୍ସବ ମେଘମାଳା, ନାନାକାନ୍ଦ୍ର ବୃକ୍ଷ
ଲିଙ୍ଗ, ଗଠ ପତତ, ମଧ୍ୟର ବହୁମନ କୁତଳ, ମନୁଷ୍ୟ
ଦର୍ଶକ ଦୂନର ତାଳ ଲହୁ, ଜମଣୀର ପ୍ରାଣତୋଷିଣୀ
ଅନ୍ତର୍ଗୁଣୀ, ଶିଶୁର କନ୍ଦୁମୟ ମୁଖମଗ୍ନି, ପ୍ରାତର ଉତ୍ସବ
ସେ କୁମାର ବାନ୍ଧୁର୍ଯ୍ୟ, ସନ୍ଦରର ପଣ୍ଡିତ ଗଗନ
ଅଶ୍ରୁବାନ୍ତ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ରତ୍ନ, ପୋଣୀମାସ ରତ୍ନର

ମଧ୍ୟର ତନ୍ତ୍ର, ସୂଚିରେତୀ ଅମାରଜଳର ନନ୍ଦି ଅନନ୍ଦାର
ଓ ବାପ୍ତ କାରକାଦଳ, ବକ୍ତ୍ର ଗମ୍ଭୀର ଜନ୍ମନ, ଚର୍ବିକାର
ମଧ୍ୟର ଶୁଣ୍ଠି, ସାଗରର ଭାସକାନ୍ତ ମୁହଁ ପ୍ରତ୍ୟନିଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ
ସେମାନକର ବିଜ୍ଞାର ଅନେକ ସୋନର୍ମଲ ବର୍ଷାର
ଥାଥିଲେ । ଯାହା ସୁଦେଶ, ଯାହା ପାଣତର୍ପଣକାଣ୍ଠ, ଯାହା
ଦୁନ୍ତ, ପ୍ରାଚି ପ୍ରବୃତ୍ତର ଉତ୍ସବ କରେ ତାହା ସବୁ କହିବା
ମାନବ ସମ୍ମାନରେ ଉତ୍ସବରେ କରେ ଏ ପ୍ରବୃତ୍ତ ବନ୍ଧନ ପରି
ସେ ସମସ୍ତରୁ ଶୋନର୍ମଲ୍ୟ ଉତ୍ସବରେ କରିବା ନିମ୍ନିତି ନିମ୍ନିତି
କରେ ।

କହିବାର ଅର ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟ ବତ୍ତ ହିତକର, ମାନବ
ଦୂର ଅଞ୍ଜଳରେ ଧୂଳ ଦୂର ଯେପରି ବବରେ ସହ୍ୟ ବର
ଆଉ କହିବା ଉତ୍ସବର୍ତ୍ତନ ଦରି ସେ ଗୁଡ଼ିକର ତତ୍ତ ଅତି
ଦୂର ସମୟ ପରିଣାମ ଯେତାପାଇବାର । ପ୍ରବୃତ୍ତ ମାଲାରଚତ୍ତିଧା
ହରୁରେ କହିବା ସୁନ୍ଦରେ ଯେ ମାଲା ଶୁନ୍ନା ଯାଏ ତାହା
ତିର ଉଚ୍ଚତା ନ ହେବ; ବରଂ ପରାମର୍ଶରେ ତାହା ହାତେଶ-
ମାଲା ପରି ସମୟର ଦ୍ୱୟବ୍ୟାହର ଦ୍ୱୟବ୍ୟାହ ଉତ୍ସବରୁ
ଥେ ସବୁ ତିନୀରୁ ଅନ୍ଦର ଉପଲବ୍ଧ କରି ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି ।
କେତେ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ରଖାବେଶକର ଅବବରୁ ଅଞ୍ଜଳରେ
କହିବା କାହାରେ ସତ ନିତି ଅଣିଶ ସୋନର୍ମଲ ହରିର
ଆନନ୍ଦା । କହିବା ଅନନ୍ଦାରମ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକରୁ ସେ ସମ୍ମାନ
ସୁନ୍ଦରକୁ ଉତ୍ସବର କରି ମାନବ ସେବାରେ ଉତ୍ସବରେ
ବରେ ।

ସମୟେ କହିବା ନିତିରେ ଯୋର ଅପରି ଉତ୍ସବ
ପିତ ହୁଏ । କେହ କହନ୍ତି କହିବା ଜଳ ସଙ୍ଗେ, ଗର କରି
ପାରେ ମାହିଁ; କେହ ସୁନ୍ଦର ନିତି କହିବାର ଭାବା ଅନ୍ତର୍ଗୁଣ
ପିତ, କହିବାର ଜନ୍ମନ ଦେଖାଇବାକୁଟି; କେହି ସୁନ୍ଦର
କହନ୍ତି ଥିଲୁଣ୍ଠି କହିବା ଜଳ ମାତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଥାନ
ଦୀପ ଏମନ୍ତ ଅପରି ରହିଶନ୍ତି ନୁହେ, କର୍ତ୍ତ୍ଵ କହିବାର
ଦୂର୍ବଳ ଦାନା କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସେ ସମ୍ମାନ

ଦେବଳ ତଥା ମହାର କାର୍ତ୍ତି ବରନ୍ତୁ । ଯେଉଁମାନେ
ବହୁତ ଏହା ଜ୍ଞାନର ପରେଣ୍ଟି, ସେବେବେଲେ ସେମାନ-
ର ମନେ କଣିକା ଉଚିତ ଏହା ପ୍ରକୃତ ଉନ୍ନତ ଜ୍ଞାନର
ଦେବଥୀ ନୁହେ, ଏହା ଶ୍ରୀ ସଂସାର ଦୁଷ୍ଟିର ଦେଖେଣୀ ।
ଧ୍ୱନି ପଞ୍ଚଶିଳ ଏହାର ପ୍ରଥାତ ଏବା । କବତା ସଂସାରର
ପରିଜଗା ଓ ଅତିଜାରୁ ପୃଷ୍ଠା ବରେ, ଏକୁ ସଂସାର
ଶୃଙ୍ଖଳାବନ୍ଧ କଠୋର ସଂସାର ଏହାରୁ ଅବଜ୍ଞାତକ୍ଷେତ୍ରରେ
ଦର୍ଶନ କରେ । ନରେତର ଏହା କହିପାଇଁ ସାରସତ ଜ୍ଞାନର
ପରେୟ ନୁହେ : ଯାହା ସତ୍ୟ, ଯାହା ବିଦ୍ୟ, ଯାହା ସୂଦର
ତାହାରୁ କବତାର ଅଷ୍ଟି, ମେଦ, ମାଂସ, ମହା, । ଅନେ
ଅପର୍ତ୍ତି ଏହା, କବ ନୈୟାୟିକ ନୁହେ, ତେଣୁ କବତାର
ପ୍ରକାଶ ଅପ୍ରଯୋଗ; ତାହା—ମେଦମେତ୍ରାଜାନୀତ, ତେଣୁ ଅପ୍ରା-
ଦୃତ । ଏହି ଦୂରମିରେହି କବତାର ପ୍ରକୃତ ମହନ୍ତ
କର୍ତ୍ତର ହୋଇଥାଏ । କବ ନୈୟାୟିକ ନୁହେ ଏ କଥା
ନୁହେ । ହୋଇଯାଏ, ସେ ତର୍ବ ଗୁଣନାରେ ସୁନିଦିଷ୍ଟ
ପଥରେ ଗର ବର୍ତ୍ତାକୁ ଅପ୍ରଯୋଗ, ହୋଇ ପାରେ ସେ
ତର୍ବର ପାରିବାରି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହାର ଭରିବାରେ
ଅନିବ୍ୟାପ୍ତ, ତୁ ପିଛାକୁ ବଢ଼ିବେ ସେ ଯେଉଁ ସବୁ
ତଥ୍ୟ ଅବସାର କରେ ତାହା ଅପ ପାବନ ଓ ସତ୍ୟ ।
ତେଣୁ କବର ଅନେ ଜାମ ବହିଷ୍ଟକରୁ । ତାହାର
ଦୂରବାସନ କ୍ଷମତା ଥୟୀ—ହୁମାକର ଗର, ଲୋକ
ଅଗର ବନ୍ଦବାର ମଧ୍ୟରେ ସମୟ ସ୍ମୃତିର ଗତି ଦେଖେ
ସେ ଦୃଢ଼ବରେ ଦେଖି ପାରେ ଶତବର୍ଷ ପରେ, ସହସ୍ର
ବର୍ଷ ପରେ, ସମାଜ ବା ସଂସାର ଦେଇଥାଏ ପଥିଷ୍ଟିବ;
ତିକର ଅସାମାନ୍ୟ ଶକ୍ତିକଳରେ ସେ ସେବୁର ବଢ଼ିବେ
ବହିଷ୍ୟତଗାରିତିହତ ତିକରୁ ଅକଳ କରିପାରେ । ଏହା
ଦିଅନ ନୈୟାୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେ । ଏହା କର ଯୁଦ୍ଧ-
କର୍ତ୍ତର ଶୁଦ୍ଧ ଗର୍ଭ ମଧ୍ୟରେ ଅଭିଷ ଶୁଦ୍ଧ ଦୁଷ୍ଟ ନୈୟା-
ୟିକର କାର୍ଯ୍ୟ ଅରୋପା ମହତର ନୁହେ । ତେବେ
ଏହିବ ବଥା ତାହାର ନୈୟାୟିକ ଦେଖାଇ ଆଏ । ଅନେ
କଥା ତାହାର ବିଷା, ଘର ଅସବୀର, ପ୍ରାବୁତ, ତିତ ସବେ
ଅପ୍ରାଦୁର ଚିତ୍ତ ସବୁ ମିଳନ । ଏ ବିଷଷ୍ଟ ପ୍ରଥମତା
ଅପ୍ରାଦୁର ବୋଲ ମନେ ହେଲେ କୁଞ୍ଚା ସେଥିରେ ନୁହେ ।

ଅମେନାନେ ଯାହାକୁ ଅପାଦୁର ଚିତ୍ତ ବୋଲୁ ଗାହା
ଅଗ ପ୍ରାକୁବ । ଗୁମମାନବର ଦୃଷ୍ଟି କ୍ଷୁଦ୍ରିମାଦର,
ସ୍ଵାସ, ତାହାର ଦୃଷ୍ଟି ବଦ୍ଧଦୂର ପ୍ରସାରିଣୀ । ଅମେ-
ମାନେ ସେବେବେଲେ ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ପୁଷ୍ପ ଦେଖି
କେବଳ ମାତ୍ର ତାହାର ସୁମଳ ଓ କାନ୍ଦୁରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୋର
ଅପଶାର ସାର୍ଥିତ ନିମିତ ବିଷନ କରିବାକୁ ପ୍ରସାରଣ
କରୁଁ, ସେ ସେବେବେଲେ ସେ ପୁଷ୍ପ ମଧ୍ୟରେ
ବ ଏକ ଅଛିଜନିଷ ମାଧ୍ୟମିକ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘି କରେ, ସେ
ଶୁଦ୍ଧ ପୁଷ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ସେ ବ ଏକ ମହାମନ୍ଦୁର ଫିକାଶ,
ଦ୍ୱାରା ମହା ବୌଦ୍ଧମ୍ରଦଶର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେଖି ଅମ୍ବ-
ହସ୍ତର ହୋଇଯାଏ । ସାର୍ଥତିକି ନିମିତ ତାହାକୁ ଶୁର୍ଣ୍ଣ
କରିବା ଦୂରେ ଥାଇ ଦୂରକୁ ସେ ତାକୁ ବ ଏକ ରଘୁ-
ବିଷନ ଚକ୍ରରେ ଦର୍ଶନ କରେ ଏବଂ ଅବାଜ ପ୍ରତିବାଦରେ
ସେବେବେଲେ ଶବ୍ଦମୁଦ୍ରା ଉପରେଲେ ହୋଇ ଉଠି ସେ
ସେ ସୁନ୍ଦର ତରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ କାହାରେକେ ନୁହେ ।
ଯାହା ଥାଏ ସେଥିରୁ ବିଶ୍ଵମାନ୍ଦୁ ମେଇ ଦ୍ୱାରାମିବେଳେଟ ମାତ୍ର ଧରି
ବିଶିବା ନିମିତ ବିଷା ବଜାନ ଅନ୍ତର ବହେ ତାହାର
କୁ । ଅଧିକର । ମହ ସେ ତାହାର ପ୍ରାଣର ସମ୍ମତ ସବ-
ବଜ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁଆନ୍ତା ତାହାରେକେ ବିଷନ
ଧୂମକ କହିବାକୁ କେହି କିଥା ବୋଧ କରୁଣ ଥାନେ !
ଯଦି କରେ ଅଜ ଓ କରେ ବିଷ୍ଣୁଶାନ ବିଷନ୍ତୁ ହୁହେ
ପ୍ରବୃତ୍ତର କୋଣସି ଲକ୍ଷାଲୁକୁ ମନକ ବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖି
ଶେଷେକୁ ବିଷନ୍ତୁ ଯଦି ପ୍ରଥମର ତରୁଦେଶର ଗୋପ-
ରତ୍ନାର ତିତ ବିଷାରେ କଟେ, ଗାଥାହେଲେ ସେ କରେ
ମନେ କରେ । ଯବେ, ତାହାରୁ କଥାମୁକ୍ତି ଅଞ୍ଚରେ
ବଜନ ନୁହେ, ସେଥିରେ କଲାମର କଳାଯାହୁ ଦେଖି ।
ସଂସାର ମାନବ ଓ ବଦ ପଥରେ ତିର ସେହି ବଥା ।
ସଂସାର ମାନବ ପେହିଠାରେ ଏବଂ ତିରର ପ୍ରକାଶରେ
କରେ, କବ ସେଠାରେ ଶତକ୍ରେ ଅଭିରେ ତିରରେ
ହୋଇଯାଏ, ସଂସାର ମାନବ ସୁଲ ବିଷନ୍ତୁରେ ଯାହା
ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ ବଦର ସୁଷ କଷ୍ଟ ତାହା ଦେଖେ

ଏହି ସଂଶୋଧ ସାହିତ୍ୟରେ ଜାହାର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଟିକିବା
ପ୍ରବାଣ ବରେ ଜାହା ଝୁଲଦୁଷ୍ଟ ମାନବକୁ ଥିଲା ଗଞ୍ଜିର
ବୋଥହୁଏ । କିନ୍ତୁ ପଢ଼ୁଗରେ ଜାହା ନୁହେ । ସେ
(ମାନବ) ବରଂ କହାରା ସଂଶୋଧ ଅବଧିରେ, ସଂଶୋଧ
ଅପ୍ରାଚୁଳ ବହୁରୂ ପରିବର୍ତ୍ତନେ ଅପରାଧ ଦୃଷ୍ଟିଖଳାଙ୍ଗ
ଓ ଅନୁର୍ଗମନ ଶତ୍ରୁର ଅସ୍ଵର ନିମିତ୍ତ ଦୂର ପ୍ରକାଶ
କରିବ ଓ ପ୍ରଧୁଳ ଉତ୍ତରତଳେ ଜଳିମୂରତ ନିରିତ ଦାନ-
ସବରେ ଶ୍ରାନ୍ତମା କରିବ । ଅନ୍ୟ ଅଭିଭୂତ କହିବା ମାତା-
ପ୍ରଦୂତିଗୁଡ଼ର ଦାସ । ଏହା ଛାତାର ଦୋଷ ନୁହେ,
ଅଗ୍ନି ଦେବାବ୍ସଥନ ନିମିତ୍ତ, ଦେଶର ସମାଜର ମଙ୍ଗଳ
ଦ୍ୱାନ ନିମିତ୍ତ ହୋମକୁରୁଗରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ହୁଏ, ଜାହା
ଧରି କୁମାରୀଙ୍ଗମୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୁବେ ପନ୍ଥ ପଂଚବ ନାଶ
ଦିନିକ ଉଦ୍ଘୋଷତ ହୁଏ, ଏହା ବୋଲି ଅଗ୍ନି ଅପଦିନ
ତେଣୁ ଅନ୍ଧର୍ମଣୀ ଏ କଥା କହିବା ପୁନ୍ରସଙ୍ଗତ ନୁହେ ।
କହିବା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ହେଲିଥିଲା ।

ସେ ଯାହା ହେଉ ସ୍ଵର୍ଗକର କଠୋର ସଂର୍ଗ ଓ
ପ୍ରମାଣର ଦୃଢ଼ ନିୟମ ପରି ହାତୁର ବଜ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥିତ
ହେଲେ ଏହା ବ୍ୟାପିକ ଯେ ସଂବାଧର ପ୍ରାତିଶୀଳ
ତଙ୍କାଳ ମଧ୍ୟରୁ ଭର୍ତ୍ତାରୁ ନେବା ବନ୍ଦତାର ବସିଥିଲୁ ବାର୍ଷିକ
ଏହା ଜୀବନ ଓ ସୁଖର ମାର୍ତ୍ତିକ ଓ ସଂଗେ ଥୁବ କରେ,
ଏହା ସଂବାଧର ମାନବରୁ ସେ ଯେ ସ୍ଵର୍ଗ ଯାହା,
ଅମୃତର ସକ୍ତିନ ଏ ବନ୍ଦାର ସତ୍ତ୍ଵ ଉତ୍ସବେଗ କରିବାରୁ
ସୁଧ୍ୟ ଦେଖାନ ବଣେ । ପ୍ରତ୍ଯେ ଦେବିର ରେ ମନ୍ଦିରର
ମାହିଁ, ଅସାରତା ମାହିଁ । ଦେବକୁ ସୁଗନ୍ଧ ପ୍ରଦାନ
ପ୍ରମୁଚ୍ଚତାର (Perfumer) ବୃଦ୍ଧା ଯାଇପାରେ; ଯେ
ମନୀଷାଜଳରେ ଦୂରତା ଦୂର, ମାନୀ ଦୂରତା ଦୂର
ଯାମା ବାର୍ଯ୍ୟାମା ଦ୍ରବ୍ୟାଖେତରର ଅଧ୍ୟାରତାରୁହିଁ
ସଜ୍ଜି ଦିନେ, ତେଣୁ ସେ ସବହା ଧୋନ୍ଦମ୍ୟର ଉପା-
ସତ—କୁହାଇ ବର, ଅସାରତା, ଅନେକା ଜାହାନର
ଚନ୍ଦ୍ରଶଳ । ସେ ସବହା ଅପଣାରୁ ଧୋନ୍ଦନ୍ତ ସାଗରରେ
ହଜାର ଲକ୍ଷୀବୁନ୍ଦିରୁଛା କେବେ; ଏହି ଯେ ଯେତେ ଦେଖି
ସେହିରେ ବୁନ୍ଦିକରୁଣେବେ ସେତିତି କହ ସଦବାଚ ।
ପ୍ରତ୍ୟେ ଦେବା ବନ୍ଦନା ମହା, ବୈଶିଶ ଉତ୍ସବ,
ବୈଶିଶ ଉତ୍ସବ

ଦ୍ରିର ପାନୟ କଳ, ସ୍ଵାଚା ଦିଷ୍ଟକୁଳାରୁ ଅମୃତ, ଉଚ୍ଛ-
ବତ୍ତାଗାମୀ ମାନବଙ୍କ ବନ୍ଧୁତି ସବୁ ସମୟରେ ମଧୁକ-
ରିଷୀ ପ୍ରାଣ ସମ ସା । ତେଣୁ କହ କହତାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର
ଗାଉଅହୁନି ।

କି ମୋହନ ଦେଖ ତୋର ଲେ ସୁରସୁଦଳୀ

ଦିଏ ସେ ଏପର ଅଛୁ ଅନ୍ତର୍ଦୟ ତଳ,
ତୋହେ କେବଳ ନ ଯାଏ ଯା ଦୂଃଖ ଅପ୍ରସର
ଅଜ୍ଞ! ବ-ଅମୃତେ ଦୂହେ ପରିପତି ମନ

ସମାଲୋଚନା ।

୧୮ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରକଳ୍ପମାଲା । *

ସମାଜେତନା ଟାଙ୍ଗୁ ସାହିତ୍ୟର ମୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ
ଓ ପ୍ରଦୃଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚ । ଉଛଳ ସାହିତ୍ୟ ରଖାଇରେ ଏହି
ଶେଷୀଏ ପ୍ରକଳ୍ପ ବିଶେଷ ନାହିଁ । ସମାଜେତନର ବର୍ଣ୍ଣନା
ପୁରୁଷର ଦ୍ୱାୟିତି ପୂର୍ଣ୍ଣ । କୌଣସି ଗତି ସମସ୍ତକ ତତ୍ତ୍ଵ
ସମାଜ ବା-ରେ ଅକର୍ଷଣ କରେ ନାହିଁ । ଉନ୍ନି
ବିଶ୍ଵବି ଜନ୍ମ, ବୁଝ । ଏଥରି ସୁଲବେ କଥା ସମାଜେ-
ଚକବି ଯାହା ମଧ୍ୟର ନ ହେଲା ତାହା ଯେ ଅସାର ଏହା
ମନେ କରିବା କ୍ରାନ୍ତିମୂଳକ । ସମାଜେତନର ଉତ୍ତର
ସମତତ୍ତ୍ଵରେ ନିରାଧର୍ମ ବୁଝେ ତାହାର ମନେରେବ
ପ୍ରକାଶ ଦିଇବ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରେ ସ୍ଥାନଗା ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ;
ପାଠବିମାନେ ନେଇ ବୁଢ଼ିର ସମାଜେତନକରୁ କୋଷାମୋଦ
ବାଲ୍ମୀକି ବା ଶତକୁରୁଗ୍ରାମୋଦିତ ମନେ ଦରି ନେବା ହିନ୍ଦୀ
ବିଜ୍ଞାନ ଯଥିତିର ହୋଇପରେ ? ଲେଖକମାନଙ୍କୁର

* କାନ୍ତି ଶର୍ମାଙ୍କା ଉପରେ ଦିଲ୍ଲି ।

‘ଶୁଦ୍ଧ’ ପାଇବ ମନୋଷ୍ଟୁ ୧୦୨ ପ୍ରକଳ୍ପ ତେବେ ସବାକେ
ମୋତେ ତଥ ବହିଗାନ୍ଧ ମୁଁ ମୋତ ପୂଜନ ବାବା ହେଲୁ । ଏହି
ପ୍ରକଳ୍ପ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲୁ । ଯେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲୁ ତେବେ ମୋତ
ମୋତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲୁ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲୁ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ
ମୋତ ମୋତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲୁ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲୁ ।

ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ବର କରୁଥିବ ଅଛି । ସେମାନଙ୍କର ଉଚିତ ସହାୟତା ଅବଳମ୍ବନ କରି ସମାଲୋଚନକ କଥରେ ବହୁ ସତ୍ତ୍ଵ ଅଛି କି ନାହିଁ ତାହା ମନୋଯୋଗ ପୂର୍ବକ ପ୍ରସ୍ତ୍ରାବ୍ୟ ଦେଇବେ । ସବୁ ବହୁ ସବୁ ଆ ସ ତେବେ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ ତାହା ପ୍ରତିକଳା ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କରିବେ । ଅବଶିଷ୍ଟାଙ୍ଗ ମନୋନ୍ଦର ବନ୍ଦାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରତିଧ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଦରିବେ । ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଓ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଏହି କିବେଦନ ତରେ ଅମ୍ବେମାନେ ଅଧ୍ୟନକ ଉତ୍ତଳସାହିତ୍ୟରୁ ଯଥାସାଧ ଅନ୍ତରେତା କରିଛୁ । ଅମ୍ବେମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ହେଲେ ଲେଖକ ବା ପାଠକ ରୁଥା ଘୋଷାପ୍ରେସ ନ କରି ସବଳ ସବରେ ସେମାନଙ୍କ ମର ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାଇଛୁ । କୌଣସି ଯୋଗ୍ୟତର ବସ୍ତୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଅମ୍ବେମାନେ ନାରକ ରହ ପାରୁ ।

ପ୍ରଥମ ଅମ୍ବେମାନେ ସହଜ, ସରବର, ସବଜନଟିଏୟ ପ୍ରତିକଳାର ଅନ୍ତରେତା କରିବୁ । ଅମ୍ବେମାନେ ଅଛି ଶୈଶବ ବାଲରୁ ଏହି କବନା ସୁତ୍ତକ ଶତ୍ରୁକ ସହିତ ପରିଚିତ ଏହାର ଅନ୍ୟକାଶ କହନା ଅମୃମାନଙ୍କ ବସ୍ତୁ (ମୋତାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତିକଳା ନାହିଁ) । ଏହି ସମାଲୋଚନା ବାର ତେବେ ର୍ତ୍ତର ପୂର୍ବରେ ସହଜ ପୂର୍ବ ତାର ରାତ୍ରିକାଳର ବିଶେଷତ୍ବ ସବଳର ହୋଇଥାଏ ।) ଅମ୍ବେମାନେ ସବ ପ୍ରଥମ ଏହି ବାଲ-ବକ୍ଷୁକୁ ସାଥର ସମ୍ମାନର କରାଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତିକଳାର ସ୍ମୃତିର ସମାଲୋଚନା କରିବୁ । ସମାଲୋଚନା ମୂଳକୁ ଦେବେତେ ସମ୍ଭାୟ ଦେବେତେ ସାଧାରଣ ବିଷୟର ଅବେଳାକୁ ଟର୍କିବୁ । ।

(୧)

ସୌଜନ୍ୟାୟକ କବତା ଓ ଉପଦେଶାୟକ କବତା ।

ପାଶାର୍ଥ ପ୍ରକାଶନ କବତାରୁ ଦୂର ଶ୍ରେଣୀରେ
ବଳକୁ ବନ୍ଦନ୍ତି । ଯଥା—ଉପଦେଶାୟକ (Didactic)

† ଏହି ପରିଚିତ ଲେଖକ ହେଲେ କେବଳ ରୁହାରେ “୨୬ ବର୍ଷରେ ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ବର୍ଷରେ ରାଜ୍ୟରେ ଦିନ ମେ ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ରାଜ୍ୟରେ ଯମାରେତ୍ତା ଦିନ ମେ ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ରାଜ୍ୟରେ ଯମାରେତ୍ତା” ଏହିବେଳେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନିକାରୁ

କବତା ଏହି ସୌଜନ୍ୟାୟକ (Artistic) କବତା । କେହି ବନ୍ଦନ୍ତ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର କବତା ନାରୀ, ନାନ୍ଦମୁକ ଏହି ମେଲ କି ତାହା କବତାରୁ ନୁହେ, ନାତାଶାହୀ । ଉପଦେଶାୟକ ଦେବା ନାତିଶାସ୍ତର ବାର୍ଯ୍ୟ, କାବ୍ୟର ବାର୍ଯ୍ୟ ସୌଜନ୍ୟାୟକରେ । ଅନ୍ୟ କେହି, ବନ୍ଦନ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ କବତା ସାହଜରେ ବିଲାପ ବା ପ୍ରାଚୁର୍ୟ (Luxury of language) । ଉପଦେଶାୟକ କବତାରେ ମଧ୍ୟ ସୌଜନ୍ୟାୟକ ଅଛି । ଯେବେ କବତା ପଢି ପାଠକ ବିନ୍ଦୁ ଜୀବି ଉପଦେଶ କରନ ବଳ ତେବେ ସେ କବତାରେ ଉପକାର କଣ ? ଏତବୁଝିବରେ ସୌଜନ୍ୟାୟକ କବତା ସପକ୍ଷ ଦଳ କହନ୍ତି ଅମ୍ବେମାନଙ୍କ କବତାରେ ମଧ୍ୟ ଉପକାର ହେବ, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏବରେ ହେବ । କାବ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ଉପଦେଶ ହେବ ଜୀବ ବା ମାନବ ପ୍ରକାର ସୌଜନ୍ୟାୟକରେ । ନାହିଁକେ ଶିର୍ଷ କି ଉପଦେଶର ବାହାମା ବା ପ୍ରକାଶ ଅଭିସନ୍ଧ ଦିନ ନ ସବ । କ୍ଷେତ୍ର ଯେପରି କ୍ଷେତ୍ର ସମର୍ଧକରେ ସେହିପରି ଜୀବ ପାଠରେ ପାଠକ ମନ ଭରିବ, କ୍ଷେତ୍ରକ ଓ ମୁଗ୍ଧମୋହର ପଦ୍ଧତିର ଭର୍ତ୍ତରେ ଜୀମକୁ ଭର୍ତ୍ତିର ହେବ । ଏହା ଯେବେ ଉପକାର ମୁହଁରେ କେବେ ତାହା କଣ ? ଏହି କଣ କଲା ପ୍ରୋକ୍ତ ହୁଏ ଶ୍ରେଣୀମଞ୍ଚରେ ଲାଗିଥାଏ । କିନ୍ତୁ କବିତାରେ କହିବାକୁ କଲେ ଉପକାର ଶ୍ରେଣୀର କବତାର ଫାନ୍ଦିପରି କବତରେ ଅଛି, ଏହି ସପକ୍ଷ ଉପଦେଶାୟକ କବତା ନିକୁଞ୍ଜ ଶ୍ରେଣୀର ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଥାରେ ଅବର ପାଇ ପାରେ । ଶେଷ-ପକ୍ଷକ (In Memorium) ହୀନ ମେମୋରିୟମ ପାଠରେ ଯହ ପାଠକ ମୋହର ଫ୍ରେଶ, ତଥାବି ଶିକ୍ଷକ (The Princess) ପ୍ରିରବେଶ ମଧ୍ୟ ଅବର ନ ପାଇ, ଏମନ୍ତ ଦେବା ପ୍ରାଚୀନାଥବାବୁରେପଂକ୍ଷେ, ‘ନମକେଶ୍ୱରୀ’, ‘ରାଣୀ’, ‘ପଙ୍କେ’, ତାଙ୍କର ‘ଦୁଲସାତ୍ରକର୍ମ’ ମଧ୍ୟ ପାଠରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୋଷରେ ଫ୍ରାନ ପାଇ ।

ଅନ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ସପକ୍ଷ କେହି, ମୁଖ୍ୟମାନା ବନ୍ଦନ୍ତ ବଳକୁ ବାହୁଦ୍ଵାରା ଦୂର ମୋଜନ୍ୟାୟକ ଅଳ୍ପରେ କାଳ ବଜାଇଥିବ । ପଞ୍ଜାବ କଲା ଓ

କବୁଳାର ଗହୁରରେ ପଶି କାହିଁ ବିଥା ଜୀବନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
କହୁଅଛୁ । ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଏହ କଥା କୁହା ପାଇ
ଥାରେ ଯେ କବ ତହିଁ ପାଇଁ ସାହୀ ନୁହନ୍ତି । ଧୂର୍ମିତ୍ରି
ବିଶ୍ଵେପୁଣ୍ୟ କହିଁଅବ୍ରତ୍ତୁ “ତୁ ନବ ବସାଗାମନରେ ପହି-
କାର ଶାଶାରେ ବର୍ଷ ପଞ୍ଚନ ତାନରେ ‘କହୁ’ ସବୁ ।”
ଯିତି ଗାହାହିଁ କରେ ଏହ ସବୁ ଉତ୍ତର୍ଷୀ ଉଦ୍‌ଗ୍ରାହ,
ରୁହନ ହୋଇ ଶାଶ ଶବଣ କରେ । ସାହା ଯେବେ
ବିଲାସ ହୃଦ ତେବେ ଏ ବିଲାସରେ ତ ପ୍ରଫେଳନ ନାହିଁ ?
ମାନବଠାରେ ପଶ ଓ ଦେବ ଭବର ସମାବେଶ ଅଛି ।
ବିଜ୍ଞାନ ପଶୁ ଜୀବନର ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ ସମ୍ବାଧନ ପାଇଁ ବିଶ୍ଵ-
ପରିକର । କବ ଦେବ ଜୀବନର ଉଦ୍ଦେଶ ଓ ଉଦ୍ଦତ୍ତ
ପାଇଁ ସତେଷ । ଦଙ୍ଗାଳ ଓ କବତା ଉତ୍ତର୍ପତ୍ର ଖାଲ
ମାନବ ଜୀବନରେ ଅଛି । କଥା ଅଛି—“Man does
not live by bread alone.”

ମାନବ ମନରେ ବୁଝି ଓ ମୁବରୁର ସମାବେଶ ।
ବୁଝିର କାର୍ଯ୍ୟ ଛାନ୍ତି, ବବଦି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାତି । ବୁଝିର
ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସର୍ବତର, ସୁବରଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୌର୍ବର୍ଣ୍ଣ-
ପରେଶ । ଉତ୍ତର୍ପତ୍ର ମନର ଜୀବନରେ ଅବଶ୍ୟକ ।
ଦଙ୍ଗାଳ ଓ କାବ୍ୟ ଉତ୍ତର୍ପତ୍ର ସ୍ଵର୍ଗିଣୀଙ୍କରେ,
ମାନବପୃଷ୍ଠାରେ-ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି । ତେବେ ଦ୍ୱାରା ଗଣ-
ଗୋଳ, ବୁଥା ତର୍ତ୍ତ-ବର୍ତ୍ତ, ବୁଥା ବାଚତା କାହିଁ ବୁଥିବା

ଅମମାନକର ବକ୍ରର୍ଥୀ ସାର ମନ୍ତ୍ର ଏହ ଯେ
Artistic ଏକ Didactic ଉତ୍ତର୍ପତ୍ର କହିଗାର
ହୁଅ ସହିତ୍ୟରେ ଅଛୁ । ସମାବେଶ ସୁପ୍ରକରେ ତଥା
କାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ମନ୍ତ୍ରମୂଳୀ ହୋଇଅବ୍ରତ୍ତୁ । ଶୁଦ୍ଧାଳାରେ
ପ୍ରକର୍ତ୍ତା ସନ୍ଧା, ଶ୍ରୀ ନର ବର୍ତ୍ତନ, ପୁରୁଷ ପ୍ରତି, ତନ୍ମରୁନୀ,
ମୋ ତନ୍ମା ଓ ସ୍ରୀ ଶାର୍ଦ୍ଦିତ ବାର ଗୋଟି ଜୀବତା
ଦୈତ୍ୟାଶୁଦ୍ଧ ଏବଂ ମାମେ ଜନ୍ମ, ଉତ୍ତର୍ପତ୍ର; ଜୀବେ
ଦୟା, ସଂଦେହ, କଷ୍ଟ ମରଣ, ପରିବାର, ସର, ପରିଶ୍ରମ,
ଦେଖା, ସୁଶାଶ୍ଵା ଶାର୍ଦ୍ଦିତ ଦଶ ମୋଟ ପଦ୍ଧତ ଉପଦେଶା-
ଧିବ ।

୪୩୯

(୧) ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଓ ବନ୍ଦୁ

ଅନେକ ଲୋକ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟରୁ କହିବା ପୋଲ ମଞ୍ଜେ
କରି ଲିଅନ୍ତି । ବିନ୍ଦୁ କେତେବେ ବିଦ୍ରୁତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟରେ
'କହ' ଓ 'ପାଣ୍ଡିତ୍' ପ୍ରତି ଶବ୍ଦବାଚକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ
ଉଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଅବାଶ-ପାତାଳ ପ୍ରରେବ । ଅଗାଥ
ପାଣ୍ଡିତ୍ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚି ବିଶେଷ ପ୍ରଥାଳ କବ ନ
ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ପାଣ୍ଡିତ୍ କର ଜୀବନ ପ୍ରଥାଳ ଜଳ
ନ ଥିଲେ । କେତେବେ କବ ଚେଷ୍ଟା କରି ପାଣ୍ଡିତ୍
ପରିବାଶ କରନ୍ତି । ଆନନ୍ଦ ଘାସକ ପାଣ୍ଡିତ୍ ଉପେକ୍ଷ
ରଙ୍ଗକ ପାଣ୍ଡିତ୍ ଅପେକ୍ଷା ଗଭୀରତର ହେଲେ ମଧ୍ୟ
ଶେଷୋକ କରିବ କବତା ସ୍ଵର୍ଗ ଶବ୍ଦପ୍ରଥାଳ ଓ ଶାନ୍ତ
ହୁାନେ ଝିଲ୍ଲି ଏବଂ ଲାକୁରୁକ କବତା ଅପେକ୍ଷକୁବ
ସରଳ, ପ୍ରାଞ୍ଚଳ, ଏବଂ ଅତିମଧ୍ୟଶ୍ରମ୍ୟ ପରି ଲାଗେ ।
ଇଂରେଜ କବ(Gray) ତେ ଅଗାଥ ପାଣ୍ଡିତ୍ ସର୍ବମଧ୍ୟରେ
ଜାହାଙ୍କ ବହିଶାର୍ଦ୍ଦିର ପଥାଳ ହେତୁର(Elegy), ଲୋତ
ପ୍ରକୃତି କବତା ଅତି ସରଳ ଓ ସାଧାରଣ ଭାବ ଓ ଭଣା
ସ୍ମୃତି । ଏହା ହେ-; ମଧ୍ୟ ସାବଧକ । ବାଜାନ ସରଭକ
ପ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥ ମନଶ୍ଶୁଦ୍ଧ ସମ୍ମାନରେ ଉତ୍ସିଲକୁପେ ପ୍ରତିୟେ
ଭାବ ବର୍ଷରବାହି ବିବ ପ୍ରତିର୍ବା ପ୍ରଥାଳାନ୍ତରଣ । ଏଥୁ
ପାଇଁ ନୁହନ୍ତି ତର ଅବସର କା ପାଣ୍ଡିତ୍ର ପ୍ରୟୋଜନ
ହୁଏ ନାହିଁ । ଏଥଥାରୁ ସମାନୋତ୍ତମ ସୁପ୍ରକରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ର
ନ ସଲେହେଁ କହତାର ଅଶ୍ଵବ ନାହିଁ ।

(୨) କବିତା ଉତ୍ସବାଳୀ ଶୁଣ

ପ୍ରବୃତ୍ତ ଅନେକ କହତାର ଉତ୍ସବାଳୀ ଲକ୍ଷଣ ଥାଏ ।
ପ୍ରକୃତି ଗୋଟି ସନ୍ଦର୍ଭ ଓ ସମ୍ବେଦନରେ ଅଥାବଦି
ଗଣ୍ଠ । ବିଶ୍ୱର ଉପ୍ତ୍ୟକ୍ତ କବତାମୟୀ ଭାବ ଏବଂ
ବନ୍ଧୁକ ବା ଶତ୍ରୁକ ବନ୍ଧୁରେ ବିବୁର ବନ୍ଧୁକର ହୁଦ୍ୟ ବା
ଜାହାଙ୍କ ବିବ ପ୍ରତିର୍ବା । (ସମାବେଶ ସୁପ୍ରକରେ
ଏହି ଉତ୍ସବାଳୀ ଲକ୍ଷଣରେ ବିବୁର) ପ୍ରାତ୍ର ଉତ୍ସବାଳୀ
ପୁରୁଷଦିନମାର ସଲେ ବନ୍ଧୁକ କବତା ଅନୁଭୂତ କା ବନ୍ଧୁକ
ଦୂତାବୀର ବନ୍ଧୁରମ ହୁଏ ଏବଂ ଉତ୍ସବାଳୀ ମୂଳ ପଦାର୍ଥରେ

କାରମ୍ପାର ଦଶନ କଲେ ଯେପରି କାରୁକ ତୁଳ୍ୟରେ
ପ୍ରଭୁର ଅଞ୍ଜାଦ ଉଭୁତି ହୁଏ ଉତ୍ତର କହିବା ବା ତଥରେ
ମଧ୍ୟ ତାହା ହୁଏ; କର୍ତ୍ତା ଅଥବା ଅନନ୍ତ ଉପଲବ୍ଧି
ହୁଏ । କାରଣ ପ୍ରଭୁରେ କର୍ତ୍ତାର ବା ବୃଦ୍ଧମାନ
ପଦାର୍ଥ ଅପେକ୍ଷା ତାହାର ପଦେଶ ବର୍ଣ୍ଣନ ଅଥବା ଅନନ୍ତ-
ପ୍ରଭ— ଏହା କଗର ଗୋଟିଏ ତୌତୁଳ୍ୟକରି ପଥ;
ଅଛି ମଧ୍ୟ କହିବାରେ କହିବାର କାରୁପତା ବୋଲା
ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଦୂରିବେ ତାହା ନ ଆଏ । ଏହି କାରଣରୁ
ଦୈନିକ ଜୀବନରେ ପ୍ରେମ ପ୍ରସରତାରୁ ଜୀବିକ ଉପମଧ୍ୟ
ବର୍ଣ୍ଣନ ପ୍ରେମ ମଧ୍ୟରୁରେ । ବର୍ତ୍ତୁ ଗର୍ଭା ହୁଏବ କଷୟ
ଯେ ଅଧୁକ ଉତ୍ତରରେ ରୁଦ୍ଧି । ଗଢି ପଦ୍ୟମୟ ଦତ୍ତନା
ମଧ୍ୟରେ କାବ୍ୟମୟ ପ୍ରଶରେ ତୁଳ୍ୟତା ପ୍ରଦୂର କହିବା
କଲା ଲକ୍ଷଣ ହୁଏ । କେବଳ ତତ୍ତ୍ଵା କବିତାଳ, ଶବ୍ଦ-
ଚର୍ଚା ବା ଅଳକାର ପ୍ରୟୋଗଦାର କହିବା ହୁଏ ନାହିଁ ।
ଜୀବନରେ ମୃତ ସୁନ୍ଦର ଶତାବ୍ଦୀ ଦୁଃଖଦାର ବୃତ୍ତିକ କଲେ
.କାମ ହେବ ।

(୪)

ତତ୍ତ୍ଵା ଚିହ୍ନାରେ ବିବର୍ତ୍ତ ।

ସମସ୍ତ ଜନନାରୁ ସାଧାରଣୀୟ ପ୍ରକରି ଶୋଭ ବର୍ଣ୍ଣନାମ୍ବଳ
(Descriptive), ଏମା ବର୍ଣ୍ଣନାମ୍ବଳ (Narrative),
ଏବଂ କାବ ପ୍ରକାଶମୂଳ (Reflective) ଏହି ତତ୍ତ୍ଵା
ଜୀବନରେ ବିବର୍ତ୍ତ କରସାଏ । ତୁଳ୍ୟ ସମ୍ମର୍ଶୀରୂପେ ଅବିରିଶ
ଏବ ଶେଷୀ ରତ୍ନା ଅବାହନ୍ୟ ଓ ହୃଦୀର । ପରମ୍ପରା
ମିଚରିଶି ପ୍ରୋକ୍ଟ କିମ ପ୍ରକାଶ ରତ୍ନା ପ୍ରାଦ୍ୱଦ୍ୱାରୀ ମୋତର
ହୁଏ ବର୍ତ୍ତୁ ଯେଉଁ ଉତ୍ତରାନ ଅଥବା ଓ ବିରିଷ୍ଟତାବରେ
ଯେଉଁ ରତ୍ନାରେ ଆଏ ତାହାରୁ ସେହି ଶେଷୀର ଅନ୍ତର୍ଭ୍ରତ୍ତିରେଯାଏ । ଏମନକ ମଧ୍ୟରୁ ତୁଳ୍ୟମୂଳ ରତ୍ନାକାଷ୍ଠ
ସହକରଣ ଓ ଅଚିନ୍ତ୍ୟକାବ୍ୟାମାନକର ବୋଧଗମନ । ସମା-
ବନଥେ ସ୍ପ୍ରତିର ଅନ୍ତର୍ଭ୍ରତ୍ତି ରହିବା ଏହି ଶେଷୀରାତ୍ମକ ।

(୫)

କାଷ୍ଠମୁଁ ସାହୁରୁ ।

ଅଜ୍ୟାନୀୟ ସାହୁରୁମାନା ଦେହମାନକ ପତି ମୃମା
ନନ୍ଦର ଏହି କହିବ ବୁଝିବେ ରତ୍ନାର କଷ୍ଟା ସମ୍ମର୍ଶରେ

ଦୁଇତି ବର୍ତ୍ତନ ମଳବାଦ ଦିଲ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଶେଷୀର
ବ୍ୟକ୍ତମାନକ ମନ ଏହି ଯେ ଦେଶୀୟ ପ୍ରଚଳନ, ଶବମା-
ନକ ସହିତ ସ୍ମୃତ ଶବମାନକ ସମାନ ଅସ୍ଥକାର ଦେଇ
ରତ୍ନା [ଦିଗେଷତଃ କହିବା] କଲେ ସେ ରତ୍ନା
ଜୀବନ୍, ମଧ୍ୟରୁ, ସବ୍ରତନବୋଧଗମନ ଏବଂ ମୁଦସଙ୍କ
(Association of idlers) ପ୍ରାଚୀବୁନ୍ଦମୋରତ୍ତନକ
(Pathetic) ହୁଏ । ଅନ ଦିନ କହନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ତ ଓ
ଦେଶ ପ୍ରଚଳନ ଶବମାଲାପର ଏକଥ ବନ୍ୟାସ ଶୁଭବକୁ
ଦୋଷରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ । ସେମାନକ ମଧ୍ୟରୁ ଦେହ କେହି
ତିକ୍କାଳ ସ୍ଵଦେହହରିଣୀ ରାବୁକ ଏ କଥା କହନ୍ତି
ଅମମାନକ ମାତୃଭୂମି ଏହି ବରତବର୍ଷରେ ଅର୍ଯ୍ୟମାନକ
ମଧ୍ୟରେ ସ୍ମୃତରାଜ୍ଞ ପ୍ରଚଳନ ଥିଲ । ପରେ ପ୍ରାଚୀବ
ରାଷ୍ଟ୍ରର କଥୋପକଥନ ଚଳିଲ । କାଳକର୍ମେ ଅର୍ଯ୍ୟ-
ମାନେ ସିରୁ ଓ ଗତାର ତଥବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଦେଶ ପରିଚିତମ
କରି କାରାର ନାନା ଅନ୍ତରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ-
କଲାରୁ ତହିଁତ ପ୍ରଦେଶର ଜଳବାସୁଦ୍ୱାସ ପ୍ରାଚୀବ
ହୋଇ ଓ ପ୍ରକଳନ ଅନାର୍ଥିତ ତାଷା ସହ ମିଶିଶ ଯେବୁ
ଭାବୁ ପ୍ରାଚୀବ କଷା ଦ୍ଵିତୀୟ, ବଜଳ, ମରଜିଯୁ, ତ୍ରୈଥ
ରତ୍ନାର ନାନାପ୍ରାଦେଶିକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇ
ପାଇଥାଏ । ତଥାପି ପ୍ରୋତ୍ସ୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେ କାଷାରେ
ତ ତଥାର ଅନ୍ତରେ ତଥାର ଲକ୍ଷଣ ସ୍ମୃତ ପରିବର୍ତ୍ତନ
କାଳର ଲୋକରମାନେ ପ୍ରାଦେଶିକ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଶିଖ
ପରିଚାରୀ ହେଲେ ଏହି ତେବେ ହଜରୁ ପନ୍ଥ, କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦେବ ।
ପୁରୁଷ ଦୂର୍ବଳ ପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ରତିବର୍ତ୍ତନ ଦୂର୍ବଳ, କଷାରେ
ସମ୍ମର୍ଶ ରତ୍ନାର ଯୋଗୁଁ ସମ୍ମର୍ଶ କାରା ପାଇଁ ପାଇଁ ନହିଁ । ଏହି ପର-
ିତି ତିନ୍ଦା ଓ କାବ ଅନାନ ପ୍ରାଦୀନ କିମିତାକେ ମହିଁ ।
ମୁଦସଙ୍କ ସମ୍ମର୍ଶ କାରାରେ ପାଇଁ ପାଇଁ ନହିଁ ଓ ଏହି କାରାରୁ
ପାଇଁ ଅକାବକୁ ପମତ ଦେବିନୀରୀ ଏବଂ ଶତ୍ରୁଗାନୀ

ଭାରିରେ ପରିଶର ହୋଇ ପାଇବେ ନାହିଁ । ପକ୍ଷାନାରେ
ଯେବେ ରାଗର ସମସ୍ତ ପ୍ରଦେଶ କାଥା ଦିଶେଷରେ
ଦୟା, ବନ୍ଧୁ, ଦେଖା ଓ ଅଜାନ ବାସୀ ସ୍ଵର୍ଗ କାଣ୍ଡ
ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସାମାନ୍ୟ ଦେବ ଦୂର ଯାଇ ପରିଦେ-
ଶୀଘ୍ର ପ୍ରତିକର ଗ୍ରାନ୍ୟ ଶର ସବଳକୁ ପରିଭ୍ୟାଗ
ପୂର୍ବ ରହ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସମ୍ମତ ଶର ସମସ୍ତକୁ କିବୁ
କାନ୍ଦିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟରେ ଯଥା ସମକ ହ୍ଲାନ ଦିଅଣ୍ଟ ତେବେ
ପ୍ରୋତ୍ସ୍ଥ ପ୍ରଦେଶକାଥୀ ଓ ସମସ୍ତ ରାଗର ସମ୍ମତକାଣ୍ଠ-
ବାନ୍ଧିକ ପରିମାର ସାହିତ୍ୟ ପାଠ ଦୂର ସ୍ଵର୍ଗ କାନ୍ଦିଷ୍ଠରେ
ଆହାନ ପ୍ରଦାନ କରି ପାରିବେ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେବ ପ୍ରାଦେଶିର
ଲାଙ୍ଘ ସମ୍ମତ ଛକଟ ଓ ଲକ୍ଷତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଏବତା
ଆହୁମୁଖେ ଅଗ୍ରପର ହେବ ଏହି ଦେଖି ପ୍ରଦେଶମାନ-
କର ପ୍ରତିକର କାଣ୍ଡ ବଜିର ଚହଲେହେ ଦିନ୍ଦୁ ରାଗ-
ର ଏକ ଅବିଲ୍ୟ କାଞ୍ଚିତ୍ସାହିତ୍ୟରେ ସମାବଳୀ
ହେବ । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଥାରେ ଦେଇଁ ଅକ୍ଷରରେ
କାଣ୍ଡ ଲେଖା ଦିବ । ଏ ବିଷୟରେ ଯୋଡ଼ଇ ଉତ୍ତର ଅଛୁ
ଏବି ରହେଁମ କାଣ୍ଡ ଧରି ପ୍ରକାର ଅକ୍ଷର (type)ରେ
ଲେଖାଯାଏ । ଅତିଏବ ସବଳ କାଣ୍ଡ ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରତିତ
ଅକ୍ଷରରେ ଲିଖିବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଦିଶେଷ ପଢ଼
ଲାଗିଥିବାକୁ । ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଦେବମାଗର ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖିବାକୁ
ଅବଶ୍ୟ କଲେ ଅଦ୍ୱିତୀ ଦୃଶ୍ୟକଳବ ହୋଇଥାରେ । ଯେତେ
ହେଉ ଉଥାପି ଦେଇ ତତ୍ତ୍ଵର ପ୍ରକାଦ ରହିବାକୁ
ରହିବ । ଏହି କାଗରୁ କାଣ୍ଡ ରହୁଥିରେ ଗୋଟିଏ କାଞ୍ଚି
ପାହିତ ପ୍ରତିକର ପକ୍ଷାଗାଁ ବେଳେକ ଦ୍ୟନ୍ତି କହିବା
ପମ୍ପତ୍ତି ପାଦେଶିର କାଣ୍ଠା ପ୍ରତି ବଜ୍ରଧରୁ ଦରିଖୁ ଗୋଟିଏ
ପ୍ରକାରର କଟ୍ଟେ ରାଗର କାଞ୍ଚି ସାହିତ୍ୟ ଏହି
ହେବ । ଅବଶ୍ୟ କେଉଁ କାଣ୍ଡ ଯାହିଁ ଏ ବିଷୟମେ ମନ
ଦେଖି ହେଉଥାରେ କାଣ୍ଡ କହାଇମାନେ କରିବାକୁ,
ମନ୍ଦିରମାନେ କରିବାକୁ କାଣ୍ଡ, ତେବେଳମେ କରିବା
ପ୍ରକାର ହୋଇ ଏମଟେ କହିବା କାଣ୍ଡାର ଘେରିବା
କାଣ୍ଠପ୍ରାନ୍ତରେ କାଣ୍ଠପ୍ରାନ୍ତର ଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ । କାଣ୍ଠରେ

ପଦ୍ମ ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଳ୍ପାଳ୍ପକ ପ୍ରତିକରି । ଉଠିଲୁ ହସି ମିଶିଲ
ରାଖା ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଦ୍ଵିତୀୟ ହନ୍ତୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କ
ଏବଂ କରି ପରିବୁ ଦ୍ଵରା କେତେବେଳେ ପାର୍ଥ୍ୟବସ୍ଥା
(Practical) ଜାହା ବର୍ଣ୍ଣନ । କାରଣ କିନ୍ତୁ
କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଦେଶିକ ସାହିତ୍ୟ ସବୁ ବିବିଧ ପରିଷାମ
ଦିଇବ ? ଫଳାନ୍ତରେ ଦ୍ୱରା ଆଜିକୁ ଅଭିଭାବକ ହେଲେ
ମଧ୍ୟ ହନ୍ତୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ଦରନ୍ବ ବର୍ଣ୍ଣନ ।
ବାସ୍ତବକ କୁରକର ଜାର୍ଯ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଗୋଟିଏ
ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସମସ୍ୟା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟକ ବନ୍ଦର ଶ୍ରେଷ୍ଠମ
ଚିନ୍ମାନଙ୍କ ବିଶ୍ଵବ୍ରଦ୍ଧିକ ଧାରା ଫିରେଇଲା ଗୋଟିଏ
ଦେଖ । ଦ୍ଵରା କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସମସ୍ୟା ବୋଲା କିଷ୍ଟେଖି ବୋଲ
ଗହଲେ ତତ୍ତ୍ଵ ନାହିଁ । ଏଣୁ କେତେବେଳେ ଲେଖକ ଅଛନ୍ତି
ସମାଜେ ପ୍ରାଦେଶିକ ହାମି ଏବଂ ପ୍ରତିକରି ଶର୍କରାଳା
ଦର୍ଶକଙ୍କ କର ସାଧୁ ସମ୍ମତ ଶବ୍ଦ ସ୍ଥାପି ରଖାଯେ
ବିବହାର କରନ୍ତି । ଉଦେଶ୍ୟ ଏହି ଯେ ଯେବେ ପ୍ରତ୍ୟେଷ୍ୟ
ପ୍ରଦେଶ କାମୀ ଦ୍ୱାରା କରିବେ ତେବେ ଅନ୍ତରା ସମ୍ମତ
ମୂଳକ ଜାତୀ ଭାଷା ଭାଷିତୁଳକ ନିଷ୍ଠରେ ଏକତା ପାଇଁ
ଯୁଗିତ ହେବ । ଅନ୍ତରା ପରମ୍ପରା ପରମ୍ପରା ସାହିତ୍ୟକ
ପଢ଼ି ଦୂରୀ ପାରିବେ । ମଧ୍ୟବାରୁ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲେଖକ
ଭାବ ଲେଖାରେ ସାଧୁ ସମ୍ମତ ଅଥବା ସହଜ ବୋଧ୍ୟ
ଶବ୍ଦର ବିବହାର ପ୍ରାୟ ସଙ୍କଳଣ ଦିଗାଯାଏ । ସମା-
ବେଚ୍ଛାପଦ୍ଧତିରେ ମଧ୍ୟ ଜାହା ହେଉଥାଏ ।

କର୍ତ୍ତା ବା ମାନବର ସେସବି ଶଶ୍ଵତ ଓ ମନ ଅଛି କବି-
ଗାର ମଧ୍ୟ ଜାହା ଅଛି । ବାଣୀ ବିଭାର ଶଶ୍ଵତ ଏହି
ରାବ ଜାହାର ପ୍ରଥମ । ଫିରୁ ଉତ୍ତର ଶେଷ ବିଭାରେ
ଦର୍ଶିନୀ ମାଧ୍ୟମ ଓ ରାବ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉଚ୍ଚୟ ଥାଏ । ଶିଳ-
ମାବାରେ ରୁକ୍ଷ ଦର୍ଶ ଯାଇମାବାରେ ଅଛି । ଥାଠି
ଦୁଇ ପ୍ରମାଣି ପରି ମୁଣ୍ଡ ଏହି ଦୁଇ ଦୁଇଲୁ କେମିଳ
ଛଞ୍ଚାରୁ ଅର୍ତ୍ତରୁ ମରି ଯାଇଛା । କେବେ ଦେଖିବୁଥିଲା-
ବିବ । କାହିଁ ଯେହି ଦୋଷକୁ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ କରିବିରେ
ପ୍ରସରି ଦୃଶ୍ୟରେ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଯି ଘରରେ ଦିଲ୍ଲୀ
ଲୁହା ଯେହି କାହିଁକୁ ଏହି ସବୁରେ ଯେବାକିମି ଅର୍ତ୍ତ
ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଦୃଶ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଦେଖିବୁଥିଲା

ପାରେ । ଅଛି ଏହିତପୁଣେ ଗୋରବ ନକ୍ଷା ହେବା କଥା ନୁହନ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ପାଠକ ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏ ସମାଲୋଚନା ଲାର୍ଜ ହୋଇ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଏହା ପାଠ କରିବାକୁ ଅନୁମୋଦ କରୁ ନାହିଁ । ନାଗର ସବଳ ଉତ୍ସବ ଯେ ସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରାଚିକର ହେବ ଏହି କଥା ଅଶୀ କବା ଯାଇ ନ ଥାରେ । “ଦେହଦୂର୍ବଳ ଲେଖାର” — ଭଲ ଅଞ୍ଜକ ସବ୍ୟ । ଅମ୍ବୋନାନେ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଦୂର ନେଇ କଥା କହିଲୁ । ବଡ଼ିମାନ ପଦ୍ୟଶୁଦ୍ଧକ ସ୍ଵରତ୍ତ୍ଵ ଦୂରରେ ସମାଲୋଚନା କରି ଦୂରକୁବ୍ୟ ରୋଷ କରିବୁ ।

ମୋର ଗାନ୍ଧୀବାଳ ।

ଝଲମାଳା ସମାଲୋଚନା କରିବାକୁ ବସି ମୋର ତାହା ସହିତ ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ଦିଶା ମନେ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଏପ୍ରାଦଳକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅପ୍ରମାନଙ୍କୁ ତାହା କହନ୍ତି । ମୋର ସବର ଆହୁ ତତ୍ତ୍ଵାଧୀ ରତ୍ନଶାଳାରେ ମଧ୍ୟକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବାହିତ ସେ ସୁର୍ଜୀୟ ସୁଖାର ପ୍ରୋତ୍ତି— “ବନଳ ଲେଚନ ଶ୍ରୀନିବୀର । କରେନ ଶର ଚକିଥାର ।” “ବନା କଲେବର କହାଇ ସଙ୍ଗେ ବୈଶନ୍ଵିକୀ ସୁଜ । କରନ୍ତି ପଢ଼ୁସ୍ତ ମଥୁର ଦିଶେ ଦେଇ ସଙ୍ଗାର ।” “ବୋଇଲୁ ବେଶକ ସେ ମଥୁରା ଗଲ । କାନ୍ଦା ବୋଲେ ଗଲ ପୁନ୍ଥବାହୁନ୍ତି ନଇଲ ଲେ ।” “ବୋଇଲି ବାନ୍ଦ ଧୋର ଗଲେ ବୁଗ ନାଗି । କଥିଲେ ସବର ମାନେ ନେଇଥାହୁ ଥରି ଲେ ।” “ଜାଗା ଜାଗା ଗବନ୍ଦେ” “ଦ୍ରୋଷ କଳି ମୁକୁହ” “ବବେ ବସିଥଲ ମୁହୁ ଉଥରେ, “ଦ୍ରୋଷର ସୁହୃଦୀ ମା କାନ୍ଦ ତାର” “ଶିଂରପା ବସର ତାଳେ ଦିନ” “ବାନେ କରିଶଳା ଦେଖ । ନାଚା ବୋଲେ ବାଲୁ ଦିନ ପାଖୋରରେ, ମୋନେ ମେ ବାବାକ ଦିଲା, ମେ ସମବୋ ।” “ବାଜ ବାଜିବାରେ ପାହୁ ଦ୍ୱାରା ତଥା ତଥା ତଥା । ତଥା ତନେ ଘରମ ଭାବ ଦେଇଲେ ପ୍ରଦର୍ଶନ । ଦେଇଲାବ ନରବ ରୀତି । ତଥା ତନେ ଘରମ ଭାବ ଦେଇଲେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ।” “ଦେଇଲେ ସ୍ଵାରା ହେବାର ଦେଇଲେ ଘରାରୀ ।” “ଦେଇଲେ ସ୍ଵାରା ହେବାର ଦେଇଲେ ଘରାରୀ ।”

ଏମନ୍ତ ମୋ ସଲକେ ଅଛି । ବାଲକାଳୁ କହୁ ତେଣୁ ଥରିବାକୁ । “ବନ ସନେ କରିମରି । ବଧଥ ପଥ ନ ଜାଣି “କଷ୍ମୀ ରାଯୁପତ ଅଯୋଧ୍ୟା ନାହିଁ ତୁମୁ ପାଦେ ମୋତ ପୁକା * * * * ଦଶରଥ ବଜା ପମକୁ, କଳାରି ବୋଲନ୍ତି ତୁ ବନ ଯା ଯା । ତୁହା ବନେ ଗଲେ ଭୁବନ ସୁତ ମୋର ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ନେବ ବଜା ।” “ବନେ ସମ୍ବନ୍ଧମୁଣ୍ଡ ଶୁଣ ବୁଝିପାଇ । ବର୍ଷି ପାରିବେ କରୁଛୁ ଅପ୍ରାପ୍ତ * * * * ଶେଳାର ଶେଳାର ସର୍ପ ଦାନୀ ଦେଲେ କାନ୍ଦାରୁ ଦେବ ସେ ଦୋଷ ।” “ବନଳକୁ ଅଳଙ୍କନ କରି କହିବା ଶୋଭନ ହେବେ ଶୁଣ ବର ଲାପ ନରୁ ଥାଏ ସେ “ଦୂରର ନିର୍ବଳ ନୃପତ ନାମ କଳନ ଲାଗ । ବନର ଦିଗରେ ହୋଇଛି ମଦାର ଯତା ଯାହାର ।” “ଯଥବ୍ରାନ୍ତ ଦୟା ସିଙ୍ଗୁ” ଅନ୍ତିମାହିଁ, ଅଳଙ୍କ ପ୍ରୋତ୍ତି କେହିଥିଲ । ସେ ପ୍ରୋତ୍ତି କେଉଁ ବ୍ୟଥ ବଜମୁଣ୍ଡାରେ କବ ହେଲା । ସେ ବନ ଚିରକାଳ ଧାର୍ତ୍ତ ଅପ୍ରମାନ ଦେଖିଲ । ଅନ୍ତିମ ବିଜବେ ସେ ଦିନ ଫେରିବ ନାହିଁ । ବଡ଼ିମାନ ବେଦେଶିକ ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରକଳ ସ୍ଵେତ ମାତ୍ର ଅସୁଅଛି । ଓଡ଼ିଆ—ଏଷର୍ବଦୀ, ଭାବୁ, ବେଶେଶ୍ଵର, ମେଣା ଏତ୍ତି ଏ—ଏମେ ପ୍ରୋତ୍ତରେ ନାହିଁ ଯାଉଥିଲା । ହେ ତାର-ପତି ପଦ୍ମ, ତାଙ୍କାର କୁତ୍ତାର ନେବାର ଯେବେ ଇହା ଧରି ଦେଇ ଥିଲା ।

ଏହିପରି ପୁରାନରେ ଖଣ୍ଡଗଠ—ସରପତା, ନାଟା, ବନା, ଗଜକାମ ଲେଖା, ପରବାନ୍ତ, ଶୋଭୁ, କଳ କଲିମଳକ, ନିତିଶୁଶ୍ରୀ, ଫିତାମିଶ୍ର, ଅଳିଗଣ୍ଠା (ମାତ୍ର), କାର୍ତ୍ତି, ନାତ୍ରୀ, ମମ, ବନନ, କର୍ତ୍ତିଗନ୍ଧ] ଏହୁ, ଲାବା, ଧୀର, ନିତି ଦକ୍ଷୟ, ଭନ ବିଶ୍ଵାରୀ, ଏମିନ୍ଦୁରୁ ପଞ୍ଚାମ୍ୟାମା ବାହି, ଲାଲାଦଶ ସୁତ, ପଢ଼ି ମଧ୍ୟାମରେ ତାଳ ସିଂହରେ ପଦ, ଲାତିଗୁଡ଼ି, ରଥର ଅନ୍ତି ଲେଣି ଅପରା ଦୂରେ ରସ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଯବଳ, ଦାର୍ଢିଗାନ୍ଧୀ, ସରବର, ଅନରବୋଷ ଅନ୍ତିକା ପଢ଼ି, ସମାବେଳେ ମାତ୍ର ବୋଲି, କଷବଶେଷ ହସାକ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । କେବେ, ବା ସୁଭବତ ମହିମାନ୍ତି ଶମାଦ୍ଵାରା, ବିଲମ୍ବ ବନାଦୂଷ, ମହାଦୂଷିତ, ହୁବବର୍ତ୍ତ, ହୃଦୟରୁ ଅବ ଶଶା

ଜେଇଥିଲ । କେବେଙ୍ଗ ଶାମ ବଟ ଗଛିଯୁଳେ ସତ୍ୟହୃଦୀସି
ମାନଙ୍କ ମେଲା ‘ମରିଛବକୁ’ ଯାଇ “କପର ମନ ଅରେ
ମୋ ବୋଲ ବର, କଳା ଶ୍ରୀମତ ବାଲେ ଦେଖିବା ଗଲ”
“ କର ରୁ କୃଷ୍ଣାନ ଲୁଣେ । ବାଲେ ନ ଥିବ ଯନ୍ତରେ
କୁହୁ ର ପାପ ଦୁଇ ଛାଡ଼ି । ଗର୍ବତ ଚିତ୍ତେ ପତି”
ଉତ୍ସବ ଶୂନ୍ୟଲ । ପାହାନ୍ତାରେ “ପ୍ରସତ ଅବକାଶ”
ଦେଲେ ରସ ଝୋଷ ହେଉଥିଲ; ପ୍ରଭୁଷରେ ସୁନ୍ଦରୀ ସେହି
ବାର୍ଯ୍ୟ । ଏହୁପରି ରତ୍ନଶାଲୀଧାତ ସାଜ ବରି ତମିରାଶ
ପ୍ରସାରେ ଦିଛି ଦନ ଲେଖିଅଛି—ପ୍ରବାସାଗତ ଦ୍ରୁତା
ତ୍ରାମାୟ ରୂପ୍ୟକୁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରସମର୍ଣ୍ଣ କରି ଗୋଟିଏ
ଉତ୍ତର ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଲୟ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଯଥାସମୟରେ
ଅମ୍ବେମାନେ ରତ୍ନ ହେଲୁ । ନବ ଜୀବନ ପାଇ କଣ !
କହିଁ ସେ ‘ବିଂହ ବର୍ଗୀୟା ବା କୁଠା କରଣୀ ହରଣରେ
‘ଧାରେ ଶୁଳମର୍ଗରେ ପ୍ରତିନେ ଅଳଞ୍ଜ; କାହିଁ ଗୋଲ ଗୋଲ
ଅଷଟରେ ‘ବ ସ’=ବ ଅକାର ଦିଲ୍ୟୁଷ=ବ ସ । ବାଣ
ବା ଧାର ହେଲେ ଦୁଇ ହୋଇଗଲ । ଜଳାଶୟ=ବର୍ଗକ
ଳ ମୁକାର ତାଳବ୍ୟ ଶ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପୃଷ୍ଠାକାଶୀ । ବିଶମ
କାପାର । ହର୍ଷ ବିଷାଦରେ ରଥକ ବର୍ଣ୍ଣିବୋଧକ ଶେଷ
ରେ “ଉଜ୍ଜାଇ କେଇହି ମେଘ ବହନ” ଅଗମ୍ବ ହେଲ ।
ଅମ୍ବେମାନେ କପାଳ ଅଦର ନୂଆବହିକୁ କଲ ପାଇଲୁ ।
ମାସମାନେ ଯୋଗ କରିବାର କଷଣଶାଳ । ଜନମ ବଢ଼ିବେ
ପରେ ଜିଗର କରି ସେ “ବୃଥାସିନ୍ଦ୍ର ବଦନ କରି
ଅବଲେକନ କେଉଁ କରିମହାନୀନ-ଜନ । କାରୁହୁତୁରୁ
ଫୋର ଜେମୋଡ଼ କହଇ” ବୋଲାଉ ଥାନ୍ତି । ନୂଆ
ବର ଜାକ ମନ୍ଦିର ଗଲ ନାହିଁ । ଏହି ସମୟରେ ନୂତନ
ଫ୍ରେଂକ ବହିର ଫେରାନ୍ତି ହେଲ । ମୁଲବେ ଲୋକାଅଛି—
“ହେ ଶୈତାନ୍ତର ପ୍ରତ୍ଯେକୁଣ୍ଠିତ । ଅନନ୍ତ ମହାନ ତୋରି ।
ନେଇ ନୂହିଁ ମୁଦ୍ରମରି । ତୋର ପଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ଵପତି ।
ବୋଟ ପ୍ରତ୍ଯେକ ଗୋଚରଣ । ବନନ୍ତି ପ୍ରତ୍ଯେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ । *

ଗାୟ ପବନ ଉତ୍ସବରେ ।
ତୋ ନାମ ପକ୍ଷତ କରିବେ ।
କରୁ ହୃଦୟ ସ୍ଥଳକରେ ।
ତୋ ନାମ ସକାର୍ତ୍ତନ କରେ ।
ରୁ ଅନ୍ତରାତା କରିବୁବୁବୁ ।
ଭାବୁର ବାହ୍ୟ କରିବାରୁ ।
ତୁହି ବିଧାତା ଦୟାମୟ ।
ତୋ ପାଦେ ମିଳଇ ଅରୟ ।”

ଏହି ମନ ନୁହେ । ଏକାଦଶମୁହ ଦୁଇବତରେ ଏହି
ପରି କଥା ଅଛି । ଜଣାଣ ପରେ ପ୍ରକାଶ’ରେ ଚକ୍ର
ପତନ ।

ପ୍ରଭୁତ—ଧରଣିବୋଲରେ ଖାବଜୁଗଣ,
ନିର୍ମାମାପ୍ତ ବଳେ ଥିଲେ ଅତେଜନ ।
ପୂର୍ବ ଅବାଗରେ ବିରଜିନ ତେଣ୍ଟି,
କ୍ଷମକେ ତାଗିଲ ସବ ବସୁମଞ୍ଜ ।

ପ୍ରଭୁତ ପରେ ଦନ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଗଲ । ସନ୍ଧା ଅସିଲ
ସନ୍ଧା—ଧୂଳ ଉତ୍ତାଇଗ ପାଣେ କର ହିମାରିତ
ଯାଉଛନ୍ତି ଶୋଭୁ ପଲ ଗେଠରୁ ବାହୁଡ଼ି ।

ହିଲକାନ ସାର ଚଣ ମହାନନଦରେ,
ନାନାରରେ ଗୀତ ଗାଇ ବାହୁଡ଼ିର ପରେ ।

ପାଞ୍ଚାତ୍ୟ ଅଳକାରିଗଣ କହିବା ଦୂର ଶ୍ରେଣୀରେ
ଦିଲ୍ଲି ରେ ଅଛନ୍ତି । ସମ୍ମାନ କହିବା (Poetry of
Aristocracy) ଏବଂ ସାଧାରଣ କହିବା (Poetry of
Democracy) ପଥମୋହୁ ଦିବା ବାଧାଯମୁକ୍ତ,
ବାରଦୂର ରତ୍ନବଳା ଉତ୍ସବ ସମ୍ମାନଙ୍କ

ପ୍ରଥମ ଅନ୍ତର ମାତ୍ରର ରତ୍ନବଳର ବା ଉତ୍ସବରେ ପାଇ । ସେ ଦିନର
ଶେଷା ଦେଇ ଉତ୍ସବରେ ତ ଏ ଦିନରେବେଳ ମୁଦ୍ରାବୁଦ୍ଧି ସେ ଦିନ
ପୂର୍ବର ମଧ୍ୟ ଦେଇଛି । ଏହିର ଦିନରେ ପାଇ ଶରୀର ସମ୍ମାନରେ
ମୁଦ୍ରାବୁଦ୍ଧି ମାନ୍ଦୁରେଥିରେ କରିବା ଏ ଦିନ
ମାତ୍ରର ଶେଷ, ମା ଦୂରିତିବାବର ଦେଇଛି । ତାର ଦେଇ
ଦିନ, ଏ ଦିନ ଘରେ ପାଇବା ଶେଷର । ମା ଦେଇ ମୁଦ୍ରାବୁଦ୍ଧି
ଦେଇଲେ ଏହି ଦିନ ମୁଦ୍ରାବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ଦିନ ପାଇବା ଆଧିକ୍ଷାତ୍ର ସମବର
ବେ ଏହିବୁଦ୍ଧି ।

* ପ୍ରିୟକରି ଦୂରୁ ୧୫୦ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦୂରୁ ପାତାଥିଲ । ମା ପା-
ଦିନ ଦେଇ ପରି ବନାରେ ଦୂରୁ ଦୂରୁ । ବନାରେ ଦୂରୁ ଦୂରୁ ୩୦ ଦୂରୁ ୩୦
ଦୂରୁ ଏ କିମ୍ବେ ଦେଇଲୁ ଦୂରୁ ଦୂରୁ । ପାତାଥିଲ ଦୂରୁ । ଅମ ଦୂରୁ
ଦୂରୁ ଏ କିମ୍ବେ ଦେଇଲୁ ଦୂରୁ ଦୂରୁ ।

ଦିଷ୍ଟପୂର ଅଭାବରାଗ କଥା । ଅଧୁନାକ ଉତ୍ତଳସହିତ୍ୟର
ସାମାନ୍ୟ ବାବୁ ସମ୍ମାନ ବାବୁର ବବଦି । ସାଧାରଣ
କଟକରେ ସାଧାରଣ ଷେଷ—ଗେରୁଟିଏ, ଗାର୍ଟିଏ,
ଚଣ୍ଡାଟିଏ, ତର୍କିଏ ଏହିପରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଥା ଥାଏ ।
ଫରାରମୋହବ ବାବୁ ଏହି ଶେଣୀର ବବଦି । ମଧୁ-
ବାବୁକ ପ୍ରଦମାଳା ଏହି ଶେଣୀର ବବଦା । ପ୍ରଭାତ ଓ
ସନ୍ଧା ପିଲାରୁନେ ଯେତେ ଗଲ ଲୁଗିଥିଲ, ଯୌବନରେ
ଉଦୟେଶ୍ୟ ଅସ୍ଵକ ପ୍ରାତିବର ହେବ । ମାତ୍ରକ ଅଗରେ
ଗାଇଥନ ବେଳେ ଯାହା କଲ କରିଥିଲ, ପରେ—କୁ
ପଡ଼ାଇବ, ବେଳେ ଜାହା ଅହୁରି ଗଲ ଲୁଗିଲ ଜାହାର
କାରଣ “ଅନୁମାନ ପରାବବମାନେ ଏଥ ଅନୁଭବହୁଁ
ଭଜନ ।” ବବ କେତେକ ମୂଳନ ପଂକ୍ତି ସ୍ଥୁଳ କରି
ଦେଇଥାଇନ୍ତି । ଯାହା ଅଛି ସୁନ୍ଦର ହୋଇଅଛି ।

ବାଗ, ବାଥ ତାବେ ଘରେ ଘରେ ଘର,
ବୁଅଏ ସବନ୍ତି ଜନରେ ତକାଇ ।

* * *

ଦନ୍ତଶିଖ ଅନ୍ତେ ଅସି ନିଜନକ ଘରେ,
ବିଶ୍ଵାମ କେତ୍ତନ୍ତି ପକେ ଅକୁଳ ଅନ୍ତରେ ।

“ଅକୁଳ ଅନ୍ତରେ” ବାହିବି ? ଏହା କରୁବିବକର
ନିଜର ଅକୁଳ ଅନ୍ତର ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତା ପୃଷ୍ଠି ପ୍ରକ୍ଷେପାଧିନା
ସ୍ଵରଣ ବରଇ ଦିଏ ନାହିଁବ ।

‘ଶ୍ରୀମାଳା’ର ପଞ୍ଚାତ୍ତବ ବର୍ଣ୍ଣନା କହିଲଗୁରୁ ବାଳ-
ଦାସଙ୍କ ‘ଗର୍ବନାରା’ ଓ ଦନ୍ତଶିଖ ଦାସଙ୍କ ଭାବୁ ବର୍ଣ୍ଣନ
ସତରେ ତୁଳନା କରି ଦେଖିବା । ଅନ୍ତରସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
କେତେକ ଦ୍ୱାରେ ଅବଶ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ମିଠବ ନାହିଁ ।
ବସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ କେହି କହିଅଛନ୍ତି—

ଅନ୍ତ ଦେଖି ସୃଷ୍ଟି ରେତୁଳାର୍ଥୁରେ
ସନ୍ଦର୍ଭ ଦିନ୍ଦିନେଇ ଦୁଃଖମାନକିମ୍ବେ ।
ପଦେବ ବସନ୍ତମଣ୍ୟ ସୁନ୍ଦରାଗତେବେ,
ରତ୍ନାଶୁକା ନବଧୂରିବ ଭାବି ଭୂମି ।
“ରତ୍ନ ଜାନ୍ମ ମେବ ପଳାଙ୍ଗ ବନ
ଦୁଃଖୁ ହରଇ ନିଷନ୍ତ ମନ ।”

.ଏହି କହେ ସୁଗନ୍ଧର ପୁଷ୍ପ ଭୁବନ, ମନମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ,
ଉତ୍ତରରୁହିବୁ । ଗନ୍ଧିଶାନ ପୁଷ୍ପ ଗୁର୍ବିଶାନ ନରତୁଳନ । ରଥା
ବଥା, ମନେବିଶାନ ମନରେ ଉତ୍ତର ସୁତ ଗନ୍ଧରେ ତ୍ରଷ୍ଣା
ଶାନ ସଲାଶେଷୁ । ନାସିକାର ଶାନ ତନ୍ତ୍ର ଭାତା ସବ କିମ୍ବ;
ନିର୍ମଳ ସୁର୍ଗିଷ୍ଠ ଦ୍ୟାନ୍ତର୍ମୟ ଉପରୋଗ କଷ୍ଟରେ ଚକ୍ରର
ସମକଳ ବିଏ ? କରୁକାନ୍ତି ରମ୍ବ ସୁର୍ଖ, ନଳକାନ୍ତି ଗନ୍ଧନ,
ଲବନ୍ଦବୋଲା ପୁରଜର ଅପବନ-କାନ୍ଦି, ଅର୍ଜନ ବିଶେଷ
ଶିଶୁ ସୁଧାଶୁ ବନନ ସଙ୍ଗେ କେଉଁ ପୁଲଶନ, ବେର୍ଭ
ଅମ୍ବର ରସାବଳୀର ସ୍ଵାଦ ସମାନ ହେବ ! ତା, କଷ୍ଟ-
ହିନର, ଏ ସାରରେ କଣ ଅଛି !

ପୃଷ୍ଠାଦ୍ଵାରୀ ପଳାଶବନରୁ ନ ଯାଇ ଟନ୍ତ୍ରାଶୀଳ ପାଠକ
ଏହି ଦୂର ପଂକ୍ତିକୁ ଅନାମ । ଦେଖ କରୁକାନ୍ତି ନିଷନ୍ତ
ମନ୍ଦ ହରୁଛୁ କ ନାହିଁ । ପଳାଃବନରୁ ଗଲେତ କିବଟ
ହୋଇଥିବ । ‘ଦୂରରୁ’ ଶର୍କ ମନେ ରଗ । “ଦୂର ପଢନ୍ତି
ମୁଦର, ଦୂର କରୁ ସୁଦର” । କଳନୀ ମେହରେ
ଦେଖିଲେ ପକୁରକ ଦୃଶ୍ୟକ ମଧୁରତର, ମୁଦରତର
ହୋଇଥିବ । ଦୂର ପ୍ରବାସରୁ ପଣଧିଲାଙ୍କ ପ୍ରାଚିସୁରୀ ତ
ମାୟାମୋହମୟୀ ।

ଏହା ହୋଇଥିପାଇ (Artistic) କବତା । କେଉଁ
କାହିଁ ଭାବରେ ଏହାର ସମତୁଳ୍ୟ ହେବ । ଏହି ଦୂର
ପଂକ୍ତି ପାଠକ ମନରୁ ଯେଉଁ ପବନତର, ଉର୍ଧ୍ଵାତର
ଶାମର ନେଇ ଯାଇଅଛି, ଦିପୁଷ୍ଟାବନାପାଠି ଉପଦେଶ
ତାହା ପାରିବ ବି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ ।

ଶ୍ରୀଶ—ମୂଳ ପଂକ୍ତି ସମିଜ କବ ଲାଜବ୍ରାଷ୍ଟ ଦାସଙ୍କ
ଶ୍ରୀଶ-ଶ୍ରୀମାଳା ସୁତାନ କବଲଦିନ୍ଦ୍ର । “ହିସେ ମଧୁଶେଷ
ଦୂରନେ ପ୍ରେବନ ହେଇଲ ଶ୍ରୀମ ସମୟ ତାପି ଦନ୍ତଶିଖ
କହିଅଛନ୍ତି ;—

ବିଜ ରତ୍ନରେ ପରିମାନେ,
କେଲେ ଯୋଗି ଯୋଗଧାନ ପରିଷ୍ପ
ନିଷଲେ ରହିଲେ ମହନେ ।

ନବ କେହି—ନରକ ନିଷନ୍ତ ବହୁଦୀର୍ଘ
ତ୍ୟଗ ତରୁଗ ପାଲେ ।

(ପିଲାଶ) ବଚଣା ପରିମେ କେହିବା ଚନ୍ଦନେ
ଶିରକୃଷ୍ଣ ସ୍ଵଗଭର ।

ଖାନବୁଝ—ସକଳେ, କେଉଁ ରଖୁଗ ଅନୁପ୍ରତ୍ଯୋ ।
କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଚନ୍ଦନ ଅମ୍ଭେ ବୋଲ ହୋଇ
ଆଶମଣ୍ଡିଜ ବୁନେ ହେବି ।
କେ କରେ, ନାହକା ବହାର ।
କେ ସେବ କୟାରେ କରିଛନ୍ତି ତାଳକୃତ ନ
କର୍ତ୍ତ୍ଵ ବାହାର ।

ଖାନବୁଝ କହୁଥାଇଛି—

ବୁଜନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟା ବଳ ମୃଗବୁଝା ଦରିଲେ;
କେଉଁ ଧୂମ୍ରା ତାଫବଳେ ।

ବରନ୍ଦ୍ର ଗମନ ଶରୀର ଯାଇ ବସନ୍ତ କହୁପାଦ ଡଳେ ।

ନବ କବ କହୁ—

କଳାତ୍ମନବୁ କଣି ନାହାରେ ଦଶେ ମୃଗବୁଝା କଳ ।
ଆଥନେ ପଥକ ଅନ୍ତରୀମ ଦୁଇର ପଥକ ଆଶା ଦୟଳ ।

ପ୍ରେକ୍ଷ ଦୂର ପଂକ୍ତିରେ ଯେ କେବଳ କଳନାର ଶୀତା,
ବୁଜାବେଶ, ମୋହମ୍ପି ଭାଷା, ଧୂମ୍ରା ଶବ୍ଦର (Word
painting) ଅଛି ଗାନ୍ଧୀ ନୁହେ । ପଞ୍ଚାନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ
ପ୍ରେମବେଶ, ସମବେତନା, ବନ୍ଧୁପୂର୍ବା ଅଛି । କବ ପଥକ
ଅବସ୍ଥାରେ କିଳକୁ ପାଇତି କହୁଥାଇନ୍ତି । ‘ଗ୍ରୀଷ୍ମ’ରେ ଏହି-
ପରି ପାଞ୍ଚ ଅନେକ ଅଛି । ଯଥା—

ପର୍ବତ କାନନେ ମୁହଁରାଗପୁରକ ସଞ୍ଚରି ଦାବାନଳ ।
ପ୍ରକଳ ବେଶରେ ପୋଡ଼ି ବନଦେଶ ଶାସର ଜୀବ ସବଳ ।

ଅନ୍ୟ କଣେ କବ କହୁଥାଇଛି—

କୁଳତି ପଦକୁ ବୁଢ଼ିରେ ପଦିତାନାନିରାଶ୍ରୁ
ଶୁଣିବି ପାହୁ ହନାହେ ଶୁଣିବନ୍ତମୁଳି ।
ପ୍ରସରି ବୁନେ ମଧ୍ୟେ ଲବୁକୁଛି । କ୍ଷଣେ
ଗୁପ୍ତତ ମୃଗବର୍ଗ ପାନ୍ତିଲଗୋ ଦାବାକୁ ।

ଦିନର ସମାୟରେ କବ ବନ୍ଦମୁକ୍ତ ପ୍ରାଣ୍ତବର୍ତ୍ତନ
ଶୁଣନ୍ତି—

ବୁନ୍ଦ ଅନେ ତିର୍ଯ୍ୟ ଦର ପରିବେଶ ।
ତପର ଅନଳ ପ୍ରବାନ୍ତିବ ଦରଦର ।

ତଥନ ତାଧରେ ବନ ହୋଇଲ ଦହନ ।
ଶୁରୁଥାଇ ନିରନ୍ତରେ ହିନ୍ଦ ପରିଷିବ୍ରାନ୍ତ ।
ଶୁଷ୍ଠ ହେଲ ସର୍ବସର ସକଳ ସଳିଲ ।
ସଳିଲ ନ ଥାଇ ଜୀବେ ହୋଇଲେ ଦିବଳ ।

ତରୁଚର୍ବ ପଥ ହିନ୍ଦ ପତଳେ ଧରଣୀ ।
ମୃଗବୁଝା ରୁଣା କବି ଥାମନ୍ତ ହରିଣୀ ।
“ମହାତମୋ ଯେନ ଗତଃ ସ ପରା ।”

ବର୍ଷା— ଜାଲମେଘ ଦର୍ଶନେ ଅନନ୍ଦରେ
ମୟୁର ନୃତ୍ୟ କବେ ଗରି ବନ୍ଦରେ ।
ତଳ ଦିକ୍ଷଟେ ଉଚ୍ଚେ ତାକର କେବେ
ମହା ହରଣରେ ତାବେ ତାହୁକ ।
ତଳେ ପୂରିଛି ନେତ୍ର ବଳ ପୋଷଣ
ଶୁରା କୃଷବର ଗୀତ ଲବହା ।

ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସେବି ତନ୍ତ୍ରପୂର୍ବା, ସମବେଦନା, ରାଜା-
ବେଶ ସର୍ବେ ପ୍ରେମବେଶ । କବ ଦୁଦୟ ମୟୁର,
ତାହୁକ ଓ କଷକ ସର୍ବେ ନୃତ୍ୟ କହୁଥାଇ ଓ ଗାୟନ
କହୁଥାଇ ।

ଦିନ୍ଦୁରକ୍ଷିବସରେ ଯେଉଁ ଉଥାର ସେନର୍ବ ନିର-
ନୂର ହାତା କହୁଥାଇ ତାହା ଉପରେଗ କରିବ ଏବ
ତନ୍ତ୍ର, ତନ୍ତ୍ରବାପନ ଓ ତାହାର ଅଂଶରୁକ୍ତ ହୋଇଯିବା
ଜବନର ଗୋଟିଏ ସାର ସୁଖ । କାର୍ଯ୍ୟରସ୍ତ୍ୱପୁରୁ କଳନା
ମୃତସିତ୍ର ନିର୍ଗର୍ଜ କବଣଙ୍କ ସମୋଗ ଶତଗୁଣ ମଧ୍ୟରେ
ଦୁକ୍ତ ଯେବୀ କବ କହୁଥାଇ ।

“ବୁନ୍ଦ ରିତ ଦୂରିତ୍ୟ ହେ ଏବ ରତକୁ ଫଳେ
ବାବାମୂର ରସାୟାଦା ସତମା ସହିନ୍ତି ସହ ।”

କର୍ମତର ସବଦେହ ମଧ୍ୟ ଏ ସୁମତ୍ତାକୁ ଉତ୍ତରୁତର
ନୁହେ । କବ ଦିନ୍ଦୁରକ୍ଷିତା ସମସ୍ତକୁ ସମ ପରିମାଣରେ
ଏହି ସମ ସମେଗ କଣ୍ଠ ପ୍ରଦାନ କରି ନାହାନ୍ତି । ଧନ୍ୟ
ସେହ ସର୍ବକ ପାହୁକୁ ପକ୍ଷିରୁମିଳି ତତ୍ତ୍ଵା ସୁଧା
ଅପରୂପ ଲବନ୍ଦରୁକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ ରେଣ୍ଟ । ଏହି ଶତ
ଅଭ୍ୟରେ ଅମର ଦେହମତ୍ତବୀ ପ୍ରକୃତ ସହ କବତା
ବୁନ୍ଦର ଅସମ୍ଭବ ଦୋର ତନ୍ତ୍ରାଳ ଶତ ଦଶତତିହଶ କବ
ପରି ପୁଷ୍ପାର ସମାବେହ ଯମକ, ଅଳକାର ସେବ ବିଦା

ବାରୁଦଣ୍ଡ କଗନ୍ତି । ଏହାଦୂର ଦୂର୍ଗାନ୍ୟ ବନ୍ଦ୍ର କବତା
ଲେଖିବାକୁ ପରିଷ୍ଠ ହେଲେ କଗତତ ଚଢ଼ିଗା । ଏପରି
ଶୁଦ୍ଧଦୟ ବନ୍ଦ୍ର ସମାଲୋଚନ ହେଲେ କବ ଓ ଆଠକିମ୍ବ କୁଦୟପୂରେ
ପ୍ରାର୍ଥନ କବେ । “ଧରସେବକଷ୍ଟ ନବମ୍ୟ ନିବେଦନ୍
ଶିରସ ମାଲିଙ୍ଗ ମାଲିଙ୍ଗ ମାଲିଙ୍ଗ ।”

ଛନ୍ଦୁକର ପ୍ରକଟି—ନନ୍ଦା କରିବା, ତାହା ସେ କରିବ,
କରୁ । ଅମେମାନେ ବର୍ଷାକୁ ପ୍ରକଳ୍ପ କରୁଁ । କାରଣ,
କରଣ ଦାଳ ଅଟେ ମଜଳବାଣୀ

(ସେ) ପାଇଲ ପରିଚାମ୍ବ ବନ୍ଦ୍ର କାରି ।

ବନ୍ଦ୍ରଗୁଣୋ ଭମଣୀଯୋ ଯୋଷିଗା ତତ୍ତ୍ଵାଶ
ଭରୁ ବନ୍ଦ୍ର ଲଜନାଂ ବାହିବା ନିର୍ବିନାଃ ।
ଜଳଦ ସମୟ ଏଷଃ ପ୍ରାର୍ଥନାଂ ପ୍ରାଣପୂର୍ବତା
ଦଶ ରୁ ତବତାନ ପ୍ରାୟଶୋବନ୍ଧବାନି ।

ଶରକ୍ତ—ଧରିଛ ଅଗର୍ତ୍ତ ତୁମ କୁମୁମ ମଞ୍ଜର,
ବକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ଯାହା ବାଲନ୍ତର ପରି ।

କି ସୁନ୍ଦର ଉପମା ! ଦୈତ୍ୟକର ନୂହନ ସତବ ଅଦ୍‌
ସାର ଯୋଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠକାର୍ଯ୍ୟ, ସୁଷରତ ଉପମା ଓ ଦିପକ
ବଂଘନ ସେହିପରି ବନ୍ଦେ ପ୍ରକୃତମ କାରିଗିରି ।
ଶର୍ତ୍ତର୍ମଣାରେ ଦର୍ଶକିଲପର ବାଚଦାସ କହି ଅଛନ୍ତି—

କଜ୍ଜାର ପଦ୍ମମୁଦାନି ମୁହୂର୍ତ୍ତଧୂନଃ
ପ୍ରହୃଷମାଦୟକ ଶାଖଲଗାନୁଯେତଃ ।
ଉତ୍ତରଶୂନ୍ତରିତରଂ ପବନେ ପ୍ରାରତେ
ପଦ୍ମକୁଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନ୍ତଃ ବିନ୍ଦୁନାନ୍ତଃ ।

ଅମ୍ବନ୍ଦର କବ ହରିଅକ୍ଷୁ—

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦୟମବନ୍ଦୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ରତି
ଶାଖାକ ଦୂରତ୍ତ ପଦ୍ମକଳନେ ସହରି,
ନନ୍ଦର ତରିଜେ ନନ୍ଦ ସର୍ବେବ ଜାର
ନନ୍ଦରଣ ଶ୍ରୀରାମା ରତି ସମାର ।

ଏହାକହୁଁ ପାଦାରଂ ଅନନ୍ତରିକରଣ ଶ୍ରୀରାମ
(Word painting) ହେବୁ । ରତିଆତ କହତାବୁଧ

ସମାକ ତମାନରେ କହ ବର୍ଣ୍ଣନା ପାରିପାଠ୍ୟ ବିଜରେ
ପାଠ୍ୟରୁ ପବନ ସନ୍ତରେ ଘେଲା ଯାଇ କେତେ ପଶ୍ଚି-
ମନ, ମଦ୍ଦାନନ, ନନ୍ଦ, ସର୍ବେବର, ଶର୍ଵକେତାର ଭନ୍ଦର
କବତା ଅବଲେ । ଏହା ପଂକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ସବୁର ମୌରିବ-
କାଳରୁ ମୋର ଭୁଦୟରେ ସୁମଧୁରରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହୋଇ
ଗନ୍ଧ ଯାଇଥି ଏବ କିର୍ତ୍ତନ ପ୍ରମଗରେ ପବନଶ୍ରୀଜ୍ଞାନ
ପଦ୍ମାବଦେ ମେହି ଗେଣେବୁ ପାଠ୍ୟାକୁ ବେଳେ ଥର
ବହ ଅସି କଲୁନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ପ୍ରତିଧ୍ୟନର ହୋଇଥିଲା । ଧରି
କବ, ଭୁମ୍ବେ କଣ ନ କରି ଥାର !

ଧାନ୍ୟ କେତେ ପଦ୍ମଶାଲୀ ଦଶର ମୁନର
ଦରଶନେ ଅନ୍ଦମତ ମନ କୃଷକର ।

କୃଷକି ଧାନ ଅମଳ କରିବ ବୋଲି ଅନ୍ତରକ । କବ
ଧାନ୍ୟ କେତେକ ଅବ୍ୟକ୍ତ ହାସ୍ୟ ଦେଖି ଅନ୍ତରକ । ଏହାକୁ
କବନ୍ତି “ପରପରେ ମନ୍ତ୍ରଲବାଗ ।” କବିମୁଖକ୍ରିତା ।
ମନ୍ତ୍ରଲବାଗ କରିବାର ଅଗରାପ୍ୟ ମନି
ପୁଷ୍ଟିବାଧୀନୁ ଭରମ-ମନ୍ତ୍ରମ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଗରିନ
ଅମ୍ବମାନକ କବ ପାଠ୍ୟାକୁ ନନ୍ଦାନେ ନେବେ ପୁତ୍ରବାନ
ଦେଇ ଗୁଣିତ, ସନା ସେହି ହେବେ କାହିଁ ଅନ ?
ଯେ ସେହି ର ଧକ୍କୁ ବ ମାରିବ ସମ୍ବନ୍ଧ
ଉତ୍ତରକୁ ଦିଲା ରହ ସମୁରୁବ ।

ତମ୍ଭୁକୁ ଦୋଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ନୟନେ
କବନ୍ତି ଯେହି କୁବନ କାନନେ ।

୧୮
୧୯
୨୦
(୧) ମର୍ଯ୍ୟାଶାଲୀ ହୋଇ ବାୟୁରୁଷ ପର
ଅଶ୍ରୁରକା ଶକ୍ତି ପୁଣ ଦେଇ ଥିଲି ।

୨୧
୨୨
କିଷ୍ଟେଖ ହୋଇବ ମର୍ଯ୍ୟାଶ ସମୟ
କିଷ୍ଟ ଯେ କାନ ରଥ ଅପରେ ।

ତମ୍ଭୁ ରହସ୍ୟ ତ୍ରିଲେବର ଶୋଇ
ରୁହି ଦେଖିବାରେ ହେବେ ବ ସେ ରୋଷ ।

C
୨୩
ଧନ୍ୟ ତୋ କଲନ ଧନ୍ୟ ତାକ କମୀ
ରହ ଦେଇ ଯେଶୁ ଅଭିର କଲନ ।

They sc
Along t

ରଚନାରେ କୁମାରୀଏ ମହା ଅନନ୍ତରେ
ମଞ୍ଜିଶ ସୁଲାନ କେଣ ଶ୍ରୀ କୁଷମରେ ।
ତାର ପମଞ୍ଜିର ନାଳ ଗଗନକୁ ରହଁ
ଦରଶ ପାନସ ନାନାରଙ୍ଗେ ଗୀତ ଗାଇ ।

ବନ୍ଧୁକର୍ମୀ ବି ମୋହନା ଶକ୍ତି ରମଣୀର ସେହି ସୁମାଳ
ବେଶରେ ଉଡ଼ଇ କରି ରଖି ଦେଇଅଛନ୍ତି । ବେଶେ
କଥ, କବାନ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନ କରିଗଲେ । ସେ ଅସରନ୍ତା
ଗଣ୍ଯର ସରିଲ ନାହିଁ । କବି Keats କହଅଛନ୍ତି—

"A thing of beauty is a joy for ever."

ଦୃଷ୍ଟି ପୂର୍ବ ହୋଇ ଅଦୃଷ୍ଟ ପ୍ରକଳି
ସୁନ୍ଦର ପଶାର ତିରନ୍ତମ ବାତି,
ସୁଖରେ ପ୍ରତିର ଅବସାଦ ନାହିଁ
ଯେତେ ଦେଖିଲେ ସେ ନୂଆ ଦଶୁଆଇ ।

"—ଏ ଏବଂ ଜାନ ଅପେକ୍ଷା ସୁନ୍ଦରତ ସକ୍ଷି ବି ସଂସା-
ଧାର୍ଯ୍ୟରେ ପଥକ, ଏମାତ୍ରର ନାହିଁ । ବହୁ ହା ! ସେ
ଆତ୍ମର ଦୂର ପଂକ୍ତିରେ—

କୁଳବେଶ; ମୋହମ୍ବୀ କାଷା, ଧୂର୍ମିଳ ପୁର୍ଣ୍ଣିଲ,
painting) ଅଛୁ ତାମ ନୁହେ । ପଶା ପଦଳ ।
ପ୍ରେମବେଶ, ସମବେଦନା, ଦ୍ଵାରପାତା ଅଛୁ
ଅବହାରେ ବିଜକୁ ପାଇଗି କବିଅଛନ୍ତି । 'ଗ୍ରାମ' ପାରେ ।
ପରି ପଂକ୍ତି ଅନେକ ଅଛୁ । ଯଥା—

ସର୍କର କାନନେ ମହାରପୁକର ସଞ୍ଚାରତ ଦାକାନଳ୍କରେ ।
ପ୍ରକଳ ବେଶରେ ପୋଡ଼ି ବନଦେଶ ସାସର ଜୀବ ସକ ବର,
ଅନ୍ୟ ଚଣେ କବ ବହୁଅଛନ୍ତି—

ପାପ

କୁଳକି ପବନ ବୁଢ଼ି ପବନାନାନବାସୁ
ଶୁଣି ପକୁ ତନାର୍ଥେ ଗୁରୁବନ୍ଧୁଲୀଷ ।
ପ୍ରସରି ରକ୍ଷଣ ମଝେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର୍ଭାବ ପଶେନ
ଗୁପ୍ତର ମୁଗରବଂ ପାନ୍ଦୁଲଗୋ ଦାବାଗ୍ନି ।

ତାର ସମୟରେ କବ ବନ୍ଧୁମୁଦ୍ରକ ଗ୍ରାହକିହାଶ
ମୁଖରୁ—

“ସନ୍ତ ଥିଲେ — ତୁ ଦୂର ପବନରେ ।” ଏଗାର
ଦୟର ଅନନ୍ତ ପ୍ରକାଶିଲ ବନ୍ଧୁମୁଦ୍ରକ ଧୂର୍ମିଳ ବା ।

ଦାନବୁଷ କହ ଅଛନ୍ତି—

କ୍ରିତା ବନନ୍ତେ ଗୋପେ ପୀଠବାସ
କମେ ହିନ୍ଦରୁ ହୋଏ ପ୍ରେବନ ।
କଲୀ ଦିବସକୁ ଅତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
କହୁ କହୁ ପୋଡ଼ିଲ ପଦୁଦେବ ।
କହୁ କହୁ କାତରେ କେ ରେ ଯୋଗିଲ
ଦେହ ତୃପ୍ତେ କର ଯୁଗ କରିଲ ।
କଷେ ଶାତକୁ ବନ କର ନିମ ।
ଦେହ ମନ୍ଦର ଦେବ ଫଶେଧନ
ବାବର ଯହୁ ବହୁତ ବାଧିଲ ।

ଅମ୍ବମାନକ କଥ;—

ରହୁ ରହୁ ହେଲ ହେମନ୍ତ ପରିଣତ ଶିଶିରେ
ଯୋର ଜାତ ମାତ୍ର ପଢ଼ିଲ କହୁ ମହାରେ ।
ଦିନ ଦିନେ ହେଲ ଉତ୍ତନ ବରିଲ ଦିନେ ॥
ଦିନକର ତେଜ କମିଲ ହିନ୍ଦରୁ ଅଗମେ ।

ଜଳକରି ଗ୍ରାମ ସୀମାରେ ଥାନ ଅନନ୍ତ କରି,
ଗୁରୁ ଦିଅନ୍ତି ଅନନ୍ତେ ଦେ ଦୟା ସୁମରି ।
ପଢ଼ି ପ୍ରସର ସମୟେ ନରେ କବନରରେ
ଜନ କରି ମର ପ୍ରଭୁକ ନାମ ହରିର୍ଭାନରେ ।

ଭୁବନହାରର ହେମନ୍ତ-ଶିଶିର ପୂର୍ବମୁଦ୍ରକ ପ୍ରାଚୀପୁଣି; ଶିଦ-
ମାଲାର ହେମନ୍ତ-ଶିଶିର ପୂର୍ବମୁଦ୍ରକ ପଢ଼ିଲ ।

କବ ପାନବୁଷ—କେହୁ ମଞ୍ଜିଶ୍ଵା ରଙ୍ଗେ କରି ସଙ୍ଗ
କଲ ଦୂଳ ସୁଥାପ ଅଗ୍ରତନ୍ତ ।

ଶୁନମାଳ'—ନନ୍ଦନ ଜନ ଅଗ୍ରରେ ଶାତବାସ ବହନେ ।
ଦିନଦେହେ ରାଗରୁ ଘରିଲ ଶାତକଷ୍ଟ ସହିଲେ ।

ଏଠାରେ ବନ ବି ବୈଜନରେ ମାନକ ପ୍ରତି ମାନ
ବର ପ୍ରେମ କରୁଥିଲୁ କହୁଅଛନ୍ତି । ବନକ ପ୍ରେମନେହ
ବାହା ଅତକୁ କାରିତ ହୋଇଅଛୁ ? ଶାଲ ଦେଶାରରେ
ଅଧିକ ଗାନ ଅତକୁ, ନା ଯେଉଁ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଦୁର୍ବଳ
ପ୍ରାଚୀପୁଣି ଦ୍ୟନ୍ତ ସୁର ପଢ଼ିଲେ, କଳତାପୂର୍ଣ୍ଣ ନଗନାରେ
ବୁଝୁଲେ ପର୍ବିବାରରେ ବନ ପଥ ପାଇଁରେ ଯୋର

ଅରଣ୍ୟରେ ଜୀବଙ୍କୁ ଅପରି ଶାର କଷ୍ଟ ସହ ଥାଏନ୍ତି ?
ଯାହାର ଚକ୍ଷୁଆହି ସେ ଦେଖୁ ।
ଅଶ୍ଵେତ ପଶେ ଯତନ ଅଗୁଣାଲରେ ବସି
ଗ୍ରାମବଥା ପ୍ରାମ ବାସିଏ ଗଲୁ ବରନ୍ତୁ ଛପି ।
ଅଶ୍ଵୁରାଜୀ ରସ ମଧୁର ପିଇ ବାଲକ ଗଣ
ବୁଲନ୍ତି ତୌଡ଼ଗେ ହରଷେ ପୂରିଆହି ବହନ ।
ପ୍ରତିରୁ ଶୁଭ ଦକ୍ଷାରା ସ୍ବାଧୂଳାଷ୍ଟୁରମ୍ୟ
ପ୍ରବଳ ସୁରତ କେଳର୍ତ୍ତା କନର୍ପରଦର୍ଶ
ପ୍ରିୟକନ ରହୁତାମାଂ ବର ସନ୍ଧାପ ହେଉଥି
ଶିଶିର ସମୟ ଏଣଃ ପ୍ରେସ୍‌ପେ ବୋର୍‌ପ୍ଲୁବିରିଂ ।
ଶାତଅନ୍ତେ ପୁଣି ଅସିବ ମଧୁମୟ ବସନ୍ତ,
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବନ୍ଦୁବାରଣ୍ୟତୋର ଦୟା ଅନନ୍ତ ।
କାନ୍ଦାସାଧକ ରାଜ ପୁଥିବାର, ଓତେଥ ବନ୍ଦେ ରାଜ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ
ନୁହେ ବି ? “ଶାର ଅନ୍ତେର ମଧୁମୟ ବସନ୍ତ ମୁହିଁବ”
ବିହୁ ଜୀବମାଳା ପରି ମଧୁର ବନ୍ଦା ଅର କହଇ ଲେଖା
ନୁହୁ ବାହାରିବ ବି ?

ଶିଖିତାଙ୍କ

କଳ ଘଟିକା ।

ଶ୍ରୀଦଶ ମଧୁନ ମନ ସୁଧିକର
ଟକ ଟକ ଥିଲି ତୋର କଣ୍ଠପ୍ରଭ ।
ସମ ଶାନ ମାନେ ସଂହୁତ୍ତ ତୋ ଗାନ,
ଏହମାତ୍ର ବନ ସର୍ବଦା ସମାନ ।
ଅବଶ୍ୟମେ ଗାଉ ତବ ରଦ୍ଦିଦଳ
ଦିନ୍ତାନ ନ ଲୋହୁ ଅଳସଂ ବିନୀନ ।
ଏହ କାର୍ଯ୍ୟର ପଣ ତୋର ଦୂର ନାହିଁ
ତୋ ପରି କର୍ମିଠ କଣେ ଅଛ କାହିଁ ?
ପୁର୍ବର ଦନ୍ତ ଶବ୍ଦ ନଷ୍ଟହାତ ଗାତ
ଅନୁରାଗରେ ବନାଇ ରୁ ମର ।

ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସରି ହେବୁ ରୁ ପଥର
ଯେଶୁ ରୁ ନଶୁର ମରେବ ଦେବ ଧର ।
ଯେ କର୍ମିଲିପିଲ ତୁମ ସେ ଅମର
ଦ୍ଵର୍ଗରେ ଲାହୁ ଯଶ ବ ଜାହାର ।
ଯେହୁ ଦିବାରର ଯେହୁ ନିଶାର
ନିରତ ସମ୍ବନ୍ଧ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତୋର ।
କାର୍ଣ୍ଣକ ଅଛିବ ନାନାଧି ଗର
ଗଣନେ କିମୁକ୍ତ ଆବ ତୋର ମର ।
କିମୁକ୍ତା ପ୍ରାଚୀରେ ଥାର ତାଗରିତ
କଳକଣ୍ଠ ରବେ ଗାର ଥାର ଗୀତ ।
କର୍ତ୍ତଙ୍କେ ଏକାଜ ଯେବେ ବସିଥାଏ
ମୋର ମନୋଭବ ତୋର ପ୍ରତି ପାଏ ।
ତୋରେ ଯେ ତନମ ଦେଇଛୁ ଘଟିକା
ମଣେ ତାର ଜାତି ତୁମ ଅଲୋକିବା ।
ଥର୍ତ୍ତ ଚତୁର ଅନଳସ ମରି
କମ୍ପ ବନା ଯାଇ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଗତିନ
ତୋ ପରି ସନ୍ଧାନେ ରେବେ ପୁତ୍ରବାନ
ଏକ ସମା ସେହି ହେବେ କାହିଁ ଅଳ ।
ସର ଧକ୍କା ତ ମାଣିବ ସମ୍ବ
ରହାକଣ୍ଠ ଦିଲା ରହ ସମୁଭବ ।
ତମ୍ଭୁମାନ ହୋଇ ମୁଦିତ ନୟକେ
ଦିଚନ୍ତି ଯେହୁ ତୁବନ କନନେ ।
କର୍ମଶାନୀ ହୋଇ କାହିଁକି ପର
ପୋଣୁଗଲା ଶକ୍ତି ପରି ଦେବେ ଧରି ।
ନିଷେଖ ହୋଇଗ ପାହାର୍ ସମୟ
ବନ୍ଦେ ଯେ ତନ ଦୂର ଦୀପଚତ୍ର ।
ତମ୍ଭୁ ରହସ୍ୟ ତିବେଳକର ଗୋପ
ରୁହି ଦେଖିବାରେ ହେବେ ବ ସେ ଲେବ ।
ଧନ୍ୟ ତୋ ତନକ ଥନ୍ୟ ତାଙ୍କ କର୍ମ
ନର ଦେବେ ଯେଶୁ ଅମର ଜନମ ।

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବିଦ୍ୱାନ୍ ।

三

ପଞ୍ଚମ ପରିଚେତ ।

(ଲାଲ ଭରତୀ)

‘ବାତାଗେ ଚଳନ୍ତେ ମନ୍ୟ’—ମନ ବାଯୁର ଅପରେ
ଥିଲେ । କୁଣ୍ଡ ଖାର୍ଷ ବାଯୁର ପଢ଼ରେ ରହେ । ଅଜନାଳ
ଇଲେକ୍ ଟୁକ୍କ ଫିଲିଗ୍ରାଫ୍ ଦିନରେ, ଏ କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ସବୁ ନୁହେ । ବାର୍ଷି ଯେପରି ତାଧାରେ ମାତା ହେଉ,
ମେରୁ ଶବାଦ ଅପେକ୍ଷାକୁ ପ୍ରୁତ୍ତତଙ୍କ ବାହୁତ ହୋଇଥାଏ
ଏ କଥା ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରୁଦ୍ଧ କରିଥିବେ । ସାଜାକର ସନ୍ଧ-
ୟାଦିମାନେ କେନ୍ଦ୍ରର ଗଡ଼କୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ଦୀନ
ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ରାତ କର ମୁଣ୍ଡ ମୁବାଦ ଗତରେ ସଞ୍ଚି ହୋଇ-
ଥିଲା । ବେବର୍ଷ ଚନ୍ଦ୍ରମାଣି ଧଳନିର ହସ୍ତରେ ରାତରେଇର
ଅର୍ପଣ କରି ରାତା ଶର୍ତ୍ତାଙ୍କରୁ ନିକେ କରିଥିଲେ ।
ବେବର୍ଷ ମନାଦିଥ ତେଲିକର ଚେଳ ଥିଲେ । ଅଖାନ
ପ୍ରକା ପର୍ଷରେ ଯମଚେତୁର ଉତ୍ତରପଦ ଲାଇର ସମ୍ବାଦନା
ନାହିଁ ପ୍ରାସ୍ତ ହୋଇ ଥିଲେହେଁ, ସେ ତହିଁରେ ସର୍ବଜ୍ଞ
ନ ଥିଲେ । ସିଂହାସନାରେହିନ “ଦ୍ୟାମୁଲଗେଣ ପଳେ
ଲୋଗାଦୁଃ୍ଖାଦୁଃ୍ଖିବ ବାଜନ୍ତି” ପରି ଅସମ୍ଭବ ଧବାରଜାଣ,
ସେ ସେ ଘୁଣାବ ମନରେ ପ୍ଲାନ ଦାକ କରି ନ ଥିଲେ ।
ସାଜାକର ମନୁଷବାବ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ, ଗାସରେ ନ ବସି, ସେ
ବି ପ୍ରକାର ରାତାକର କ୍ଷମତା ସବୁ ପଠିବିଳନ କରି
ପାଇବେ, ତହିଁବ ନିର୍ମାରେ ବ୍ୟପ୍ତ ହେଲେ । ଶର୍ତ୍ତାଙ୍କ
ସିଂହା କୁଣ୍ଡ, ରାତା ଖାଦ୍ୟର ଜଣ ବାଣୀ ପ୍ରତ୍ୟେଥା
ଧାରିମାଦେବିକୁ କ୍ଷମତା ଦେଇଥିଲେ, ଏହି ପ୍ରଦୂରାଗରେ
ଦୂର ଦୂରିତ ମୃଦୁ ଏବଂ ପ୍ରାୟପରି ଲେଖି ଥିଦେଶ
ଦୂରିତରେ, ସେ ପଠନମିଦେଇ ବାରିପଦା ପାତାକୁ
ହେସଦ୍ବ ବୃଦ୍ଧାବନ କରିବ ଆଶ୍ରମ ତାଙ୍କୁ ପୋଷଣପର
ଦୂରିତ ରେ ଦାସରେ ବସଇବେ । ସ ସାମାଜିକ ସମାଜ-
କେ ଦୂର ତ୍ୟନ୍ତେ ଗର୍ଭପଲଥର ଅମେଗାନେ ହେଲେ-
ଦୂର । ଶାକବ ସମ୍ବାଦନାମେ ଗର୍ଭର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତନ

କଳ ପୁଞ୍ଜରେ ସ୍ଵକାଳଗ ପରଲେନସମନର ବର୍ଣ୍ଣ
ସେଠାରେ ପ୍ରତି ଦିତ ଶୋଇଥିଲ । ବେବର୍ତ୍ତ ଏ ମନୀନ
ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉ ଅପରାଧ ଅଭ୍ୟାସ ସେବର ଉପାୟ ଅଭ୍ୟାସର
ବନ୍ଦନ କଲେ । ସେ ତାର ଖଲେ, ଯେ ସହ ସେ ସ୍ଵକାଳର
ସଂଶୋଧନା ପରିପାଳନ କରିଛା ଏବଂ ନାୟକଙ୍କ କାଳର
କାଳର ଗାନ୍ଧିରେ ବିଦ୍ୟାର ପାଇବେ, ତାହାରେଲେ ତାଙ୍କ
କଳର ପିତୃଙ୍କ ପରି ଚଳାଇ ସେ ନିଜେ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ
ଏହାଅଧିଷ୍ଟ୍ୟ କରି ପାଇବେ । ଏଣୁ ସେ ନାୟକଙ୍କ କାଳର
ମାତାଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତର ନାମକୁ ବ୍ୟନ୍ଦୀ ଗତତ୍ତ୍ଵ ଧାରାଇଥିଲେ ।
ଅଭ୍ୟାସ ସଂକଳନ ଉପାୟ ଦୂରୁପ ସେ ଏକ ଗୋଟି ଜାଲ
ଉଠିଲ ଏତନା କଲେ । ସେ ଦୟାପତ୍ର ଗଣ୍ଯ ପାଠକ-
ମାନ୍ୟଙ୍କ କୌତୁଳ୍ୟ ନିବାରଣାର୍ଥ ନିମ୍ନରେ ଅଦିକଳ
ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲ ।

ଲେଖି ୧୦ ଶ୍ରୀ ସକେ ଗଦାଧର ରାଜୁ ଜିନିହାର
ବିଷେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ରେଝି ତେଣା ଏହି ବି ଅମ୍ବେ ବର୍ତ୍ତମାନ
ଜାର୍ଯ୍ୟଙ୍କରୁ ପଥାର ମନ୍ଦିର କରିଥିଲୁଛି । ଶ୍ରୀ ରଜବାନ ନ
କରିଲୁ, ଯଦି ଦିଦେଶରେ ଅମ୍ବର ଭୋଗସି ଅନିଷ୍ଟ
ପଠନା ହୁଏ, ତାହା ହେଲେ ଅମ୍ବର ତ୍ରୈରସକାତ ପୁଣ
ଧର୍ମକୁ ଦୂର ନାହିଁ ଯେ ଅମ୍ବର ଉତ୍ସବାଳକାରୀ ମନୋ-
ଶତ କିମ୍ବା ଅଞ୍ଚଳ କିମ୍ବା ଯେ ଉକ୍ତ ଧର୍ମକୁ ଧର୍ମାସ୍ତ୍ର ନାହିଁ
ଦୟା କରି, ଅମ୍ବ ଅନ୍ୟ ଅମ୍ବର ଉତ୍ସବାଳକାରୀ ମନୋ-
ଶତ କିମ୍ବା ଅଞ୍ଚଳ କିମ୍ବା ଯେ ଉକ୍ତ ଧର୍ମକୁ ଧର୍ମାସ୍ତ୍ର
ଦୟା କରି, ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ । ଏତଦର୍ଦ୍ଦେ ଧୀରମନେ, ସୁର-
ତିତେ ସକଳବାୟେ ସୁଖଜାଗରେ ଜନଶିକ୍ଷାରେ ଅପଣା
ଜହାରେ ବିଜଗଜ ମୁକ୍ତାମରେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳଗ୍ରେ ଲେଖି
ଅନ୍ଦରେ କହୁଥିଲୁ ବି ଏନା ସରବାର ବେଳେ କମ୍ର୍ରୁ
ଅସିବ । ତାହା ବି ୧୦ ଜାନୁଆରୀ ୨୦୨୨ ପାଇଁ
ମିଳିତରେ, ମେଲିବାରେ ।

ଶ୍ରୀ ଗଦାୟର ଟ୍ରେକର ଏ ପ୍ରମାଣ

। ৩ । শ্রী চক্ৰেশ্বৰ গল বেদগ্র

। ୧୮ । ଶ୍ରୀ ସୁନ୍ଦରାଜ ହମେଶ୍ବନାୟକ

ଶ୍ରୀ ପରିଚେତ ।

ମହାଶ ।

କଟକ ସରକର ଚୌଥୁବୀ ବଜାର ଛକଠାରୁ ଏବଂ
ପ୍ରଶ୍ନ ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟାଙ୍ଗରେ ଯାଇଅଛି । ଏହି ପଥର
ଉତ୍ତର ପାଣ୍ଡିରେ ଏବଂ ଦୁଇମାତ୍ର ଦିଲାଳ ହମ୍ରୀ ଦୃଷ୍ଟି
ହୁଏ । ବେଳା ବହୁଲାର୍ଡ ବା ବୈଠକଶାନାଟ ଏବଂଲା
ବୁନ୍ଦ । ସମ୍ବନ୍ଦ ସର୍ବତେ ବନ୍ଦରି ନମ୍ରତା ଓ ପ୍ରସ୍ତରେ ବାଦଶା
ହୁଏ ପରିବିତ, ୨୩ ଟଙ୍କର ଢାଢ଼ ଲୋକରେ ସୁଗୋଟିର ।
ଜାମାର ଦୂଷଣ୍ଡ ଶୁଳ୍କ ମୁଣ୍ଡକିତ ବାପେଟ ମଣ୍ଡିର । ବୁନ୍ଦର
ଏକ ପାଣ୍ଡିରେ ଏବଂ ଚୋଟି-ମନ୍ତ୍ରର ପ୍ରସ୍ତର ତେବେଳ
ଓ ଗୁରୀଗୋଟରେ ରହିଗୋଟ ତେଥାପା । ତେଥାପା-
ମାନକ ଉପରେ ଜାଳଦିଧ କୀତିନବ ଶୁଳ୍କର ଶୋଭା
ବର୍ଣ୍ଣବ ବନ୍ଦୁଥିଲ । ତେବେଳର ଏବଂ ଦିଲାଳରେ ଏବଂ ମୋଟ
ଗାର ବେହିରଣ୍ଟିର ମନ୍ତ୍ରୋ ଚନ୍ଦ୍ର ମର୍ବିର ଶୁଳ୍କଦେ-
ବର୍ଣ୍ଣ ଅଫୋମନନ ଓ ଅନ୍ତର ଦିଲାଳରେ ଶୁଳ୍କଗପଦ୍ୱୟ
ଦେବେଳ ଶର୍ଣ୍ଣ ତେଥାର । ଅନ୍ୟ ପାଣ୍ଡିରେ ଦୁଷ୍ଟପ୍ରେନ୍-
ଛର ଏବଂପୁ ଉଚିତ ସୁଲୋମନ ନମ୍ରାଟେ ଶୁଳ୍କଦ୍ୱୟ ପରି-
ହୁଏ ଏବଂ ବ୍ୟାଙ୍ଗ ଉଚିତରେ ଉପାଧାର ବେଳୁଗ କୋଇ
ଏବଂ ଟୋପି, ନିର୍ମିତ ଅଳକୋଡ଼ରେ ଜାତୀବାଦାର
ସକାରୀର ଜମାନୀ ଧୂମ୍ରଗାନ କବୁଥିଲେ ଓ ତକ୍ଷଣ ମୁଣ୍ଡିତ
ଦେଇ ଅଧିକମାଟାରେ ଅଥିତ୍ରେନ ସେବେଳର ଡାମୁଗାନ
ଅନୁଭବ ବନ୍ଦୁଥିଲେ । ଅବୁଜେ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ-
ଜାତିକର ସମ୍ମାନ ଅରତିର ସନ୍ଧାନର କର୍ତ୍ତୃତର
ପ୍ରଦେଶ ବନ୍ଦୁଥିଲ । ଶୁଶ୍ରୁତେ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ-
ଜାତିକର ସମ୍ମାନ ଅନୁଭବ କବୁଥିଲାରେ
ଅତିସ୍ଵର୍ତ୍ତ କୋମନ ମସିନ ଗନ୍ଧର ନବଜାହ । ଅନ୍ତରେ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବେଳ ଶର୍ଣ୍ଣ ଓ କର୍ତ୍ତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମଲମଲ ଖୋଜ
ପରିଛିତ । ଦେବେଳ ସମ୍ମାନର ଅଭିଷାରେ ତତ୍ତତ ।
ବର୍ଣ୍ଣ ଉଚ୍ଛ୍ଵାଳ ଶ୍ୟାମ ଓ ଦୟା ସହାଯତା ଅତିକରେ
ଦିଲାଳ । ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଦେବେଳାନେ ପ୍ରକୃତ ବସ୍ତି
କଣରବାହୁ କରିବ ସନ୍ତେ । ଏଣୁ ପଦକ ଶୁଳ୍କଦ୍ୱୟ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିଲାଳର ଦିଶା ବୟାହନର ମେ, ପରିଚେତ

ଯେଉଁଥିଲେ । ପାଠକ ! ଏଣୁକୁ କିଏ କାହିଁ ପାରିଥିବାକୁ ।
ଯଦି କାହିଁ ନ ଥାନ୍ତି, ଶୁଶ୍ରୁତ—ଏହାକର ନାମ—ଶ୍ରୀବାବୁ
ଦିରମୋହନ ପିତ୍ର—ଗର୍ଭଜାତ ମାହାଲର ସୁପରିଶ୍ରେଣ୍ୟ
ସାହେବ ବାହାଦୁରଙ୍କର ଦେଖିଥାନ୍ ବା ସିରପ୍ରାଦାର
ଏହାକର ତଥାଥ । ଗର୍ଭଜାତ ବାହାଦୁରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଏହାକର ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଚାଶକ୍ରି ଥିଲା । ବାବୁ ନିଜମୋହନ
ମିଶ୍ର ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦିତ ଉତ୍ସାହିନ କରିଥିଲେ । ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ
ସମୟରେ ଅସ୍ମୀକ ପ୍ରତ୍ୟୁଷମାନ ହେବ । ତବୁଙ୍କରେ
ଉତ୍ସମଧିରେ ହୁବିଷ୍ଟର ବାହାଦୁର ପଢି ଯାଇଥିଲ, ୧୯
ଏପରି ସମୟରେ ଅନେକ ପଳ ଫେଲ ବୋଲିପବ ବଜା
ଶିକାଳ ହରମୋହନ ବାହୁଙ୍କ ଜାଲରେ ପଢି ନ ଥିବାରୁ
ବାବୁ ମୌର୍ଯ୍ୟ ତକ୍ଷ ବଜି, ରହୁଣ୍ଟ କରି ଦୁଇକା ଶାର ଓ
ନାଖିବା । ୧୯ ମୁହଁରେ ଦେଇ ଧୂମୋହନର କର୍ତ୍ତା
ଭକ୍ତିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରର ସାମନ୍ଦ
ଅଭିନନ୍ଦ ସନ୍ଧାନ ନା...କି କୁଅନ୍ଦେ, ଏକ ଶଶିଲାର ଶରରେ
ବାହୁଙ୍କର ମୁହଁର କଷ୍ଟକ କଷାରିତ ହୋଇଗଲ । ବାବୁ
ଦେଖିଲେ ଯେ ଏକ ହକାର ଟକାର ଗୋଡ଼ା ଧନ୍ୟତରେ
ରଖି ଏକ ବନ୍ଦ୍ର ଦର୍ଶକ ମେଉଥାର । ଦୃଷ୍ଟିମାଧ୍ୟ,
କହିଲେ—‘କିମ୍, କେବେର୍ ? ଆସ, କଷ ।’

‘ଆଜି, ନା ।

‘ଦେବେ ଆସିଲ ? ସବୁ କଲ’କ ?

‘ଆଜି ଅବିଲ କଲ ଥାଇ ବିରାମ ?

ଦିରମୋହନ ନାବୁ ମନେ ତାହା ନ
ହେଲେ ବି ହକାର ଟକାର ଗୋଡ଼ା କେଟ । ପ୍ରକାଶେ
କହିଲେ—

‘ବିପତ ?

‘ଶୁଶ୍ରୁତ ସର୍ବପ୍ରାଣ ଦେଲେ ?

‘ଦିପରି, ସେ ଶଶିଲାର ଯାଇଥିଲେ କା ?

‘ଆଜି, ନା । ପଣ୍ଡାଗର୍ଭାର୍ତ୍ତରେ ଗର୍ବା ଯମୁନା ସରମରେ
ରହା ଗଦାଧର କଞ୍ଚ ଦେବନବାଗ କଲେ ।

“ଗଦାଧର କଞ୍ଚ ଅମ୍ବାକ କୁଣ୍ଡଳ କରନ୍ତି । ଏହିର
ବଜାର ଆର ହେବେ ନାହିଁ । କେବେଳ ଏବେ ଗାହର କାଣ୍ଠ
ହେବେ... ବଜାକର ଅସାଧ ଉଥିବ ବିବ ଅଛନ୍ତି ।”

“ଆପଣଙ୍କ ସବଳ ଡଣ ଘହୁ । ତାଙ୍କର ଭାବସରତ
ଏବ ପୁଣ୍ଡ ଧନୁର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ନାଶ୍ୟଣ ରଞ୍ଜ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ
ଗାନ୍ଧରେ ବସାଇବା ପାଇଁ ଶକ୍ତି ଶର୍ଥାଟନରୁ ବିତ୍ତେ କଲ
ପଢ଼ନ୍ତୁ ଏକ ଉଚ୍ଚଲ କରି ଯାଇଥିବାକୁ ।”

“ଉଚ୍ଚଲ କାହିଁ ?”

“କେବଣ୍ଠା’ ଉଚ୍ଚଲ ଦେଖାଇଲେ ଏହି ହରମୋହନ
ବାବୁ ଚପନୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାହା ଉତ୍ତମଭୂଷଣ ନିଶ୍ଚକ୍ଷଣ
କରି, କହିଲେ—

“ଉଚ୍ଚଲର ଦୟର ମୁତ୍ତାବକ ଥବାର ଦେଖାଯାଏ, ବିନ୍ତୁ
ଏଥରେ ପାଠ ମହାଦେଵିକର ତିଗରି ରଙ୍ଗା ?”

“ସେ ଏବର ସମ୍ମୁଖୀ ବିଶେଷ୍ୟ । ଏହା ଜାଣି କରି,
ଶକ୍ତି ମହୋଦୟ, ଶର୍ଥାଟନରୁ ଶିକ୍ଷା ପୂର୍ବରେ ଉଚ୍ଚଲ
ଲେଖି ଯାଇଥିବାକୁ ।”

“ତାହାହେଲେ ସେ ଅନର୍ଥ ପାଇବ ପାଗରୀ !”

“ସେ ସ୍ଥାନେକ କଣ କରିବେ ।”

“ଧନୁର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ନାଶ୍ୟଣର ଶକ୍ତିର ଫୁଲବାହୀର ପୁନ୍ତ”

“ଅନ୍ୟ ଉଥସର ନ ଥିଲେ ଫୁଲବାହୀର ପୁଣ୍ଡ ଗାନ୍ଧ
ପାଇ ପାରେ ଏହାରି ପଢ଼ିବ ସବାହରେ ଅଛି ।”

“ତାହାହେଲେ କଣ ହେବ ? ଅନେକ ଅପର୍ରି
ଅନର୍ଥ ଜାତ ହେବ । ସେ ହଜାର ଅଠାଶତର ପ୍ରତିକଳ୍ପ
ନରେନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ମୋଦମାରେ ଶ୍ରୀଶୂତ୍ର ସୌର
ସାହେବ ବାହାରୁ ତାଙ୍କ ବିଦୂଷରେ ମର ଦେଇଥିଲେ ।
ରକ୍ଷା ହେବ ଯେ ସାହେବ ପ୍ରତିଷ୍ଠତଙ୍କର ବନ୍ଦ ଦେବା
ପୁରୁଷରେ ନରେନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର ଅକାଳେ କାଳଶ୍ଵାରରେ
ଦିପତି ହୋଇ ଆପଣା ମୋଦମା ଅପେ ପାଇସନ କରି
ଦେଲେ ।”

“ଏଣ ଉଚ୍ଚଲ କଲେ ସବୁ ସହିତରେ ହୋଇପାରେ ।”

“ପଥେଷ୍ଟା ଅଥ ବ୍ୟା ଦଲେ ହୋଇ ନ ପାରେ
ଏପରି ବହି କାହିଁ । ଯଦି ଏକଳକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେବ କରି
ପରିବ, ତାହାହେଲେ ଏ ନିଷ୍ଠରେ ମୁଁ ହାତ ଦେବ ।”

“କେବୁଳର ଗାନ୍ଧ ସକାଶେ ଏକଳକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଗରବ
ଦିଲି ଅସ୍ତ୍ର ନହେ ।”

“ତାହାହେଲେ ଶ୍ରୀମଦବାବୁ (ବାବୁ ଶ୍ରୀମତନ୍ତ୍ରସେବେ)
ଓ ରଣନ ବାବୁ (ବାବୁ ରଣନ ଟେନ୍ ବାନ୍ଦୁର୍ଧି) କୁ

ଓକ୍ତାଳ ନିଯମିତ୍ତ କର । ସାହେବ ନୂତନ ଲେଖ ଦେଖାଯବ,
କଣ କଣ ମାର ପାରେ । ବିନ୍ତୁ ଅମକୁ ଦଶ ସହ୍ଯ ଟଙ୍କା
ଅଗ୍ରମ ଦେବରୁ ହେବ ।”

“ହୁକୁରରେ ଅଧୀନ ସବଦା ହାତର ଅଛି ।”

ହରମୋହନ ବାବୁ ଉତ୍ତମକୁ ଅହାନ କରି ଦେବର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ
ତାମୂଳାଦ ପ୍ରଦାନଦାତା ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ
ଅଦେଶ କଲେ । ତଦନ୍ତର ଉତ୍ତମଧୂର, ସମ୍ପୋତି
ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯେତି ଅନେକ କଥାପକ୍ଷଥିନ ହେଲା । ଦେବର୍ତ୍ତା
ବିହିଲେ “ଅଜାଲ ବଡ଼ ବଷମ ସମ୍ମୁ ଉପରୁତ୍ତି ହେଲାଣି । ଏ ନଥକରେ ତ ଉପ୍ରାତ ହେବ ରଗବାନ
ଜାଣନ୍ତି । ଅନ୍ତର୍କଷ୍ଟରେ ଅନେବୁ ଲେବ ସବୁଥାର ହୁଏ
ପଲାଇଲେଣି । ମୁଁ ଅର ଗୋଟିଏ ଅଶ୍ରୁର ଦେଖି
ଅସିଲ ଯେ ବାର୍ତ୍ତିଗର୍ଭାନଙ୍କରୁ ଥାନ ବାହାର ହୋଇ-
ଅଛି ।”

“ଏତ ବଡ଼ ଅଶ୍ରୁର ବଥା । ଏହା ଦେବରେ ର୍ମ
ଲକ୍ଷଣ ନୁହେ । ସେ ଦଳ କଟି ସାହେବ (Sir Cecil
Beaumont) ଏଠାରୁ ଅବୀଥିଲେ । କଲେକ୍ଟର ସାହେବଙ୍କ
ନିରଣ ଅନ୍ତାୟୀ ମୁଦମାନେ ଗୁରୁ କଟି କରିବେ
ବୋଲ ପ୍ରକାଶାନେ କଟି ସାହେବଙ୍କ ଶ୍ରମରେ ଅବେଦନ
ଦରିଥିଲେ । କହୁ ସୁଧରି ଗବଣ୍ଟିମେଘ ସ୍ଥାନିକ ବାରିତ୍ୟ
ଅପ୍ରତିହତ ରତ୍ନବାବୁ କାଖ ବହି, ଓଡ଼ିଶାର ସଜନାଟ
ଦରିଥିବାକୁ ।”

ତପୃଷ୍ଠରେ ହରମୋହନ ବାବୁ ଶକ୍ତିର ସର୍ଗାଶେଷଣ
ଓ ଧନୁର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ନାଶ୍ୟଣକୁ ଗଦନସୀନ କରିବା ସବାଣେ
ଏବ ରମେଷ୍ଟ ଅଗତ କରିବାର ପରମାଣୁ ଦେଇ
ଦେବର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦବ୍ୟା ଦେଲେ । (ହିମଣି)

ଓଡ଼ିଆ ଧାଉତତ୍ତ୍ଵ ବିଚାର ।

ପୁନ୍ନାନୁରତି ।

୧୮ ଟଙ୍କା (ବର୍ତ୍ତିନାଥ ହେଲେ ମାତ୍ର ପ୍ରାତିଶୀଳ)

(କ) ବିଷ୍ଣୁଆର୍ଦ୍ଧ ଅମ୍ବ ଶେଷ ନିବାହନେ,—ଚିଲିକା,
ପଥର ସମ୍ମୁ ଅଭିବାହିନ କରିବା ଅର୍ଥ ହେଲେ
କଟିଛି । ବିଷ୍ଣୁଆର୍ଦ୍ଧ ଧାତୁର ଅର୍ଥ ବିଷ୍ଣୁରେ
ଲୋକ ଯାନ କରିବା ।

(ଶ) ଛଇରେ କମର ଶାତ ସ୍ଥିତ ଗୁଲେ ଖରବୁ କାଠର
ଖର,—ଉଚ୍ଚଶା । ଏହାରେ କଞ୍ଚିବୋଧାର୍ଥ' ହେଲେ
ପଢ଼େଇ କଟି ଥାର୍କ ବେବଳ ।

(ଗ) ଏହି ଧାରୀ ପ୍ରକାଶନ୍ତରରେ ପ୍ରବାଶ କରିବା ଅର୍ଥକୁ ମଧ୍ୟ ଦିବ । ତେବେ ପ୍ରବକ୍ଷ ଶରୀର ଅର୍ଥାକୁ କରଣ ବୋଲି କହିବାରୁ ହେବ । ସଥା—କି ଲେ ତେବେ କାଟିଥାବୁ ଗୁମ୍ଫା, (ଗୋ, ସା,)

(ଭ) ଏହାର ଅର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଖାନ ଅର୍ଥ ଆଛି । ସେହିଟି
ସଂସ୍କୃତର ଗଭୀରତର ପ୍ରଦେଶରୁ ଅମଳ । ଶ୍ଵାମାନେ
କ୍ଷେତ୍ରରେ କହିଲୁ ବି “କାହିବ ଯେ ଅର୍ଥର ଗାଳ
କରିବ—ଏହି ଅର୍ଥ ହେଲେ କାଟ ଧାରୁର ମୂଳ
ପ୍ରବୃତ୍ତି ରହୁଣାଥ । ବୁଝୁଁ ଥାବୁ ଯଥା,-ବୁଝୁଁ କେବଜନ
ରହିଲାଯୋଃ, ରତି ଧାରୁପାଠ । ବୁଝୁଁ - କାଟ
—ଉକାରର ଅକାର ଏବଂ ଉତ୍ତର ଲୋପ ହେଲା ।

୧୯ ମେଡି

ନିଜ୍ୟ ଏ ମନ୍ତରିଥଳ ନେଇ, କାଳିଶୀ ନିଦାରେ
କାଚର, (ଦ, ସୁ) । ଏ ଧର୍ମର ଅର୍ଥ ହୁଏକୁ ପ୍ରସର-
ଦିରେ ଠିକ୍ ଥୋକ କରି ଶାର ଯୋଗପଦକ ସତ୍ରେକୁ
ବା ଶୁଣୁ ଉଚିତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦାଖିଲେ କରିବା । ଅତି-
ଏବ ବୋଥ ହୁଏ ଆପରଥ କାହିଁ ଧର୍ମର ଅର୍ଥକୁ
କରନ୍ତେ ବିଦ୍ୟକୁର ହୋଇଥିବ । ଯଥ,—କଚବାଚି
ଶାନ୍ତିବିଜନିଦ୍ୟା,—ଧାରାଠ ।

୪୦ କଣ୍ଠ ।

ଶୁଣି ବାଣୀ ଅଛି— ଏ ଅର୍ଥରେ କଜ୍ଜ ବିମା
କନ୍ଦଳ ଥାରୁ (କଣ୍ଠର) ରୁ ଉପରୁ । (କନ୍ଦଳ ଥାରୁର ଅର୍ଥ
ଦିଲ୍ଲି କରିବା) ।

୪୧

କିନ ଧାରୁଳୁ ଜାଗ—ହେ=କାନ—ଧୟୁତ୍ତ ଉକାରର
ଲୋପେ ପୁଣ୍ୟ ଅକାରର ଅକାର ହେବ ।

四，四

ଏତେ କହି କବାଟ ଓହାରି ଅଣ କିଲ । (ଲୁହାରି)

(କଳବନ୍ଧନେ—ଧାପା,) ବନ୍ଧନାର୍ଥ କଳ ଥରୁ
ଅର୍ଥାତ୍ କୁରିଗରେ ବ୍ୟବହୃତ । କଳ=ବଳ—ପ୍ରାଚୀନ-
ନ ସାରେ ଉକାର ଦ୍ୱାରା ହେଲା ।

୪୩

ବାହାର ବିଲେ ଝାନ ଶାଢ଼ା । * * * ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ
ବୁଝିଲେ ସତୀ ଯେ, (ଲ,କ,) । (ବୁଝି କୁଞ୍ଚ କୋଣକୁ-
ଳୀବବପୋଥୀ—ଶା, ପା,) ଏହି ଧର୍ମ ବୁଝିଲୀବରଣ ଓ
ଅଳୀବରଣ ବୋଧକ ବୁଝି ଥାତୁର ଉତ୍ସାର୍ଥର ଅନୁ-
କରଣରେ ବିଦ୍ୱତ୍ତର ।

୪୯

•ଆଜି କୁଟୁମ୍ବାରୁ—(କୁଟୁମ୍ବନେ) ହେଉଥାଏ କୁଟୁମ୍ବ
ଧାରୁର ଅର୍ଥନ୍ତରୁକୁ ରେ ସ୍ଵପ୍ନ ହୋଇଅଛୁ । (କୁଟୁମ୍ବନେ
କୁଟୁମ୍ବନେ କୁଠ ଉଚ୍ଚେବେ—ଧା, ପା) ଗୋକୁଳ ଅର୍ଥରେ
ଶ୍ଵରଗେ କୁଠ ଧାରୁ ସୁକ୍ଷମ ଦେଖାଯାଏ, ତାହାରେଲେ
ଅର୍ଥନ୍ତରଗଣରେ ଅବଳକୁସ ଗ୍ରହଣ କର ଯାଇଅଛି
ବୋଲି ବସିବାର କେବଳ । *

୪୩

ଅନେକେ ଏହାକୁ ବୁଦ୍ଧ ଶାତୁଳ ବୋଲି ବହଣୀ,
ତାହା କେବେ ସଜଗ ହୁଏ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧ ଶାତୁଳ ଅର୍ଥ
ସାଧାରଣତା ହାତା କଷପବା—ଯଥା— ବୁଦ୍ଧ ମୁଦ୍ଦ
ଗୁଦ୍ଦ (ଗୁଦ) ହାତାୟାମେବ—ଆ, ପା, । କୃପବା ଓ
ହାତା କରିବା ଉଚ୍ଚତା ତାତ୍କାଳ ଅନେକାନ୍ତ ସାମାଜିକ
ନାହିଁ । ଅତଏବ ‘କୁଦ’ ଶାତୁଳ ପ୍ରକାଶ (ସୁଦାମ-
ପ୍ରକାଶ) ମୁଦ ବା ସୁନଧାରୁ କହିବା ସୁପଞ୍ଜଳ, ସନ୍ଧ-
ଶାତୁଳ ଅର୍ଥ କୁଦ କୁଦ ଶିବା, ଏଥରେ କୁଦଖର୍ବୁର ଅର୍ଥ
ଓ କର୍ତ୍ତର ସାମାଜିକ ବିଭାଗ ଅଛି ।

* ପୁରୀ ଅଳ୍ଲାକ୍ଷେ, ହୁଣ୍ଡି ଅଳ୍ଲାକ୍ଷେ, ବିଶ୍ଵାମିତ୍ର, ବିଶ୍ଵାମିତ୍ର,
ଦେଖାନ୍ତି ମାଳକରେ ଦେଖି ଥିଲା, ନବୟ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲା । କୁର୍ରା-
ଅଳ୍ଲାକ୍ଷେ ଦେଖିଲୋ ନିରମାଯୁଦ୍ଧ ଲକ୍ଷାବ୍ୟ ବଦଳାଏ ଥାଏ । (ବା
୩୨୫ ୫୫୮)
ଦେଖିଲା କିମ୍ବା ଧୂମ ଧୂମ ଦେଖିଲା ପ୍ରକଳ୍ପିତ । (୩୨୫ ୨
ଯେଉଁ ଦେଖିଲା କିମ୍ବା ଧୂମ ଧୂମ ଦେଖିଲା ପ୍ରକଳ୍ପିତ ।)
ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ।

କୁର୍ଦ୍ଦାର ପ୍ରବଳ ସୁଲେ—କୁର୍ଦ୍ଦନ = ଜୀବିତବା ଅର୍ଥାତ୍
ଜୀବିତବା ତେଣୁବା ଏହିପରି ଅର୍ଥରେ ସାଧୁଶବ୍ଦିକରଣରେ
କରିଥାରୁର ଉପରୁ କରିଲେ ସଙ୍ଗକ ହୋଇଥାରେ ।

କୁର୍ଦ୍ଦାରୁର ସୁକୁ କୁର୍ଦ୍ଦାର୍ଥ ଅଛି, ଅର୍ଥର ସାମନ୍ବ
କରି ନିରୁଳିଷ୍ଟ କରି ପ୍ରହର କରିବାକୁ ହେବ । କୁର୍ଦ୍ଦ =
କୀଟା ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବିତବା ଜେଇଁକା—ଏହାର ତାପୂର୍ଯ୍ୟରୁ-
ଥରେ କୁବ ଓ କୁର୍ଦ୍ଦ ଥାରୁର ଅର୍ଥ ସାମନ୍ବ ସ୍ଵର୍ଗର କରି-
ବାରୁ ହେବ ।

୪୭ କୁଳା

ବୃଥିଷତ୍ତେଷେ—ବୃତ୍ତତ୍ତ୍ଵେଷେ—ୟା, ପା । ବୃତ୍ତ
ଆର୍ତ୍ତୁ କାର ; ବୃତ୍ତ = ବୃତ୍ତା— ଏ ସୁଲେ ଅୟତ୍ତୁଦୃଷ୍ଟି
ଅବରତ ଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । *

୪୮ କୋରୁ

ଜୀବିତକେଳ ପ୍ରକାଶ ଅସୁରେ ତଦାର ସୁଖାଂଶ ବାନାର
ବରୁଥିଲେ ଶବ କାର ହେଉଥାଏ । ଅର୍ଥରେ ଶବ
କରିବା—ଅର୍ଥ ବୋଲି ବୁଦ୍ଧିଗୁରୁ ଅନୁକରଣରେ
କୋର ଥାରୁ ସମ୍ମ ହେଉଥାଇ ଥାରେ । (କୁରିଗବେ—
ଥା, ପା) ୩୭ ଡିଲେଜାର୍ ଥା ତେବଳାର୍ ଗୁରୁ
ଧାରୁ ଉପରୁ ବୋଲ କରିବା କରିଯେଥା ବନ୍ଦତ ହୁଏ ।
(ମୁକ୍ତିଦିନେ) (ଏହିକୁ ଧର୍ମାନନ୍ଦର ମୁର ଶବ
କାର) । ।

ଶୁରୁ = କୋର—ଜୀବିତର କବାର ଏବଂ ଉବାର
କୋର ହୋଇଥାଏ ।

୪୯ ଶଙ୍କ

ଏହିନ୍ତାରୁ ଅର୍ଥ ସାବୁ ରୂପେ ସୁକୁ କରିବା ।
ଏବଂ ଥାରୁ ଏହାର ପ୍ରକାଶ, ଶତ—ଧର୍ମ—ଜୀବିତର
କାର ଏବଂ ପ୍ରକାଶ ବର୍ଣ୍ଣନ ଅମନ ହୋଇଥାଏ । ତର ତ
ହେବା ନୃତ୍ୟ ଅନୁକରଣ ।

* ପରିଦର୍ଶକର ଦୋଷ ପ୍ରକାଶ ହୁଏ ଥାଏ ।

। ପୋତାମାନ ପ୍ରକାଶ ପରିଦର୍ଶକ—୧୯୫୨ ମେୟେ ପାତ୍ର,
୫.୨ ମେୟେ ପାତ୍ରିତ ।

୪୯ ଶରକ ବା ଶରବେ ଘର— ହା,ତ ।
ସେ ବୁନି କେବଳ ଦ୍ୟନ୍ତ ଗୋମଳ ପକାଇ—ସା କା ।

(ଶର୍ତ୍ତ ମାର୍ଜିନେ) ମାର୍ଜନାର୍ ଶର୍ତ୍ତାର ଏହାର କୁବୁ,
ମୂଳପରିଚର ଅର୍ଥାନ୍ତ କରଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।
ଶର୍ତ୍ତ — ଶରକ, ଥାରୁ ଅର୍ଥବୁଂଗ ହେଲ ପରେ ତେ ଗ
ତ୍ୟରେ ଶର ତ ହୋଇଥାଏ, ଉଡ଼ିଥରେ ଅନେକ ହୁଲେ
'ର'ର ଡି ହେଉଥିବାରୁ ଉତ୍ତାଗଣ ଫନେ 'ଶରକ'
'ଶରକ' ହୋଇଥାଏ । 'ର'ର ଡି—ଯଥା—ମରକ—
ମରକ, ବକୁରୁ—ଗାନ୍ଦୁର (ମସି), ମରିର — ମରି—
ମରି, ଉତ୍ତାବାରି ।

୫୦ ଶ୍ରୀ (ଶ୍ରୀନାର୍ଥରେ ମାଟ୍ର ପାତ୍ରକ)

ଏତେ ବୋଲିଏ ଦେବେ ପସନ୍ଦ ପୁରେ ଅସି, ତାହା
ଦେଖି ଥିଲା ଦେଖିଯ ପକାଇଲେ ଶପି—ନ୍ତ, ସ୍ଵରଣ ।
ଏପରି ମୁର ହେବା ବ୍ୟା ବାହାରି ମତା ଅର୍ଦ୍ଦହେଲୁ
ଗମନାର୍ କସ—ଥରୁ ଉପରୁ ବୋଲ କରିବାକୁ ହେବ,
(କସ—ଗୁପ୍ତ—ଆ,ପା) କସ=ଶପ—କର ଶ ହେବ ।

+୧ ଶୁଷ୍ମ

ଏହି ଥାରୁର ଅର୍ଥ ସକ୍ତିଶବ୍ଦ କାବେ ପୁଷ୍ପରବା ବିମା
ଶୁଷ୍ମିବା । ଅର୍ଥରେ ଅନୁମାନ ବିଶ୍ୱାସ ତ ବନ୍ଦରବେ
ଗମନ କରିବ—ଏହି ଅର୍ଥର ଅନୁକରଣରେ କୁଞ୍ଚ
ଥାରୁକୁ ଶୁଷ୍ମ ହୋଇଥାବ ।

ବିଶ କୁଞ୍ଚ ଶୋଇଲାମ୍ବିରବିଦ୍ୟା, ଥା,ପା ।

ଶୁଷ୍ମ = ଶୁଷ୍ମ—କବାରର ଶକାନ ମାଟ୍ର ହୋଇଥାଏ ।

+୨ ଶେବ

(କ) ପ୍ରାଦରେ ବଂଶ ମୁଖ ଧର୍ଯ୍ୟ ଶେବ—ନ୍ତ, ବ ।
ବୋଲକୁ ଏହି ଥାର୍ଦ୍ଦ ପାନ୍ତ ଅର୍ଥରେ ଦ୍ୟନ୍ତାର୍
ଶବ ଶାରିକ ବିମା ପରିଦର୍ଶକ ଶିଦ୍ଧ ଥାରୁ
ଅର୍ଥାନ୍ତ ଉଗରେ ସମ୍ମ ନୋଇଥାଏ । (ଉତ୍ତିଧର୍ମି-
ପାତ୍ର) ଶବ ଦେଖେ ଦ୍ୟନ୍ତାର୍ ଶିଦ୍ଧ ବିମା ।
ଶିଦ୍ଧ—ଶେବ—କବାରର ଏକାର ହେବ ।

(ଗ) ପଥ୍ର ଚରିତ୍.ତୋର ଶୁଷ୍ମ । ଶୁଷ୍ମ କରୁଣେ ତିର
ଶୁଷ୍ମ—ଦ, ସ । ଏପରି ଅର୍ଥରୁ କରିଲ ବିମା ହେବ
କରିବିଦ, ଦେ

(ଗ) କେବଳ ନାହିଁ ଓ ମାନନ୍ଦ ପୁଣ୍ୟ—କା, ସୁ, ର ।
ଏଥର ବସାପିବା ବିଲା ଥାରୁ ହେବା ଅର୍ଥ କୋଥି
ରେଲେ ପୂର୍ବେରୁ ହୈଯିର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ ନବ ଥାରୁ ଏହାର
ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ଥାରେ ।

ଶଦ—ଶେବ—ଅବାଗର ଏକାର ହେଲ । ଅନ୍ତର
ଅର ଏ, ଯଥା—ପବୁ—ପେଲା । ବନ୍ଦବନ୍ଦର=
ବେଶର । ନବକ—ନେଉଳ । ଚର୍ଚା—ରତ୍ନେ ।

*୩ ପେପ ।

କପ୍ରିଶ, ପରେ ବସି ସହରେ ଶୁଣେଥେ ଗଲ ଶେଷି ।

(ସ୍ଵଲୋଚନା ପରିଶ୍ରମ)

(ଷିପ୍ ପ୍ରେରଣେ) ଷିପ୍ ଥାରୁ ଅଠୀନ୍ଦିନକରଣରେ
ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ । ଷିପ୍—ଶେବ—ଶର ମ ହେଲ । ଅନ୍ତର କର
ଏ—ଯଥା;—ଶୁଣାତ—ଶୁଣା । ଶୁଣ୍ଡ—ଶୁଦ୍ଧ ।
ଶାର=ଶାର, ଉତ୍ତାତ ।

*୪ ଜୋଲ ।

ଅନେକେ କବନ୍ଦ ଏହି ଥାରୁଟି ଖର ଥାରୁରୁ ଛାଇ ।
ମାତ୍ର ଉହିଶିଖ ତତ୍ତ୍ଵ ଥାରି ବର୍ଣ୍ଣ ସାତୁରାବ ଏଥରେ
ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଜଥାରି ଅର୍ଥର ସଖିଶ୍ରୀ
ସାତୁରାବୁ ଦଶାସ ବରିବାରୁ ହୁଏ । ଗନ୍ଧ ଶରର ନ
କର ତତ୍ତ୍ଵ ଗନ୍ଧଳ ଶରସ୍ତଳେ ଲକାର ହେଲା ପରି ଖର
ଥାରୁଟି ନକାର ନକାର ହେବାରୁ ଗଲ ହେବ ପରେ
ଉଚାରଣ ହିମେ ମୋଳ ହୋଇଥାବି । ନକାର ଶୁଣାଥି
(ଶୁଣାନୁନେ—ଆ, ପା) ମୁଁ କାହିଁ ‘ଜ’ ହୁଲେ ‘ଲ’
ହେବାରୁ କିମେ ମୋଳ ଥାରୁଟି ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ ମୋଇଥାବି ।

ଓଡ଼ିଆ ଶର ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ଅନେବ ଦୁଇକେ ତକାରର
କିବାର ହୁଏ । ଯଥା;—ତନ୍ତ୍ରଜୀ=ତନ୍ତ୍ରଜ, ବିତାଳ=
ଦଲେଇ, ଶୋତର—ଶୋଲ, ରବ.ତ ।

ଶୁଣ୍ଡ—ମୋଳ—କର ଲ ଏବ ଉକାରର କୋର
ହେବ ।

*୫ ମୋଳ

ବିଲା ବୁଝିଲ ବୁନ୍ଦିଲେ ଶେଷ ଶେଷ, (ବ, କ,) ଏବ
କିମା ଅସାରେ ମୋବିଲ ଅର୍ଥାତ ସଂଲଗ୍ନ କିମି ଶୁଣିଲ ।
ଏବ ବେ ବୋଧକୁ ସଂଲଗ୍ନ କରିଲ ଅର୍ଥ ବୋଧକ ବୁଝ

(ବୁଝିଲ) ଥାରୁ ଅନୁକରଣରେ ଗୋପ ଥାରୁ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ
ମୋଇଛି । (ବୁଝ ସଂଶେଷରେ—ସଥରୁ ବସମନନ
ତାତ) କଷ—ବୋପ—କବାର ଗବାର <ବ ଉପାରମ୍ଭ
କୋଳ ମେଳ—ଅନ୍ତର କର ଖ, ଯଥା,—କର୍ତ୍ତାରୁ—
କଜାରୁ, ମୁଢ଼—ମୁଗା, ଅର୍ବ—ଅର୍ବ, ଉତ୍ତାତ ।

*୬ ଗର୍ବ

ଗର୍ବିବା ନାହିଁ ବର ଶେର ମୁହଁ—ବ, ଚ, ମା
ମୁଖୁରୁ ସନ୍ତତେ ଯେ ବେହି ମୋହେ ବର୍ତ୍ତ,
ନା, ର, ଗାତା ।

ଗର୍ବ ଥାରୁ ଅର୍ଥଲବ୍ର ଦେବା ବିଲା ସମାନ
କବିବା ଓ ସମାନ ହେବା । ଅନ୍ତରାନ ବରସାନୀର ଲୁଷାନୀର
ଶୁଣ୍ଡରେ ପଥମେ ଲକ୍ଷ କୋର ପରେ ଗର୍ବ ହୋଇ
ଥାବି । (ଲକ୍ଷ ଅଲୋଚନେ—ସଥରୁ ଲକ୍ଷ ଓ ଲକ୍ଷ
ଶବ ଜାତ) । (ଲକ୍ଷମର୍ଦ୍ଦାଙ୍କନ୍ତେପ୍ରୋଟ୍)

*୭ ଗପ,

ଗପୁଥିବୁ ଅର୍ଥରୁ ମନ୍ଦ କରୁଥାବୁ । ଏହିଟି ତତ୍ତ୍ଵଧାରୁ
ବିଲା ଗଲ ଶକ୍ତି କାର । ଗଲ—ଗପ—ସଂଶୁଦ୍ଧାଦର୍ଶ
ଲୋପ ହେଲ । ଜପକଳକରୁ ଯାଂ ବାଚ—ଆ, ପା, ।
କଲ ଥାରୁତ କହିଲେ ସୁନ୍ଦର ନନ୍ଦାରେ କଲ୍ପ (ବିଦ୍ୟା—
କଲ୍ପ = ଗପ—କବାରର ଗବାର ହୋଇଥାବି ।

*୮ ଗଳ (ସୁବର୍ଣ୍ଣରେ ସଂଶୁଦ୍ଧ)

ସଲ୍ଲାହୁରଲରେ ସବୁରର ହୋଇ ପ୍ରଦେଶ ହେବା ଅର୍ଥ
ହେଲେ ଉଭୟ ଶାରୁ । ବାନ୍ଦେଶ୍ୱର, ବାହିବ ଲକ୍ଷିତେ
ଯଇବି ଗଲ— ଗଗ । ଥାର ଅନ ନ ଗନବ ସୁଦୀ—
ନ, କେ । ଏପରିଷ୍ଠଳେ ଗଲ ଶାରୁ ଅର୍ଥନ୍ତରେ
ବ୍ୟବୁଦ୍ଧ ।

*୯ ଗୁର୍ଜ

[ବ] କଗଦାପିତ୍ରେ କଗତ କନ୍ଦମାର ଗୁର୍ଜେ କୁମର ମାଳ
ମାଳ,—ସ ବ, କାଠକ ।

ଏଥରି ଅବ୍ୟବ ଶବ୍ଦରିବା ଅର୍ଥହେଲେ (ଗୁର୍ଜ
ଅବ୍ୟବ ଶବ୍ଦ—ଗ, ପା) ଗୁର୍ଜିତରୁ ଉଧୟ—
ଗୁର୍ଜ .. ଗୁର୍ଜ—ପଞ୍ଚମବ୍ୟବ ଅଗନ ହେଲ ।

[୩] ଗୁଣ୍ଡିବା ଅର୍ଥାକୁ ପଦାର୍ଥମନ୍ତ୍ରରେ ପେଲ ପୁଣ୍ୟହା—
ଏହର ଅର୍ଥରେ ଚେତନାକୁ କିମ୍ପାର କୋଷିଳବା—

କେତେଣ ସାମ୍ୟରୁ କୃତ୍ତାଗୁର ଅନ୍ତର୍ବାଜଣରେ ବନ୍ଦବ-
ତ୍ରୀବ । [ବୁଝିକୋଣିଲେଖ] କୃଷ୍ଣ—ଗୁଣ୍ଡ କର ଗ, ଓ
ତାଙ୍କ କି ହୋଇଅଛି ।

୩୦ ଗୁଣ୍ଡର

ଗୁଣ୍ଡରିଲ ଅଜ ଉଠିଲ କାକଳ ଲଜ୍ଜା ତ ମୁଲଜୀ;
କ, ମଞ୍ଜଶ ।

ପୁଣ୍ୟାକୁ ଗୁଣ୍ଡବା ଗୁଣକ ଧାତୁ ଏହାର ପ୍ରକର । ଗୁନକ
—ଗୁଣ୍ଡର—ଧ୍ୟକ ବର୍ଣ୍ଣ ରବାରର ଯୋଗ ହେଲ ।

୩୧ ଗୁଣ୍ଡର [ର]

ଶ୍ରୀଶ୍ଵରାଜାକୁ—ଅର୍ଥାତ୍ ମିଥ୍ୟ କହି ଗଣ୍ଡ ଅଛି ।
ଗୁଣ୍ଡ—ମିଥ୍ୟା କଥନ । ମିଥ୍ୟା କଥନାର୍ଥ ଗୁଣ୍ଡ ବା
ଗୁଣ୍ଡର ଧାତୁ ଏହାର ପ୍ରକର । ଗୁଣ୍ଡ—ଗୁଣ୍ଡ—ଅକାର
ଦୂଳ ଉକାର ଦୋଇଅଛି । ଅନ୍ୟର ଅକାରର ଉକାର,
ଯଥ;—କର୍ଣ୍ଣ=ବାବୁଡ଼ି, କର୍ଣ୍ଣର=ବରତ, ବର୍ଦ୍ମ=
କାହୁଣ, ଉଜ୍ଜାପ । ନତ୍ତବା ମିଥ୍ୟା କଥନାର୍ଥ ବୁଦ୍ଧୁଗୁଣ୍ଡ
ଏହାର ଉପରେ । (ବୁଦ୍ଧୁ ଅନ୍ତର ବ୍ୟକ୍ତଣ—ବୁଦ୍ଧୁମୃଦ—
ଦୁରସ)

୩୨ ଗେହ ବା ଗେଣ୍ଟ

ଗେହୁ ଅଛି କିମ୍ବା ଗେହୁ ଅଛି—ଏହାର ଅର୍ଥ ଜନ-
ଗହନରେ ଯାତ ହୋଇ ବକ୍ଷ ଘବେ ପରିବା । ବୋଧ କୃତ୍ତ
କିମ୍ପାର କୁଟୀଲାତରଣହାତୁ ପୁଣ୍ୟାକୁ କୃଷ୍ଣ ଧାରୁର
ଭୂମି ହୋଇଅଛି । କୃଷ୍ଣ—ଗେହୁ—ଗେଣ୍ଟ—କର ଗ
ଏହ କର କି ହୋଇଅଛି ।

୩୩ ଗୁଜା (ଅ)

କି ମୁହରେ ଜୈର ଦୂଳରେ ଗୁଜାଇ—ବ, ତ, ମ ।
(ବୁତିବେଷ୍ଟନେ—ଧ—ପ) ବେଷ୍ଟନାର୍ଥ, ଗୁଜା ଧାରୁର
ଅବଦଳାନ୍ତରଣରେ ବନ୍ଦବତ୍ରୀବ ହେଇଅଛି ।

୩୪ ଘାଣ୍ଡ

ଏହାର ଅର୍ଥ ପ୍ରୟୋଗରେ ମୁହୂ ବରିବା । କୁଦୟୁ
ପାଣ୍ଟ ହେଉ ଥିଲୁଗ୍ରାମ—ପାଣ୍ଟ (ପୁଣ୍ୟବଳନେ)
ଯୁ ଏହ ଏହାର ପ୍ରୟୁତ୍ତିପ୍ରୟୁ—ଘାଣ୍ଡ—ଧିର୍ମାନେ

ପୁଣ୍ୟ ଅବାରି—ଧାରୁର ଏବଂ ପଞ୍ଚମ ବର୍ଣ୍ଣର ଅଗମ
ହୋଇଅଛି ।

ନତ୍ତବା ପୁଣ୍ୟ ଧାରୁର (ପୁଣ୍ୟବଳନେ) ଅନ୍ତର୍ବା-
ଶତେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ—ପୁଣ୍ୟ—ଧାରୀ—ଇକାରି ଆକାର ହେବ,
ଅନ୍ତର୍ବା ରା ଅ—ଯଥ—ପର୍ବୁ—ଫେନ୍ଟା, କଟୁ=କଢା,
ଇତ୍ୟବଦ । ପୁଣ୍ୟକ ପଞ୍ଚମବର୍ଣ୍ଣର ଅଗମ ମଧ୍ୟ ହୋଇ-
ଅଛି ।

୩୫ ଘାର ଓ ଦୂର

ଧାର ଧାର ଅର୍ଥ ବିଷ୍ଣେତର କରିବା, ଧୂର ଧାରୁର
ଅର୍ଥ ଗୁଡ଼ାତେ ଦୂଲିବା । ଦେଖ ପ୍ରାୟେ ଘାରେ ମୋ
ଶବ୍ଦି—ଦେବି, ସଂଗ୍ୟୁପବାହେ ଦେବୀଗୁର ମନ ଦୂଲିନ
ପୁର,—ଦୂଷା । (ପୁଣ୍ୟବଳନେ) ପୁଣ୍ୟଧାରୁ, ଉତ୍ସବ ପ୍ରକର,
ପୁଣ୍ୟ—ଦୂର— ଧାରୁର ଅନ୍ତର୍ବାର୍ତ୍ତର ଲୋପ ହେଲ,
ପରଂତୁ ଉତ୍ତାବଣ କିମେ ଉତ୍ତାବ ଦୂଷ ହୋଇଅଛି ।
ପୁଣ୍ୟ—ଧାର—ଅନ୍ୟବର୍ତ୍ତର ଲୋପ ଏବଂ ଉତ୍ତାବ ଅଛେ ।

୩୬ ଘେର

ଘେରବା — ବେଷ୍ଟନ କରିବା । ମଶ୍ଵଲାକାରେ ଘେର
ତରୁ ବାନନ—ମେ, ଦୂ । (ହେତୁବେଷ୍ଟନେ—ଧା, ପା,)
ବେଷ୍ଟନାର୍ଥ ହେତୁ ଧାରୁର କର । ହେତୁ—ଘେର—
କର ଏ ବ କର ର ହୋଇଅଛି । ଉତ୍ତାବଣ କିମେ
ଓଡ଼ିଆରେ ଏହା ମହିତ । *

୩୭ ଘୋଟ

(କ) ଏ ଧାରୁ ଏବଂ ଅର୍ଥ ଅଧାର କରି ପର୍ଦବା—
ଘୋଟ ବିଭବମୂଳ, ଘୋରି ଘୋର ତାଙ୍କଳ,
କହର ଦୂଲେ ତାହା ପିରଲୁ ରେ—ବ, ସୁ, ଚ ।
[ପୁଣ୍ୟ ପର୍ଦବାତେ—ଧା, ପା,] ପ୍ରତିଧାର୍ଥର ପୁଣ୍ୟ ଧାରୁର
ଅର୍ଥନ୍ତାବଣରେ ବନ୍ଦବତ୍ରୀବ ।

(ଶ) ଘୋଟ ପୁଣ୍ୟ ଧାରୁର ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା
ପ୍ରତିଧାରନ । କୁଦୟୁ ଅର୍ଥରେ ଅନ୍ତର୍ବାଜଣରେ ତେବେଗେ
ଘୋଟ ଅର୍ଥାକୁ ଅର୍ଥରୁ ବନ୍ଦବତ୍ରୀ ଅଥାବା—ଏହପରି

* ୧୦୨ ପୁଣ୍ୟ କୁଦୟୁ ପ୍ରୟୋଗ କାହିଁ କାହିଁ ପୋତୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମାତ୍ର ।
୧୦୩ ପୁଣ୍ୟ କୁଦୟୁ ପ୍ରୟୋଗ କାହିଁ କାହିଁ ପୋତୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମାତ୍ର ।
୧୦୪ ପୁଣ୍ୟ କୁଦୟୁ ପ୍ରୟୋଗ କାହିଁ କାହିଁ ପୋତୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମାତ୍ର ।

ଅର୍ଥରେ ଯୋଇଥାରୁ ବ୍ୟବହାର । ପୁଣି = ଯୋଇ—
ଉଠ ଓ ହେଲ । ପୁଣି ପରିଦ୍ରିକ୍ଷେ—ଏଥରୁ ଯୋଇକ
କବ ଜାତ ।

୨୮ ଯୋର । *

[କ] ଯୋରୁଅଛି ଅର୍ଥରୁ ଏହି ହିଣ୍ଡାର ଅଛି—ଏହି
ଅର୍ଥର ସାମାଜିକ [ପୃଷ୍ଠାଦର୍ଶଣ] ବର୍ଣ୍ଣାର୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଆରୁ ଏହାର ପ୍ରକରିତ ।

[ଗ] ଯୋରୁଅଛି ଅର୍ଥରୁ ବର୍ଣ୍ଣାର୍ଥ ଉତ୍ସତ ବୁବନ
ଅଛି । ଏପରି ଅର୍ଥବିଗତରେ ଏହାରୁ [ପୁଣି ବୁମନେ]
ପୁଣି ଥାରୁକ କହିଲେ ମନ୍ଦ ଅସଜ୍ଜନ ହେବ ନାହିଁ ।
ପୁଣି ଥାରୁ ଅପେକ୍ଷା ପୁଣି ଥାରୁ ପ୍ରହଳନରେ ଅପେକ୍ଷାବୁଜ
ଅସ୍ଵକ ବର୍ତ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଥିବାର କବିବାର ପତ୍ରେ ।
ପୁଣି = ଯୋର । ପୁଣି = ଯୋର । ଉତ୍ସତ ଥାରୁ
ଅନ୍ୟ ବର୍ତ୍ତର ଲେଖ । ର—ଉଠ । ଉତ୍ସତ କାନ୍ଦିବାର
କାନ୍ଦିବାର ହୁଏ । ପୁଣି ଥାରୁ ପ୍ରହଳନରେ ର—ର
ଉଠୁ ହେଲ ପରେ ‘ର’ର ଓ ହୁଏ ।

୨୯ ଯୋଷାରୁ ଓ ପୁଣିତ୍ ।

ପୁଣି ବସର୍ଷଣେ—ଆ, ପା । ସଂବର୍ଣ୍ଣାର୍ଥ ପୁଣି ଥାରୁ
ଉତ୍ସତ ପ୍ରକର । ପୁଣି = ଯୋଷାର—ଏହି ପରିଶରରେ
ହୁଇ ସ୍ଥଳେ ଦୂର ପରିବର୍ତ୍ତନ କହ ରବାରର ହୁତି ପରି-
ବର୍ତ୍ତନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ପୁଣି = ପୁଣି—ଏ ସ୍ଥଳେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସତ ରୂପ କାହିଁ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଓଡ଼ିଆରେ ଅନେକ ହୁଲରେ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିର
ଦିଗନ୍ବରିତ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—କୋଠର = କୋଗଜ ।
ଅପ୍ରାନ୍ତ = ଅପନ୍ନାର । କାରବେଙ୍କ = କଲାର, ଉଚ୍ଚାର ।
• ଦ୍ଵାନେ, ରବାରର କାରାର ହେବାରୁ ଯୋଷାର ଓ
ପୁଣିତ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ଅନ୍ୟର ‘ର’ର କ—ଯଥା;—ମରକ
= ମରକ । କରୁର = କରୁତି । ଅନ୍ୟରଣାନ = ଅନ୍ୟରଣାନ,
ଉଚ୍ଚାର କରାଯାଇ ।

(ନିମନ୍ତଃ)

* ରବାର ଦର୍ଶକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଧ୍ୟାନର ପାଇଁ ରବାର ରବାର
ହୁଏ ହେଲାମାତ୍ର କେବାକୁ ଥାଣାଦେଇ ହେଲେ ହେଲେ ହେଲେ
ପ୍ରଦୂଷ ହୁଏ ହେଲେ, ମାତ୍ର ଦୋଷର କଷତ ପଦ୍ଧତର ଦେଖ
କାହିଁ ହୁଏକୁ ଦେଖାଯାଇ ନାହିଁ ।

ସୁର୍ଗୀୟ କବିବର ରାଧାନାଥ ଶ୍ରୀ ।

ଶବ୍ଦ ବଳହଂସ କେହାର

ସତେ କି ରେତ ପୁଣି ଦେହ ପିଞ୍ଜର
ତଢି ଯାଇଛି ଅମ୍ବା-ପଞ୍ଚ ରୁମର ?
ସତେ କି ସେହ ବୋମନ ମୁଣ ସୁନ୍ଦର
ଲୁହ ଯାଇଛି କବିବର ରୁମର ?
ପୁଣି ପ୍ରମତ୍ତକାଳେ ପୁତ୍ର ପ୍ରଗୋଷେ
ମୋ ହାରେ କେ ତାବିବ ମଧୁର ଗୋଷେ ?
ଦିନିତ୍ର କୁଠାରେ ସେ ପଦ-ପୁଣିର୍
ପଢ଼ିବ ନାହିଁ ଅର ହେ କବିବର ?
କାବ୍ୟ-ଅଳ ପେପାପି ଯାମ ପ୍ରହର
ବୁଲିବା ନାହିଁ ଅର ପଣ୍ଡିତବର ।
ସେହ ମଧୁର ମୁହଁ ମଧୁର ବାଣୀ
ସେ କହ କହ ହସ ସରଳ ଠାଣୀ
କୋହବ ଅର ଘାଣା ନେବ ପଥକ,
ଏହୁ କି ହୁଣ ଅର ଅର୍ପି ଅସ୍ଵକ ?
ତେମନ୍ତ ଅନୁବନ ବାହିତି-ରସେ,
ସେ ଏକତାକ ମନ ଜ୍ଞାନ-ଅବେଶେ,
ହେର ନାହିଁତ ଅର ଗୋବର କାହିଁ,
କିଏ କହିବ ପୁଣି ହେବ କି ନାହିଁ ?
କବିତାମୋହନୀ ମୁରମ୍ଭ ଦେଖି
ସପାର ସବ ତାଜଦିନ ଉପେଶି
କାବ୍ୟ-ପୋନର୍ଦେଶ ହୋଇ ଉତ୍ସବାନ୍ତ ବଜ
ବୁଲୁଥିଲ ଭାବର କିମ୍ବକ ଏତକ ।
ହେତୁମ-କାକଳୀ ତରୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ
ବଜଗରି ନଗର ତଣ୍ଟନ ଜପ
ପଣ୍ଡି ପ୍ରାନ୍ତର କ୍ଷେତ୍ର ଦିଲୁଙ୍କ ସର
ଶୁଣାନ ଉପବନ ହୁବ ସାମର ।
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଗରୁବବ ନମର ଗଣ
କେବାଲିଯ ଦେଖାଇ ମାଲଗାନକ—
ସବୁରି ସଜେ ଜବ ଅମ୍ବା ଅମର
ସମୁନ ଦୟାରୁ ହେ ଲେର୍ବିର ।
—୦:—

ହର୍ଷାରେହଣ ।

" Call it not vain;—they do not err,
Who say, that when the Poet dies,
Mute Nature mourns her worshipper,
And celebrates his obsequies."—Scott.

୧

ପ୍ରଭତିଷ୍ଠସେଥା ସାଧୁ ସାମାନ୍ୟ
ନବାନ ଉତ୍ତଳ ସ ହୃଦୟର ଜାତ,
କବିଜୀବିଞ୍ଚ ମନ୍ତ୍ର ଚିତ୍ତବର
ପତିତ ଉତ୍ତଳ ମୁଖ୍ୟର ମୁମ୍ର
ଲୁହଙ୍କ ଦେଖିବ ସଦା ସେବାକାର
ଶୁଣଇ ସନ୍ନାନ ଜ୍ଞାନ ଅସ୍ଥାଭାଗ
ଦୟା ମାତୃ ପ୍ରାତି ସୋନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଫେର
ଦୂରୀମା ଜନନ ଦୃଷ୍ଟି ମଥାମଣି
ମାରୁତ୍ତମି ମାରୁ ଧ୍ୟାନ ଦୂଷଣ,
ଜାତିର ଗରବ, ଦେଖାଯିବ ଧନ
ସତେ ରୁଦ୍ଧେ ଆଜି ରେତିଲ ମସାର !
ସତେ ଛିଣ୍ଡାଇଲ ବନ୍ଦବ ମାୟାର !
ସତେ କ ସବଳ ମନଭା ବନ୍ଦି
ନିଜ କର୍ମବଳେ ଧରିମ ଅନ୍ତିତ
ଦୂଳ ପଢି ବନ୍ଦବ ଜ୍ଞାନ ପତିଜନ
ତବ ପ୍ରାଣପୃଷ୍ଠ ଏତିଲ ଦୂରକ
ଉତ୍ତଳର ନନ୍ଦ, ଉତ୍ତଳ ପାନୁର
ଉତ୍ତଳ-ଅଚଳ ଧରି ଉତ୍ତର
ବିଜନର ସ୍ଵର୍ଗାଶୀ ହୃଦ ସର
ଶୀମ୍ବ ଦେବକାଳ ପଠି ମନୋହର
ମନୋଞ୍ଜ ଉତ୍ତଳ, ନାୟି ପଠି ଗର
ଦୁଷ୍ଟ ଗତଜାତ-ଶ୍ରୀ-ଶ୍ରୀଲଙ୍ଘନ
ନୟଳୁଭାଗ ଉତ୍ତଳ ବନ୍ଦନ
କଳବାରୀ ଧାର ତୋଷା ଅନ୍ତରନ
ତବ କଷ୍ଟକୁମ୍ଭୀ ମନାନ୍ଦାନ ଚାନ୍ଦ
ବଞ୍ଚି ପେତ ଜ୍ଞାନ ପୁରୁଷ ବଜ୍ରି

ଟିକ୍କାର ଟିକ୍କାର, ବୋହଳକାବନୀ,
ଟିକ୍କାରାଦିନା ହରଣ ଥାଳୀ
କାହିଁ କେହିଁ ଦେଖେ କରିଲ ଗନ୍ଧ
କ ଦେଖିବ ଗାୟ ଏ ମର ଦୟକ
,

ହେ ଧରୁଇ କବ ଶୁଦ୍ଧଗଲ ଧସ
କବ ଦିନ କବ ଦୂର ଦୁଃଖଗର ।
ଆଜି ନଜକଥା, ଚିର-ବନ୍ଦ ରଜ
ଅଛି ଏ ଦୁଃଖରେ ପଞ୍ଜକନ୍ତୁ ଦକି ।
କିଏ କେତେ ରୁପେ କରଇ ବିଷାଦ
ଦେଖି ବିଷେ ଅଛି ଦୋର ଅବସାଦ ।
ବାନେ ନବ, ବାନେ ବାନନ ପ୍ରାନ୍ତର
ଦୟାତଥ ଦୂଳ ଏ ଶବେ ମୁଦେଇ ।
ଏ ସମାଦ ଯାଇ ଦୂଳ ପଞ୍ଜାତାମେ
ପ୍ରାମଗୁରୁ ପ୍ରାଣେ ଅବସାଦ ଥଣେ ।
ତା ପ୍ରଶ୍ନ ଦର୍ଶାବେ ପତଇ ଉତ୍ତଳ —

" ଉତ୍ତଳ ଉତ୍ତଳ ଶିକ୍ଷାର ମାଧୁରୀ
" ଉତ୍ତଳ ଶିକ୍ଷା ମୋର ଦିନାଗର
" ଲୁହଳ ଅମ୍ବଳ ଗହ ଉତ୍ତଳର
" ଉତ୍ତଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପୃଥୁରେହିତ
" ପ୍ରବୃତ୍ତି ପାଇଁ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ହିତ,
" ଦେଇ ଅଛ ଦଦବଳୟ ଦେଖି ଅସି
" ପ୍ରେମରରେ କେତେ ଶାଧୁ କଥା ରଖି
" ଏହ ବନ୍ଦନାଭା ଦୂଳ ମୋର ସଜେ
" ଅନନ୍ଦେ ଯାପିବ ବେତେ କିମ ରଖେ !
" ଧାରେ ଅବ ଯେତେ ଦୃଶ୍ୟ ମନୋହର
" ଅଭିବେ ଦେଖିବ ସେ ଦୟାଦକର
" ଦେଇ ଦମ୍ଭଦଳୀ ଶୀମରୁ ପତକ
" କରିବ ବସିବ ମନରେ ଅଗ୍ରହ ।
" ଦୂରର ସୁନର ପଦାନ୍ତି ଦକନ
" ଅଭି ବେ ଦେଖିବ ଏହ ଉତ୍ତଳର ।"
ଅଭି ଏ ସମାଦ ଧରୁଇଦୟମାଜେ,
ପ୍ରମ୍ଭଗର ପ୍ରାୟେ ପରଶରେ ଦାତେ ।

ସବେ ଏକସୁରେ ଭଣ୍ଡି ଚଳ
 “ଉଜ୍ଜଳରୁ ଗଲ ଶୁଣାହୁ ନଦିନ
 “ଶାତ୍ରେ ଅଭ୍ୟନ୍ତି ଥିଲ ଯାଇ ବୁଦ୍ଧି
 “ପୋତନେ ନନ୍ଦେ ସମ ଯାଇ ଗୁର୍ବି
 “ନନ୍ଦମାହାନ କବ ଯେ ମନର
 “ତିରେଥାନ ଅହ ଅଛ ସେ ସୁତର !
 ଅଛ ଦାରେ ଦୁଲ ହଜା ଉଣାରଣା (୧)
 ରୂପା ମାତ୍ର ମାତ୍ର ବୋଲେ ଅନାଥନ—
 “ତାପା, ଅଛ ସର ବୀନ ମୋ କପାଳ
 “ଶାନ୍ତିତା ଅହା ତେବେ ହସାର
 “ବେତେ ସେ ଦ୍ୱାତ୍ର ଥର ଏ ବନ୍ଦବେ
 “ଦୂରିତରା ବୁଦ୍ଧି ଆସ ସେ ହୃଦେ !
 “ଥର ବଜିବେବେ ଦୂରା ପୁର ଚଳ
 “ହୋଇ ପରେଣନ୍ତି ଦେବ ରୁ ଅର୍ଗତ
 “ଦୂରେ ଆଉ ତାର ଏପରି ବେଦ୍ଧର
 “ଶୁଣେ ଶୁଣେ ସେହୁ ଦୂରିର ଜଞ୍ଜାର ।
 “ଅପବା ଅଗରୁ ଦୂରୀନେଥେ ଜଳ
 “ତା ନଦିନ ଅପେ ଦୃଦ୍ଧ କୁଳହଳ ।
 “ଚାହୁଁ ଅନନ୍ଦରେ ବଦନ ବା ଧନ
 “ଦୂରୀ-ରୂପାପାତ୍ରେ ବରେ ସେ ଅର୍ପଣ ।
 “ଥରେ ଦାନ ତେବେ ନ ଲାଗେ ଦୃଢ଼ତି
 “ବହେ ଧରି ଯୀବା ପାଇଁ ଭାର ବରି ।
 “ଏବେ ବନ୍ଦିକାରୁ କରି ପୁଣନ
 “ଦୂରି ଅବହାରେ ଦେବ ଯେ ବଦନ
 “ସେ ବଦନ ଅଛ ତରି ଯାଇ ନାହିଁ
 “ଗଲ ବାହୁଁ ସେହି ଦରିଦ୍ର ଦର !”
 ଏହିମତେ ରଜେ ରଜେ ଥୋ ପାଇ
 ଫବ ନାମେ ଅଶ୍ଵ ଦେବତନ୍ତି ତାତ
 ତାତ ରାତ ମେତ୍ରୁ ନାହିଁ ମନ୍ଦିରେ
 ଅଶ୍ଵରେ ବାଧୁତ ଦୂର ଦରେବ ।
 କେହୁ ପରିଶେ ଧାର୍ତ୍ତ ତଥ ଦୂର
 କେହୁ କହେ ତବ ଦରିଦ୍ରା ଅଦର

କେହୁ କନ୍ଦେ ଜବ ନହିପରିଆ
 କେହୁ ଗବେ ତବ ସୁକୋମଳ ଦିଅ
 କେହୁ ସମକୁହ ତବ ଧର୍ମ ପ୍ରକ
 ଦୁଦେଖଦରିତା ସଂସାର ଅଭାବ ।
 କେବେ ରଙ୍ଗେ ଥିଲ ଜାବନକୁ ଯାଇ !
 ତ ରମ୍ୟ ରସାରେ ଦେଇଥିଲ ମାତ୍ର !
 ଯାର ଯେହେତିକ ଦେଖିଛ ନଧୂଳ
 କବେ ସେ ବନ୍ଦର ଅପୁରୁ ସୁତର ।
 ତବ ପୁଣ୍ୟମୁହୂର୍ତ୍ତ ଏ ସମ୍ବାଦ ଜର
 କରି ନାହିଁ କେବେ ନୟନ ଗୋଚର,
 ଅହା ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ବି ଅମୂଳ୍ୟ ଧନ !
 କେହୁ ଜୟଦାନେ ଅଟେ ତା ଗଠନ !
 କେହୁ ଦେବେ ତୋଷି କେହୁ ଦଶୋବଳେ
 ସେ ସୁନ୍ଦରାବନ ଲଭିଲ ଉତ୍ତଳେ !
 କାହୁଁ ତା ଦେଖନ୍ତା ଏ ହସାର ନର
 ଧୂରଣ ମୃତ୍ୟୁ ତବ ସୁରଣ ଜାବନର ।
 ଦୁଇଥିଲ ଦୂରେ ଏ ହସାର ହାହ,
 ସର୍ବଦା ସର୍ବରେ ଦେଖା ପାର ବାଟ,
 ଦୁଇଥିଲ ଦୂରେ ନର ତମପଥ,
 ଦେଶୁ ତେବେ ସର ବୋଇଲ ବତନ—
 “ହସାର ସରରେ ସଙ୍ଗ ଦେବା ପାର୍
 “କେତେହେ ମୋତେ ମନ ବଲେ ନାହିଁ,
 “ଦୂର ଗେବ ସେହୁ ମନ୍ତ୍ର ସମୟ,
 “ଜାବନ ମନ୍ତ୍ର ମହୋପବିମୟ ।”
 ଏହି ଗବେ ଗବ ସମ୍ର ଜାବନ
 ବୋତାର ରଜିଲ ବତର ବରଣ;
 ଦୂର ତରି ତା ଧର୍ମ ପିତୃପୁର
 ଅଭଗନ୍ତ ଅଳ ପତଳ ବାହାର ।
 ସେହି ଦେଇଛ ତଥୁ ହଳୁ ହଳସାର
 ଦୂରିର ମହିତ ଦେଇପି ଦେଶାର ।
 ଯେମାନକ ପାଶେ ନର ଶାନକଥା
 ଜାଗରୁଳ ଦୂରୀଗେ ମନ୍ତ୍ର ମନ ବନ୍ଦା
 ସେହି ସେ ତରିକା ଦୂର ବାବଦାଟି

କାଶନ୍ତି ରୁମେ ହେ ଥଳ ଦେଖେ ଖାସି
ତାଙ୍କୁ ମନେ ଗଣି ସୁଶବ୍ଦ ସନ୍ଧବ,
କହୁଥିଲ ସୁଖେ କଥା ପ୍ରଶର ।
ସମୀରୀ କହୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଇ
ଦେବେ କଥା ତାଙ୍କ ପାଣେ ଅଛି ଗାଇ !
ସଂସାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ସବୁ ଦେଇ ଉଚି
ଯେ ବବନ୍ଧୁଷଙ୍କ ଦୁଦେ ଆପ ଉଚି,
ନିଷ୍ଠ ଦୁଦ୍ଵାରେ ପରିତମୁଳରେ
କେ ତାଣି କାହାକୁ ଦେଖି ବା ଶିନ୍ଦରେ ।
ଦେଉ ଶ୍ରୀମତ୍ ସବୀ ସବୀ ସବେ
ଶ୍ରୀରୂପ ସବୁ ରଥା ନାକାରରେ ।
ଯେବେ ଉଠିଅଛି ହାସ୍ୟ ବା ନଦନ
ପରଶରୁ ଦୁମ୍ବା ଦେଖିଛି ନିର୍ଜନ ।
ଅନ୍ୟ ନର ବିନା କରିଛନ ମଣେ,
ନିର୍ଜନ ନ ଥିଲ ସେ ତବ ଜୟକେ ।
ତର୍କଳପାନୁଗ-ବାସୀ ତରୁଳତା
ପୁରେ ଦୂମ ସବେ ବନ୍ଧୁରଲେ ଦଥା ।
ଅଜାଇଥ ବତମୁଳ ପାଇବାସୀ
ପରୁପଞ୍ଚ କଳୁଥରେ ପାରେ ଆସ ।
ସେ ଭୁମିକାନ୍ତି ହେତୁ ଗଥ ସାରି
ସମସ୍ତରେ ତେବେ ସରୀତରହି,
ଦୟିନ ସୁଲଭ ଦଚାର ଦକ୍ଷେଣୀ,
ରଙ୍ଗେ ତବ ମନ ନେଇଥିଲେ ଦବି ।
ଶର୍ମାନ ମନ୍ତ୍ରିନ ସରସୀ ତରିବା
ସତୀ ପରି ସବ ତବ ପଦେ ଦବା ।
ମେହେ ଲାଭ ଥିଲ ତବ ଦରଶକ
ମନୁଷ୍ୟ ହାତେ ସରଗର ଥିଲ ।
ଦେବେ ରଙ୍ଗେ ଧଳ ତନବେଣୀ ମାନା,
ପ୍ରେମେ ପଟି ଶିର ଶିତିପଦେ କାନା,
ମାନାରଙ୍ଗେ ନାତ ତୋଷି ତବମନ,
ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ତତ୍ତ୍ଵ ଜାବନ ।
ଯା ଗଢ଼ିଲ ବା ଏକାନ୍ତାନାନ,
ଅର୍ଦ୍ଧୀଠ ଅରା ଗଢ଼ାତ ବନ,

ଉଛଳର ଦ୍ୱାରା ନନ୍ଦ ହୃଦ ସର,
ତୁର ଶୈଳାବଳୀ, ମନ୍ଦର ସୁଦେଶ,
ସବେ ତବ ପ୍ରେମେ ପରିବ ଥିଲେ ପର୍ବା
ନାଥିଲେ ଯେବେ ବାହୁଧାରୀ,
ଅଛ ସେ ଏକଲେ ତୁମ ଅଦର୍ଶନେ ॥
ତ ଦୂରେ କହିଲ କାଶନ୍ତି ରୋତେ
ସେହି ଶାବେ ଅଛ କରି ଶୋଭାରୁକ
ଦେଇ ଦେଉଦନ ଉଛଳ ଥିଲା ।
ଦେଖା ଏକପାନ୍ତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାଏ
ଦୁଃଖିନ ପ୍ରକାଶ ଦିଲ ଦୁଃଖ ଗାଇ ।
ତାର ଶୈଳ ସବେ-ଅନ୍ୟ ଏକଦଳ
ନିଳଗଗନ କହିଲ ମୁଖରେ ।
ନନ୍ଦିଆ, ଗଢ଼ିଶା, ଉଛଳ ନନ୍ଦିନ,
ଶର୍ମା, କରଣଲକ୍ଷ୍ମୀ ତନମତ୍ତାର୍ତ୍ତିମା,
ତନୁପ୍ରାଣା, ଦେଖ ତରିତ ସୁଦର
ଅଛ ଅବସାଦେ ଅବଶ କାତର ।
ଦୁଃଖ ସହିତ ଶିଳିଶ ସମାନେ
ତ ବିଶାଦ ଗୀତି ଗାଥ୍ୟ ଲ ତାଣେ ।
ସେମାନଙ୍କ ଭକ୍ଷଣ ମୋର ଶ୍ରାନ୍ତିର
ବାହୁ ମୁଣ୍ଡ ବୁଝିବ ତାକ ଦୁଃଖଗାତ ।
ଅନ୍ତର ଅବୋଧ ମୁଣ୍ଡ ଦୁଃଖପାଣି,
ଦୁଃଖିର ଘଷା ଗାହୁ ଦେବେ ତାଣି ।
ମହାନ ସବେ ପାଦ ବନମୟ
କରିବା ଭିପାତ୍ର ନାହିଁ ପରିବସ୍ତ ।
ସେ ସହିରେ ରୁମ୍ପେ ସଲ ଥୁରୁଷବି
ହେ ଦିବ ଦିବାର ଗୁରୁ ତିତୁରବି ॥
ଏ କଥ୍ୟ ସହି ମୁଣ୍ଡ ଅନ୍ତମାନେ
ବଳପନା ଯାହା କହେ ମୋର କାନେ
ଦେଖେବେ ହେଉଛି ତାଙ୍କ ସମାନା
ଉଠେ ତୁହୁ ତେଣୁ ଉତ୍ସ ପାରମ୍ପରୀ
ପରୁ କରୁଛି ଅଭ ଦେଇ କହେ
ତ ତେଣୁ ଅନ୍ତରେ ମୋର ବୟ ତୁହୁ
ଶବ୍ଦାବ୍ୟ ଥିଲେ ନାହିଁ ରଙ୍ଗେ ଥିଲି ।

କେତେ ନଗରକ ମୋ ହେଲିଲ ଶିଖ ?
 କୁଟୁମ୍ବୀରେ ଦେଲେ ମୋର ଶବ
 ଦେବ ସ୍ଵର ଶୁଣି ହେଉଥିବ ଘର ?
 ସୁଖଃସଂ ତା ଏ ତେଜ ନିରୀଥରେ
 ବସନ୍ତ ଏକାଳୀ ଫର୍ଜିଲ ପ୍ର କୁରେ
 ନିର୍ଜନକା ସଙ୍ଗେ ଭାବି ବିନମ୍ଭୁ
 କରିବ ମୋହର ରକତକଷ୍ଟ ।
 ମେର ବରଶକ୍ତା ଜୀବ ନା ମାତ୍ର
 ହୃଦୟବନା ମଦେ ହେବିଲୁ ଦାରି ।
 ମାତ୍ରାହୁପ ଯେଣୁ ଦୁଇବେ କୋମଳ
 କାନ୍ଦିଲବା ଦୁଃଖ ଅଛେ ପ୍ରବଳ ।
 ପୁରୀ ତା ଉପରେ ନେବା ସହ ସହି
 ଅଶ୍ରୁପ୍ରେଗ ସଦା ତା ଦୁଇରେ ବହି
 ବରାହୁ ରବାରବର ଭାବା ଦରି
 ନାମା ସୁଦୂରାତ ସବେ ଅଛି ଗରି ।
 ଯେବେ କରିଦୋଶେ ଶିରିପାଦଦେଶ
 ଅବୁଜିନା କାଳ ଦୀନହୀନ ବେଶେ
 ଅକର୍ଷୁଣେ ରହ ଯାପିଲ ଜୀବନ
 କିମ୍ବା ଶୁଣେ ରହି ତା ଜାହନନ !
 ଧରିବ ବା ଦୟା ଯାଇଁ ଯାଇଁ ବହି
 ଗଣିଲେ ତା ଦୁଃଖ ଦେଲେ ଦେଲେ ରହ ।
 ଚଠିନ-ସଂସାର ଚଠିନ-ମାନବ
 ଦ୍ଵାରେ ସେ କୁମ୍ବ ଦୁଇପ୍ରେତ ଠ୍ୟବ ।
 ଗଲ କରିବୁପେ ମାସ ବର୍ଷ ବହି
 ରହିଲ ଅବଳା ଜଳ ଦୁଃଖ ସହି
 ଶେଷେ ତା ଶୋକର ନାମାଦ ପ୍ରତିଧିକ
 ଦୂର ଦୂରେ ସଦା ଦେଖିଲ ଅବଳ ।
 ତେ ଦୂରୀର ତାର ଦ୍ୱାର ଶତବ୍ରୁ
 ଅଳ ଲାଦିମ କୁଳିଅଳ୍ପ ମୁଣ୍ଡ,
 ଅଳ ପୁରୀର ଧର୍ମ ଶିଖା
 ତା ସମ ଦେବମା ସେବନେ ମୁଗର
 ଦେବଗଞ୍ଜକର ମନେ ଆହୁରାଗ
 ଏ ଦେଖିବ କାଳ ମାନ୍ୟମୁଖ ।

କବଳକାଳୀ ବ୍ୟ ଅନୁସର
 ସେମାନେ ସକଳ ଯାତଥିଲେ ମର,
 ଦୃମୁଖେ ଦେଖି ଗାନ୍ଧ କରୁଥୋପ
 ମନେ କେଣ୍ଟ ସିନା ଲଭୁଥିଲେ ଗୋପ ।
 ଅଜ ସେ ମନିଲେ ନିଜର ମତର
 ନିରଦିନ କରେ ସାବୁ ଗମନ,
 ଅଜ ପ୍ରକାରେ ଭ୍ରମମୁଦ୍ର ଗ୍ରହ
 ପରଶିଳ ଦୂମୁଖନା ତାବ କାହା ।
 କରିପର ମାନାରଙ୍ଗେ କଲେ ମୁଲେ,
 କରିମାତ ପଶୁ ପକ୍ଷି ଦଳେ ଦଳେ,
 ଦୁଷ୍ଟତା ସଙ୍ଗେ କାନନେ ପ୍ରାନ୍ତରେ,
 ଦୃକୁଳନ୍ତି ତବ ଗୁଣ ହେ ସକଳେ ।
 ଗୁଣସଙ୍ଗେ ତବ ମେହନ ମୁରି
 ମରେ ଯତ୍ତ ଦୂର ସଏ ହେ ବରତ ।
 ତ ରତ୍ନ ଶିଖିଲ ମାନସ ମଜ୍ଜା
 ଭାଲ-ସିନ୍ଧୁମାରେ ଧାଳ ଯେ ଭ୍ରମର !

ହେ ଉତ୍ତିଲମାତା ବରେଶ୍ୟ ବୁରର
 ସଲ ଦୂମ୍ବୁ କିଷ୍ଟେ ଗର୍ମିକପ୍ରଦର !
 ଧର୍ମ ଅର୍ଥେ ଗାଲ ତଳବ ବା ମାନ
 କର ନ ସଲ ହେ ନିଜର ସଙ୍ଗାଳ ।
 ଅବା ନବକ୍ଷଣ ସତ୍ୟ ରହିର
 ଲଭ ମରି ନିଜେ ନିଜବ ସମ୍ପଦ,
 ଚେତ ପିତୃ ସିରାମନ-ଧର୍ମ ଗର୍ତ୍ତ
 ସୁରଧର୍ମ ବାବକେ ଥଲ ବଧୁ ମନି ।
 ଧର୍ମରଙ୍ଗା ଖୋଜ ତାଙ୍କଦେଇ କାଳ
 ତ ଦ୍ଵିତୀୟ ନୁହେଁ କର୍ମର ଜଞ୍ଜଳ ।
 ସ୍ଵର୍ଗବାର୍ମର ଥଳ ଦୂମ୍ବୁ ଯେଣ୍ଟ,
 ଧର୍ମମୂଳଗର୍ଭ ବେଗେ ଲଭ କେଣ୍ଟୁ
 ନାହିଁ ଅଳ ମୁଖେ କଷିଲ କର୍ମ,
 ଦୃଷ୍ଟି ତେଣୁ ଦୂରୁତ ପାରନ ।
 ଧର୍ମରେ ଧର୍ମ ଦୃତପଦେ ତଳା
 ଅର୍ମର ଶାସ୍ତ୍ର ଆଶ୍ରି ଦୂର ବରା ।

ସେ ଧର୍ମ ଦେଖିଲ ଉପରେ ଶୁଣି,
କିମ୍ବେ ହଣ୍ଡୁମାସୀ ଶତ କାଶନର,
ଶତ ଶତ ଜୀବ ଖୁଦୁ ବା ମହାନ
ପୂଜିଛୁନ୍ତି ପରି କରୁଣାନ୍ତାନ ।
ସ୍ଵିରକଳ ଲେଖା ଉଥରେ ରହି
ଛିମ୍ବେ ଜାହଙ୍ଗରେ ସଦା ଶୁଭମତି ।
ସେହି ମହେ ତେଣୁ ଗ୍ରଜି ଜାହନ
ସେ ମହେ ଜୀବର ଦୁମ୍ର ବଚନ ।
ସେ ବଚନ ଶକ୍ତି କାଳେ ବାଳେ ରହ
ଦେବରକେ ଶିଖା ଯାଇ ଦନ ବହି
ସେ ଯୁଦ୍ଧ ସରର ସତ୍ୟମିଦିଲେ
ଫୁଲି ଦୁମ୍ର ଘରୁଛୁଦୁ-ସରେ
ଦୟା, ସରଳତା, କଣ୍ଠ, ରଜତ,
ସନ୍ଧା ଜବପ୍ରାତ ପକ୍ଷତ ପରତ ।
କବେ ସଲେ ଯେତୁ ସରବରାକ ତନ
ଏସି ମାଧ୍ୟମ ପାଶେ କଲେ ଅସ୍ତରନ ।
ଅର୍ଥିତରେ ଦୁମ୍ବେ ନ ଲାଗି ଦୟାରେ
ଦୂରିଷ୍ଟ-ଦ୍ଵିତୀୟ ବନାଇନ ମତି;
ବାଣୀଅଶେ ମାତି ଅର୍ଥର ବଣତା,
ସ୍ଵର୍ଗବେ ସେ ବାଣୀକନ୍ଦଳ ବନ୍ଦା;
ତା ବୋଲିଲ କବେ ଅର୍ଥି ସେ ଧନ
ଦୁଷ୍ଟହାତ ପ୍ରକର ବରିଛ ବନ୍ଦା ।

୪

ଦୁଷ୍ଟହାତ ମାରୁବାନ୍ତା ପ୍ରିୟକବି
ଦେଖିଲ ଶିଥ୍ ଅଛି ନିରାଶ ରୁହ !
ଜଳକ ଜା ହଠେତୁ ମନୋହର
ବୀଜନ ପଢ଼ିଛ ଅକଳ ଦୁମ୍ର ।
ଭବ ବରେ ପଢ଼ ନଳ ରୁହ ଫୋର
ହୋଇଅଛ ଶବ୍ଦବୁଦେ ନନଦେଶ ।
ଦେଖେନ୍ତାକୁ ଦୁଷ୍ଟକେ ଯୁଗର ଫଳେ
ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଷ୍ଟିଲେ ପଦ୍ମମହିଳା,

ଦେଖେବ—ନଦ ନଦୀ ହୃଦ ସର
ନଦୀ-ସଠା ବନ ବର୍ଜିନ ପ୍ରାନ୍ତର
ପ୍ରକାଶ ବୋଲେ ଉତ୍ସର୍ଥରେ ଶୋଇ
କେବେ ବାହା ମନ ନ ସଲେ ତ ମୋହ ।
ଅନେବନ ବୋଲି ଲାଶରେ ନାମ
କି ବୋଲେ ମୋହନ୍ତେ ବନକନମନ !
ନାରୀ ପକ୍ଷିଲ କଲେବର କହ
ହତ ହତ ଯାନେ ଥିଲେ ପିନା ନହ ।
ତବ ଅତ୍ସର୍ବିବେ ଦିବା କୁଗଚ ଝ,
ତ ନବତୀବନ ମଧ୍ୟର ଝନକ,
ସହେ ବିଜ୍ଞାପଣେ କଲେ ଅନୁଭବ,
ଦୁର୍ଲିଲେ ବିଜର ଦୂନମ ଗୌରବ ।
ଦନୁ ଦନ ଯତ୍କୁ ହେଲୁ ଅଗ୍ରସର
ତ ମହୁ ଦେଲ ହେ ବର୍ଣ୍ଣରେ ତାତର
ସେ ବୋଲେ ସେ ସବେ ନାନମୋହ ଧରି
ନୟନପଥକ ହୋଇଲେ ଦୁମ୍ରନି ।
ଦବନେଷେ ଦେଖି ତାକ ନକୁଛନ
ପଟେ ଦେଖେନ୍ତେ ତଣ୍ଟିଲ ହେ ବନ୍ଦି ।
ସେ ଅଲୋକୀ ଅହ କବେ ଅନୁପମ ।
ତାତିର ସନ୍ଧାର ସେ ଅମୂଳନ ଧନ ।
ସେ ପଟେ ପଟ୍ଟିଲେ ଦେଖ ନାଶକର ।
ଦେଖିଲେ ପ୍ରବୃତ୍ତିଶିର-ମନୋହର,
ସେ ଦନୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିପକ୍ଷିଶିର ପର୍ବତ—
ଦୂରନ ତାଣ୍ଟିଲ ରହିଲ ସନ୍ଧାର ।
ଦେଖେ ମନ୍ଦିରର ନୀଳମୁଁ ତରିକା
ଶୋଇ ସନ୍ଧାର ଅରୁନ ପର୍ବତା ।
ଦେଖୁ ଅଛ ସୁଦା ଦୁର୍ଲମ୍ବାଦେ କାଠ
କାନୁ କାନୁ ଦେଖେ ନା ମୋହନ କାଠ;
ଶାକ ପ୍ରତିଜାତୁ ପ୍ରତିକର ନନ
ଯାଇ ଅର୍ପାଗେ କରଇ ଦୁମ୍ରା,
ତା ଶୋଇବେ ଦୁଷ୍ଟ ବାହି ଦେର୍ଘପାଇଁ
ଯାଏ ତାର ମନ ସେତୁ ତା ନ କଣେ ।
ଏ ଦୁଷ୍ଟିଲେ ଦିନ ମହିଳା,

ତୃତୀୟ କଥ ସ୍ଵର୍ଗା ଗୁମ୍ଭେରୁଣ ରଚନ ।
 ରୂପେ ଶିଖାରହ ବି ଅଞ୍ଜନ ଗୋଲ,
 ନଷ୍ଟନୟୁଗରେ ଦେଲେ ପ୍ରେମେ ବୋଲ,
 ମୁଜ ଅଚେଳନ ହାତର ଛାମ
 ଦିଅନ୍ତି ଉଚ୍ଛବ ପ୍ରିୟ ଦରଶନ,
 ପାଶେ ବସି ହସି ଘର ମଧୁବାଣୀ,
 ଦିଅନ୍ତି ମଧୁରେ କଳ-ମଳ ଦଶି ।
 ମାତୃଭାଣ ରୂପେ କି ପ୍ରେମ ନଷ୍ଟକେ
 ଦେଖୁଥିଲ ରୂପ କୁଳେ କାଣେ;
 ଦେଶେ ବା ଦିଦିଶେ ଥାରହ ଯେ ରହ
 ତା ବୋଲେ ଦେଇଛ ବଢି ନାନା ଯହ ।
 ସୁତ୍ର ଉତ୍ତାପ ସୁତ୍ର ଦଶିବେ ।
 କାହିଁ କେବେ କଥ [୧] କହିଥିଲେ ଦିଲେ,
 ବି ଅବା ସୁରାଶ ଥିଲେ ସେହି ଲେଖ,
 ଦେଶେ ଅବା ଦେଶେ ନ ଥିଲ ତା ଦେଖି,
 ତା ମଧୁର କୁମ୍ଭେ ଦେଖି ଯନୀ ସାର
 ମାତୃଭାଣ ଗଲେ ଲମ୍ବାରହ ହାର !
 ଶେରହୁଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠବନର ସଙ୍ଗୀର
 ଦେଶେ ପ୍ରାଣେ ରହ କୁହେ ଜନାଦିର !
 କୁହୁ ଅର ବିଦେଶେ ରୂପପରି
 ସେ ମାତେ କୁଳର ବୋଠି ଦିଏ ବଢି ?
 ସବେ ପାଠେ ରକ ଅମୃତର ପାଇଁ
 ତା ନୟନେ ମାତେ ନିଜ ହୃଦୟ ଘର !
 ସ୍ମୃଦଶେ ଉତ୍ତିରକ ବାହୁଦୂଶ
 ବୀଜକରିବ ଦୁରୋଧାରାଧିନ
 ଦଶି ପାଣେ ନିଃ ଦରପଣ ପରି
 ଦିଏ ଅଞ୍ଜି ସରା ଅଫେ ରୂପ ସରି ।
 ତ ରୂପ ପରି ବୁମି ଦନ୍ତରାମ,
 ପନ୍ଦିତଙ୍କ ହୃଦୟକା ନାମ ଧାରି
 ସୁତି ନାମ କରେ ହାରୁବାଣ ପାଇଁ,
 ଶେଷେ ମାତା ଅଫେ ଦିଅର ନିରାଶ ।

— — — — —
 ପ୍ରକାଶ ପତ୍ର ପରିମାଣ ପରିମାଣ ପରିମାଣ

ଦେ ମହାସ୍ଵରୁଷ ଯେବେ ବଡ଼ବଥା
 ଘବ ସବ କବ ଦୁରୁଥିଲ ମଥା,
 ଯେବେ ମହାଯାତ୍ରା ମହାଯାତ୍ରା ମାର
 ବାଣୀ ଅରାଧନେ ହୋଇଥିଲ ବାର
 ଯେବେ ଚିଲିକାର ଲହରାମାଳକା
 କୁହେ ସୁତ୍ରଥିଲ ଅମର ଗୀତିକା
 ଯେବେ ବାରବାଣୀ ବାରବାଣୀ ଦେଖି
 ଦକ୍ଷଲେବେ ସାଧୁବାଣୀ ଦେଲ ଲେଖି
 ସେ କାଳେ ଉତ୍ତଳ ହାଜ ବିଶ୍ଵାଳ
 କବ ପ୍ରେମନେହୁନ ସଲେ ହେ ଦୂର ।
 ତାକ ଜୀବ ଶତ୍ରୁଧୀ-ପଥ କରିବି,
 ସୁରୁମାରମଳ ଅକାଳେ ଦଶି,
 ଦେଖି ଦୟାକହି ହେ ଦୟାବାଗର,
 ଦେଲ ତାକୁ କୁଳୁ ସମ୍ରକ ଦିବର (୧)
 ଅର ସେ ସରଳେ ସେହି ଅଶା ଧରି
 ଶ୍ରୀ ଶୁକେଶ ସୁରେ ଯାଅନ୍ତି ହେ ତଳ ।
 ଉପରେ ବା ନିମ୍ନେ ସମଦରଶନ
 ଅଟେ ସିନା ସାଥୁ ନବୁଥ ଧରମ ।
 ପ୍ରତ୍ୱାକ ପର୍ବିତେ ବଡ଼ ଅବା ସାକ
 କେବେ ନ ଦଶର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମହାନ ।
 ଏକେ ସୁନ ସୃଜ ନ ଲାଗେ ଦୟତ
 ଶେଷେ କାଣ ଧରେ ବପଳ ଦଶି
 ବି ଅରେଗମୟୀ ସେ ବରା ରୂପର
 ମାର ଦୂମେ ଦୂମୀ ଦୀଳ ପରାମର !
 “ଦେବ ଜାଗାଗାର ! କେଉଁ ପାପ ଧଳେ
 ବୁଦ୍ଧା ଲୋହର ଦୂମା ଏ ଭରତେ
 ପ୍ରତି କେଉଁ ମୁହ ହେ ଦିବ ଏପରି
 ମାତା କବି ବାଣୀ ପାଣେ ଦିଲେ ଅର !

*
 ଏକେ ଏକ ରୂପେ ଦେଇଛ ଉତ୍ତଳେ
 ତ ଦେବ ଉତ୍ତଳ ସେ ଏକ ବଦଳେ !

(୧୦,୩୩ ପରିମାଣ, ପରିମାଣ, ୧୦,୦୦୦୦୦, ୧୦୦)
 ପରିମାଣ ୧୦,୦୦୦୦୦ ପରିମାଣ ପରିମାଣ ୧୦୦ ।

ବଦଳା ବଦଳ ହିଣା ଦେବାର
 ସ୍ଥାରୀର ମାନବ ବାଣିଜ୍ୟ ଫଂଚ୍ନ ।
 ସେ ବର୍ଷରେ ତୁମେ ବେଇ ନାହିଁ ଧନ
 ସେଥିରୁ ନୁହି 'ଚଲବା' କଳନ୍ତ ।
 ସେ ହାଜାର ବର୍ଷର ମନେ ଥିଲେ ଘୋଷି
 ଦିଅନ୍ତି, କି 'ଚନ୍ଦ୍ରବାଣୀ' 'ଭରୁବାଣୀ' ?
 ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରତି ଚଖି ହେ ମନତା
 ଗାଇଛୁ କି ତୁମେ କହାଳିବା-ବନ୍ଦା ?
 ନମକା-ଗଇବା-ଯମାକି ବାହାରା
 ବେର୍ଷ ବୁବେର୍ଷ ଧନ ପାରେ କିନି ?
 'ମହାଯାତ୍ରା' ମହାଗୀତ ମହାଧନ
 ତୁ ପାଶେ ମଳନ ପ୍ରବାଳ ବାହନ ।
 ଛାଇ ଧନ ସିନା ସିଧାନେ ଉଚ୍ଛଳ
 ତୁମୁ ଧନ ପାଶେ କୋଇଲି-ବଢ଼ିଲି ।
 ଦେଖି ନେବେ ତବ ମହାଧନ କେବାରି
 ଧାରେ ରହିବ କି ହାତ ନାହା ମୋଡ଼ ?
 ତା ସ୍ଵରୀ ଅଶ୍ଵର ଏ ଧନ ଉଚ୍ଛଳେ
 ତିର ଦାହାକାର ଗମନ ଦିବେ
 ଦେଖିଲୁଚ ତୁମେ ଅଞ୍ଜନ ଶଳଶ୍ଵ
 ଉଚ୍ଛଳ ବଦଳ ରହିଛୁ ଆକରି ।
 ତେବେବ ସୁନ୍ଦର ଧନ ଉଚ୍ଛଳନକଳ
 ହାତ କରି ନାହିଁ ତୁମର ଅର୍ଜନ ।
 ମୁଦୟର ରକ୍ତ ପ୍ରାଣ ବା ସମ୍ମାନ
 ରଖି ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦିଇ ବରାବର ଦାନ
 ଶୁଦ୍ଧି-ଫୁଲମାଳା ତପ ଉଚ୍ଛଳରେ
 ଏହି ଦେ ଦେବାବୁ ତବ ଦିନବରଳେ ।
 ଅଛି ଦୁଃଖେମନେ ଧରେ ପୃଷ୍ଠାରୀ
 ଉଚ୍ଛଳନନ୍ଦନ ହୀନ କୃତମ୍ବା ।
 ପର ମନ ତୋଷି କାଳବୁଦ୍ଧା ଖଳ
 ଓ ବନ୍ଦା ଦେଲେ ହେ ପସାରେ ତୁମୁର ।
 ତୁମୁ ହୋଲେ ହରି ଶେଷେ ହେ ପଥରେ
 ଦେଲେ କରୁମ୍ବ ଧାନ ଅଛି ପର !
 ଶିଖିଲେ ତୁମୁ ସ୍ବାଗତା ସ୍ବର୍ଗ

ବାଧ୍ୟରେ ପାର ମହା ଅମନ୍ତଳ,
 ମନେ ପଡ଼େ ଯେବେ ମହାଯାତ୍ରା ଗୀତ
 ତୁମ ମହାଯାତ୍ରା ହେଉ ଉଚ୍ଛଳମର
 ଅନେତରା ବିଧାତି ଉଚ୍ଛଳମର
 ତୁମୁ ସାଧୁପ୍ରାଣେ ବନ୍ଦଲୋକ ଶର !
 ରତ୍ନ ଅନେଲରେ ଅସେ ଯାଇ ତଳ
 ତୁମ ଅଶାଳା ଦେଲେ ପଥେ ଦଳ !
 ଦର୍ଶନତର୍ଗତ କୁଟୁମ୍ବ ମାନଦଶ୍ର
 ଧରି ବଜାବୁ କରି ଶର ଶର
 ଶବ୍ଦକ୍ଷେତ୍ର ପରି, ଶବ୍ଦଥିଲେ ମନେ
 ନବ ତତ୍ତ୍ଵ ଦେବେ ଉଚ୍ଛଳ ତୁମନେ ।
 ନ ଶୁଣିଲେ ଥିଲେ ବୋମଳ କହା
 ଅଛି ଶୁନ୍ମାଦ୍ଵାରା ବସଙ୍ଗୀ ଲକ୍ଷା,
 ତୁମୁ ତରେ ସେହି ଶବ୍ଦକ୍ଷେତ୍ରମର,
 ଅଣ୍ଣ ବୌଦ୍ଧର୍ମେ ସମ ଭାର ପ୍ରାତି
 କହା ଦୂରର ବୋମଳ ତୁମ୍ଭୟ...
 ଦର୍ଶନ ବସନ୍ତ ତହିଁ ପରତ୍ୟ
 ଦେଖି ଶବ୍ଦଧୂପ କରିନ ପରଶ
 ବରଳ କହା ବଦଳବାପାନ
 ହେଉ ସଂକ୍ଷେ ଖଳ ସରସ ତୁମ୍ଭୟ
 କୋମଳ ବଦଳ ଶବ୍ଦକ୍ଷ-ବିଳୟ
 ତା ମୃଦୁ ଶବ୍ଦରୁଁ ବଳ ମୃଦୁତର
 ସରସ ଅନ୍ତର ଭାର ରଚିବା ।
 ତୁମ୍ଭୟରେ ମନ୍ତ୍ର-କୁଟୁମ୍ବ
 ଦ୍ୱିଧାରେ ତବ କେତ୍ରମ୍ଭୟ ପରଶ ।
 ଦେଖୁ ଅହେ କବି ମହାଯାତ୍ରା ପରି
 ନ ଗରିଲୁ ଧାକୁ ଦେଲେ ମନେ ଅରି ।
 ସ୍ଵଦେଶ କୁଟୁମ୍ବ ତାଳ ପାପଦଳ,
 'ମହାଯାତ୍ରା' ଗୀତ ପୃଷ୍ଠାରେ ହେବାରି !
 ଏତେ ଏହି ଦେଶେ ଦେଇବ ଯେ ବିଭି
 କିନ୍ତୁ ନୁହେ ଦେବେ ଗଣେ ତା ସହିତ ।
 'କେବେ ଶକ୍ତିକା କେବେ ଧନସତି,
 ଦ୍ୱାଳପୁରୁଷୀମାତ୍ର ଏହି ଦିନେ କରି

ହେ କହବ ନନ୍ଦେ ପାକ ହୋ ସର !
 ସେ ନାମେ କି ଯାଏ ଥିଲେ ଦୂରିଅର !
 ଦିନୁ ଅହେ ରୁହ ରୁହ ଦର ଧନ
 ଜାଗ୍ରୟ ସଞ୍ଚାରି ଜାଗ୍ରୟ ଜବନ,
 ଯେବେ ଗଢା ହେବ ଜାଗ୍ରୟ ପ ସାଦ
 ମୁହଁଇବା ଲବି ଜାଗ ଅବସାଦ
 ରୁହ ଧନ ଲୋଜା ହେବ ବଢା କଣ୍ଠ
 ଏଥରେ ବଳେହେ ନ ହିଁ ଦୁମ-କ୍ରାନ୍ତି ।
 “ଧଳ୍ପ ହେ ! ରୁହ କର ଶୁଭଶେଷେ
 “ମୁହଁଇଯ ରୁମେ ଉତ୍ତର ଧୂବନେ
 “ରୁହ ମାଟିଦେବ ଗାସିଛ ଶୁଶାନ,
 “ମାତ୍ର ଯଶୋଦେହେ ରୁମେ ଅୟୁଷାନ ।”

ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ

ଅହା ଡଢକଳ ମାଗ !
 ଦିନୁ ହିନ୍ଦୁ ହେଉ ନାଚେ ପରିଚା ଲେ ।
 ଅସ୍ତ୍ର ହେ ଏବେ ପ୍ରାଚୀ ସଦର୍ତ୍ତା ତନନ୍ତ ଲେ ।
 ତେବେ କେବେ ଦୁଃଖରାଶି
 ପଡ଼ୁଅଛିଭୋର ଉପରେ ଅସି ଲେ,
 ଦେଉଅଛୁ ସବୁ ସୁତ ପାରି । ତନନ୍ତ ଲେ ।
 ତୋ ପହି ମୁଖ୍ୟରାଶନ
 ଅବସମ ତେଜ ଗନ୍ଧ ଏ ଥାମ ଲେ,
 ହାବି ଥାନ୍ତା ଉତେ ତୋର - ମା । ତନନ୍ତ ଲେ ।
 ଅହା-ଏ ତ ରଦ୍ଦୁ ।
 କାଶେ କାହିଁ ହାବି ପିଣ୍ଡ ତନ୍ଦ୍ୟ ଲେ ।
 ତୋର ନୟତ୍ବରୁ ମୁହଁ ପଥ । ତନନ୍ତ ଲେ ।
 ସାଧାନାଥ ସଦର୍ତ୍ତ
 କର ବ ତନନ୍ତେ ଅଛନ୍ତି ଭୋର ବେ,
 କୋହେ ମୋହବେ ସବୁ ଅନ୍ତର । ତନନ୍ତ ବେ ।
 ତାହେ ଉତ୍ତର ଧରେ
 ହୃଦୟ ମୁହଁ ଅମୂଳି, ମରି ହେ,
 ମରି ଅଦେବ ଯେବେ ପଥ । ସୁରବ ହେ ।

କାନନ୍ଦୁ କହତାମାତ୍ର ।
 କାନ୍ଦୁଜୁଣ୍ଠି ବନ ପଞ୍ଚତ ଲଭା ହେ,
 ହର ତେବେବ କେ ସୁକୁମାତା । ସୁରବ ହେ ।
 କାନ୍ଦେ ଶିଳକା ସୁଦର୍ଶା
 ଉତ୍ତରମାଲା ତେ ତୋଳ କୋହଶ ହେ,
 କଲୁ ଯ ନାକୁ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର ପରି । ସୁରବ ହେ ।
 କାନନ୍ଦ ହିମାଦ୍ରି - କିରି-ସମ୍ରାଟ ହେ
 ପିଣ୍ଡ କାଠମୋଡୀ ପାଠ ବାଟ । ସୁରବ ହେ ।
 ବାନେ ତନ୍ଦ୍ୟରା ବାଲ
 କାନର ବାଚିଦ୍ୱି ଲଦଶ ତାଳ ହେ,
 ଦୁଃଖେ ବଳକ ବୁରଙ୍ଗାବଳୀ । ସୁରବ ହେ ।
 ବୋଟି ଉତ୍ତର ଧନ୍ତାନ
 ସ୍ଵରି ତବ ଦୟା ମେନାଦ ଗୁଣ ହେ,
 କହୁଅକ୍ଷୟ ଉତେ ଶେଷନ । ସୁରବ ହେ ।
 ଅହେ ଉତ୍ତଳମଣଳ
 ଉତ୍ତଳକୁ ଶାତକ ତରି ମଗନ ହେ
 କଲୁ ସତେକ ସ୍ଵର୍ଗ ଗମନ । ସୁରବ ହେ ।
 ବନେ ବହିମନ ଗାପ
 ଶୁଣି କା ଦୁଃଖ୍ୟ ଜହିବ ପ୍ରାଣି ହେ,
 ଶୁଣିବ କେ ପେଇ ଦୂର ଶ୍ରୀରାମ । ସୁରବ ହେ ।
 ସୁରବନ ଜନଶତ
 ଗରିବ କେ ଦେଇ ଦିନ ମୁହିବ ହେ,
 ମୋହିବ କେ ସବକଳ ମନ୍ଦି ? ସୁରବ ହେ ।
 ପ୍ରକରି ଶୋଷ ଦର୍ଶନ
 ବୁଲବ କେ ଦର ପ୍ରତିଶ ବନେ ହେ,
 କାବେଦ ତିର୍ତ୍ତବ କେ ତା ଯନ୍ତ୍ରନ ? ସୁରବ ହେ ।
 ‘ମହାମାତ୍ର’ ‘ପାରବକୁ’
 ‘ଭରବକୀ’ କାବ୍ୟ ସଦର ଅଛି ହେ,
 ଦହୁଅଛ ଅଟ ସବନତି । ସୁରବ ହେ ।
 କହିବ ହେ ତବ ତନନ୍ତ
 ବିଜ୍ଞାବର । ତବ ଲୋକନ କନା ହେ ?
 ଅପରାଧୀ ରହିଗଲ ସବା । ସୁରବ ହେ ।

ଗଲ ସନା ତୁମେ ତତ
ଥିବାଯାଏ ଦଶେ, 'ସଗ୍ରାହକଳୀ' ହେ,
ଗାର ହେଉଥିବ ଗୁଣାବଳୀ । ସୁବଦି ହେ ।
ରତ୍ନ ସୁଖେ ସୁର୍ଗଧରେ
ଉଛଳର ଦୂର ଧାରା ଦୂଆରେ ହେ,
ତତ୍ତ୍ଵ କାବେ ଯାଇ ବନ୍ଧୁତରେ । ସକବି ହେ ।
ପଠେ ୦୩ ଶେଷ ପଥ ।

ସାମୟିକ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ।

ଶୋଭ ସଂବାଦ—ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉଛଳ ସାହିତ୍ୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
କଥାର୍ଥ ନଥାମ୍ବା ବ୍ୟାନାଥ ଅଜି ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଜାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସୁର୍ଗୀୟ ଅସା ସୁଖର ଗଲି ଯାଇଥିଲା ।
ମର ଦେବ ମାଟେରେ ମିଳି ଯାଇଥାଏ ପତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ ତାଙ୍କ ତାଙ୍କର
ଅବଳକ୍ଷ୍ୟର ଯଶୋଦେହ ଅଜି ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ
ବିଦ୍ୟମାନ । କେବଳ ଯେ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବିଦ୍ୟ-
ମାନ ଛାପୁଥିଲା ନୁହେ—ଯେତେ ତନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଛଳ କାହିଁ
ଓ ଉଛଳକ୍ଷଣୀ ସବ ତେତେ ତନ ଯାଏ ବ୍ୟାନାଥଙ୍କର
ଯଶୋଦେହର ଧରନକାହାୟା ଚାରିଷ୍ଠି ଉଛଳାୟର ସମ୍ମୁଖ
ଗରୁ ଅନୁଭବ ହେବ ନାହିଁ । ବହବୋଲ ଯେ ବ୍ୟାନାଥ
ଅମର ହୋଇଥିଲୁଗା ତାହା ନୁହେ ପଢ଼ି ମନୁଷ୍ୟଜାତର
ମଧ୍ୟ ମର ଦେବଧାର ବ୍ୟାନାଥ ଅମର ହୋଇଥିଲୁଗା ।
ତୁମ୍ଭ ଜୟ, ଅର ବ୍ୟାନାଥଙ୍କର ସେହି ସନର ମର
ହେବ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ନୟନଗୋଚର ହେବ ନାହିଁ !
ତୁମ୍ଭ ତୁଦୟଶରୀ ଅମର ସଙ୍ଗର ହକାର ତାଙ୍କର
ଲେଖନୀରୁ ହେବ ନାହିଁ !! ! ଏହାହିଁ ଅମ୍ବ-
ମାନଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ର, ଏହାହିଁ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଗଞ୍ଜର ଦୁଃଖର
ବିରଶ ।

ଅୟୁମାନେ ସେହି ପଠଣାୟତ୍ତ, ସୁତରଂ ଅଜି ପାର୍ତ୍ତ
ଜୀବନର ଉଚ୍ଛବ ସ ହୁଇଥିଲୁରେ ଶେଷ କରିବା କିମନ୍ତେ
ପ୍ରୟାସ କୋହିଁ, ଦିମା ତାହାର ବନ୍ଦବ ଅବେଳନୀ
କରିବାର ତତ୍ତ୍ଵ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ପିତା, ଗର୍ଭ, ବ୍ରୁତା, ବକୁ,
ପାଣୀ, ଅନୁଭୂତି, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ, ସାଂଗିନ, କବି, ଐତିହାସିକ,

ସ୍ମୃଦେଶଭକ୍ତ, ବଜ୍ରଦ୍ୟୁତିହୀନ, ଏ ସଂବାଦଭାଷୀ ଓ ସା
ବମାରେତେ ବ୍ୟାନାଥଙ୍କର ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଦି
ଉପସ୍ଥିତ ପ୍ରକଳନରେ କରିବା ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ପଞ୍ଜ
ହୁତୁହି । ବର ମାନ୍ଦ ତ କର ନାମୋତ୍ତବର ବରି କେ
ନୟନକଳର ତର୍ପଣ କରୁଥିଲୁ ଏବଂ ଉଛଳାୟ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ
କହିଁ କହିଁରେ ଯୋଗ ଦେବା କିମନ୍ତେ କମହିତ କା
ଅଛି ମାତ୍ର ।

ବ୍ୟାନାଥ ଅମ୍ବମାନଙ୍କ କିମନ୍ତେ ପ୍ରକୁର ମାତ୍ରା
କାବି କଣି ଯାଇଥିଲୁଗା । ସେହି ବାଦିକୁ ବହି ଆ
ମାନଙ୍କର ତାଙ୍କୁ ଜୀବନର ପ୍ରକୁର ସମ୍ମୁଖ ବ୍ୟାନାଥ ହେବ
ମାଗର ସୁଥିତ୍ର ହୋଇ, ଉଛଳକଳନାର ସେବାକେ
ଜୀବନ ଯାପନ କରି ଉଛଳ କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରିଷ୍ଠ୍ୟ ପାଇଁ
ଉଛଳ ଉଦାହରଣ ଦେବାର ଯାଇଥିଲୁଗା । ବର ମାନ୍ଦ
ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଗର୍ଭ ଓ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ
ବାବୁ ହେବ । ମହାମାର ପୁତ୍ର କରି ନିଜ ଜୀବନକୁ ଉତ୍ସମ
ବଚିବାକୁ ହେବ । ବ୍ୟାନାଥଙ୍କର ସେହି ଅମର ଅମ୍ବମାନ
ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଅସାର ବିବଧାଳନ କିମନ୍ତେ ଅବାହନ କରି
ବାବୁ ହେବ । ଏହାହିଁ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଉତ୍ସମ୍ଭବ କରିବ୍ୟା ।

କଟକ ସଦରରେ ଗୋଟିଏ ଦିନକୁ ଶେଷ ଯେଇ
ଯାଇଥିଲୁ ଓ ଅନ୍ୟନ୍ୟ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଶୁଣୁ କୃଦିତ
ଅନେକ ଶୋବସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ହେବ ଯାଇଥିଲୁ । ବଗାମୁ
ଗରିବ କିମେ ସୁତି ଭଣ୍ଡା ପ୍ରତିରିତ ପ୍ରସ୍ତରବାମାନ ମଧ୍ୟ
ଅନେକଙ୍କ ହେଇଥାଏ; ତତ୍ତ୍ଵ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୌଣସ
ବାର୍ଯ୍ୟ ଅମ୍ବ ହେବ କାହିଁ । ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଦୁଃ
ଖାସ ଶୀତ୍ର ବାର୍ଦ୍ଦ, ଅମ୍ବ ହେବ ଏବଂ ଉଛଳଙ୍କ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟାନାଥ ତ ଧର, ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସେହି
ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପୂଜାରେ ଉଛଳ, ଶକ୍ତି ଅନୁଭୂତ ଯୋଗ
ଦେଇ ମହାମାର ଓ ମାରୁତ୍ତା ପ୍ରତି ଅନୁଭୂତ ପ୍ରଦର୍ଶନ
ପୂଜା କରିବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଧାରକ କରିବେ ।